DE REBUS DIVINIS DIALOGI SELECTI GRAECE & LATINE, SOCRATIS...

Plato, John North, Marsilio Ficino

67

PLATONIS
DE
Rebus Divinis
Dialogi Selecti
GRÆCE & LATINE,

Socratis Apologia,	De Religione,
Crito,	De Justo,
Phædo,	De Animæ Immortalitate,
E Libb. Legum Decimus,	De Dei Existentia,
Alcibiades Secundus,	De Precibus:

In commodas Sectiones dispertiti; Annexo ipsarum Indice.

CANTABRIGIÆ,
Ex Officina *Joann. Hayes*, Celeberrimæ Academiæ Typographi. 1673.
Impensis *Joann. Creed*. Bibliopolæ *Cantab*.

m. y.

Lectori Benevolo S.

QUi primi animos ad Philosophiam appulerunt, Physiologiam ferè solam tractabant; & ex variis *Græciæ* urbibus hinc indè sparsim oriebantur; ob id οἱ φυσικοὶ & οἱ σποράδην ἐλλόγιμοι appellati. Hi, nè ipsorum studia Atheismi insimularet ineptum vulgus, quia ad suas quæque causas reducerent Phænomena, quibus Deos ipsos per se præsidere credebatur; societatem hominum vitabant, Angulos & Solitudinem quærebant; dogmata vel premebant omnino, vel obscuro stilo & Symbolis velabant. Sed cùm *Archelaus* Physicorum ultimus *Athenas* ex *Ionia* commigrasset, cum eo parumper versatus *Socrates* aliam prorsus disciplinam, *Moralem* scilicet, & aliam vivendi rationem introduxit. Ea quidem de re paululum cogitavit *Archelaus*, idque minùs rectè; Sed ita emendavit, adauxit, & ampliavit *Socrates* ut τῷ αὐξῆσαι εἰς τὸ εὑρεῖν ὑπελήφθη, *inventoris famam reportaret*. Ille πρῶτος περὶ βίου διελέχθη *primus de Vita disserebat* inquit *Diog. Laertius*. Et *Aristoteles* in 1. *de Part. Animal.* referens, veteres Philosophos pia ista causarum genera *formam & finem* omisisse, *Democritum* verò aliquatenus attigisse, obiter tamen nec tan-

quam rebus Physicis necessaria, ἐπὶ Σωκράτους, inquit, τοῦτο μὲν ηὐξήθη, τὸ δὲ ζητεῖν τὰ περὶ φύσεως ἔληξε, πρὸς δὲ τὴν χρήσιμον ἀρετὴν καὶ τὴν πολιτικὴν ἀπέκλινον οἱ φιλοσοφοῦντες.

Nec hanc Doctrinam ideo excoluit *Socrates*, ut quasi *scientiam* ostentaret, quam summa industria dissimulavit omnem: nedum suis tantùm actionibus *legem* ponere gaudebat; Sed ad eam Civium quoque mores effingere conabatur, se ad hoc munus à Deo ipso constitutum professus. Hinc congressus hominum ambivit maximè, se cuique familiarem præstitit & socium adjunxit, conventus publicos adiit, quò meliùs Virtutis semina undique dispergeret. In quoscunque incidere contingebat, non priùs demisit quàm anteactæ Vitæ modum expresserat & futuræ commendasset, huc sermonem semper trahens etsi de alia re forsan inceptum. Juvenes plerumque ascivit, utpote nondum malis Ideis præreptos, & ad bonas intromittendas, molliores; & inter eos præcipuè, quorum ingenium externa magis laudaret forma. Nullum consuetudinis suæ pretium statuit aut exegit, prout solebant putidi istius temporis *Sophistæ*, universalem peritiam venditantes; Imo nè aliquid scire videretur, nihil unquam intrepidè affirmavit: nè alios docere; orationem continuam rarissimè adhibuit, aut si quando usus fuerit, aliunde acceptam è memoria tantùm depromere præ se ferebat; sed percontando ac interrogando effecit, ut Auditores se non tam ab illo derivare quàm de propria mente Notiones elicere, summa cum Volu-

ptate

ᴉtate putarent. Cùm enim *obſtetricis* eſſet filius, imili ſe ad hoc negotium arte inſtructum dixit, iſe quidem ſterilis ingenii, parturientes verò animos djuvare natus; μαιεύεσθαί με, inquit, ὁ Θεὸς ἀναγκάζει, γεννᾶν δ' ἀπεκώλυσεν. Hinc tantum Philoſoophiæ amorem Athenienſium mentibus excitavit, t ſtatim Civitas in literarum ſedem converteretur. ;t poſtquam *Socratem* iniqua ſuſtulerat *Judicum* ententia, Comites, cùm alius aliam ſibi in peculim ex diffuſis ipſius in omnem partem diſputatioibus arriperet opinionem, diverſas ſcholas erigeant, formabant ſectas, & diſſentientes propagabant milias.

Hujus igitur Viri inter *Gentiles* præſtantiſſimi dina quædam monumenta Tibi, *Lector*, offeruntur, out iſta literis mandavit, & expolivit *Plato*. ;ùm enim Græcum aliquem Authorem prelo ſubittere ſtatueret *Bibliopola*, & meum efflagitaret onſilium; ſuaſi ut *Platonem* potiſſimùm eum in fiem deligeret, cujus exemplaria rariſſimè nec ſine genti pretio comparari viderem. Sed quoniam eâ ſe naturâ Philoſophi ſcripta jampridem cognovem, ut, quanquam quædam auream planè redont ſapientiam nec ab ullo ſtudioſo prætermitti bent; plura tamen jejunas ſpeculationes contineit, ætati forte qua vixit ipſe, ſatis accommodas, nc autem ſolùm cognitionis omnimodæ cupidis ngruentes; excerpendos quoſdam auræ purioris ialogos cenſui. Quod, in Tuum maximum beficium ceſſurum putabam, cum ità abſque tædio

ac impensis gravissimorum voluminum parata habe-res quæ Tuis oculis subjici digniora videntur. Et profectò sæpius miratus sum, quòd cum toties per partes *Aristoteles emissus fuerit*, nihil unquam *Platonis* minori forma compingeretur.

Ad delectum verò ipsum ea primariò destinavimus quæ ad capitis Judicium *Socrati* illatum pertinent: Ut nempe causam suam apud *Judices* defenderet quod in *Apologia*: ut se in carcere jam damnatus gereret, quod in *Critone*: & quos haberet sermones eo quo Cicutam hausit die, quod in *Phædone* exhibetur. Ubi tota ferè ob quam adeò celebratur *Plato*, conditur Heroicæ Virtutis Doctrina. Nec nudis tantùm & crepantibus effertur verbis sed & ad extremum usque humanæ constantiæ fastigium, fortissimo *Socratis* comprobatur exemplo. Et quidem tam dicta quam gesta mirum in modum cum Religionis nostræ indole conspirant: Unde è primis *Ecclesiæ Patribus* aliqui, *Socratem* earundum rerum accusatum quarum ipsi, & cui ἀπὸ μέρους *Christus* nosceretur, affirmare non verentur.

Platonem autem, quanquam dictione sua exornaverit, non tamen ista omnia ex proprio finxisse cerebro, constat; quoniam *Socratem* alii similem & depingunt & agnoscunt Authores. *Xenephon* (cui cum *Platone* non usquequaque honesta intercessit æmulatio) eodem prorsus modo differentem inducit, ac ea quasi *historici* fide narrare & scriptis committere videtur. Ità enim in *Memorabilium* Principio ait, ὡς δὲ δὴ καὶ ὠφελεῖν ἐδόκει μοι Σωκράτης τοὺς ξυνόντας,

τὰ

τὰ μὲν ἔργῳ δεικνύων ἑαυτὸν οἷος ἦν, τὰ δὲ καὶ διαλεγόμενος· τούτων δὴ γράφω ὁπόσα ἂν διαμνημονεύσω. Et sic quartum libr. *Oeconomica* appellatum auspicatur, ἤκουσα δέ ποτε αὐτοῦ καὶ περὶ οἰκονομίας τοιάδε διαλεγομένου. Composuit & ipse *Socratis Apologiam*, ubi ista leguntur, γεγράφασι μὲν περὶ τούτου καὶ ἄλλοι· καὶ πάντες ἔτυχον τῆς μεγαληγορίας αὐτοῦ, ᾧ καὶ δῆλον ὅτι τῷ ὄντι οὕτως ἐῤῥήθη ὑπὸ Σωκράτους. *Aristoteles* verò, quoties reperta in *Platone* dogmata aut exponere aut refellere subest occasio, ea sæpius *Socrati* ascribit quam *Platoni* ipsi.

Istis prædictis, nè justa deesset moles, duos alios subjunximus Dialogos, *è libb. Legum decimum* & *Alcibiadem secundum*, quorum priorem illum cave, *Lector*, nè à cæteris libris malè avulsum existimes. Nam quamvis isto censetur ordine, integrum tamen ac separatum persequitur argumentum: & quod suis Legibus potiùs Proemium designavit *Plato*; σχεδὸν γάρ, inquit, τοῦτο ἡμῖν ὑπὲρ ἁπάντων τῶν νόμων κάλλιστον προοίμιον εἴη. Agit de *Dei Existentia*, *Providentia*, & ἀδωροδοκίᾳ, & ubique ferventem valde Pietatis affectum prodit. *Alter* de *Cultu divino* sive de *Precibus* disserit; Et quanquam alia præclara complectitur, eò tamen magis à Nobis æstimandus est, quia *Socrates*, cùm nostram rerum à Deo expetendarum ignorantiam ostendisset, venturum *Aliquem* qui ista nos omnia doceret, innuere videtur. Ità ut si materiam spectes, præcedentibus nihil magis affine aut cognatum annecti poterat: nec ullus meliùs toti operi titulus adaptari, quàm quem nos *de Divinis Rebus* inscripsimus.

Porro, ut inter legendum sæpius respirandi tempore fruaris, & cujuslibet argumenti progressum faciliùs cernas, ubique *Sectiones* quot commodè poteram, feci; Et earum *summam* in sequentem Indicem breviter redegi. Interpretationem *Marcilii Ficini* potiùs quam *Serrani* Græco comitem individuum dedimus. *Serranum* quidem, si degustare lubet, obscurum, impeditum, & sæpissimè falsum deprehendes; Ac ei, quam suscepit in adornando *Platone* operam, longissimè imparem judicabis. Tuum verò est, *Lector*, errores preli, si qui irrepserint, condonare, & quem nos tua gratia insumpsimus laborem, æqui consulere. Vale.

JO. NORTH.

Coll. S. Trin.
April 30. 1673.

Index

Index Rerum præcipuarum quas quælibet comprehendit Sectio.

In Apologia.

In Critone.

In Phædone.

hac

In libro Legum decimo.

In Alcibiade Secundo.

PLATO-

PLATONIS, Apologia Socratis, Ad mores spectans.

I. QUA vos ratione, ô viri Athenienses, affecerint accusatores mei, nescio equidem: me certè sic affecerunt, ut mei ipsius penè oblitus fuerim, usque eò ad persuadendum accommodatè dicebant: quamvis nihil, ut ità loquar, veri ad vos detulerunt. Sed ex multis quæ falsò asseverabant, id sum potissimum admiratus, quod vobis cavendum esse monuerunt, nè à me quasi eloquente deciperemini. Quod enim asserere id minimè erubuerint, cujus ego mox redargutionem opere ipso facturus eram, quandoquidem in præsentia vobis appareo longè ab eloquentia alienus: hoc, inquam, mihi super omnia visum est impudentissimum, nisi fortè eloquentem isti vocant vera dicentem. Si enim ità dicant, profiterer equidem me, quamvis non eorum more, rhetorem esse. Quippe cùm hi, ut

ΠΛΑΤΩΝΟΣ, Ἀπολογία Σωκράτους, Ἠθική.

I. ὍΤΙ μὲν ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πεπόνθατε ὑπὸ τῶν ἐμῶν κατηγόρων, οὐκ οἶδα· ἔγωγ' οὖν καὶ αὐτὸς ὑπ' αὐτῶν ὀλίγου δεῖν ἐμαυτοῦ ἐπελαθόμην· οὕτω πιθανῶς ἔλεγον. καίτοι ἀληθές γε (ὡς ἔπος εἰπεῖν) οὐδὲν εἰρήκασι. μάλιστα δὲ αὐτῶν ἓν ἐθαύμασα τῶν πολλῶν ὧν ἐψεύσαντο, τοῦτο, ἐν ᾧ ἔλεγον ὡς χρῆν ὑμᾶς εὐλαβεῖσθαι μὴ ὑπ' ἐμοῦ ἐξαπατηθῆτε, ὡς δεινοῦ ὄντος λέγειν. τὸ γὰρ μὴ αἰσχυνθῆναι ὅτι αὐτίκα ὑπ' ἐμοῦ ἐξελεγχθήσονται ἔργῳ, ἐπειδὰν μηδ' ὁπωστιοῦν φαίνωμαι δεινὸς λέγειν, τοῦτό μοι ἔδοξεν αὐτῶν ἀναισχυντότατον εἶναι· εἰ μὴ ἄρα δεινὸν καλοῦσιν αὐτοὶ λέγειν, τὸν τἀληθῆ λέγοντα. εἰ μὲν γὰρ τοῦτο λέγουσιν, ὁμολογοίην ἂν ἔγωγε οὐ κατὰ τούτους εἶναι ῥήτωρ. οὗτοι μὲν οὖν,

ὥσπερ ἐγὼ λέγω, οὐδὲν ἀληθὲς εἰρήκασιν· ὑμεῖς δέ μου ἀκούσεσθε πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. οὐ μέντοι μὰ Δία, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κεκαλλιεπημένους γε λόγους (ὥσπερ οἱ τούτων) ῥήμασί τε καὶ ὀνόμασιν, οὐδὲ κεκοσμημένους, ἀλλ' ἀκούσεσθε εἰκῇ λεγόμενα τοῖς ἐπιτυχοῦσιν ὀνόμασι. πιστεύω γὰρ δίκαια εἶναι ἃ λέγω, καὶ μηδεὶς ὑμῶν προσδοκησάτω ἄλλως. οὐδὲ γὰρ ἂν δήπου πρέποι, ὦ ἄνδρες, τῇδε τῇ ἡλικίᾳ, ὥσπερ μειρακίῳ πλάττοντι λόγους, εἰς ὑμᾶς εἰσιέναι. καὶ μέντοι καὶ πάνυ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο ὑμῶν δέομαι καὶ παρίεμαι· ἐὰν διὰ τῶν αὐτῶν λόγων ἀκούητέ μου ἀπολογουμένου δι' ὧνπερ εἴωθα λέγειν καὶ ἐν ἀγορᾷ καὶ ἐπὶ τῶν τραπεζῶν, (ἵνα ὑμῶν οἱ πολλοὶ ἀκηκόασι, καὶ ἄλλοθι) μήτε θαυμάζειν μήτε θορυβεῖν τούτου ἕνεκα. ἔχει γὰρ οὑτωσί· νῦν ἐγὼ πρῶτον ἐπὶ δικαστήριον ἀναβέβηκα, ἔτη γεγονὼς πλείω ἑβδομήκοντα. ἀτεχνῶς οὖν ξένως ἔχω τῆς ἐνθάδε λέξεως. ὥσπερ οὖν ἂν εἰ τῷ ὄντι ξένος ἐτύγχανον ὤν, ξυνεγιγνώσκετε δήπου ἄν μοι εἰ ἐν ἐκείνῃ τῇ φωνῇ τε καὶ τῷ τρόπῳ ἐν ὥσπερ ἐτεθράμμην· δὴ καὶ νῦν τοῦτο ὑμῶν δέομαι (δίκαιον, ὥσγε μοι δοκῶ) τὸν μὲν τρόπον τῆς λέξεως ἐᾶν· (ἴσως μὲν γάρ τι χείρων, ἴσως δὲ βελτίων ἂν εἴη) αὐτὸ δὲ τοῦτο σκοπεῖν, καὶ τούτῳ τὸν

equidem dico, veri nihil dixerint, à me verò vos vera omnia audituri sitis. Neque verò per Jovem, ô viri Athenienses, fucatam à me orationem, quemadmodum ab illis, verborum nominúmque elegantia, neque aliter exornatam, sed iis quæ casu & fortuitò occurrerint verbis contextam audietis. Confido enim me justa dicturum, neque quisquam vestrum speret me aliter esse dicturum; alioquin neque ætatem hanc, ô viri, deceret, adolescentulorum more verbis studiosè formatis huc ad vos ingredi. Quinimo vehementer, ô viri Athenienses, id oro, & obsecro, ut si iisdem me verbis in respondendo utentem audietis, quibus & in foro apud argentariorum mensas, ubi plerique vestrûm me nonnunquam audierunt, & alibi, nè admiremini, néve graviter id feratis, sic enim res se habet. Venio equidem nunc primum in judicium, plures quàm septuaginta annos natus, ex quo fit ut in eo dicendi genere, quod hîc usurpatur, revera sim peregrinus. Et profectò quemadmodum si peregrinus Athenas venissem, ignosceretis utique mihi peregrina voce & forma loquenti, pro educationis meæ consuetudine: ità & in præsentia vos precor, neque id quidem injuria, ut loquendi formam minimè attendatis, quæ prout contingit, tum melior, tum deterior esse potest; sed idipsum consideretis, huc mentem

mentem adhibeatis, justáne, an injusta dicam. Hoc enim judicis officium est, rhetoris autem officium, vera loqui.

II. Justum est autem, ô viri Athenienses, me primo quidem ad accusationem primam falso confictam, & ad primos accusatores respondere: deinde ad novissimam atque novissimos. Me quippe multi jam multis annis falso apud vos accusarunt, quos equidem magis formido, quàm Anyti adstipulatores, quanquam & hi sunt in persuadendo potentes. Sed illi potentiores, ô viri, qui plerosque vestrum à pueritia occuparunt, accusantes me procul à veritate, atque vobis persuadentes: esse videlicet Socratem quendam sapientem, eorum quæ super aërem quæque sub terra fiunt, perscrutatorem, qui soleat causam deteriorem, differendo meliorem efficere: hi profectò, ô viri Athenienses qui hunc de me rumorem divulgaverunt, mei accusatores potentissimi sunt. Qui enim hæc audiunt, opinantur harum rerum perscrutatores non credere deos esse. Profectò accusatores hujusmodi & permulti sunt, & longo jam tempore me accusant, & in ea ætate vobis suaserunt, in qua plerique vestrûm pueri aut certè adolescentuli perfacile credidistis, deserta in causa, nemine me defendente. Atque id quod à defensionis ratione omnium alienissimum est,

τὸν νοῦν προσέχειν, εἰ δίκαια λέγω, ἢ μή. δικαστοῦ μὲν γὰρ αὕτη ἀρετή· ῥήτορος δὲ, τἀληθῆ λέγειν.

II. Πρῶτον μὲν οὖν δίκαιός εἰμι ἀπολογήσασθαι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρὸς τὰ πρῶτά μου ψευδῆ κατηγορημένα, καὶ πρὸς τοὺς πρώτους κατηγόρους, ἔπειτα δὲ πρὸς τὰ ὕστερον καὶ τοὺς ὑστέρους. ἐμοῦ γὰρ πολλοὶ κατήγοροι γεγόνασι πρὸς ὑμᾶς, καὶ πάλαι πολλὰ ἤδη ἔτη, καὶ οὐδὲν ἀληθὲς λέγοντες· οὓς ἐγὼ μᾶλλον φοβοῦμαι ἢ τοὺς ἀμφὶ Ἄνυτον, καίπερ ὄντας καὶ τούτους δεινούς· ἀλλ᾽ ἐκεῖνοι δεινότεροι, ὦ ἄνδρες, οἳ ὑμῶν τοὺς πολλοὺς ἐκ παίδων παραλαμβάνοντες, ἔπειθόν τε καὶ κατηγόρουν ἐμοῦ οὐδὲν ἀληθές· ὡς ἔστι τις Σωκράτης, ἀνὴρ σοφὸς, τά τε μετέωρα φροντιστὴς, καὶ τὰ ὑπὸ γῆς πάντα ἀνεζητηκὼς, καὶ τὸν ἥττω λόγον, κρείττω ποιῶν. οὗτοι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ταύτην τὴν φήμην κατασκεδάσαντες, οἱ δεινοί εἰσί μου κατήγοροι. οἱ γὰρ ἀκούοντες ἡγοῦνται τοὺς ταῦτα ζητοῦντας, οὐδὲ θεοὺς νομίζειν. ἔπειτα εἰσὶν ἔτι οἱ κατήγοροι πολλοὶ καὶ πολὺν ἤδη χρόνον κατηγορηκότες· ἔτι δὲ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ λέγοντες πρὸς ὑμᾶς, ἐν ᾗ ἂν μάλιστα ἐπιστεύσατε, παῖδες ὄντες ἔνιοι ὑμῶν καὶ μειράκια, ἀτεχνῶς, ἐρήμην κατηγοροῦντες, ἀπολογουμένου οὐδενός. ὃ δὲ πάντων ἀλογώτατον, ὅτι

οὐδὲ τὰ ὀνόματα οἷόν τε αὐτῶν εἰδέναι καὶ εἰπεῖν· πλὴν εἴ τις κωμῳδοποιὸς τυγχάνει ὤν. ὅσοι δὲ φθόνῳ καὶ διαβολῇ χρώμενοι ὑμᾶς ἀνέπειθον, οἱ δὲ, καὶ αὐτοὶ πεπεισμένοι, ἄλλους πείθοντες, οὗτοι πάντες ἀπορώτατοί εἰσιν. οὐδὲ γὰρ ἀναβιβάσασθαι οἷόν τ' ἐστὶν αὐτῶν ἐνταυθοῖ οὐδ' ἐλέγξαι οὐδένα, ἀλλ' ἀνάγκη ἀτεχνῶς ὥσπερ σκιαμαχεῖν ἀπολογούμενόν τε, καὶ ἐλέγχειν μηδενὸς ἀποκρινομένου. ἀξιώσατε οὖν καὶ ὑμεῖς, ὥσπερ ἐγὼ λέγω, διττοὺς μου κατηγόρους γεγονέναι, ἑτέρους μὲν, τοὺς ἄρτι κατηγορήσαντας, ἑτέρους δὲ, τοὺς πάλαι, οὓς ἐγὼ λέγω· καὶ οἰήθητε δεῖν πρὸς ἐκείνους πρῶτόν με ἀπολογήσασθαι. καὶ γὰρ ὑμεῖς ἐκείνων πρότερον ἠκούσατε κατηγορούντων, καὶ πολὺ μᾶλλον ἢ τῶνδε τῶν ὕστερον. Εἶεν. ἀπολογητέον δὴ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ἐπιχειρητέον ὑμῶν ἐξελέσθαι τὴν διαβολὴν, ἣν ὑμεῖς ἐν πολλῷ χρόνῳ ἔχετε, ταύτην ἐν οὑτωσὶν ὀλίγῳ χρόνῳ. βουλοίμην μὲν οὖν ἂν τοῦτο οὕτω γενέσθαι, εἴ τι ἄμεινον καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοὶ, καὶ πλέον τί με ποιῆσαι ἀπολογούμενον. οἶμαι δὲ αὐτὸ χαλεπὸν εἶναι, καὶ οὐ πάνυ με λανθάνει οἷόν ἐστιν. ὅμως δὲ τοῦτο μὲν ἴτω ὅπῃ τῷ θεῷ φίλον, τῷ δὲ νόμῳ πειστέον καὶ ἀπολογητέον.

III. Ἀναλάβωμεν οὖν ἐξ ἀρχῆς τίς ἡ κατηγορία ἐξ ἧς ἡ ἐμὴ διαβολὴ γέγονεν, ᾗ δὴ καὶ

neque nomina quidem illorum scire licet, atque proferre, præterquam si quis illorum comœdus sit. Quotcunque verò per invidiam & calumniam hæc vobis rursus persuaserunt, quive ipsi persuasi persuaserunt aliis, hi omnes infiniti omnino sunt, nec eorum quenquam in judicium traducere, nec redarguere licet, sed necesse est adversus istos tanquam in tenebris pugnare defendendo, atque refellendo nemine respondente. Existimate ergo & vos, quemadmodum dicebam, accusatores meos duplices extitisse, & qui nuper accusarunt, & qui jamdiu, quales modò describebam. Atque judicate me quidem oportere prius respondere illis, quos & ipsi prius, multôque magis audivistis. Age respondendum mihi est, ô viri Athenienses, illis criminibus, conandúmq; in hoc tam brevi tempore opinionem istam eximere, quam vos per calumnias decepti, longo jam tempore contra me concepistis. Opto autem ità demum adversarios refellere, atque obtinere, si modò id vobis & mihi melius sit futurum. Quanquam difficile id fore arbitror. Neq; admodum quale id sit, me latet. Verùm, ut Deo placet, ità succedat. Nos autem legi parere oportet, ac defensionem pro nobis afferre.

III. Repetamus igitur ab initio quæ sit accusatio, ex qua adversus me nata est illa calumnia, qua

confisus

confisus Melitus mihi diem dixit. Quid ergo aiunt accusatores mei? tanquam enim si in judicio adessent, eorum recitetur accusatio, in qua de calumnia jurarunt. SOCRATES INJUSTE AGIT, ATQUE NIMIUM CURIOSE PERQUIRIT QUÆ SUB TERRA ET QUÆ IN COELO SUNT, INFERIOREMQUE CAUSAM REDDIT SUPERIOREM. PRÆTEREA ALIOS EADEM DOCET. Talis utique est accusatio. Nempe talia quædam & vos vidistis in Aristophanis comœdia: Socratis. n. illic persona circumfertur, affirmans se per aêrem pervagari: & complures ejusmodi nugas. Quarum ego rerum neque multum, neque parum quicquam scio. Neque hæc dico, quasi harum rerum scientiam parvi faciam, siquis in hujusmodi rebus sit sapiens, quo minus tanti criminis reus à Melito accuser: sed quia revera, ô viri Athenienses, horum nihil scio. Testes autem hujus plerosque vestrûm adduco. Oro vos docere & exponere invicem velitis, quotquot me colloquentem aliquando audivistis autem plerique vestrûm. Recensete igitur invicem, nunquis vestrûm aliquando iis de rebus quicquam, sive multum sive parum audiverit, disputantem: atque ex hoc denique cognoscetis ejusmodi esse cætera, quæ multi de me circumferunt. At enim horum nihil est verum. Quin-

πιστεύων Μέλιτός με ἐγράψατο τὴν γραφὴν ταύτην. Εἶεν. τί δὴ λέγοντες διέβαλλον οἱ διαβάλλοντες; ὥσπερ οὖν κατηγόρων τὴν ἀντωμοσίαν δεῖ ἀναγνῶναι αὐτῶν, ΣΩΚΡΑ'ΤΗΣ 'ΑΔΙΚΕΙ͂, ΚΑΙ` ΠΕΡΙΕΡΓΑ'ΖΕΤΑΙ ΖΗΤΩ͂Ν ΤΑ' ΤΕ 'ΥΠΟ` ΓΗ͂Ν ΚΑΙ` ΤΑ` 'ΕΠΟΥΡΑ'ΝΙΑ· ΚΑΙ` ΤΟ`Ν "ΗΤΤΩ ΛΟ'ΓΟΝ ΚΡΕΙ'ΤΤΩ ΠΟΙΩ͂Ν· ΚΑΙ` "ΑΛΛΟΥΣ ΤΑΥ͂ΤΑ ΔΙΔΑ'ΣΚΩΝ. τοιαύτη τίς ἐστι. τοιαῦτα γὰρ ἑωρᾶτε καὶ αὐτοὶ ἐν τῇ Ἀριστοφάνους κωμῳδίᾳ, Σωκράτην τινὰ ἐκεῖ περιφερόμενον, φάσκοντά τε ἀεροβατεῖν, καὶ ἄλλην πολλὴν φλυαρίαν φλυαροῦντα. ὧν ἐγὼ οὐδὲν οὔτε μέγα οὔτε σμικρὸν πέρι ἐπαΐω· καὶ οὐχ ὡς ἀτιμάζων λέγω τὴν τοιαύτην ἐπιστήμην, εἴ τις περὶ τῶν τοιούτων σοφός ἐστι, μήπως ἐγὼ ὑπὸ Μελίτου τοσαύτας δίκας φύγοιμι. ἀλλὰ γάρ μοι τῶν τοιούτων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐδὲν μέτεστι· μάρτυρας δ' αὖ ὑμῶν τοὺς πολλοὺς παρέχομαι, καὶ ἀξιῶ ὑμᾶς ἀλλήλους διδάσκειν τε καὶ φράζειν ὅσοι ἐμοῦ πώποτε ἀκηκόατε διαλεγομένου. πολλοὶ δὲ ὑμῶν οἱ τοιοῦτοί εἰσι. φράζετε οὖν ἀλλήλοις εἰ πώποτε ἢ σμικρὸν ἢ μέγα ἤκουσέ τις ὑμῶν ἐμοῦ περὶ τῶν τοιούτων διαλεγομένου· καὶ ἐκ τούτου γνώσεσθε ὅτι τοιαῦτ' ἐστὶ καὶ τἆλλα περὶ ἐμοῦ ἃ οἱ πολλοὶ λέγουσιν. ἀλλὰ γὰρ οὔτε τούτων οὐδέν ἐστιν.

οὐδέ γ' εἴ τινος ἀκηκόατε ὡς ἐγὼ παιδεύειν ἐπιχειρῶ ἀνθρώπους, καὶ χρήματα πράττομαι, οὐδὲ τοῦτο ἀληθές· ἐπεὶ καὶ τοῦτο γέ μοι δοκεῖ καλὸν εἶναι, εἴ τις οἷός τ' εἴη παιδεύειν ἀνθρώπους, ὥσπερ Γοργίας ὁ Λεοντῖνος, καὶ Πρόδικος ὁ Κεῖος, καὶ Ἱππίας ὁ Ἠλεῖος. τούτων γὰρ ἕκαστος, ὦ ἄνδρες, οἷός τ' ἐστὶν ἰὼν εἰς ἑκάστην τῶν πόλεων, τοὺς νέους, οἷς ἔξεστι τῶν ἑαυτῶν πολιτῶν προῖκα ξυνεῖναι ᾧ ἂν βούλωνται, τούτους πείθουσι τὰς ἐκείνων ξυνουσίας ἀπολιπόντας, σφίσι ξυνεῖναι χρήματα διδόντας, καὶ χάριν προσειδέναι. ἐπεὶ καὶ ἄλλος ἀνήρ ἐστι Πάριος ἐνθάδε, σοφὸς, ὃν ἐγὼ ᾐσθόμην ἐπιδημοῦντα. ἔτυχον γὰρ προσελθὼν ἀνδρὶ ὃς τετέλεκε χρήματα σοφισταῖς πλείω ἢ ξύμπαντες οἱ ἄλλοι, Καλλίᾳ τῷ Ἱππονίκου. τοῦτον οὖν ἀνηρόμην (ἐστὸν γὰρ αὐτῷ δύο ὑέε) ὦ Καλλία (ἦν δ' ἐγὼ) εἰ μέν σου τὼ ὑέε πώλω ἢ μόσχω ἐγενέσθην, εἴχομεν ἂν αὐτοῖν ἐπιστάτην λαβεῖν, καὶ μισθώσασθαι, ὃς ἔμελλεν αὐτὼ καλὼ κἀγαθὼ ποιήσειν τὴν προσήκουσαν ἀρετήν· (ἦν δ' ἂν οὗτος ἢ τῶν ἱππικῶν τις ἢ τῶν γεωργικῶν.) νῦν δ' ἐπειδὴ ἀνθρώπω ἐστὸν, τίνα αὐτοῖν ἐν νῷ ἔχεις ἐπιστάτην λαβεῖν; τίς τῆς τοιαύτης ἀρετῆς τῆς ἀνθρωπίνης τε καὶ πολιτικῆς ἐπιστήμων ἐστίν; οἶμαι γάρ σε ἐσκέφθαι, διὰ τὴν τῶν ὑέων κτῆσιν. ἔστι τις (ἔφην ἐγὼ) ἢ οὔ; Πάνυγε, ἦ δ' ὅς.

etiam à quopiam audiveritis me homines docere, atque inde pecuniam facere, neque id quidem verum est. Atqui præclarum id mihi videtur, siquis docere homines possit, quemadmodum Gorgias Leontinus, & Prodicus Chius, & Hippias Eleus. Quorum unusquisque, ô viri, eam facultatem habet, per quam ad singulas profecti civitates, adolescentibus quibus liceret in patria suorum se civium disciplinæ gratuito commendare, persuadent ut se aliorum disciplina relicta sectentur, ac data pecunia, gratiam insuper habeant. Est & alius quidam vir hic sapiens Parius, quem ego huc venisse audivi. Contigit enim ut in eum aliquando virum inciderem, qui plus pecuniarum in Sophistas expendit quam cæteri omnes, Calliam, inquam, Hipponici filium. Hunc ergo interrogavi. Duos enim habet filios. O Callia, inquam, si filii tui pulli equini aut taurini essent, haberemus aliquem quem illis mercede adhibita præficeremus, qui eos pulchros & in suo utrunque genere excellentem efficeret, esset verò talis aut equestrium aliquis, aut agricolarum. Nunc verò cùm filii tui sint homines, quemnam cogitas illis præficere? Et quisnam hujus humanæ civilisque virtutis scientiam habet? Arbitror id te cùm filios habeas, cogitavisse. Estne, inquam, talis aliquis, an non? Est profecto, inquit ille.

Quis

Quis inquam eſt? & unde? & quanta mercede docet? Evenus, inquit, eſt, ô Socrates, Parius, merces verò quinque minæ. Atque ego Evenum felicem judicavi, ſi revera hanc habet artem, atque adeò diligenter docet. Nam & ipſe quoque ſi talia ſcirem, admodum gloriarer, & magni me facerem. Sed certè, ô viri Athenienſes, hæc equidem neſcio.

IV. Requirat igitur forſan aliquis, quidnam, ô Socrates, tuum eſt opus? & unde adverſus te exortæ ſunt hæ calumniæ? niſi enim aliquid præter aliorum conſuetudinem ageres, nunquam tantus de te rumor concitatus eſſet. Nam unde de te ſermo tam frequens, niſi egiſſes aliquid à cæteris alienum? Dic ergo nobis quid tandem id ſit, nè nos de te temere aliquid judicemus. Juſta ſanè hæc mihi videtur interrogatio. Atque ego vobis conabor oſtendere quidnam id ſit, quod mihi & nomen hoc, & calumniam pepererit. Sed audite jam, & ſi vereor nè fortè quibuſdam veſtrûm jocari videar. Veruntamen exiſtimate me vobis vera omnino dicturum. Equidem, ô viri Athenienſes, non ob aliud certè quàm ob ſapientiam quandam ejuſmodi nomen nactus ſum. Sed ob quam ſapientiam? Fortè ob eam quæ humana ſapientia eſt. Nam hac revera ſapiens eſſe videor. Illi verò quos paulo antè commemorabam, majorem fortè quandam humanâ ſapientiam

Τίς (ἦν δ' ἐγώ) καὶ ποδαπός; καὶ πόσου διδάσκει; Εὔηνος, ἔφη, ὦ Σώκρατες, Πάριος, πέντε μνῶν. καὶ ἐγὼ τὸν Εὔηνον ἐμακάρισα, εἰ ὡς ἀληθῶς ἔχοι ταύτην τὴν τέχνην, καὶ οὕτως ἐμμελῶς διδάσκοι. ἔγωγ' οὖν καὶ αὐτὸς ἐκαλλυνόμην τε καὶ ἡβρυνόμην ἄν, εἰ ἠπιστάμην ταῦτα. ἀλλ' οὐ γὰρ ἐπίσταμαι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι.

IV. Ὑπολάβοι ἂν οὖν τις ἴσως, Ἀλλ', ὦ Σώκρατες, τὸ σὸν τί ἐστι πρᾶγμα; πόθεν αἱ διαβολαί σοι αὗται γεγόνασιν; οὐ γὰρ δήπου σοῦ γε οὐδὲν τῶν ἄλλων περιττότερον πραγματευομένου, ἔπειτα τοσαύτη φήμη τε καὶ λόγος γέγονεν, εἰ μή τι ἔπραττες ἀλλοῖον ἢ οἱ πολλοί. λέγε οὖν ἡμῖν τί ἐστιν, ἵνα μὴ καὶ ἡμεῖς περὶ σοῦ αὐτοσχεδιάζωμεν. Ταυτί μοι δοκεῖ δίκαια λέγειν ὁ λέγων· κἀγὼ ὑμῖν πειράσομαι ἀποδεῖξαι τί ποτ' ἐστὶ τοῦτο ὃ ἐμοὶ πεποίηκε τό, τε ὄνομα καὶ τὴν διαβολήν. ἀκούετε δή· καὶ ἴσως μὲν δόξω τισὶν ὑμῶν παίζειν, εὖ μέντοι ἴστε, πᾶσαν ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν ἐρῶ. ἐγὼ γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δι' οὐδὲν ἀλλ' ἢ διὰ σοφίαν τινὰ τοῦτο τὸ ὄνομα ἔσχηκα. ποίαν δὴ σοφίαν ταύτην; ἥπερ ἐστὶν ἴσως ἀνθρωπίνη σοφία. τῷ ὄντι γὰρ κινδυνεύω ταύτην εἶναι σοφός· οὗτοι δὲ τάχ' ἄν, οὓς ἄρτι ἔλεγον, μείζω τινὰ ἢ κατ' ἄνθρωπον σοφίαν σοφοὶ

φοὶ εἶεν. ἢ οὐκ ἔχω, ὅ, τι λέγω· οὐ γὰρ δὴ ἔγωγε αὐτὴν ἐπίσταμαι· ἀλλ' ὅστις φησὶ ψεύδεταί τε καὶ ἐπὶ διαβολῇ τῇ ἐμῇ λέγει. καί μοι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ θορυβήσητε μηδὲν, ἂν δόξω τι ὑμῖν μέγα λέγειν. οὐ γὰρ ἐμὸν ἐρῶ τὸν λόγον, ὃν ἂν λέγω, ἀλλ' εἰς ἀξιόχρεων ὑμῖν τὸν λέγοντα ἀνοίσω. τῆς γὰρ ἐμῆς, εἰ δή τις ἐστὶ σοφία καὶ οἵα, μάρτυρα ὑμῖν παρέξομαι τὸν θεὸν τὸν ἐν Δελφοῖς. Χαιρεφῶντα γὰρ ἴστε δήπου. οὗτος ἐμὸς ἑταῖρος ἦν ἐκ νέου, καὶ ὑμῶν τῷ πλήθει ἑταῖρός τε, καὶ ξυνέφυγε τὴν φυγὴν ταύτην, καὶ μεθ' ὑμῶν κατῆλθε. καὶ ἴστε δὴ οἷος ἦν Χαιρεφῶν, ὡς σφοδρὸς ἐφ' ὅ, τι ὁρμήσειε. καὶ δήποτε καὶ εἰς Δελφοὺς ἐλθὼν, ἐτόλμησε τοῦτο μαντεύσασθαι· καὶ ὅπερ λέγω μὴ θορυβεῖτε ὦ ἄνδρες. ἤρετο γὰρ δὴ εἴ τις ἐμοῦ εἴη σοφώτερος. ἀνεῖλεν οὖν ἡ Πυθία μηδένα σοφώτερον εἶναι. καὶ τούτων πέρι ὁ ἀδελφὸς ὑμῖν αὐτοῦ οὑτοσὶ μαρτυρήσει, ἐπειδὴ ἐκεῖνος τετελεύτηκε. σκέψασθε δὴ ὧν ἕνεκα ταῦτα λέγω. μέλλω γὰρ ὑμᾶς διδάξειν ὅθεν μοι ἡ διαβολὴ γέγονεν. ταῦτα γὰρ ἐγὼ ἀκούσας, ἐνεθυμούμην οὑτωσί, Τί ποτε λέγει ὁ θεός; καὶ τί ποτε αἰνίττεται; ἐγὼ γὰρ δὴ οὔτε μέγα οὔτε σμικρὸν ξύνοιδα ἐμαυτῷ σοφὸς ὤν. τί οὖν ποτε λέγει φάσκων ἐμὲ σοφώτατον εἶναι; οὐ sapientem. Quid igitur sibi vult,

habent, vel quid dicam, non habeo: neque enim ego ea præditus sum. Quòd si quis me hanc possidere dicat, mentitur, & in meam calumniam hæc dicit. Sed nè vobis molestum sit, ô viri Athenienses, néve commoveamini, siquid vobis magnum dicere videar, neque enim ex me duntaxat dicam, sed testem vobis afferam fide dignum. Profectò si qua mihi est sapientia, qualis ea sit, testem adhibebo vobis Delphicum deum. Chærephontem certè novistis. Ille familiaris mihi erat ab juventute, & Atheniensi populo amicus, ac unà vobiscum fugit, & simul in urbem reversus. Novistis planè qualis erat Chærepho, quam vehemens quamcunque ad rem se convertisset. Hic ergo quandoq; profectus in Delphos vaticinium id experiri ausus est. Nè graviter feratis, ô viri, quod in præsentia sum dicturus. Interrogavit utique an esset ullus me sapientior. Respondit Pythia, sapientiorem esse neminem. De his quidem ipsius hic frater vobis testificabitur: nam ipse Chærephon vita functus est. Considerate verò quorum gratia hæc dicam. Debeo enim vobis aperire unde hæc adversum me calumnia sit exorta. Profectò cùm hæc audivissem, ità mecum ipse reputavi. Quidnam Deus ait? aut quidnam significat? Ego enim mihi conscius sum, neque in magnis, neque in parvis esse me sapientem. Quid igitur sibi vult, cùm me asserit sapientissimum?

Deum

Deum quidem mentiri non eſt credendum: neque enim id fas eſt Deo. Atque itá diu ambiguus ſcrutabar quid oraculum innuiſſet. Ac vix tandem poſt longas ambages viam ejuſmodi inveni. Aggreſſus enim quendam ex his qui ſapientes videntur, ſperans, ſi uſquam, in hoc vaticinium coargui poſſe, oraculóque oſtendi, non me quidem quem præfecerat, ſed illum eſſe ſapientia præferendum. Dum ergo illum examinarem (hujus veró nomen promere non eſt neceſſarium, erat autem quidam ex his qui in republica verſantur) illum, inquam, dum examinarem, unáque diſſererem, ô viri Athenienſes, hunc in modum affectus ſum: viſus mihi eſt vir ille videri quidem ſapiens tum aliis, tum vel maximè ſibiipſi, eſſe veró nequaquam. deinde conatus ſum illi oſtendere, putare quidem eum eſſe ſe ſapientem, ſed minimè eſſe. Quapropter & ille infenſus mihi redditus eſt, & multi qui aderant, graviter id tulerunt. Itaque ad meipſum reverſus, itá mecum ipſe reputavi, Ego profectó ſum hoc homine ſapientior. Apparet enim neuter noſtrûm pulchrum bonúmque aliquid noſſe. Sed hoc intereſt, quód hic quidem cúm ſciat nihil, ſcire putat aliquid; ego veró quemadmodum neſcio, itá neſcire me puto. Videor ergo in hac tantula re hoc homine ſapientior eſſe, quod quæ ignoro, neq; ſcire me arbitror. Poſt hæc alium adii ex his, qui illo inſuper ſapientiores

γὰρ δή που ψεύδεταί γε· οὐ γὰρ θέμις αὐτῷ. καὶ πολὺν μὲν χρόνον ἠπόρουν τί ποτε λέγει. ἔπειτα μόλις πάνυ ἐπὶ ζήτησιν αὐτοῦ τοιαύτην τινὰ ἐτραπόμην. ἦλθον ἐπί τινα τῶν δοκούντων σοφῶν εἶναι, ὡς ἐνταῦθα, εἴπερ που, ἐλέγξων τὸ μαντεῖον, καὶ ἀποφανῶν τῷ χρησμῷ ὅτι οὗτός γέ μου σοφώτερος· σὺ δ' ἐμὲ ἔφησθα. διασκοπῶν οὖν τοῦτον (ὀνόματι γὰρ οὐδὲν δέομαι λέγειν) ἦν δέ τις τῶν πολιτικῶν, πρὸς ὃν ἐγὼ σκοπῶν, τοιοῦτόν τι ἔπαθον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· καὶ διαλεγόμενος αὐτῷ, ἔδοξέ μοι οὗτος ὁ ἀνὴρ δοκεῖν μὲν εἶναι σοφὸς ἄλλοις τε πολλοῖς ἀνθρώποις, καὶ μάλιστα ἑαυτῷ, εἶναι δ' οὔ. κἄπειτα ἐπειρώμην αὐτῷ δεικνύναι ὅτι οἴοιτο μὲν εἶναι σοφὸς, εἴη δ' οὔ. ἐντεῦθεν οὖν τούτῳ τε ἀπηχθόμην, καὶ πολλοῖς τῶν παρόντων. πρὸς ἐμαυτὸν δ' οὖν ἀπιὼν ἐλογιζόμην ὅτι τούτου μὲν τοῦ ἀνθρώπου ἐγὼ σοφώτερός εἰμι. κινδυνεύει μὲν γὰρ ἡμῶν οὐδέτερος οὐδὲν καλὸν οὐδ' ἀγαθὸν εἰδέναι· ἀλλ' οὗτος μὲν οἴεταί τι εἰδέναι, οὐκ εἰδώς· ἐγὼ δὲ, ὥσπερ οὖν οὐκ οἶδα, οὐδὲ οἴομαι. ἔοικα γοῦν τούτου γε σμικρῷ τινι αὐτῷ τούτῳ σοφώτερος εἶναι, ὅτι ἃ μὴ οἶδα, οὐδὲ οἴομαι εἰδέναι. ἐντεῦθεν ἐπ' ἄλλον ᾔα τῶν ἐκείνου δοκούντων σοφωτέρων εἶναι·

καί μοι ταυτὰ ταῦτα ἔδοξε. καὶ ἐνταῦθα κἀκείνῳ καὶ ἄλλοις πολλοῖς ἀπηχθόμην.

V. Μετὰ ταῦτα οὖν ἤδη ἐφεξῆς ᾔα, αἰσθανόμενος μὲν καὶ λυπούμενος, καὶ δεδιὼς ὅτι ἀπηχθανόμην· ὅμως δὲ ἀναγκαῖον ἐδόκει εἶναι τὸ τοῦ θεοῦ περὶ πλείστου ποιεῖσθαι, καὶ ἰέναι, σκοποῦντι τὸν χρησμὸν τί λέγει, ἐπὶ ἅπαντας τοὺς τι δοκοῦντας εἰδέναι. καὶ νὴ τὸν κύνα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, (δεῖ γὰρ πρὸς ὑμᾶς τἀληθῆ λέγειν) ἦ μὴν ἐγὼ ἔπαθόν τι τοιοῦτον. οἱ μὲν μάλιστα εὐδοκιμοῦντες ἔδοξάν μοι ὀλίγου δεῖν τοῦ πλείστου ἐνδεεῖς εἶναι ζητοῦντι κατὰ τὸν θεόν· ἄλλοι δὲ, δοκοῦντες φαυλότεροι, ἐπιεικέστεροι εἶναι ἄνδρες πρὸς τὸ φρονίμως ἔχειν. δεῖ δὴ ὑμῖν τὴν ἐμὴν πλάνην ἐπιδεῖξαι, ὥσπερ πόνους τινὰς πονοῦντος, ἵνα μοι καὶ ἀνέλεγκτος ἡ μαντεία γένοιτο. μετὰ γὰρ τοὺς πολιτικοὺς ᾔα ἐπὶ τοὺς ποιητὰς, τούς τε τῶν τραγῳδιῶν καὶ τοὺς τῶν διθυράμβων, καὶ τοὺς ἄλλους, ὡς ἐνταῦθα ἐπ' αὐτοφώρῳ καταληψόμενος ἐμαυτὸν ἀμαθέστερον ἐκείνων ὄντα. ἀναλαμβάνων οὖν αὐτῶν τὰ ποιήματα, ἅ μοι ἐδόκει μάλιστα πεπραγματεῦσθαι αὐτοῖς, διηρώτων ἂν αὐτοὺς τί λέγοιεν, ἵν' ἅμα τι καὶ μανθάνοιμι παρ' αὐτῶν. αἰσχύνομαι οὖν ὑμῖν εἰπεῖν, ὦ ἄνδρες τἀληθῆ· ὅμως δὲ ῥητέον. ὡς

ipsis perdiscerem. Erubesco, ô

habentur, in eoque considerando omnino similiter judicavi, atque illum aliósq; multos mihi reddidi infensos.

V. Proinde similiter deinceps processi ad alios, non ignorans quantum adversus me odium concitarem: ideóque non absque dolore quodam timoréque procedebam. Veruntamen necessarium mihi visum est oraculum divinum omnibus anteferre, passímque progredi perscrutaturum quid sibi velut oraculum, hujúsque gratia omnes quotcunque aliquid scire videntur, adire. Et per Canem, ô viri Athenienses, oportet enim vobis vera fateri, tale aliquid mihi contigit hæc ex divino oraculo perquirenti, ut qui opinione hominum maximè probabantur, eos quasi omnium imprudentissimos invenirem: qui verò inferiores habebantur, eos quantum ad prudentiam spectat, probabilius se habere. Operæpretium est referre vobis errores laborésque meos, quos equidem propterea sustinui, dum à me oraculum adeò probaretur, ut redargui jam deinde non posset. Post homines qui in republica versantur ad poëtas me contuli, tragœdiarum & dithyramborum aliorúmque carminum autores, quasi hîc perspicuè admodum depræhensurus, esse me his rudiorem. Acceptis itaque eorum libris, in quibus elaboravisse maxime videbantur, sciscitatus sum eorum sensa, ut nonnihil ab viri, verum hic vobis aperire, dicendum

dicendum est tamen. Alii penè omnes præsentes, ut ità dixerim, melius de rebus his loquerentur, de quibus ipsi poëmata conscripserunt. Deprehendi igitur brevi id in poëtis, eos videlicet non sapientia facere quæ faciunt, sed naturà quadam ex divina animi concitatione, quemadmodum & hi qui divino furore afflati vaticinantur. Nam & hi multa quidem dicunt atque præclara: sed eorum quæ dicunt, nihil intelligunt. Tali quodam pacto poëtæ affecti fuisse mihi videntur. Et simul animadverti eos in aliis quoque propter poësim omnium se sapientissimos judicare, in quibus non sunt sapientes. Abii ergo, & hinc eadem omnino sententia qua & à politicis viris abieram. Tandem verò me ad artifices contuli, utpote bene mihi conscius quàm nihil istic, ut ità dicam, scirem, hos autem noveram multa & pulchra scire, neque in hoc equidem deceptus sum. Sciebant enim quæ ipse nesciebam, & hac in parte me sapientiores erant. Sed, ô viri Athenienses, in eodem errore quo & poëtas, peritos artifices deprehendi. Nam ob hoc ipsum quòd sua rite perficiebant, unusquisque eorum se in cæteris quoque vel maximis sapientissimum esse putabat. Atqui hic error illam quoque quæ ipsis inerat, sapientiam offuscabat. Quamobrem si meipsum oraculi loco interrogarem, utrum eligam, itáne me habere ut habeo, videlicet neque

ἔπος γὰρ εἰπεῖν, ὀλίγου αὐτῶν ἅπαντες οἱ παρόντες ἂν βέλτιον ἔλεγον περὶ ὧν αὐτοὶ ἐπεποιήκεσαν. ἔγνων οὖν αὖ καὶ περὶ τῶν ποιητῶν ἐν ὀλίγῳ τοῦτο, ὅτι οὐ σοφίᾳ ποιοῖεν, ἀλλὰ φύσει τινὶ, καὶ ἐνθουσιάζοντες, ὥσπερ οἱ θεομάντεις καὶ οἱ χρησμῳδοί. καὶ γὰρ οὗτοι λέγουσι μὲν πολλὰ καὶ καλὸ, ἴσασι δὲ οὐδὲν ὧν λέγουσι· τοιοῦτον τί μοι ἐφάνησαν πάθος καὶ οἱ ποιηταὶ πεπονθότες. καὶ ἅμα ᾐσθόμην αὐτῶν διὰ τὴν ποίησιν οἰομένων καὶ τἆλλα σοφωτάτων εἶναι ἀνθρώπων, ἃ οὐκ ἦσαν. ἀπῄα οὖν καὶ ἐντεῦθεν, τῷ αὐτῷ οἰόμενος περιγεγονέναι ᾧπερ καὶ τῶν πολιτικῶν. τελευτῶν οὖν ἐπὶ τοὺς χειροτέχνας ᾖα. ἐμαυτῷ γὰρ ξυνῄδειν οὐδὲν ἐπισταμένῳ, ὡς ἔπος εἰπεῖν· τούτους δέ γ' ᾔδειν ὅτι εὑρήσοιμι πολλὰ καὶ καλὰ ἐπισταμένους. καὶ τούτου μὲν οὐκ ἐψεύσθην, ἀλλ' ἠπίσταντο ἃ ἐγὼ οὐκ ἠπιστάμην, καί μου ταύτῃ σοφώτεροι ἦσαν. ἀλλ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ταυτὸν ἔδοξαν ἔχειν ἁμάρτημα ὅπερ καὶ οἱ ποιηταὶ, καὶ οἱ ἀγαθοὶ δημιουργοί. διὰ τὸ τὴν τέχνην καλῶς ἐξεργάζεσθαι, ἕκαστος ἠξίου καὶ τἆλλα τὰ μέγιστα σοφώτατος εἶναι· καὶ αὐτῶν αὕτη ἡ πλημμέλεια ἐκείνην τὴν σοφίαν ἀπέκρυπτεν. ὥστε με καὶ αὐτὸν ἀνερωτᾶν ὑπὲρ τοῦ χρησμοῦ, πότερα δεξαίμην ἂν, οὕτως ὥσπερ ἔχω ἔχειν, μήτε τι

σοφὸς

σοφὸς ὢν τὴν ἐκείνων σοφίαν, μήτε ἀμαθὴς τὴν ἀμαθίαν· ἢ ἀμφότερα ἃ ἐκεῖνοι ἔχουσιν ἔχειν. ἀπεκρινάμην οὖν ἐμαυτῷ καὶ τῷ χρησμῷ ὅτι μοι λυσιτελεῖ, ὥσπερ ἔχω ἔχειν.

VI. Ἐκ ταύτης ἤδη τῆς ἐξετάσεως, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολλαὶ μὲν ἀπέχθειαί μοι γεγόνασι, καὶ οἷαι χαλεπώταται καὶ βαρύταται· ὥστε πολλὰς διαβολὰς ἀπ' αὐτῶν γεγονέναι· ὄνομα δὲ τοῦτο λέγεσθαι σοφὸς εἶναι. οἴονται γάρ με ἑκάστοτε οἱ παρόντες ταῦτα αὐτὸν εἶναι σοφὸν ἃ ἂν ἄλλον ἐξελέγξω. τὸ δὲ κινδυνεύει, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῷ ὄντι ὁ θεὸς σοφὸς εἶναι, καὶ ἐν τῷ χρησμῷ τούτῳ τοῦτο λέγειν, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη σοφία ὀλίγου τινὸς ἀξία ἐστὶ καὶ οὐδενός· καὶ φαίνεται τοῦτο λέγειν τὸν Σωκράτην, προσκεχρῆσθαι δὲ τῷ ἐμῷ ὀνόματι, ἐμὲ παράδειγμα ποιούμενος. ὥσπερ ἂν εἴποι ὅτι, οὗτος ὑμῶν, ὦ ἄνθρωποι, σοφώτατός ἐστιν, ὅστις ὥσπερ Σωκράτης, ἔγνωκεν ὅτι οὐδενὸς ἄξιός ἐστι τῇ ἀληθείᾳ πρὸς σοφίαν. ταῦτ' οὖν ἐγὼ μὲν ἔτι καὶ νῦν περιιὼν ζητῶ καὶ ἐρευνῶ, κατὰ τὸν θεὸν, καὶ τῶν ἀστῶν καὶ τῶν ξένων ἄν τινα οἴωμαι σοφὸν εἶναι· καὶ ἐπειδάν μοι μὴ δοκῇ, τῷ θεῷ βοηθῶν ἐνδείκνυμαι ὅτι οὐκ ἔστι σοφός. καὶ ὑπὸ ταύτης τῆς ἀσχολίας, οὔτε τι τῶν τῆς πόλεως πρᾶξαί μοι σχολὴ γέγονεν ἄξιον λόγου,

scientem quæ illi sciunt, neque meam inscitiam ignorantem, an utraque habentem quæ illi habent, planè mihi ipsi simul atque oraculo responderem, præstare ità ut habeo me habere.

VI. Ob hanc utique inquisitionem meam, ô viri Athenienses, inimicitiæ multæ difficillimæ, atque gravissimæ adversus me coortæ sunt, ex quibus multæ sunt calumniæ consecutæ. Nomen verò sapientis mihi propterea exortum est, quòd præsentes plurimum illa me putant scire, in quibus alios refello. Videtur autem, ô viri Athenienses, revera solus deus sapiens esse, atq; in hoc oraculo id sibi velle, humanam videlicet sapientiam parvi imò nihili pendendam esse. Quòd verò Socratem nominat sapientem, ob id facere, quò nomine meo tanquam exemplo quodam utens, quasi sic dicat: Is, ô viri, sapientissimus est, qui quemadmodum Socrates, novit revera sapientiam suam esse nihili pendendam. Hæc igitur ego sic affectus, & nunc perquirere passim deo obsecutus, & perscrutari non desino, conveniens quemcunque aut civium aut peregrinorum esse existimo sapientem. Ac si quando mihi ille talis non videatur, tunc ipse suffragatus, atque obsequens, illum sapientem non esse demonstro. Atque ob occupationes ejusmodi nullum mihi fermè relinquitur otium, vel ad publicum aliquid commemoratu dignum agendum, vel

pri-

privatum, ſed in extrema paupertate ob Dei cultum ſum conſtitutus. Præterea adoleſcentes maximè opulenti, quíve à negotiis vacant, me ultro ſequentes delectantur, cum refelli à nobis homines ſpectant. Quinetiam ipſi nonnunquam me imitati, alios deinde confutare contendunt. Qua quidem in re plurimam reperiunt turbam hominum aliquid ſe ſcire putantium, cùm aut nihil ſciant, aut perparum. qui verò ab his convincuntur, non tam illis quàm mihi redduntur infenſi, clamántque eſſe Socratem quendam ſceleſtiſſimum, juventutíſque corruptorem. At ſi quis ab eis ſciſcitetur, quidnam vel agendo, vel docendo (corrumpat) nihil quidem aſſignare poſſunt, imò prorſus ignorant. Sed nè deeſſe illis materia videatur, ad iſta confugiunt quæ communi voce facilè philoſophantibus objici ſolent, quòd ſcilicet ea quæ in aëre ſunt curat, & quæ item ſub terra, Deos verò non credit: & malam cauſam bonam eſſe perſuadet. vera enim, ut puto, fateri nolunt, ſe ſcilicet indignatos, propterea quòd convicti fuerint, ſimulare ſe illa ſcire quæ neſciunt. Utpote igitur ambitioſi & vehementes & multi, ac velut ex compoſito, atque obnixæ diligentíſque perſuaſionis ſtudio me criminantes, veſtras aures impleverunt, & jamdiu, & nuper calũniis in me ſedulò confictis. Ex his autem Melitus, & Anytus, & Lycon contra me ſurre-

οὔτε τῶν οἰκείων· ἀλλ' ἐν πενίᾳ μυρίᾳ εἰμὶ, διὰ τὴν τοῦ θεοῦ λατρείαν. πρὸς δὲ τούτοις, οἱ νέοι μοι ἐπακολουθοῦντες (οἷς μάλιστα σχολή ἐστιν, οἱ τῶν πλουσιωτάτων) αὐτόματοι, χαίρουσιν ἀκούοντες ἐξελεγχομένων τῶν ἀνθρώπων· καὶ αὐτοὶ πολλάκις ἐμὲ μιμοῦνται, εἶτα ἐπιχειροῦσιν ἄλλους ἐξετάζειν. κἄπειτα (οἶμαι) εὑρίσκουσι πολλὴν ἀφθονίαν οἰομένων μὲν εἰδέναι τι τῶν ἀνθρώπων, εἰδότων δὲ ἢ ὀλίγα ἢ οὐδέν. ἐντεῦθεν οὖν οἱ ὑπ' αὐτῶν ἐξεταζόμενοι ἐμοὶ ὀργίζονται, οὐκ αὐτοῖς· καὶ λέγουσιν ὡς Σωκράτης τίς ἐστι μιαρώτατος, καὶ διαφθείρει τοὺς νέους. καὶ ἐπειδάν τις αὐτοὺς ἐρωτᾷ ὅ, τι ποιῶν, καὶ ὅ, τι διδάσκων, ἔχουσι μὲν οὐδὲν εἰπεῖν, ἀλλ' ἀγνοοῦσιν· ἵνα δὲ μὴ δοκῶσιν ἀπορεῖν, τὰ κατὰ πάντων τῶν φιλοσοφούντων πρόχειρα ταῦτα λέγουσιν, ὅτι τὰ μετέωρα καὶ τὰ ὑπὸ γῆς ζητεῖ, καὶ θεοὺς μὴ νομίζει· καὶ τὸν ἥττω λόγον, κρείττω ποιεῖ. τὰ γὰρ ἀληθῆ (οἴομαι) οὐκ ἂν ἐθέλοιεν λέγειν, ὅτι κατάδηλοι γίγνονται προσποιούμενοι μὲν εἰδέναι, εἰδότες δὲ οὐδέν. ἅτε οὖν (οἶμαι) φιλότιμοι ὄντες καὶ σφοδροὶ καὶ πολλοὶ, καὶ ξυντεταγμένως καὶ πιθανῶς λέγοντες περὶ ἐμοῦ, ἐμπεπλήκασιν ὑμῶν τὰ ὦτα, καὶ πάλαι καὶ νῦν σφοδρῶς διαβάλλοντες. ἐκ τούτων καὶ Μέλιτός μοι ἐπέθετο καὶ Ἄνυτος, καὶ λύκων,

Μέλιτος

Μέλιτος μὲν, ὑπὲρ τῶν ποιητῶν ἀχθόμενος· Ἄνυτος δὲ, ὑπὲρ τῶν δημιουργῶν καὶ τῶν πολιτικῶν· Λύκων δὲ, ὑπὲρ τῶν ῥητόρων. ὥστε (ὅπερ ἐγὼ ἀρχόμενος ἔλεγον) θαυμάζοιμ᾽ ἂν εἰ οἷός τ᾽ εἴην ἐγὼ ὑμῶν ταύτην τὴν διαβολὴν ἐξελέσθαι ἐν οὕτως ὀλίγῳ χρόνῳ, οὕτω πολλὴν γεγονυῖαν. Ταῦτά ἐστιν ὑμῖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τἀληθῆ· καὶ ὑμᾶς οὔτε μέγα οὔτε σμικρὸν ἀποκρυψάμενος ἐγὼ λέγω, οὐδὲ ὑποστειλάμενος. καίτοι οἶδα σχεδὸν ὅτι τοῖς αὐτοῖς ἀπεχθάνομαι. ὃ καὶ τεκμήριον ὅτι ἀληθῆ λέγω, καὶ ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ διαβολὴ ἡ ἐμὴ, καὶ τὰ αἴτια ταῦτά ἐστι. καὶ ἐάν τε νῦν ἐάν τε αὖθις ζητήσητε ταῦτα, οὕτως εὑρήσετε. περὶ μὲν οὖν ὧν οἱ πρῶτοί μου κατήγοροι κατηγόρουν, αὕτη ἔστω ἱκανὴ ἡ ἀπολογία πρὸς ὑμᾶς.

VII. Πρὸς δὲ Μέλιτον, τὸν ἀγαθὸν καὶ φιλόπολιν, ὥς φησι, καὶ τοὺς ὑστέρους, μετὰ ταῦτα πειράσομαι ἀπολογήσασθαι. αὖθις γὰρ δὴ (ὥσπερ τούτων ἑτέρων ὄντων κατηγόρων) λάβωμεν αὖ τὴν τούτων ἀντωμοσίαν. ἔχει δὲ ὧδέ πως· Σωκράτη φησὶν ἀδικεῖν, τούς τε νέους διαφθείροντα, καὶ θεοὺς οὓς ἡ πόλις νομίζει, οὐ νομίζοντα, ἕτερα δὲ δαιμόνια καινά. τὸ μὲν δὴ ἔγκλημα τοιοῦτόν ἐστι. τούτου δὲ τοῦ ἐγκλήματος ἓν ἕκαστον ἐξετάσωμεν. φησὶ γὰρ

xerunt. Melitus quidem ob poëtas mihi infestus: Anytus verò ob artifices atque reipublicæ gubernatores: Lycon denique gratia rhetorum. Quamobrem quemadmodum ab initio dicebam, admirarer equidem, si opinionem istam tantis conceptam calumniis, tam inveteratam, nunc in tam brevi tempore amovere à vobis possem. Hæc equidem, ô viri Athenienses, vera vobis loquor, neque celo, neque subtraho aut magnum quicquam, aut parvum, quamvis fermè norim in his dicendis me iisdem fore molestum. Quod quidem argumentum vobis est, me vera loqui, atque hanc esse calumniam contra me exortam, ejusque causas ejusmodi esse. Et sive in præsentia, sive in posterum hæc inquiretis, ità esse invenietis. Ad illa igitur quæ primi accusatores detulerunt, hæc mihi sufficiens apud vos sit defensio.

VII. Ad Melitum verò bonum, &, ut ipse ait, patriæ amatorem, reliquósque accusatores dinceps respondere conabor. Ac rursus tanquam alii quidam accusatores sint, accusationem juramento calumniæ vitandæ gratia præstito susceptam in medium adducamus. Habet verò in hunc fermè modum. Socrates injustè agit, juventutem depravans, ac Deos quos civitas putat, ipse non putans, sed alia quædam nova dæmonia. Accusatio quidem est ejusmodi. hujus autem accusationis unamquamque partem discutiamus.

amus. Juvenes depravare me objicit, atque in hoc injuriam facere. ego verò, ô viri Athenienses, contrà injuriari Melitum dico, propterea quòd consulto cavillatur ac jocatur, tam facilè homines in judicium trahens, simulánsque seriis se rebus incumbere, earúmque rerum habere curam quæ ipsi nunquam curæ fuerunt. Hoc autem ità esse conabor & vobis ostendere. Heus Melite, responde mihi, nunquid ipse maximè cures, ut quàm optimi adolescentes evadant. Curo equidem. Age ergo his nunc dicas, quisnam juvenes meliores efficiat. Constat enim scire te, cùm tibi id curæ sit. Me certè corruptorem eorum, ut ais, jam deprehendisti, accusasti his, in judicium traxisti. ergo age & eum qui efficit meliores dic his, & quisnam sit, ostende. quidnam, ô Melite, taces? Vidésne nihil te habere quod dicas? Atqui nonne turpe id tibi videtur esse, ac sufficiens argumentum ejus quod ipse dico, te hæc nunquam curasse? Verum dic jam bone vir. Quisnam eos efficit bonos? Leges. At verò non istud interrogo, ô vir optime. sed quis homo qui & primum ipsum norit, leges scilicet quibus illi meliores fiant. Hi, ô Socrates, judices. Quid verò, ô Melite, ais? istíne erudire juvenes possunt, bonósq; reddere? Et maximè quidem. Utrum omnes? An alii quidem possunt, alii verò nequaquam? Omnes. Bene per Junonem loque-

δὴ τοὺς νέους ἀδικεῖν με διαφθείροντα. ἐγὼ δὲ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀδικεῖν φημὶ Μέλιτον, ὅτι σπουδῇ χαριεντίζεται, ῥᾳδίως εἰς ἀγῶνας καθιστὰς ἀνθρώπους, περὶ πραγμάτων προσποιούμενος σπουδάζειν καὶ κήδεσθαι, ὧν οὐδὲν πώποτε τούτῳ ἐμέλησεν. ὡς δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, πειράσομαι καὶ ὑμῖν ἐπιδεῖξαι. καί μοι δεῦρο, ὦ Μέλιτε εἰπὲ, Ἄλλό τι ἢ περὶ πλείστου ποιῇ ὅπως ὡς βέλτιστοι οἱ νεώτεροι ἔσονται; Ἔγωγε. Ἴθι δὴ νῦν εἰπὲ τούτοις τίς αὐτοὺς βελτίους ποιεῖ. δῆλον γὰρ ὅτι οἶσθα, μέλον γέ σοι. τὸν μὲν γὰρ διαφθείροντα ἐξευρὼν, ὡς φὴς, ἐμὲ εἰσάγεις τουτοισὶ, καὶ κατηγορεῖς· τὸν δὲ δὴ βελτίους ποιοῦντα ἴθι εἰπὲ, καὶ μήνυσον αὐτοῖς τίς ἐστιν. ὁρᾷς, ὦ Μέλιτε, ὅτι σιγᾷς, καὶ οὐκ ἔχεις εἰπεῖν; καίτοι οὐκ αἰσχρόν σοι δοκεῖ εἶναι, καὶ ἱκανὸν τεκμήριον οὗ δὴ ἐγὼ λέγω, ὅτι σοι οὐδὲν μεμέληκεν; ἀλλ᾽ εἰπὲ ὦ ἀγαθὲ τίς αὐτοὺς ἀμείνους ποιεῖ. Οἱ νόμοι. Ἀλλ᾽ οὐ τοῦτο ἐρωτῶ, ὦ βέλτιστε, ἀλλὰ τίς ἄνθρωπος, ὅστις πρῶτον καὶ αὐτὸ τοῦτο οἶδε, τοὺς νόμους. Οὗτοι, ὦ Σώκρατες, οἱ δικασταί. Πῶς λέγεις, ὦ Μέλιτε; οἵδε τοὺς νέους παιδεύειν οἷοί τε εἰσὶ καὶ βελτίους ποιεῖν; Μάλιστα. Πότερον ἅπαντες; ἢ οἱ μὲν αὐτῶν, οἱ δ᾽ οὔ; Ἅπαντες. Εὖ γε νὴ τὴν Ἥραν λέγεις,

καὶ

καὶ πολλὴν ἀφθονίαν τῶν ὠφελούντων. τί δὲ δή; οἵδε οἱ ἀκροαταὶ βελτίους ποιοῦσιν, ἢ οὔ; Καὶ οὗτοι. Τί δὲ οἱ βουλευταί; Καὶ οἱ βουλευταί. Ἀλλ' ἄρα, ὦ Μέλιτε, μὴ οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκκλησιασαὶ διαφθείρουσι τοὺς νεωτέρους; ἢ κἀκεῖνοι βελτίους ποιοῦσιν ἅπαντες; Καὶ ἐκεῖνοι. Πάντες ἄρα (ὡς ἔοικεν) Ἀθηναῖοι καλοὺς κἀγαθοὺς ποιοῦσι, πλὴν ἐμοῦ· ἐγὼ δὲ μόνος διαφθείρω. οὕτω λέγεις; Πάνυ σφόδρα ταῦτα λέγω. Πολλήν γέ μου κατέγνωκας ἀτυχίαν. καί μοι ἀπόκριναι· ἦ καὶ περὶ ἵππους οὕτω σοι δοκεῖ ἔχειν; οἱ μὲν βελτίους ποιοῦντες αὐτοὺς ἅπαντες ἄνθρωποι εἶναι, εἷς δέ τις ὁ διαφθείρων; ἢ τοὐναντίον τούτου πᾶν, εἷς μέν τις ὁ βελτίους γε οἷός τε ὢν ποιεῖν; ἢ πάνυ ὀλίγοι οἱ ἱππικοί· οἱ δὲ πολλοί, ἐάν περ ξυνῶσι καὶ χρῶνται ἵπποις, διαφθείρουσιν; οὐχ οὕτως ἔχει, ὦ Μέλιτε, καὶ περὶ ἵππων καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ζώων; πάντως δή που, ἐάν τε σὺ καὶ Ἄνυτος μὴ φῆτε, ἐάν τε φῆτε. πολλὴ γὰρ ἄν τις εὐδαιμονία εἴη περὶ τοὺς νέους, εἰ εἷς μὲν μόνος αὐτοὺς διαφθείρει, οἱ δὲ ἄλλοι ὠφελοῦσιν. ἀλλὰ γάρ, ὦ Μέλιτε, ἱκανῶς ἐπιδείκνυσαι ὅτι οὐδεπώποτε ἐφρόντισας τῶν νέων· καὶ σαφῶς ἀποφαίνεις τὴν σεαυτοῦ ἀμέλειαν, ὅτι οὐδέν σοι μεμέληκε περὶ ὧν ἐμὲ εἰσάγεις.

ris, & magnam eorum qui prosint juvenibus copiam. Verum quidnam hi qui audiunt? Faciúntne & ipsi meliores, an non? Ipsi quoque. Quid verò senatores? & senatores. Sed enim, ô Melite, cavendum est nè concionatores fortè adolescentes corrumpant. An verò & hi hi omnes similiter faciunt meliores? Hi quoque omnes igitur, ut videtur, Athenienses honestos bonósque reddunt præter unum me. Ego enim corrumpo solus. Itáne ais? Ita certè, & quidem vehementer. Magna tu quidem me damnas infelicitate. Proinde mihi responde, an & de equis idem putes, omnes scilicet homines equos bonos efficere, unum verò duntaxat esse qui eos corrumpat. An omnino contrà unum esse, vel certè perpaucos equitandi peritos reddere meliores equos: quàm plurimos autem esse, qui si inter equos versentur, illísque utantur, depravant? Nonne ità se res habet, ô Melite, & de equis, & de cæteris omnibus animantibus? Penitus ità, sive tu & Anytus non confiteamini, sive confiteamini. Etenim permagnam juvenes nacti essent felicitatem, si unus duntaxat eos posset pervertere, cæteri verò omnes prodessent. Cæterùm, ô Melite, satis demonstras te nullam juventutis curam habuisse unquam, ac planè declaras incuriam tuam, téq; nunquam meditatum fuisse ea de quibus me accusas.

VIII. Præ-

VIII. Præterea obsecro te per Jovem, ô Melite, responde nobis, utrum melius versari possumus inter bonos cives, an inter malos? Responde amice. Nihil enim difficile te rogo, nonne mali semper mali aliquid agunt his quibus conversantur: boni autem bonum? Proculdubio. Estne ullus qui detrimentum suscipere potius quàm emolumentum velit ab his quibus familiariter utitur? Responde, ô bone vir. Lex enim respondere te jubet. éstne quisquam qui damnum pati velit? Nullus. Age ergo, tu me huc in judicium vocas quasi juventutis depravatorem. an dicis me id volentem facere, vel nolentem? equidem volentem dico. Numquid tu, ô Melite, longè minor natu usque adeo me grandiori sapientior es, ut planè cognoscas tu quidem malos obesse familiaribus, bonos verò prodesse. Ego autem in tantam insaniam prolapsus sim, ut neque id cognoscam, siquem ex familiaribus pejorem reddidero, periclitaturum me nè quid ab eo mali perpetiar, atque hoc tantum mihiipsi malum, ut ais, volens inferam. Hæc equidem tibi, ô Melite, non credo. Arbitror quoque neminem tibi alium concessurum. Sed aut non depravo adolescentes, vel si depravo, invitus facio. Quapropter tu in utroque mentiris. At si invitus corrumpo, non huc in judicium in voluntaria delicta lex

VIII. Ἔτι δὲ ἡμῖν εἰπὲ ὦ πρὸς Διὸς Μέλιτε, πότερόν ἐστιν οἰκεῖν ἄμεινον ἐν πολίταις χρηστοῖς, ἢ πονηροῖς. ὦ 'τᾶν ἀπόκριναι. οὐδὲν γάρ τοι χαλεπὸν ἐρωτῶ. οὐχ οἱ μὲν πονηροὶ ἀεὶ κακόν τι ἐργάζονται τοὺς ἀεὶ ἐγγυτάτω αὐτῶν ὄντας, οἱ δ' ἀγαθοὶ ἀγαθόν τι; Πάνυ γε. Ἔστιν οὖν ὅστις βούλεται ὑπὸ τῶν ξυνόντων βλάπτεσθαι μᾶλλον ἢ ὠφελεῖσθαι; ἀπόκριναι ὦ 'γαθέ. καὶ γὰρ ὁ νόμος κελεύει ἀποκρίνεσθαι. ἔσθ' ὅστις βούλεται βλάπτεσθαι; Οὐ δῆτα. Φέρε δὴ πότερον ἐμὲ εἰσάγεις δεῦρο ὡς διαφθείροντα τοὺς νέους, καὶ τούτους πονηροτέρους ποιοῦντα, ἑκόντα ἢ ἄκοντα; Ἑκόντα ἔγωγε. Τί δή ποτ' ὦ Μέλιτε, τοσοῦτον σὺ ἐμοῦ σοφώτερος εἶ τηλικούτου ὄντος, τηλικόσδε ὤν, ὥστε σὺ μὲν ἔγνωκας ὅτι οἱ μὲν κακοὶ κακόν τι ἐργάζονται ἀεὶ τοὺς μάλιστα πλησίον ἑαυτῶν, οἱ δὲ ἀγαθοὶ, ἀγαθόν τι. ἐγὼ δὲ δὴ εἰς τοσοῦτον ἀμαθίας ἥκω, ὥστε καὶ τοῦτο ἀγνοῶ, ὅτι ἐάν τινα μοχθηρὸν ποιήσω τῶν ξυνόντων, κινδυνεύσω κακόν τι λαβεῖν ὑπ' αὐτοῦ; ὥστε τοῦτο τοσοῦτον κακὸν ἑκὼν ποιῶ, ὡς φῂς σύ; ταῦτα ἐγώ σοι οὐ πείθομαι ὦ Μέλιτε, οἶμαι δὲ οὐδὲ ἄλλον ἀνθρώπων οὐδένα· ἀλλὰ ἢ οὐ διαφθείρω, ἢ διαφθείρω ἄκων. ὥστε σύ γε κατ' ἀμφότερα ψεύδῃ. εἰ δὲ ἄκων διαφθείρω, τῶν τοιούτων καὶ ἀκουσίων ἁμαρτημάτων οὐ δεῦρο νόμος

εἰσάγειν ἐστὶν, ἀλλ' ἰδίᾳ λαβόντα διδάσκειν καὶ νουθετεῖν. δῆλον γὰρ ὅτι ἐὰν μάθω, παύσομαι ὅγε ἄκων ποιῶ. σὺ δὲ ξυγγενέσθαι μέν μοι καὶ διδάξαι ἔφυγες, καὶ οὐκ ἠθέλησας· δεῦρο δὲ εἰσάγεις, οἷ νόμος ἐστὶν εἰσάγειν τοὺς κολάσεως δεομένους, ἀλλ' οὐ μαθήσεως. ἀλλὰ γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο μὲν δῆλον ἤδη ἐστὶν οὗ 'γὼ ἔλεγον, ὅτι Μελίτῳ τούτῳ οὔτε μέγα οὔτε μικρὸν πώποτε ἐμέλησεν.

IX. Ὅμως δὲ δὴ λέγε ἡμῖν πῶς με φὴς διαφθείρειν, ὦ Μέλιτε, τοὺς νεωτέρους· ἢ δῆλον ὅτι κατὰ τὴν γραφὴν ἣν ἐγράψω, θεοὺς διδάσκοντα μὴ νομίζειν οὓς ἡ πόλις νομίζει, ἕτερα δὲ δαιμόνια καινὰ, οὐ ταῦτα λέγεις ὅτι διδάσκων διαφθείρω; Πάνυ μὲν οὖν σφόδρα ταῦτα λέγω. Πρὸς αὐτῶν τοίνυν, ὦ Μέλιτε, τούτων τῶν θεῶν ὧν νῦν ὁ λόγος ἐστὶν, εἰπὲ ἔτι σαφέστερον καὶ ἐμοὶ καὶ τοῖς ἀνδράσι τουτοισίν. ἐγὼ γὰρ οὐ δύναμαι μαθεῖν πότερον λέγεις διδάσκειν με νομίζειν εἶναί τινας θεούς· (καὶ αὐτὸς ἄρα νομίζω εἶναι θεοὺς, καὶ οὐκ εἰμὶ τὸ παράπαν ἄθεος· οὐδὲ ταύτῃ ἀδικῶ·) οὐ μέντοι οὕσπερ γε ἡ πόλις, ἀλλ' ἑτέρους. καὶ τοῦτ' ἔστιν ὅ μοι ἐγκαλεῖς, ὅτι ἑτέρους· ἢ παντάπασί με φὴς οὔτε αὐτὸν νομίζειν θεοὺς, τούς τε ἄλλους ταῦτα διδάσκειν. [illegible] λέγω, ὡς τὸ παράπαν οὐ [illegible] τούς. Ὦ θαυμάσιε

trahi jubet; sed privatim doceri atque admoneri. Constat enim si didicero, non amplius me id facturum, quod per ignorantiam faciebam. Tu autem familiariter me emendare noluisti, sed in judicium rapis: quò eos trahi lex jubet, qui pœna indigent potius quam disciplina. Jam verò ex his manifestum est, ô viri Athenienses, quod modò dicebam, nullam huic Melito aut magnam, aut parvam erudiendæ juventutis curam fuisse.

IX. Veruntamen dic nobis qua ratione me asseras, ô Melite, pervertere juventutem. An videlicet quemadmodum in accusatione scripsisti, quia doceam non putare Deos, quos civitas putat, sed alia quædam nova dæmonia? An non in docendis affirmas juvenes me corrumpere? Omnino quidem ac vehementer hæc assero. Per Deos ipsos, ô Melite, de quibus nunc nobis est sermo, apertius & mihi & his enarra. Nam ego quidem nondum planè intelligo, utrum dicas docere me juvenes ut putent aliquos quidem deos esse: quod si ità est, ego Deos esse puto, neq; omnino sum absq; Deo. neque in hoc injustè ago, quamvis non eos quos habet civitas, sed alios esse doceam. Utrum, inquam, hoc est, in quo me criminaris, quòd videlicet Deos alios introducam? An me ais omnino negare Deos, rursúsq; ut negent alios quoq; docere? Assero equidem te omnino negare Deos. O admirabilis Melite,

Melite, curnam ista dicis? Neq; solem igitur, neque lunam esse Deos credo, ut homines alii. Per Jovem ità ô judices. Nam solem quidem lapidem esse dicit, lunam verò terram. Anaxagoram tu quidem, ô amice Melite, accusare tibi videris, atque ità hos parvi facis, existimans eos literarum ignaros esse, quasi nesciant libros Anaxagoræ Clazomenii ejusmodi opinionibus esse plenos. Juvenes verò hæc à me discant? quibus liceret interdum etiam si multa sint, unius drachmæ pretio ementibus ex orchestra Socratem deridere, si sua esse fingeret, præsertim quum tam absurda sint. Sed per Deum, ô Melite, putásne revera nullum me Deum existimare? Nullum per Jovem: nè unum equidem. Incredibile est, ô Melite, quod dicis. & quidem ut mihi videtur, etiam tibi ipsi. Mihi enim, ô viri Athenienses, nimis contumeliosus ac petulans iste vir, ipsámque accusationem contumelia quadam & petulantia & juvenili temeritate proculdubio conscripsisse apparet. videtur enim ceu ænigma quoddam componere, tentans an Socrates sapiens deprehendat ipsum cavillantem & suaviter jocantem, sibique ipsi contraria proponentem, vel Socrates unà cum auditoribus ipsis decipiatur. Hic namque repugnare sibimet in ipsis accusationis verbis mihi videtur, ceu si dixerit, Contra leges agit Socrates,

Μέλιτε, ἵνα τί ταῦτα λέγεις; οὐδὲ ἥλιον, οὐδὲ σελήνην ἄρα νομίζω εἶναι θεοὺς, ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι; Μὰ Δί', ὦ ἄνδρες δικασταί· ἐπεὶ τὸν μὲν ἥλιον, λίθον φησὶν εἶναι· τὴν δὲ σελήνην, γῆν. Ἀναξαγόρου οἴει κατηγορεῖν ὦ φίλε Μέλιτε· καὶ οὕτω καταφρονεῖς τῶνδε, καὶ οἴει αὐτοὺς ἀπείρους γραμμάτων εἶναι, ὥστε οὐκ εἰδέναι ὅτι τ' Ἀναξαγόρου βιβλία τοῦ Κλαζομενίου γέμει τούτων τῶν λόγων. καὶ δὴ καὶ οἱ νέοι ταῦτα παρ' ἐμοῦ μανθάνουσιν ἃ ἔξεστιν ἐνίοτε, εἰ πάνυ πολλοῦ, δραχμῆς ἐκ τῆς ὀρχήστρας πριαμένοις, Σωκράτους καταγελᾶν, ἐὰν προσποιῆται ἑαυτοῦ εἶναι, ἄλλως τε καὶ οὕτως ἄτοπα ὄντα. ἀλλ' ὦ πρὸς Διός, οὑτωσί σοι δοκῶ οὐδένα νομίζειν θεὸν εἶναι; Οὐ μέντοι μὰ Δία, οὐδ' ὁπωστιοῦν. Ἄπιστός γ' εἶ ὦ Μέλιτε, καὶ ταῦτα (ὡς ἐμοὶ δοκεῖς) σαυτῷ. ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ οὑτοσί, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πάνυ εἶναι ὑβριστὴς καὶ ἀκόλαστος, καὶ ἀτεχνῶς τὴν γραφὴν ταύτην ὕβρει τινὶ καὶ ἀκολασίᾳ καὶ νεότητι γράψασθαι. ἔοικε γὰρ ὥσπερ αἴνιγμα ξυντιθέντι, καὶ διαπειρωμένῳ, Ἆρα γνώσεται Σωκράτης ὁ σοφὸς δὴ ἐμοῦ χαριεντιζομένου, καὶ ἐναντία ἐμαυτῷ λέγοντος; ἢ ἐξαπατήσω αὐτὸν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἀκούοντας; οὗτος γὰρ ἐμοὶ φαίνεται τὰ ἐναντία λέγειν αὐτὸς αὑτῷ ἐν τῇ γραφῇ, ὥσπερ ἂν εἰ εἴποι, Ἀδικεῖ Σωκράτης θεοὺς οὐ

νομίζων, ἀλλὰ θεοὺς νομίζων. καίτοι τοῦτό ἐστι παίζοντος.

X. Συνεπισκέψασθε δὲ ὦ ἄνδρες ᾗ μοι φαίνεται ταῦτα λέγειν. σὺ δὲ ἡμῖν ἀπόκριναι ὦ Μέλιτε. ὑμεῖς δὲ (ὅπερ κατ' ἀρχὰς ὑμᾶς παρῃτησάμην) μέμνησθέ μοι μὴ θορυβεῖν, ἐὰν ἐν τῷ εἰωθότι τρόπῳ τοὺς λόγους ποιῶμαι. ἔστιν ὅστις ἀνθρώπων, ὦ Μέλιτε, ἀνθρώπεια μὲν νομίζει πράγματα εἶναι, ἀνθρώπους δὲ οὐ νομίζει; ἀποκρινέσθω, ὦ ἄνδρες, καὶ μὴ ἄλλα καὶ ἄλλα θορυβείτω. ἔσθ' ὅστις ἵππους μὲν οὐ νομίζει, ἱππικὰ δὲ πράγματα; ἢ αὐλητὰς μὲν οὐ νομίζει, αὐλητικὰ δὲ πράγματα; οὐκ ἔστιν, ὦ ἄριστε ἀνδρῶν. εἰ μὴ σὺ βούλει ἀποκρίνασθαι, ἐγώ σοι λέγω καὶ τοῖς ἄλλοις τουτοισίν. ἀλλὰ τὸ ἐπὶ τούτῳ ἀπόκριναι, ἔσθ' ὅστις δαιμόνια μὲν νομίζει πράγματα εἶναι, δαίμονας δὲ οὐ νομίζει; Οὐκ ἔστιν. Ὡς ὤνησας· ὅτι μόλις ἀπεκρίνω ὑπὸ τουτωνὶ ἀναγκαζόμενος. οὐκοῦν δαιμόνια μὲν φῂς με καὶ νομίζειν καὶ διδάσκειν, εἴτ' οὖν καινά, εἴτε παλαιά; ἀλλ' οὖν δαιμόνιά γε νομίζω, κατὰ τὸν σὸν λόγον· καὶ ταῦτα καὶ διωμόσω ἐν τῇ ἀντιγραφῇ. εἰ δὲ καὶ δαιμόνια νομίζω, καὶ δαίμονας δήπου πολλὴ ἀνάγκη νομίζειν με ἐστίν. οὐχ οὕτως ἔχει; Ἔχει δή. τίθημι γάρ σε ὁμολογοῦντα, ἐπειδὴ οὐκ ἀποκρίνῃ. τοὺς δὲ

Deos non putans, ſed Deos putans. Quæ quidem jocantis & facetè cavillantis nugæ eſſe videntur.

X. Animadvertite, ô viri, quo pacto Melitus mihi videtur hæc dicere. Tu reſponde nobis, ô Melite. Sed vos quod ab initio oravi, nè ægrè feratis ſi pro more meo verba facio. Eſtne quiſquam, ô Melite, qui humana quidem eſſe putet, homines verò nequaquam? Reſpondeat mihi, ô viri, neque modò in his, modò in illis perturbet. éſtne aliquis qui equos non putet eſſe, ſed equeſtria: vel tibicines quidem non eſſe, ſed res tibicinarias? Non eſt quiſquam, ô virorum optime. Ego enim pro te & tibi & his aliis reſpondeo. ſi quidem ipſe non vis reſpondere. Sed ad hoc ſaltem quod magis ad rem pertinet, reſponde. An eſt quiſquam qui dæmonum quidem opera opinetur eſſe, dæmones autem minimè? Nullus. Quàm tardè & vix reſpondiſti ab his coactus? Nonne igitur dæmonum opera confiteris me & putare & docere, ſive nova, ſive antiqua ſint: omnino enim ut confiteris dæmonia ego aſſero, atque hæc quidem in reſponſione jurabo. Quòd ſi dæmonia puto, neceſſarium eſt omnino putare me dæmones quoque eſſe an non ità ſe res habet? Ità certé. Pono enim te confitentem, quandoquidem reſpondere non vis.

Dæmones

Dæmones autem, nonne aut Deos arbitramur esse, aut deorum filios? fateríſne hoc, an non? Prorſus. Nonne ſi dæmones esse arbitror, ut ipſe concedis, dæmoneſque Dii quidam ſunt, id evenit quod modò dicebam: ænigma proponere, & ludere ac nugari dicendo me Deos non exiſtimantem, Deos tamen rurſus exiſtimare, quandoquidem dæmones esse duco? Rurſus ſi dæmones Deorum filii ſint, ſpurii videlicet quidam, aut ex nymphis, aut ex aliis quibuſdam, ut fertur, quiſnam hominum filios quidem Deorum esse putet, Deos verò neget? Perinde enim id abſurdum foret, ac ſi quis equorum quidem filios vel aſinorum mulos eſſe putet, equos autem & aſinos eſſe non putet. Sed, ô Melite, videris proculdubio accuſationem iſtam idcirco ità inſtituiſſe, vel ut ingenii noſtri periculum faceres, vel quia in quo veri me criminis accuſares, nihil haberes. Tu verò quânam ratione perſuaderes alicui vel minimum quidem mentis habenti, non eſſe ejuſdem viri dæmonia ſimul & divina putare, ac rurſus ejuſdem neque dæmones, neque Deos, neque heroas? Nulla certa ratione fieri poſſe aliter oſtendi poteſt. Cæterùm, ô viri Athenienſes, quòd quidem ego non deliquerim, quemadmodum Melitus accuſat, haud magna mihi purgatione opus eſſe videtur, ſed ea quæ dicta ſunt, ſufficere judico.

δαίμονας οὐχὶ ἤτοι θεούς γε ἡγούμεθα εἶναι, ἢ θεῶν παῖδας; φῂς, ἢ οὔ; Πάνυ γε. Οὐκοῦν εἴπερ δαίμονας ἡγοῦμαι, ὡς σὺ φῂς, εἰ μὲν θεοί τινες εἰσὶν οἱ δαίμονες, τοῦτ' ἂν εἴη ὃ ἐγώ φημί σε αἰνίττεσθαι καὶ χαριεντίζεσθαι, θεοὺς ἡγούμενον φάναι με θεοὺς αὖ ἡγεῖσθαι πάλιν, ἐπειδήπερ γε δαίμονας ἡγοῦμαι. εἰ δὲ αὖ οἱ δαίμονες θεῶν παῖδές εἰσι νόθοι τινὲς, ἢ ἐκ νυμφῶν, ἢ ἔκ τινων ἄλλων, ὧν δὴ καὶ λέγονται, τίς ἂν ἀνθρώπων θεῶν μὲν παῖδας ἡγοῖτο εἶναι, θεοὺς δὲ μή; ὁμοίως γὰρ ἂν ἄτοπον εἴη, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἵππων μὲν παῖδας ἡγοῖτο ἢ καὶ ὄνων, τοὺς ἡμιόνους, ἵππους δὲ καὶ ὄνους μὴ ἡγοῖτο εἶναι. ἀλλ' ὦ Μέλιτε, οὐκ ἔστιν ὅπως σὺ ταῦτα οὐχὶ ἀποπειρώμενος ἡμῶν ἐγράψω τὴν γραφὴν ταύτην, ἢ ἀπορῶν ὅ, τι ἐγκαλοῖς ἐμοὶ ἀληθὲς ἀδίκημα. ὅπως δὲ σύ τινα πείθοις ἂν καὶ σμικρὸν νοῦν ἔχοντα ἀνθρώπων, ὡς τοῦ αὐτοῦ ἀνδρός ἐστι καὶ δαιμόνια καὶ θεῖα ἡγεῖσθαι, καὶ αὖ τοῦ αὐτοῦ, μήτε δαίμονας μήτε θεοὺς μήτε ἥρωας, οὐδεμία μηχανή ἐστιν. ἀλλὰ γὰρ ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὡς μὲν ἐγὼ οὐκ ἀδικῶ κατὰ τὴν Μελίτου γραφὴν, οὐ πολλῆς μοι δοκεῖ εἶναι ἀπολογίας· ἀλλὰ ἱκανὰ καὶ ταῦτα.

XI. Ὃ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔλεγον, ὅτι πολλή μοι ἀπέχθεια γέγονε καὶ πρὸς πολλοὺς, εὖ ἴστε ὅτι ἀληθές ἐστι. καὶ τοῦτ' ἔστιν ὃ ἐμὲ αἱρήσει, ἐάνπερ αἱρῇ, οὐ Μέλιτος οὐδὲ Ἄνυτος, ἀλλ' ἡ τῶν πολλῶν διαβολή τε καὶ φθόνος· ἃ δὴ πολλοὺς καὶ ἄλλους καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας ᾕρηκεν, οἶμαι δὲ καὶ αἱρήσειν. οὐδὲν δὲ δεινὸν μὴ ἐν ἐμοὶ στῇ. ἴσως δ' ἂν οὖν εἴποι τις, εἶτ' οὐκ αἰσχύνῃ ὦ Σώκρατες τοιοῦτον ἐπιτήδευμα ἐπιτηδεύσας, ἐξ οὗ κινδυνεύεις νυνὶ ἀποθανεῖν; ἐγὼ δὲ τούτῳ ἂν δίκαιον λόγον ἀντείποιμι, Ὅτι οὐ καλῶς λέγεις ὦ ἄνθρωπε, εἰ οἴει δεῖν κίνδυνον ὑπολογίζεσθαι τοῦ ζῆν ἢ τεθνάναι ἄνδρα ὅτου τι καὶ σμικρὸν ὄφελός ἐστιν· ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνο μόνον σκοπεῖν ὅταν πράττῃ, πότερον δίκαια ἢ ἄδικα πράττει· καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἔργα ἢ κακοῦ. φαῦλοι γὰρ ἂν, τῷ γε σῷ λόγῳ, εἶεν τῶν ἡμιθέων ὅσοι ἐν Τροίᾳ τετελευτήκασιν, οἵ τε ἄλλοι καὶ ὁ τῆς Θέτιδος υἱός· ὃς τοσοῦτον τοῦ κινδύνου κατεφρόνησε, παρὰ τὸ αἰσχρόν τι ὑπομεῖναι, ὥστε ἐπειδὴ εἶπεν ἡ μήτηρ αὐτῷ προθυμουμένῳ Ἕκτορα ἀποκτεῖναι, θεὸς οὖσα, οὑτωσί πως (ὡς ἐγὼ οἶμαι) ὦ παῖ εἰ τιμωρήσεις Πατρόκλῳ τῷ ἑταίρῳ τὸν φόνον, καὶ Ἕκτορα ἀποκτενεῖς, αὐτὸς ἀποθανῇ. αὐτίκα γάρ τοι (φησὶ) μεθ' Ἕκτορα πότμος

XI. Quod autem ab initio dixi, malevolentiam plurimam esse contra me apud plurimos concitatam, id profecto verissimum est, & hoc me perimet, si quidem perimar, non Melitus, neque Anytus, sed multorum calumnia & invidia. Quæ quidem alios quoque multos viros bonos peremit hactenus, & ut arbitror, perimet. Nihil enim grave vel mirum, si in me obesse non desinat. Forsitan verò ita me quispiam interrogabit. Nonne te pudet Socrates, tale quiddam exercere, ex quo continua in periculum venias moriendi? Equidem huic objectioni justam hanc responsionem dabo. Haud rectè, ô vir, loqueris, si putas magnam aut vitæ aut mortis habendam esse rationem homini, cujus vel parva quædam utilitas sit: ac non illud potius duntaxat considerandum quoties aliquid agit, utrum justa agat, an injusta, aut boni viri opera sive mala. Alioquin ex hac ratione tua spernendi fuissent semidei omnes quotcunque apud Trojam occubuerunt, & alii, & in primis ipse Thetidis filius: qui usque adeò mortis contempsit periculum, nè turpem subiret infamiam, ut cùm sibi Dea mater properanti ad Hectorem occidendum prædixisset, his fermè, ut arbitror, verbis: O fili, si pro vindicta Patrocli amici tui ab Hectore interfecti, Hectorem interfeceris, ipse peribis. inquit enim, Subitò post Hectorem infelix tibi sors imminet.

imminet. Cùm inquam ab ea hæc accepisset, usque adeò discrimen mortémque contempsit, ut multo magis timuerit turpem vitam amicorum inultis injuriis quàm mortem: statimque responderit, mori se malle pro justa amici vindicta, quàm moras trahentem apud naves ridiculum vivere, telluris inutile pondus. Hunc ergo periculi mortísque curam habuisse quisnam dixerit? & profectò ita res se habet, ô viri Athenienses. Quo quisque in loco vel seipsum constituit, arbitratus id optimum esse, vel à superiore jubetur consistere, in eo, ut mihi videtur, permanere oportet, periculúmque subire, neque mortem, neque aliud quicquam magis quàm turpitudinem formidantem. Equidem ô viri Athenienses, graviter aberrarem, si cùm illis paruerim præfectis, quos ipsi mihi præposuistis & in Potidæa, & in Amphipoli, & in Delio: tunc enim ubi illi me consistere jusserunt, ibi constiti ut quisquam alter, mortísque discrimen subivi: ubi Deus me posuit, permaneréque voluit, ut opinatus sum atque existimavi, videlicet philosophantem me vivere, ac meipsum aliósque scrutari, ibi ob mortis alteriúsve rei metum ordinem desererem. Pergrave, inquam, id esset delictum, & tunc revera me justè quis in judicium traheret, quasi Deos non putantem, videlicet oraculo non parentem, atque mortem timentem, putantémq; me sapientem

ἑτοῖμος. ὁ δέ, τοῦτ' ἀκούσας, τοῦ μὲν θανάτου καὶ τοῦ κινδύνου ὠλιγώρησε, πολὺ δὲ μᾶλλον δείσας τὸ ζῆν κακὸς ὤν, καὶ τοῖς φίλοις μὴ τιμωρεῖν, αὐτίκα (φησὶ) τεθναίην, δίκην ἐπιθεὶς τῷ ἀδικοῦντι, ἵνα μὴ ἐνθάδε μένω καταγέλαστος παρὰ νηυσὶ κορωνίσιν, ἄχθος ἀρούρης. μὴ αὐτὸν οἴει φροντίσαι θανάτου καὶ κινδύνου; οὕτω γὰρ ἔχει, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῇ ἀληθείᾳ, οὗ ἄν τις ἑαυτὸν τάξῃ, ἡγησάμενος βέλτιστον εἶναι, ἢ ὑπὸ ἄρχοντος ταχθῇ, ἐνταῦθα δεῖ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μένοντα κινδυνεύειν, μηδὲν ὑπολογιζόμενον, μήτε θάνατον, μήτε ἄλλό τι μηδὲν πρὸ τοῦ αἰσχροῦ. ἐγὼ οὖν δεινὰ ἂν εἴην εἰργασμένος ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ ὅτε μέν με οἱ ἄρχοντες ἔταττον οὓς ὑμεῖς εἵλεσθε ἄρχειν μου, καὶ ἐν Ποτιδαίᾳ, καὶ ἐν Ἀμφιπόλει, καὶ ἐπὶ Δηλίῳ, τότε μὲν οὗ ἐκεῖνοι ἔταττον, ἔμενον, ὥσπερ καὶ ἄλλος τις, καὶ ἐκινδύνευον ἀποθανεῖν. τοῦ δὲ θεοῦ τάττοντος (ὡς ἐγὼ ᾠήθην τε καὶ ὑπέλαβον) φιλοσοφοῦντά με δεῖν ζῆν, καὶ ἐξετάζοντα ἐμαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους· ἐνταῦθα δὲ φοβηθεὶς ἢ θάνατον ἢ ἄλλο ὁτιοῦν πρᾶγμα, λείποιμι τὴν τάξιν. δεινὸν μέντ' ἂν εἴη, καὶ ὡς ἀληθῶς τότ' ἄν με δικαίως εἰσάγοι τις εἰς δικαστήριον, ὅτι οὐ νομίζω θεοὺς εἶναι, ἀπειθῶν τῇ μαντείᾳ, καὶ δεδιὼς θάνατον, καὶ οἰόμενος σοφὸς εἶναι,

εἶναι, οὐκ ὤν. τὸ γάρ τοι θάνατον δεδιέναι, ὦ ἄνδρες, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ δοκεῖν σοφὸν εἶναι, μὴ ὄντα. δοκεῖν γὰρ εἰδέναι ἐστὶν ἃ οὐκ οἶδεν. οἶδε μὲν γὰρ οὐδεὶς τὸν θάνατον, οὐδ' εἰ τυγχάνει τῷ ἀνθρώπῳ πάντων μέγιστον ὂν τῶν ἀγαθῶν· δεδίασι δ' ὡς εὖ εἰδότες ὅτι μέγιστον τῶν κακῶν ἐστι. καὶ τοῦτο πῶς οὐκ ἀμαθία ἐστὶν αὕτη ἡ ἐπονείδιστος, ἡ τοῦ οἴεσθαι εἰδέναι ἃ οὐκ οἶδεν; ἐγὼ δὲ ὦ ἄνδρες τούτῳ καὶ ἐνταῦθα ἴσως διαφέρω τῶν πολλῶν ἀνθρώπων· καὶ εἰ δή τῳ σοφώτερός του φαίην εἶναι, τούτῳ ἂν, ὅτι οὐκ εἰδὼς ἱκανῶς περὶ τῶν ἐν ᾅδου, οὕτω καὶ οἴομαι οὐκ εἰδέναι· τὸ δὲ ἀδικεῖν καὶ τὸ ἀπειθεῖν τῷ βελτίονι καὶ θεῷ καὶ ἀνθρώπῳ, ὅτι κακὸν καὶ αἰσχρόν ἐστιν οἶδα. πρὸ οὖν τῶν κακῶν ὧν οἶδα ὅτι κακά ἐστιν, ἃ μὴ οἶδα εἰ ἀγαθὰ ὄντα τυγχάνει, οὐδέποτε φοβήσομαι, οὐδὲ φεύξομαι. ὥστε οὐδὲ εἴ με νῦν ὑμεῖς ἀφίετε (Ἀνύτῳ ἀπειθήσαντες, ὃς ἔφη ἢ τὴν ἀρχὴν οὐ δεῖν ἐμὲ δεῦρο εἰσελθεῖν, ἢ ἐπειδὴ εἰσῆλθον, οὐχ οἷόν τ' εἶναι τὸ μὴ ἀποκτεῖναί με, λέγων πρὸς ὑμᾶς ὡς εἰ διαφευξοίμην, ἤδη ἂν ὑμῶν οἱ υἱεῖς ἐπιτηδεύοντες ἃ Σωκράτης διδάσκει, πάντες παντάπασιν διαφθαρήσοιντο) εἴ μοι πρὸς ταῦτα εἴποιτε, Ὦ Σώκρατες νῦν μὲν Ἀνύτῳ οὐ πεισόμεθα, ἀλλ' ἀφίεμέν σε· ἐπὶ τούτῳ μέντοι ἐφ' ᾧτε μηκέτι ἐν ταύτῃ τῇ

eſſe, quum ſapiens minimè ſim. Nam mortem timere, ô viri, nihil eſt aliud quàm ſapientem videri eum qui non ſit ſapiens. Quippe cùm id ſit ſcire videri quæ neſciat. Nemo enim ſcit utrum mors ſummum bonorum omnium contingat homini. metuunt autem perinde ac ſi eam ſcirent maximum eſſe malorum. Cui verò dubium eſſe debet, quin hæc ipſa inſcitia ſit maximè vituperanda, per quam aliquis ſe putat ſcire quæ neſcit? Ego autem ô viri, in hoc forſan à multis hominibus differo: ac ſiqua in re ſapientiorem me aliquo eſſe dicerem, in hac utique dicerem, quod cùm haud ſufficienter quæ ſunt apud inferos norim, ſimiliter me non noſſe cognoſco. Injurias autem inferre, ſuperiorique non obedire vel Deo vel homini, malum turpéque eſſe ſcio. hæc igitur quæ neſcio, utrum bona ſint, nunquam magis timebo, atque fugiam, quàm illa quæ mala eſſe cognoſco. Quamobrem ſi me nunc abſolvatis non credentes Anyto, qui dixit aut me in judicium ab initio vocandum non eſſe, aut vocatum neceſſario eſſe damnandum. Nam ſi à vobis abſolverer, fore ut filii veſtri Socratis ſecuti diſciplinam omnes omnino corrumperentur: ſi, inquam, ad hæc vos ità dicatis: ô Socrates, Anyto non credimus, téque ſententiis noſtris abſolvimus, hac tamen conditione, ut nunquam poſthac in hac

inqui-

inquiſitione philoſophiâque verſeris: ac ſi id facere deprehendare, mortem obeas. Si igitur, ut dicebam, his conditionibus dimittere me velitis, reſpondebo utique vobis: ô viri Athenienſes, diligo vos equidem atque amo, Deo tamen parere malo quàm vobis. Et quamdiu ſpirabo, viréſque ſuppetent, philoſophari non deſinam, exhortans & docens quemcunque nactus fuero, ſicut ſoleo, hunc, in modum, Quid tu ô vir optime, cùm civis ſis Athenienſis, civitatis ampliſſimæ ac ſapientia & potentia præſtantiſſimæ, non erubeſcis in eo omnem operam ponere, quo tibi pecuniarum & gloriæ & honoris quàm plurimum ſit? ut autem prudentia & veritas, & optimus animi habitus in te ſit, neque cogitas, neque curas? Ac ſi quis veſtrum mecum contenderit, id ſe curare aſſeverans, haud ſtatim dimittam illum, neque recedam, ſed ſciſcitabor, examinabo, redarguam. Quòd ſi mihi non videatur poſſidere virtutem, attamen profiteri, objurgabo quòd ea quæ plurimi pretii ſunt, nihili pendat, viliſſima verò plurimi faciat. Hoc equidem officium præſtabo juniori & ſeniori quemcunque nactus fuero, rursúſque peregrino & civi, magis autem civibus, quanto mihi genere propinquiores eſtis. Hoc enim Deus ipſe jubet. Reor autem, quod & vos latere non debet, nullum adhuc bonum vobis in hac urbe majus contigiſſe

ζητήσει διατρίβειν, μηδὲ φιλοσοφεῖν. ἐὰν δὲ ἁλῷς ἔτι τοῦτο πράττων, ἀποθανῇ. εἰ οὖν με (ὅπερ εἶπον) ἐπὶ τούτοις ἀφίοιτε, εἴποιμ' ἂν ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ ὑμᾶς ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι ἀσπάζομαι μὲν καὶ φιλῶ, πείσομαι δὲ τῷ θεῷ μᾶλλον ἢ ὑμῖν· καὶ ἕως περ ἂν ἐμπνέω καὶ οἷός τε ὦ, οὐ μὴ παύσομαι φιλοσοφῶν, καὶ ὑμῖν παρακελευόμενός τε καὶ ἐνδεικνύμενος, ὅτῳ ἂν ἀεὶ ἐντυγχάνω ὑμῶν, λέγων οἷάπερ εἴωθα, ὅτι ὦ ἄριστε ἀνδρῶν Ἀθηναῖος ὢν, πόλεως τῆς μεγίστης καὶ εὐδοκιμωτάτης εἰς σοφίαν καὶ ἰσχὺν, χρημάτων μὲν οὐκ αἰσχύνῃ ἐπιμελούμενος, ὅπως σοι ἔσται ὡς πλεῖστα, καὶ δόξης καὶ τιμῆς, φρονήσεως δὲ καὶ ἀληθείας, καὶ τῆς ψυχῆς ὅπως ὡς βελτίστη ἔσται, οὐκ ἐπιμελῇ οὐδὲ φροντίζεις; καὶ ἐάν τις ὑμῶν ἀμφισβητήσῃ, καὶ φῇ ἐπιμελεῖσθαι, οὐκ εὐθὺς ἀφήσω αὐτὸν οὐδ' ἄπειμι, ἀλλ' ἐρήσομαι αὐτὸν καὶ ἐξετάσω, καὶ ἐλέγξω. καὶ ἐάν μοι μὴ δοκῇ κεκτῆσθαι ἀρετὴν, φάναι δὲ, ὀνειδιῶ, ὅτι τὰ πλείστου ἄξια περὶ ἐλαχίστου ποιεῖται, τὰ δὲ φαυλότερα, περὶ πλείονος. ταῦτα καὶ νεωτέρῳ καὶ πρεσβυτέρῳ, ὅτῳ ἂν ἐντυγχάνω, ποιήσω, καὶ ξένῳ καὶ ἀστῷ· μᾶλλον δὲ τοῖς ἀστοῖς, ὅσῳ μοι ἐγγυτέρω ἐστὲ γένει. ταῦτα γὰρ κελεύει ὁ θεὸς, εὖ ἴστε. καὶ ἐγὼ οἴομαι οὐδέν πω ὑμῖν μεῖζον ἀγαθὸν γενέσθαι ἐν τῇ πόλει

ἢ

ἢ τὴν ἐμὴν τῷ θεῷ ὑπηρεσίαν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο πράττων ἐγὼ περιέρχομαι ἢ πείθων ὑμῶν καὶ νεωτέρους καὶ πρεσβυτέρους μήτε σωμάτων ἐπιμελεῖσθαι μήτε χρημάτων πρότερον, μήτε ἄλλου τινὸς οὕτω σφόδρα, ὡς τῆς ψυχῆς, ὅπως ὡς ἀρίστη ἔσται· λέγων ὅτι οὐκ ἐκ χρημάτων ἡ ἀρετὴ γίνεται ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς χρήματα, καὶ τἄλλα τἀγαθὰ τοῖς ἀνθρώποις ἅπαντα, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ. εἰ μὲν οὖν ταῦτα λέγων διαφθείρω τοὺς νέους, ταῦτα ἂν εἴη βλαβερά· εἰ δέ τίς με φησὶν ἄλλα λέγειν ἢ ταῦτα, οὐδὲν λέγει. πρὸς ταῦτα φαίην ἄν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι ἢ πείθεσθε Ἀνύτῳ, ἢ μή· καὶ ἢ ἀφίετέ με, ἢ μή· ὡς ἐμοῦ οὐκ ἂν ποιήσοντος ἄλλα, οὐδ' εἰ μέλλω πολλάκις τεθνάναι.

XII. Μὴ θορυβεῖτε ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀλλὰ ἐμμείνατέ μοι οἷς ἐδεήθην ὑμῶν μὴ θορυβεῖν ἐφ' οἷς ἂν λέγω, ἀλλ' ἀκούειν. καὶ γάρ, ὡς ἐγὼ οἶμαι, ὀνήσεσθε ἀκούοντες. μέλλω γὰρ οὖν ἄττα ἐρεῖν ὑμῖν καὶ ἄλλα, ἐφ' οἷς ἴσως βοήσεσθε· ἀλλὰ μηδαμῶς ποιεῖτε τοῦτο. εὖ γὰρ ἴστε, ἐὰν ἐμὲ ἀποκτείνητε τοιοῦτον ὄντα οἷον ἐγὼ λέγω, οὐκ ἐμὲ μείζω βλάψετε ἢ ὑμᾶς αὐτούς. ἐμὲ μὲν γὰρ οὐδὲν βλάψει οὔτε Μέλιτος, οὔτε Ἄνυτος. οὐδὲ γὰρ ἂν δύναιντο. οὐ γὰρ οἶμαι θεμιτὸν εἶναι ἀμείνονι ἀνδρὶ ὑπὸ χείρονος βλάπτεσθαι. ἀπο-

quàm hoc meum ministerium: quod Deo parens exhibeo. Nihil enim aliud agens circumeo, quàm suadens junioribus senioribúsque vestrûm, neque corporum, neque pecuniarum, neque aliarum omnino rerum curam prius vehementiúsque quàm animi habendam esse, ut quàm optimus sit, docens non ex pecuniis virtutem, sed ex virtute pecunias, aliáque bona omnia & privatim & publicè hominibus provenire. Si igitur hæc docens perverto juvenes, essent certè perniciosa. At si quis dicat me alia quàm hæc docere, nihil dicit. Horum gratia, ô viri Athenienses, profiteor equidem, sive credatis Anyto, sive non credatis, sive dimiseritis me, sive non dimiseritis, profiteor me nihil aliud esse facturum, nec si mihi sit pluries moriendum.

XII. Ne conturbemini ô viri Athenienses. Sed quemadmodum ab initio rogavi, me æquo animo audiatis: erit enim vobis, ut arbitror, utile, si quæ nunc dicturus sum, audietis. Equidem vobis alia nonnulla dicturus sum, quæ audientes forsitan ad clamorem in præsentia provocemini. verùm nè hoc committite. Scitote si me occideritis talem qualem vobis modo dicebam, non me læsuros esse vos magis quàm vos ipsos. Me quidem neque Melitus, neque Anytus unquam lædet. neque enim posset. Siquidem nefas est, ut arbitror, meliorē virum à deteriore lædi.

Interficere

Interficere tamen potest vel pellere, vel contumelia quadam afficere. atque hæc iste quidem & alius aliquis ingentia putet esse mala: ego verò non puto, sed multo pejus esse illa facere quæ nunc iste facit, aggrediens injustè virum occidere. Quamobrem, ô viri Athenienses, non tam mihi nunc opus est defensionem pro me ipso meditari, ut aliquis existimaret, quàm vobis nè quid, me condemnantes, contra id munus quod Deus vobis tribuit, delinquatis. Si enim me interfeceritis, haud facilè talem alium reperietis, verè equidem, & si fortè id dictum ridiculum est, civitati vestræ á Deo adhibitum, velut equo cuidam magno & generoso, sed ipsa mole pigriori, atque calcaribus excitari indigenti: qualem videtur me Deus civitati addidisse, qui singulos exuscitans & monens & objurgans, non cesso diem totam ubique vobis assistere. Talem verò alterum non facilè nanciscemini ô viri Athenienses. Ergo si mihi credideritis, me vestris sententiis absolvetis. At verò si fortè dormitantium more graviter ferentes vos exuscitari, me, ut vult Anytus, temere ac leviter occideritis, reliquum omne tempus dormietis, nisi forsan Deus vobis prospiciens alium quendam miserit. Me verò esse talem, ut à Deo civitati tributus fuisse videar, hinc potestis animadvertere.

κτείνειε μέντ' ἂν ἴσως ἢ ἐξελάσειεν, ἢ ἀτιμάσειεν· ἀλλὰ ταῦτα οὗτος ἴσως οἴεται καὶ ἄλλος τίς που μεγάλα κακά· ἐγὼ δὲ οὐκ οἴομαι, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ποιεῖν ἃ οὑτοσὶ νῦν ποιεῖ, ἄνδρα ἀδίκως ἐπιχειρεῖν ἀποκτιννύναι. νῦν οὖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολλοῦ δέω ἐγὼ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ ἀπολογεῖσθαι (ὥς τις ἂν οἴοιτο) ἀλλ' ὑπὲρ ὑμῶν, μὴ ἐξαμάρτητε περὶ τὴν τοῦ θεοῦ δόσιν ὑμῖν, ἐμοῦ καταψηφισάμενοι. ἐὰν γάρ με ἀποκτείνητε, οὐ ῥᾳδίως ἄλλον τοιοῦτον εὑρήσετε ἀτεχνῶς (εἰ καὶ γελοιότερον εἰπεῖν) προσκείμενον τῇ πόλει ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ὥσπερ ἵππῳ μεγάλῳ μὲν καὶ γενναίῳ, ὑπὸ μεγέθους δὲ νωθροτέρῳ καὶ δεομένῳ ἐγείρεσθαι ὑπὸ μύωπός τινος. οἷον δή μοι δοκεῖ ὁ θεὸς ἐμὲ τῇ πόλει προστεθεικέναι τοιοῦτόν τινα, ὃς ὑμᾶς ἐγείρων καὶ πείθων, καὶ ὀνειδίζων ἕνα ἕκαστον, οὐδὲν παύομαι τὴν ἡμέραν ὅλην πανταχοῦ προσκαθίζων. τοιοῦτος οὖν ἄλλος οὐ ῥᾳδίως ὑμῖν γενήσεται, ὦ ἄνδρες· ἀλλ' ἐὰν ἐμοὶ πείθησθε, φείσεσθέ μου. ὑμεῖς δ' ἴσως τάχ' ἂν ἀχθόμενοι, ὥσπερ οἱ νυστάζοντες ἐγειρόμενοι, κρούσαντες ἂν με, πειθόμενοι Ἀνύτῳ, ῥᾳδίως ἂν ἀποκτείνητε· εἶτα τὸν λοιπὸν χρόνον καθεύδοντες διατελοῖτε ἄν, εἰ μή τινα ἄλλον ὑμῖν ὁ θεὸς ἐπιπέμψε, κηδόμενος ὑμῶν. ὅτι δ' ἐγὼ τυγχάνω ὢν τοιοῦτος οἷος ὑπὸ τοῦ θεοῦ τῇ πόλει δεδόσθαι, ἐνθένδε ἂν κατανοήσαιτε.

ἐυ

οὐ γὰρ ἀνθρωπίνῳ ἔοικε τὸ ἐμὲ τῶν μὲν ἐμαυτοῦ ἁπάντων ἠμεληκέναι, καὶ ἀνέχεσθαι τῶν οἰκείων ἀμελουμένων τοσαῦτα ἤδη ἔτη, τὸ δὲ ὑμέτερον πράττειν ἀεὶ, ἰδίᾳ ἑκάστῳ προσιόντα, ὥσπερ πατέρα ἢ ἀδελφὸν πρεσβύτερον, πείθοντα ἐπιμελεῖσθαι ἀρετῆς. καὶ εἰ μέν τοι τι ἀπὸ τούτων ἀπέλαυον, καὶ μισθὸν λαμβάνων ταῦτα παρεκελευόμην, εἶχον ἄν τινα λόγον· νῦν δὲ ὁρᾶτε δὴ καὶ αὐτοὶ ὅτι οἱ κατήγοροι τἆλλα πάντα οὕτως ἀναισχύντως κατηγοροῦντες, τοῦτό γε οὐχ οἷοί τε ἐγένοντο ἀπαναισχυντῆσαι, παρασχόμενοι μάρτυρα, ὡς ἐγώ ποτέ τινα ἢ ἐπραξάμην μισθὸν ἢ ᾔτησα. ἱκανὸν γὰρ (οἶμαι) ἐγὼ παρέχομαι τὸν μάρτυρα ὡς ἀληθῆ λέγω, τὴν πενίαν.

XIII. Ἴσως ἂν οὖν δόξειεν ἄτοπον εἶναι, ὅτι δὲ ἐγὼ ἰδίᾳ μὲν ταῦτα συμβουλεύω περιιὼν καὶ πολυπραγμονῶν, δημοσίᾳ δὲ οὐ τολμῶ ἀναβαίνων εἰς τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον ξυμβουλεύειν τῇ πόλει. τούτου δὲ αἴτιόν ἐστιν ὃ ὑμεῖς ἐμοῦ πολλάκις ἀκηκόατε πολλαχοῦ λέγοντος, ὅτι μοι θεῖόν τι καὶ δαιμόνιον γίγνεται φωνή· ὃ δὴ καὶ καὶ τῇ γραφῇ ἐπικωμῳδῶν Μέλιτος ἐγράψατο. ἐμοὶ δὲ τοῦτό ἐστιν ἐκ παιδὸς ἀρξάμενον, φωνή τις γιγνομένη· ἣ ὅταν γένηται, ἀεὶ ἀποτρέπει με τούτου ὃ ἂν μέλλω πράττειν, προτρέπει δὲ οὔποτε. τοῦτό ἐστιν ὅ μοι ἐναντιοῦται τὰ πολιτικὰ πράτ-

Non humanum certè id esse videtur, quòd ego mea quidem omnia omnino neglexerim, atque in hac rei familiaris negligentia tot annos jam perseverem, vestro semper intentus bono, dum singulos adeò tanquam pater, aut frater natu major, suadens curam virtutis habere. Quòd siquam pro officio meo mercedem reciperem, humanam quandam id rationem haberet. Nunc verò, quod & vos planè videtis, accusatores isti mei, quanquam impudentissime alia contra me omnia coacervarunt, hoc unum tamen solita illa impudentia nequaquam ausi sunt pertentare, testésque adhibere qui probent me unquam pro his mercedem ullam exegisse aut petisse. Hujus autem rei sufficientem vobis, ut arbitror, testem affero, paupertatem meam.

XIII. Sed forsan absurdum alicui videri potest, me privatim hæc consulere singulis anxiè nimis circumeuntem, publicè verò in concionibus ausum non fuisse hoc idem civitati consulere. Hujus autem causa est de qua sæpe me passim dicentem audivistis, divinum videlicet quiddam atque dæmonicum vocem scilicet quandam mihi adesse. Quod quidem Melitus in accusatione derisit. sed mihi quidem ab ipsa pueritia hoc adest, vox scilicet quædam, quæ quoties fit, me prohibet agere quod acturus eram, provocat verò nunquam. hoc inquam est quod mihi repugnet, quo minus me ad publica conferam.

&

& rectè admodum mihi adversari videtur. Constat enim, ô viri Athenienses, si quondam negotia publica aggressus fuissem, jamdiu mihi fuisse pereundum: itaque nullam vel vobis vel mihi attulissem utilitatem. Nè mihi succenseatis, oro, vera dicenti. Nemo enim diu salvus esse potest, si aut vestro, aut alteri cuiquam populo ingenuè ac fortiter adversetur, quo multa injusta atque iniqua quæ fieri solent in civitate, prohibeat. Sed necesse est eum qui revera pro justitia pugnat, si modò brevi salvus futurus sit, privatim degere, neque rempublicam attingere.

XIV. Horum equidem magna vobis afferam argumenta, non verba quidem, sed, quod vos multifacitis, facta. Audite jam quæ mihi contigerint, ut planius perspiciatis, nulli me quicquam contra justitiam ob mortis metum concessurum fuisse, atque non concedentem, simul fuisse periturum. Referam vobis equidem molesta quædam atque judicialia, vera tamen. Ego enim, ô viri Athenienses, nullo adhuc publico functus sum munere, nisi quòd ad consilium sum electus. Contigit autem tribum meam Antiocheam eo tempore præsidere quo vos decem illos exercitus duces, quia navali pugna interemptos non sustulissent, damnare simul omnes properastis, injustè quidem, ut cunctis postea vobis notum fuit. Tunc ego solus ex omnibus prytaneis, id est, sena-

τειν. καὶ παγκάλως δέ μοι δοκεῖ ἐναντιοῦσθαι. εὖ γὰρ ἴστε ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ ἐγὼ πάλαι ἐπιχείρησα πράττειν τὰ πολιτικὰ πράγματα, πάλαι ἂν ἀπολώλειν, καὶ οὔτ' ἂν ὑμᾶς ὠφελήκειν οὐδὲν, οὔτ' ἂν ἐμαυτόν. καί μοι μὴ ἄχθεσθε λέγοντι τἀληθῆ, οὐ γάρ ἐστιν ὅστις ἀνθρώπων σωθήσεται, οὔτε ὑμῖν οὔτε ἄλλῳ οὐδενὶ πλήθει γνησίως ἐναντιούμενος, καὶ διακωλύων πολλὰ ἄδικα καὶ παράνομα ἐν τῇ πόλει γίγνεσθαι· ἀλλὰ ἀναγκαῖόν ἐστι τῷ ὄντι μαχούμενον ὑπὲρ τοῦ δικαίου, καὶ εἰ μέλλει ὀλίγον χρόνον σωθήσεσθαι, ἰδιωτεύειν, ἀλλὰ μὴ δημοσιεύειν.

XIV. Μεγάλα δ' ἔγωγε ὑμῖν τεκμήρια παρέξομαι τούτων, οὐ λόγους, ἀλλ' (ὃ ὑμεῖς τιμᾶτε) ἔργα. ἀκούσατε δή μοι τὰ ξυμβεβηκότα, ἵνα εἰδῆτε ὅτι οὐδ' ἂν ἑνὶ ὑπείκοιμι παρὰ τὸ δέον δείσας θάνατον· μὴ ὑπείκων δὲ, ἅμα καὶ ἅμ' ἂν ἀπολοίμην. ἐρῶ δὲ ὑμῖν φορτικὰ μὲν καὶ δικανικὰ, ἀληθῆ δέ. ἐγὼ γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἄλλην μὲν ἀρχὴν οὐδεμίαν πώποτε ἦρξα ἐν τῇ πόλει, ἐβούλευσα δέ· καὶ ἔτυχεν ἡμῶν ἡ φυλὴ Ἀντιοχὶς πρυτανεύουσα, ὅτε ὑμεῖς τοὺς δέκα στρατηγοὺς τοὺς οὐκ ἀνελομένους τοὺς ἐκ τῆς ναυμαχίας, ἐβουλεύσατε ἀθρόους κρίνειν, παρανόμως, ὡς ἐν τῷ ὑστέρῳ χρόνῳ πᾶσιν ὑμῖν ἔδοξε. τότ' ἐγὼ μόνος τῶν πρυτάνεων ἠναν-

ἠναντιώθην ὑμῖν μηδὲν ποιεῖν παρὰ τοὺς νόμους, καὶ ἐναντία ἐψηφισάμην· καὶ ἑτοίμων ὄντων ἐνδεικνύναι με καὶ ὑπάγειν τῶν ῥητόρων, καὶ ὑμῶν κελευόντων καὶ βοώντων, μετὰ τοῦ νόμου καὶ τοῦ δικαίου ᾤμην μᾶλλόν με δεῖν διακινδυνεύειν, ἢ μεθ' ὑμῶν γενέσθαι μὴ δίκαια βουλευομένων, φοβηθέντα δεσμὸν ἢ θάνατον. καὶ ταῦτα μὲν ἦν ἔτι δημοκρατουμένης τῆς πόλεως· ἐπειδὴ δὲ ὀλιγαρχία ἐγένετο, οἱ τριάκοντα αὖ μεταπεμψάμενοί με πέμπτον αὐτὸν εἰς τὴν Θόλον, προσέταξαν ἀγαγεῖν ἐκ Σαλαμῖνος Λέοντα τὸν Σαλαμίνιον, ἵνα ἀποθάνοι· οἷα δὴ καὶ ἄλλοις ἐκεῖνοι πολλοῖς πολλὰ προσέταττον, βουλόμενοι ὡς πλείστους ἀναπλῆσαι αἰτιῶν. τότε μέντοι ἐγὼ οὐ λόγῳ ἀλλ' ἔργῳ αὖ ἐνεδειξάμην ὅτι ἐμοὶ μὲν θανάτου μέλει (εἰ μὴ ἀγροικότερον ἦν εἰπεῖν) οὐδ' ὁτιοῦν· τοῦ δὲ μηδὲν ἄδικον μηδ' ἀνόσιον ἐργάζεσθαι, τούτου δὲ τὸ πᾶν μέλει. ἐμὲ γὰρ ἐκείνη ἡ ἀρχὴ οὐκ ἐξέπληξεν οὕτως ἰσχυρὰ οὖσα, ὥστε ἄδικόν τι ἐργάσασθαι. ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκ τῆς Θόλου ἐξήλθομεν, οἱ μὲν τέτταρες ᾤχοντο εἰς Σαλαμῖνα καὶ ἤγαγον Λέοντα, ἐγὼ δὲ ᾠχόμην ἀπιὼν οἴκαδε. καὶ ἴσως ἂν διὰ ταῦτα ἀπέθανον, εἰ μὴ ἡ ἀρχὴ διὰ ταχέων κατελύθη. καὶ τούτων ὑμῖν ἔσονται πολλοὶ μάρτυρες. ἆρ' οὖν με οἴεσθε τοσάδε ἔτη διαγενέσθαι εἰ ἔπραττον τὰ δημόσια,

toribus vobis oppoſui nequid ageretis præter leges, meiſque ſuffragiis reſtiti. Quo in tempore cùm oratores multi parati eſſent deferre meum nomen, atque in judicium trahere, vóſque ipſi ingenti idem clamore juberetis, exiſtimavi oportere me magis pro lege atque juſtitia ſubire periculum, quam vobiſcum ſentire, non ſentientibus juſta: ob metum carceris aut mortis. Et hæc quidem facta ſunt civitate adhuc ſub libertate populi conſtituta. Poſtquam verò ad paucorum potentiam deventum eſt, rurſus triginta illi qui rempublicam occuparunt, vocantes me unà cum aliis quatuor in Tholum, juſſerunt Leontam Salaminium ex Salamine adducere, quò ille necaretur, qualia videlicet multa illi, & aliis multis eo tempore mandabant, ut complures criminationibus ſuis involverent. Tunc ego non verbis quidem, ſed re ipſa rurſus oſtendi, nihil omnino, quamvis dictu ruſticius videatur, curare mortem: illud verò omnino curare, nequid injuſtum néve impium facerem. Me verò poteſtas illa terribilis nequaquam ita conterruit, ut injuſtè aliquid facerem. Sed ubi Tholo egreſſi ſumus, reliqui quatuor in Salaminam profecti ſunt, & captum Leontam duxerunt: ego verò domum abivi: ac forſan propterea me illi interfeciſſent, niſi brevi eorum poteſtas diſſoluta fuiſſet. Atque horum teſtes vobis erunt permulti. An ergo putatis tot annos me vivere potuiſſe, ſi publica tractaviſſem,

vissem, boníque viri officio fungens, justitiæ suffragatus essem, atque, ut oportet, unum id officium omnibus prætulissem? Permultum abest, ô viri Athenienses: neque enim alius quisquam hominum, ità se gerens, diu salvus esse potuisset. At ego per omnem vitam sicubi publica tractavi negotia, talem me præstiti, & privatim idem ipse nemini unquam præter id quod justum est, concedens, vel aliis, vel horum alicui quos ii qui me criminantur, meos affirmant esse discipulos. Ego autem nullius unquam præceptor fui. Sed siquis dicentem me ac tractantem audire desideravit, sive junior, sive senior, nulli unquam id negavi. Neque verò is ego sum, qui pecuniis acceptis disputem, non acceptis verò taceam, sed pariter diviti atque pauperi interrogandum me præbeo, ac etiam siquis respondendo audire velit quæ dico. Et si quis horum probus fiat vel non, haud justè subirem: quippe cùm nulli unquam doctrinam vel tradiderim ullam vel promiserim. Quòd si quis dixerit privatim à me quicquam vel didicisse, vel audisse, quod nec aliis omnibus commune fecerim, non verum dicit.

XV. Sed quam ob causam quidam mea consuetudine oblectentur, ô viri Athenienses, audite. Omnino verum est quod vobis suprà dicebam, delectari

καὶ πράττων ἀξίως ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, ἐβοήθουν τοῖς δικαίοις, καὶ, ὥσπερ χρή, τοῦτο περὶ πλείστου ἐποιούμην; πολλοῦ γε δεῖ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· οὐδὲ γὰρ ἂν ἄλλος ἀνθρώπων οὐδείς. ἀλλ᾽ ἐγὼ διὰ παντὸς τοῦ βίου δημοσίᾳ τε εἴπου τι ἔπραξα, τοιοῦτος φανοῦμαι, καὶ ἰδίᾳ ὁ αὐτὸς οὗτος οὐδενὶ πώποτε ξυγχωρήσας οὐδὲν παρὰ τὸ δίκαιον οὔτε ἄλλῳ οὔτε τούτων οὐδενὶ· οὓς δὴ οἱ διαβάλλοντες ἐμέ φασιν ἐμοὺς μαθητὰς εἶναι. ἐγὼ δὲ διδάσκαλος μὲν οὐδενὸς πώποτ᾽ ἐγενόμην· εἰ δέ τις ἐμοῦ λέγοντος, καὶ τὰ ἐμαυτοῦ πράττοντος, ἐπιθυμοίη ἀκούειν, εἴτε νεώτερος εἴτε πρεσβύτερος, οὐδενὶ πώποτε ἐφθόνησα. οὐδὲ χρήματα μὲν λαμβάνων διαλέγομαι, μὴ λαμβάνων δὲ, οὔ· ἀλλ᾽ ὁμοίως καὶ πλουσίῳ καὶ πένητι παρέχω ἐμαυτὸν ἐρωτᾷν· καὶ ἐάν τις βούληται, ἀποκρινόμενος ἀκούει ὧν ἂν λέγω. καὶ τούτων ἐγώ, εἴτε τις χρηστὸς γίγνεται εἴτε μή, οὐκ ἂν δικαίως τὴν αἰτίαν ὑπέχοιμι, ὧν μήτε ὑπεσχόμην μηδενὶ μηδὲν πώποτε μάθημα, μήτε ἐδίδαξα. εἰ δέ τις φησὶ παρ᾽ ἐμοῦ πώποτε ἢ μαθεῖν ἢ ἀκοῦσαι ἰδίᾳ ὅτι μὴ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, εὖ ἴστε ὅτι οὐκ ἀληθῆ λέγει.

XV. Ἀλλὰ τί δήποτε μετ᾽ ἐμοῦ χαίρουσί τινες πολὺν χρόνον διατρίβοντες, ἀκηκόατε ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· πᾶσαν ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν ἐγὼ εἶπον, ὅτι

ἀκούον-

ἀκούοντες χαίρουσιν ἐξεταζομένοις τοῖς οἰομένοις μὲν εἶναι σοφοῖς, οὖσι δ' οὔ. ἔστι γὰρ οὐκ ἀηδές. ἐμοὶ δὲ τοῦτο, ὡς ἐγώ φημι, προστέτακται ὑπὸ τοῦ θεοῦ πράττειν, καὶ ἐκ μαντειῶν καὶ ἐξ ἐνυπνίων, καὶ παντὶ τρόπῳ ᾧπέρ τις ποτὲ καὶ ἄλλη θεία μοῖρα ἀνθρώπῳ καὶ ὁτιοῦν προσέταξε πράττειν. ταῦτα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ἀληθῆ ἐστι, καὶ εὐεξέλεγκτα. εἰ γὰρ δὴ ἐγὼ τῶν νεωτέρων τοὺς μὲν διαφθείρω, τοὺς δὲ διέφθαρκα, χρῆν δή που, εἴτε τινὲς αὐτῶν πρεσβύτεροι γενόμενοι ἔγνωσαν ὅτι νέοις οὖσιν αὐτοῖς ἐγὼ κακὸν πώποτέ τι συνεβούλευσα, νυνὶ αὐτοὺς ἀναβαίνοντας ἐμοῦ κατηγορεῖν καὶ τιμωρεῖσθαι. εἰ δὲ μὴ αὐτοὶ ἤθελον, τῶν οἰκείων τινὰς τῶν ἐκείνων, πατέρας καὶ ἀδελφοὺς, καὶ ἄλλους τοὺς προσήκοντας, εἴπερ ὑπ' ἐμοῦ κακόν τι ἐπεπόνθεσαν οἱ οἰκεῖοι αὐτῶν, νῦν μεμνῆσθαι καὶ τιμωρεῖσθαι. πάντως δὲ πάρεισι πολλοὶ αὐτῶν ἐνταυθοῖ, οὓς ἐγὼ ὁρῶ, πρῶτον μὲν, Κρίτων οὑτωσὶ ἐμὸς ἡλικιώτης καὶ δημότης, Κριτοβούλου τοῦδε πατήρ· ἔπειτα, Λυσανίας ὁ Σφήττιος, Αἰσχίνου τούτου πατήρ· ἔτι δ' Ἀντιφῶν ὁ Κηφισιεὺς οὑτοσὶ, Ἐπιγένους πατήρ. ἄλλοι τοίνυν οὗτοι, ὧν οἱ ἀδελφοὶ ἐν ταύτῃ τῇ διατριβῇ γεγόνασι, Νικόστρατος ὁ Ζωτίδου, ἀδελφὸς Θεοδότου· (καὶ ὁ μὲν Θεόδοτος τετελεύτηκεν, ὥστε οὐκ ἂν ἐκεῖνός γε αὐτοῦ καταδεηθείη) καὶ

homines cum redargutioni eorum adsunt, qui se, cùm non sint, existimant sapientes. Est enim res non injucunda: mihi verò, ut dixi, à Deo injuncta & per vaticinia, & per somnia, & per omnem modum, per quem aliqua alia sors divina homini quicquam mandarit agendum. Hæc, ô viri Athenienses, & vera sunt, & facilè arguenda. Enimvero, si ego juvenum alios quidem nunc corrumpo, alios verò jamdiu corrupi, consentaneum esset ut nunc illorum aliqui seniores facti, quoniam intelligerent me sibi adolescentibus malè consuluisse, contra me insurgerent, ac pœnas deposcerent. At si ipsi nollent, saltem necessarios illorum aliquos, patres & fratres, & alios cognatos, siquid mali à me eorum necessarii passi fuissent, commemorare nunc, & pœnas exigere. Sed adsunt hîc quos cerno illorum permulti. Primùm quidem Crito iste æqualis meus atque contribulis Critobuli hujus pater. Deinde Lysanias Sphettius Æschini hujus pater. Præterea Antipho Cephisieus pater Epigenis. Adsunt & alii, quorum fratres familiariter me usi sunt, Nicostratus Theosdotidi filius, Theodoti frater. Et Theodotus quidem defunctus est, ut fratrem precari non possit. Et

Paralus hic filius Demodoci, cujus Theages frater erat. Adimantus quoque filius Aristonis, cujus frater est iste Plato. Denique Æantodorus, cujus Apollodorus hic est frater. Alios permultos referre possum, quorum unum aliquem præsertim in ejus oratione oportuit à Melito testem produci. At verò si tunc oblitus est, nunc saltem producat, ego permittam afferat, inquam, siquid tale habet, in medium. Sed contrà omnino se rem habere comperietis, ô viri Athenienses. Omnes enim, ut videtis, convenerunt libenter ad opem mihi ferendam, qui corrupisse eorum necessarios, detrimentúmque attulisse, à Melito Anytóque accusor. Quòd si ipsi qui depravati sunt, mihi opitularentur, nihil mirum esset: at propinqui eorum seniores à me nunquam depravati, qua tandem ratione mihi suffragantur, nisi recta quadam & justa? quippe cùm & Melitum mentiri, & me vera loqui cognoscant. Quæ igitur pro defensione mea, ô viri Athenienses, habeo, fermè hæc sunt, & alia fortè similia.

XVI. Sed forsan vestrum aliquis ad se moresque solitos se recipiens, graviter ferat, quòd cum levioribus etiam in causis reus multis cum lacrymis soleat deprecari, atque supplicare, ac filios in judicium producere, ut commiserationem commoveant, & alios domesticorum amicorúmque

Πάραλος ὅδε ὁ Δημοδόκου, οὗ ἦν Θεάγης ἀδελφός· ὅδε δὲ Ἀδείμαντος ὁ Ἀρίστωνος, οὗ ἀδελφὸς οὑτοσὶ Πλάτων, καὶ Αἰαντίδωρος, οὗ Ἀπολλόδωρος ὅδε ἀδελφός. καὶ ἄλλους πολλοὺς ἔγωγ' ἔχω ὑμῖν εἰπεῖν, ὧν τινὰ ἐχρῆν μάλιστα μὲν ἐν τῷ ἑαυτοῦ λόγῳ παρέχεσθαι Μέλιτον μάρτυρα· εἰ δὲ τότε ἐπελάθετο, νῦν παρασχέσθω (ἐγὼ παραχωρῶ) καὶ λεγέτω εἴ τι ἔχει τοιοῦτον. ἀλλὰ τούτου πᾶν τοὐναντίον εὑρήσετε, ὦ ἄνδρες, πάντας ἐμοὶ βοηθεῖν ἑτοίμους τῷ διαφθείροντι, τῷ κακὰ ἐργαζομένῳ τοὺς οἰκείους αὐτῶν, ὥς φασι Μέλιτος καὶ Ἄνυτος. αὐτοὶ μὲν γὰρ οἱ διεφθαρμένοι τάχ' ἂν λόγον ἔχοιεν βοηθοῦντες· οἱ δὲ ἀδιάφθαρτοι, πρεσβύτεροι ἤδη ἄνδρες, οἱ τούτων προσήκοντες, τίνα ἄλλον λόγον ἔχουσι βοηθοῦντες ἐμοί, ἀλλ' ἢ τὸν ὀρθόν τε καὶ δίκαιον; ὃν ξυνίσασι Μελίτῳ μὲν ψευδομένῳ, ἐμοὶ δὲ ἀληθῆ λέγοντι; εἶεν δή, ὦ ἄνδρες· ἃ μὲν ἐγὼ ἔχοιμ' ἂν ἀπολογεῖσθαι, σχεδόν τι ἐστὶ ταῦτα, καὶ ἄλλα ἴσως τοιαῦτα.

XVI. Τάχα δ' ἄν τις ὑμῶν ἀγανακτήσειεν, ἀναμνησθεὶς ἑαυτοῦ· εἰ ὁ μὲν καὶ ἐλάττω τουτουῒ τοῦ ἀγῶνος ἀγῶνα ἀγωνιζόμενος ἐδεήθη τε καὶ ἱκέτευσε τοὺς δικαστὰς μετὰ πολλῶν δακρύων, παιδία τε αὐτοῦ ἀναβιβασάμενος, ἵνα ὅτι μάλιστα ἐλεηθείη, καὶ ἄλλους τῶν οἰκείων καὶ φίλους πολλούς·

πολλούς· ἐγὼ δὲ οὐδὲν ἄρα τούτων ποιήσω, καὶ ταῦτα, κινδυνεύων, ὡς ἂν δόξαιμι, τὸν ἔσχατον κίνδυνον. τάχ' ἂν οὖν τις ταῦτα ἐννοήσας, αὐθαδέστερον ἂν πρός με σχοίη· καὶ ὀργισθεὶς αὐτοῖς τούτοις, θεῖτο ἂν μετ' ὀργῆς τὴν ψῆφον. εἰ δή τις ὑμῶν οὕτως ἔχει, οὐκ ἀξιῶ μὲν ἔγωγε· εἰ δ' οὖν, ἐπιεικῆ ἄν μοι δοκῶ πρὸς τοῦτον λέγειν, λέγων, ὅτι Ἐμοὶ, ὦ ἄριστε, εἰσὶ μέν πού τινες καὶ οἰκεῖοι. καὶ γὰρ τοῦτο αὐτὸ τὸ τοῦ Ὁμήρου, οὐδ' ἐγὼ ἀπὸ δρυὸς οὐδ' ἀπὸ πέτρης πέφυκα, ἀλλ' ἐξ ἀνθρώπων. ὥστε καὶ οἰκεῖοί μοι εἰσὶ, καὶ υἱεῖς γε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τρεῖς· εἷς μὲν, μειράκιον ἤδη· δύο δὲ, παιδία· ἀλλ' ὅμως οὐδένα αὐτῶν δεῦρο ἀναβιβασάμενος, δεήσομαι ὑμῶν ἀποψηφίσασθαι. τί δὴ οὖν οὐδὲν τούτων ποιήσω; οὐκ αὐθαδιαζόμενος, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐδ' ὑμᾶς ἀτιμάζων· ἀλλ' εἰ μὲν θαρραλέως ἐγὼ ἔχω πρὸς θάνατον ἢ μὴ, ἄλλος λόγος· πρὸς δ' οὖν δόξαν καὶ ἐμοὶ καὶ ὑμῖν, καὶ ὅλως τῇ πόλει, οὔ μοι δοκεῖ καλὸν εἶναι ἐμὲ τούτων οὐδὲν ποιεῖν, καὶ τηλικόνδε ὄντα, καὶ τοῦτο τοὔνομα ἔχοντα, εἴτ' οὖν ἀληθὲς, εἴτ' οὖν ψεῦδος. ἀλλ' οὖν δεδογμένον γέ ἐστι, τὸν Σωκράτην διαφέρειν τινὶ τῶν πολλῶν ἀνθρώπων. εἰ οὖν ὑμῶν οἱ δοκοῦντες διαφέρειν εἴτε σοφίᾳ, εἴτε ἀνδρείᾳ, εἴτε ἄλλῃ ἡτινιοῦν ἀρετῇ, τοιοῦτοι ἔσονται, αἰσχρὸν ἂν εἴη, οἵουσπερ ἐγὼ πολλάκις ἑώρακά τινας, ὅταν

permultos: ego nihil horum faciam, quamvis in extremo, ut videtur, discrimine constitutus. His ergo offensus aliquis contra me pertinacius irritetur, atque ipsa in ira sententiam contra me ferat. Si quis ergo inter vos ejus mentis est, ego tamen non censeo obsecrandum, sed hac ratione potius æquè me hunc allocuturum. Sunt & mihi, ô vir optime, cognati quidam. Neque enim, ut inquit Homerus, ex quercu vel petra, sed ex hominibus natus sum. Itaque & cognatos habeo, ô viri Athenienses, & filios tres, quorum unus jam adolescit, duo autem sunt parvuli. Nullum tamen eorum huc adducam, supplicaturus eo pacto à vobis absolvi. Curnam igitur nihil horum faciam? Non contumacia ulla, neque contemptu viri Athenienses: utrum verò audacter me habeam erga mortem, an non, alia ratio est. Ad existimationem tamen & mei vestri & civitatis totius non arbitror pertinere; ut hæc faciam hac ætate, & hoc nomine quod nactus sum, sive id verum sit, sive falsum. Attamen jam opinione hominum persuasum est, Socratem, inter multos præcipuo quodam excellere. Si ergo hi qui inter vos sapientia, vel fortitudine, vel quavis alia virtute præstare existimantur, tales erunt, quales sæpe quosdam cùm de illis judicaretur

vidi,

vidi, turpe nimium erit. Qui cùm esse alicujus pretii existimarentur, attamen in judicio mirum in modum commiserationi studebant, quasi grave aliquid passuri, si ex hac vita decesserint; perinde ac immortales essent futuri, si vos illos non occidatis. Atqui hi mihi videntur civitati dedecus afferre, propterea quòd existimare peregrinorum aliquis potest, eos qui inter Athenienses virtute præstant, in magistratibus cæterisque honoribus superiores habentur, nihil à mulieribus differre. Hæc autem, ô viri Athenienses, nec vos qui alicujus autoritatis esse videmini, facere decet, neque etiamsi nos facere velimus, permittere: sed hoc ipsum ostendere, vos eum multo magis damnaturos esse, qui commiserationes ejusmodi introducens, ridiculam reddiderit civitatem, quam illum qui quietus judicium expectaverit. Proinde, ô viri Athenienses, accedit ad ea quæ de civitatis existimatione dicta sunt, quod nec justum mihi videtur esse judicem precari, neque precando absolvi, sed docere atque suadere. Non enim ad hoc sedet judex, ut per gratiam concedat, sed ut judicet secundum leges. Atque id jurejurando promisit, se non per gratiam cuicunque libuerit gratificaturum, sed judicaturum secundum leges. Non igitur licet vel nobis assuefacere vos dejerare, vel vobis assuefieri. Neutri enim nostrum religionem servarent. Nolite ergo, ô viri Athenienses, exigere talia

κρίνωνται, δοκοῦντας μέν τι εἶναι, θαυμάσια δὲ ἐργαζομένους· ὡς δεινόν τι οἰομένους πείσεσθαι εἰ ἀποθανοῦνται, ὥσπερ ἀθανάτων ἐσομένων, ἐὰν ὑμεῖς αὐτοὺς μὴ ἀποκτείνητε. οἳ ἐμοὶ δοκοῦσιν αἰσχύνην τῇ πόλει περιάπτειν· ὥστ' ἄν τινα καὶ τῶν ξένων ὑπολαβεῖν ὅτι οἱ διαφέροντες Ἀθηναίων εἰς ἀρετήν, οὓς αὐτοὶ ἑαυτῶν ἔν τε ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἄλλαις τιμαῖς προκρίνουσιν, οὗτοι γυναικῶν οὐδὲν διαφέρουσι. ταῦτα γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὔτε ὑμᾶς χρὴ ποιεῖν τοὺς δοκοῦντας καὶ ὁπῃοῦν τι εἶναι, οὔτ' ἂν ἡμεῖς ποιῶμεν, ὑμᾶς ἐπιτρέπειν· ἀλλὰ τοῦτο αὐτὸ ἐνδείκνυσθε, ὅτι πολὺ μᾶλλον καταψηφιεῖσθε τοῦ τὰ ἐλεεινὰ ταῦτα δράματα εἰσάγοντος, καὶ καταγέλαστον τὴν πόλιν ποιοῦντος, ἢ τοῦ ἡσυχίαν ἄγοντος. χωρὶς δὲ τῆς δόξης, ὦ ἄνδρες, οὐδὲ δίκαιον δοκεῖ εἶναί μοι δεῖσθαι τοῦ δικαστοῦ, οὐδὲ δεόμενον ἀποφεύγειν, ἀλλὰ διδάσκειν καὶ πείθειν. οὐ γὰρ ἐπὶ τούτῳ κάθηται ὁ δικαστὴς ἐπὶ τῷ καταχαρίζεσθαι τὰ δίκαια, ἀλλ' ἐπὶ τῷ κρίνειν ταῦτα· καὶ ὀμώμοκεν οὐ χαριεῖσθαι οἷς ἂν δοκῇ αὐτῷ, ἀλλὰ δικάσειν κατὰ τοὺς νόμους. οὔκουν χρὴ οὔτε ἡμᾶς ἐθίζειν ὑμᾶς ἐπιορκεῖν, οὔθ' ὑμᾶς ἐθίζεσθαι. οὐδέτεροι γὰρ ἂν ἡμῶν εὐσεβοῖεν. μὴ οὖν ἀξιοῦτέ με ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τοιαῦτα δεῖν

πρὸς ὑμᾶς πράττειν, ἃ μήτε ἡγοῦμαι καλὰ εἶναι, μήτε δίκαια, μήτε ὅσια, μάλιστα πάντως, νὴ Δία μέντοι καὶ ἀσεβείας φεύγοντα ὑπὸ Μελίτου τουτουΐ. σαφῶς γὰρ εἰ πείθοιμι ὑμᾶς καὶ τῷ δεῖσθαι βιαζοίμην ὀμωμοκότας, θεοὺς ἂν διδάσκοιμι μὴ ἡγεῖσθαι ὑμᾶς εἶναι· καὶ ἀτεχνῶς ἀπολογούμενος κατηγοροίην ἂν ἐμαυτοῦ ὡς θεοὺς οὐ νομίζω. ἀλλὰ πολλοῦ δεῖ οὕτως ἔχειν· νομίζω τε γὰρ ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι ὡς οὐδεὶς τῶν ἐμῶν κατηγόρων, καὶ ὑμῖν ἐπιτρέπω καὶ τῷ θεῷ κρῖναι περὶ ἐμοῦ ὅπῃ μέλλει ἐμοί τε ἄριστα εἶναι καὶ ὑμῖν.

XVII. Τὸ μὲν οὖν μὴ ἀγανακτεῖν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι ἐπὶ τούτῳ τῷ γεγονότι, ὅτι μου κατεψηφίσασθε, ἄλλα τέ μοι πολλὰ ξυμβάλλεται, καὶ οὐκ ἀνέλπιστόν μοι γέγονε τὸ γεγονὸς τοῦτο· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον θαυμάζω ἑκατέρων τῶν ψήφων τὸν γεγονότα ἀριθμόν. οὐ γὰρ ᾤμην ἔγωγε οὕτω παρ' ὀλίγον ἔσεσθαι, ἀλλὰ παρὰ πολύ. νῦν δὲ, ὡς ἔοικεν, εἰ τρεῖς μόναι μετέπεσον τῶν ψήφων, ἀποπεφεύγειν ἄν. Μέλιτον μὲν οὖν, ὡς ἐμοὶ δοκῶ, καὶ νῦν ἀποπέφευγα, καὶ οὐ μόνον ἀποπέφευγα, ἀλλὰ καὶ παντὶ δῆλον τοῦτό γε, ὅτι εἰ μὴ ἀνέβη Ἄνυτος καὶ Λύκων κατηγορήσοντες ἐμοῦ, κἂν ὦφλε χιλίας δραχμὰς, οὐ μεταλαβὼν τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων. τιμᾶται δ' οὖν μοι ὁ ἀνὴρ θανάτου.

me apud vos agere, quæ neque honesta, neque justa, neque sancta esse puto: & id quidem omnino, præsertim verò per Jovem, cùm impietatis erga deum à Melito hoc accuser. Profectò si pergerem persuadere vobis, precandóque flectere cùm juraveritis, docerem utique vos non putare deos esse, ac revera dum pro me defensionem paro, meipsum interim accusarem, quasi deos nequaquam existimantem. Sed multum abest ut ità se res habeat. existimo namque esse deos, ô viri Athenienses, magis quàm quisquam meorum accusatorum, ac vobis deóq; permitto de me judicare, ut & mihi & vobis sit conducturum.

XVII. Quod verò non graviter feram, ô viri Athenienses, me à vobis esse damnatum, & alia multa faciunt, & illud in primis, quòd non præter spem id accidit, verùm multo magis admiror utrorumque numerum calculorum. Siquidem non putabam tam pauco calculorum numero ab absolutione abesse. Nunc autem, ut videtur, si tres solùm calculi aliter cecidissent, evadebam. Melitum certè nunc evasisse videor, neque evasisse solùm, sed unicuique constat, nisi surrexissent Anytus & Lyco me accusantes, mille drachmas illum fuisse pensurum, quoniam partem quintam calculorum non accepisset. Capitis igitur vir iste reum me facit,

esto.

esto. sed ego, ô viri Athenienses, cujus me reum existimem? An non videlicet eo quo dignus sum? Quid ergo? Quidnam dignum est pati me aut pendere, ob id quod quæ didici non siluerim, sed neglexerim quæcunq; multi facit vulgus, quæstum, rem familiarem, imperia, potestates, cæterosque magistratus: præterea vitaverim conjurationes atque seditiones quæ in republica contigerunt, arbitratus meipsum revera ad æquiora officia esse natum, quam ut ab his salutem meam pendere. Ad hæc inquam, me non contuli, quibus occupatus, neque vobis, neque mihi ipsi profuturus eram. sed uni huic officio duntaxat incubui, ut privatim me ad unumquemque vestrum applicans, maximam, ut equidem existimo, afferrem utilitatem, suadens videlicet unicuiq; nihil ex rebus suis prius quàm seipsum esse curandum, ut quàm optimus prudentissimúsque evadat: nec res civitatis curandas esse prius quàm civitatem ipsam, & aliarum item rerum curam eadem ratione esse habendam. Quid igitur cùm sim talis, à vobis reportare dignus sum? Bonum certè, ô viri Athenienses, si modò pro dignitate revera existimetis, ac tale quidem bonum, quale mihi conveniat. Quid igitur convenit viro egeno beneficóque, cui vacare à cæteris occupationibus expediat, quo vos ad virtutem cohortari queat? Nullum certè est aliud præmium,

εἶεν. ἐγὼ δὲ δὴ τίνος ὑμῖν ἀντιτιμήσομαι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι; ἢ δῆλον ὅτι τῆς ἀξίας. τί οὖν; τί ἄξιός εἰμι παθεῖν ἢ ἀποτίσαι; ὅτι μαθὼν ἐν τῷ βίῳ οὐχ ἡσυχίαν ἦγον, ἀλλ' ἀμελήσας ὧνπερ οἱ πολλοὶ, χρηματισμοῦ τε καὶ οἰκονομίας καὶ στρατηγιῶν καὶ δημηγορειῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἀρχῶν καὶ ξυνωμοσιῶν, καὶ στάσεων τῶν ἐν τῇ πόλει γιγνομένων, ἡγησάμενος ἐμαυτὸν τῷ ὄντι ἐπιεικέστερον εἶναι ἢ ὥστε εἰς ταῦτα ἰόντα σώζεσθαι, ἐνταῦθα μὲν οὐκ ᾖα οἷ ἐλθὼν μήτε ὑμῖν μήτε ἐμαυτῷ ἔμελλον μηδὲν ὄφελος εἶναι, ἐπὶ δὲ τὸ ἰδίᾳ ἕκαστον ἰὼν εὐεργετεῖν τὴν μεγίστην εὐεργεσίαν, ὡς ἐγώ φημι, ἐνταῦθα ᾖα· ἐπιχειρῶν ἕκαστον ὑμῶν πείθειν μὴ πρότερον μήτε τῶν ἑαυτοῦ μηδενὸς ἐπιμελεῖσθαι, πρὶν ἑαυτοῦ ἐπιμεληθείη, ὅπως ὡς βέλτιστος καὶ φρονιμώτατος ἔσοιτο· μήτε τῶν τῆς πόλεως, πρὶν αὐτῆς τῆς πόλεως· τῶν τε ἄλλων οὕτω κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπιμελεῖσθαι. τί οὖν εἰμι ἄξιος παθεῖν, τοιοῦτος ὤν; ἀγαθόν τι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ δή γε κατὰ τὴν ἀξίαν τῇ ἀληθείᾳ τιμᾶσθε· καὶ ταῦτά γε, ἀγαθὸν τοιοῦτον ὅ, τι ἂν πρέποι ἐμοί. τί οὖν πρέπει ἀνδρὶ πένητι εὐεργέτῃ, δεομένῳ ἄγειν σχολὴν ἐπὶ τῇ ὑμετέρᾳ παρακελεύσει; οὐκ ἔσθ' ὅ, τι μᾶλλον,

ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρέπει οὕτως, ὡς τὸν τοιοῦτον ἄνδρα ἐν Πρυτανείῳ σιτεῖσθαι· πολύ γε μᾶλλον ἢ εἴ τις ὑμῶν ἵππῳ ἢ ξυνωρείδι ἢ ζεύγει νενίκηκεν Ὀλυμπίασιν. ὁ μὲν γὰρ ὑμᾶς ποιεῖ εὐδαίμονας δοκεῖν εἶναι, ἐγὼ δὲ, εἶναι· καὶ ὁ μὲν τροφῆς οὐδὲν δεῖται, ἐγὼ δὲ δέομαι. εἰ οὖν δεῖ με κατὰ τὸ δίκαιον τῆς ἀξίας τιμᾶσθαι, τούτου τιμῶμαι, τῆς ἐν Πρυτανείῳ σιτήσεως.

XVIII. Ἴσως οὖν ὑμῖν, καὶ ταυτὶ λέγων, παραπλησίως δοκῶ λέγειν ὥσπερ περὶ τοῦ οἴκτου καὶ τῆς ἀντιβολήσεως, ἀπαυθαδιαζόμενος. τὸ δὲ οὐκ ἔστιν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοιοῦτον, ἀλλὰ τοιόνδε μᾶλλον. πέπεισμαι ἐγὼ ἑκὼν εἶναι μηδένα ἀδικεῖν ἀνθρώπων· ἀλλὰ ὑμᾶς τοῦτο οὐ πείθω. ὀλίγον γὰρ χρόνον ἀλλήλοις διαλέγμεθα· ἐπεὶ (ὡς ἐγῷμαι) εἰ ἦν ὑμῖν νόμος, ὥσπερ καὶ ἄλλοις ἀνθρώποις, περὶ θανάτου μὴ μίαν μόνον ἡμέραν κρίνειν, ἀλλὰ πολλὰς, ἐπείσθητε ἄν· νῦν δὲ οὐ ῥάδιον ἐν χρόνῳ ὀλίγῳ μεγάλας διαβολὰς ἀπολύεσθαι. πεπεισμένος δ' ἐγὼ μηδένα ἀδικεῖν, πολλοῦ δέω ἐμαυτόν γε ἀδικήσειν, καὶ κατ' ἐμαυτοῦ ἐρεῖν αὐτὸς ὡς ἄξιός εἰμι τοῦ κακοῦ, καὶ τιμήσεσθαι τοιούτου τινὸς ἐμαυτῷ. τί δείσας; ἢ μὴ πάθω τοῦτο οὗ Μέλιτός μοι τιμᾶται

ô viri Athenienses: quod magis virum talem deceat, quàm in Prytaneo publico sumptu nutriri, & multo quidem magis quàm siquis vestrum equo aut bigis, aut quadrigis Olympia vicerit. Nam ille quidem fecit, ut felices videamini, ego verò ut sitis. Præterea ille nutritione non indiget, ego indigeo. Itaque si pro dignitate ac justitia æstimari oportet, ego me hoc dignum existimo, alimonia scilicet publicè in Prytaneo mihi exhibenda.

XVIII. Fortè verò hæc vobis dicens, ità protervus, videor, ut in superioribus visus sum, ubi commiserationes supplicationésque detestabar. id autem haud tale est, sed ejusmodi potius, ô viri Athenienses. Persuasum est enim mihi, ut nemini sponte injuriam faciam. quod quidem idcirco vobis non persuadeo, quia breve tempus habuimus colloquendi. Verùm si lex talis apud vos esset qualis apud cæteros, ut ubi mors pœna sit, in eo judicio non diem unam, sed plures disceptetur, vobis, ut arbitror, persuasissem. Nunc verò haud facile fuit in tam brevi tempore calumnias magnas diluere. Cùm igitur mihi persuasum sit, nemini faciendam esse injuriam, permultum abest ut mihi ipsi sim facturus & dicam quòd malo sum dignus; judicémque ipsum meritum esse hujusmodi quippiam. Quid ergo? nunquid veritus nè id subeam quo Melitus me dignum censet,

quod

quod equidem aio nescire me utrum bonum sit, an malum, ut hoc devitem, eligam eorum aliquid quæ planè mala esse scio, atque hoc me dignum esse censebo? Utrum ergo vincula? Ecquid oportet me in carcere vitam agere, semper undecim viris servientem? Utrum pecunias solvere, atque donec solutæ sint, in vinculis permanere? At verò id tantundem est atque quod suprà dicebam, cùm mihi desit unde pecunias persolvam. An fortè exilium? fortè enim hoc dignus esse censebor: nimia tamen, ô viri Athenienses, me cupiditas vitæ teneret, si adeò imprudens essem, ut si vos cives mei consuetudinem meam sermonésq; perferre non potuistis, sed usque adeò gravis invidiosáque vobis fuit mea consuetudo atque oratio, ut mox liberare vos ab illa jam decreveritis, alios tamen facile me putem toleraturos. Permultum abest, ô viri Athenienses. Præclara scilicet mihi vita foret in hac ætate exulanti, & aliam ex alia civitatem permutanti, & in continua repulsa viventi. Equidem ut planè intelligo, quocunque proficiscar, audituri me sicut & hic sequentur adolescentes: ac si eos repellam, ipsi vicissim senioribus id persuadentes me repellent. Si non repellam, eorum patres, & cognati ob hos ipsos me expellent. Forsitan verò dicet aliquis: nonne potes, ô Socrates, in exilio

(ὃ φημι οὐκ εἰδέναι οὔτ᾽ εἰ ἀγαθὸν, οὔτ᾽ εἰ κακόν ἐστιν) ἀντὶ τούτου δὴ ἕλωμαί τι ὧν εὖ οἶδ᾽ ὅτι κακῶν ὄντων, τούτου τιμησάμενος; πότερον δεσμοῦ; καὶ τί με δεῖ ζῆν ἐν δεσμωτηρίῳ, δουλεύοντα τῇ ἀεὶ καθισταμένῃ ἀρχῇ τοῖς ἕνδεκα; ἀλλὰ χρημάτων; καὶ δεδέσθαι ἕως ἂν ἐκτίσω; ἀλλὰ ταυτόν μοι ἐστὶν ὅπερ δὴ νῦν ἔλεγον. οὐ γὰρ ἔστι μοι χρήματα ὁπόθεν ἐκτίσω. ἀλλὰ δὴ φυγῆς τιμήσομαι; ἴσως γὰρ ἄν μοι τούτου τιμήσετε. πολλὴ μέντ᾽ ἄν με φιλοψυχία ἔχοι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ οὕτως ἀλόγιστός εἰμι, ὥστε μὴ δύνασθαι λογίζεσθαι ὅτι ὑμεῖς μὲν ὄντες πολῖταί μου, οὐχ οἷοί τε ἐγένεσθε ἐνεγκεῖν τὰς ἐμὰς διατριβὰς καὶ τοὺς λόγους, ἀλλ᾽ ὑμῖν βαρύτεραι γεγόνασι καὶ ἐπιφθονώτεραι, ὥστε ζητεῖτε αὐτῶν νυνὶ ἀπαλλαγῆναι· ἄλλοι δὲ ἄρα αὐτὰς οἴσουσι ῥαδίως. πολλοῦ γε δεῖ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι. καλὸς οὖν ἄν μοι ὁ βίος εἴη, ἐξελθόντι τηλικῷδε ἀνθρώπῳ, ἄλλην ἐξ ἄλλης πόλεως ἀμειβομένῳ καὶ ἐξελαυνομένῳ ζῆν. εὖ γὰρ οἶδ᾽ ὅτι, ὅποι ἂν ἔλθω, λέγοντος ἐμοῦ ἀκροάσονται οἱ νέοι, ὥσπερ ἐνθάδε. κἂν μὲν τούτους ἀπελαύνω, οὗτοί με αὐτοὶ ἐξελῶσι, πείθοντες τοὺς πρεσβυτέρους. ἐὰν δὲ μὴ ἀπελαύνω, οἱ τούτων πατέρες τε καὶ οἰκεῖοι, δι᾽ αὐτοὺς τούτους. Ἴσως οὖν ἄν τις εἴποι, Σιγῶν τε καὶ ἡσυχίαν ἄγων, ὦ Σώκρατες,

οὐχ οἷός τ' ἔσῃ ἡμῖν ἐξελθὼν ζῆν; Τοῦτο δή ἐστι πάντων χαλεπώτατον πεῖσαί τινας ὑμῶν. ἐάν τε γὰρ λέγω ὅτι τῷ θεῷ ἀπειθεῖν τοῦτ' ἐστι, καὶ διὰ τοῦτ' ἀδύνατον ἡσυχίαν ἄγειν, οὐ πείσεσθέ μοι ὡς εἰρωνευομένῳ· ἐάν τ' αὖθις λέγω ὅτι καὶ τυγχάνει μέγιστον ἀγαθὸν ἀνθρώπῳ τοῦτο, ἑκάστης ἡμέρας περὶ ἀρετῆς τοὺς λόγους ποιεῖσθαι, καὶ τῶν ἄλλων περὶ ὧν ὑμεῖς ἐμοῦ ἀκούετε διαλεγομένου, καὶ ἐμαυτὸν καὶ ἄλλους ἐξετάζοντος (ὁ δὲ ἀνεξέταστος βίος, οὐ βιωτὸς ἀνθρώπῳ) ταῦτα δ' ἔτι ἧττον πείσεσθέ μοι λέγοντι. τὰ δὲ ἔχει μὲν οὕτως ὡς ἐγώ φημι, ὦ ἄνδρες, πείθειν δὲ οὐ ῥᾴδια. καὶ ἐγὼ ἅμα οὐκ εἴθισμαι ἐμαυτὸν ἀξιοῦν κακοῦ οὐδενός. εἰ μὲν γὰρ ἦν μοι χρήματα, ἐτιμησάμην ἂν χρημάτων ὅσα ἔμελλον ἐκτίσειν· (οὐδὲν γὰρ ἂν ἐβλάβην) νῦν δὲ οὐ γάρ ἐστιν· εἰ μὴ ἄρα ὅσον ἂν ἐγὼ δυναίμην ἐκτῖσαι, τοσούτου βούλεσθέ μοι τιμῆσαι. ἴσως δ' ἂν δυναίμην ἐκτῖσαι ὑμῖν που μνᾶν ἀργυρίου. τοσούτου οὖν τιμῶμαι. Πλάτων δὲ ὅδε ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ Κρίτων καὶ Κριτόβουλος καὶ Ἀπολλόδωρος κελεύουσί με τριάκοντα μνῶν τιμήσασθαι, αὐτοὶ δ' ἐγγυᾶσθαι. τιμῶμαι οὖν τοσούτου. ἐγγυηταὶ δ' ὑμῖν ἔσονται τοῦ ἀργυρίου οὗτοι ἀξιόχρεῳ.

XIX. Οὐ πολλοῦ γ' ἕνεκα χρόνου, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,

silentium & quietem agere? At hoc omnium est difficillimum aliquibus vestrum persuadere. Sive enim respondero, id esse, non parere deo, proptereáq; me non posse quiescere, non credetis mihi quasi per ironiam loquenti: sive dixero id homini maximum contingere bonum, diebus videlicet singulis de virtute verba facere: atque de aliis de quibus me quotidie loquentem vos auditis, atque ita me ipsum aliósque scrutari, vitámque inconsideratam respuendam esse censere, hæc etiam multo minus mihi credetis. Hæc verò, ô viri Athenienses, ita ut dico, se habent, sed haud facilè persuaderi possunt. Et simul nunquam malo dignari me consuevi. Quòd si mihi forent pecuniæ, judicium pecuniis liceret quantumcunque solvere possem, neque obesset mihi illas amittere. Nunc verò non adsunt, nisi fortè quantum valeo solvere tanti æstimari velitis. Possum verò fermè argenti minam. Tanti ergo judicium æstimo. Plato autem hic, ô viri Athenienses, & Crito, & Critobulus, & Apollodorus jubent me triginta minis liceri. Ipsi verò tantæ pecuniæ prædes erunt. æstimo ergo tanti. prædes verò argenti hujus hi vobis erunt sufficientes.

XIX. Non multi temporis gratia, ô viri Athenienses,

existima-

existimationem comparabitis, materiámque præbebitis volentibus civitatem vituperare, quia scilicet Socratem occideritis, virum sapientem. Dicent enim illi, licèt non sim, me sapientem, qui vos vituperare volent. Si ergo breve tempus expectavissetis, absque vestra opera me contingebat mori. Videte ætatem meam quàm procul jam sit à vita, morti verò propinqua. Neque verò hæc adversus vos omnes dico, sed adversus eos tantùm qui me morte damnarunt. Dico etiam hæc ad hos ipsos. Forsan putatis me viri Athenienses, in judicio concidisse talium verborum inopia, quibus utique persuasissem vobis, si omnia facienda dicendáque putavissem, quibus a vobis absolverer. Longè vero se res aliter habet: Certè ob paupertatem damnatus sum, non verborum quidem, sed audaciæ atque impudentiæ, & quia talia apud vos dicere nolui, qualia vobis auditu gratissima contigissent, audientibus videlicet me deflentem atq; lamentantem, & alia facientem multa, atque dicentem, ut dixi, me indigna, qualia frequenter ab aliis audire consuevistis. Sed neque ab initio censui decere, ob periculum devitandum illiberale aliquid facere, neque nunc me pœnitet hac defensionis ratione usum fuisse. Malo equidem tali quadam defensione fretus, mortem obire, quam contraria supervivere. Neque enim

ὄνομα ἕξετε καὶ αἰτίαν ὑπὸ τῶν βουλομένων τὴν πόλιν λοιδορεῖν, ὡς Σωκράτην ἀπεκτονήκατε, ἄνδρα σοφόν· φήσουσι γὰρ δή με σοφὸν εἶναι, εἰ καὶ μὴ εἰμὶ, οἱ βουλόμενοι ὑμῖν ὀνειδίζειν. εἰ γοῦν περιεμείνατε ὀλίγον χρόνον, ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου ἂν ὑμῖν τοῦτο ἐγένετο, ἐμὲ τεθνάναι δή. ὁρᾶτε γὰρ δὴ εἰς τὴν ἡλικίαν, ὅτι πόρρω ἤδη ἐστὶ τοῦ βίου, θανάτου δὲ ἐγγύς. λέγω δὲ τοῦτο οὐ πρὸς πάντας ὑμᾶς, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἐμοῦ καταψηφισαμένους θάνατον. λέγω δὲ καὶ τόδε πρὸς τοὺς αὐτοὺς τούτους. ἴσως με οἴεσθε ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι ἀπορίᾳ λόγων ἑαλωκέναι τοιούτων οἷς ἂν ὑμᾶς ἔπεισα, εἰ ᾤμην δεῖν ἅπαντα ποιεῖν καὶ λέγειν ὥστε ἀποφυγεῖν τὴν δίκην· πολλοῦ γε δεῖ. ἀλλ᾽ ἀπορίᾳ μὲν ἑάλωκα, οὐ μέντοι λόγων, ἀλλὰ τόλμης καὶ ἀναισχυντίας, καὶ τοῦ μὴ ἐθέλειν λέγειν πρὸς ὑμᾶς τοιαῦτα, οἷα ὑμῖν μὲν ἥδιστ᾽ ἂν ἦν ἀκούειν· θρηνοῦντός μου καὶ ὀδυρομένου, καὶ ἄλλα ποιοῦντος, καὶ λέγοντος πολλὰ καὶ ἀνάξια ἐμοῦ, ὡς ἐγώ φημι· οἷα δὴ καὶ εἴθισθε ὑμεῖς τῶν ἄλλων ἀκούειν. ἀλλ᾽ οὔτε τότε ᾠήθην δεῖν ἕνεκα τοῦ κινδύνου πρᾶξαι οὐδὲν ἀνελεύθερον, οὔτε νῦν μοι μεταμέλει οὕτως ἀπολογησαμένῳ, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον αἱροῦμαι ὧδε ἀπολογησάμενος τεθνάναι, ἢ ἐκείνως ζῆν· οὔτε γὰρ

ἐν

ἐν δίκῃ οὔτ' ἐν πολέμῳ οὔτε ἐμὲ οὔτε ἄλλον οὐδένα δεῖ τοῦτο μηχανᾶσθαι ὅπως ἀποφεύξεται πᾶν ποιῶν θάνατον. καὶ γὰρ ἐν ταῖς μάχαις πολλάκις δῆλον γίγνεται ὅτι τό γε ἀποθανεῖν ῥᾷον ἄν τις ἐκφύγοι, καὶ ὅπλα ἀφεὶς, καὶ ἐφ' ἱκετίαν τραπεὶς τῶν διωκόντων. καὶ ἄλλαι πολλαὶ μηχαναί εἰσιν ἐν ἑκάστοις τοῖς κινδύνοις, ὥστε διαφεύγειν θάνατον, ἐάν τις τολμᾷ πᾶν ποιεῖν καὶ λέγειν. ἀλλὰ μὴ οὐ τοῦτ' ᾖ χαλεπὸν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, θάνατον ἐκφυγεῖν, ἀλλὰ πολὺ χαλεπώτερον, πονηρείαν. θᾶττον γὰρ θανάτου θεῖ. καὶ νῦν ἐγὼ μὲν, ἅτε βραδὺς ὢν καὶ πρεσβύτης, ὑπὸ τοῦ βραδυτέρου ἑάλων. οἱ δέ μου κατήγοροι, ἅτε δεινοὶ καὶ ὀξεῖς ὄντες ὑπὸ τοῦ θάττονος τῆς κακίας. καὶ νῦν δὴ ἐγὼ μὲν ἄπειμι ἀφ' ὑμῶν θανάτου δίκην ὄφλων, οὗτοι δὲ, ὑπὸ τῆς ἀληθείας ὠφληκότες μοχθηρείαν καὶ ἀδικίαν. καὶ ἔγωγε τῷ τιμήματι ἐμμένω, καὶ οὗτοι. ταῦτα μὲν οὖν που ἴσως οὕτω καὶ ἔδει σχεῖν, καὶ οἶμαι αὐτὰ μετρίως ἔχειν.

XX. Τὸ δὲ δὴ μετὰ τοῦτο ἐπιθυμῶ ὑμῖν χρησμῳδῆσαι, ὦ καταψηφισάμενοί μου. καὶ γάρ εἰμι ἤδη ἐνταῦθα ἐν ᾧ μάλιστ' ἄνθρωποι χρησμῳδοῦσιν, ὅταν μέλλωσιν ἀποθανεῖσθαι· φημὶ γὰρ, ὦ ἄνδρες, εἴ με ἀποκτενεῖτε, τιμωρείαν ὑμῖν ἥξειν εὐθὺς μετὰ τὸν ἐμὸν θάνατον, πολὺ χαλεπωτέραν νὴ Δία ἢ οἵαν ἐμὲ ἀπεκτείνατε.

in judicio, neque in bello vel mihi vel alteri, omnia quibus vitemus mortem, sunt facienda. Nam in præliis sæpe constat interitum vitari, si quis abjectis armis supplex ad insequentes se convertat. Alia quoque in singulis periculis machinamenta sunt, quibus interitum quis effugiat, siquem non pudeat facere quælibet atque dicere. Sed considerate, ô viri Athenienses, haud id quidem difficile esse, mortem effugere, sed multo difficilius pravitatem. Velocius enim illa currit quam mors. Atqui ego nunc utpote ob senectutem tardior à tardiori captus sum, accusatores autem mei utpote vehementes atque veloces, ab ea quæ velocior est pravitate. Et Et nunc quidem ego abeo damnatus à vobis, mortem subiturus: isti verò à veritate ipsa damnati, pravitati injustitiæque obnoxii. Atque ego quidem pœnæ acquiesco, & isti. Hæc igitur fortè sic oportebat se habere, arbitrorque ea habere se mediocriter.

XX. Post hæc autem vobis qui me condemnastis, cupio divinare. Nam illuc mihi jam perventum est, ubi solent homines divinare, quoniam videlicet sunt prope mortem. Prædico enim equidem vobis, ô viri Athenienses, si me interfeceritis, supplicium vobis statim post mortem meam esse venturum, ac per Jovem multo durius eo quo me affeceritis.

Nunc

Nunc enim id egiſtis, putantes liberare vos, quo minus rationem vitæ veſtræ redarguenti cuiquam reddere compellamini. Id verò contra omnino vobis accidet. Nam plures futuros arbitror qui vos redarguant, quos ego compeſcœbam, & ſi vos id non ſentiebatis: tantóque illi infeſtiores erunt quanto & juniores, ideóq; vos gravius id feretis. Profectò ſi putatis per interfectionem hominum à vituperatione vos abſolvere, nimium aberratis. Non enim eſt hæc liberatio vel valida ſatis, vel honeſta. Sed illa tam facillima quàm optima eſt, non diſturbare quidem alios, ſed ſeipſum comparare ut quàm optimus evadat. Hæc ergo vobis qui me condemnaſtis, vaticinatus, finem facio.

XXI. Vobis autem qui me abſolviſtis, libenter de hujuſmodi re quæ contigit verba facerem, quamdiu magiſtratus negotio diſtinentur, necdum eò vado ubi me oportet mori. Sed, ô viri, aſſiſtite mihi id tempus. Nihil enim prohibet, invicem (dum licet) confabulari: Nempe vobis tanquam amicis demonſtrare volo quod mihi modò accidit, quidnam menti ſignificet? Mihi quidem, ô judices, vos enim judices rectè appellare poſſum, mirabile quiddam contigit. Vox enim illa dæmonis vaticinatrix, mihi ſemper in ſuperiore

νῦν γὰρ τοῦτο εἴργασθε, οἰόμενοι ἀπαλλάξεσθαι τοῦ διδόναι ἔλεγχον τοῦ βίου. τὸ δὲ ὑμῖν πολὺ ἐναντίον ἀποβήσεται, ὡς ἐγώ φημι. πλείους ἔσονται ὑμᾶς οἱ ἐλέγχοντες, οὓς νῦν ἐγὼ κατεῖχον· ὑμεῖς δὲ οὐχ ᾐσθάνεσθε. καὶ χαλεπώτεροι ἔσονται ὅσῳ νεώτεροί εἰσι, καὶ ὑμεῖς μᾶλλον ἀγανακτήσετε. εἰ γὰρ οἴεσθε, ἀποκτείναντες ἀνθρώπους, ἐπισχήσειν τοῦ ὀνειδίζειν τινὰ ὑμῖν ὅτι οὐκ ὀρθῶς ζῆτε, οὐ καλῶς διανοεῖσθε. οὔτε γὰρ ἔσθ' αὕτη ἡ ἀπαλλαγὴ οὔτε πάνυ δυνατὴ, οὔτε καλή. ἀλλ' ἐκείνη καὶ καλλίστη καὶ ῥάστη, μὴ τοὺς ἄλλους κολούειν, ἀλλ' αὐτὸν παρασκευάζειν ὅπως ἔσται ὡς βέλτιστος. ταῦτα μὲν οὖν ὑμῖν τοῖς καταψηφισαμένοις μαντευσάμενος, ἀπαλλάττομαι.

XXI. Τοῖς δὲ ἀποψηφισαμένοις ἡδέως ἂν διαλεχθείην ὑπὲρ τοῦ γεγονότος τουτουῒ πράγματος, ἐν ᾧ οἱ ἄρχοντες ἀσχολίαν ἄγουσι, καὶ οὔπω ἔρχομαι οἷ ἐλθόντα με δεῖ τεθνάναι. ἀλλά μοι ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι παραμείνατε τοσοῦτον χρόνον. οὐδὲν γὰρ κωλύει διαμυθολογῆσαι πρὸς ἀλλήλους, ἕως ἔξεστιν· ὑμῖν γὰρ ὡς φίλοις οὖσιν, ἐπιδεῖξαι ἐθέλω τὸ νυνί μοι συμβεβηκὸς τί ποτ' ἐννοεῖ. ἐμοὶ γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ (ὑμᾶς δικαστὰς καλῶν, ὀρθῶς ἂν καλοίην) θαυμάσιόν τι γέγονεν. ἡ γὰρ εἰωθυῖά μοι μαντικὴ ἡ τοῦ δαιμονίου, ἐν μὲν τῷ πρόσθεν χρόνῳ

παντὶ

παντὶ πάνυ πυκνὴ ἀεὶ ἦν, καὶ πάνυ ἐπὶ σμικροῖς ἐναντιουμένη, εἴ τι μέλλοιμι μὴ ὀρθῶς πράξειν· νυνὶ δὲ ξυμβέβηκέ μοι, ἅπερ ὁρᾶτε καὶ αὐτοί, ταυτί, ἅγε δὴ οἰηθείη ἄν τις καὶ νομίζεται ἔσχατα κακῶν εἶναι. ἐμοὶ δὲ οὔτε ἐξιόντι ἕωθεν οἴκοθεν ἠναντιώθη τὸ τοῦ θεοῦ σημεῖον, οὔτε ἡνίκα ἀνέβαινον ἐνταυθοῖ ἐπὶ τὸ δικαστήριον, οὔτε ἐν τῷ λόγῳ οὐδενὶ μέλλοντί τι ἐρεῖν. καίτοι ἐν ἄλλοις λόγοις πολλαχοῦ δή με ἐπέσχε λέγοντα μεταξύ. νυνὶ δὲ οὐδαμοῦ περὶ ταύτην τὴν πρᾶξιν οὔτ' ἐν ἔργῳ οὐδενὶ οὔτ' ἐν λόγῳ ἠναντιώθη μοι. τί οὖν αἴτιον εἶναι ὑπολαμβάνω; ἐγὼ ὑμῖν ἐρῶ. κινδυνεύει γάρ μοι τὸ ξυμβεβηκὸς τοῦτο, ἀγαθὸν γεγονέναι· καὶ οὐκ ἔσθ' ὅπως ἡμεῖς ὀρθῶς ὑπολαμβάνομεν, ὅσοι οἰόμεθα κακὸν εἶναι τὸ τεθνάναι. μέγα μοι τεκμήριον τοῦτο γέγονεν. οὐ γὰρ ἔσθ' ὅπως οὐκ ἠναντιώθη ἄν μοι τὸ εἰωθὸς σημεῖον, εἰ μή τι ἔμελλον ἐγὼ ἀγαθὸν πράξειν.

XXII. Ἐννοήσωμεν δὲ καὶ τῇδε, ὡς πολλὴ ἐλπίς ἐστιν ἀγαθὸν αὐτὸ εἶναι. δυοῖν γὰρ θάτερόν ἐστι τὸ τεθνάναι. ἢ γὰρ οἷον μηδὲν εἶναι, μηδ' αἴσθησιν μηδεμίαν μηδενὸς ἔχειν τὸν τεθνεῶτα, ἢ κατὰ τὰ λεγόμενα, μεταβολή τις τυγχάνει οὖσα καὶ μετοίκησις τῆς ψυχῆς, τοῦ τόπου τοῦ ἐνθένδε εἰς ἄλλον τόπον. καὶ εἴτε δὴ μηδεμία αἴσθησίς ἐστιν, ἀλλ' οἷον ὕπνος, ἐπειδάν τις

tempore frequenter omnino offerre se consuevit, & in rebus quidem levissimis se opponens: siquid minus rectè facturus fuissem. Nunc autem ea mihi quæ videtis, acciderunt, quæ profectò putaret aliquis atque existimaret extrema esse malorum. Sed mihi neque domo exeunti, mane dei signum adversatum est, neq; hoc suggestum in quo causam dico, ascendenti, neque in aliqua sermonis parte dum verba faciebam, quamvis aliàs frequenter dum loquerer in medio sermonis cursu consueverit cohibere. Nunc autem in hac re nusquam vel agenti, vel loquenti est adversatum. Quam verò hujus rei causam esse putem, vobis aperiam. Apparet enim mihi quod contigit bonum esse. Nec rectè ullo modo judicatur à nobis, quicunque mortem opinamur esse malam. Cujus quidem rei magna apud me hæc est conjectura, quòd signum mihi ut consuevit, repugnavisset, nisi bonum quid acturus fuissem.

XXII. Cogitare autem hoc pacto possumus, spem multam esse id esse bonum. Mors enim necesse est sit alterum è duobus, ut aut sensus omnino mors omnes auferat: aut quemadmodum dicitur, in alium quendam locum ex his locis morte migretur. Quamobrem sive sensus extinguitur, mórsque ei somno similis est, qui nonnunquam, etiam

fine

sine visis somniorum, placatissimam quietem affert: dii boni, quid lucri est emori? Reor equidem, siquem oporteat ad eam noctem quam tanta transigit quiete, ut nè insomnium quidem nullum videret, alias noctes diésque vitæ totius conferre, atque dicere quot ipse noctes atque dies in vita melius dulciúsque peregerit: recr, inquam, nedum privatum aliquem, sed nec magnum quidem regem, aliquas numerare posse. Si ergo tale quiddam est mors, lucrum esse equidem dico. Etenim nihil plus hoc pacto totum tempus quàm nox una esse videtur. Sin vera sunt quæ dicuntur, migrationem esse mortem in eas oras, quas qui è vita excesserunt, incolunt, id multo jam beatius est, te, cùm ab iis, qui se judicum numero haberi volunt, evaseris, ad eos venire, qui verè judices appellantur, Minoem, Rhadamanthum, Æacum, Triptolemum, aliósque quotcunque semidei justè vixerunt, hæc peregrinatio mediocris vobis videri potest? ut verò colloqui cum Orpheo, Musæo, Hesiodo, Homero liceat, quanti tandem æstimatis; Equidem sæpe mori, si fieri posset, vellem, ut ea quæ dico mihi liceret invenire. Quippe cùm mihi in primis mirificè grata sit futura habitatio illa atque consuetudo,

καθεύδων μηδ' ὄναρ μηδὲν ὁρᾷ θαυμάσιον κέρδος ἂν εἴη ὁ θάνατος. ἐγὼ γὰρ ἂν οἶμαι, εἴτινα ἐκλεξάμενον δέοι ταύτην τὴν νύκτα ἐν ᾗ οὕτω κατέδαρθεν ὥστε μηδὲ ὄναρ ἰδεῖν, καὶ τὰς ἄλλας νύκτας τε καὶ ἡμέρας τὰς τοῦ βίου τοῦ ἑαυτοῦ ἀντιπαραθέντα ταύτῃ τῇ νυκτὶ, δέοι σκεψάμενον εἰπεῖν ὁπόσας ἄμεινον καὶ ἥδιον καὶ νύκτας ταύτης τῆς νυκτὸς βεβίωκεν ἐν τῷ ἑαυτοῦ βίῳ, οἶμαι ἂν μὴ ὅτι ἰδιώτην τινὰ, ἀλλὰ τὸν μέγαν βασιλέα, εὐαριθμήτους ἂν εὑρεῖν αὐτὸν ταύτας πρὸς τὰς ἄλλας ἡμέρας καὶ νύκτας. εἰ οὖν τοιοῦτον ὁ θάνατός ἐστι, κέρδος ἔγωγε λέγω· καὶ γὰρ οὐδὲν πλείων ὁ πᾶς χρόνος φαίνεται οὕτω δὴ εἶναι ἢ μία νύξ. εἰ δ' αὖ οἷον ἀποδημῆσαί ἐστιν ὁ θάνατος ἐνθένδε εἰς ἄλλον τόπον, καὶ ἀληθῆ ἐστι τὰ λεγόμενα, ὡς ἄρα ἐκεῖ εἰσὶ πάντες οἱ τεθνεῶτες, τί μεῖζον ἀγαθὸν τούτου εἴη, ὦ ἄνδρες δικασταί; εἰ γάρ τις ἀφικόμενος εἰς ᾅδου, ἀπαλλαγεὶς τουτωνὶ τῶν φασκόντων δικαστῶν εἶναι, εὑρήσει τοὺς ὡς ἀληθῶς δικαστὰς, οἵπερ καὶ λέγονται ἐκεῖ δικάζειν, Μίνως τε καὶ Ῥαδάμανθυς, καὶ Αἰακὸς, καὶ Τειπτόλεμος, καὶ ἄλλοι ὅσοι τῶν ἡμιθέων δίκαιοι ἐγένοντο ἐν τῷ ἑαυτῶν βίῳ, ἆρα φαύλη ἂν εἴη ἡ ἀποδημία; ἢ αὖ Ὀρφεῖ συγγενέσθαι, καὶ Μουσαίῳ, καὶ Ἡσιόδῳ, καὶ Ὁμήρῳ, ἐπὶ πόσῳ ἄν τις δέξαιτ' ἂν ὑμῶν; ἐγὼ μὲν γὰρ πολλάκις ἐθέλω τεθνάναι, εἰ ταῦτά ἐστιν ἀληθῆ. ἐπεὶ ἔμοιγε καὶ αὐτῷ θαυμαστὴ ἂν εἴη ἡ διατριβὴ αὐτόθι,

ὁπότε

ὁπότε ἐντύχοιμι Παλαμήδῃ καὶ Αἴαντι τῷ Τελαμῶνος, καὶ εἴ τις ἄλλος τῶν παλαιῶν διὰ κρίσιν ἄδικον τέθνηκεν· ἀντιπαραβάλλοντι τὰ ἐμαυτοῦ πάθη πρὸς τὰ ἐκείνων, ὡς ἐγῷμαι, οὐκ ἂν ἀηδὲς εἴη. καὶ δὴ καὶ τὸ μέγιστον, τοὺς ἐκεῖ ἐξετάζοντα καὶ ἐρευνῶντα, ὥσπερ τοὺς ἐνταῦθα, διάγειν. τίς αὐτῶν σοφός ἐστι, καὶ τίς οἴεται μὲν, ἔστι δ' οὔ. ἐπὶ πόσῳ δ' ἄν τις, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, δέξαιτο ἐξετάσαι τὸν ἐπὶ Τροίαν ἀγαγόντα τὴν πολλὴν στρατιὰν, ἢ Ὀδυσσέα, ἢ Σίσυφον, ἢ ἄλλους μυρίους ἄν τις εἴποι καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας. οἷς διαλέγεσθαι ἐκεῖ καὶ ξυνεῖναι καὶ ἐξετάζειν, ἀμηχάνου ἂν εἴη εὐδαιμονίας πάντως. οὐ δή που τούτου γε ἕνεκα οἱ ἐκεῖ ἀποκτείνουσι. τά τε γὰρ ἄλλα εὐδαιμονέστεροί εἰσιν οἱ ἐκεῖ τῶν ἐνθάδε, καὶ ἤδη τὸν λοιπὸν χρόνον ἀθάνατοί εἰσιν, εἴπερ γε τὰ λεγόμενα ἀληθῆ ἐστιν.

XXIII. Ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς χρὴ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, εὐέλπιδας εἶναι πρὸς τὸν θάνατον· καὶ ἕν τι τοῦτο διανοεῖσθαι ἀληθὲς, ὅτι οὐκ ἔστι ἀνδρὶ ἀγαθῷ κακὸν οὐδὲν οὔτε ζῶντι οὔτε τελευτήσαντι. οὐδὲ ἀμελεῖται ὑπὸ θεῶν τὰ τούτου πράγματα· οὐδὲ τὰ ἐμὰ νῦν ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου γέγονεν, ἀλλά μοι δῆλόν ἐστι τοῦτο, ὅτι ἤδη τεθνάναι καὶ ἀπηλλάχθαι πραγμάτων βέλτιον ἦν μοι.

quandoquidem unà cum Palmede futurus sum, & Ajace Telamonis filio, & aliis antiquorum quicunque circumventi judicio decesserunt è vita: apud quos meos casus cum illorum casibus conferre utrinque ut arbitror, non injucundum foret. Illud præterea maximum, illic degere scrutantem singulos atque examinantem quemadmodum hic feci, quisnam illorum sapiens sit, & quis cùm non sit, se tamen existimet sapientem esse. Proinde quanti faciendum, ô judices, tentare summi regis qui maximas copias duxit ad Trojam, prudentiam, & Ulyssis, Sizyphi, multorúmque aliorum quos referre quis potest virorum & mulierum, quibus cum loqui atque examinando versari, inæstimabilis prorsus felicitas esset? Siquidem hujus causa qui illic degunt haud amplius moriuntur, súntq; illi nobis & in rebus aliis beatiores, & in eo insuper, quòd reliquum jam tempus permanent immortales, si quidem vera sunt quæ dicuntur.

XXIII. Nè vos quidem, judices, ii, qui me absolvistis, mortem timueritis. Idque unum cogitate verum esse, viro videlicet bono nihil mali accidere posse nec vivo nec mortuo, nec unquam illius res à diis immortalibus negligi. Nec mihi ipsi hoc accidit fortuitò sed mihi id constat, mori jam & à laboribus liberari, mihi melius extitisse.

atque

atque hanc ob cauſam divinum illud ſignum mihi non obſtitit. Nec vero iis á quibus accuſatus ſum, aut à quibus condemnatus, habeo quod ſuccenſeam, quamvis non hac mente accuſaverint me atque damnaverint: ſed quia mihi nocere ſe crediderunt. Ob hoc utiq; illis eſt ſuccenſendum. (Sed jam ad eoſdem illos reverſus, ſic eos alloquor.) Tantum tamen vos precor, ô viri, ut meos quoque filios cùm adoleverint, ſi ipſi ſimiliter atque ego vobis moleſti ſint, pœnis ſimiliter afficiatis, præſertim ſi videantur vobis vel pecuniarum, vel alterius cujuſquam rei majorem quàm virtutis curam habere: atque ſi videri velint puténtve ſe alicujus eſſe pretii, cum nullius ſint, illos objurgetis, quemadmodum ego vos, quòd non illis incumbant quibus eſt incumbendum, ac exiſtiment cùm nullius pretii ſint, ſe aliquid eſſe. Quòd ſi hæc feceritis, juſta à vobis paſſus fuero. egóque & filii. Sed tempus eſt, jam hinc abire me, ut moriar: vos ut vitam agatis. Utrum autem ſit melius, dii immortales ſciunt: hominem quidem ſcire arbitror neminem.

Finis Apologiæ Socratis.

διὰ τοῦτο καὶ ἐμὲ οὐδαμοῦ ἀπέτρεψε τὸ σημεῖον, καὶ ἔγωγε τοῖς καταψηφισαμένοις μου καὶ τοῖς κατηγόροις οὐ πάνυ χαλεπαίνω· καίτοι οὐ ταύτῃ τῇ διανοίᾳ κατεψηφίζοντό μου καὶ κατηγόρουν, ἀλλ' οἰόμενοι βλάπτειν τι, τοῦτο αὐτοῖς ἄξιον μέμφεσθαι. τοσόνδε μέντοι αὐτῶν δέομαι· τοὺς υἱεῖς μου, ἐπειδὰν ἡβήσωσι, τιμωρήσασθε ὦ ἄνδρες, ταυτὰ ταῦτα λυποῦντας ἅπερ ἐγὼ ὑμᾶς ἐλύπουν, ἐὰν ὑμῖν δοκῶσιν ἢ χρημάτων ἢ ἄλλου του πρότερον ἐπιμελεῖσθαι ἢ ἀρετῆς· καὶ ἐὰν δοκῶσί τι εἶναι, μηδὲν ὄντες, ὀνειδίζετε αὐτοῖς, ὥσπερ ἐγὼ ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἐπιμελοῦνται ὧν δεῖ, καὶ οἴονταί τι εἶναι, ὄντες οὐδενὸς ἄξιοι. καὶ ἐὰν ταῦτα ποιῆτε, δίκαια πεπονθὼς ἐγὼ ἔσομαι ὑφ' ὑμῶν αὐτός τε καὶ οἱ υἱεῖς. ἀλλὰ γὰρ ἤδη ὥρα ἀπιέναι, ἐμοὶ μὲν, ἀποθανουμένῳ· ὑμῖν δὲ, βιωσομένοις. ὁπότεροι δὲ ἡμῶν ἔρχονται ἐπὶ ἄμεινον πρᾶγμα, ἄδηλον παντὶ πλὴν ἢ τῷ θεῷ.

Τέλος τῆς Σωκράτους ἀπολογίας.

ΚΡΙΤΩΝ

ΚΡΙ'ΤΩΝ, Ἢ ΠΕΡΙ' ΠΡΑΚΤΟΥ͂,

Ἠθικός.

CRITO, vel de eo quod agendum est,

Ad Morum doctrinā spectans.

Τὰ τοῦ Διαλόγου πρόσωπα,

ΣΩΚΡΑ'ΤΗΣ, ΚΡΙ'ΤΩΝ.

Dialogi Personæ

SOCRATES, CRITO.

I. ΤΙ' τηνικάδε ἀφῖξαι ὦ Κρίτων; ἢ οὐ πρωῒ ἔτι ἐστί; ΚΡ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Πηνίκα μάλιστα; ΚΡ. Ὄρθρος βαθύς. ΣΩ. Θαυμάζω ὅπως ἠθέλησέ σοι ὁ τοῦ δεσμωτηρίου φύλαξ ὑπακοῦσαι. ΚΡ. Ξυνήθης ἤδη μοί ἐστιν, ὦ Σώκρατες, διὰ τὸ πολλάκις δεῦρο φοιτᾷν. καί τι καὶ εὐεργέτηται ὑπ' ἐμοῦ. ΣΩ. Ἄρτι δὲ ἥκεις, ἢ πάλαι; ΚΡ. Ἐπιεικῶς πάλαι. ΣΩ. Εἶτα πῶς οὐκ εὐθὺς ἐπήγειράς με, ἀλλὰ σιγῇ παρακάθησαι; ΚΡ. Οὐ μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, οὐδ' ἂν

CUR hac hora venisti, ô Crito? nonne multum mane etiam est? CR. Multum certé. SOC. Quam multum tandem? CR. Primum diluculum. SOC. Miror quomodo custos carceris tibi obtemperare voluerit. CR. Familiaris jam mihi est, ô Socrates, propterea quòd crebrò huc ventitem. Præterea beneficii à me nonnihil accipit. SOC. Venistíne modò? an dudum? CRIT. Satis dudum. SOC. Proinde cur statim non me excitasti, sed cum silentio assedisti? CRITO. Nunquam per Jovem, ô Socrates, excitassem. Neque enim ipse

ipse tamdiu in vigilia & dolore manere vellem. Sed te jamdudum admiror, cùm aspicio quàm suaviter dormias. Et consultò non excitavi te, ut quàm placidissimè degeres. Equidem tum sæpe tum verò per omnem vitam anteactam ob tuos mores beatum te judicavi, maximè verò in præsenti calamitate, quòd eam tam facilè ac placidè feras. SOC. Atqui perabsurdum esset, ô Crito, siquis tam grandis natu imminentem mortem molestè ferat. CR. Veruntamen, ô Socrates, & alii æquè senes similibus calamitatibus opprimuntur. qui tamen ab ætate non ità juvantur, quin præsentem fortunam graviter & molestè ferant. SOC. Ità est. Sed quorsum adeò manè venisti? CR. Nuncium, ô Socrates, acerbum affero non tibi quidem, ut mihi apparet, sed mihi potius & familiaribus tuis omnibus & acerbum & gravem. Quod equidem, si quicquam aliud, graviter, ut arbitror, molestéque ferrem. SOC. Quodnam hoc? An navis ex Delo jam rediit: qua reducta, mihi est moriendum? CR. Nondum rediit quidem, sed mihi hodie reditura videtur ex his quæ renunciant nonnulli è Sunio venientes, qui eam ibi reliquerunt. Constat ergo ex his nunciis, hodie esse venturam idcóque necessarium fore te cras, ô Socrates, è vita decedere. SOCR. Bona, ô Crito, fortuna.

αὐτὸς ἤθελον ἐν τοσαύτῃ ἀγρυπνίᾳ καὶ λύπῃ εἶναι. ἀλλὰ καὶ σοῦ πάλαι θαυμάζω, αἰσθανόμενος ὡς ἡδέως καθεύδεις. καὶ ἐπίτηδές σε οὐκ ἤγειρον, ἵνα ὡς ἥδιστα διάγῃς. καὶ πολλάκις μὲν δή σε καὶ πρότερον ἐν παντὶ τῷ βίῳ εὐδαιμόνισα τοῦ τρόπου, πολὺ δὲ μάλιστα ἐν τῇ νῦν παρεστώσῃ ξυμφορᾷ ὡς ῥᾳδίως αὐτὴν καὶ πρᾴως φέρεις. ΣΩ. Καὶ γὰρ ἂν ὦ Κρίτων πλημμελὲς εἴη ἀγανακτεῖν τηλικοῦτον ὄντα, εἰ δεῖ ἤδη τελευτᾶν. ΚΡ. Καὶ ἄλλοι ὦ Σώκρατες τηλικοῦτοι ἐν τοιαύταις ξυμφοραῖς ἁλίσκονται, ἀλλ' οὐδὲν αὐτοῖς ἐπιλύεται ἡ ἡλικία τὸ μὴ οὐχὶ ἀγανακτεῖν τῇ παρούσῃ τύχῃ. ΣΩ. Ἔστι ταῦτα. ἀλλὰ τί δὴ οὕτω πρωῒ ἀφῖξαι; ΚΡ. Ἀγγελίαν, ὦ Σώκρατες, φέρων χαλεπὴν, οὐ σοὶ (ὡς ἐμοὶ φαίνεται) ἀλλ' ἐμοὶ καὶ τοῖς σοῖς ἐπιτηδείοις πᾶσι καὶ χαλεπὴν καὶ βαρεῖαν· ἣν ἐγὼ, ὡς ἐμοὶ δοκῶ, ἐν τοῖς βαρύτατα ἂν ἐνέγκαιμι. ΣΩ. Τίνα ταύτην; ἢ τὸ πλοῖον ἀφῖκται ἐκ Δήλου, οὗ δεῖ ἀφικομένου τεθνάναι με; ΚΡ. Οὔτοι δὴ ἀφῖκται, ἀλλὰ δοκεῖ μέν μοι ἥξειν τήμερον, ἐξ ὧν ἀπαγγέλλουσιν ἥκοντές τινες ἀπὸ Σουνίου, καὶ καταλιπόντες ἐκεῖ αὐτό. δῆλον οὖν ἐκ τούτων τῶν ἀγγέλων ὅτι ἥξει τήμερον, καὶ ἀνάγκη δὴ εἰσαύριον ἔσται, ὦ Σώκρατες, τὸν βίον σε τελευτᾶν. ΣΩ. Ἀλλ' ὦ Κρίτων τύχῃ ἀγαθῇ· εἰ

ταύτῃ τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτῃ ἔστω. οὐ μέντοι οἶμαι ἥξειν αὐτὸ τήμερον. ΚΡ. Πόθεν τοῦτο τεκμαίρῃ; ΣΩ. Ἐγώ σοι ἐρῶ. τῇ γάρ που ὑστεραίᾳ δεῖ με ἀποθνήσκειν ἢ ᾗ ἂν ἔλθοι τὸ πλοῖον. φασὶ δὲ γέτοι δὴ οἱ τούτων κύριοι. οὐ τοίνυν τῆς ἐπιούσης ἡμέρας οἶμαι αὐτὸ ἥξειν, ἀλλὰ τῆς ἑτέρας. τεκμαίρομαι δὲ ἔκ τινος ἐνυπνίου ὃ ἑώρακα ὀλίγον πρότερον ταύτης τῆς νυκτός· καὶ κινδυνεύεις ἐν καιρῷ τινὶ οὐκ ἐγεῖραί με. ΚΡ. Ἦν δὲ δὴ τί τὸ ἐνύπνιον; ΣΩ. Ἐδόκει τίς μοι γυνὴ προσελθοῦσα, καλὴ καὶ εὐειδής; λευκὰ ἱμάτια ἔχουσα, καλέσαι με, καὶ εἰπεῖν, Ὦ Σώκρατες, Ἤματί κεν τριτάτῳ Φθίην ἐρίβωλον ἵκοιο. ΚΡ. Ὡς ἄτοπον τὸ ἐνύπνιον, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Ἐναργὲς μὲν οὖν, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ, ὦ Κρίτων. ΚΡ. Λίαν γε, ὡς ἔοικεν.

II. Ἀλλ' ὦ δαιμόνιε Σώκρατες ἔτι καὶ νῦν ἐμοὶ πείθου, καὶ σώθητι. ὡς ἐμοί, ἐὰν σὺ ἀποθάνῃς, οὐδεμία ξυμφορά ἐστιν ἄλλη, ἀλλὰ χωρὶς μὲν, σοῦ ἐστερῆσθαι, τοιούτου ἐπιτηδείου οἷον ἐγὼ οὐδένα μήποτε εὑρήσω, ἔτι δὲ, καὶ πολλοῖς δόξω, οἳ ἐμὲ καὶ σὲ μὴ σαφῶς ἴσασιν, ὡς οἷός τε ὢν σε σώζειν, εἰ ἤθελον ἀναλίσκειν χρήματα, ἀμελήσαιμι. καίτοι τίς ἂν αἰσχίων εἴη ταύτης δόξα, ἢ δοκεῖν χρήματα περὶ πλείονος ποιεῖσθαι ἢ φίλους; οὐ

Si ità diis placet, ità esto. non tamen existimo illam hodie redituram. CR. Undenam id conjectas? SOC. Dicam equidem. Postridie enim, aut eo ipso die, quo navis redierit, mihi est moriendum. CR. Sic utique aiunt hi, penes quos rei hujus potestas est. SOC. Itaque non hac die venturam puto, sed altera. Conjecturam verò ex somnio quodam accipio, quod paulo antè hac ipsa nocte mihi visum est, opportunéque videris somnum mihi non perturbasse. CR. Sed quale id somnium erat? SOC. Videbatur mihi mulier quædam adveniens, pulchra & aspectu grata, vestes habens candidas, vocare me, atque dicere, O Socrates, Tertia hinc die Phthiam pervenies latiglebam. CR. Quàm absurdum id insomnium, Socrates? SOC. Manifestum tamen, ut mihi videtur, ô Crito. CR. Manifestum certè.

II. Sed, ô beate Socrates, nunc jam etiam mihi credito, téque servato. Mihi enim, si tu obieris, non una tantum calamitas imminet: sed præter id quòd te orbatus fuero tali necessario, qualem alterum nunquam reperiam, videbor utique multis qui neutrum nostrum satis noverint, cùm potuissem te servare, si pecunias impendere voluissem id neglexisse. Atqui quænam existimatio turpior possit accidere, quàm videri pluris fecisse pecunias quam amicos? Non enim

enim poterit persuaderi compluribus, te hinc abire noluisse, nobis quò id ageres omni studio contendentibus. SOC. Quid verò à nobis, ô beate Crito, tanti vulgi opinio æstimatur? Probatissimi enim viri, quorum magis habenda ratio est, hæc ità gesta esse ut gesta sunt, arbitrabuntur. CR. Attamen vides, ô Socrates, necesse esse opinionem quoque vulgi curare. Præsentia enim hæc declarant, posse vulgus non minima mala imò ferè maxima, si quis in populo calumniis prematur, inferre. SOC. Utinam, ò Crito, posset vulgus maxima inferre mala, ut vicissim maxima posset bona. & bene quidem se res haberet. neutrum verò potest, quippe cùm neque prudentem neque imprudentem efficere valeat. Faciunt verò quodcunque sors obtulerit. CRI. Hæc quidem ità se habeant. Ad id verò Socrates mihi responde, num fortè mei cæterorúmque necessariorum tuorum respectus te retinet, nè si hinc evaseris, calumniatores nos postea vexent, quasi te hinc furati fuerimus: cogamúrque vel universas facultates, vel pecunias quamplurimas amittere, vel præter hæc aliud quippiam pati. Si quid tale times, solicitudinem istam valere jube. Justum namque est, nos tuæ salutis gratia non hoc solum, verumetiam, si oportuerit, majus aliud subire

γὰρ πείσονται οἱ πολλοὶ ὡς σὺ αὐτὸς οὐκ ἐθέλησας ἀπιέναι ἐνθένδε, ἡμῶν προθυμουμένων. ΣΩ. Ἀλλὰ τί ἡμῖν, ὦ μακάριε Κρίτων, οὕτω τῆς τῶν πολλῶν δόξης μέλει; οἱ γὰρ ἐπιεικέστατοι (ὧν μᾶλλον ἄξιον φροντίζειν) ἡγήσονται αὐτὰ οὕτω πεπρᾶχθαι ὥσπερ ἂν πραχθῇ. ΚΡ. Ἀλλ' ὁρᾷς δὴ ὅτι ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες, καὶ τῆς τῶν πολλῶν δόξης μέλειν. αὐτὰ δὲ δηλοῖ τὰ παρόντα νυνὶ ὅτι οἷοί τε εἰσὶν οἱ πολλοὶ οὐ τὰ σμικρότατα τῶν κακῶν ἐξεργάζεσθαι, ἀλλὰ σχεδὸν τὰ μέγιστα, ἐάν τις ἐν αὐτοῖς διαβεβλημένος ᾖ. ΣΩ. Εἰ γὰρ ὤφελον, ὦ Κρίτων, οἷοί τε εἶναι οἱ πολλοὶ τὰ μέγιστα κακὰ ἐξεργάζεσθαι, ἵνα οἷοί τε ἦσαν καὶ ἀγαθὰ τὰ μέγιστα· καὶ καλῶς εἶχε. νῦν δὲ οὐδέτερα οἷοί τε. οὔτε γὰρ φρόνιμον οὔτε ἄφρονα δυνατοὶ ποιῆσαι. ποιοῦσι δὲ τοῦτο ὅ, τι ἂν τύχωσι. ΚΡ. Ταῦτα μὲν δὴ οὕτως ἐχέτω. τάδε δὲ, ὦ Σώκρατες, εἰπέ μοι· ἆρά γε μὴ ἐμοῦ προμηθῇ καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων, μὴ, ἐὰν σὺ ἐνθένδε ἐξέλθῃς, οἱ συκοφάνται ἡμῖν πράγματα παρέχωσιν, ὡς σὲ ἐνθένδε ἐκκλέψασι, καὶ ἀναγκασθῶμεν ἢ καὶ πᾶσαν τὴν οὐσίαν ἀποβαλεῖν, ἢ συχνὰ χρήματα, ἢ καὶ ἄλλό τι πρὸς τούτοις παθεῖν; εἰ γάρ τι τοιοῦτον φοβῇ, ἔασον αὐτὸ χαίρειν. ἡμεῖς γάρ που δίκαιοι ἐσμὲν, σώσαντές σε, κινδυνεύειν τοῦτον τὸν κίνδυνον· καὶ ἐὰν δέῃ, ἔτι τούτου μείζω·

ἀλλ' ἐμοὶ πείθου, καὶ μὴ ἄλλως ποίει. ΣΩ. Καὶ ταῦτα προμηθοῦμαι, ὦ Κρίτων, καὶ ἄλλα πολλά. ΚΡ. Μὴ τοίνυν ταῦτα φοβοῦ. καὶ γὰρ οὐδὲ πολὺ τἀργύριόν ἐστιν ὃ θέλουσι λαβόντες τινὲς σῶσαί σε, καὶ ἐξαγαγεῖν ἐνθένδε. ἔπειτα οὐχ ὁρᾷς τούτους τοὺς συκοφάντας, ὡς εὐτελεῖς, καὶ οὐδὲν ἂν δέοι ἐπ' αὐτοὺς πολλοῦ ἀργυρίου; σοὶ δὲ ὑπάρχει μὲν τὰ ἐμὰ χρήματα, ὡς ἐγῷμαι, ἱκανά· ἔπειτα καὶ εἴ τι ἐμοῦ κηδόμενος οὐκ οἴει δεῖν ἀναλίσκειν τὰ ἐμά, ξένοι οὗτοι ἐνθάδε ἕτοιμοι ἀναλίσκειν. εἷς δὲ καὶ κεκόμικεν ἐπ' αὐτὸ τοῦτο ἀργύριον ἱκανὸν Σιμμίας ὁ Θηβαῖος· ἕτοιμος δὲ καὶ Κέβης, καὶ ἄλλοι πολλοὶ πάνυ· ὥστε (ὅπερ λέγω) μήτε ταῦτα φοβούμενος ἀποκάμῃς σῶσαι σαυτόν, μήτε ὃ ἔλεγες ἐν τῷ δικαστηρίῳ, δυσχερές σοι γενέσθω, ὅτι οὐκ ἂν ἔχοις ἐξελθὼν ὅ, τι χρῷο σεαυτῷ. πολλαχοῦ μὲν γὰρ καὶ ἄλλοσε, ὅποι ἂν ἀφίκῃ, ἀγαπήσουσί σε· ἂν δὲ βούλῃ εἰς Θετταλίαν ἰέναι, εἰσὶν ἐμοὶ ἐκεῖ ξένοι, οἵ σε περὶ πολλοῦ ποιήσονται, καὶ ἀσφάλειάν σοι παρέξονται, ὥστε σε μηδένα λυπεῖν τῶν κατὰ Θετταλίαν. ἔτι δέ, ὦ Σώκρατες, οὐδὲ δίκαιόν μοι δοκεῖς ἐπιχειρεῖν πρᾶγμα, σαυτὸν προδοῦναι, ἐξὸν σωθῆναι· καὶ τοιαῦτα σπεύδειν περὶ σεαυτὸν γενέσθαι ἅπερ ἂν καὶ οἱ ἐχθροί σου σπεύσαιέν τε καὶ ἔσπευσαν, σὲ διαφθεῖραι

periculum. Verùm mihi obtempera, neque aliter facias. SOC. Et hæc equidem & alia multa, ô Crito, considero. CR. Nè igitur hæc vereare. Neque enim multum est argentum quod postulant hi qui servare te atq; hinc educere pollicentur. Vides præterea quam tenues sint calumniatores tui, ut non magna ad eos placandos largitione sit opus. Tibi verò pecuniæ adsunt meæ, ad hoc, ut opinor, sufficientes. Proinde si quo mei respectu adductus non putas meas pecunias erogandas, adsunt hospites hi parati persolvere. quorum unus etiam huc attulit sufficientem pecuniam, ad hoc ipsum paratam, Simmias Thebanus. Ad hoc ipsum promptus est & Cebes, aliíq; permulti. Quamobrem, ut modò dicebam, nihil tale metuas, quo minus serves te ipsum. Sed neq; etiam illud quod in judicio dixisti, te remoretur, si hac urbe exires, quò te ipsum verteres te minimè habiturum. Aliis enim multis in locis quocunque profectus fueris, te homines colent: ac si velis in Thessaliam te conferre, reperies illic hospites meos, qui te plurimi facient, tutúmque præsidio suo adeò reddent, ut nemo in Thessalia tibi sit molestiam exhibiturus. Accedit ad hæc, ô Socrates, quod rem minimè justam aggredi videris, si cùm salvus esse possis, teipsum prodas, taliâque tibi evenire studeas, qualia inimici ipsi tui studerent studuerúntque te perdere cupientes,

cupientes. Præterea filios quoq; tuos prodere mihi videris. quos cùm liceat tibi educare atque erudire, deseres omnino, & quantum in te est, eorum mores fortunæ committis. Accident verò eis verisimiliter, qualia evenire orphanis consueverunt. Profectò oportebat non genuisse filios: aut in eis educandis erudiendísque laborem non recusare. Tu verò mihi videris quæ elegisset vir segnis ac piger, nunc elegisse: decebat autem contrà quæ vir bonus fortísque elegisset: præsertim te per omnem vitam virtutis studium profitentem. Itaque non possum tui & nostri qui tui familiares sumus non erubescere, veritus nè tota hæc res tua, ignaviâ quadam nostra sic tractata fuisse videatur. Et primùm quidem ille tuus ejusmodi in judicium ingressus, cùm liceret non ingredi, deinde concertatio ipsa judicii ad hunc modum acta, & extremus hic finis, tanquam ridiculum quiddam per vitiositatem segnitiémque nostram effugisse nos videbitur, quòd nec nos te servaverimus, neque tu ipse te, cum id fieri absque magna difficultate potuerit, si vel parum in nobis usus industriæq; fuisset. Hæc igitur, ô Socrates, considera, nè præterquam quod mala sunt, etiam dedecori tibi nobísque sint: sed tibi consule. Imò verò non jam amplius consulendi tempus, sed consultum jam esse oportuit. Unicum verò consilium est, videlicet hac nocte

βουλόμενοι. πρὸς δὲ τούτοις, καὶ τοὺς υἱεῖς τοὺς σαυτοῦ ἔμοιγε δοκεῖς προδιδόναι, οὕς σοι ἐξὸν καὶ ἐκθρέψαι καὶ ἐκπαιδεῦσαι, οἰχήσῃ καταλιπὼν, καὶ τὸ σὸν μέρος, ὅ, τι ἂν τύχωσι, τοῦτο πράξουσι. τεύξονται δὲ (ὡς τὸ εἰκὸς) τοιούτων οἷάπερ εἴωθε γίγνεσθαι ἐν ταῖς ὀρφανίαις περὶ τοὺς ὀρφανούς. ἢ γὰρ οὐ χρὴ ποιεῖσθαι παῖδας, ἢ ξυνδιαταλαιπωρεῖν καὶ τρέφοντα καὶ παιδεύοντα. σὺ δέ μοι δοκεῖς τὰ ῥᾳθυμότατα αἱρεῖσθαι. χρὴ δὲ, ἅπερ ἂν ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ ἀνδρεῖος ἕλοιτο, ταῦτα αἱρεῖσθαι, φάσκοντά γε δὴ ἀρετῆς διὰ παντὸς τοῦ βίου ἐπιμελεῖσθαι. ὡς ἔγωγε καὶ ὑπὲρ σοῦ καὶ ὑπὲρ ἡμῶν τῶν σῶν ἐπιτηδείων αἰσχύνομαι, μὴ δόξῃ ἅπαν τὸ πρᾶγμα τὸ περὶ σε ἀνανδρείᾳ τινὶ τῇ ἡμετέρᾳ πεπρᾶχθαι· καὶ ἡ εἴσοδος τῆς δίκης εἰς τὸ δικαστήριον ὡς εἰσῆλθες, ἐξὸν μὴ εἰσελθεῖν· καὶ αὐτὸς ὁ ἀγὼν τῆς δίκης ὡς ἐγένετο, καὶ τὸ τελευταῖον δὴ τουτί, ὥσπερ κατάγελως τῆς πράξεως, κακίᾳ τινὶ καὶ ἀνανδρείᾳ τῇ ἡμετέρᾳ διαπεφευγέναι ἡμᾶς δοκεῖν, οἵτινές σε οὐ διεσώσαμεν, οὐδὲ σὺ σαυτὸν, οἷόν τε ὂν καὶ δυνατὸν, εἴ τι καὶ σμικρὸν ἡμῶν ὄφελος ἦν. ταῦτ' οὖν, ὦ Σώκρατες, ὅρα μὴ ἅμα τῷ κακῷ καὶ αἰσχρὰ ᾖ σοί τε καὶ ἡμῖν. ἀλλὰ βουλεύου. μᾶλλον δὲ οὐδὲ βουλεύεσθαι ἔτι ὥρα, ἀλλὰ βεβουλεῦσθαι. μία δὲ βουλή. τῆς γὰρ ἐπιούσης νυκτὸς

πάντα ταῦτα δεῖ πεπρᾶχθαι. εἰ δὲ περιμενοῦμεν, ἀδύνατον, καὶ οὐκέτι οἷόν τε. ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ, ὦ Σώκρατες, πείθου μοι, καὶ μηδαμῶς ἄλλως ποίει.

III. ΣΩ. Ὦ φίλε Κρίτων, ἡ προθυμία σου πολλοῦ ἀξία, εἰ μετά τινος ὀρθότητος εἴη· εἰ δὲ μή, ὅσῳ μείζων, τοσούτῳ χαλεπωτέρα. σκοπεῖσθαι οὖν χρὴ ἡμᾶς εἴτε ταῦτα πρακτέον εἴτε μή· ὡς ἐγὼ οὐ μόνον νῦν ἀλλὰ καὶ ἀεὶ τοιοῦτος, οἷος τῶν ἐμῶν μηδενὶ ἄλλῳ πείθεσθαι ἢ τῷ λόγῳ, ὃς ἄν μοι λογιζομένῳ βέλτιστος φαίνηται. τοὺς δὴ λόγους οὓς ἐν τῷ ἔμπροσθεν ἔλεγον, οὐ δύναμαι νῦν ἐκβαλεῖν, ἐπειδή μοι ἤδη ἡ τύχη γέγονεν· ἀλλὰ σχεδόν τι ὅμοιοι φαίνονταί μοι, καὶ τοὺς αὐτοὺς πρεσβεύω καὶ τιμῶ οὕσπερ καὶ πρότερον. ὧν ἐὰν μὴ βελτίω ἔχωμεν λέγειν ἐν τῷ παρόντι, εὖ ἴσθι ὅτι οὐ μή σοι ξυγχωρήσω, οὐδ' ἂν πλείω τῶν νῦν παρόντων ἡ τῶν πολλῶν δύναμις ὥσπερ παῖδας ἡμᾶς μορμολύττηται, δεσμοὺς καὶ θανάτους ἐπιπέμπουσα, καὶ χρημάτων ἀφαιρέσεις. πῶς οὖν ἂν μετριώτατα σκοποίμεθα αὐτά; εἰ πρῶτον μὲν τοῦτον τὸν λόγον ἀναλάβοιμεν, ὃν σὺ λέγεις περὶ τῶν δοξῶν, πότερον καλῶς ἐλέγετο ἑκάστοτε, ἢ οὔ, ὅτι ταῖς μὲν δεῖ τῶν δοξῶν προσέχειν τὸν νοῦν, ταῖς δὲ οὔ· ἢ πρὶν μὲν ἐμὲ δεῖν

proxima cuncta hæc facta esse oportere. Sin autem diutius tardaverimus nihil omnino fieri ulterius poterit. Quamobrem omnino mihi habe fidem, ô Socrates, nec ullo modo aliter facias.

III. SOC. O amice Crito studium hoc tuum permulti faciendum esset, siqua ratione recta susceptum esset. Sin minus, quanto vehementius est, tanto molestius. Considerandum est igitur, agendáne hæc nobis sint, an non. Nam ego is sum non modò nunc, sed & semper, qui meorum nulli paream, præterquam rationi, quæ ratiocinanti mihi optima videatur. Rationes itaque illas quibus superioribus temporibus usus sum, nec nunc quidem, postquam in hanc fortunam incidi, rejicere possum, sed similes mihi fermè apparent, easdémque in præsentia quas & prius, veneror atque honoro: adeò ut nisi nunc meliores afferre possimus, planè scire debeas me tibi non concessurum: non si etiam plura quàm nunc multitudinis potentia comminata nos tanquam pueros larvali terribilíque facie perterrere conetur, vincula & mortem tunc, præterea privationem pecuniarum, intentans. Quánam igitur ratione commoda ista considerare possimus. Hac utique si, id quod tu de opinionibus paulo antè dicebas, resumamus: utrum semper rectè se habeat necne, oportere scilicet quarundam opinionum rationem habere quarundam verò minimé. An fortè prius quàm me mori oporteret,

rectè

rectè id dicebatur: nunc verò constat frustrà disputationis gratia ità dictum fuisse, cùm revera jocus quidam ac nugæ esset. Cupio equidem, ô Crito, unà tecum considerare, num sermo ille prior alius appareat mihi nunc in hac fortuna constituto, an prorsus idem qui & prius: atq; utrum dimittendus sit a nobis vel ipsi obtemperandum. Dicebatur autem ut opinor, semper sic ab iis qui se aliquid dicere existimabant, ut nunc quidem ego dicebam. nempe, hominum opiniones partim plurimi faciendas ac sequendas, partim verò minimé. Hoc, per Deos ô Criton, nonne tibi rectè dici videtur? Tu enim ut fert hominum conditio, tantum abes à periculo, ut crastino die moriaris: nec te in errorem inducit præsens calamitas. Considera igitur an non sufficienter tibi dici videtur, non oportere omnes opiniones hominum sequi, sed alias quidem sequi, alias verò negligere, neque omnium quidem, sed quorundam: aliorum verò minimé. Quid ergo dicis? hæc non rectè dicuntur; CR. Rectè. SOC. An non bonas honorare decet, malas verò contemnere? CR. Ità decet. SOC. Bonæ autem nonne prudentum? Malæ contrà sunt imprudentum? CR. Quidni? SOC. Age verò, quonam modo rursus talia dicebantur? Qui in gymnasiis se exercet, eáque in re operam collocat, utrum cujuslibet hominis laudi &

ἀποθνήσκειν, καλῶς ἐλέγετο, νῦν δὲ κατάδηλος ἄρα ἐγένετο ὅτι ἄλλως ἕνεκα λόγου ἐλέγετο, ἦν δὲ παιδιὰ καὶ φλυαρία ὡς ἀληθῶς. ἐπιθυμῶ δ' ἔγωγε ἐπισκέψασθαι, ὦ Κρίτων, κοινῇ μετὰ σοῦ, εἴ τι μοι ἀλλοιότερος φανεῖται, ἐπειδή γε ὧδε ἔχω, ἢ ὁ αὐτός. καὶ ἐάσομεν χαίρειν, ἢ πεισόμεθα αὐτῷ. ἐλέγετο δέ πως (ὡς ἐγῷμαι) ἑκάστοτε ὧδε ὑπὸ τῶν οἰομένων τι λέγειν, ὥσπερ νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον· ὅτι τῶν δοξῶν ἃς οἱ ἄνθρωποι δοξάζουσι, δέοι τὰς μὲν περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι, τὰς δὲ μή. τοῦτο πρὸς θεῶν, ὦ Κρίτων, οὐ δοκεῖ καλῶς σοι λέγεσθαι; σὺ γὰρ, ὅσα γε τἀνθρώπεια, ἐκτὸς εἶ τοῦ μέλλειν ἀποθνήσκειν αὔριον, καὶ οὐκ ἄν σε παρακρούοι ἡ παροῦσα ξυμφορά. σκόπει δή. οὐχ ἱκανῶς δοκεῖ σοι λέγεσθαι ὅτι οὐ πάσας χρὴ τὰς δόξας τῶν ἀνθρώπων τιμᾶν, ἀλλὰ τὰς μὲν, τὰς δ' οὔ; οὐδὲ πάντων, ἀλλὰ τῶν μὲν, τῶν δ' οὔ; τί φῄς; ταῦτα οὐχὶ καλῶς λέγεται; ΚΡ. Καλῶς. ΣΩ. Οὐκοῦν τὰς μὲν χρηστὰς τιμᾶν, τὰς δὲ πονηρὰς, μή; ΚΡ. Ναί. ΣΩ. Χρησταὶ δὲ, οὐχ αἱ τῶν φρονίμων· πονηραὶ δὲ, αἱ τῶν ἀφρόνων; ΚΡ. Πῶς δ' οὔ; ΣΩ. Φέρε δὴ πῶς αὖ τὰ τοιαῦτα ἐλέγετο; γυμναζόμενος ἀνὴρ καὶ τοῦτο πράττων, πότερον παντὸς ἀνδρὸς ἐπαίνῳ καὶ

ψόγῳ καὶ δόξῃ τὸν νοῦν προσέχει, ἢ ἑνὸς μόνου ἐκείνου ὃς ἂν τυγχάνοι ἰατρὸς ἢ παιδοτρίβης ὤν; ΚΡ. Ἑνὸς μόνου. ΣΩ. Οὐκοῦν φοβεῖσθαι χρὴ τοὺς ψόγους καὶ ἀσπάζεσθαι τοὺς ἐπαίνους τοὺς τοῦ ἑνὸς ἐκείνου, ἀλλὰ μὴ τοὺς τῶν πολλῶν; ΚΡ. Δηλαδή. ΣΩ. Ταύτῃ ἄρα αὐτῷ πρακτέον καὶ γυμναστέον, καὶ ἐδεστέον γε καὶ ποτέον, ᾗ ἂν τῷ ἑνὶ δοκῇ τῷ ἐπιστάτῃ καὶ ἐπαΐοντι μᾶλλον, ἢ ᾗ ξύμπασι τοῖς ἄλλοις. ΚΡ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩ. Εἶεν. ἀπειθήσας δὲ τῷ ἑνὶ, καὶ ἀτιμάσας αὐτοῦ τὴν δόξαν καὶ τοὺς ἐπαίνους, τιμήσας δὲ τοὺς τῶν πολλῶν καὶ μηδὲν ἐπαϊόντων, ἆρα οὐδὲν κακὸν πείσεται; ΚΡ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩ. Τί δ' ἔστι κακὸν τοῦτο; καὶ ποῖ τείνει, καὶ εἰς τί τῶν τοῦ ἀπειθοῦντος; ΚΡ. Δηλονότι εἰς τὸ σῶμα. τοῦτο γὰρ διόλλυσι. ΣΩ. Καλῶς λέγεις. οὐκοῦν καὶ τἆλλα, ὦ Κρίτων, οὕτως ἵνα μὴ πάντα διΐωμεν. καὶ δὴ καὶ περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων, καὶ αἰσχρῶν καὶ καλῶν, καὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, περὶ ὧν νῦν ἡμῖν ἐστιν ἡ βουλὴ, πότερον τῇ τῶν πολλῶν δόξῃ δεῖ ἡμᾶς ἕπεσθαι, καὶ φοβεῖσθαι αὐτήν; ἢ τῇ τοῦ ἑνὸς, εἴ τίς ἐστιν ἐπαΐων, ὃν δεῖ καὶ αἰσχύνεσθαι καὶ φοβεῖσθαι μᾶλλον ἢ ξύμπαντας τοὺς ἄλλους; ᾧ εἰ μὴ ἀκολουθήσομεν, διαφθεροῦμεν ἐκεῖνο καὶ λωβησόμεθα, ὃ τῷ μὲν δικαίῳ βέλτιον ἐγίγνετο, τῷ δὲ ἀδίκῳ ἀπώλλυτο; ἢ οὐδέν ἐστι τοῦτο; ΚΡ. Οἶμαι ἔ-

vituperationi & opinioni attendit, an illius tantum qui medicus sit aut gymnasii magister? CRIT. Hujus solius. SOC. An non timere decet vituperationes, & optare laudes illius unius potius quàm multorum? CR. Proculdubio. SOC. Hac itaque ratione ille agere séque exercere debet, atque etiam edere & bibere, quæ illi unico videatur qui præsideat intelligatque, potius quàm ut videtur vulgo. CR. Vera hæc sunt. SOC. Quid verò si illi uni non pareat, opinionémque ejus & commendationes nihili pendat, honoret verò vulgi ignorantiúmq; commendationes, num à malo tutus erit? CR. Minimé. SOC. Quale autem est id malum, & quonam tendit, & in quam non obedientis partem? CR. In corpus videlicet, hoc enim corrumpit. SOC. Rectè dicis. Nonne & de aliis, ô Crito, ferre omnia percurramus eadem ratio est? De justis injustísque, de turpibus & honestis, bonísque & malis, de quibus in præsentia nobis consultatio est, utrum multorum opinionem sequi vereríq; debeamus, an unius potius qui intelligat, quem decet & vereri & timere magis quàm cunctos alios. Cui nisi obtemperaverimus, lædemur & corrumpemur in eo, quod justo quidem melius fieri, injusto autem corrumpi soleat. An nihil id est? CR. Id

quidem,

quidem, ô Socrates, arbitror. SOC. Age verò, si id quod à salubri quidem fit melius, ab insalubri verò corrumpitur, corruperimus, peritorum non sequuti judicia, an nobis eo destructo vivendum erit? Est autem id corpus. nonne? CR. Idipsum. SOC. An ergo vivendum nobis cum vitioso corpore atque corrupto? CR. Nullo modo. SOC. An forte cum illo vivendum est nobis corrupto, quod injusto quidem læditur, justo verò juvatur? an verò vilius illud, quàm corpus existimamus, quidquid illud est è nostris, circa quod justitia injustitiáque versatur? CR. Nullo modo. SOCR. Sed pretiosius? CR. Valde. SOC. Non igitur, ô vir optime, admodum nobis curandum est, quid de nobis multi loquantur, sed quid dicat is unus qui intelligit justa & injusta, atque ipsa veritas. Quamobrem primò quidem non rectè adduxisti, opinionem vulgarem de rebus justis & honestis & bonis harúmque contrariis esse alicujus existimandam. At verò dicet aliquis, potéstne vulgus nos interficere? hoc utique manifestum est. CR. Nimirum dici id potest, ô Socrates. SOC. Vera loqueris. Sed ô admirabilis, hæc ratio quam percurrimus, superiori similis esse videtur. atque hanc rursus considera, utrum nobis maneat necne,

γωγε ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Φέρε δὴ, ἐὰν τὸ ὑπὸ τοῦ ὑγιεινοῦ μὲν βέλτιον γιγνόμενον, ὑπὸ τοῦ νοσώδους δὲ διαφθειρόμενον, διολέσωμεν, πειθόμενοι μὴ τῇ τῶν ἐπαϊόντων δόξῃ, ἆρα βιωτὸν ἡμῖν ἐστι διεφθαρμένου αὐτοῦ; ἔστι δέ που τοῦτο σῶμα, ἢ οὐχί; ΚΡ. Ναί. ΣΩ. Ἆρ' οὖν βιωτὸν ἡμῖν ἐστι μετὰ μοχθηροῦ καὶ διεφθαρμένου σώματος; ΚΡ. Οὐδαμῶς. ΣΩ. Ἀλλὰ μετ' ἐκείνου ἄρα ἐστὶν ἡμῖν βιωτὸν διεφθαρμένου, ᾧ τὸ ἄδικον μὲν λωβᾶται, τὸ δὲ δίκαιον ὀνίνησιν; ἢ φαυλότερον ἡγούμεθα εἶναι τοῦ σώματος ἐκεῖνο, ὅ, τι ποτ' ἐστὶ τῶν ἡμετέρων, περὶ ὃ ἥ τε ἀδικία καὶ ἡ δικαιοσύνη ἐστίν; ΚΡ. Οὐδαμῶς. ΣΩΚ. Ἀλλὰ τιμιώτερον; ΚΡ. Πολύ γε. ΣΩΚ. Οὐκ ἄρα, ὦ βέλτιστε, πάνυ ἡμῖν οὕτω φροντιστέον ὅ, τι ἐροῦσιν οἱ πολλοὶ ἡμᾶς, ἀλλ' ὅ, τι ὁ ἐπαΐων περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων, ὁ εἷς, καὶ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια. ὥστε πρῶτον μὲν ταύτῃ οὐκ ὀρθῶς εἰσηγῇ, εἰσηγούμενος τῆς τῶν πολλῶν δόξης δεῖν ἡμᾶς φροντίζειν περὶ τῶν δικαίων καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν, καὶ τῶν ἐναντίων. ἀλλὰ μὲν δὲ φαίη γ' ἄν τις, οἷοί τε εἰσὶν ἡμᾶς οἱ πολλοὶ ἀποκτιννύναι; ΚΡ. Δηλαδὴ καὶ ταῦτα, φαίη γ' ἄν τις, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Ἀληθῆ λέγεις. ἀλλ' ὦ θαυμάσιε, οὗτός γε ὁ λόγος ὃν διεληλύθαμεν, ἔμοιγε δοκεῖ ὅμοιος εἶναι τῷ πρότερῳ. καὶ τόνδε δὲ αὖ σκόπει, εἰ ἔτι μένει ἡμῖν, ἢ ὄ,

ὅτι

ὅτι οὐ τὸ ζῆν περὶ πλείστου ποιητέον, ἀλλὰ τὸ εὖ ζῆν. ΚΡ. Ἀλλὰ μένει. ΣΩ. Τὸ δὲ εὖ καὶ καλῶς καὶ δικαίως ὅτι ταυτόν ἐστι, μένει, ἢ οὐ μένει; ΚΡ. Μένει.

IV. ΣΩ. Οὐκοῦν ἐκ τῶν ὁμολογουμένων τοῦτο σκεπτέον, πότερον δίκαιον ἐμὲ ἐνθένδε πειρᾶσθαι ἐξιέναι, μὴ ἀφιέντων Ἀθηναίων, ἢ οὐ δίκαιον. καὶ ἐὰν μὲν φαίνηται δίκαιον, πειρώμεθα· εἰ δὲ μή, ἐῶμεν· ἃς δὲ σὺ λέγεις τὰς σκέψεις περί τε χρημάτων ἀναλώσεως καὶ δόξης, καὶ παίδων τροφῆς, μὴ ὡς ἀληθῶς ταῦτα, ὦ Κρίτων, σκέμματα ᾖ τῶν ῥᾳδίως ἀποκτιννύντων, καὶ ἀναβιωσκομένων γ' ἄν, εἰ οἷοί τε ἦσαν, οὐδενὶ ξὺν νῷ τούτων τῶν πολλῶν· ἡμῖν δ' (ἐπειδὴ ὁ λόγος οὕτω αἱρεῖ) μὴ οὐδὲν ἄλλο σκεπτέον ᾖ ἢ ὅπερ νῦν δὴ ἐλέγομεν. πότερον δίκαια πράξομεν καὶ χρήματα τελοῦντες τούτοις τοῖς ἐμὲ ἐνθένδε ἐξάξουσι καὶ χάριτας, καὶ αὐτοὶ ἐξάγοντές τε καὶ ἐξαγόμενοι, ἢ τῇ ἀληθείᾳ ἀδικήσομεν πάντα ταῦτα ποιοῦντες. κἂν φαινώμεθα ἄδικα αὐτὰ ἐργαζόμενοι, μὴ οὐ δέῃ ἀπολογίζεσθαι οὔτ' εἰ ἀποθνήσκειν δεῖ παραμένοντας καὶ ἡσυχίαν ἄγοντας, οὔτε ἄλλο ὁτιοῦν πάσχειν, πρὸ τοῦ ἀδικεῖν. ΚΡ. Καλῶς μέν μοι δοκεῖς λέγειν, ὦ Σώκρατες· ὅρα δὲ τί δρῶμεν. ΣΩ. Σκοπῶμεν ὦ 'γαθέ, κοινῇ· καὶ

videlicet, non multi faciendum eſſe vivere, ſed bene vivere. CR. Manet quidem. SOC. Sed hoc quoque manétne? bene & honeſtè & juſtè vivere idem eſſe? CRIT. Manet.

IV. SOC. Igitur ex his quæ confeſſi ſumus, hoc conſiderandum, utrum juſtum ſit conari me hinc exire Athenienſibus non dimittentibus, vel injuſtum: ac ſi appareat juſtum eſſe, tentemus: ſi minus omittamus. Quas verò tu affers conſiderationes de pecuniarum ſumptu, de (vulgari) opinione, de filiis educandis: cavendum eſt, ô Crito, nè conſiderationes revera horum multorum ſint, qui facilè interficiant, & ſi poſſint ad vitam reducantur, & id quidem abſque ulla ratione. Nobis verò quandoquidem ſic exigit ratio, nihil aliud attendendum eſt, quàm quod modò dicebamus, utrum agemus juſtas pecunias largiendo, gratiamque habendo his qui me hinc educant: utrum inquam in hoc agamus juſta nos quidem educti, illi verò educentes, an potius re vera in his omnibus agendis, agamus injuſtè: atque ſi appareat nos iniquè agere, nè cogitandum quidem id eſt, ſed manſuetè ſubire decet & mortem & quodvis aliud ſupplicium prius quàm quicquam agamus iniqué. CRIT. Rectè loqui videris Socrates. Conſidera tamen quid agamus. SOCR. Conſideremus, ô bone vir, uná. Ac

ſiqua

siqua in parte me dicentem redarguere poteris, redargue. ego enim assentiar. Sin minus: desine quæso, ô vir beate, jam toties eadem verba repetere: oportere scilicet me hinc Atheniensibus invitus abire. Equidem multi facio persuasum abs te agere, non autem invitum. Attende itaque utrum considerationis initium tibi satis commodè dictum sit, conaréque quod rogatus sis ita respondere, ut maximè censeas respondendum. CR. Conabor equidem.

V. SOC. Dicimus nè nullo modo sponte esse injuriam faciendam, an fortè quodam pacto injuria facienda est, quodam verò nequaquam? an nullo modo vel bonum est, vel honestum injuriam facere, quemadmodum superiori tempore sæpe confessi sumus? quod quidem & nuper est confirmatum. An fortè omnes illæ superiores consensiones nostræ in paucis his diebus prorsus evanuerunt, ac jamdiu nos tam grandes natu homines, ô Crito, támque studiosè inter nos disserentes latuit nihil à pueris nos differre? An potius sic prorsus res se habet, ut jamdiu dicebamus, sive affirmet id multitudo, sive neget, & sive graviora præsentibus, sive leviora subire cogamur? Attamen injuriam facere, omnino malum turpéque esse fatemur illi ipsi qui facit, an non? CR. Fatemur certé. SOC. Nullo igitur modo injuria facienda est? CR.

εἴπῃ ἔχεις ἀντιλέγειν ἐμοῦ λέγοντος, ἀντίλεγε, καί σοι πείσομαι· εἰ δὲ μή, παῦσαι ἤδη ὦ μακάριε πολλάκις μοι λέγων τὸν αὐτὸν λόγον, ὡς χρὴ ἐνθένδε ἀκόντων Ἀθηναίων ἐμὲ ἀπιέναι. ὡς ἐγὼ περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι πεῖσαί σε ταῦτα πράττειν, ἀλλὰ μὴ ἄκοντος. ὅρα δὲ δὴ τῆς σκέψεως τὴν ἀρχήν, ἐάν σοι ἱκανῶς λέγηται, καὶ πειρῶ ἀποκρίνεσθαι τὸ ἐρωτώμενον, ᾗ ἂν μάλιστα οἴῃ. ΚΡ. Ἀλλὰ πειράσομαι.

V. ΣΩ. Οὐδενὶ τρόπῳ φαμὲν ἑκόντας ἀδικητέον εἶναι; ἢ τινὶ μὲν ἀδικητέον τρόπῳ, τινὶ δὲ οὔ; ἢ οὐδαμῶς τό γε ἀδικεῖν οὔτε ἀγαθὸν οὔτε καλόν, ὡς πολλάκις ἡμῖν καὶ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ ὡμολογήθη, ὅπερ καὶ ἄρτι ἐλέγετο; ἢ πᾶσαι ἡμῖν αἱ ἐκεῖναι πρόσθεν ὁμολογίαι ἐν ταῖσδε ταῖς ὀλίγαις ἡμέραις ἐκκεχυμέναι εἰσί; καὶ πάλαι, ὦ Κρίτων, ἄρα τηλικοίδε γέροντες ἄνδρες πρὸς ἀλλήλους σπουδῇ διαλεγόμενοι, ἐλάθομεν ἡμᾶς αὐτοὺς παίδων οὐδὲν διαφέροντες; ἢ παντὸς μᾶλλον οὕτως ἔχει ὥσπερ τότε ἡμῖν ἐλέγετο; εἴτε φασὶν οἱ πολλοί, εἴτε μή; καὶ εἴτε δεῖ ἡμᾶς ἔτι τῶνδε χαλεπώτερα πάσχειν, εἴτε καὶ πρᾳότερα, ὅμως τό γε ἀδικεῖν τῷ ἀδικοῦντι καὶ κακὸν καὶ αἰσχρὸν τυγχάνει ὂν παντὶ τρόπῳ φαμέν, ἢ οὔ; ΚΡ. Φαμέν. ΣΩ. Οὐδαμῶς ἄρα δεῖ ἀδικεῖν. ΚΡ. Οὐ δῆτα.

Οὐδῆτα. ΣΩ. Οὐδὲ ἀδικούμενον ἄρα ἀνταδικεῖν, ὡς οἱ πολλοὶ οἴονται· ἐπειδή γε οὐδαμῶς δεῖ ἀδικεῖν. ΚΡ. Οὐ φαίνεται. ΣΩ. Τί δαὶ δή; κακουργεῖν δεῖ, ὦ Κρίτων, ἢ οὔ; ΚΡ. Οὐ δεῖ δή που, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Τί δέ; ἀντικακουργεῖν κακῶς πάσχοντα, ὡς οἱ πολλοί φασι, δίκαιον, ἢ οὐ δίκαιον; ΚΡ. Οὐδαμῶς. ΣΩ. Τὸ γάρ που κακῶς ποιεῖν ἀνθρώπους, τοῦ ἀδικεῖν οὐδὲν διαφέρει. ΚΡ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. Οὔτε ἄρα ἀνταδικεῖν δεῖ, οὔτε κακῶς ποιεῖν οὐδένα ἀνθρώπων, οὐδ᾽ ἂν ὁτιοῦν πάσχῃ ὑπ᾽ αὐτῶν. καὶ ὅρα ὦ Κρίτων, ταῦτα ὁμολογῶν, ὅπως μὴ παρὰ δόξαν ὁμολογῇς. οἶδα γὰρ ὅτι ὀλίγοις τισὶ ταῦτα καὶ δοκεῖ καὶ δόξει· οἷς δ᾽ οὕτω δέδοκται, καὶ οἷς μή, τούτοις οὐκ ἔστι κοινὴ βουλή, ἀλλ᾽ ἀνάγκη τούτους ἀλλήλων καταφρονεῖν, ὁρῶντας ἀλλήλων τὰ βουλεύματα. σκόπει οὖν δὴ καὶ σὺ εὖ μάλα, πότερον κοινωνεῖς καὶ συνδοκεῖ σοι, καὶ ἀρχώμεθα ἐντεῦθεν βουλευόμενοι, ὡς οὐδέ ποτε ὀρθῶς ἔχοντος οὔτε τοῦ ἀδικεῖν οὔτε τοῦ ἀνταδικεῖν, οὔτε κακῶς πάσχοντα ἀμύνεσθαι ἀντιδρῶντας κακῶς· ἢ ἀφίστασαι καὶ οὐ κοινωνεῖς τῆς ἀρχῆς. ἐμοὶ μὲν γὰρ καὶ πάλαι οὕτω, καὶ νῦν ἔτι δοκεῖ· σοὶ δ᾽ εἴ πῃ ἄλλῃ δέδοκται, λέγε καὶ δίδασκε. εἰ δ᾽ ἐμμένεις τοῖς πρόσθεν, τὸ μετὰ τοῦτο ἄκουε.

Nullo quidem. SOC. Neque si injuriam passus fueris, ulciscendum, ut vulgus putat. siquidem nullo modo injuria facienda est. CR. Ità videtur. SOC. Quid verò? mala alicui facere decet ô Crito, an non? CR. Non certè, ô Socrates. SOC. Quid autem, qui mala patitur, si mala vicissim referret illi qui intulit, justúmne id esset ut vulgus ait, an injustum? CR. Injustum. SOC. Nempe mala, inferre hominibus non discrepat ab injuria. CR. Verè loqueris. SOC. Neque igitur ulcisci decet, neque malè facere cuiquam hominum, quodcunque ab aliis ipse passus fueris. Et vide, ô Crito, nequid dum hæc concedis, præter sententiam tuam nobis assentiare. Perpaucis enim, scio, sic vel apparet vel apparebit. At verò quibus sic apparet, & quibus aliter, his non est communis deliberatio, sed necesse est eos cùm ultro citróque consilia sua respiciunt, invicem se despicere. Animadverte igitur & tu diligenter, utrum tibi mihíque communis sit hæc opinio, mecúmque sentias. atque utrum ab hoc principio exorsi deliberemus, quasi nunquam rectum sit vel injuriam facere vel ulcisci injuriam, vel malo affectum malum referre in eum qui intulit. An hîc discedis à nobis, in hoc principio non consentiens? Mihi quidem & jamdiu & nunc ità videtur. Quod si tibi apparet aliter, dic, & doce. Sin autem in superioribus permanes, jam quid sequatur audi.

CR. Con-

CR. Consentio equidem & permaneo: dic igitur.

VI. SOC. Dico ergo deinceps, imò potius interrogo, utrum quæ quis confiteatur alicui justa esse, facere debeat, an fallere? CR. Facere. SOCR. Ex his jam ità considera. si nos hinc abeamus præter civitatis consensum, utrum malè aliquibus faciemus, & his quidem quibus minimè decet, vel non: & utrum in his permanemus quæ injusta esse consensimus, vel contrá. CR. Nequeo equidem, ô Socrates, ad hæc respondere. neque enim intelligo. SOC. Verùm ità considera, perinde ac si volentibus nobis hinc sive aufugere, sive quomodocunq; hoc vocandum est, veniant leges, civitatisque hujus respublica, & instantes sic interrogent: Dic nobis, ô Socrates, quidnam cogitas facere? An non intelligis hac re quam aggrederis, te nobis legibus, totique civitati, quantum in te est, interitum machinari? An putas civitatem ullam amplius stare posse, ac non subverti, in qua judicia publica nullam vim habeant, sed â privatis hominibus irrita fiant, atq; rescindantur? Quid ergo dicemus ad hæc ô Crito, aliáque hujusmodi? Permulta enim in hanc sententiam afferre quis potest, præsertim orator pro lege ità violata declamans, quæ quidem sententias publico judicio latas jubet ratas esse. An respondebimus illis civitatem non

ΚΡ. Ἀλλ' ἐμμένω τε καὶ ξυνδοκεῖ μοι. ἀλλὰ λέγε.

VI. ΣΩ. Λέγω δὴ αὖ τὸ μετὰ τοῦτο, μᾶλλον δ' ἐρωτῶ· πότερον ἃ ἄν τις ὁμολογήσῃ τῳ, δίκαια ὄντα, ποιητέον, ἢ ἐξαπατητέον. ΚΡ. Ποιητέον. ΣΩ. Ἐκ τούτων δὴ ἄθρει. ἀπιόντες ἐνθένδε ἡμεῖς μὴ πείσαντες τὴν πόλιν, πότερον κακῶς τινὰς ποιοῦμεν, καὶ ταῦτα, οὓς ἥκιστα δεῖ, ἢ οὔ; καὶ ἐμμένομεν οἷς ὡμολογήσαμεν δικαίοις οὖσιν, ἢ οὔ; ΚΡΙΤ. Οὐκ ἔχω, ὦ Σώκρατες, ἀποκρίνασθαι πρὸς ὃ ἐρωτᾷς. οὐ γὰρ ἐννοῶ. ΣΩΚΡ. Ἀλλ' ὧδε σκόπει. εἰ μέλλουσιν ἡμῖν ἐνθένδε εἴτε ἀποδιδράσκειν, εἴθ' ὅπως δεῖ ὀνομάσαι τοῦτο, ἐλθόντες οἱ νόμοι καὶ τὸ κοινὸν τῆς πόλεως, ἐπιστάντες ἔροιντο, Εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες, τί ἐν νῷ ἔχεις ποιεῖν; ἄλλο τι ἢ τούτῳ τῷ ἔργῳ ᾧ ἐπιχειρεῖς, διανοῇ τούς τε νόμους ἡμᾶς ἀπολέσαι, καὶ ξύμπασαν τὴν πόλιν, τὸ σὸν μέρος; ἢ δοκεῖ σοι οἷόν τε ἔτι ἐκείνην τὴν πόλιν εἶναι, καὶ μὴ ἀνατετράφθαι, ἐν ᾗ ἂν αἱ γενόμεναι δίκαι μηδὲν ἰσχύωσιν, ἀλλ' ὑπὸ ἰδιωτῶν ἄκυροί τε γίγνωνται καὶ διαφθείρωνται; τί ἐροῦμεν, ὦ Κρίτων, πρὸς ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα; πολλὰ γὰρ ἄν τις ἔχοι, ἄλλως τε καὶ ῥήτωρ, εἰπεῖν ὑπὲρ τούτου τοῦ νόμου ἀπολλυμένου, ὃς τὰς δίκας τὰς δικασθείσας προστάττει κυρίας εἶναι. ἢ ἐροῦμεν πρὸς αὐτοὺς ὅτι ἠδίκει γὰρ ἡμᾶς ἡ πόλις, καὶ οὐκ ὀρθῶς

ὀρθῶς τὴν δίκην ἔκρινε; ταῦτα, ἢ τί ἐροῦμεν; ΚΡ. Ταῦτα νὴ Δία, ὦ Σώκρατες.

VII. ΣΩΚ. Τί οὖν ἂν εἴπωσιν οἱ νόμοι; Ὦ Σώκρατες, ἦ καὶ ταῦτα ὡμολόγητο ἡμῖν τε καὶ σοὶ, ἢ ἐμμένειν ταῖς δίκαις αἷς ἂν ἡ πόλις δικάζοι; εἰ οὖν αὐτῶν θαυμάζοιμεν λεγόντων, ἴσως ἂν εἴποιεν, ὅτι, ὦ Σώκρατες μὴ θαύμαζε τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἀποκρίνου. ἐπειδὴ καὶ εἴωθας χρῆσθαι τῷ ἐρωτᾶν τε καὶ ἀποκρίνεσθαι. φέρε γὰρ τί ἐγκαλῶν ἡμῖν καὶ τῇ πόλει, ἐπιχειρεῖς ἡμᾶς ἀπολλῦσαι; οὐ πρῶτον μέν σε ἐγεννήσαμεν ἡμεῖς; καὶ δι' ἡμῶν ἔλαβε τὴν μητέρα σου ὁ πατὴρ, καὶ ἐφύτευσέ σε; φράσον οὖν, τούτοις ἡμῶν τοῖς νόμοις τοῖς περὶ τοὺς γάμους μέμφῃ τι, ὡς οὐ καλῶς ἔχουσιν; Οὐ μέμφομαι, φαίην ἄν. Ἀλλὰ τοῖς περὶ τὴν τοῦ γενομένου τροφήν τε καὶ παιδείαν, ἐν ᾗ καὶ σὺ ἐπαιδεύθης; ἢ οὐ καλῶς προσέταττον ἡμῶν οἱ ἐπὶ τούτῳ τεταγμένοι νόμοι, παραγγέλλοντες τῷ πατρὶ τῷ σῷ σε ἐν μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ παιδεύειν; Καλῶς, φαίην ἄν. Εἶεν. ἐπειδὴ δὲ ἐγένου τε καὶ ἐξετράφης καὶ ἐπαιδεύθης, ἔχοις ἂν εἰπεῖν πρῶτον μὲν ὡς οὐχὶ ἡμέτερος ἦσθα καὶ ἔκγονος καὶ δοῦλος, αὐτός τε καὶ οἱ σοὶ πρόγονοι; καὶ εἰ τοῦτο οὕτως ἔχει, ἆρ' ἐξ ἴσου οἴει εἶναι σοὶ τὸ δίκαιον καὶ ἡμῖν, καὶ ἅττ' ἂν ἡμεῖς

rectè judicando nobis injuriam intulisse? Itáne an aliter? CRIT. Ità per Jovem, ô Socrates.

VII. SOC. At enim leges ipsæ sic responderent: O Socrates, nonne nobis tecum id convenit, standum tibi esse judiciis, quæ civitas tulerit? Quod si leges ità loquentes admiraremur, forte dicerent: Noli Socrates quæ modò diximus admirari: imò responde, cùm tibi & interrogare & respondere sit consuetum. Dic age, quidnam in nobis ciuitatéque accusas quod dissolvere nos contendas? Principio, nonne te genuimus? atq; per nos pater tuus matrem accepit tuam, & produxit te? Dic ergo, an has inter nos leges quæ sunt circa conjugia improbes, atque his aliqua in parte quasi minus rectis succenseas. Nihil succenseo, dicerem. Sed an his legibus quæ educationi eruditioníque natorum provident, in qua ipse quoque eruditus es? an non rectè disposuerunt hæ leges ad hoc officium conditæ, cùm juberent patrem tuum in musica te & gymnastica erudire? Rectè disposuisse concederem. Age ergo, postquam per nos genitus es educatúsque ac eruditus, primò quidem, num potes negare te nostrum esse & natum & servum, ipsúmque te & progenitores? Deinde cùm id ità se habeat, an putas jus ex æquo tibi atque nobis esse, & quæ nos tibi facere aggrediamur, eadem vicissim in nos

aba

abs te referri justum esse judicas? An cùm nec ad patrem, nec ad dominum, si eum habeas, tibi jus ex æquo sit, ut quæ ab illis patiare in eos referre possis, neque si jurgio hi te lacessant, contrà jurgare, neque si te verberent, vicissim verberare, neque alia ejusmodi in eos tentare liceat: contra patriam verò ac leges tibi licebit? Adeò ut si nos judicantes id esse justum, interficere te velimus, tu vicissim nos leges & patriam pro viribus coneris perdere, dicásque te hæc agendo justa facere, qui virtutis curam revera habere profiteris? An sic es sapiens, ut te latuerit & patri & matri & progenitoribus omnibus patriam esse anteponendam? atque esse venerabilius quiddam sanctiúsque; & superiore loco, tum apud deos, tum apud homines mentis compotes esse patriam collocandam, coleréque eam oportere magis, eique obedire, tum autem asperius ac durius se gerenti obsequentiorem esse quàm patri: & siquid jubeat, vel dissuadere illi, vel facere, & patientissimè sustinere quicquid jusserit patiendum? ac sive mandaverit verberari te, sive in vincula conjici, sive in prælium miserit ad vulnera excipienda mortémque subeundam, obediendum est omnino. Jus enim ità dictat, & neque tergiversandum, neque fugiendum, neque ordinem deserendum. sed & in bello, & in judicio, &

σε ἐπιχειρῶμεν ποιεῖν, ταῦτα καὶ σὺ ἀντιποιεῖν οἴει δίκαιον εἶναι; ἢ πρὸς μὲν ἄρα σοι τὸν πατέρα οὐκ ἐξίσου ἦν τὸ δίκαιον, καὶ πρὸς δεσπότην (εἴ σοι ὢν ἐτύγχανεν) ὥστε ἅπερ πάσχεις, ταῦτα καὶ ἀντιποιεῖν· οὔτε κακῶς ἀκούοντα ἀντιλέγειν, οὔτε τυπτόμενον ἀντιτύπτειν; οὔτε ἄλλα τοιαῦτα πολλά· πρὸς δὲ τὴν πατρίδα ἄρα καὶ τοὺς νόμους ἐξέσται σοι, ὥστε ἐάν σε ἐπιχειρῶμεν ἡμεῖς ἀπολλύναι, δίκαιον ἡγούμενοι εἶναι, καὶ σὺ δὲ ἡμᾶς τοὺς νόμους καὶ τὴν πατρίδα καθ' ὅσον δύνασαι ἐπιχειρήσεις ἀνταπολλύναι, καὶ φήσεις, ταῦτα ποιῶν, δίκαια πράττειν, ὁ τῇ ἀληθείᾳ τῆς ἀρετῆς ἐπιμελόμενος; ἢ οὕτως εἶ σοφὸς ὥστε λέληθέ σε ὅτι μητρός τε καὶ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἁπάντων τιμιώτερόν ἐστι πατρὶς, καὶ σεμνότερον, καὶ ἁγιώτερον, καὶ ἐν μείζονι μοίρᾳ καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρὰ ἀνθρώποις τοῖς νοῦν ἔχουσι; καὶ σέβεσθαι δεῖ καὶ μᾶλλον ὑπείκειν καὶ θωπεύειν πατρίδα χαλεπαίνουσαν, ἢ πατέρα; καὶ ἢ πείθειν, ἢ ποιεῖν ἃ ἂν κελεύοι; καὶ πάσχειν ἐάν τι προστάττῃ παθεῖν, ἡσυχίαν ἄγοντα; ἐάν τε τύπτεσθαι, ἐάν τε δεῖσθαι; ἐάν τε εἰς πόλεμον ἄγῃ τρωθησόμενον ἢ ἀποθανούμενον, ποιητέα ταῦτα, καὶ τὸ δίκαιον οὕτως ἔχει; καὶ οὐχ ὑπεικτέον, οὐδὲ ἀναχωρητέον, οὐδὲ λειπτέον τὴν τάξιν; ἀλλὰ καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐν δικαστηρίῳ, καὶ

πανταχοῦ

πανταχοῦ ποιητέον ἃ ἂν κελεύοι ἡ πόλις τε καὶ ἡ πατρίς; ἢ πείθειν αὐτὴν ᾗ τὸ δίκαιον πέφυκε; βιάζεσθαι δ' οὐκ ὅσιον οὔτε μητέρα, οὔτε πατέρα; πολὺ δὲ τούτων ἔτι ἧττον τὴν πατρίδα; τί φήσομεν πρὸς ταῦτα ὦ Κρίτων; ἀληθῆ λέγειν τοὺς νόμους, ἢ οὔ; ΚΡ. Ἔμοιγε δοκεῖ.

VIII. ΣΩ. Σκόπει τοίνυν ὦ Σώκρατες (φαῖεν ἂν ἴσως οἱ νόμοι) εἰ ἡμεῖς ταῦτα ἀληθῆ λέγομεν, ὅτι οὐ δίκαια ἡμᾶς ἐπιχειρεῖς δρᾷν, ἃ ἐπιχειρεῖς. ἡμεῖς γάρ σε γεννήσαντες, ἐκθρέψαντες, παιδεύσαντες, μεταδόντες ἁπάντων ὧν οἷοί τε ἦμεν καλῶν σοί τε καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι πολίταις· ὅμως προαγορεύομεν τῷ ἐξουσίαν πεποιηκέναι Ἀθηναίων τῷ βουλομένῳ, ἐπειδὰν δοκιμάσῃ καὶ ἴδῃ τὰ ἐν τῇ πόλει πράγματα, καὶ ἡμᾶς τοὺς νόμους, ᾧ ἂν μὴ ἀρέσκωμεν ἡμεῖς, ἐξεῖναι λαβόντα τὰ αὑτοῦ, ἀπιέναι ὅποι ἂν βούληται. καὶ οὐδεὶς ἡμῶν τῶν νόμων ἐμποδών ἐστιν οὐδ' ἀπαγορεύει, ἐάν τέ τις βούληται ὑμῶν εἰς ἀποικίαν ἰέναι (εἰ μὴ ἀρέσκοιμεν ἡμεῖς τε καὶ ἡ πόλις) ἐάν τε μετοικεῖν ἄλλοσέ ποι ἐλθὼν, ἰέναι ἐκεῖσε ὅποι ἂν βούληται, ἔχων τὰ αὑτοῦ. ὃς δ' ἂν ὑμῶν παραμείνῃ, ὁρῶν ὃν τρόπον ἡμεῖς τάς τε δίκας δικάζομεν, καὶ τἄλλα τὴν πόλιν διοικοῦμεν, ἤδη φαμὲν τοῦτον ὡμολογηκέναι ἔργῳ ἡμῖν,

prorsus ubique; ea sunt, quæ respublica patriaque jusserit, facienda: aut certè illi persuadere ac monstrare, quatenus (id quod imperat) justum sit. Vi autem uti nefas est, vel contra matrem, vel contra patrem, maximè verò omnium contra patriam. Quidnam ad hæc dicemus Crito, veráne loqui leges, an contrá? CR. Mihi quidem videtur.

VIII. SOC. Proinde leges fortasse dicent, Animadverte, ô Socrates, utrum verè dicamus, te injusta contra nos aggredi. Nos enim quæ te genuimus, educavimus, instituimus, participes bonorum omnium quoad ejus facere potuimus, & te & alios cives omnes effecimus: tamen permittimus cuilibet Atheniensium cognitis jam ac probatis civitatis moribus, legibúsque & Reipublicæ gubernandæ forma, si cui non placeamus, acceptis suis quocunque placuerit abire. Nec ulla ex nobis legibus impedit aut prohibet sive quis vestrum, cui nos civitásque minime placeamus, in coloniam aliquam velit discedere, sive habitationem aliò transferre, quò minus id pro arbitrio faciat, secúmque sua perferat. At verò quicunque ex vobis, postquam cognoverit quemadmodum nos judicia exercemus, & in cæteris omnibus regimus civitatem, permanserit, hunc jam asseveramus re ipsa convenisse nobiscum,

quæcunque

quæcunque jusserimus se facturum. Atque eum qui non paruerit, tripliciter injuriam facere affirmamus, & quòd genitricibus nobis non obtemperat, & quòd nutricibus non obsequitur, & quòd pactus nobis obedire, neq; obedit, neque persuadere nobis studet, si quid minus rectè facere videamur. Cúmque præcepta nostra liberè proponamus, neque mandemus rigidè, sed permittamus alterum è duobus, aut verbis persuaderi nobis, aut mandata explere, horum neutrum facit. His ergo criminibus te, ô Socrates, obnoxium judicamus fore, si, quæ cogitas, feceris: neque id quidem minus quàm cæteros Athenienses, sed maximè omnium. Ac si causam requiram ob quam præ cæteris sim obnoxius, fortasse justè me remorderent, dicentes me maximè omnium Atheniensium civitatis legibus consensisse. sic enim dicerent, Magna nobis, ô Socrates, horum sunt argumenta, tibi nos civitatémque placuisse. Nunquam enim maximè omnium Atheniensium eam habitasses, nisi tibi mirificè placuisset. Itaque nec spectaculi gratia, urbe unquam egressus es, nisi semel in Isthmum, nec aliò usquam nisi in militiam, neque aliam fecisti peregrinationem unquam, quemadmodum cæteri solent, neque alterius civitatis te cepit cupiditas aliarúmve legum cognoscendarum: sed nos tibi nostráque civitas satisfimus, usque

ἃ ἂν ἡμεῖς κελεύωμεν ποιήσειν ταῦτα· καὶ τὸν μὴ πειθόμενον, τριχῇ φαμὲν ἀδικεῖν· ὅτι τε γεννηταῖς οὖσιν ἡμῖν οὐ πείθεται, καὶ ὅτι τροφεῦσι· καὶ ὅτι ὁμολογήσας ἡμῖν πείθεσθαι, οὔτε πείθεται, οὔτε πείθει ἡμᾶς, εἰ μὴ καλῶς τι ποιοῦμεν· προτιθέντων ἡμῶν, καὶ οὐκ ἀγρίως ἐπιταττόντων ποιεῖν ἃ ἂν κελεύωμεν, ἀλλὰ ἐφιέντων δυοῖν θάτερα, ἢ πείθειν ἡμᾶς, ἢ ποιεῖν· τούτων οὐδέτερα ποιεῖ. ταύταις δή φαμεν καὶ σε ὦ Σώκρατες ταῖς αἰτίαις ἐνέξεσθαι, εἴπερ ποιήσεις ἃ ἐπινοεῖς· καὶ οὐχ ἥκιστα Ἀθηναίων σε, ἀλλ' ἐν τοῖς μάλιστα. εἰ οὖν ἐγὼ εἴποιμι διὰ τί δὴ, ἴσως ἄν μου δικαίως καθάπτοιντο, λέγοντες ὅτι ἐν τοῖς μάλιστα Ἀθηναίων ἐγὼ αὐτοῖς ὡμολογηκὼς τυγχάνω ταύτην τὴν ὁμολογίαν. φαῖεν γὰρ ἄν, ὅτι, ὦ Σώκρατες, μεγάλα ἡμῖν τούτων τεκμήριά ἐστιν, ὅτι σοι καὶ ἡμεῖς ἠρέσκομεν καὶ ἡ πόλις. οὐ γὰρ ἄν ποτε τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ἁπάντων διαφερόντως ἐν αὐτῇ ἐπεδήμεις, εἰ μή σοι διαφερόντως ἤρεσκε· καὶ οὔτ' ἐπὶ θεωρείαν πώποτε ἐκ τῆς πόλεως ἐξῆλθες, ὅτι μὴ ἅπαξ εἰς Ἰσθμὸν, οὔτε ἄλλοσε οὐδαμόσε, εἰ μή ποι στρατευσόμενος· οὔτε ἄλλην ἐποιήσω ἀποδημίαν πώποτε, ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι· οὐδ' ἐπιθυμία σε ἄλλης πόλεως οὐδ' ἄλλων νόμων ἔλαβεν εἰδέναι· ἀλλὰ ἡμεῖς σοι ἱκανοὶ ἦμεν, καὶ ἡ ἡμε-

τέρα πόλις· οὕτω σφόδρα ἡμᾶς ᾑρεῖ, καὶ ὡμολόγεις καθ' ἡμᾶς πολιτεύσεσθαι. τά τε ἄλλα καὶ παῖδας ἐν αὐτῇ ἐποιήσω, ὡς ἀρεσκούσης σοι τῆς πόλεως. ἔτι τοίνυν ἐν αὐτῇ τῇ δίκῃ ἐξῆν σοι φυγῆς τιμήσασθαι, εἰ ἐβούλου, καὶ ὅπερ νῦν ἀκούσης τῆς πόλεως ἐπιχειρεῖς, τότε ἑκούσης ποιῆσαι· σὺ δὲ τότε μὲν ἐκαλλωπίζου, ὡς οὐκ ἀγανακτῶν εἰ δέοι τεθνάναι σε, ἀλλ' ᾑροῦ (ὡς ἔφησθα) πρὸ τῆς φυγῆς θανάτου· νῦν δὲ οὔτ' ἐκείνους τοὺς λόγους αἰσχύνῃ, οὔτε ἡμῶν τῶν νόμων ἐντρέπῃ, ἐπιχειρῶν διαφθεῖραι· πράττεις τε ἅπερ ἂν δοῦλος ὁ φαυλότατος πράξειεν, ἀποδιδράσκειν ἐπιχειρῶν παρὰ τὰς ξυνθήκας τε καὶ τὰς ὁμολογίας, καθ' ἃς ἡμῖν ξυνέθου πολιτεύεσθαι. πρῶτον οὖν ἡμῖν τοῦτο αὐτὸ ἀπόκριναι, εἰ ἀληθῆ λέγομεν, φάσκοντές σε ὡμολογηκέναι πολιτεύσεσθαι καθ' ἡμᾶς ἔργῳ, ἀλλ' οὐ λόγῳ· ἢ οὐκ ἀληθῆ· τί φῶμεν πρὸς ταῦτα, ὦ Κρίτων, ἄλλο τι ἢ ὁμολογῶμεν; ΚΡ. Ἀνάγκη ὦ Σώκρατες.

IX. ΣΩ. Ἄλλο οὖν (φαῖεν) ἢ ξυνθήκας τὰς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ ὁμολογίας παραβαίνεις; οὐχ ὑπ' ἀνάγκης ὁμολογήσας, οὐδὲ ἀπατηθεὶς, οὐδὲ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἀναγκασθεὶς βουλεύσασθαι· ἀλλ' ἐν ἔτεσιν ἑβδομήκοντα, ἐν οἷς ἦν σοι ἀπιέναι, εἰ μὴ ἠρέσκομεν ἡμεῖς, μηδὲ δίκαιαι ἐφαίνοντό σοι αἱ ὁμολογίαι

adeò vehementer probasti nos, nostrísque moribus victurum te consensisti, tum verò ut alia omittamus, & filios in ea procreasti, utpote quæ tibi placuerit. Quinetiam licebat tibi in ipso judicio exilium multari si voluisses, atque quod nunc invita civitate aggrederis, tunc ea volente facere. Tu verò verbis tunc te extulisti, quasi non graviter ferres si mori te oporteret. Quinimo mortem ipsam, ut dicebas, potius quàm exilium elegisti. Nunc verò nec verba illa tua erubescis, neque nos leges vereris, sed nobis interitum machinaris. Facis autem quod deterrimus servus faceret, fugam arripere tentans contra pactiones conventionésque, in quibus convenisti nobiscum, nostris te præbens institutionibus gubernandum. Primum igitur hoc ipsum responde nobis, num verè dicamus affirmando te non verbis, sed re ipsa consensisse, ut moribus nostris guberneris. An non vera hæc sunt? Quid ad hæc dicemus Crito, an non confitebimur? CRIT. Necesse est, ó Socrates.

IX. SOC. Quid igitur (leges inquient) aliud, quàm conventa nobiscum & pacta transgrederis? quæ neque coactus es nobiscum inire, neque deceptus, neque ad breve tempus deliberare es compulsus, sed annos septuaginta: quo in tempore tibi licuit abire, nisi placuissemus, conventionésque justæ tibi visæ

fuissent.

fuissent. Tu verò nec Lacedæmonem, neque Cretam nobis antepofuisti, quas ipse urbes assiduè prædicas rectè gubernari, neque aliam ullam, vel Græcarum civitatum, vel Barbarorum. Imò ex hac rarius peregrinatus es quàm claudi & cæci mancique alii. Usque adeò tibi præ cæteris Athenienfibus civitas placuit, atque nos, videlicet leges, Cui enim placere potest civitas, cujus non placeant leges? Nunc verò non permanes in his, in quibus jamdiu nobis tibíque convenit. Quòd si nobis credideris, non committes, ut te ex urbe egredientem omnes derideant. Considera rursus si hæc transgressus fueris, & quid eorum peccaveris, ad quid tandem id vel tibi, vel necessariis tuis conducet. Propemodum enim certum est, in periculo necessarios tuos fore, nè ipsi quoque in exilium expellantur priventúrque civitate, & patrimonio suo spolientur. Tu autem siquam in civitatem finitimam te contuleris, vel Thebas, vel Megaras, (utræque enim rectè gubernantur) hostis primum reipublicæ illarum accedes: & omnes quibus curæ est patria, aspicient limis te oculis, corruptorem legum existimantes. Et suam judicibus opinionem confirmabis: ut rectè contra te tulisse sententiam videantur. Quisquis enim corruptor est legum, is potissimum & juvenum & imperitorum hominum videbitur esse corruptor.

εἶναι. σύ τε οὔτε Λακεδαίμονα προῃροῦ, οὔτε Κρήτην, ἃς δὴ ἑκάστοτε φῂς εὐνομεῖσθαι, οὔτε ἄλλην οὐδεμίαν τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, οὔτε τῶν βαρβάρων· ἀλλ' ἐλάττω ἐξ αὐτῆς ἀπεδήμησας ἢ οἱ χωλοί τε καὶ τυφλοὶ, καὶ οἱ ἄλλοι ἀνάπηροι. οὕτω σοι διαφερόντως τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ἤρεσκεν ἡ πόλις τε, καὶ ἡμεῖς οἱ νόμοι δηλονότι. τίνι γὰρ ἂν πόλις ἀρέσκοι ἄνευ νόμων; νῦν δὲ δὴ οὐκ ἐμμενεῖς τοῖς ὡμολογημένοις· ἐμμενεῖς δὲ, ἐὰν ἡμῖν γε πείθῃ, ὦ Σώκρατες· καὶ οὐ καταγέλαστός γε ἔσῃ, ἐκ τῆς πόλεως ἐξελθών. σκόπει γὰρ δὴ, ταῦτα παραβὰς, καὶ ἐξαμαρτὼν τι τούτων, τί ἀγαθὸν ἐργάσῃ σαυτὸν, ἢ τοὺς ἐπιτηδείους τοὺς σαυτοῦ. ὅτι μὲν γὰρ κινδυνεύσουσι γέ σου οἱ ἐπιτήδειοι καὶ αὐτοὶ φεύγειν, καὶ στερηθῆναι τῆς πόλεως, ἢ τὴν οὐσίαν ἀπολέσαι, σχεδόν τι δῆλον. αὐτὸς δὲ πρῶτον μὲν ἐὰν εἰς τῶν ἐγγύτατά τινα πόλεων ἔλθῃς, ἢ Θήβαζε, ἢ Μεγάραδε (εὐνομοῦνται γὰρ ἀμφότεραι) πολέμιος ἥξεις ὦ Σώκρατες τῇ τούτων πολιτείᾳ· καὶ ὅσοιπερ κήδονται τῶν αὐτῶν πόλεων ὑποβλέψονταί σε, διαφθορέα ἡγούμενοι τῶν νόμων· καὶ βεβαιώσεις τοῖς δικασταῖς τὴν δόξαν, ὥστε δοκεῖν ὀρθῶς τὴν δίκην δικάσαι. ὅστις γὰρ νόμων διαφθορεύς ἐστι, σφόδρα που δόξειεν ἂν νέων γε καὶ ἀνοήτων ἀνθρώπων διαφθορεὺς εἶναι.

πότερον οὖν φεύξῃ τάς τε εὐνομουμένας πόλεις καὶ τῶν ἀνδρῶν τοὺς κοσμιωτάτους, καὶ τοῦτο ποιοῦντι ἆρα ἄξιον ἔσται σοι ζῆν; ἢ πλησιάσεις τούτοις, καὶ ἀναισχυντήσεις διαλεγόμενος τινὰς λόγους ὦ Σώκρατες, ἢ οὕσπερ ἐνθάδε, ὡς ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ δικαιοσύνη πλείστου ἄξιον τοῖς ἀνθρώποις, καὶ τὰ νόμιμα καὶ οἱ νόμοι; καὶ οὐκ οἴει ἄσχημον φανεῖσθαι τὸ τοῦ Σωκράτους πρᾶγμα; οἴεσθαί γε χρή. ἀλλ' ἐκ μὲν τούτων τῶν πόλεων ἀπαρεῖς, ἥξεις δὲ εἰς Θετταλίαν παρὰ τοὺς ξένους τοῦ Κρίτωνος. ἐκεῖ γὰρ δὴ πλείστη ἀταξία καὶ ἀκολασία· καὶ ἴσως ἂν ἡδέως σου ἀκούοιεν ὡς γελοίως ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου ἀπεδίδρασκες σκευήν τινα περιθέμενος, ἢ διφθέραν λαβὼν, ἢ ἄλλα οἷα δὴ εἰώθασιν ἐνσκευάζεσθαι οἱ ἀποδιδράσκοντες, καὶ τὸ σχῆμα τὸ σαυτοῦ μεταλλάξας. ὅτι δὲ γέρων ἀνὴρ, σμικροῦ χρόνου τῷ βίῳ λοιποῦ ὄντος, ὡς τὸ εἰκὸς, ἐτόλμησας οὕτω γλίσχρως ἐπιθυμεῖν ζῆν, νόμους τοὺς μεγίστους παραβὰς, οὐδεὶς ὃς ἐρεῖ; ἴσως, ἂν μή τινα λυπῇς· εἰ δὲ μὴ, ἀκούσῃ ὦ Σώκρατες πολλὰ καὶ ἀνάξια σαυτοῦ. ὑπερχόμενος δὴ πάντας ἀνθρώπους βιώσῃ, καὶ δουλεύων. τί ποιῶν ἢ εὐωχούμενος ἐν Θετταλίᾳ; ὥσπερ ἐπὶ δεῖπνον ἀποδεδημηκὼς εἰς Θετταλίαν. λόγοι δὲ ἐκεῖνοι οἱ πε-

Quid ergo? civitatésne quæ rectè gubernantur, & modestissimos quosque homines devitabis? Atqui si id feceris, vitáne dignus eris? an fortè imprudenter te his admiscebis, nec erubesces de eisdem apud eos differere, de quibus apud nos consuevisti? virtutem videlicet & justitiam, legésque & instituta legum plurimi esse existimanda? neque putas indecorum, minime que honestum Socratis factum apparere. Proculdubio putandum est. Fortasse verò has civitates declinans in Thessaliam ad Critonis hospites abibis. Illic enim inordinatè admodum & intemperanter vivitur. Ac forsan libenter illi te audient, narrantem quemadmodum è carcere ridiculè fugeris: ut fascem quendam tibi superimponens, aut sagum coriaceum induens, vel aliis quibusdam te involvens, quemadmodum solent qui se in fugam conjiciunt, tuúmque habitum ac figuram immutans. An verò neminem dicturum putas quemadmodum vir senex parvo admodum tempore, ut verisimile est, victurus, ausus fueris ob vivendi cupiditatem in tam sordida inopia vivere, maximas transgressus leges? Sanè quidem fortasse: si modò neminem offenderis. Alioquin multa, ô Socrates, atque indigna te audies. Vives autem obnoxius cunctis hominibus atque deserviens. Quid verò facies in Thessalia? Conviviáne frequentabis? utpote qui in Thessaliam, quasi ad cœnam aliquam adventaveris. Disputationes verò illæ

de

de justitia, cæterísque virtutibus ubinam nobis erunt? Enimvero filiorum gratia vivere cupis, ut nutrias eos atque erudias. An ergo in Thessaliam eos perduces, ut illic nutrias eos atque erudias, hospites eos efficiens, ut hoc insuper commodi abs te reportent? An id quidem non facies, hic verò relicti melius te vivo alentur, atque erudientur à necessariis tuis te absente? Utrum verò si in Thessaliam abibis, tui id curabunt: sin autem in alteram transibis vitam, non curabunt? Profectò siquid opis est in his qui aiunt se tuos necessarios esse, credendum est curaturos.

X. Cæterùm, ô Socrates, fidem nobis habens nutricibus tuis, neque filios tuos, neque vitam, neque aliud quicquam pluris facias quàm justitiam: ut cùm in vitam alteram transmigraveris, valeas illic præsidibus horum omnium reddere rationem. Nempe si leges transgressus hæc feceris, neque melius, neque justius, neque sanctius id vel tibi continget, vel tuis, neque illuc tibi profectò conduceret. Quin potius injuriam passus abis, si abieris, non à nobis quidem legibus, sed ab hominibus. Verùm si adeò turpiter aufugeris, etiam injurias maláque referens, conventiones nobiscum initas & promissa transgressus, atque lædens eos quos minimè oportebat, teipsum scilicet & amicos & patriam, nósq;leges,

εἰ δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς ποῦ ἡμῖν ἔσονται; ἀλλὰ δὴ τῶν παίδων ἕνεκα βούλει ζῆν, ἵνα αὐτοὺς ἐκθρέψῃς καὶ παιδεύσῃς; τί δέ; εἰς Θετταλίαν αὐτοὺς ἀγαγὼν θρέψεις τε καὶ παιδεύσεις, ξένους ποιήσας, ἵνα καὶ τοῦτό σου ἀπολαύσωσιν, ἢ τοῦτο μὲν οὔ, αὐτοῦ δὲ τρεφόμενοι σοῦ ζῶντος, βέλτιον θρέψονται καὶ παιδεύσονται, μὴ ξυνόντος σοῦ αὐτοῖς; οἱ γὰρ ἐπιτήδειοι οἱ σοὶ ἐπιμελήσονται αὐτῶν. πότερον ἐὰν μὲν εἰς Θετταλίαν ἀποδημήσῃς, ἐπιμελήσονται· ἐὰν δὲ εἰς ᾅδου ἀποδημήσῃς, οὐχὶ ἐπιμελήσονται; εἴπερ γέ τι ὄφελος αὐτῶν ἐστὶ τῶν σοὶ φασκόντων ἐπιτηδείων εἶναι, οἴεσθαί γε χρή.

X. Ἀλλ' ὦ Σώκρατες, πειθόμενος ἡμῖν τοῖς σοῖς τροφεῦσι, μήτε παῖδας περὶ πλείονος ποιοῦ, μήτε τὸ ζῆν, μήτε ἄλλο μηδὲν, περὶ τοῦ δικαίου· ἵνα εἰς ᾅδου ἐλθὼν ἔχῃς ταῦτα πάντα ἀπολογήσασθαι τοῖς ἐκεῖ ἄρχουσιν. οὔτε γὰρ ἐνθάδε σοι φαίνεται ταῦτα πράττοντι ἄμεινον εἶναι, οὐδὲ δικαιότερον, οὐδὲ ὁσιώτερον, οὐδὲ ἄλλῳ τῶν σῶν οὐδενί· οὔτε ἐκεῖσε ἀφικομένῳ ἄμεινον ἔσται. ἀλλὰ νῦν μὲν ἠδικημένος ἄπει (ἐὰν ἀπίῃς) οὐχ ὑφ' ἡμῶν τῶν νόμων, ἀλλ' ὑπ' ἀνθρώπων· ἐὰν δὲ ἐξέλθῃς οὕτως αἰσχρῶς ἀνταδικήσας τε καὶ ἀντικακουργήσας, τὰς σαυτοῦ ὁμολογίας τε καὶ ξυνθήκας τὰς πρὸς ἡμᾶς παραβὰς, καὶ κακὰ ἐργασάμενος τούτους οὓς ἥκιστα ἔδει, σαυτόν τε καὶ φίλους καὶ πατρίδα,

καὶ ἡμᾶς· ἡμεῖς τέ σοι χαλεπανοῦμεν ζῶντι, καὶ ἐκεῖ οἱ ἡμέτεροι ἀδελφοὶ, οἱ ἐν ᾅδου νόμοι, οὐκ εὐμενῶς σε ὑποδέξονται· εἰδότες ὅτι καὶ ἡμᾶς ἐπεχείρησας ἀπολέσαι, τὸ σὸν μέρος. ἀλλὰ μή σε πείσῃ Κρίτων ποιεῖν ἃ λέγει, μᾶλλον ἢ ἡμεῖς.

XI. Ταῦτα, ὦ φίλε ἑταῖρε Κρίτων, εὖ ἴσθι ὅτι ἐγὼ δοκῶ ἀκούειν, ὥσπερ οἱ κορυβαντιῶντες τῶν αὐλῶν δοκοῦσιν ἀκούειν· καὶ ἐν ἐμοὶ αὕτη ἡ ἠχὴ τούτων τῶν λόγων βομβεῖ, καὶ ποιεῖ μὴ δύνασθαι τῶν ἄλλων ἀκούειν. ἀλλὰ ἴσθι, ὅσα γε τὰ νῦν ἐμοὶ δοκοῦντα, ἐάν τι λέγῃς παρὰ ταῦτα, μάτην ἐρεῖς. ὅμως μέντοι εἴ τι οἴει πλέον ποιήσειν, λέγε. ΚΡ. Ἀλλ' ὦ Σώκρατες οὐκ ἔχω λέγειν. ΣΩ. Ἔα τοίνυν ὦ Κρίτων, καὶ πράττωμεν ταύτῃ, ἐπειδὴ ταύτῃ ὁ θεὸς ὑφηγεῖται.

Τέλος τοῦ Κρίτωνος, ἢ Περὶ πρακτοῦ.

nos utique & viventi tibi infensæ hic erimus, & in altera vita leges, quæ illic sunt nostræ sorores, haudquaquam te benignè recipient, scientes te nos pro viribus disperdere conatum fuisse. Quamobrem, nè Crito aliter tibi quam nos persuadeat, caveto.

XI. Hæc equidem, ô dulcis amice Crito, audire videor, quemadmodum Corybantes tibias audire se putant. Atque in me sermonum ejusmodi sonitus adeò reboat, ut alia audire non possim. Vides quæ in præsentia mihi videntur; quibus siquid contradicere aggrediaris, frustra conabere. Veruntamen siquid te profecturum confidis, dicas. CR. Ego verò quod dicam, ô Socrates, nihil habeo. SOC. Desine ergo Crito, & pergamus hac, quandoquidem hac nos Deus ipse ducit.

Finis Critonis, seu de eo quod agendum est.

PHÆDON

PHÆDON sive DE ANIMA.

ΦΑΙ'ΔΩΝ Ἢ ΠΕΡΙ' ΨΥΧΗ͂Σ.

Dialogi Personæ

ECHECRATES, PHÆDO, APOLLODORUS, SOCRATES, CEBES, SIMMIAS, CRITO, Undecimvirûm minister.

I. IPSE nè, ô Phædo, affuisti qua die Socrates venenum bibit in carcere? an ab alio ipse audivisti? PHÆ. Quⁿpiam, ô Echecrates, affui. ECHE. Quænam sunt ea, quæ vir ille antequam, moreretur, loquutus est? Et quomodo è vita discessit? Libenter enim auditem. Nam neque quisquam Phliasiorum civium frequenter proficiscitur nunc Athenas, neq; jamdiu hospes aliquis indè ad nos accessit,

Τὰ τοῦ Διαλόγου πρόσωπα.

ΕΧΕΚΡΑΤΗΣ, ΦΑΙΔΩΝ, ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΣ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΚΕΒΗΣ, ΣΙΜΜΙΑΣ, ΚΡΙΤΩΝ, ὁ τῶν ἕνδεκα ὑπηρέτης.

I. ΑΥΤΟΣ, ὦ Φαίδων, παρεγένου Σωκράτει ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ᾗ τὸ φάρμακον ἔπιεν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ· ἢ ἄλλου του ἤκουσας; ΦΑΙΔ. Αὐτὸς, ὦ Ἐχέκρατες. ΕΧ. Τί οὖν δή ἐστιν ἅττα εἶπεν ὁ ἀνὴρ περὶ τοῦ θανάτου; καὶ πῶς ἐτελεύτα; ἡδέως γὰρ ἂν ἀκούσαιμι. καὶ γὰρ οὔτε τῶν πολιτῶν Φλιασίων οὐδεὶς πάνυ τι ἐπιχωριάζει τανῦν Ἀθήναζε, οὔτέ τις ξένος ἀφῖκται χρόνου συχνοῦ ἐκεῖθεν, ὅστις

τις ἂν ἡμῖν σαφές τι ἀγγεῖλαι οἷός τ' ἦν περὶ τούτων, πλήν γε δὴ ὅτι φάρμακον πιὼν ἀποθάνοι· τῶν δὲ ἄλλων οὐδὲν εἶχε φράζειν. ΦΑΙΔ. Οὐδὲ τὰ περὶ τῆς δίκης ἄρα ἐπύθεσθε ὃν τρόπον ἐγένετο; ΕΧ. Ναί. ταῦτα μὲν ἡμῖν ἤγγειλέ τις· καὶ ἐθαυμάζομέν γε ὅτι πάλαι γενομένης αὐτῆς, πολλῷ ὕστερον φαίνεται ἀποθανών. τί οὖν ἦν τοῦτο, ὦ Φαίδων; ΦΑΙΔ. Τύχη τις αὐτῷ, ὦ Ἐχέκρατες, συνέβη. ἔτυχε γὰρ τῇ προτεραίᾳ τῆς δίκης ἡ πρύμνα ἐστεμμένη τοῦ πλοίου ὃ εἰς Δῆλον Ἀθηναῖοι πέμπουσι κατ' ἔτος. ΕΧ. Τοῦτο δὲ δὴ τί ἐστι; ΦΑΙΔ. Τοῦτό ἐστι τὸ πλοῖον (ὥς φασιν Ἀθηναῖοι) ἐν ᾧ Θησεύς ποτε εἰς Κρήτην τοὺς δὶς ἑπτὰ ἐκείνους ᾤχετο ἄγων, καὶ ἔσωσέ τε καὶ αὐτὸς ἐσώθη. τῷ οὖν Ἀπόλλωνι εὔξαντο (ὡς λέγεται) τότε, εἰ σωθεῖεν, ἑκάστου ἔτους θεωρείαν ἀπάξειν εἰς Δῆλον· ἣν δὴ ἀεὶ καὶ νῦν ἔτι ἐξ ἐκείνου κατ' ἐνιαυτὸν τῷ θεῷ πέμπουσιν. ἐπειδὰν οὖν ἄρξωνται τῆς θεωρείας, νόμος ἐστὶν αὐτοῖς ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ καθαρεύειν τὴν πόλιν, καὶ δημοσίᾳ μηδένα ἀποκτιννῦναι, πρὶν ἂν εἰς Δῆλον ἀφίκηται τὸ πλοῖον, καὶ πάλιν δεῦρο. τοῦτο δ' ἐνίοτε ἐν πολλῷ χρόνῳ γίνεται, ὅταν τύχωσιν οἱ ἄνεμοι ἀπολαβόντες αὐτούς. ἀρχὴ δ' ἐστὶ τῆς θεωρείας, ἐπειδὰν ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἀπόλλωνος στέψῃ τὴν πρύμναν τοῦ πλοίου.

qui certum aliquid ea de re nunciare nobis posset, nisi illum hausto veneno è vita migrasse. De cæteris verò nihil quid referret, habebat. PHÆD. Nec ergo quæ ad judicium pertinebant, quo pacto tractata fuerint audivistis? ECHEC. Audivimus hæc enim nobis quidam retulit. Et admirati profectò sumus, quòd jam peracto judicio, diu postea obiisse videatur. Quidnam in causa fuit, ô Phædo? PHÆ. Sorte quadam id Socrati, ô Echecrates, accidit. nam pridie quàm judicaretur, ornari contigit puppim navis ejus, quam mittunt Athenienses quotannis in Delum. ECHE. Id verò quidnam sibi vult? PHÆ. Hæc est illa navis, ut aiunt Athenienses, in qua Theseus olim bis septem illos secum vexit in Cretam, servavítque illos, & ille servatus est. Voverant autem, ut fertur, Apollini, si servarentur, quotannis in Delum spectaculum quoddam mittere. Quod quidem nunc etiam ac semper ex illo tempore singulis ad Deum mittunt annis. Cùm igitur spectaculi principium agitur, ex lege interim lustrant urbem, neminémque eo tempore publicè necant, donec Delum perveniat navis, rursúsq; Athenas revertatur. Id verò nonnunquam longo peragitur tempore quando eos occupant venti. Initium verò spectaculi est, postquam Apollinis sacerdos navis illius coronaverit puppim.

Id verò, ut modò dicebam, pridie quam judicaretur, factum erat. Quamobrem longum tempus Socrates fuit in carcere inter judicium atq; mortem.

II. ECHE. Circa verò mortem ipsam, ô Phædo, quænam sunt ab eo dicta, quæ facta, quíve familiarium aderant? An magistratus adesse non permittebant? atque ità defectus ab amicis decessit? PHÆ. Nequaquam. aderant aliqui, & quidem multi. ECHEC. Hæc igitur omnia para te quàm planissimè nobis referre, nisi quid negotii te impediat. PHÆ. Otiosus equidem sum, atque enarrare vobis conabor. Quippe cùm meminisse Socratis, sive ipse loquar, sive loquentes alios audiam, mihi semper omnium [illegible] dulcissimum. ECHEC. Similiter, ô Phædo, hos qui te audituri sunt, affectos habebis. Itaque conare pro viribus diligentissimè omnia persequi. PHÆDO. Atqui mira quadam ratione ô Echecrates illic præsens affectus eram. Neque enim misericordia me capiebat, ut familiarissimi viri morti præsentem. Siquidem beatus vir ille mihi, ô Echecrates, videbatur, tum animi illius habitum, tum orationem consideranti: adeò intrepidè generoséque migrabat è vita, ut videretur mihi in vitam alteram, non absque divina sorte migrare, sed illic quoque beatus fore, si quis unquam alius. Quamobrem neq;

τοῦτο δ' ἔτυχεν (ὥσπερ λέγω) τῇ προτεραίᾳ τῆς δίκης γεγονός· διὰ ταῦτα καὶ ὁ πολὺς χρόνος ἐγένετο τῷ Σωκράτει ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ὁ μεταξὺ τῆς δίκης τε καὶ τοῦ θανάτου.

II. ΕΧ. Τί δὲ δὴ τὰ περὶ αὐτὸν τὸν θάνατον, ὦ Φαίδων; τί ἦν τὰ λεχθέντα καὶ πραχθέντα; καὶ τίνες οἱ παραγενόμενοι τῶν ἐπιτηδείων τῷ ἀνδρί; ἢ οὐκ εἴων οἱ ἄρχοντες παρεῖναι, ἀλλ' ἔρημος ἐτελεύτα φίλων; ΦΑΙ. Οὐδαμῶς. ἀλλὰ παρῆσάν τινες, καὶ πολλοί γε. ΕΧ. Ταῦτα δὴ πάντα προθυμήθητι ὡς σαφέστατα ἡμῖν ἀπαγγεῖλαι, εἰ μή τις σοὶ ἀσχολία τυγχάνει οὖσα. ΦΑΙ. Ἀλλὰ σχολάζω τε καὶ πειράσομαι ὑμῖν διηγήσασθαι· καὶ γὰρ τὸ μεμνῆσθαι Σωκράτους, καὶ αὐτὸν λέγοντα, καὶ ἄλλου ἀκούοντα, ἔμοιγε ἀεὶ πάντων ἥδιστον. ΕΧ. Ἀλλὰ μὴν ὦ Φαίδων, καὶ τοὺς ἀκουσομένους γε τοιούτους ἑτέρους ἔχεις. ἀλλὰ πειρῶ ὡς ἂν δύνῃ ἀκριβέστατα διελθεῖν πάντα. ΦΑΙ. Καὶ μὴν ἔγωγε θαυμάσια ἔπαθον παραγενόμενος. οὔτε γὰρ ὡς θανάτῳ παρόντα με ἀνδρὸς ἐπιτηδείου ἔλεος εἰσῄει. εὐδαίμων γάρ μοι ὁ ἀνὴρ ἐφαίνετο, ὦ Ἐχέκρατες, καὶ τοῦ τρόπου καὶ τῶν λόγων, ὡς ἀδεῶς καὶ γενναίως ἐτελεύτα· ὥστε μοι παρίστασθαι ἐκεῖνον μηδ' εἰς ᾅδου ἰόντα, ἄνευ θείας μοίρας ἰέναι. ἀλλὰ καὶ ἐκεῖσε ἀφικόμενον εὖ πράξειν, εἴπερ τις πώποτε καὶ ἄλλος. διὰ δὴ

ταῦτα

ταῦτα οὐδὲν πάνυ μοι ἐλεεινὸν εἰσήει, ὡς εἰκὸς ἂν δόξειεν εἶναι παρόντι πένθει· οὔτε αὖ ἡδονὴ, ὡς ἐν φιλοσοφίᾳ ἡμῶν ὄντων, ὥσπερ εἰώθειμεν. καὶ γὰρ οἱ λόγοι τοιοῦτοί τινες ἦσαν, ἀλλ' ἀτεχνῶς ἄτοπόν τι μοι πάθος παρῆν, καί τις ἀήθης κρᾶσις ἀπό τε τῆς ἡδονῆς συγκεκραμένη ὁμοῦ καὶ τῆς λύπης, ἐνθυμουμένῳ ὅτι αὐτίκα ἐκεῖνος ἔμελλε τελευτᾷν. καὶ πάντες οἱ παρόντες σχεδόν τι οὕτω διεκείμεθα, ποτὲ μὲν γελῶντες, ἐνίοτε δὲ δακρύοντες· εἷς δὲ ἡμῶν καὶ διαφερόντως, Ἀπολλόδωρος. οἶσθα γάρ που τὸν ἄνδρα καὶ τὸν τρόπον αὐτοῦ· ΕΧΕΚ. Πῶς γὰρ οὔ; ΦΑΙΔ. Ἐκεῖνός τε τοίνυν παντάπασιν οὕτως εἶχε, καὶ αὐτὸς ἔγωγε ἐτεταράγμην, καὶ οἱ ἄλλοι. ΕΧΕΚ. Ἔτυχον δὲ ὦ Φαίδων τίνες παραγενόμενοι; ΦΑΙΔ. Οὗτός τε δὴ ὁ Ἀπολλόδωρος τῶν ἐπιχωρίων παρῆν, καὶ Κριτόβουλος, καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Κρίτων· καὶ ἔτι Ἑρμογένης, καὶ Ἐπιγένης, καὶ Αἰσχίνης, καὶ Ἀντισθένης. ἦν δὲ καὶ Κτήσιππος ὁ Παιανιεὺς, καὶ Μενέξενος, καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν ἐπιχωρίων· Πλάτων δὲ (οἶμαι) ἠσθένει. ΕΧΕΚ. Ξένοι δέ τινες παρῆσαν; ΦΑΙΔ. Ναί. Σιμμίας τέ γε ὁ Θηβαῖος, καὶ Κέβης, καὶ Φαιδώνδης· καὶ Μεγαρόθεν, Εὐκλείδης τε καὶ Τερψίων. ΕΧΕΚ. Τί δὲ, Ἀρίστιππος καὶ Κλεόμβροτος παρεγένοντο; ΦΑΙΔ.

admodum commovebar; (ut consentaneum videretur hominem rei præsentem lugubri commoveri) neque rursus afficiebar lætitia quemadmodum solebamus aliàs quum in philosophia versabamur. Nam sermones quidem ejusmodi erant, sed revera affectus quidam mirus atque insolita voluptatis dolorísque permixtio me invaserat considerantem illi pauló post moriendum esse. Et quicunque aderamus, fermè similiter eramus affecti, aliàs quidem ridentes, aliàs verò lacrymantes. Unus autem præ cæteris Apollodorus: nosti enim virum, ejusque mores. ECH. Quidni? PHÆD. Ille igitur ità prorsus erat affectus, atq; ego ipse aliíque omnes distractum similiter perturbatione animum habebamus. ECHEC. Sed quinam fortè aderant, ô Phædo? PHÆD. Cives quidem & indigenæ aderant, ipse Apollodorus, & Critobulus patérque ejus Crito: rursus Hermogenes, Epigenes, Æschines, Antisthenes. Aderat & Ctesippus Pæaneus, & Menexenus, atque alii quidam indigenæ. Plato atem, ut arbitror, ægrotabat. ECHEC. Sed num aliqui aderant peregrini? PHÆD. Aderant & peregrini, Simmias Thebanus, & Cebes, & Phædondes: Megarenses verò Euclides, & Terpsion. ECHECHRA. Aristippus autem & Cleombrotus an aderant? PHÆ.

Non.

Non. In Ægina enim dicebantur esse. ECHEC. Aderántne insuper alii? PHÆD. Hos fermè quos narravi, interfuisse existimo.

III. EC. Dic verò, quales fuerunt sermones? PHÆD. Conabor equidem à principio tibi omnia enarrare. Solebamus quotidie diebus superioribus ad Socratem proficisci, ego atque alii, convenientes mane in illa curia, in qua & judicium factum fuerat: carceri enim erat proxima. Colloquentes igitur inter nos opperiebamur semper illic quo ad carcer aperiretur. aperiebatur enim haud admodum mané. Eo autem aperto, ingrediebamur ad Socratem, & sæpe diem integrum cùm ipsó transigebamus. Tunc ergo prius solito convenimus. Pridie namque ejus diei, quum è carcere vespere egressi essemus, navem ex Delo audivimus rediisse. Itaque ediximus invicem summo mane nobis esse ad locum solitum redeundum. Cùm verò reversi essemus, egressus nobis obvius janitor qui nos solebat admittere, expectare jussit, nec prius ingredi quàm ac ipso accerseremur. Solvunt enim, inquit, undecimviri Socratem, illiq; denunciant hodie mortem esse obeundam. Neque deinde admodum commoratus rediit ad nos, jussítque intrare. Itaque introeuntes Socratem quidem invenimus compedibus pauló antè solutum. Xanthippen verò

Οὐ δῆτα. ἐν Αἰγίνῃ γὰρ ἐλέγοντο εἶναι. ΕΧ. Ἄλλος δέ τις παρῆν; ΦΑΙΔ. Σχεδόν τι οἶμαι τούτους παραγενέσθαι.

III. ΕΧΕ. Τί οὖν δή, τίνες, φῄς, ἦσαν οἱ λόγοι; ΦΑΙ. Ἐγώ σοι ἐξ ἀρχῆς πάντα πειράσομαι διηγήσασθαι. ἀεὶ γὰρ δὴ καὶ τὰς πρόσθεν ἡμέρας εἰώθειμεν φοιτᾶν καὶ ἐγὼ καὶ οἱ ἄλλοι παρὰ τὸν Σωκράτη, συλλεγόμενοι ἕωθεν εἰς τὸ δικαστήριον, ἐν ᾧ καὶ ἡ δίκη ἐγένετο. πλησίον γὰρ ἦν τοῦ δεσμωτηρίου. περιεμένομεν οὖν ἑκάστοτε ἕως ἀνοιχθείη τὸ δεσμωτήριον, διατρίβοντες μετ' ἀλλήλων. ἀνεῴγετο γὰρ οὐ πρωΐ· ἐπειδὴ δὲ ἀνοιχθείη, ᾔειμεν παρὰ τὸν Σωκράτη, καὶ τὰ πολλὰ διημερεύομεν μετ' αὐτοῦ. καὶ δὴ καὶ τότε πρωϊαίτερον συνελέγημεν. τῇ γὰρ προτεραίᾳ ἡμέρᾳ ἐπειδὴ ἐξήλθομεν ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου ἑσπέρας, ἐπυθόμεθα ὅτι τὸ πλοῖον ἐκ Δήλου ἀφιγμένον εἴη. παρηγγείλαμεν οὖν ἀλλήλοις ἥκειν ὡς πρωϊαίτατα εἰς τὸ εἰωθός· καὶ ἥκομεν· καὶ ἡμῖν ἐξελθὼν ὁ θυρωρὸς, ὅσπερ εἰώθει ὑπακούειν, εἶπεν ἐπιμένειν, καὶ μὴ πρότερον παριέναι ἕως ἂν αὐτὸς κελεύσῃ. λύουσι γὰρ (ἔφη) οἱ ἕνδεκα Σωκράτη, καὶ παραγγέλλουσιν ὅπως ἂν τῇδε τῇ ἡμέρᾳ τελευτᾷ. οὐ πολὺ δ' οὖν χρόνον ἐπισχὼν ἧκε, καὶ ἐκέλευσεν ἡμᾶς εἰσιέναι. εἰσιόντες οὖν κατελαμβάνομεν τὸν μὲν Σωκράτη ἄρτι λελυμένον, τὴν δὲ Ξανθίππην

(γινώσκεις

(γινώσκεις γὰρ) ἔχουσάν τε τὸ παιδίον αὐτοῦ καὶ παρακαθημένην. ὡς οὖν εἶδεν ἡμᾶς ἡ Ξανθίππη, ἀνευφήμησέ τε, καὶ τοιαῦτα ἄττα εἶπεν οἷα δὴ εἰώθασιν αἱ γυναῖκες, ὅτι, ὦ Σώκρατες, ὕστατον δή σε προσεροῦσι νῦν οἱ ἐπιτήδειοι, καὶ σὺ τούτους. καὶ ὁ Σωκράτης βλέψας εἰς τὸν Κρίτωνα, ὦ Κρίτων, ἔφη ἀπαγέτω τίς ταύτην οἴκαδε. καὶ ἐκείνην μὲν ἀπῆγον τινὲς τῶν τοῦ Κρίτωνος, βοῶσάν τε καὶ κοπτομένην. ὁ δὲ Σωκράτης, ἀνακαθιζόμενος εἰς τὴν κλίνην, συνέκαμψέ τε τὸ σκέλος, καὶ ἔτριψε τῇ χειρί· καὶ τρίβων ἅμα, ὡς ἄτοπον (ἔφη) ὦ ἄνδρες ἔοικέ τι εἶναι τοῦτο ὃ καλοῦσιν οἱ ἄνθρωποι ἡδύ· ὡς θαυμασίως πέφυκε πρὸς τὸ δοκοῦν ἐναντίον εἶναι τὸ λυπηρόν· τῷ ἅμα μὲν αὐτὼ μὴ θέλειν παραγίνεσθαι τῷ ἀνθρώπῳ· ἐὰν δέ τις διώκῃ τὸ ἕτερον καὶ λαμβάνῃ, σχεδόν τι ἀναγκάζεσθαι ἀεὶ λαμβάνειν καὶ τὸ ἕτερον, ὥσπερ ἐκ μιᾶς κορυφῆς ἡμμένω δύ᾽ ὄντε. καί μοι δοκεῖ (ἔφη) εἰ ἐνενόησεν αὐτὰ Αἴσωπος, μῦθον ἂν συνθεῖναι, ὡς ὁ θεὸς βουλόμενος αὐτὰ διαλλάξαι πολεμοῦντα, ἐπειδὴ οὐκ ἐδύνατο· συνῆψεν εἰς ταυτὸν αὐτῶν τὰς κορυφάς. καὶ διὰ ταῦτα ᾧ ἂν τὸ ἕτερον παραγένηται, ἐπακολουθεῖ ὕστερον καὶ τὸ ἕτερον. ὥσπερ οὖν καὶ αὐτῷ μοι ἔοικεν, ἐπειδὴ ὑπὸ τοῦ δεσμοῦ ἦν ἐν τῷ σκέλει τὸ ἀλγεῖν,

(nosti mulierem) juxtà sedentem, puerúmque ejus manibus tenentem. Quæ nos quum vidisset, ejulare cœpit, & qualia mulieres solent exclamare: O Socrates, inquit, nunc te postremùm tui familiares affabuntur túque illos. At Socrates Critonem intuitus, O Crito, inquit, abducat quis hanc domum. Et illam quidem abduxerunt quidam Critonis domestici, vociferantem atque plangentem. Socrates autem sedens in lecto, contraxit ad se crus, manúque perfricuit, atque inter fricandum sic inquit: Quàm mira videtur, ô viri, hæc res esse, quam nominant homines voluptatem, quamque miro naturaliter se habet modo ad dolorem ipsum, qui ejus contrarius esse videtur. quippe cum simul homini adesse nolint. Attamen si quis prosequitur capitque alterum, semper fermè alterum quoque accipere cogitur, quasi ex eodem vertice sint ambo connexa. Arbitror equidem Æsopum, si hæc animadvertisset, fabulam fuisse facturum: videlicet Deum ipsum cum ipsa inter se pugnantia vellet conciliare, neque id facere posset, in unum eorum apices conjunxisse, proptereáque cuicunque adest alterum, eidem mox alterum quoque adfuturum. quod quidem mihi accidit in præsentia. Siquidem modò crus propter vincula afficiebatur dolore,

sed

sed huic succedere voluptas jam videtur.

IV. Ad hæc Cebes, per Jovem, inquit, ô Socrates, opportunè id mihi in memoriam revocasti. Cùm enim poëmata composueris, prius cantum in laudem Apollinis, deinde etiam fabulas Æsopi carmine modulatus, tum alii multi me interrogaverunt, tum Evenus paulo antè, quonam consilio postquam in carcerem devenisti, ea feceris, quæ prius feceras nunquam. Si igitur tibi curæ est ut habeam quid respondeam Eveno, quando iterum ex me quæsierit, quod certò scio facturum, dic quæso, quid ei sit respondendum. Vera, inquit, ô Cebes, responde; me id effecisse, non ut vel cum ipso, vel cum ipsius carminibus contenderem: sciebam enim facile id non esse: verùm ut insomnia quædam experirer, miniméque officio meo deessem, si forte hæc esset ea musica quam sæpius jam exercere me jubent. Erant autem ejusmodi: Sæpe mihi in anteacta vita idem insomnium licet alia atque alia forma occurrens sese obtulit, eadem semper ità præcipiens, Fac, ô Socrates, musicam, atque exerce. Ego igitur quod in superiori tempore faciebam, hoc mihi præceptum arbitrabar: & quemadmodum currentes adhortari solemus, sic quod ipse antea faciebam, ad idem me insomnium cohortari putabam, quasi

ἐκείνῳ δὴ φαίνεται ἐπακολουθοῦν τὸ ἡδύ.

IV. Ὁ οὖν Κέβης ὑπολαβών, Νὴ τὸν Δία (ἔφη) ὦ Σώκρατες, εὖ γ' ἐποίησας ἀναμνήσας με. περὶ γάρ τοι τῶν ποιημάτων ὧν πεποίηκας, ἐντείνας τοὺς τοῦ Αἰσώπου λόγους, καὶ τὸ εἰς τὸν Ἀπόλλω προοίμιον, καὶ ἄλλοι τινές με ἤροντο ἤδη, ἀτὰρ καὶ Εὔηνος πρῴην, ὅ, τι ποτὲ διανοηθεὶς, ἐπειδὴ δεῦρο ἦλθες, ἐποίησας αὐτὰ, πρότερον οὐδὲν πώποτε ποιήσας. εἰ οὖν τί σοι μέλει τοῦ ἔχειν ἐμὲ Εὐήνῳ ἀποκρίνεσθαι, ὅταν με αὖθις ἐρωτᾷ, (εὖ οἶδα γὰρ ὅτι ἐρήσεται) εἰπὲ τί χρὴ λέγειν. Λέγε τοίνυν (ἔφη) αὐτῷ, ὦ Κέβης, τἀληθῆ, ὅτι οὐκ ἐκείνῳ βουλόμενος οὐδὲ τοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ ἀντίτεχνος εἶναι, ἐποίησα ταῦτα· (ᾔδειν γὰρ ὡς οὐ ῥᾴδιον εἴη) ἀλλ' ἐνυπνίων τινῶν ἀποπειρώμενος τί λέγοι, καὶ ἀφοσιούμενος, εἰ ἄρα πολλάκις ταύτην τὴν μουσικήν μοι ἐπιτάττοι ποιεῖν. ἦν γὰρ δὴ ἄττα τοιάδε· πολλάκις μοι φοιτῶν τὸ αὐτὸ ἐνύπνιον ἐν τῷ παρελθόντι βίῳ, ἄλλο τ' ἐν ἄλλῃ ὄψει φαινόμενον, τὰ αὐτὰ λέγον, Ὦ Σώκρατες (ἔφη) μουσικὴν ποίει καὶ ἐργάζου. καὶ ἐγὼ ἔν γε τῷ πρόσθεν χρόνῳ ὅπερ ἔπραττον, τοῦτο ὑπελάμβανον αὐτό μοι παρακελεύεσθαί τε καὶ ἐπικελεύειν, ὥσπερ οἱ τοῖς θέουσι διακελευόμενοι· καὶ ἐμοὶ οὕτω τὸ ἐνύπνιον, ὅπερ ἔπραττον τοῦτο ἐπικελεύειν, μουσικὴν ποιεῖν·

ὡς

ὡς φιλοσοφίας μὲν οὔσης μεγίστης μουσικῆς, ἐμοῦ δὲ τοῦτο πράττοντος. νῦν δ' ἐπειδὴ ἥ τε δίκη ἐγένετο, καὶ ἡ τοῦ θεοῦ ἑορτὴ διεκώλυέ με ἀποθνήσκειν, ἔδοξε χρῆναι, εἰ ἄρα πολλάκις μοι προστάττοι τὸ ἐνύπνιον ταύτην τὴν δημώδη μουσικὴν ποιεῖν, μὴ ἀπειθῆσαι αὐτῷ, ἀλλὰ ποιεῖν. ἀσφαλέστερον γὰρ εἶναι μὴ ἀπιέναι πρὶν ἀφοσιώσασθαι ποιήσαντα ποιήματα, πειθόμενον τῷ ἐνυπνίῳ. οὕτω δὴ πρῶτον μὲν εἰς τὸν θεὸν ἐποίησα, οὗ ἦν ἡ παροῦσα θυσία· μετὰ δὲ τὸν θεόν, ἐννοήσας ὅτι τὸν ποιητὴν δέοι εἴπερ μέλλοι ποιητὴς εἶναι, ποιεῖν μύθους ἀλλ' οὐ λόγους, καὶ αὐτὸς οὐκ ἦν μυθολογικός, διὰ ταῦτα, οὓς προχείρους εἶχον καὶ ἠπιστάμην μύθους τοὺς Αἰσώπου, τούτων ἐποίησα οἷς πρώτοις ἐνέτυχον.

V. Ταῦτα οὖν ὦ Κέβης Εὐήνῳ φράζε· καὶ ἐρρῶσθαι, καί, ἂν σωφρονῇ, ἐμὲ διώκειν. ἄπειμι δέ, ὡς ἔοικε, τήμερον· κελεύουσι γὰρ Ἀθηναῖοι. Καὶ ὁ Σιμμίας, Οἷον παρακελεύῃ, ἔφη, τοῦτο, ὦ Σώκρατες, Εὐήνῳ. πολλὰ γὰρ ἤδη ἐντετύχηκα τῷ ἀνδρί. σχεδὸν οὖν, ἐξ ὧν ἐγὼ ᾔσθημαι, οὐδ' ὁπωστιοῦν ἄν σοι ἑκὼν εἶναι πείσεται. Τί δαὶ (ἦ δ' ὅς) οὐ φιλόσοφος Εὐήνος; Ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη ὁ Σιμμίας. Ἐθελήσει τοίνυν καὶ Εὐήνος, καὶ πᾶς ὅτῳ ἀξίως τούτου τοῦ πράγματος μέτεστιν. οὐ μέντοι ἴσως βιάσεται αὐτόν.

philosophia maxima musica foret; ego autem in eo elaborarem. Postquam verò sententia de me lata esset, & mori me Dei festum inhiberet, censui oportere, si forte insomnium toties jubeat, popularem hanc musicam exercere, neque ei repugnare, sed morem gerere. Tutius enim fore arbitratus sum, antequam è vita migrarem, ab hoc me officio liberare, & parentem insomnium poëmata facere. Itaque primum quidem in ipsius Dei laudem versus feci, cujus tunc sacra celebrabantur: atque post Deum judicans oportere eum qui poëta futurus sit non sermones, sed fabulas facere, me verò non esse fabulatorem, nonnullas ex fabulis Æsopi quas sciebam, magisque in promptum habebam, ut in quamque prius incidi, modulatus sum.

V. Hæc igitur, ô Cebes, refer Eveno, & jube, ut valeat, & si sapit, me sequatur. miro. n. hinc hodie, ut apparet. Sic. n. Athenienses jubent. Tunc Simmias, Quale id est, inquit, ô Socrates, quod Eveno mandas? Sæpe enim in illum incidi, & quantum de illo sentio, nullo penè modo libens ille tibi parebit. Quid verò? inquit, nonne philosophus est Evenus? Mihi quidem videtur, inquit Simmias. Volet igitur & Evenus, & quicunque hujus rei dignè est particeps. Non tamen forte sibi vim inferet.

Non enim fas esse aiunt. Et simul hæc dicens, crura è lectis demisit in terra. Atque ità sedens, deinceps reliqua disputavit. Quæsivit igitur ab eo Cebes, quonam id modo ais, Socrates? fas quidem non esse seipsum violare, philosophum tamen optare morientem sequi? Quid, ô Cebes, inquit, nonne tu Simmiásque talia quædam audivistis à Philolao, quo familiariter utebamini? Manifesti quidem, inquit Cebes, nihil, ô Socrates. Atqui ego quoque de his rebus, inquit Socrates, ex auditu loquor. Quæ igitur ipse audivi, referre vobis nulla invidia prohibebit. Etenim fortasse maximè decet illò migraturum considerare atque animo fingere qualis futura putanda sit hæc ipsa migràtio. quid enim aliud usque ad solis occasum quis faciat? Quam ob causam, inquit Cebes, ô Socrates, nefas esse aiunt sibimet manus inferre? Jam enim quo modò quærebas, ego à Philolao audivi, quum apud nos versaretur, & ab aliis insuper nonnullis, non decere id facere: apertum tamen hac de re quicquam nihil ab aliquo unquam audivi. Sed attentione opus est, inquit. Nam & si audiveris, mirum tamen fortè videri possit, utrum hoc solum ex aliis omnibus simplex sit: nec accidat unquam homini quemadmodum cætera, quando & quibus melius sit mori quàm vivere. Itaque

οὐ γὰρ φασὶ θεμιτὸν εἶναι. καὶ ἅμα λέγων ταῦτα, καθῆκε τὰ σκέλη ἀπὸ τῆς κλίνης ἐπὶ τὴν γῆν· καὶ καθεζόμενος, οὕτως ἤδη τὰ λοιπὰ διελέγετο. Ἤρετο οὖν αὐτὸν ὁ Κέβης, Πῶς τοῦτο λέγεις, ὦ Σώκρατες, τὸ μὴ θεμιτὸν εἶναι ἑαυτὸν βιάζεσθαι; ἐθέλειν δ' ἂν τῷ ἀποθνήσκοντι τὸν φιλόσοφον ἕπεσθαι; Τί δὲ, ὦ Κέβης, οὐκ ἀκηκόατε σύ τε καὶ Σιμμίας περὶ τῶν τοιούτων, Φιλολάῳ συγγεγονότες; Οὐδέν γε σαφὲς, ὦ Σώκρατες· ἀλλὰ μὴν καὶ ἐγὼ ἐξ ἀκοῆς περὶ αὐτῶν λέγω. ἃ μέντοι τυγχάνω ἀκηκοὼς, φθόνος οὐδεὶς λέγειν. καὶ γὰρ ἴσως καὶ μάλιστα πρέπει μέλλοντα ἐκεῖσε ἀποδημεῖν, διασκοπεῖν τε καὶ μυθολογεῖν περὶ τῆς ἀποδημίας τῆς ἐκεῖ, ποίαν τινὰ οἰόμεθα αὐτὴν εἶναι. τί γὰρ ἄν τις καὶ ποιοῖ ἄλλο ἐν τῷ μέχρις ἡλίου δυσμῶν χρόνῳ; Κατὰ τί δὴ οὖν ποτε οὔ φασι θεμιτὸν εἶναι αὐτὸν ἑαυτὸν ἀποκτιννύειν, ὦ Σώκρατες; ἤδη γὰρ ἔγωγε (ὅπερ δὴ νῦν σὺ ἤρου) καὶ Φιλολάου ἤκουσα, ὅτε παρ' ἡμῖν διῃτᾶτο, ἤδη δὲ καὶ ἄλλων τινῶν, ὡς οὐ δέοι τοῦτο ποιεῖν· σαφὲς δὲ περὶ αὐτῶν οὐδενὸς πώποτε οὐδὲν ἀκήκοα. Ἀλλὰ προθυμεῖσθαι χρὴ, ἔφη. τάχα γὰρ ἂν καὶ ἀκούσαιο. ἴσως μέντοι θαυμαστόν σοι φανεῖται, εἰ τοῦτο μόνον τῶν ἄλλων ἁπάντων ἁπλοῦν ἐστι, καὶ οὐδέποτε τυγχάνει τῷ ἀνθρώπῳ, ὥσπερ καὶ τἆλλα ἐστὶν, ὅτε καὶ οἷς βέλτιον τεθνάναι ἢ ζῆν.

οἷς

οἷς ἢ βέλτιον τεθνάναι, θαυμαστὸν ἴσως σοι φαίνεται εἰ τούτοις τοῖς ἀνθρώποις μὴ ὅσιον αὐτοὺς ἑαυτοὺς εὖ ποιεῖν, ἀλλ' ἄλλον δεῖ περιμένειν εὐεργέτην. Καὶ ὁ Κέβης ἠρέμα ἐπιγελάσας, Ἴττω Ζεὺς, ἔφη, τῇ αὑτοῦ φωνῇ εἰπών. Καὶ γὰρ ἂν δόξειεν, ἔφη ὁ Σωκράτης, οὕτως γ' εἶναι ἄλογον· οὐ μέντοι ἀλλ' ἴσως γ' ἔχει τινὰ λόγον. ὁ μὲν οὖν ἐν ἀπορρήτοις λεγόμενος περὶ αὐτῶν λόγος, ὡς ἔν τινι φρουρᾷ ἐσμὲν οἱ ἄνθρωποι, καὶ οὐ δεῖ δὴ ἑαυτὸν ἐκ ταύτης λύειν, οὐδ' ἀποδιδράσκειν, μέγας τέ τίς μοι φαίνεται καὶ οὐ ῥᾴδιος διϊδεῖν· οὐ μέντοι ἀλλὰ τόδε γέ μοι δοκεῖ, ὦ Κέβης, εὖ λέγεσθαι, τὸ θεοὺς εἶναι ἡμῶν τοὺς ἐπιμελουμένους, καὶ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ἓν τῶν κτημάτων τοῖς θεοῖς εἶναι. ἢ σοὶ οὐ δοκεῖ οὕτως; Ἔμοιγ', ἔφη ὁ Κέβης. Οὐκοῦν (ἦ δ' ὅς) καὶ σὺ ἂν τῶν σαυτοῦ κτημάτων εἴ τι αὐτὸ ἑαυτὸ ἀποκτιννύοι, μὴ σημήναντός σου ὅτι βούλει αὐτὸ τεθνάναι, χαλεπαίνοις ἂν αὐτῷ, καὶ εἴ τινα ἔχοις τιμωρίαν τιμωροῖο ἄν; Πάνυ γ' ἔφη. Ἴσως τοίνυν ταύτῃ οὐκ ἄλογον, μὴ πρότερον αὐτὸν ἀποκτιννύναι δεῖν, πρὶν ἀνάγκην τινὰ ὁ θεὸς ἐπιπέμψῃ, ὥσπερ καὶ τὴν νῦν ἡμῖν παροῦσαν.

VI. Ἀλλ' εἰκὸς (ἔφη ὁ Κέβης) τοῦτό γε φαίνεται. ὃ μέντοι νῦν δὴ ἔλεγες, τὸ τοὺς

mirum tibi fortè videbitur; si his quibus præstat mori, non liceat sibimet prodesse, sed alium oporteat expectare qui prosit. Tunc Cebes subridens. Ittio Jupiter, inquit, sua ipsius lingua loquens. Atqui videri quidem, inquit Socrates, potest id sic absurdum. Fortasse tamen quandam habet rationem. Profectò sermo ille qui de hisce rebus in arcano habetur, quòd nos homines sumus in quadam custodia, neque decet quemquam ex hac seipsum solvere, neque aufugere, magnus quidem mihi videtur, neque cognitu facilis. Veruntamen id mihi, ô Cebes, rectè dici videtur, Deos quidem curam habere nostri: nos verò homines unam quandam ex possessionibus esse Deorum. An non ita tibi videtur; Mihi quidem, inquit Cebes. Nonne igitur, inquit, & tu si quod ex mancipiis tuis seipsum perimeret, quum tu minimè significasses velle te ut è vita excederet, irascereris illi? & si potestatem haberes, pœna quadam afficeres? Omnino, inquit. Fortasse igitur hoc modo non præter rationem est, non prius decere seipsum interficere quam Deus necessitatem aliquam imposuerit, qualem nobis imposuit in præsentia.

VI. Consentaneum id quidem apparet, inquit Cebes. Quod verò dicebas modò, philosophos

philosophos perfacilè velle mori, absurdum, ô Socrates, videtur esse, siquidem quod nunc diximus, rationem habet, Deum videlicet nostri curam gerere. Nos verò ejus esse possessionem. Nullam enim id rationem habet, prudentissimos videlicet homines non ægrè ferre ab ea cura se amoveri, quam illi præstant Dii, optimi omnium rerum gubernatores. Nunquam enim putaret vir prudens ipsum se melius esse curaturum, si liber evaserit: sed demens aliquis forsitan id putaret, fugiendum scilicet esse à domino: neque cogitaret non esse id quod bonum est fugiendum, sed in eo maximè permanendum. Ideóque absque ratione fugeret. Qui verò mentem habet, semper apud eum qui sit melior esse cupit. Atq; ita, ô Socrates, contrarium ejus quod paulo antè dicebatur, probabilius est. Sapientes enim decet graviter mortem ferre, insipientes verò libenter. Socrates igitur cùm hæc audisset, delectari mihi visus est argutia Cebetis. Conversúsque ad nos, Semper, inquit, hic Cebes rationes quasdam perscrutatur, neq; admodum facilè quod quivis dixerit, vult admittere. Tunc Simmias, Mihi, quoque, inquit, nonnihil videtur Cebes dicere. Quo enim consilio sapientes viri eos qui meliores revera quàm ipsi sint, fugiant, illísque carere facilè patiantur? Atqui mihi

φιλοσόφους ῥᾳδίως ἂν ἐθέλειν ἀποθνήσκειν, ἔοικε τοῦτο, ὦ Σώκρατες, ἀτόπῳ· εἴπερ ὃ νῦν δὴ λέγομεν, εὐλόγως ἔχει, τὸν θεόν τε εἶναι τὸν ἐπιμελούμενον ἡμῶν, καὶ ἡμᾶς ἐκείνου κτήματα εἶναι· τὸ γὰρ μὴ ἀγανακτεῖν τοὺς φρονιμωτάτους ἐκ ταύτης τῆς θεραπείας ἀπιόντας, ἐν ᾗ ἐπιστατοῦσιν αὐτῶν οἵπερ ἄριστοί εἰσι τῶν ὄντων ἐπιστάται θεοὶ, οὐκ ἔχει λόγον. οὐ γάρ που αὐτός γε αὑτοῦ ἄμεινον οἴεται ἐπιμελεῖσθαι, ἐλεύθερος γενόμενος· ἀλλ' ἀνόητος μὲν ἄνθρωπος τάχ' ἂν οἰηθείη ταῦτα φευκτέον εἶναι ἀπὸ τοῦ δεσπότου, καὶ οὐκ ἂν λογίζοιτο ὅτι οὐ δεῖ ἀπό γε τοῦ ἀγαθοῦ φεύγειν, ἀλλ' ὅτι μάλιστα παραμένειν. διὸ ἀλογίστως ἂν φεύγοι· ὁ δὲ νοῦν ἔχων ἐπιθυμοῖ που ἂν ἀεὶ εἶναι παρὰ τῷ αὑτοῦ βελτίονι. καί τοι οὕτως ὦ Σώκρατες, τοὐναντίον εἶναι εἰκὸς ἢ ὃ δὴ νῦν ἐλέγετο. τοὺς μὲν γὰρ φρονίμους, ἀγανακτεῖν ἀποθνήσκοντας πρέπει, τοὺς δ' ἄφρονας χαίρειν. Ἀκούσας οὖν ὁ Σωκράτης ἡσθῆναί τέ μοι ἔδοξε τῇ τοῦ Κέβητος πραγματείᾳ· καὶ ἐπιβλέψας εἰς ἡμᾶς, Ἀεί τοι, ἔφη, ὁ Κέβης λόγους τινὰς ἀνερευνᾷ, καὶ οὐ πάνυ εὐθέως ἐθέλει πείθεσθαι ὅ, τι ἂν τις εἴποι. Καὶ ὁ Σιμμίας, Ἀλλὰ μὴν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, νῦν γε δοκεῖ τί μοι καὶ αὐτῷ λέγειν Κέβης. τί γὰρ ἂν βουλόμενοι ἄνδρες σοφοὶ ὡς ἀληθῶς δεσπότας ἀμείνους αὐτῶν φεύγοιεν, καὶ ῥᾳδίως ἀπαλλάττοιντο αὐτῶν; καί μοι

δοκεῖ Κέβης εἰς σὲ τείνειν τὸν λόγον, ὅτι οὕτω ῥαδίως φέρεις καὶ ἡμᾶς ἀπολείπων, καὶ ἄρχοντας ἀγαθοὺς, ὡς αὐτὸς ὁμολογεῖς, θεούς.

VII. Δίκαια (ἔφη) λέγετε. οἶμαι γὰρ ὑμᾶς λέγειν ὅτι χρή με ἀπολογήσασθαι ὥσπερ ἐν δικαστηρίῳ. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Σιμμίας. Φέρε δὴ (ἦ δ᾽ ὅς) πειραθῶ πρὸς ὑμᾶς πιθανώτερον ἀπολογήσασθαι ἢ πρὸς τοὺς δικαστάς. ἐγὼ γὰρ (ἔφη) ὦ Σιμμία τε καὶ Κέβης, εἰ μὲν μὴ ᾤμην ἥξειν πρῶτον μὲν παρὰ θεοὺς ἄλλους σοφούς τε καὶ ἀγαθοὺς, ἔπειτα καὶ παρ᾽ ἀνθρώπους τετελευτηκότας ἀμείνους τῶν ἐνθάδε, ἠδίκουν ἂν, οὐκ ἀγανακτῶν τῷ θανάτῳ· νῦν δὲ εὖ ἴστε ὅτι παρ᾽ ἄνδρας τε ἐλπίζω ἀφίξεσθαι ἀγαθούς. καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἂν πάνυ διϊσχυρισαίμην· ὅτι μέντοι παρὰ θεοὺς δεσπότας πάνυ ἀγαθοὺς ἥξειν, εὖ ἴστε ὅτι, εἴπερ τι ἄλλο τῶν τοιούτων, διϊσχυρισαίμην ἂν καὶ τοῦτο. ὥστε διὰ ταῦτα οὐχ ὁμοίως ἀγανακτῶ, ἀλλ᾽ εὔελπίς εἰμι εἶναί τι τοῖς τετελευτηκόσι· καὶ, ὥσπερ γε καὶ πάλαι λέγεται, πολὺ ἄμεινον τοῖς ἀγαθοῖς ἢ τοῖς κακοῖς. Τί οὖν, ἔφη ὁ Σιμμίας, ὦ Σώκρατες; πότερον αὐτὸς ἔχων τὴν διάνοιαν ταύτην, ἐν νῷ ἔχεις ἀπιέναι, ἢ κἂν ἡμῖν μεταδοίης; κοινὸν γὰρ δὴ ἔμοιγε δοκεῖ καὶ ἡμῖν εἶναι ἀγαθὸν τοῦτο· καὶ ἅμα σοι ἡ ἀπολογία ἔσται, ἐὰν

videtur Cebes sermonem in te intendere, quòd tam facilè & nos relinquas & Deos, ut tu ipse fateris, principes bonos.

VII. Justa dicitis, inquit Socrates. arbitror enim vos dicere meipsum tanquam in judicio oportere purgare. Et maximè quidem, inquit Simmias. Age ergo, inquit. Conabor nunc apud vos accuratius quàm apud judices fecerim, me defendere. Equidem, ô Simmia atque Cebes, nisi me migraturum putarem, primùm quidem ad Deos alios sapientes & bonos, deinde ad homines defunctos his qui hìc sunt meliores, injusta agerem, non molestè ferens mortem. Nunc certò habetote, sperare me ad viros bonos iturum: sed hoc quidem haud omnino asseverarem. Quòd verò ad Deos dominos valde bonos iturus sim, certum habetote, siquid aliud ejusmodi, & hoc utique me affirmaturum. Propterea haud quaquam mortem molestè fero, ut quidem si aliter se res haberet, facerem, sed bono animo sum, speróque superesse aliquid his qui defuncti sunt, atque ut jamdiu dicitur, multo melius bonis fore quàm malis. Quid igitur, ô Socrates, inquit Simmias? Num ipse cum isthac sententia hinc abire cogitas? An nos quoque participes ejus relinquere? Nam commune nobis quoque id bonum esse arbitror. Præterea ita demum te apud nos purgaveris, si

quæ

quæ dicis, nobis etiam persuaseris. Dabo equidem operam, inquit. Sed Critonem prius auscultemus. Videtur enim mihi jamdudum nonnihil velle dicere. Quidnam putas aliud, ô Socrates, inquit Crito, quám quod jamdudum mihi dicit is qui tibi venenum est daturus? te videlicet monendum esse ut quam parcissimè loquaris, dicit enim eos qui disputant, nimium incalescere: nihil verò tale bibituris venenum convenire. Alioquin eos qui id fecerint, cogi interdum bis, quandoque ter venenum bibere. Tum Socrates, Mitte ipsum, inquit. Tantùm id quod officii ejus est paret, tanquam bis, & si oportuerit ter præbiturus. Et antea quidem inquit Crito, fermè id te responsurum sciebam. Sed me ille jamdudum interpellat. Mitte ipsum, inquit. Ego verò, ó judices, rationem vobis jam reddere volo, ob quam mihi videatur vir qui per omnem vitam incubuerit philosophiæ, meritò magna cum fiducia imminentem expectare mortem, atque bona spe esse, se ibi postquam hinc migraverit, maxima bona reportaturum. Quemadmodum igitur id ità se habeat ô Simmia atque Cebes, conabor equidem aperire.

ἄττα λέγῃς, ἡμᾶς πείσῃς. Ἀλλὰ πειράσομαι, ἔφη. πρῶτον δὲ Κρίτωνα τόνδε σκεψώμεθα, τί ἐστιν ὃ βούλεσθαί μοι δοκεῖ πάλαι εἰπεῖν. Τί δὲ, ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ Κρίτων, ἄλλό γε ἢ πάλαι μοι λέγει ὁ μέλλων σοι δώσειν τὸ φάρμακον, ὅτι χρή σοι φράζειν ὡς ἐλάχιστα διαλέγεσθαι; φησὶ γὰρ θερμαίνεσθαι μᾶλλον διαλεγομένους, δεῖν δὲ οὐδὲν τοιοῦτον προσφέρειν τῷ φαρμάκῳ· εἰ δὲ μὴ, ἐνίοτε ἀναγκάζεσθαι καὶ δὶς καὶ τρεῖς πίνειν τοὺς τι τοιοῦτον ποιοῦντας. Καὶ ὁ Σωκράτης, Ἔα, ἔφη, χαίρειν αὐτόν· ἀλλὰ μόνον τὸ ἑαυτοῦ παρασκευαζέτω, ὡς καὶ δὶς δώσων· ἐὰν δὲ δέῃ, καὶ τρεῖς. Ἀλλὰ σχεδὸν μέντοι ᾔδειν, ἔφη ὁ Κρίτων· ἀλλά μοι πράγματα πάλαι παρέχει. Ἔα αὐτὸν, ἔφη· ἀλλ' ὑμῖν δὴ τοῖς δικασταῖς βούλομαι τὸν λόγον ἀποδοῦναι, ὥς μοι φαίνεται εἰκότως ἀνὴρ τῷ ὄντι ἐν φιλοσοφίᾳ διατρίψας τὸν βίον, θαῤῥεῖν μέλλων ἀποθανεῖσθαι, καὶ εὔελπις εἶναι ἐκεῖ μέγιστα οἴσεσθαι ἀγαθὰ, ἐπειδὰν τελευτήσῃ. πῶς ἂν οὖν δὴ τοῦθ' οὕτως ἔχοι, ὦ Σιμμία τε καὶ Κέβης, ἐγὼ πειράσομαι φράσαι.

VIII. Quicunque philosophiam rectè tractant, videntur latuisse cæteros homines, quòd nihil aliud ipsi commentarentur quàm mori, atque esse se mortuos.

VIII. Κινδυνεύουσι γὰρ ὅσοι τυγχάνουσιν ὀρθῶς ἁπτόμενοι φιλοσοφίας λεληθέναι τοὺς ἄλλους, ὅτι οὐδὲν ἄλλο αὐτοὶ ἐπιτηδεύουσιν ἢ ἀποθνήσκειν τε καὶ τεθνάναι.

θνάναι. εἰ οὖν τοῦτ' ἀληθὲς, ἄτοπον δήπου ἂν εἴη, προθυμεῖσθαι μὲν ἐν παντὶ τῷ βίῳ μηδὲν ἄλλο ἢ τοῦτο· ἥκοντος δὲ δὴ αὐτοῦ, ἀγανακτεῖν ὃ πάλαι προυθυμοῦντό τε καὶ ἐπετήδευον. Καὶ ὁ Σιμμίας γελάσας, Νὴ τὸν Δία, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὐ πάνυ γέ με νῦν δὴ γελασείοντα ἐποίησας γελάσαι. οἶμαι γὰρ ἂν τοὺς πολλοὺς αὐτὸ τοῦτο ἀκούσαντας δοκεῖν εὖ πάνυ εἰρῆσθαι εἰς τοὺς φιλοσοφοῦντας, καὶ ξυμφάναι ἂν τοὺς μὲν παρ' ἡμῖν ἀνθρώπους καὶ πάνυ, ὅτι τῷ ὄντι οἱ φιλοσοφοῦντες θανατῶσι, καὶ σφᾶς γε οὐ λελήθασιν ὅτι ἄξιοι εἰσὶ τοῦτο πάσχειν. Καὶ ἀληθῆ γ' ἂν λέγοιεν, ὦ Σιμμία, πλήν γε τοῦ σφᾶς μὴ λεληθέναι. λέληθε γὰρ αὐτοὺς ἥ τε θανατῶσι, καὶ ἣ ἄξιοί εἰσι θανάτου οἱ ὡς ἀληθῶς φιλόσοφοι. εἴπωμεν γὰρ, ἔφη, πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς χαίρειν εἰπόντες ἐκείνοις, ἡγούμεθά τι τὸν θάνατον εἶναι; Πάνυ γ', ἔφη, ὑπολαβὼν ὁ Σιμμίας. Ἆρα μὴ ἄλλό τι ἢ τὴν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος ἀπαλλαγήν; καὶ εἶναι τοῦτο τεθνάναι, χωρὶς μὲν ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἀπαλλαγὲν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ σῶμα γεγονέναι. χωρὶς δὲ τὴν ψυχὴν τοῦ σώματος ἀπαλλαγεῖσαν, αὐτὴν καθ' αὑτὴν εἶναι; ἆρα μὴ ἄλλό τι ἢ ὁ θάνατος ἢ τοῦτο; Οὐκ, ἀλλὰ τοῦτο, ἔφη. Σκέψαι δὴ, ὦ 'γαθὲ, ἐὰν ἄρα καὶ σοὶ ξυνδοκῇ ἅπερ ἐμοί. ἐκ γὰρ τούτων μᾶλλον οἶμαι ἡμεῖς εἴσεσθαι περὶ

Quòd si id verum est, perabsurdum foret, si cum nihil præter hoc aliud per omnem vitam studuerint, hoc ipso adveniente quod jamdiu agitabant exercebántque, graviter ferrent. Hîc Simmias arridens, per Jovem, inquit, ô Socrates, mihi quidem haud multùm ridere cupienti risum expressisti. Nam multos arbitror fore qui si id audierint, aptissimè in philosophos dictum putent: nostrósque homines consensuros, & valde quidem quod philosophi revera moriantur, miniméque illos ignorare, dignos esse hos, qui hoc ipsum patiantur. Fortè id rectè, ô Simmia, dicerent, præterquam quòd se hoc non ignorare addunt. Latet enim ipsos, quà ratione veri philosophi & mori studeant, & morte sint digni. Sed jam relinquamus illos, nobisque ipsis loquamur. Putamúsne aliquid esse mortem? Aliquid certè, inquit Simmias. Nunquid aliud, inquit, quàm animæ à corpore solutionem? Esséque id, mortuum esse, scilicet solutum ab anima corpus per se seorsum esse? Seorsum quoque à corpore animam solutam, ipsam per seipsam existere? Nunquid mors præter hoc aliud est? Nihil aliud, inquit Simmias. Considera inquit, bone vir, num tibi idem quoque & mihi videatur. Ex his enim nos arbitror planius quæ perqui-

rimus,

rimus, intellecturos. Videtúrne tibi philosophi officium esse sectari eas quæ appellantur voluptates, quales sunt epularum, atque poculorum? Minimè quidem, ô Socrates, inquit. Sed an venereorum? Nullo modo, inquit. Quid reliquum corporis cultum, an eum magnifacere philosophus tibi videtur? ut habere vestes egregias, calceósque & alia quæ circa corpus sunt ornamenta, utrum multi facere tibi videtur, an nihili pendere, nisi quatenus magna cogat necessitas illis uti? Mihi quidem videtur verus philosophus hæc omnia floccipendere, inquit Simmias. An non tibi videtur, inquit, hujusmodi hominis studium haud ad corpus quidem declinare, sed quantum fieri potest ab illo discedere, atque ad animum se convertere? Mihi quidem inquit Simmias. Nonne igitur in ejusmodi rebus primum manifestè apparet philosophus præter cæteros homines animum quàm maximè potest à commercio corporis segregare? Apparet, inquit. Putant verò plerique, ô Simmia, eum hominem cui nihil talium dulce sit, neque illis fruatur, revera vivere existimandum non esse, penè mortuum, cùm voluptatibus corporis non studeat. Verissima narras, inquit.

IX. Quid autem circa sapientiæ ipsius acquisitionem? Inquit Socrates. Utrum impedimento est corpus si quis ipsum

ὧν σκοποῦμεν. φαίνεταί σοι φιλοσόφου ἀνδρὸς εἶναι ἐσπουδακέναι περὶ τὰς ἡδονὰς καλουμένας τὰς τοιάσδε, οἷον σιτίων τε καὶ ποτῶν; Ἥκιστά γε, ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ Σιμμίας. Τί δέ; τὰς τῶν ἀφροδισίων; Οὐδαμῶς. Τί δέ; τὰς ἄλλας τὰς περὶ τὸ σῶμα θεραπείας δοκεῖ σοι ἐντίμους ἡγεῖσθαι ὁ τοιοῦτος; οἷον, ἱματίων διαφερόντων κτήσεις, καὶ ὑποδημάτων, καὶ τοὺς ἄλλους καλλωπισμοὺς τοὺς περὶ τὸ σῶμα, πότερον τιμᾶν δοκεῖ σοι ἢ ἀτιμάζειν, καθόσον μὴ πολλὴ ἀνάγκη μετέχειν αὐτῶν; Ἀτιμάζειν ἔμοιγε δοκεῖ (ἔφη) ὅγε ὡς ἀληθῶς φιλόσοφος. Οὐκοῦν ὅλως δοκεῖ σοι (ἔφη) ἡ τοῦ τοιούτου πραγματεία, οὐ περὶ τὸ σῶμα εἶναι, ἀλλὰ καθόσον δύναται ἀφεστάναι αὐτοῦ, πρὸς δὲ τὴν ψυχὴν τετράφθαι; Ἔμοιγε. Ἆρ' οὖν πρῶτον μὲν ἐν τοῖς τοιούτοις δῆλός ἐστιν ὁ φιλόσοφος ἀπολύων ὅτι μάλιστα τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῆς τοῦ σώματος κοινωνίας διαφερόντως τῶν ἄλλων ἀνθρώπων; Φαίνεται. Καὶ δοκεῖ γέ που, ὦ Σιμμία, τοῖς πολλοῖς ἀνθρώπων, ᾧ μηδὲν ἡδὺ τῶν τοιούτων, μηδὲ μετέχει αὐτῶν, οὐκ ἄξιον εἶναι ζῆν, ἀλλ' ἐγγύς τι τείνειν τοῦ τεθνάναι ὁ μηδὲν φροντίζων τῶν ἡδονῶν αἳ διὰ τοῦ σώματός εἰσι. Πάνυ μὲν οὖν ἀληθῆ λέγει..

IX. Τί δὲ δὴ περὶ αὐτὴν τῆς φρονήσεως κτῆσιν, πότερον ἐμπόδιον τὸ σῶμα, ἢ οὔ, ἐάν τις αὐτὸ

ἐν τῇ ζητήσει κοινωνὸν συμπαραλαμβάνῃ; οἷον τὸ τοιόνδε λέγω. ἆρα ἔχει ἀλήθειάν τινα ὄψις τε καὶ ἀκοὴ τοῖς ἀνθρώποις; ἢ τά γε τοιαῦτα καὶ οἱ ποιηταὶ ἀεὶ ἡμῖν θρυλλοῦσιν, ὅτι οὔτ' ἀκούομεν ἀκριβὲς οὐδὲν, οὔτε ὁρῶμεν; καί τοι εἰ αὗται τῶν περὶ τὸ σῶμα αἰσθήσεων μὴ ἀκριβεῖς εἰσὶ μηδὲ σαφεῖς, σχολῇ γε αἱ ἄλλαι, πᾶσαι γάρ που τούτων φαυλότεραί εἰσιν. ἢ σοὶ οὐ δοκοῦσι; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Πότε οὖν (ἦ δ' ὅς) ἡ ψυχὴ τῆς ἀληθείας ἅπτεται; ὅταν μὲν γὰρ μετὰ τοῦ σώματος ἐπιχειρῇ τι σκοπεῖν, δῆλον ὅτι τότε ἐξαπατᾶται ὑπ' αὐτοῦ. Ἀληθῆ λέγεις. Ἆρ' οὖν οὐκ ἐν τῷ λογίζεσθαι, εἴπερ που ἄλλοθι, κατάδηλον αὐτῇ γίγνεταί τι τῶν ὄντων; Ναί; Λογίζεται δέ γέ που τότε κάλλιστα, ὅταν αὐτὴν τούτων μηδὲν παραλυπῇ, μήτε ἀκοὴ, μήτε ὄψις, μήτε ἀλγηδὼν, μήτε τις ἡδονὴ, ἀλλ' ὅτι μάλιστα αὐτὴ καθ' αὑτὴν γίγνηται, ἐῶσα χαίρειν τὸ σῶμα, καὶ καθόσον δύναται μὴ κοινωνοῦσα αὐτῷ μηδ' ἁπτομένη, ὀρέγηται τοῦ ὄντος. Ἔστι ταῦτα. Οὐκοῦν καὶ ἐνταῦθα ἡ τοῦ φιλοσόφου ψυχὴ μάλιστα ἀτιμάζει τὸ σῶμα, καὶ φεύγει ἀπ' αὐτοῦ, ζητεῖ δὲ αὐτὴ καθ' αὑτὴν γίγνεσθαι; Φαίνεται. Τί δὲ δὴ τὰ τοιάδε, ὦ Σιμμία, φαμέν τι εἶναι δίκαιον αὐτὸ, ἢ οὐδέν; Φαμέν τι, νὴ Δία. Καὶ οὐ καλὸν καὶ ἀγαθόν; Πῶς δ'

socium ad investigandum assumpserit, necne? Quale id est quod nunc dicam. Habéntne visus & auditus veritatem in hominibus aliquam? An verò sic se res habet, ut ipsi quoque poëtæ semper canunt, nihil nos audire, nihil videre syncerum? Atqui si ii corporis sensus synceri certíque non sunt, neque etiam alii: quippe cùm cæteri omnes his quodammodo deteriores sint. An non tibi videntur? Prorsus, inquit. Quando igitur animus veritatem attingit? inquit. Quando enim aliquid cum corpore tentat investigare, proculdubio decipitur à corpore. Verè loqueris, inquit. An non, si in ipsa ratiocinatione usquam alibi, certè fit illi aliquid eorum quæ verè sunt, manifestum? Ità est, inquit. Ratiocinatur autem tunc optimè, quando horum nihil eum perturbat, neque auditus, neque visus, neque dolor, neque voluptas: sed quàm maximè se ipsum in se recipiens, deserit corpus, neque quicquam quoad fieri potest cum illo communicans, neque attingens, ipsum quod verè est, affectat. Est ità, inquit. Nonne, inquit Simmias, & in hoc philosophi animus maximè contemnit corpus, ab eoque aufugit, quæritque secundum seipsum vivere? Apparet, inquit. Quid verò hæc, ô Simmia? inquit. Dicimus nè justum ipsum esse aliquid, an nihil? Aliquid per Jovem, inquit. Rursus ipsum pulchrum ipsúmq;bonum aliquid esse?

Quidni?

Quidni? Num aliquando horum aliquid oculis percepisti? Nunquam, inquit. An alio quodam sensu corporis illa attigisti? Loquor autem de omnibus, veluti de ipsa magnitudine, de sanitate, de robore ipso, ac summatim de cæterorum omnium essentia, id est, quod unumquodque sit, utrum per corpus quod in his verissimum est, perspicitur? An ità se res habet, ut quicunque nostrùm maximè & accuratissimè cogitare mente se comparat, ipsum quod aggreditur cogitandum, hic proximè ad cognitionem ipsius accedat? Prorsus. Nonne igitur ille purissimè faceret, quicunque ipsa cogitatione quàm maximè se ad unumquodque conferret, neque visum in excogitando adhibens, neque sensum prorsus illum ratiocinationi conjungens: sed ipsa per se cogitatione syncera utens, ipsum per se quodlibet syncerum existens studeret venari quam maximè ab oculis, ab auribus, & ut summatim dicam, à toto corpore liber, utpote perturbante animum, neque permittente veritatem, sapientiámque assequi, siquando in communionem recipiatur? Annon hic erit, ô Simmia, siquis unquam alius, qui quod verè est assequetur? Mirificè verò loqueris, ô Socrates, inquit Simmias.

X. Nonne igitur, inquit, ex his omnibus necessariò sequitur,

οὔ; Ἤδη οὖν πώποτέ τι τῶν τοιούτων τοῖς ὀφθαλμοῖς εἶδες; Οὐδαμῶς, ἦ δ' ὅς. Ἀλλ' ἄλλῃ τινὶ αἰσθήσει τῶν διὰ τοῦ σώματος ἐφήψω αὐτῶν (λέγω δὲ περὶ πάντων, οἷον μεγέθους πέρι, ὑγιείας, ἰσχύος καὶ τῶν ἄλλων ἑνὶ λόγῳ ἁπάντων τῆς οὐσίας, ὃ τυγχάνει ἕκαστον ὄν) ἆρα διὰ τοῦ σώματος τἀληθέστατον αὐτῶν θεωρεῖται; ἢ ὧδ' ἔχει· ὃς ἂν μάλιστα ἡμῶν καὶ ἀκριβέστατα παρασκευάσηται αὐτὸ ἕκαστον διανοηθῆναι, περὶ οὗ σκοπεῖ, οὗτος ἂν ἐγγύτατα ἴοι τοῦ γνῶναι ἕκαστον; Πάνυ μὲν οὖν. Ἆρ' οὖν ἐκεῖνος ἂν τοῦτο ποιήσειε καθαρώτατα, ὅστις ὅτι μάλιστα αὐτῇ τῇ διανοίᾳ ἴοι ἐφ' ἕκαστον, μήτε τὴν ὄψιν παρατιθέμενος ἐν τῷ διανοεῖσθαι, μήτε ἄλλην αἴσθησιν ἐφέλκων μηδεμίαν μετὰ τοῦ λογισμοῦ, ἀλλ' αὐτῇ καθ' αὑτὴν εἰλικρινεῖ τῇ διανοίᾳ χρώμενος, αὐτὸ καθ' αὑτὸ εἰλικρινὲς ἕκαστον ἐπιχειρεῖ θηρεύειν τῶν ὄντων, ἀπαλλαγεὶς ὅτι μάλιστα ὀφθαλμῶν τε καὶ ὤτων, καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν, ξύμπαντος τοῦ σώματος, ὡς ταράττοντος καὶ οὐκ ἐῶντος τὴν ψυχὴν κτήσασθαι ἀλήθειάν τε καὶ φρόνησιν, ὅταν κοινωνῇ. ἆρ' οὐχ οὗτός ἐστιν, ὦ Σιμμία, εἴπερ τις ἄλλος, ὁ τευξόμενος τοῦ ὄντος; Ὑπερφυῶς (ἔφη ὁ Σιμμίας) ὡς ἀληθῆ λέγεις, ὦ Σώκρατες.

X. Οὐκοῦν ἀνάγκη (ἔφη) ἐκ πάντων τούτων παρίστασθαι

δόξαν τοιάνδε τινὰ τοῖς γνησίως φιλοσόφοις, ὥστε καὶ πρὸς ἀλλήλους τοιαῦτα ἄττα λέγειν· ὅτι κινδυνεύει τοι ὥσπερ ἀτραπὸς ἐκφέρειν ἡμᾶς μετὰ τοῦ λόγου ἐν τῇ σκέψει· ὅτι ἕως ἂν τὸ σῶμα ἔχωμεν, καὶ ξυμπεφυρμένη ᾖ ἡμῶν ἡ ψυχὴ μετὰ τοῦ τοιούτου κακοῦ, οὐ μήποτε κτησώμεθα ἱκανῶς οὗ ἐπιθυμοῦμεν. φαμὲν δὲ τοῦτο εἶναι τὸ ἀληθές. μυρίας μὲν γὰρ ἡμῖν ἀσχολίας παρέχει τὸ σῶμα, διὰ τὴν ἀναγκαίαν τροφήν. ἔτι δὲ, ἄν τινες νόσοι προσπέσωσιν ἐμποδίζουσιν ἡμῶν τὴν τοῦ ὄντος θήραν, ἐρώτων τε καὶ ἐπιθυμιῶν καὶ φόβων καὶ εἰδώλων παντοδαπῶν καὶ φλυαρίας ἐμπίπλησιν ἡμᾶς πολλῆς. ὥστε τὸ λεγόμενον ὡς ἀληθῶς τῷ ὄντι, ὑπ' αὐτοῦ οὐδὲ φρονῆσαι ἡμῖν ἐγγίγνεται οὐδέποτε οὐδέν. καὶ γὰρ πολέμους καὶ στάσεις καὶ μάχας οὐδὲν ἄλλο παρέχει ἢ τὸ σῶμα καὶ αἱ τούτου ἐπιθυμίαι. διὰ γὰρ τὴν τῶν χρημάτων κτῆσιν πάντες οἱ πόλεμοι γίγνονται, τὰ δὲ χρήματα ἀναγκαζόμεθα κτᾶσθαι διὰ τὸ σῶμα, δουλεύοντες τῇ τούτου θεραπείᾳ· καὶ ἐκ τούτου ἀσχολίαν ἄγομεν φιλοσοφίας πέρι, διὰ ταῦτα πάντα. τὸ δ' ἔσχατον πάντων, ὅτι ἐάν τις ἡμῖν καὶ σχολὴ γένηται ἀπ' αὐτοῦ, καὶ τραπώμεθα πρὸς τὸ σκοπεῖν τι, ἐν ταῖς ζητήσεσιν αὖ πανταχοῦ παραπῖπτον θόρυβον παρέχει καὶ ταραχὴν, καὶ ἐκπλήττει, ὥστε μὴ δύνασθαι ὑπ' αὐτοῦ καθορᾶν τἀληθές.

opinionem ejusmodi veris philosophis usqueadeò constare debere, ut inter se talia quædam loquantur? Nos quadam rationis ipsius via ridemur ad id considerandum perduci, quamdiu corpus habemus, animúsque noster tanto malo erit admixtus, nunquam id quod desideramus, abundè consecuturos. Impedimenta enim penè innumerabilia corpus præbet, propter necessariam ejus alimoniam. Præterea morbi nobis hinc incidentes, investigationem veritatis impediunt: amoribus, cupiditatibus, timoribus, variisque imaginibus, multis denique nugis nos implet, ut verissimè dicatur nunquam nobis ab illo permitti, ut quicquam rectum sapiamus. Nam ad bella, ad seditiones, ad pugnas nihil aliud quàm corpus, ejusque cupiditates impellunt. Omnia enim bella pecuniarum gratia fiunt. Pecunias autem quærere cogimur, corporis gratia, cultui ejus inservientes. atque ità fit ut propter hæc omnia à philosophiæ studiis abstrahamur. Extremum verò omnium, est quòd siquid ab ipso otii nobis contingat, nósque ad considerandum aliquid conferamus investigantibus nobis rursus ubique sese opponens, tumultu quodam perturbat animum, & quasi percutiens reddit attonitum, adeò ut hoc obstaculo impediti, verum perspicere nequeamus. Cæ-

terùm

terùm nobis revera demonstratum est, siquando sumus purè aliquid intellecturi, recedere à corpore oportere, atque ipso animo res ipsas considerare. Atq; tunc, ut apparet, compotes evademus ejus quod affectamus, cujusve amatores profitemur nos esse, scilicet sapientiæ, cum videlicet mortui fuerimus quemadmodum nostra indicat oratio: dum autem vivemus, nequaquam. Etenim si nihil cum corpore purè discerni potest, è duobus alterum: aut nunquam possumus scientiam consequi, aut post mortem. Tunc enim animus ipse per seipsum erit seorsum à corpore, prius verò nequaquam. Atque dum vivimus ità ut videtur, proximè ad scientiam accedemus, si quàm minimum cum corpore commercium habuerimus, neque quicquam cum illo communicaverimus, nisi quantum summa cogat necessitas: neque hujus natura replebimur, sed ab ejus contagione cavebimus, quoad deus ipse nos solvat: atque ità puri, & à corporis insipientia liberati, ut consentaneum est, cum talibus erimus, cognoscemúsque per nos ipsos syncerum quodlibet, id est, forsitan ipsum verum. nam impuro quidem purum attingere nèfas est. Talia equidem, ô Simmia, judico necessarium esse omnes rectè discendi cupidos loqui inter se atque opinari. An non tibi sic vi-

ἀλλὰ τῷ ὄντι ἡμῖν δέδεικ) ὅτι εἰ μέλλομέν ποτε καθαρῶς τὶ εἴσεσθαι, ἀπαλλακτέον αὐτοῦ, καὶ αὐτῇ τῇ ψυχῇ θεατέον αὐτὰ τὰ πράγματα· καὶ τότε, ὡς ἔοικεν, ἡμῖν ἔσται οὗ ἐπιθυμοῦμέν τε καὶ φαμὲν ἐρασταὶ εἶναι, φρονήσεως, ἐπειδὰν τελευτήσωμεν, ὡς ὁ λόγος σημαίνει· ζῶσι δὲ οὔ. εἰ γὰρ μὴ οἷόν τε μετὰ τοῦ σώματος μηδὲν καθαρῶς γνῶναι, δυοῖν θάτερον, ἢ οὐδαμοῦ ἐστι κτήσασθαι τὸ εἰδέναι, ἢ τελευτήσασι. τότε γὰρ αὐτὴ καθ' αὑτὴν ἡ ψυχὴ ἔσται χωρὶς τοῦ σώματος, πρότερον δ' οὔ. καὶ ἐν ᾧ ἂν ζῶμεν, οὕτως, ὡς ἔοικεν, ἐγγυτάτω ἐσόμεθα τοῦ εἰδέναι, ἐὰν ὅτι μάλιστα μηδὲν ὁμιλῶμεν τῷ σώματι, μηδὲ κοινωνῶμεν (ὅτι μὴ πᾶσα ἀνάγκη) μηδὲ ἀναπιμπλώμεθα τῆς τούτου φύσεως, ἀλλὰ καθαρεύωμεν ἀπ' αὐτοῦ, ἕως ἂν ὁ θεὸς αὐτὸς ἀπολύσῃ ἡμᾶς. καὶ οὕτω μὲν καθαροὶ ἀπαλλαττόμενοι τῆς τοῦ σώματος ἀφροσύνης, ὡς τὸ εἰκὸς, μετὰ τοιούτων τε ἐσόμεθα καὶ γνωσόμεθα δι' ἡμῶν αὐτῶν πᾶν τὸ εἰλικρινές. τοῦτο δ' ἐστὶν ἴσως τὸ ἀληθές. μὴ καθαρῷ γὰρ καθαροῦ ἐφάπτεσθαι μὴ οὐ θεμιτὸν ᾖ. τοιαῦτα οἶμαι, ὦ Σιμμία, ἀναγκαῖον εἶναι πρὸς ἀλλήλους λέγειν καὶ δοξάζειν πάντας τοὺς ὀρθῶς φιλομαθεῖς. ἢ οὐ δοκεῖ σοι οὕτως;

Πάντως

Πάντως γε μᾶλλον, ὦ Σώκρατες.

XI. Οὐκοῦν (ἔφη ὁ Σωκράτης) εἰ ταῦτ' ἀληθῆ, ὦ ἑταῖρε, πολλὴ ἐλπὶς ἀφικομένῳ οἷ ἐγὼ πορεύομαι, ἱκανῶς ἐκεῖ, εἴπερ πυ ἄλλοθι, κτήσασθαι τῦτο ῦ ἕνεκα ἡ πολλὴ πραγματεία ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι βίῳ γέγονεν. ὥστε ἥγε ἀποδημία ἡ νῦν ἐμοὶ προστεταγμένη, μετὰ ἀγαθῆς ἐλπίδος γίγνεται καὶ ἄλλῳ ἀνδρὶ, ὃς ἡγεῖταί οἱ παρεσκευάσθαι τὴν διάνοιαν ὥσπερ κεκαθαρμένην. Πάνυ μὲν ὖν, ἔφη ὁ Σιμμίας. Κάθαρσις δὲ εἶναι ἆρα ὐ τῦτο ξυμβαίνει ὅπερ πάλαι ἐν τῷ λόγῳ λέγεται, τὸ χωρίζειν ὅτι μάλιστα ἀπὸ τῦ σώματος τὴν ψυχὴν, καὶ ἐθίσαι αὐτὴν καθ' αὑτὴν πανταχόθεν ἐκ τῦ σώματος συναγείρεσθαί τε καὶ ἀθροίζεσθαι, καὶ οἰκεῖν κατὰ τὸ δυνατὸν, καὶ ἐν τῷ νῦν παρόντι καὶ ἐν τῷ ἔπειτα, μόνην καθ' αὑτὴν ἐκλυομένην, ὥσπερ ἐκ δεσμῶν ἐκ τῦ σώματος; Πάνυ μὲν ὖν, ἔφη. Οὐκῦν τῦτό γε θάνατος ὀνομάζεται, λύσις καὶ χωρισμὸς ψυχῆς ἀπὸ σώματος; Παντάπασί γ', ἦ δ' ὅς. Λύειν δέ γε αὐτὴν, ὥς φαμὲν, προθυμῦνται ἀεὶ μάλιστα καὶ μόνοι οἱ φιλοσοφῦντες ὀρθῶς· καὶ τὸ μελέτημα αὐτὸ τῦτό ἐστι τῶν φιλοσόφων, λύσις καὶ χωρισμὸς ψυχῆς ἀπὸ τῦ σώματος, ἢ ὔ; Φαίνεται. Οὐκῦν (ὅπερ ἐν ἀρχῇ ἔλεγον)

detur? Et maximè quidem, omnium, ô Socrates.

XI. Si hæc igitur, inquit, vera sunt, ô amice, magna spes est eum qui pervenerit illuc quò nunc ego proficiscor, si usquam alibi, id illic abundè consecuturum, cujus gratia tantum nos negotium in præsenti vita suscepimus. Hanc ergo migrationem in præsentia mihi impositam, bona spe suscipio: similitérque quivis alius suscipiet, qui modò putat præparatam sibi mentem tanquam purificatam. Ità prorsus, inquit Simmias. Purificatio verò inquit, nonne in hoc consistit quod jamdudum dicebamus, videlicet ut quàm maximè possumus, animum à corpore sejungamus: eúmque assuefaciamus per se undique à corporis contagione sevocari & colligi: itaque (quo ad ejus fieri potest) habitare: idque, & in præsenti tempore, & in futuro à corpore solum per se tanquam corporis vinculis solutum. Maximè quidem, inquit. Nonne igitur hoc mors appellatur, solutio & separatio animæ à corpore? Prorsus, inquit. Solvere verò ipsum, quemadmodum confitemur, omni tempore maximè ac soli student qui rectè philosophantur. Atque hæc ipsa philosophorum meditatio est, animum à corpore solvere, atque separare. Nonne ità? Ità videtur. Nonne igitur ut in principio dicebam,

ridicu-

ridiculum foret, si vir qui se in vita sic comparavit ut quàm proximè ad mortem accederet sic viveret ut ea deinde adveniente, indignaretur? Nonne ridiculum? Quidni? Revera igitur, inquit, ô Simmia rectè philosophantes mortem commentantur, atque ab ea minimè omnium perterrentur. Ità verò considera. Cùm enim corpus quidem ubique aspernentur, animum verò ipsum cupiant per seipsum habere, nonne summa esset absurditas, si tunc quoniam id evenit, expavescant, molestéque ferant, neque libenter illuc proficiscantur, quò quum pervenerint, spes est eo quidem quod amabant in vita, potiri (amabant autem sapientiam) eo autem cujus commercium molestè ferebant, liberari; An verò meritoriis pueris, uxoribus, liberis defunctis, multi sponte voluerunt ad inferos proficisci, sperantes eos ibi videre, cum eisque versari quos amaverant: Sapientiæ autem verus amator, vehementer in hanc ipsam spem adductus, non alibi eam pro dignitate se comparaturum quàm apud inferos, mortem ægrè feret, ac non libenter illuc migrabit? Arbitrari quidem, ô amice, oportet, si verè philosophus sit, magnopere apud ipsum hanc opinionem valere, ut non alibi puram sapientiam posse assequi speret, quàm illic. Si autem

γελοῖον ἂν εἴη, ἄνδρα παρασκευάζοντα ἑαυτὸν ἐν τῷ βίῳ ὅτι ἐγγυτάτω ὄντα τοῦ τεθνάναι, οὕτω ζῆν· κἄπειθ' ἥκοντος αὐτῷ τούτου, ἀγανακτεῖν οὐ γελοῖον; Πῶς δ' οὔ; Τῷ ὄντι ἄρα (ἔφη) ὦ Σιμμία, οἱ ὀρθῶς φιλοσοφοῦντες ἀποθνήσκειν μελετῶσι, καὶ τὸ τεθνάναι ἥκιστ' αὐτοῖς ἀνθρώπων φοβερόν. ἐκ τῶνδε δὲ σκόπει. εἰ γὰρ διαβέβληνται μὲν πανταχῇ τῷ σώματι, αὐτὴν δὲ καθ' αὐτὴν ἐπιθυμοῦσι τὴν ψυχὴν ἔχειν, τούτου δὲ γιγνομένου φοβοῖντο καὶ ἀγανακτοῖεν, οὐ πολλὴ ἂν ἀλογία εἴη, εἰ μὴ ἄσμενοι ἐκεῖσε ἴοιεν οἷ ἀφικομένοις ἐλπίς ἐστιν οὗ διὰ βίου ἤρων, τυχεῖν; ἤρων δὲ φρονήσεως, ᾧ τε διεβέβληντο, τούτου ἀπηλλάχθαι συνόντος αὐτοῖς. ἢ ἀνθρωπίνων μὲν παιδικῶν καὶ γυναικῶν καὶ υἱέων ἀποθανόντων, πολλοὶ δὴ ἑκόντες ἠθέλησαν εἰς ᾅδου ἐλθεῖν ὑπὸ ταύτης ἀγόμενοι τῆς ἐλπίδος, τῆς τοῦ ὄψεσθαί τι ἐκεῖ ὧν ἐπεθύμουν, καὶ ξυνέσεσθαι; φρονήσεως δὲ ἄρα τις τῷ ὄντι ἐρῶν, καὶ λαβὼν σφόδρα τὴν αὐτὴν ταύτην ἐλπίδα, μηδαμοῦ ἄλλοθι ἐντεύξεσθαι αὐτῇ ἀξίως λόγου, ἢ ἐν ᾅδου, ἀγανακτήσει τε ἀποθνήσκων, καὶ οὐκ ἄσμενος εἶσιν αὐτόσε; οἴεσθαί γε χρή, ἐὰν τῷ ὄντι ᾖ, ὦ ἑταῖρε, φιλόσοφος. σφόδρα γὰρ αὐτῷ ταῦτα δόξει μηδαμοῦ ἄλλοθι καθαρῶς ἐντεύξεσθαι φρονήσει, ἀλλ' ἢ ἐκεῖ. εἰ δὲ

τοῦτο

τοῦτο οὕτως ἔχει ὅπερ ἄρτι ἔλεγον, οὐ πολλὴ ἂν ἀλογία εἴη εἰ φοβεῖτο τὸν θάνατον ὁ τοιοῦτος; Πολλὴ μέν τοι νὴ Δία, ἦ δ᾽ ὅς.

XII. Οὐκοῦν ἱκανόν σοι τεκμήριον, ἔφη, τοῦτο ἀνδρὸς ὃν ἂν ἴδῃς ἀγανακτοῦντα μέλλοντα ἀποθανεῖσθαι, ὅτι οὐκ ἄρ᾽ ἦν φιλόσοφος, ἀλλά τις φιλοσώματος. ὁ αὐτὸς δέ που οὗτος τυγχάνει ὢν καὶ φιλοχρήματος καὶ φιλότιμος· ἤτοι τὰ ἕτερα τούτων, ἢ ἀμφότερα. Πάνυ, ἔφη, ἔχει οὕτως ὡς λέγεις. Ἆρ᾽ οὖν, ἔφη, ὦ Σιμμία, οὐ καὶ ἡ ὀνομαζομένη ἀνδρεία τοῖς οὕτω διακειμένοις μάλιστα προσήκει; Πάντως δή που, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ ἡ σωφροσύνη, ἣν καὶ οἱ πολλοὶ ὀνομάζουσι σωφροσύνην, τὸ περὶ τὰς ἐπιθυμίας μὴ ἐπτοῆσθαι, ἀλλ᾽ ὀλιγώρως ἔχειν καὶ κοσμίως, ἆρ᾽ οὐ τούτοις μόνοις προσήκει τοῖς μάλιστα τοῦ σώματος ὀλιγωροῦσί τε καὶ ἐν φιλοσοφίᾳ ζῶσιν; Ἀνάγκη, ἔφη. Εἰ γὰρ ἐθελήσεις (ἦ δ᾽ ὅς) ἐννοῆσαι τήν γε τῶν ἄλλων ἀνδρείαν τε καὶ σωφροσύνην, δόξει σοι εἶναι ἄτοπος. Πῶς δή, ὦ Σώκρατες; Οἶσθα (ἦ δ᾽ ὅς) ὅτι τὸν θάνατον ἡγοῦνται πάντες οἱ ἄλλοι τῶν μεγίστων κακῶν εἶναι; Καὶ μάλα, ἔφη. Οὐκοῦν φόβῳ μειζόνων κακῶν ὑπομένουσιν αὐτῶν οἱ ἀνδρεῖοι τὸν θάνατον, ὅταν ὑπομένωσι. Ἔστι ταῦτα.

hoc ità se habet, nonne quemadmodum modò dicebam, præter rationem foret, omnino, si mortem vir ejusmodi formidaret? Per Jovem, inquit Simmias contra rationem.

XII. Sufficiens ergo conjectura erit, inquit, si quem videris molestè mortem ferre, eum non esse philosophum, sed φιλοσώματον, quendam, id est corporis amatorem, atque eundem fermè φιλοχρήματον, & φιλότιμον, id est pecuniarum honorúmque cupidum: aut talem, ut alterum horum affectet, aut utrumque. Omnino ità est, ut ais, inquit. Proinde quæ, ô Simmia, fortitudo nominatur, an non viris ejusmodi maximè convenit? Maximè, inquit. Nonne & temperantia (quam quidem etiam multi eam esse aiunt, quæ facit nè cupiditatibus serviamus, sed eas autem contemnamus, modestiámque servemus) his duntaxat convenit, qui corpus despiciunt maximè, atque in philosophia vivunt? Necesse est, inquit. Si enim considerare velis fortitudinem temperantiámque aliorum, tibi perabsurda videbitur. Quanam, ô Socrates, ratione? Scis utique cæteros omnes mortem unum ex maximis malis existimare. Et maximè inquit. Nonne igitur majorum metu malorum, quicunque inter eos fortes sunt, sustinent mortem, quando sustinent? Profectó.

fectó. Metuendo igitur, atq; metu fortes sunt omnes præter philosophos: etsi absurdum est metu, vel timiditate aliquem esse fortem. Certé. Quid autem: qui inter eos moderati dicuntur, inquit, nonne simili quodam pacto affecti sunt intemperantia videlicet quadam temperati? quanquam impossibile id esse dicimus. Veruntamen illis evenit affectio quædam huic similis, in ista eorum fatua temperantia. Timentes enim nè aliis careant voluptatibus, easque appetentes, à cæteris abstinent, ab aliis superati: etsi vocant intemperantiam, à voluptatibus superari. Veruntamen accidit eis, ut superati à voluptatibus, alias superent voluptâtes. Jam verò id illi simile est quod modo dicebatur, scilicet quodam modo per intemperantiam fieri temperatos. Simile quidem. Atqui vide ô beate Simmia, nè hæc haud quaquam recta sit ad virtutem via, voluptates videlicet voluptatibus, dolores doloribus, & metum metu, & majus minori tanquam nummos commutare: sed ille duntaxat rectus sit nummus, quo hæc omnia oporteat commutari, scilicet prudentia: in quo, & cum quo omnia empta ac vendita revera sunt: & fortitudo, & temperantia, & justitia, ac summatim vera virtus cum prudentia: sive adsint, sive absint voluptates & timores, cæteráque generis ejusdem. Sin

Τῷ δεδιέναι ἄρα καὶ δέει ἀνδρεῖοί εἰσι πάντες, πλὴν οἱ φιλόσοφοι. καί τοι ἄτοπόν γε δέει τινὰ ἢ δειλίᾳ ἀνδρεῖον εἶναι. Πάνυ μὲν οὖν. Τί δέ, οἱ κόσμιοι αὐτῶν οὐ ταυτὸν τοῦτο πεπόνθασιν; ἀκολασίᾳ τινὶ σώφρονές εἰσι; καί τοι φαμέν γε τοῦ ἀδύνατον εἶναι, ἀλλ' ὅμως αὐτοῖς συμβαίνει τούτῳ ὅμοιον εἶναι τὸ πάθος τὸ περὶ ταύτην τὴν εὐήθη σωφροσύνην. φοβούμενοι γὰρ ἑτέρων ἡδονῶν στερηθῆναι, καὶ ἐπιθυμοῦντες ἐκείνων, ἄλλων ἀπέχονται, ὑπ' ἄλλων κρατούμενοι. καί τοι καλοῦσί γε ἀκολασίαν τὸ ὑπὸ τῶν ἡδονῶν ἄρχεσθαι· ἀλλ' ὅμως συμβαίνει αὐτοῖς κρατουμένοις ὑφ' ἡδονῶν, κρατεῖν ἄλλων ἡδονῶν. τοῦτο δ' ὅμοιόν ἐστιν ᾧ νῦν δὴ ἐλέγετο, τῷ τρόπον τινὰ δι' ἀκολασίαν αὐτοὺς σεσωφρονίσθαι. Ἔοικε γάρ. Ὦ μακάριε Σιμμία, μὴ οὐχ αὕτη ᾖ ἡ ὀρθὴ πρὸς ἀρετὴν, ἡδονὰς πρὸς ἡδονὰς, καὶ λύπας πρὸς λύπας, καὶ φόβον πρὸς φόβον καταλλάττεσθαι, καὶ μείζω πρὸς ἐλάττω, ὥσπερ νομίσματα· ἀλλ' ᾖ ἐκεῖνο μόνον τὸ νόμισμα ὀρθὸν, ἀντὶ οὗ δεῖ πάντα ταῦτα καταλλάττεσθαι, φρόνησις· καὶ τούτου μὲν πάντα καὶ μετὰ τούτου ὠνούμενά τε καὶ πιπρασκόμενα τῷ ὄντι ᾖ, καὶ ἀνδρεία, καὶ σωφροσύνη, καὶ δικαιοσύνη· καὶ ξυλλήβδην ἀληθὴς ἀρετὴ μετὰ φρονήσεως, καὶ προσγιγνομένων καὶ ἀπογιγνομένων καὶ ἡδονῶν καὶ φόβων, καὶ τῶν ἄλλων πάντων τῶν τοιούτων·

χωριζό-

χωριζόμενα δὲ φρονήσεως, καὶ ἀλλαττόμενα ἀντὶ ἀλλήλων, μὴ σκιαγραφία τις ᾖ ἡ τοιαύτη ἀρετὴ, καὶ τῷ ὄντι ἀνδραποδώδης τε καὶ οὐδὲν ὑγιὲς οὐδ' ἀληθὲς ἔχῃ· τὸ δ' ἀληθὲς, τῷ ὄντι ᾖ κάθαρσίς τις τῶν τοιούτων πάντων, καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ δικαιοσύνη, καὶ ἡ ἀνδρεία, καὶ αὕτη ἡ φρόνησις μὴ καθαρμός τις ᾖ· καὶ κινδυνεύουσι καὶ οἱ τὰς τελετὰς ἡμῖν οὗτοι καταστήσαντες, οὐ φαῦλοί τινες εἶναι, ἀλλὰ τῷ ὄντι πάλαι αἰνίττεσθαι ὅτι ὃς ἂν ἀμύητος καὶ ἀτέλεστος εἰς ᾅδου ἀφίκηται, ἐν βορβόρῳ κείσεται· ὁ δὲ κεκαθαρμένος τε καὶ τετελεσμένος, ἐκεῖσε ἀφικόμενος, μετὰ θεῶν οἰκήσει. εἰσὶ γὰρ δὴ (φασὶν οἱ περὶ τὰς τελετὰς) ναρθηκοφόροι μὲν πολλοὶ, βάκχοι δέ γε παῦροι. οὗτοι δ' εἰσὶ, κατὰ τὴν ἐμὴν δόξαν, οὐκ ἄλλοι ἢ οἱ πεφιλοσοφηκότες ὀρθῶς. ὧν δὴ καὶ ἔγωγε κατὰ τὸ δυνατὸν οὐδὲν ἀπέλιπον ἐν τῷ βίῳ, ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ προυθυμήθην γενέσθαι. εἰ δὲ ὀρθῶς προυθυμήθην, καί τι ἠνύσαμεν, ἐκεῖσε ἐλθόντες τὸ σαφὲς εἰσόμεθα, ἐὰν θεὸς ἐθέλῃ, ὀλίγον ὕστερον, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ. ταῦτ' οὖν ἐγὼ (ἔφη) ὦ Σιμμία τε καὶ Κέβης ἀπολογοῦμαι, ὡς εἰκότως ὑμᾶς τε ἀπολείπω, καὶ τοὺς ἐνθάδε δεσπότας οὐ χαλεπῶς φέρω, οὐδ' ἀγανακτῶ, ἡγούμενος καὶ ἐκεῖ οὐδὲν ἧττον ἢ ἐνθάδε δεσπόταις τε

autem à prudentia segregata invicem commutantur, adumbratio quædam sit ejusmodi virtus ac revera servilis, nihil sani verique possidens: virtutis autem veritas in horum omnium purificatione revera consistat: & temperantia, & justitia, & fortitudo, & prudentia ipsa sit purificatio quædam. Quamobrem hi qui mysteria nobis constituerunt, minimè contemnendi videntur, sed revera jamdudum occultè nos admonuêre, quòd quicunque non expiatus neque initiatus migrabit ad inferos, jacebit in luto: quicunque verò purgatus atque initiatus illuc accesserit, cum diis habitabit. Sunt enim (ut vulgò aiunt) qui in mysteriis versantur, thyrsigeri quidem multi, Bacchi verò pauci. Hi verò ut equidem opinor, non alii sunt quàm qui rectè philosophati sunt. quorum quidem in numero ut essem nihil in vita, quantum in me fuit, prætermisi: sed omnibus modis contendi. An verò rectè contenderim, aliquidve profecerim, quum illuc pervenerimus, certò sciemus, si Deus voluerit, paulo pòst, ut mihi videtur. Hanc igitur excusationem affero, ô Simmia, & ô Cebes, cur cùm vos eosque qui hic sunt, dominos relinquam, meritò non ægrè feram neque indigner. spero enim me & illic non minus quàm hic bonos

bonos dominos amicósque inventurum. Multi verò id minimè credunt. Si igitur defensio mea vobis magis quam Atheniensibus judicibus persuasit, bene se res habet.

XIII. Cùm hæc Socrates dixisset, suscipiens sermonem Cebes, sic inquit, Cætera quidem, ô Socrates, rectè dicta videntur: quantum verò ad ipsam animam spectat, valde ambigunt homines, nè anima à corpore separata nusquam sit ulterius, sed ea ipsa die qua homo mortem obierit, intereat, statímque sejuncta à corpore dissolvatur, atque egrediens quasi ventus aut fumus dissipetur atq; evanescat, neque usquam ulterius omnino sit aliquid. Profectò si esset alicubi collecta in semetipsam, & ab his malis quæ tu modò narrabas liberata, multa nimirum bonáque spes esset, ô Socrates, vera quæ dicebas fore. Cæterum ad id fortasse persuasione fidéque non parva opus est, ut credatur superesse animam post interitum hominis, atque aliquam vim intelligentiámque habere. Vera, ô Cebes, loqueris, inquit Socrates. Verùm quid agendum censes? an fortè de his ipsis confabulandum, utrum ità esse, an aliter probabile sit? Libenter equidem, inquit Cebes, audirem de his rebus quid sentias. Neminem arbitror, inquit So-

ἀγαθοῖς ἐντεύξεσθαι καὶ ἑταίροις. τοῖς δὲ πολλοῖς ἀπιστίαν παρέχει. εἴ τι οὖν ὑμῖν πιθανώτερός εἰμι ἐν τῇ ἀπολογίᾳ ἢ τοῖς Ἀθηναίων δικασταῖς, εὖ ἂν ἔχοι.

XIII. Εἰπόντος δὴ τοῦ Σωκράτους ταῦτα, ὑπολαβὼν ὁ Κέβης ἔφη, Ὦ Σώκρατες, τὰ μὲν ἄλλα δοκεῖ ἔμοι γε καλῶς λέγεσθαι· τὰ δὲ περὶ τῆς ψυχῆς πολλὴν ἀπιστίαν παρέχει τοῖς ἀνθρώποις, μή, ἐπειδὰν ἀπαλλαγῇ τοῦ σώματος, οὐδαμοῦ ἔτι ᾖ, ἀλλ' ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ διαφθείρηταί τε καὶ ἀπολλύηται ᾗ ἂν ὁ ἄνθρωπος ἀποθάνῃ, εὐθὺς ἀπαλλαττομένη τοῦ σώματος, καὶ ἐκβαίνουσα, ὥσπερ πνεῦμα ἢ καπνὸς, διασκεδασθεῖσα οἴχηται διαπταμένη, καὶ οὐδὲν ἔτι οὐδαμοῦ ᾖ. ἐπεὶ εἴπερ εἴη που αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν συνηθροισμένη, καὶ ἀπηλλαγμένη τούτων τῶν κακῶν, ὧν σὺ νῦν δὴ διῆλθες, πολλὴ ἂν ἐλπὶς εἴη καὶ καλὴ, ὦ Σώκρατες, ὡς ἀληθῆ ἐστιν ἃ σὺ λέγεις. ἀλλὰ τοῦτο δὴ ἴσως οὐκ ὀλίγης παραμυθίας δεῖται καὶ πίστεως, ὡς ἔστι τε ψυχὴ ἀποθανόντος τοῦ ἀνθρώπου, καί τινα δύναμιν ἔχει καὶ φρόνησιν. Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις, ὁ Σωκράτης, ὦ Κέβης. ἀλλὰ τί δὴ ποιῶμεν; ἢ περὶ αὐτῶν τούτων βούλει διαμυθολογῶμεν, εἴτε εἰκὸς οὕτως ἔχειν, εἴτε μή. Ἔγωγ' οὖν (ἔφη ὁ Κέβης) ἡδέως ἂν ἀκούσαιμι ἥντινα δόξαν ἔχεις περὶ αὐτῶν. Οὔκουν γ' ἂν οἶμαι (ἦ δ' ὃς ὁ Σωκράτης)

κράτης) εἰπεῖν τινα νῦν ἀκούσαντα, οὐδ' εἰ κωμῳδοποιὸς εἴη, ὡς ἀδολεσχῶ, καὶ οὐ περὶ προσηκόντων τοὺς λόγους ποιοῦμαι.

XIV. Εἰ οὖν δοκεῖ, καὶ χρὴ διασκοπεῖσθαι, σκεψώμεθα αὐτὸ τῇδέ πῃ, εἴτε ἄρα ἐν ᾅδου εἰσὶν αἱ ψυχαὶ τελευτησάντων τῶν ἀνθρώπων, εἴτε καὶ οὔ. παλαιὸς μὲν οὖν ἐστί τις ὁ λόγος οὗ μεμνήμεθα, ὡς εἰσὶν ἐνθένδε ἀφικόμεναι ἐκεῖ, καὶ πάλιν γε δεῦρο ἀφικνοῦνται, καὶ γίγνονται ἐκ τῶν τεθνεώτων. καὶ εἰ τοῦθ' οὕτως ἔχει, πάλιν γίγνεσθαι ἐκ τῶν ἀποθανόντων τοὺς ζῶντας, ἄλλο τι ἢ εἶεν ἂν ἡμῶν αἱ ψυχαὶ ἐκεῖ; οὐ γὰρ ἄν που πάλιν ἐγίγνοντο, μὴ οὖσαι. καὶ τοῦτο ἱκανὸν τεκμήριον τοῦ ταῦτ' εἶναι, εἰ τῷ ὄντι φανερὸν γίγνοιτο ὅτι οὐδαμόθεν ἄλλοθεν γίγνονται οἱ ζῶντες ἢ ἐκ τῶν τεθνεώτων. εἰ δὲ μή ἐστι τοῦτο, ἄλλου ἄν του δέοι λόγου. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Κέβης. μὴ τοίνυν κατ' ἀνθρώπων (ἦ δ' ὅς) σκόπει μόνον τοῦτο, εἰ βούλει ῥᾷον μαθεῖν, ἀλλὰ καὶ κατὰ ζώων πάντων καὶ φυτῶν, καὶ ξυλλήβδην ὅσαπερ ἔχει γένεσιν, περὶ πάντων ἴδωμεν. ἆρ' οὑτωσὶ γίγνεται ἅπαντα, οὐκ ἄλλοθεν ἢ ἐκ τῶν ἐναντίων τὰ ἐναντία, ὅσοις τυγχάνει ὂν τοιοῦτόν τι; οἷον, τὸ καλὸν τῷ αἰσχρῷ ἐναντίον που, καὶ δίκαιον ἀδίκῳ· καὶ ἄλλα δὴ μυρία οὕτως ἔχει. σκεψώμεθα ἄρα ἀναγκαῖον ὅσοις ἐστί τι ἐναντίον μηδαμόθεν

crates, hæc audientem, nè ſi comœdus quidem ſit, eſſe dicturum nugari nunc me, ac de quibus minimè oporteat verba facere.

XIV. Si ergo placet oportétque conſiderare, id hoc pacto conſideremus, utrum videlicet apud inferos ſint mortuorum animæ necne. Vetus quidem hic extat ſermo, cujus memores ſumus, ſupereſſe animas quæ hinc illuc abierunt, rursúſque huc reverti fieríque ex mortuis. Atqui ſi hoc verum eſt, ut ex mortuis iterum viventes fiant, eſſent animæ illic noſtræ. Neque enim rurſus fierent, ſi non eſſent. Atque hæc ſufficiens conjectura eſt, itá eſſe, ſi revera conſtet haud aliunde viventes fieri quàm ex mortuis. At veró niſi id ſit, alia opus erit ratione. Omnino, inquit Cebes. Neque veró id in hominibus ſolùm, inquit, ſi planius intelligere vis, conſideres, ſed in animalibus omnibus, & plantis, atque ut ſummatim dicam in omnibus quæ gignuntur, utrum omnia ſic fiant, neque aliunde quàm ex contrariis contraria, quibuſcunque tale aliquid contingit: quemadmodum pulchrum turpi quodammodo contrarium eſt, & juſtum injuſto, aliáque ejuſmodi quàm plurima videmus. Conſideremus, utrum neceſſarium ſit, cuicunque aliquid eſt contrarium, non aliunde

id

id quàm ex suo contrario fieri? Veluti quando quid majus efficitur, necesse est ex eo quod antè fuerat minus, postea majus evadere. Ità est. Nonne & si minus aliquid fiat, ex eo quod antè majus erat, postea fiet minus? Sic omnino. Quinetiam ex robustiori debilius, ex tardiori velocius? Prorsus. Quid verò? Si quid evadat deterius, nonne ex meliori? Et si justius ex injustiori? Quidni? In omnibus igitur satis id exploratum habemus, omnia ità fieri, contraria videlicet ex contrariis. Prorsus. Quid rursus? Estne etiam aliquid tale in ipsis, inter contraria duo? Duæ videlicet inter illa generationes, sive progressiones ab altero quidem in alterum, atque in alterum vicissim ab altero? Etenim inter majus atque minus, medium obtinent incrementum, & decrementum: dicimúsque id quidem crescere, illud verò decrescere. Ità inquit. Nonne similiter discerni vicissim, atque confundi, frigescere, & incalescere, omniáque eodem pacto? Et si nomina nobis desunt alicubi, re tamen ipsa ubique ità necesse est fieri, videlicet omnia ex contrariis invicem. generationémque esse utriusque vicissim in alterum? Omnino quidem, inquit, Quid verò? ei quod est vivere, éstne aliquid contrarium? quemadmodum ei quod vigilare est, dormire contrarium? Sic est omni-

ἄλλοθεν αὐτὸ γίγνεσθαι, ἢ ἐκ τοῦ αὐτῷ ἐναντίου. οἷον, ὅταν μεῖζόν τι γίγνηται, ἀνάγκη που ἐξ ἐλάττονος ὄντος πρότερον, ἔπειτα μεῖζον γίγνεσθαι; Ναί. Οὐκοῦν κἂν ἔλαττον γίγνηται, ἐκ μείζονος ὄντος πρότερον, ὕστερον ἔλαττον γενήσεται; Ἔστιν, ἔφη, οὕτω. Καὶ μὴν ἐξ ἰσχυροτέρου γε τὸ ἀσθενέστερον, καὶ ἐκ βραδυτέρου τὸ θᾶττον; Πάνυ γε. Τί δέ; ἄν τι χεῖρον γίγνηται, οὐκ ἐξ ἀμείνονος; καὶ ἐὰν δικαιότερον, οὐκ ἐξ ἀδικωτέρου; Πῶς γὰρ οὔ; Ἱκανῶς οὖν (ἔφη) ἔχομεν τοῦτο, ὅτι πάντα οὕτω γίγνεται ἐξ ἐναντίων τὰ ἐναντία πράγματα. Πάνυ γε. Τί δ' αὖ; ἔστι τι καὶ τοιόνδε ἐν αὐτοῖς, οἷον μεταξὺ ἀμφοτέρων πάντων τῶν ἐναντίων δυοῖν ὄντοιν· δύο γενέσεις, ἀπὸ μὲν τοῦ ἑτέρου ἐπὶ τὸ ἕτερον, ἀπὸ δ' αὖ τοῦ ἑτέρου πάλιν ἐπὶ τὸ ἕτερον; μείζονος γὰρ πράγματος καὶ ἐλάττονος μεταξὺ, αὔξησις καὶ φθίσις· καὶ καλοῦμεν οὕτω, τὸ μὲν, αὐξάνεσθαι, τὸ δὲ, φθίνειν. Ναὶ, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ διακρίνεσθαι καὶ συγκρίνεσθαι, καὶ ψύχεσθαι καὶ θερμαίνεσθαι, καὶ πάντα οὕτω, κἂν εἰ μὴ χρώμεθα τοῖς ὀνόμασιν ἐνιαχοῦ, ἀλλ' ἔργῳ γοῦν πανταχοῦ οὕτως ἔχειν ἀναγκαῖον γίγνεσθαί τε αὐτὰ ἐξ ἀλλήλων, γένεσίν τε εἶναι ἑκατέρου εἰς ἄλληλα; Πάνυ γ', ἦ δ' ὅς. Τί οὖν; (ἔφη) τῷ ζῆν ἐστί τι ἐναντίον, ὥσπερ τῷ ἐγρηγορέναι τὸ καθεύδειν;

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Τί; Τὸ τεθνάναι, ἔφη. Οὐκοῦν ἐξ ἀλλήλων τε γίγνεται ταῦτα, εἴπερ ἐναντία ἐστὶ, καὶ αἱ γενέσεις εἰσὶν αὐτῶν μεταξὺ δύο δυοῖν ὄντοιν; Πῶς γὰρ οὔ; Τὴν μὲν τοίνυν ἑτέραν συζυγίαν, ὧν νῦν δὴ ἔλεγον, ἐγώ σοι, ἔφη, ἐρῶ, ὁ Σωκράτης, καὶ αὐτὴν καὶ τὰς γενέσεις· σὺ δέ μοι τὴν ἑτέραν. λέγω δὲ τὸ μὲν, καθεύδειν, τὸ δὲ, ἐγρηγορέναι· καὶ ἐκ τοῦ καθεύδειν τὸ ἐγρηγορέναι γίγνεσθαι, καὶ ἐκ τοῦ ἐγρηγορέναι τὸ καθεύδειν. καὶ τὰς γενέσεις αὐτοῖν, τὴν μὲν καταδαρθάνειν εἶναι, τὴν δὲ, ἀνεγείρεσθαι. ἱκανῶς σοι ἔφην, ἢ οὔ; Πάνυ μὲν οὖν. Λέγε δὴ καὶ σύ μοι (ἔφη) οὕτω περὶ ζωῆς καὶ θανάτου. οὐκ ἐναντίον μὲν φὴς τῷ ζῆν τὸ τεθνάναι εἶναι; Ἔγωγε. Γίγνεσθαι δὲ ἐξ ἀλλήλων; Ναί. Ἐξ οὖν τοῦ ζῶντος τί τὸ γιγνόμενον; Τὸ τεθνηκὸς, ἔφη. Τί δὲ (ἦ δ' ὅς) ἐκ τοῦ τεθνεῶτος; Ἀναγκαῖον (ἔφη) ὁμολογεῖν; ὅτι τὸ ζῶν. Ἐκ τῶν τεθνεώτων ἄρα, ὦ Κέβης, τὰ ζῶντά τε καὶ οἱ ζῶντες γίγνονται; Φαίνεται, ἔφη. Εἰσὶν ἄρα (ἔφη) αἱ ψυχαὶ ἡμῶν ἐν ᾅδου. Ἔοικεν. Οὐκοῦν καὶ τοῖν γενεσέοιν τοῖν περὶ ταῦτα ἥ γ' ἑτέρα σαφὴς οὖσα τυγχάνει; τὸ γὰρ ἀποθνήσκειν σαφὲς δή που, ἢ οὔ; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Πῶς οὖν (ἦ δ' ὅς) ποιήσομεν; οὐκ ἀνταποδώσομεν τὴν ἐναντίαν γένεσιν, ἀλλὰ ταύτῃ χωλὴ ἔσται ἡ φύσις; ἢ ἀνάγκη ἀποδοῦναι

rio, inquit. Quidnam? Mori, inquit. An non ex se invicem hæc fiunt? siquidem contraria sunt. Cúmque duo sint, duæ quoque inter hæc generationes mutuæ? Nihil prohibet. Alteram quidem conjugationem eorum, quæ modò dicebam, ego tibi dicam (inquit Socrates) tam ipsam, quàm generationes eorum. Tu verò mihi aperies alteram. Dico autem illud quidem dormire, illud autem evigilare atque ex somno vigiliam fieri, & ex vigilia somnum: horúmque generationes hanc quidem connivere, illam verò expergisci. Satisfeci tibi necne? Satisfecisti certè. Dic tu mihi quoque similiter de vita atque morte. An non contrarium vivere dicis esse atque mori? Equidem. Et ex se invicem fieri? Itâ. Ergo ex vivente quidnam fit? Mortuum. Quid autem ex mortuo? Necesse est confiteri vivens. Igitur ex mortuis ô Cebes, viventia fiunt atque viventes. Apparet. Sunt igitur apud inferos animæ nostræ? Videtur. Nonne ergo & generationum quæ circa hæc sunt, altera quidem manifesta est? Mori enim manifestum est, nonne? Ità prorsus. Quidnam igitur faciemus? Non reddemus vicissim generationem huic contrariam, sed hac in re duntaxat mancam dicemus naturam esse? An verò necesse est reddere

ei

ei quod mori est, contrariam quandam generationem? Omnino. Quam verò istam? Reviviscere. Nonne igitur si reviviscentia est, progressio quædam hæc est ex mortuis ad viventes? Est utique. Convenit ergo nobis hac insuper ratione, viventes ex mortuis fieri nihilominus quàm mortuos ex viventibus. Quod cùm ita sit, sufficientem conjecturam hinc haberi, animas mortuorum necessariò alicubi esse, unde iterum revertantur. Videtur mihi, ô Socrates, hoc ex his, quæ concessa sunt necessariò sequi.

XV. Animadverte ergo, inquit, ô Cebes, haud abs re nos hæc, ut arbitror, concessisse. Nisi enim continuè altera vicissim alteris redderentur, quasi quodam circulo remeantia, sed directa quædam progressio foret, duntaxat ex altero in ejus oppositum, neque rursus reflecterentur in alterum, facerëntque regressum, omnia tandem, mihi crede, eandem subirent figuram atque affectionem, fierique cessarent. Quonam id pacto dicis, inquit? Haudquaquam intellectu difficile est, inquit, quod loquor. Perinde enim ac si in somnum caderetur quidem, ab eo verò in vigiliam nunquam resurgeretur, minimè te latet omnia tandem eò deventura, ut Endymion ridicula quædam fabula videatur, neque appareat

τὸ ἀποθνήσκειν ἐναντίαν τινὰ γένεσιν; Πάντως που, ἔφη. Τίνα ταύτην; Τὸ ἀναβιώσκεσθαι. Οὐκοῦν (ἦ δ' ὅς) εἴπερ ἔστι τὸ ἀναβιώσκεσθαι, ἐκ τῶν τεθνεώτων ἂν εἴη γένεσις εἰς τοὺς ζῶντας αὕτη, τὸ ἀναβιώσκεσθαι; Πάνυ γε. Ὁμολογεῖται ἄρα ἡμῖν καὶ ταύτῃ, τοὺς ζῶντας ἐκ τῶν τεθνεώτων γεγονέναι, οὐδὲν ἧττον ἢ τοὺς τεθνεῶτας ἐκ τῶν ζώντων. τούτου δὲ ὄντος ἱκανόν που τεκμήριον εἶναι ὅτι ἀναγκαῖον τὰς τῶν τεθνεώτων ψυχὰς εἶναί που, ὅθεν δὴ πάλιν γίγνεσθαι. Δοκεῖ μοι (ἔφη) ὦ Σώκρατες, ἐκ τῶν ὡμολογημένων ἀναγκαῖον οὕτως ἔχειν.

XV. Ἰδὲ τοίνυν (ἔφη) ὦ Κέβης, ὅτι οὐδ' ἀδίκως ὡμολογήκαμεν; ὡς ἐμοὶ δοκεῖ. εἰ γὰρ μὴ ἀεὶ ἀνταποδιδοίη τὰ ἕτερα τοῖς ἑτέροις γιγνόμενα, ὡσπερεὶ κύκλῳ περιϊόντα, ἀλλ' εὐθεῖά τις εἴη ἡ γένεσις ἐκ τοῦ ἑτέρου μόνον εἰς τὸ καταντικρὺ, καὶ μὴ ἀνακάμπτῃ πάλιν ἐπὶ τὸ ἕτερον, μηδὲ καμπὴν ποιοῖτο· οἶσθ' ὅτι πάντα τελευτῶντα τὸ αὐτὸ σχῆμα ἂν σχοίη, καὶ τὸ αὐτὸ πάθος ἂν πάθοι, καὶ παύσαιτο γιγνόμενα. Πῶς λέγεις; ἔφη. Οὐδὲν χαλεπὸν (ἦ δ' ὅς) ἐννοῆσαι ὃ λέγω· ἀλλ' οἷον εἰ τὸ καταδαρθάνειν μὲν εἴη, τὸ δ' ἀνεγείρεσθαι μὴ ἀνταποδιδοίη, γιγνόμενον ἐκ τοῦ καθεύδοντος, οἶσθ' ὅτι τελευτῶντα πάντα λῆρον τὸν Ἐνδυμίωνα ἀποδείξειε, καὶ οὐδαμοῦ ἂν φαίνοιτο,

διὰ τὸ καὶ τὰ ἄλλα πάντα ταυτὸν ἐκείνῳ πεπονθέναι, καθεύδειν. κἂν εἰ συγκρίνοιτο μὲν πάντα, διακρίνοιτο δὲ μή, ταχὺ ἂν τὸ τοῦ Ἀναξαγόρου γεγονὸς εἴη, ὁμοῦ πάντα χρήματα. ὡσαύτως δὲ, ὦ φίλε Κέβης, καὶ εἰ ἀποθνήσκοι μὲν πάντα ὅσα τοῦ ζῆν μεταλάβοι, ἐπειδὴ δὲ ἀποθάνοι, μένοι ἐν τούτῳ τῷ σχήματι τὰ τεθνεῶτα, καὶ μὴ πάλιν ἀναβιώσκοιτο· ἆρ' οὐ πολλὴ ἀνάγκη τελευτῶντα πάντα τεθνάναι, καὶ μηδὲν ζῆν; εἰ γὰρ ἐκ μὲν τῶν ἄλλων τὰ ζῶντα γίγνοιτο, τὰ δὲ ζῶντα θνήσκοι, τίς μηχανὴ μὴ οὐχὶ πάντα καταναλωθῆναι εἰς τὸ τεθνάναι; οὐδὲ μία μοι δοκεῖ (ἔφη ὁ Κέβης) ὦ Σώκρατες· ἀλλά μοι δοκεῖς παντάπασιν ἀληθῆ λέγειν. Ἔστι γὰρ (ἔφη) ὦ Κέβης, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, παντὸς μᾶλλον οὕτω· καὶ ἡμεῖς τὰ αὐτὰ ταῦτα οὐκ ἐξαπατώμενοι ὁμολογοῦμεν· ἀλλ' ἔστι τῷ ὄντι καὶ τὸ ἀναβιώσκεσθαι, καὶ ἐκ τῶν τεθνεώτων τοὺς ζῶντας γίγνεσθαι, καὶ τὰς τῶν τεθνεώτων ψυχὰς εἶναι· καὶ ταῖς μὲν ἀγαθαῖς ἄμεινον εἶναι, ταῖς δὲ κακαῖς, κάκιον.

XVI. Καὶ μὴν (ἔφη ὁ Κέβης ὑπολαβὼν) καὶ κατ' ἐκεῖνόν γε τὸν λόγον, ὦ Σώκρατες (εἰ ἀληθής ἐστιν) ὃν σὺ εἴωθας θαμὰ λέγειν, ὅτι ἡμῖν ἡ μάθησις οὐκ ἄλλο τι ἢ ἀνάμνησις τυγχάνει οὖσα, καὶ κατὰ τοῦτο ἀνάγκη που ἡμᾶς ἐν προτέρῳ τινὶ χρόνῳ

usquam, cùm cætera quoque universa somno similiter opprimantur. Proinde si confunderentur quidem omnia, nunquam verò discernerentur, Anaxagoræ illud repentè contingeret, universa videlicet esse simul. Eadem ratione, ô amice Cebes, si quæcunque vitam acceperint, moriantur, mortua verò cùm fuerint, mortua relinquantur, neque iterum reviviscant, an non necessarium est omnino, cuncta demum interiisse, nihilque vivere? Nam si ex aliis quidem viventia fierent, postea verò perirent, quid obstaret quo minus in interitum cuncta consumerentur? Nihil prorsus, ô Socrates, inquit Cebes, sed mihi omnino vera loqui videris. Est certè ó Cebes, inquit, maximè omnium ità, ut mihi videtur: neque nos hæc ipsa, quasi decepti confessi sumus, sed revera reviviscentia est, atque ex mortuis viventes fiunt, mortuorúmque supersunt animæ. Atque bonis quidem melius est, malis verò pejus.

XVI. Atqui & secundum illud, ô Socrates, inquit Cebes, quod frequenter usurpare soles, si modò verum est, disciplinam videlicet nostram nihil esse aliud quàm reminiscentiam: & secundum hoc inquam, necesse est nos in superiori quodam tempore,

ea

ea quorum nunc reminiſcimur, didiciſſe. Id verò fieri non poſſet, niſi prius anima noſtra fuiſſet alicubi quàm in hanc humanam ſpeciem deveniret. Quamobrem & hac ratione immortale quiddam anima videtur eſſe. At quales hujus rei demonſtrationes, inquit Simmias, habes, ô Cebes? Reducito mihi in memoriam. Non enim ſatis in præſentia memini. Una quidem ratio eſt pulcherrima, inquit Cebes, quòd interrogati homines ſi quis eos rectè interroget, ipſi omnia quemadmodum ſunt, reſpondent. Atqui nunquam id facere poſſent, niſi ineſſet ipſis ſcientia rectáque ratio. Deinde ſiquis eos ad geometricas figuras deſcriptionéſque, vel ſimile aliquid converterit, ibi manifeſtè comperiet, ità id ſe habere. Si hæc, ô Simmia, ratio, inquit Socrates, tibi non ſatisfacit, attende, an ſic tibi conſideranti idem quod nobis videatur. Diffidis enim eam quam diſciplinam vocant, reminiſcentiam eſſe poſſe. Haud equidem diffido, inquit Simmias. Veruntamen id expedit mihi diſcere de quo ſermo eſt, ſcilicet reminiſci. Ac fermè ex his quæ Cebes cœpit dicere, jam recordor, & credo. Nihilo minus tamen, & à te, qua ratione id modò probare ipſe aggrediebaris, perlibenter audirem. Hac equidem ratione, inquit Socrates, confitemur ſanè quodam modo, ſiquis alicujus reminiſcatur,

μεμαθηκέναι ἃ νῦν ἀναμιμνησκόμεθα. τοῦτο δὲ ἀδύνατον, εἰ μὴ ἦν πε ἡμῖν ἡ ψυχὴ πρὶν ἐν τῷδε τῷ ἀνθρωπίνῳ εἴδει γενέσθαι. ὥστε καὶ ταύτῃ ἀθάνατόν τι ἔοικεν ἡ ψυχὴ εἶναι. Ἀλλ', ὦ Κέβης (ἔφη ὁ Σιμμίας ὑπολαβὼν) ποῖαί εἰσι τούτων αἱ ἀποδείξεις ὑπόμνησόν με. οὐ γὰρ σφόδρα ἐν τῷ παρόντι μέμνημαι. ἑνὶ μὲν λόγῳ (ἔφη ὁ Κέβης) καλλίστῳ ὅτι ἐρωτώμενοι οἱ ἄνθρωποι, ἐάν τις καλῶς ἐρωτᾷ, αὐτοὶ λέγουσι πάντα ᾗ ἔχει. καί τοι εἰ μὴ ἐτύγχανεν αὐτοῖς ἐπιστήμη ἐνοῦσα, καὶ ὀρθὸς λόγος, οὐκ ἂν οἷοί τ' ἦσαν τοῦτο ποιεῖν. ἔπειτα ἐάν τις ἐπὶ τὰ διαγράμματα ἄγῃ, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, ἐνταῦθα σαφέστατα κατηγορεῖ ὅτι τοῦτο οὕτως ἔχει. Εἰ δὲ μὴ ταύτῃ γε, ἔφη, πείθῃ ὦ Σιμμία, ὁ Σωκράτης, σκέψαι ἐὰν τῇδέ πῃ σοὶ σκοπουμένῳ συνδόξῃ. ἀπιστεῖς γὰρ δὴ πῶς ἡ καλουμένη μάθησις ἀνάμνησίς ἐστιν; Ἀπιστῶ μὲν ἔγωγ' (ἦ δ' ὃς ὁ Σιμμίας) οὔ. αὐτὸ δὲ τοῦτο, ἔφη, δέομαι μαθεῖν περὶ οὗ ὁ λόγος, ἀναμνησθῆναι. καὶ σχεδόν γε ἐξ ὧν Κέβης ἐπεχείρησε λέγειν, ἤδη μέμνημαι καὶ πείθομαι. οὐδὲν μὲν ἂν ἧττον ἀκούοιμι νῦν πῇ σὺ ἐπεχείρησας λέγειν. Τῇδε ἔγωγε, ἦ δ' ὅς. ὁμολογοῦμεν γὰρ δή που, εἴ τις τι ἀναμνησθήσεται,

δεῖν

δεῖν αὐτὸν τοῦτο πρότερόν ποτε ἐπίστασθαι. Πάνυ γε, ἔφη. Ἆρ' οὖν καὶ τόδε ὁμολογοῦμεν, ὅταν ἐπιστήμη παραγίγνηται τρόπῳ τοιούτῳ, ἀνάμνησιν εἶναι; λέγω δέ τινα τρόπον τοῦτον· ἐάν τις τί ἕτερον ἢ ἰδὼν ἢ ἀκούσας, ἤ τινα ἄλλην αἴσθησιν λαβὼν, μὴ μόνον ἐκεῖνο γνῷ, ἀλλὰ καὶ ἕτερον ἐννοήσῃ, οὗ μὴ ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη, ἀλλ' ἄλλη, ἆρα οὐχὶ τοῦτο δικαίως λέγομεν ὅτι ἀνεμνήσθη οὗ τὴν ἔννοιαν ἔλαβεν; Πῶς λέγεις; Οἷον τὰ τοιάδε· ἄλλη πού ἐπιστήμη ἀνθρώπου καὶ λύρας. Πῶς γὰρ οὔ; Οὐκοῦν οἶσθα ὅτι οἱ ἐρασταὶ, ὅταν ἴδωσι λύραν, ἢ ἱμάτιον, ἤ τι ἄλλο οἷς τὰ παιδικὰ αὐτῶν εἴωθε χρῆσθαι, πάσχουσι τοῦτο· ἔγνωσάν τε τὴν λύραν, καὶ ἐν τῇ διανοίᾳ ἔλαβον τὸ εἶδος τοῦ παιδὸς, οὗ ἦν ἡ λύρα; τοῦτο δ' ἐστὶν ἀνάμνησις. ὥσπερ γε καὶ Σιμμίαν τις ἰδὼν, πολλάκις Κέβητος ἀνεμνήσθη, καὶ ἄλλα που μυρία τοιαῦτ' ἂν εἴη. Μυρία μέντοι νὴ Δί', ἔφη ὁ Σιμμίας. Οὐκοῦν (ἦ δ' ὅς) τὸ τοιοῦτον ἀνάμνησίς τις ἐστί; μάλιστα μέντοι ὅταν τις τοῦτο πάθῃ περὶ ἐκεῖνα ἃ ὑπὸ χρόνου καὶ τοῦ μὴ ἐπισκοπεῖν, ἤδη ἐπελέληστο; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Τί δέ (ἦ δ' ὅς) ἔστιν ἵππον γεγραμμένον ἰδόντα, καὶ λύραν γεγραμμένην, ἀνθρώπου ἀναμνησθῆναι; καὶ Σιμμίαν ἰδόντα

oportere ipsum prius aliquando id scivisse. Prorsus, inquit. Nunquid ergo & hoc confitemur, inquit, quoties scientia hoc modo provenit, reminiscentiam eam esse? Dico autem hoc pacto. Siquis aliud quidam viderit, vel audiverit, vel alio perceperit sensu, neque solum idipsum cognoscat, verum etiam agnoscat aliud quiddam, cujus non una eadémque, sed alia scientia sit, nonne meritò dicemus hunc ejus rei reminisci, in cujus pervenerit notionem? Quonam pacto id dicis, inquit Simmias? Hoc, inquit Socrates. Alia quodammodo hominis scientia est, alia lyræ. Quidni, inquit Simmias? An ignoras hoc amantibus evenire, cum lyram, aut vestem, aut quid aliud ex his aspiciant, quibus uti eorum pueri adamati consueverunt. Nam & agnoscunt lyram, & simul mente formam recolunt pueri cujus erat lyra. Hoc verò est reminisci. Ceu siquis cùm Simmiam viderit sæpe, Cebetis recordetur, & cætera ejusdem generis infinita. Infinita per Jovem inquit Simmias. An non igitur, inquit, tale quiddam recordatio quædam est? Maximè verò, si id nobis in illis contingat rebus, quas longitudine temporis, & negligentia oblivioni jam tradiderimus? Ità certè, inquit Simmias. Quid verò, inquit Socrates? Contingitne, ut qui equum pictum viderit, pictámque lyram, reminiscatur hominis? Atq; cùm pictum aspexerit Simmiam,

veniat

veniat illi in mentem & Cebes? Sic utique, inquit. Nonne evenit etiam, ut qui Simmiam inspexerit pictum, ipsius quoque Simmiæ recordetur? Evenit certé.

XVII. An non secundum hæc omnia contingit, tum à similibus, tum à dissimilibus reminiscentiam provenire? Contingit. Verùm quoties ob similia quispiam alicujus reminiscitur, an non necesse est id insuper intelligere, utrum deficiat hoc secundum similitudinem, necne, ab illo cujus repetita memoria est? Necesse est. Attende sanè, nunquid hæc ità se habeant. dicimus aliquid esse æquale? Non dico lignum ligno, neque lapidem lapidi, neque aliud ejusmodi quicquam, sed præter hæc omnia aliud quiddam æquale, ipsum dicimus nè aliquid esse, an nihil? Dicimus per Jovem, & quidem mirificé. An scimus & ipsum quod est æquale? Omnino quidem. Undenam scientiam ejus accepimus? An non ex his quæ modò diximus, videlicet conspicati vel ligna, vel saxa, vel alia quædam æqualia, ex his illud excogitavimus, quod aliud est, quàm hæc? An non aliud quiddam tibi videtur? Considera verò & hoc pacto. Nonne saxa, vel ligna æqualia dum eadem sunt, aliàs æqualia, aliàs inæqualia nobis apparent? Penitus. Quid autem ipsa æqualia? possunt inæqualia tibi videri: vel æqualitas, inæqualitas?

γεγραμμένον, Κέβητος ἀναμνησθῆναι; Πάνυ γε. Οὐκοῦν καὶ Σιμμίαν ἰδόντα γεγραμμένον, αὐτοῦ Σιμμίου ἀναμνησθῆναι; Ἔστι μέντοι, ἔφη.

XVII. Ἆρ' οὖν οὐ κατὰ πάντα ταῦτα συμβαίνει τὴν ἀνάμνησιν εἶναι, τὴν μὲν, ἀφ' ὁμοίων, τὴν δὲ, καὶ ἀπ' ἀνομοίων; Ξυμβαίνει. Ἀλλ' ὅταν γε ἀπὸ τῶν ὁμοίων ἀναμιμνήσκηταί τις τι, ἆρ' οὐκ ἀναγκαῖον τόδε προσπάσχειν, ἐννοεῖν, εἴτε τι ἐλλείπει τοῦτο κατὰ τὴν ὁμοιότητα, εἴτε μὴ, ἐκείνου οὗ ἀνεμνήσθη; Ἀνάγκη, ἔφη. Σκόπει δὴ (ἦ δ' ὅς) εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει. φαμέν πού τι εἶναι ἴσον; οὐ ξύλον ξύλῳ λέγω, οὐδὲ λίθον λίθῳ, οὐδ' ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδὲν, ἀλλὰ παρὰ πάντα ταῦτα ἕτερόν τι αὐτὸ τὸ ἴσον φῶμέν τι εἶναι, ἢ μηδέν; Φῶμεν τοίνυν νὴ Δί', ἔφη ὁ Σιμμίας, θαυμαστῶς γε. Ἦ καὶ ἐπιστάμεθα αὐτὸ ὅ ἐστιν ἴσον; Πάνυ γε, ἦ δ' ὅς. Πόθεν λαβόντες αὐτοῦ τὴν ἐπιστήμην; ἆρ' οὐκ ἐξ ὧν νῦν δὴ ἐλέγομεν, ἢ ξύλα, ἢ λίθους, ἢ ἄλλ' ἄττα ἰδόντες τὰ ἴσα, ἐκ τούτων ἐκεῖνο ἐνενοήσαμεν, ἕτερον ὂν τούτων. ἢ οὐχ ἕτερόν σοι φαίνεται; σκόπει δὲ καὶ τῇδε. ἆρ' οὐ λίθοι μὲν ἴσοι, καὶ ξύλα ἐνίοτε τὰ αὐτὰ ὄντα, τοτὲ μὲν ἴσα φαίνεται, τοτὲ δ' οὔ; Πάνυ μὲν οὖν. Τί δὲ, αὐτὰ τὰ ἴσα ἔστιν ὅτε ἄνισά σοι ἐφάνη, ἢ ἡ ἰσότης, ἀνισότης; Οὐδε-

Οὐδεπώποτέ γε, ὦ Σώκρατες. Οὐ ταὐτὸν ἄρ' ἐστὶν (ἦ δ' ὅς) ταῦτά τε τὰ ἴσα, καὶ αὐτὸ τὸ ἴσον. Οὐδαμῶς μοι φαίνεται, ὦ Σώκρατες. Ἀλλὰ μὴν ἐκ τούτων γ', ἔφη, τῶν ἴσων ἑτέρων ὄντων ἐκείνου τοῦ ἴσου, ὅμως αὐτοῦ τὴν ἐπιστήμην ἐννενόηκάς τε καὶ εἴληφας; Ἀληθέστατα, ἔφη, λέγεις. Οὐκοῦν ἢ ὁμοίου ὄντος τούτοις, ἢ ἀνομοίου; Πάνυγε. Διαφέρει δέ γ' (ἦ δ' ὅς) οὐδέν. ἕως γὰρ ἂν ἄλλο ἰδὼν, ἀπὸ ταύτης τῆς ὄψεως ἄλλο ἐννοήσῃς, εἴτε ἀνόμοιον εἴτε ὅμοιον, ἀναγκαῖον (ἔφη) αὐτὸ ἀνάμνησιν γεγονέναι. Πάνυ μὲν οὖν. Τί δαὶ τόδ', (ἦ δ' ὅς) ἦ πάσχομέν τι τοιοῦτον περὶ τὰ ἐν τοῖς ξύλοις τε καὶ οἷς νυνδὴ ἐλέγομεν, ἐν τοῖς ἴσοις, ἆρα φαίνεται ἡμῖν οὕτως ἴσα εἶναι ὥσπερ αὐτὸ ὅ ἐστιν ἴσον; ἢ ἐνδεῖ τι ἐκείνου τῷ μὴ τοιοῦτον εἶναι οἷον τὸ ἴσον, ἢ οὐδέν; Πολύγε (ἔφη) ἐνδεῖ. Οὐκοῦν ὁμολογοῦμεν, ὅταν τις τι ἰδὼν ἐννοήσῃ, ὅτι βούλεται μὲν, τοῦτο ὃ νῦν ἐγὼ ὁρῶ, εἶναι οἷον ἄλλο τι τῶν ὄντων· ἐνδεῖ δὲ, καὶ οὐ δύναται τοιοῦτον εἶναι ἴσον οἷον ἐκεῖνο, ἀλλ' ἔστι φαυλότερον· ἀναγκαῖόν που τὸν τοῦτο ἐννοοῦντα, τυχεῖν προειδότα ἐκεῖνο ᾧ φησιν αὐτὸ προσεοικέναι μὲν, ἐνδεεστέρως δὲ ἔχειν; Ἀνάγκη. Τί οὖν; τὸ τοιοῦτον πεπόνθαμεν καὶ ἡμεῖς, ἢ οὔ, περί τε τὰ ἴσα καὶ αὐτὸ τὸ ἴσον;

Nunquam, ó Socrates. Quamobrem non idem sunt hæc æqualia atque ipsum æquale. Nullo modo idem mihi apparent, ó Socrates. Veruntamen ab his æqualibus quæ alia sunt quàm ipsum illud æquale, ipsius simul excogitasti scientiam, atque percepisti. Verissima loqueris. An non sive simile ipsum sit, sive dissimile? Omnino. Nihil sanè refert. quatenus, nimirum, aliud conspicatus, ex hac ipsa perspectione aliud intellexeris, sive simile, sive dissimile, necesse est hinc reminiscentiam provenire. Et maximè quidem. Quid verò ad id? An sic nobis contingit circa ea quæ modò dicebamus, ligna, & alia? Videntúrne ità æqualia hæc esse, ut ipsum quod est æquale? An deesse potius aliquid quo minus talia sint quale est æquale ipsum, an nihil? Permultum certè deest. Nonne confitemur, quando quis aliquid intuens animadvertat appetere quidem hoc quod in præsentia videt, esse tale quale quiddam aliud ex his quæ sunt, verum deficere, neque posse tale esse æquale, quale sit illud, sed deterius esse: necesse esse eum qui animadvertit, antè cognovisse illud cui dicit hoc quodam modo simile fieri, sed ad plenam similitudinem non accedere? Necesse est. Quid ergo? taléne aliquid contingit & nobis necne? circa æqualia ipsúmque æquale?

Quàm

Quàm plurimùm. Necesse est ergo nos æqualis ipsius scientiam ante illud tempus habuisse, in quo primum videntes æqualia, agnovimus appetere quidem hæc omnia talia evadere quale est ipsum, attamen à perfectione ipsius abesse. Ità est. Atqui & hoc confitemur, nos neque aliunde id agnovisse, neque agnoscere posse quàm ex visu, vel tactu, vel alio quodam sensu. similiter enim de his omnibus judico. Similiter, ô Socrates, ad id se habent de quo agitur, ostendendum. Atqui à sensibus quidem intellexisse oportet, omnia quæ subjecta sunt sensibus, illud quod est æquale appetere, quamvis ipsum non assequantur. an aliter dicimus? Haud aliter. Antè enim quàm inciperemus videre, aut audire, aliisque uti sensibus, oportuit nos æqualis ipsius scientiam possedisse, videlicet quid ipsum sit, si modo æqualia hæc quæ sensibus subjacent, ad ipsum adeò relaturi simus, ut judicemus anniti quidem hæc omnia talia, quale ipsum est evadere, veruntamen deteriora relinqui. Necessariò ex superioribus id, ô Socrates, sequitur. An non statim, inquit, nati vidimus, & audivimus, aliósque sensus exercuimus? Omnino. Oportuit autem, ut diximus, ante hæc ipsius æqualis scientiam habuisse. Oportuit. Quamobrem, ut videtur, necesse est antequam nasceremur, eam comprehendisse.

Παντάπασί γε. Ἀναγκαῖον ἄρα ἡμᾶς προειδέναι τὸ ἴσον πρὸ ἐκείνου τοῦ χρόνου, ὅτε τὸ πρῶτον ἰδόντες τὰ ἴσα ἐνενοήσαμεν ὅτι ὀρέγεται μὲν πάντα ταῦτ' εἶναι οἷον τὸ ἴσον· ἔχει δὲ ἐνδεεστέρως. Ἔστι ταῦτα. Ἀλλὰ μὴν καὶ τόδε ὁμολογοῦμεν, μὴ ἄλλοθεν αὐτὸ ἐννενοηκέναι, μηδὲ δυνατὸν εἶναι ἐννοῆσαι, ἀλλ' ἢ ἐκ τοῦ ἰδεῖν ἢ ἅψασθαι, ἢ ἔκ τινος ἄλλης τῶν αἰσθήσεων. ταὐτὸν δὲ πάντα ταῦτα λέγω. Ταὐτὸν γάρ ἐστιν, ὦ Σώκρατες, πρός γε ὃ βούλεται δηλῶσαι ὁ λόγος. ἀλλὰ μὴν δὴ ἔκ γε τῶν αἰσθήσεων δεῖ ἐννοῆσαι ὅτι πάντα τὰ ἐν ταῖς αἰσθήσεσιν ἐκείνου τε ὀρέγεται τοῦ ὃ ἔστιν ἴσον, καὶ αὐτοῦ ἐνδεέστερά ἐστιν. ἢ πῶς λέγομεν; Οὕτω. πρὸ γὰρ τοῦ ἄρξασθαι ἡμᾶς ὁρᾶν ἢ ἀκούειν, καὶ τἆλλα αἰσθάνεσθαι, τυχεῖν ἔδει που εἰληφότας ἐπιστήμην αὐτοῦ τοῦ ἴσου, ὅ, τι ἐστίν, εἰ ἐμέλλομεν τὰ ἐκ τῶν αἰσθήσεων ἴσα ἐκεῖσε ἀνοίσειν ὅτι προθυμεῖται μὲν πάντα τὰ τοιαῦτα εἶναι οἷον ἐκεῖνο, ἔστι δὲ αὐτοῦ φαυλότερα. Ἀνάγκη ἐκ τῶν προειρημένων, ὦ Σώκρατες. Οὐκοῦν γενόμενοι εὐθὺς ἑωρῶμέν τε καὶ ἠκούομεν, καὶ τὰς ἄλλας αἰσθήσεις εἴχομεν; Πάνυ γε. Ἔδει δέ γε (φαμὲν) πρὸ τούτων τὴν τοῦ ἴσου ἐπιστήμην εἰληφέναι· Ναί. Πρὶν γενέσθαι ἄρα (ὡς ἔοικεν) ἀνάγκη ἡμῖν αὐτὴν εἰληφέναι.

Ἔοικεν

Ἔοικεν. Οὐκοῦν εἰ μὲν λαβόντες αὐτὴν, πρὸ τοῦ γενέσθαι ἔχοντες ἐγενόμεθα, ἠπιστάμεθα καὶ πρὶν γενέσθαι, καὶ εὐθὺς γενόμενοι, οὐ μόνον τὸ ἴσον καὶ τὸ μεῖζον καὶ τὸ ἔλαττον, ἀλλὰ καὶ ξύμπαντα τὰ τοιαῦτα. οὐ γὰρ περὶ τοῦ ἴσου νῦν ὁ λόγος ἡμῖν μᾶλλόν τι ἢ καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ καλοῦ, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ δικαίου, καὶ ὁσίου, καὶ (ὅπερ λέγω) περὶ ἁπάντων οἷς ἐπισφραγιζόμεθα τοῦτο, ὃ ἔστι, καὶ ἐν ταῖς ἐρωτήσεσιν ἐρωτῶντες, καὶ ἐν ταῖς ἀποκρίσεσιν ἀποκρινόμενοι. ὥστε ἀναγκαῖον ἡμῖν εἶναι, τούτων ἁπάντων τὰς ἐπιστήμας πρὸ τοῦ γενέσθαι εἰληφέναι. Ἔστι ταῦτα. Καὶ εἰ μέν γε λαβόντες μὴ ἑκάστοτε ἐπιλελήσμεθα, εἰδότες ἀεὶ γίγνεσθαι, καὶ ἀεὶ διὰ βίου εἰδέναι. τὸ γὰρ εἰδέναι τοῦτ' ἔστι, λαβόντα του ἐπιστήμην ἔχειν, καὶ μὴ ἀπολωλεκέναι, ἢ οὐ τοῦτο λήθην λέγομεν, ἐπιστήμης ἀποβολήν; Πάντως δή που (ἔφη) ὦ Σώκρατες. Εἰ δέ γε, οἶμαι, λαβόντες πρὶν γενέσθαι, γιγνόμενοι ἀπωλέσαμεν, ὕστερον δὲ ταῖς αἰσθήσεσι χρώμενοι περὶ αὐτὰ ἐκείνας ἀναλαμβάνομεν τὰς ἐπιστήμας ἅς ποτε καὶ πρὶν εἴχομεν, ἆρ' οὐχ ὃ καλοῦμεν μανθάνειν, οἰκείαν ἂν ἐπιστήμην ἀναλαμβάνειν εἴη; τοῦτο δέ που ἀναμιμνήσκεσθαι λέγοντες, ὀρθῶς ἂν λέγοιμεν; Πάνυγε. Δυνατὸν γὰρ δὴ τοῦτό γ' ἐφάνη, αἰσθόμενόν τι, ἢ ἰδόντα, ἢ ἀκούσαντα, ἤ τινα ἄλλην αἴσθησιν λαβόντα, ἕτερόν τι ἀπὸ

Sic apparet. Nonne si eam sortiti ante nativitatem ipsam jam habentes nati sumus, scivimus & ante ortum, atque statim nati non solum ipsum æquale majúsque & minus, verumetiam ejusdem generis omnia? Non enim de æquali magis nunc nobis est sermo, quàm de ipso pulchro, de ipso bono, de ipso justo atque sancto, &, ut dico, de omnibus quibus propriè hoc ipsum quod est assignamus, & interrogationibus interrogantes, & responsionibus respondentes, ut necessarium sit nos antequam nasceremur, horum omnium scientiam habuisse. Est itâ. Ac si acceptis scientiis, non semper oblivisceremur, oporteret & cum ipsis nasci, semper etiam per omnem vitam scire. Nam scire, id est acceptam alicujus rei scientiam retinere, nec amisisse. An non oblivionem scientiæ jacturam esse dicimus? Ita prorsus, ô Socrates. Sin autem acceptam ante ortum scientiam, dum nascimur amisimus: deinde verò usi sensibus circa ipsas scientias, illas quas antè habueramus, recipimus; nonne id quod discere appellamus, esset scientiam propriam recuperare, atque id Reminisci nominantes, rectè nominaremus? Rectè. Fieri enim id posse apparuit. Videlicet, ut cùm quis aliquid senserit, vel videndo, vel audiendo, vel aliter sentiendo, aliud quiddam ex

hoc

hoc agnoscat cujus erat oblitus, cui quidem hoc quodammodo propinquabat, sive simile id sit, sive dissimile. Ità quod jampridem dico, è duobus alterum. aut enim scientes nati sumus, scimúsque per omnem vitam omnes: aut quos deinde dicimus discere, duntaxat reminiscuntur, atque disciplina reminiscentia est. Sic omnino se res habet, ô Socrates.

XVIII. Utrum igitur eligis, ô Simmia? vel cum scientia nos esse natos, vel reminisci postea quorum prius scientiam acceperimus? Ambigo utrum in præsentia Socrates eligam. Quid verò? potésne eligere quid de hoc videatur tibi? Vir sciens potéstne eorum quæ scit reddere rationem, an contrà? Necesse est, ô Socrates, posse. An verò tibi videntur omnes rationem de his quæ modò tractabamus, afferre posse? Optarem equidem inquit Simmias, sed multò magis vereor nè cras nullus hic homo sit, qui pro dignitate id sciat efficere. Non igitur ô Simmia, putas omnes hoc intelligere? Nullo modo. Reminiscuntur ergo quæ aliquando didicerant. Necesse est. quando verò acceperunt animæ nostræ scientiam? Non enim postquam homines nati sumus. Non certé. Ergo prius. Itá. Erant igitur, Simmia, animæ etiam prius quàm in humanam speciem devenirent,

τούτου ἐννοῆσαι ὃ ἐπελέληστο, ᾧ τοῦτο ἐπλησίαζεν ἀνόμοιον ὄν, ἢ ᾧ ὅμοιον. ὥστε, ὅπερ λέγω, δυοῖν θάτερον, ἤτοι ἐπιστάμενοί γε αὐτὰ γεγόναμεν καὶ ἐπιστάμεθα διὰ βίου πάντες, ἢ ὕστερον οὕς φαμὲν μανθάνειν, οὐδὲν ἀλλ' ἢ ἀναμιμνήσκονται οὗτοι· καὶ ἡ μάθησις, ἀνάμνησις ἂν εἴη. Καὶ μάλα δὴ οὕτως ἔχει, ὦ Σώκρατες.

XVIII. Πότερον οὖν αἱρῇ, ὦ Σιμμία; ἐπισταμένους ἡμᾶς γεγονέναι, ἢ ἀναμιμνήσκεσθαι ὕστερον ὧν πρότερον ἐπιστήμην εἰληφότες ἦμεν; Οὐκ ἔχω, ὦ Σώκρατες, ἐν τῷ παρόντι ἑλέσθαι. Τί δαί; ἔχεις ἑλέσθαι, καὶ πῇ σοι δοκεῖ περὶ αὐτοῦ; ἀνὴρ ἐπιστάμενος, περὶ ὧν ἐπίσταται ἔχοι ἂν δοῦναι λόγον, ἢ οὔ; Πολλὴ ἀνάγκη (ἔφη) ὦ Σώκρατες. Ἦ καὶ δοκοῦσί σοι πάντες ἔχειν διδόναι λόγον περὶ τούτων ὧν νῦν δὴ ἐλέγομεν; Βουλοίμην μέντ' ἄν, ἔφη ὁ Σιμμίας· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον φοβοῦμαι μὴ αὔριον τηνικάδε οὐκέτι ᾖ ἀνθρώπων οὐδεὶς ἀξίως οἷός τε τοῦτο ποιῆσαι. Οὐκ ἄρα δοκοῦσί σοι ἐπίστασθαί γε, ἔφη, ὦ Σιμμία, πάντες αὐτά; Οὐδαμῶς. Ἀναμιμνήσκονται ἄρα ποτὲ ἃ ἔμαθον. Ἀνάγκη. Πότε λαβοῦσαι αἱ ψυχαὶ ἡμῶν τὴν ἐπιστήμην; οὐ γὰρ δὴ ἀφ' οὗ γε ἄνθρωποι γεγόναμεν. Οὐ δῆτα. Πρότερον ἄρα. Ναί. Ἦσαν ἄρα, ὦ Σιμμία, αἱ ψυχαὶ καὶ πρότερον, πρὶν εἶναι ἐν ἀνθρώπου εἴδει

χωρὶς

χωρὶς σωμάτων, καὶ φρόνησιν εἶχον. Εἰ μὴ ἄρα γιγνόμενοι λαμβάνομεν, ὦ Σώκρατες, ταύτας τὰς ἐπιστήμας. οὗτος γὰρ λείπεται ἔτι ὁ χρόνος. εἶεν, ὦ ἑταῖρε. ἀπόλλυμεν δὲ αὐτὰς ἐν ποίῳ ἄλλῳ χρόνῳ; οὐ γὰρ δὴ ἔχοντές γε αὐτὰς γιγνόμεθα, ὡς ἄρτι ὡμολογήσαμεν. ἢ ἐν τούτῳ ἀπόλλυμεν ᾧπερ καὶ λαμβάνομεν; ἢ ἔχεις ἄλλον τινὰ εἰπεῖν χρόνον; Οὐδαμῶς, ὦ Σώκρατες· ἀλλ' ἔλαθον ἐμαυτὸν οὐδὲν εἰπών. Ἆρ' οὖν οὕτως ἔχει (ἔφη) ἡμῖν, ὦ Σιμμία. εἰ μὲν ἔστιν ἃ θρυλοῦμεν ἀεὶ, καλόν τέ τι καὶ ἀγαθὸν, καὶ πᾶσα ἡ τοιαύτη οὐσία, καὶ ἐπὶ ταύτην τὰ ἐκ τῶν αἰσθήσεων πάντα ἀναφέρομεν, ὑπάρχουσαν πρότερον ἀνευρίσκοντες ἡμετέραν οὖσαν, καὶ ταῦτα ἐκείνῃ ἀπεικάζομεν, ἀναγκαῖον, οὕτως ὥσπερ καὶ ταῦτά ἐστιν, οὕτω καὶ τὴν ἡμετέραν ψυχὴν εἶναι καὶ πρὶν γεγονέναι ἡμᾶς· εἰ δὲ μή ἐστι ταῦτα, ἄλλως ἂν ὁ λόγος οὗτος εἰρημένος εἴη. ἆρ' οὕτως ἔχει, καὶ ἴση ἀνάγκη ταῦτά τε εἶναι, καὶ τὰς ἡμετέρας ψυχὰς, πρὶν καὶ ἡμᾶς, γεγονέναι. καὶ εἰ μὴ ταῦτα, οὐδὲ τάδε; Ὑπερφυῶς, ὦ Σώκρατες (ἔφη ὁ Σιμμίας) δοκεῖ μοι ἡ αὐτὴ ἀνάγκη εἶναι· καὶ εἰς καλόν γε καταφεύγει ὁ λόγος, εἰς τὸ ὁμοίως εἶναι τήν τε ψυχὴν ἡμῶν, πρὶν γενέσθαι ἡμᾶς, καὶ τὴν οὐσίαν ἣν σὺ νῦν λέγεις. οὐ γὰρ ἔχω ἔγωγε οὐδὲν οὕτω μοι ἐναργὲς

ſeorſum à corpore: intelligentiámque habebant. Niſi fortè, ô Socrates, dum naſcimur, ipſas ſcientias accipimus. Nam id etiam tempus reliquum eſt. Eſto ſic, ô amice. Sed quonam alio tempore eas amittimus? Non enim habentes jam eas naſcimur, ut modò confitebamur. An in eodem perdimus, quo & accipimus? an aliud tempus efferre potes? Nullo, ô Socrates, modo: ſed nihil me dicere minimè advertebam. An ergo ſic nobis ſe res habet, ô Simmia? Si quidem ſunt ea quæ quotidie prædicamus, pulchrum ſcilicet quiddam atque bonum & omnis ejuſmodi eſſentia, ad quam omnia ſenſibus percepta referimus, quæ & prius erat noſtra, & tanquam noſtram invenimus, & hæc ad ipſius exemplar referimus, neceſſe eſt ità, ut & ipſa ſunt, noſtram quoque animam prius etiam quàm naſceremur, extitiſſe. At ſi hæc non ſunt, fruſtra utique ratio hæç tractata eſſet. An non ità ſe habet, atque par neceſſitas eſt, & ipſa eſſe, & animas noſtras antequam naſceremur, & niſi ipſa ſunt, neque hæc utique ſunt? Mirificè, ô Socrates (inquit Simmias) eadem mihi videtur eſſe neceſſitas: atque pulcherrima huc ratio nos perducit, ut ſimiliter tam animam noſtram, quàm eſſentiam ipſam quam modò dicebas, antè quàm naſceremur extitiſſe confiteamur. Nihil enim tam certum habeo,

quam

quam esse ejusmodi omnia & quidem maxime, scilicet pulchrum ipsum, & bonum, aliáq; omnia quæ tu modò dicebas. Et quantum ad me attinet, satis est demonstratum. Quid verò videtur Cebeti? inquit Socrates. Oportet enim illi quoque persuadere. Satis & illi arbitror persuasum, inquit Simmias, quamvis omnium repugnantissimus sit, & ad credendum tardissimus. Opinor tamen sufficienter illi probatum, ante ortum nostrum animam extitisse.

XIX. An verò post interitum nostrum etiam futura sit, nec mihi quidem ipsi, ô Socrates, satis adhuc videtur ostensum. Sed nunc etiam restat multorum dubitatio illa quam in medium Cebes adduxerat, nè videlicet homine moriente, simul anima dissipetur, atque ità esse desinat. quid enim prohibet fieri quidem illam, & aliunde constitui, atque esse prius etiam quàm in corpus hominis laberetur: postquam verò ab eo discesserit, tunc illam insuper interire? Rectè loqueris Simmia, inquit Cebes. Videtur enim quasi dimidium ejus quod oportet probatum, antè videlicet quàm nasceremur, nostram animam extitisse: oportere autem id quoque ostendere, postquam mortui fuerimus, non minus fore quam esset antequam nasceremur, si modò finem suum demonstratio sit habitura. Demonstratum quidem

ὄν, ὡς τοῦτο, τὸ πάντα τὰ τοιαῦτα εἶναι ὡς οἷόν τε μάλιστα, καλόν τε καὶ ἀγαθόν, καὶ τἆλλα πάντα ἃ σὺ νῦν δὴ ἔλεγες· καὶ ἔμοιγε ἱκανῶς ἀποδέδεικται. τί δὲ δὴ Κέβητι; ἔφη ὁ Σωκράτης. δεῖ γὰρ καὶ Κέβητα πείθειν. Ἱκανῶς (ἔφη ὁ Σιμμίας) ὡς ἔγωγε οἶμαι· καίτοι καρτερώτατος ἀνθρώπων ἐστὶ πρὸς τὸ ἀπιστεῖν τοῖς λόγοις.

XIX. Ἀλλ' οἶμαι οὐκ ἐνδεῶς τοῦτο πεπεῖσθαι αὐτόν, ὅτι πρὶν γενέσθαι ἡμᾶς, ἦν ἡμῶν ἡ ψυχή. εἰ μέντοι καὶ ἐπειδὰν ἀποθάνωμεν ἔτι ἔσται, οὐδ' αὐτῷ μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες (ἔφη) ἀποδεδεῖχθαι, ἀλλ' ἔτι ἐνέστηκεν, ὃ νῦν δὴ Κέβης ἔλεγε, τὸ τῶν πολλῶν, ὅπως μὴ ἅμα ἀποθνήσκοντος τοῦ ἀνθρώπου διασκεδάννυται ἡ ψυχή, καὶ αὐτῇ τοῦ εἶναι τοῦτο τέλος ᾖ. τί γὰρ κωλύει γίγνεσθαι μὲν αὐτὴν καὶ ξυνίστασθαι ἄλλοθέν ποθεν, καὶ εἶναι πρὶν καὶ εἰς ἀνθρώπειον σῶμα ἀφικέσθαι· ἐπειδὰν δὲ ἀφίκηται καὶ ἀπαλλάττηται τούτου, τότε καὶ αὐτὴν τελευτᾶν καὶ διαφθείρεσθαι; Εὖ λέγεις, ἔφη, ὦ Σιμμία, ὁ Κέβης. φαίνεται γὰρ ὥσπερ ἥμισυ ἀποδεδεῖχθαι οὗ δεῖ, ὅτι πρὶν γενέσθαι ἡμᾶς, ἦν ἡμῶν ἡ ψυχή· δεῖν δὲ προσαποδεῖξαι ἔτι, εἰ καὶ ἐπειδὰν ἀποθάνωμεν, οὐδὲν ἧττον ἔσται ἢ πρὶν γενέσθαι, εἰ μέλλει τέλος ἡ ἀπόδειξις ἕξειν. Ἀποδέδεικται μὲν, ἔφη,

ἔφη, ὦ Σιμμία τε καὶ Κέβης, ὁ Σωκράτης, καὶ νῦν εἰ θέλετε συνθεῖναι τοῦτόν τε τὸν λόγον εἰς ταυτὸν καὶ ὃν πρὸ τούτου ὡμολογήσαμεν, τὸ γίγνεσθαι πᾶν τὸ ζῶν ἐκ τοῦ τεθνεῶτος. εἰ γάρ ἐστιν ἡ ψυχὴ καὶ πρότερον, ἀνάγκη δ' αὐτῇ εἰς τὸ ζῆν ἰούσῃ τε καὶ γιγνομένῃ, μηδαμόθεν ἄλλοθεν ἢ ἐκ θανάτου τε καὶ ἐκ τοῦ τεθνάναι γίγνεσθαι· πῶς οὐκ ἀνάγκη αὐτὴν καὶ ἐπειδὰν ἀποθάνῃ εἶναι, ἐπειδὴ δεῖ αὖθις αὐτὴν γίγνεσθαι; ἀποδέδεικται μὲν οὖν, ὅπερ λέγεται καὶ νῦν. ὅμως δέ μοι δοκεῖς σύ τε καὶ Σιμμίας ἡδέως ἂν καὶ τοῦτον διαπραγματεύσασθαι τὸν λόγον ἔτι μᾶλλον· καὶ δεδιέναι τὸ τῶν παίδων, μὴ ὡς ἀληθῶς ὁ ἄνεμος αὐτὴν ἐκβαίνουσαν ἐκ τοῦ σώματος διαφυσᾷ καὶ διασκεδάννυσιν· ἄλλως τε καὶ ὅταν τύχῃ τις μὴ ἐν νηνεμίᾳ ἀλλ' ἐν μεγάλῳ τινὶ πνεύματι ἀποθνήσκων. Καὶ ὁ Κέβης ἐπιγελάσας, Ὡς δεδιότων (ἔφη) ὦ Σώκρατες πειρῶ ἀναπείθειν· μᾶλλον δὲ μὴ ὡς ἡμῶν δεδιότων. ἀλλ' ἴσως ἔνι τις καὶ ἐν ἡμῖν παῖς ὅστις τὰ τοιαῦτα φοβεῖται. τοῦτον οὖν πειρώμεθα πείθειν μὴ δεδιέναι τὸν θάνατον, ὥσπερ τὰ μορμολύκεια. Ἀλλὰ χρὴ (ἔφη ὁ Σωκράτης) ἐπᾴδειν αὐτῷ ἑκάστης ἡμέρας, ἕως ἂν ἐξιάσηται. Πόθεν οὖν (ἔφη) ὦ Σώκρατες τῶν τοιούτων ἀγαθὸν ἐπῳδὸν ληψόμεθα, ἐπει-

est, inquit Socrates, istud, ô Simmia, & ô Cebes, etiam nunc, si modò velitis, & id quod modò probatum est, & illud quod antè concesseramus, videlicet omne vivens ex mortuo fieri, in unum connectere. Si enim est anima prius: & quum in hanc venit vitam, fitque homo, necesse est non aliunde eam quàm ex mortuis proficisci: cur non necessarium sit, ut etiam post mortem corporis maneat, quum oporteat ipsam ad hanc vitam reverti? Demonstratum igitur & nunc est quod dicitur. Veruntamen videmini tu atque Simmias cupere idem rursus diligentius pertractari: ac forsitan puerorum more formidatis, nè revera corpore egredientem ventus dissolvat, atque dispergat, præsertim si quis non sereno cœlo, sed ventis vehementius flantibus moriatur. Ad hæc Cebes subridens, Tanquam nobis id formidantibus, inquit, ô Socrates, conare persuadere: imò verò non tanquam formidantibus nobis. sed fortasse est inter nos puer aliquis talia metuens. huic ergo annitamur persuadere, nè mortem ceu larvas pertimescat. Oportet certè, inquit Socrates, huic mederi carminibus quotidie, quoad sanus efficiatur. Sed ubinam, inquit Cebes, medicum ejusmodi nanciscemur, ô Socrates, quoniam

tu

tu nos deseris? Ampla est, inquit, ô Cebes, Græcia, in qua sunt viri boni, quàm plurimæ sunt barbaræ nationes, per hos omnes, ejusmodi medicum debetis perquirere, neque pecuniis parcentes, neque laboribus. Nihil est enim pro quo commodius pecunias expendatis. Perscrutandum quoque est etiam inter vos ipsos. fortè enim non facilè invenietis, qui melius quàm vos id queat efficere. Fiet quidem, inquit Cebes, sed redeamus jam, si tibi placet, unde digressi sumus. Mihi quidem placet, inquit. Quid. n. prohibet? Rectè respondes, inquit Cebes.

XX. An non tale aliquid, inquit, à nobis ipsis sciscitari debemus? Cuinam conveniat ea passio, per quam dissolvi possit. Et cui sit metuendum nè id patiatur. Et secundum quam ejus partem. deinde considerare utrum anima sit: demum ex his animæ nostræ gratia vel confidere, vel timere. Vera loqueris, inquit. Nonne igitur ei quod componitur, jamque compositum est, natura id pati convenit, ut quatenus est compositum, dissolvatur? Siquid verò non sit compositum, huic soli convenit, non eadem pati quæ alii cuipiam. Mihi quidem sic apparet, inquit Cebes. An non quæ semper secundum eadem eodémque modo se habent, in-

δὴ σὺ, ἔφη, ἡμᾶς ἀπολείπεις; Πολλὴ μὲν ἡ Ἑλλὰς (ἔφη) ὦ Κέβης, ἐν ᾗ ἔνεισί που ἀγαθοὶ ἄνδρες· πολλὰ δὲ καὶ τὰ τῶν βαρβάρων γένη, οὓς πάντας χρὴ διερευνᾶσθαι, ζητοῦντας τοιοῦτον ἐπῳδὸν, μήτε χρημάτων φειδομένους, μήτε πόνων. ὡς οὐκ ἔστιν εἰς ὅ, τι ἂν εὐκαιρότερον ἀναλίσκοιτε χρήματα. ζητεῖν δὲ χρὴ καὶ αὐτοὺς μετ' ἀλλήλων. ἴσως γὰρ ἂν οὐδὲ ῥᾳδίως εὕροιτε μᾶλλον ὑμῶν δυναμένους τοῦτο ποιεῖν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν δὴ ὑπάρξει, ἔφη ὁ Κέβης. ὅθεν δὲ ἀπελίπομεν, ἐπανέλθωμεν, εἴ σοι ἡδομένῳ ἐστίν. Ἀλλὰ μὴν ἡδομένῳ γε. πῶς γὰρ οὐ μέλλει; Καλῶς (ἔφη) λέγεις.

XX. Οὐκοῦν τοιόνδε τι (ἦ δ' ὃς ὁ Σωκράτης) δεῖ ἡμᾶς ἀνερέσθαι ἑαυτοὺς, τῷ ποίῳ τινὶ ἄρα προσήκει τοῦτο τὸ πάθος πάσχειν, τὸ διασκεδάννυσθαι, καὶ ὑπὲρ τοῦ ποίου τινὸς δεδιέναι, μὴ πάθῃ αὐτὸ καὶ τῷ ποίῳ τινί. καὶ μετὰ τοῦτο αὖ ἐπισκέψασθαι πότερον ψυχή ἐστι· καὶ ἐκ τούτων θαρρεῖν ἢ δεδιέναι ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς. Ἀληθῆ (ἔφη) λέγεις. Ἆρ' οὖν τῷ μὲν συντεθέντι τε καὶ συνθέτῳ ὄντι φύσει προσήκει τοῦτο πάσχειν, διαιρεθῆναι ταύτῃ ᾗπερ συνετέθη· εἰ δέ τι τυγχάνει ὂν ἀσύνθετον, τούτῳ μόνῳ προσήκει μὴ πάσχειν ταῦτα, εἴπερ τῳ ἄλλῳ. Δοκεῖ μοι, ἔφη, οὕτως ἔχειν, ὁ Κέβης. Οὐκοῦν ἅπερ ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχει,

ταῦτα

ταῦτα μάλιστα εἰκὸς εἶναι τὰ ἀξύνθετα· τὰ δὲ ἄλλοτ' ἄλλως καὶ μηδέποτε κατὰ ταυτὰ, ταῦτα δὲ εἶναι τὰ ξύνθετα. Ἔμοιγε δοκεῖ οὕτως. Ἴωμεν δὴ (ἔφη) ἐπὶ ταῦτα ἐφ' ἅπερ ἐν τῷ ἔμπροσθεν λόγῳ. αὐτὴ ἡ οὐσία ἧς λόγον δίδομεν τοῦ εἶναι, καὶ ἐρωτῶντες καὶ ἀποκρινόμενοι, πότερον ὡσαύτως ἀεὶ ἔχει κατὰ ταυτὰ, ἢ ἄλλοτ' ἄλλως; αὐτὸ τὸ ἴσον, αὐτὸ καλὸν, αὐτὸ ἕκαστον, ὃ ἔστι τὸ ὂν, μήποτε μεταβολὴν, καὶ ἡντινοῦν ἐνδέχεται; ἢ ἀεὶ αὐτῶν ἕκαστον, ὃ ἔστι μονοειδὲς ὂν; αὐτὸ καθ' αὐτὸ ὡσαύτως κατὰ ταυτὰ ἔχει, καὶ οὐδέποτε οὐδαμῇ οὐδαμῶς ἀλλοίωσιν οὐδεμίαν ἐνδέχεται; Ὡσαύτως, ἔφη, ἀνάγκη, ὁ Κέβης, καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ ἔχειν, ὦ Σώκρατες. Τί δὲ τῶν πολλῶν καλῶν, οἷον ἀνθρώπων, ἢ ἵππων, ἢ ἱματίων, ἢ ἄλλων ὡντινωνοῦν τοιούτων, ἴσων ἢ καλῶν ἢ πάντων τῶν ἐκείνοις ὁμωνύμων. ἆρα κατὰ τὰ αὐτὰ ἔχει, ἢ πᾶν τοὐναντίον ἐκείνοις, οὔτε αὐτὰ αὑτοῖς, οὔτε ἀλλήλοις οὐδέποτε, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐδαμῶς κατὰ ταυτά ἐστιν. Οὕτως αὖ, ἔφη, ταῦτα, ὁ Κέβης, οὐδέποτε ὡσαύτως ἔχει. Οὐκοῦν τούτων μὲν κἂν ἅψαιο, κἂν ἴδοις, κἂν ταῖς ἄλλαις αἰσθήσεσιν αἴσθοιο· τῶν δὲ κατὰ ταυτὰ ἐχόντων οὐκ

quit, hæc maximè esse convenit simplicia? Quæ verò aliàs aliter, nec unquam secundum eadem, hæc esse composita? Ità equidem opinor. Redeamus jam ad illa, ad quæ in superiori disputatione processimus. Ipsa essentia cujus interrogando respondendóque definitionem hoc ipsum quod est assignavimus, utrum eodem modo, & secundum eadem se semper habet? an alias aliter?. videlicet & ipsum æquale, ipsum pulchrum, ipsum unumquodque quod est ens, utrum mutationem aliquando aliquam ipsa recipiunt, an ipsorum unumquodq; semper id quod est uniforme existens ipsum per seipsum, eodem modo, & secundum eadem se habet, neque unquam, neque usquam, nec ullo pacto mutationem aliquam suscipit? Necesse est, ô Socrates, hæc, inquit Cebes, eodem modo, & secundum eadem se semper habere. Quid autem dicemus de multis, inquit, quæ similiter pulchra dicuntur, scilicet hominibus, equis, vestibus, vel aliis quibuscunque talibus, quæ vel pulchra dicuntur, vel æqualia, vel etiam de omnibus, quæ illis synonyma sunt? num hæc secundum eadem se semper habent? An potius omnino contrà quàm illa, videlicet neque ipsa sibimet, neque invicem unquam, ut simpliciter loquar, ullo pacto secundum eadem eodémq; modo se habent? Hæc, ô Socrates,inquit Cebes, nunquam eodem modo sunt. Et hæc quidem tangi, videri, aliisque sensibus attingi possunt. Quæ verò semper secundum eadem permanet, non

alio

alio modo quàm sola intelligentiæ ratione percipiuntur, suntque invisibilia quæ talia sunt, neque cernuntur. Vera omnino loqueris, inquit. Vis ergo duas rerum species ponamus, alteram visibilium, invisibilium alteram? Ponamus, inquit. Et invisibile quidem modo semper eodem esse, visibile vero nunquam eodem? Hoc quoque ponamus, inquit. Age jam, aliúdne in nobis est, quam hoc quidem corpus, illud verò anima? Nihil aliud, inquit. Utrinam speciei corpus esse similius cognatiúsque dicimus? Nemini dubium, inquit, quin visibili. Quid verò anima? Visibiléne aliquid est, an contrá. Non hominibus quidem, ô Socrates, inquit. Atqui nos de iis duntaxat, quæ ab hominum natura videri, vel non videri possunt, loquebamur. An de iis quæ ad aliam naturam spectant, tractabamus? De iis duntaxat quæ ad humanam, inquit. Quid ergo de anima dicebamus? visibilem esse an invisibilem? Non visibilem. Invisibilem ergo? Itá. Anima igitur invisibili speciei similior est quam corpus. Corpus verò visibili. Necessarium id est omnino. An non & hoc evenire in superioribus dicebamus? Ut cum anima ad aliquid considerandum socium sibi corpus assumit, vel per visum, vel per auditum, vel per alium sensum (hoc enim est per corpus considerare, quia per sensus id agitur) tunc quidem à

ἐστιν ὅτῳ ποτ' ἂν ἄλλῳ ἐπιλάβοιο ἢ τῷ τῆς διανοίας λογισμῷ· ἀλλ' ἔστιν ἀειδῆ τὰ τοιαῦτα καὶ οὐχ ὁρατά. Παντάπασιν (ἔφη) ἀληθῆ λέγεις. Θῶμεν οὖν βούλει (ἔφη) δύο εἴδη τῶν ὄντων; τὸ μὲν, ὁρατὸν, τὸ δὲ, ἀειδές; Θῶμεν, ἔφη. Καὶ τὸ μὲν ἀειδὲς, ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ ἔχον, τὸ δὲ ὁρατὸν, μηδέποτε κατὰ ταυτά. Καὶ τοῦτο (ἔφη) θῶμεν. Φέρε δὴ (ἦ δ' ὅς) ἄλλο τι ἡμῶν αὐτῶν, ἢ τὸ μὲν, σῶμά ἐστι, τὸ δὲ, ψυχή; Οὐδὲν ἄλλο, ἔφη. Ποτέρῳ οὖν ὁμοιότερον τῷ εἴδει φαμὲν ἂν εἶναι καὶ ξυγγενέστερον τὸ σῶμα; Παντί, ἔφη, τοῦτό γε δῆλον ὅτι τῷ ὁρατῷ. Τί δὲ, ἡ ψυχὴ, ὁρατὸν, ἢ ἀειδές; Οὐχ ὑπ' ἀνθρώπων γε, ὦ Σώκρατες, ἔφη. Ἀλλὰ μὴν ἡμεῖς γε τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ μὴ, τῇ τῶν ἀνθρώπων φύσει ἐλέγομεν; ἢ ἄλλῃ τινὶ οἴει; Τῇ τῶν ἀνθρώπων. Τί οὖν περὶ ψυχῆς ἐλέγομεν, ὁρατὸν εἶναι, ἢ οὐχ ὁρατόν; Οὐχ ὁρατόν. Ἀειδὲς ἄρα. Ναί. Ὁμοιότερον ἄρα ψυχὴ σώματός ἐστι τῷ ἀειδεῖ, τὸ δὲ, τῷ ὁρατῷ. Πᾶσα ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες. Οὐκοῦν καὶ τόδε πάλαι ἐλέγομεν, ὅτι ἡ ψυχὴ ὅταν μὲν τῷ σώματι προσχρῆται εἰς τὸ σκοπεῖν τι, ἢ διὰ τοῦ ὁρᾶν, ἢ διὰ τοῦ ἀκούειν, ἢ δι' ἄλλης τινὸς αἰσθήσεως (τοῦτο γάρ ἐστι τὸ διὰ τοῦ σώματος, τὸ δι' αἰσθήσεως σκοπεῖν τι) τότε μὲν

ἕλκεται ὑπὸ τοῦ σώματος εἰς τὰ οὐδέποτε κατὰ ταυτὰ ἔχοντα· καὶ αὐτὴ πλανᾶται καὶ ταράττεται, καὶ ἰλιγγιᾷ, ὥσπερ μεθύουσα, ἅτε τοιούτων ἐφαπτομένη. Πάνυ γε. Ὅταν δέ γε αὐτὴ καθ' αὑτὴν σκοπῇ, ἐκεῖσε οἴχεται εἰς τὸ καθαρόν τε καὶ ἀεὶ ὂν καὶ ἀθάνατον, καὶ ὡσαύτως ἔχον· καὶ, ὡς συγγενὴς οὖσα αὐτοῦ, ἀεὶ μετ' ἐκείνου τε γίγνεται, ὅτάνπερ αὐτὴ καθ' αὑτὴν γένηται καὶ ἐξῇ αὐτῇ· καὶ πέπαυταί τε τοῦ πλάνου, καὶ περὶ ἐκεῖνα ἀεὶ κατὰ ταυτὰ ὡσαύτως ἔχει, ἅτε τοιούτων ἐφαπτομένη. καὶ τοῦτο αὐτῆς τὸ πάθημα φρόνησις κέκληται. Παντάπασιν (ἔφη) καλῶς καὶ ἀληθῆ λέγεις, ὦ Σώκρατες. Ποτέρῳ οὖν αὖ σοι δοκεῖ τῷ εἴδει, καὶ ἐκ τῶν πρόσθεν καὶ ἐκ τῶν νῦν λεγομένων, ψυχὴ ὁμοιότερον εἶναι καὶ ξυγγενέστερον; Πᾶς ἄν, ἔμοιγε δοκεῖ (ἦ δ' ὅς) συγχωρῆσαι, ὦ Σώκρατες, ἐκ ταύτης τῆς μεθόδου, καὶ ὁ δυσμαθέστατος, ὅτι ὅλῳ καὶ παντὶ ὁμοιότερόν ἐστι ψυχὴ τῷ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχοντι μᾶλλον, ἢ τῷ μή. Τί δὲ τὸ σῶμα; Τῷ ἑτέρῳ. Ὅρα δὴ καὶ τῇδε, ὅτι ἐπειδὰν ἐν τῷ αὐτῷ ὦσι ψυχὴ καὶ σῶμα, τῷ μὲν δουλεύειν καὶ ἄρχεσθαι ἡ φύσις προστάττει, τῇ δὲ, ἄρχειν καὶ δεσπόζειν. καὶ κατὰ ταῦτα αὖ πότερόν σοι δοκεῖ ὅμοιον τῷ θείῳ εἶναι, καὶ πότερον τῷ θνητῷ; ἢ οὐ δοκεῖ σοι τὸ μὲν θεῖον οἷον ἄρχειν τε καὶ

corpore trahatur ad ea quæ nunquam eodem modo ſunt, atque ipſa aberret perturbeturque, quaſi ebria vacillet, utpote quæ talia quædam attigerit. Prorſus. At verò quoties ipſe animus per ſeipſum excogitat, illuc ſe confert ad purum, ſempiternum, immortale, ſemper eodem modo ſe habens: & tanquam ipſius cognatus ſemper inhæret illi, quoties ipſe redierit in ſeipſum, eique liceat, ceſsétque ab errore: & circa illa ſemper ſecundum eadem eodem modo ſe habet, utpote qui talia jam attigerit. atque hæc ejus affectio prudentia nominatur. Præclarè, inquit, ac veré omnino loqueris, ô Socrates. Utri igitur ſpeciei rurſus tibi videtur, ex his quæ & in ſuperioribus & modò dicta ſunt, anima eſſe ſimilior atque cognatior? Arbitror equidem, ô Socrates, quemlibet, inquit, vel indocilem prorſus, & pertinacem, ex hac diſcurſione conceſſurum, animam, & per totum & per omne, ſimiliorem eſſe ei quod ſemper eodem modo eſt, quam oppoſito. Quid autem corpus? Alteri ſpeciei. Conſidera rurſus hoc pacto. Quamdiu in eodem ſunt anima atque corpus, hoc quidem ſervire atque ſubeſſe natura jubet, hanc verò præeſſe atque dominari. Secundum hæc rurſus utrum tibi videtur ſimile eſſe divino, utrum mortali? An non putas divinum quidem tale eſſe natura, ut

præſit

præsit & ducat: Mortale verò, ut subjiciatur ac serviat? Puto equidem. Utri igitur horum est anima similis? Constat, ô Socrates, animam quidem similem esse divino, corpus verò mortali.

XXI. Animadverte jam, ô Cebes, num hæc ex omnibus quæ a nobis dicta sunt, consequantur. Videlicet ipsi divino, immortali, intelligibili, uniformi, indissolubili, semper eodem modo, & secundum eadem seipsum habenti, animam esse simillimam: humano verò, mortali, nec intelligibili, multiformi, dissolubili, nunquam eodem modo sibimet se habenti, simillimum esse corpus. Possumúsne, ô amice Cebes, præter hæc aliud quicquam afferre, quo minus ità sit? Non possumus. Quid ergo? Cùm hæc ità se habeant, nonne corpori convenit, ut brevi solvatur? Animæ verò ut omnino indissolubilis sit, vel aliquid rei omnino indissolubili propinquum? Quidni? Cernis igitur postquam mortuus homo fuerit, quod in eo visibile est corpus, & in loco visibili positum, quod cadaver appellamus, cui convenit, ut dissolvatur, concidat, diffluat, nihil horum subito pati, sed si quis corpore perbellè affecto decesserit satis multo tempore, idque etiam in ea ipsa venustate permanere. Corpus enim exarefactum & conditum quemadmodum in Ægypto faci-

ἡγεμονεύειν πεφυκέναι, τὸ δὲ θνητὸν. ἄρχεσθαί τε καὶ δουλεύειν; Ἔμοιγε. Ποτέρῳ οὖν ἡ ψυχὴ ἔοικε; Δῆλα δὴ, ὦ Σώκρατες, ὅτι ἡ μὲν ψυχὴ τῷ θείῳ, τὸ δὲ σῶμα τῷ θνητῷ.

XXI. Σκόπει δὴ (ἔφη) ὦ Κέβης, εἰ ἐκ πάντων τῶν εἰρημένων τάδε ἡμῖν ξυμβαίνει· τῷ μὲν θείῳ καὶ ἀθανάτῳ καὶ νοητῷ καὶ μονοειδεῖ, καὶ ἀδιαλύτῳ, καὶ ἀεὶ ὡσαύτως καὶ κατὰ ταυτὰ ἔχοντι ἑαυτῷ, ὁμοιότατον εἶναι ψυχήν· τῷ δ' ἀνθρωπίνῳ καὶ θνητῷ καὶ ἀνοήτῳ καὶ πολυειδεῖ καὶ διαλυτῷ, καὶ μηδέποτε κατὰ τὰ αὐτὰ ἔχοντι ἑαυτῷ, ὁμοιότατον αὖ εἶναι σῶμα. Ἔχομέν τι παρὰ ταῦτα ἄλλο λέγειν, ὦ φίλε Κέβης, ὡς οὐχ οὕτω ἔχει; Οὐ ἔχομεν· Τί οὖν, τούτων οὕτως ἐχόντων, ἆρ' οὐχὶ σώματι μὲν ταχὺ διαλύεσθαι προσήκει· ψυχῇ δὲ αὖ τοπαράπαν ἀδιαλύτῳ εἶναι· ἢ ἐγγύς τι τούτου; Πῶς γὰρ οὔ; Ἐννοεῖς οὖν (ἔφη) ὅτι ἐπειδὰν ἀποθάνῃ ὁ ἄνθρωπος, τὸ μὲν ὁρατὸν αὐτοῦ σῶμα καὶ ἐν ὁρατῷ κείμενον (ὃ δὴ νεκρὸν καλοῦμεν, ᾧ προσήκει διαλύεσθαι καὶ διαπίπτειν καὶ διαπνεῖσθαι) οὐκ εὐθὺς τούτων οὐδὲν πέπονθεν, ἀλλ' ἐπιεικῶς συχνὸν ἐπιμένει χρόνον· ἐὰν μέν τις καὶ χαριέντως ἔχων τὸ σῶμα τελευτήσῃ, καὶ ἐν τοιαύτῃ ὥρᾳ, καὶ πάνυ μάλα. συμπεσὸν γὰρ τὸ σῶμα καὶ ταριχευθὲν, ὥσπερ οἱ ἐν Αἰγύπτῳ ταριχευθέντες,

ὀλίγου ὅλον μένει ἀμήχανον ὅσον χρόνον. ἔνια δὲ μέρη τοῦ σώματος, καὶ ἐὰν σαπῇ, ὀστᾶ τε καὶ νεῦρα καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα, ὅμως (ὡς ἔπος εἰπεῖν) ἀθάνατά ἐστιν. ἢ οὔ; Ναί. Ἡ δὲ ψυχὴ ἄρα, τὸ ἀειδὲς τὸ εἰς τοιοῦτον τόπον ἕτερον οἰχόμενον, γενναῖον καὶ καθαρὸν καὶ ἀειδῆ, εἰς ᾅδου, ὡς ἀληθῶς, παρὰ τὸν ἀγαθὸν καὶ φρόνιμον θεόν. οἷ, ἂν θεὸς ἐθέλῃ, αὐτίκα καὶ τῇ ἐμῇ ψυχῇ ἰτέον. αὕτη δὲ δὴ ἡμῖν ἡ τοιαύτη καὶ οὕτω πεφυκυῖα, ἀπαλλαττομένη τοῦ σώματος, εὐθὺς διαπεφύσηται καὶ ἀπόλωλεν, ὥς φασιν οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι; πολλοῦ γε δεῖ, ὦ Κέβης τε καὶ Σιμμία. ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ὧδε ἔχει· ἐὰν μὲν καθαρὰ ἀπαλλάττηται, μηδὲν τοῦ σώματος συνεφέλκουσα, ἅτε οὐδὲν κοινωνοῦσα αὐτῷ ἐν τῷ βίῳ ἑκοῦσα εἶναι, ἀλλὰ φεύγουσα αὐτό, καὶ συνηθροισμένη αὐτὴ εἰς αὑτήν, ἅτε μελετῶσα ἀεὶ τοῦτο. τοῦτο δὲ οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ ὀρθῶς φιλοσοφοῦσα, καὶ τῷ ὄντι τεθνάναι μελετῶσα ῥᾳδίως. ἢ οὐ τοῦτ' ἂν εἴη μελέτη θανάτου; Παντάπασί γε. Οὐκοῦν οὕτω μὲν ἔχουσα, εἰς τὸ ὅμοιον αὐτῇ τὸ θεῖον ἀπέρχεται, τὸ θεῖόν τε καὶ ἀθάνατον καὶ φρόνιμον; οἷ ἀφικομένη ὑπάρχει αὐτῇ εὐδαίμονι εἶναι, πλάνης καὶ ἀγνοίας καὶ φόβων καὶ ἀγρίων ἐρώτων καὶ τῶν ἄλλων κακῶν τῶν ἀνθρωπείων ἀπηλλαγμένῃ· ὥσπερ δὲ λέγεται

unt, incredibile quoddam tempus ferme integrum manet. Quinetiam si putrescat, tamen nonnullæ corporis partes, ossa videlicet, nervique, atque similia, ut ità dicam, immortalia permanent. An non? Itá. Anima verò quæ invisibile quiddam est, in similem quendam aliúmque locum migrans, excellentem, purum, invisibilem, nobis occultum, revera ad bonum sapientémque Deum, quò si Deus voluerit, paulo pòst meo quoque animo est migrandum: anima inquam talis, talique natura prædita, nonne cùm primùm à corpore liberata fuerit, dissipabitur atque interibit, ut multi putant? Permultum abest, ô dilecte Cebes atque Simmia: imò multò magis ità se res habet, si quidem pura discesserit corporeum nil secum trahens, utpote quæ nihil cum illo in vita lubens communicaverit, sed fugerit illud, séque in se collegerit, tanquam semper id meditata: quod quidem nihil est aliud quàm rectè philosophari, mortémque revera facilè meditari. an non hæc est meditatio mortis? Est omnino. Anima igitur sic affecta nonne ad sibi simile divinum abit? divinum, & immortale, & sapiens? quò cùm pervenerit, evadit felix, ab errore, ignorantia, timoribus, ferisq; amoribus, cæterísque humanis liberata malis: & quemadmodum

de initiatis dici solet, revera reliquum tempus vitam cum diis agit? Itáne dicendum est, ô Cebes an aliter? Ità per Jovem, inquit Cebes. Sin autem polluta impuráque a corpore decedat, utpote quæ corpus semper amplexa ipsum duntaxat coluerit, & amaverit, ejusque voluptatibus & cupiditatibus quasi veneficiis quibusdam delinita fuerit, & usque adeo capta, ut nihil aliud putet esse verum, nisi quod corporeum sit, quod tangi, quod videri possit, quódve bibat, & quod edat, & quo in venereis utatur: quod verò oculis quidem obscurum & invisibile sit, veruntamen intelligibile, & philosophia comprehendendum, habere odio consueverit, formidaréque & fugere: sic, inquam, institutam animam putásne ipsam per se synceram evadere? Nullo modo, inquit. Sed infectam involutámque, ut arbitror, contagione corporea, quam consuetudo congressúsque cum corpore propter continuam familiaritatem, plurimúmque ejus cultum effecit quasi congenitam. Ità putamus. Ponderosum verò, ô amice, id putandum est, & grave terrenúmque, & visibile, quod anima ejusmodi secum trahit: ideóque ab eo gravatur, & rursus ad visibilem trahitur locum metu invisibilis, atque occulti: &, quemadmodum fertur, circa monumenta sepulchráque versatur, circa quæ jam nonnulla apparuerunt animarum umbrosa

κατὰ τῶν μεμυημένων, ὡς ἀληθῶς τὸν λοιπὸν χρόνον μετὰ θεῶν διάγουσα; οὕτω φῶμεν, ὦ Κέβης, ἢ ἄλλως; Οὕτω νὴ Δί', ἔφη ὁ Κέβης. Ἐὰν δέ γε (οἶμαι) μεμιασμένη καὶ ἀκάθαρτος τοῦ σώματος ἀπαλλάττηται, ἅτε τῷ σώματι ἀεὶ ξυνοῦσα, καὶ τοῦτο θεραπεύουσα καὶ ἐρῶσα, καὶ γεγοητευμένη ὑπ' αὐτοῦ, ὑπό τε τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ ἡδονῶν, ὥστε μηδὲν ἄλλο δοκεῖν εἶναι ἀληθὲς ἀλλ' ἢ τὸ σωματοειδὲς, οὗ τις ἂν ἅψαιτο καὶ ἴδοι, καὶ πίοι καὶ φάγοι, καὶ πρὸς τὰ ἀφροδίσια χρήσαιτο· τὸ δὲ τοῖς ὄμμασι σκοτῶδες καὶ ἀειδὲς, νοητὸν δὲ καὶ φιλοσοφίᾳ αἱρετὸν, τοῦτο δὲ εἰθισμένη μισεῖν τε καὶ τρέμειν καὶ φεύγειν· οὕτω δὴ ἔχουσαν, οἴει ψυχὴν αὐτὴν καθ' αὑτὴν εἰλικρινῆ ἀπαλλάξεσθαι; Οὐδ' ὁπωστιοῦν ἔφη. Ἀλλὰ διειλημμένην γε οἶμαι ὑπὸ τοῦ σωματοειδοῦς ὃ αὐτῇ ἡ ὁμιλία τε καὶ ξυνουσία τοῦ σώματος, διὰ τὸ ἀεὶ ξυνεῖναι καὶ διὰ τὴν πολλὴν μελέτην ἐνεποίησε ξύμφυτον. Πάνυ γε. Ἐμβριθὲς δέ γε, ὦ φίλε, τοῦτο οἴεσθαι χρὴ εἶναι, καὶ βαρὺ, καὶ γεῶδες, καὶ ὁρατόν· ὃ δὴ καὶ ἔχουσα ἡ τοιαύτη ψυχὴ βαρύνεταί τε καὶ ἕλκεται πάλιν εἰς τὸν ὁρατὸν τόπον, φόβῳ τοῦ ἀειδοῦς τε καὶ ᾅδου, ὥσπερ λέγεται, περὶ τὰ μνήματά τε καὶ τοὺς τάφους καλινδουμένη· περὶ ἃ δὲ καὶ ὤφθη ἄττα ψυχῶν σκιοειδῆ φαν-

φαντάσματα, οἷα παρέχονται αἱ τοιαῦται ψυχαὶ εἴδωλα, αἱ μὴ καθαρῶς ἀπολυθεῖσαι, ἀλλὰ τοῦ ὁρατοῦ μετέχουσαι· διὸ καὶ ὁρῶνται. Εἰκός γε, ὦ Σώκρατες. Εἰκὸς μέντοι, ὦ Κέβης. καὶ οὔτι γε τὰς τῶν ἀγαθῶν ταύτας εἶναι, ἀλλὰ τὰς τῶν φαύλων, αἳ περὶ τὰ τοιαῦτα ἀναγκάζονται πλανᾶσθαι, δίκην τίνουσαι τῆς προτέρας τροφῆς, κακῆς οὔσης. καὶ μέχρι γε τούτου πλανῶνται ἕως ἂν τῇ τοῦ ξυνεπακολουθοῦντος τοῦ σωματοειδοῦς ἐπιθυμίᾳ πάλιν ἐνδεθῶσιν εἰς σῶμα. ἐνδοῦνται δὲ, ὥσπερ εἰκὸς, εἰς τὰ τοιαῦτα ἤθη ὁποῖα ἄττ' ἂν καὶ μεμελετηκυῖαι τύχωσιν ἐν τῷ βίῳ. Τὰ ποῖα δὴ ταῦτα λέγεις, ὦ Σώκρατες; Οἷον, τοὺς μὲν γαστριμαργίας τε καὶ ὕβρεις καὶ φιλοποσίας μεμελετηκότας, καὶ μὴ διευλαβημένους, εἰς τὰ τῶν ὄνων γένη καὶ τῶν τοιούτων θηρίων εἰκὸς ἐνδύεσθαι. ἢ οὐκ οἴει; Πάνυ μὲν οὖν εἰκὸς λέγεις. Τοὺς δέ γε ἀδικίας τε καὶ τυραννίδας καὶ ἁρπαγὰς προτετιμηκότας, εἰς τὰ τῶν λύκων τε καὶ ἱεράκων καὶ ἰκτίνων γένη· ἢ ποῖ ἂν ἄλλοσε φαμὲν τὰς τοιαύτας ἰέναι; Ἀμέλει (ἔφη ὁ Κέβης) εἰς τὰ τοιαῦτα. Οὐκοῦν (ἦ δ' ὅς) δῆλα δὴ καὶ τἄλλα, ᾗ ἂν ἕκαστα ἴοι κατὰ τὰς αὐτῶν ὁμοιότητας τῆς μελέτης. Δῆλον δὴ, ἔφη. πῶς δ' οὔ; Οὐκοῦν εὐδαιμονέστατοι (ἔφη) καὶ τούτων εἰσὶ, καὶ εἰς βέλτιστον τόπον ἰόντες, οἱ τὴν δημοτικήν τε καὶ πολιτικὴν

phantasmata, qualia præferunt simulacra tales animæ, quæ videlicet non puræ decesserunt à corpore, sed visibile aliquid trahentes: quo fit ut videri possint. Consentaneum est ô Socrates. Consentaneum tamen ô Cebes, non esse has bonorum animas, sed malorum, quæ circa hæc oberrare coguntur, pœnas dantes vitæ improbè actæ. Itaque tam diu circumvagantur, quoad cupiditate naturæ corporeæ comitátne, rursus induant corpus. Induunt autem, ut decens est, ejusmodi mores quales in vita exercuerunt. Quales dicis mores ô Socrates? Ejusmodi eos quidem qui ventris petulantiæ, gulæ dediti vitam egerunt, neque quicquam pensi pudorisque habuerunt, decens est asinorum formas & ejusmodi brutorum subire. An non putas? Consentanea loqueris. Qui verò injurias, tyrannides, rapinas, præ cæteris sequuti sunt, in luporum, accipitrum, milvorum genera par est pertransire. num aliò has migrare dicendum est? Ità potissimum, inquit Cebes. Similiter, inquit ille, & in cæteris, abeunt enim in genera quælibet, quibus in vita mores similes contraxerunt. Manifestum inquit. quidni? Nonne horum felicissimi sunt, & in optimum proficiscuntur locum, quicunque popularem civilémque

virtutem,

virtutem, quam temperantiam & justitiam nominant, exercuere absque philosophia quidem atq; mente, sed ex consuetudine exercitationéque acquisitam? Quonam pacto hi felicissimi sunt? Quoniam decens est hos in tale quoddam genus iterum civile mitéque demigrare, aut apum, aut vesparum, vel formicarum, aut etiam in idem rursus genus humanum, modestósque ex illis homines fieri. Ità decet. In deorum verò genus nulli fas est pervenire, præter quàm iis, qui discendi cupiditate flagrantes, & philosophati sunt, & puri penitus decesserunt. Horum quidem gratia ô amice Simmia atque Cebes, qui rectè philosophantur, ab omnibus corporis cupiditatibus abstinent, atque ità perseverant, nec se illis unquam tradunt, neque familiæ jacturam paupertatémque formidant, quemadmodum multi pecuniarum cupidi, neque rursus contemptum atque ignominiam, quemadmodum qui magistratus ambiunt & honores, deinde ab his abstinent. Neque enim deceret ô Socrates inquit Cebes. Non per Jovem.

XXII. Quamobrem hi qui animum suum curant, neque corpori colendo serviunt, spretis his omnibus haudquaquam ea gradiuntur via qua superiores illi quos narravimus, quia videlicet quò proficiscantur ignorent. Ipsi verò existimantes philosophiæ e-

ἀρετὴν ἐπιτετηδευκότες· ἣν δὴ καλοῦσι σωφροσύνην τε καὶ δικαιοσύνην, ἐξ ἔθους τε καὶ μελέτης γεγονυῖαν, ἄνευ φιλοσοφίας τε καὶ νοῦ; Πῇ δὴ οὗτοι εὐδαιμονέστατοι; Ὅτι τούτους εἰκός ἐστιν εἰς τοιοῦτον πάλιν ἀφικνεῖσθαι πολιτικὸν καὶ ἥμερον γένος, ἤ που μελιττῶν, ἢ σφηκῶν, ἢ μυρμήκων, ἢ καὶ εἰς ταυτόν γε πάλιν τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ γίγνεσθαι ἐξ αὐτῶν ἄνδρας μετρίους. Εἰκός. Εἰς δέ γε θεῶν γένος, μὴ φιλοσοφήσαντι καὶ παντελῶς καθαρῷ ἀπιόντι, οὐ θέμις ἀφικνεῖσθαι ἄλλῳ ἢ τῷ φιλομαθεῖ. ἀλλὰ τούτων ἕνεκα, ὦ ἑταῖρε Σιμμία τε καὶ Κέβης, οἱ ὀρθῶς φιλόσοφοι, ἀπέχονται τῶν κατὰ τὸ σῶμα ἐπιθυμιῶν ἁπασῶν, καὶ καρτεροῦσι, καὶ οὐ παραδιδόασιν αὐταῖς αὑτούς· οὔτε οἰκοφθορείαν τε καὶ πενίαν φοβούμενοι, ὥσπερ οἱ πολλοὶ καὶ φιλοχρήματοι· οὐδὲ αὖ ἀτιμίαν τε καὶ ἀδοξίαν μοχθηρείας δεδιότες, ὥσπερ οἱ φίλαρχοί τε καὶ φιλότιμοι, ἔπειτα ἀπέχονται αὐτῶν. Οὐ γὰρ ἂν πρέποι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὁ Κέβης. Οὐ μέντοι μὰ Δί', ἦ δ' ὅς.

XXII. Τοιγάρτοι τούτοις μὲν ἅπασιν (ἔφη) ὦ Κέβης, ἐκεῖνοι οἷς τε μέλει τῆς αὑτῶν ψυχῆς, ἀλλὰ μὴ σώματι πλάττοντες ζῶσι, χαίρειν εἰπόντες, οὐ κατὰ ταυτὰ πορεύονται αὐτοῖς, ὡς οὐκ εἰδόσιν ὅπῃ ἔρχονται. αὐτοὶ δὲ ἡγούμενοι οὐ δεῖν ἐναντία τῇ φιλοσοφίᾳ πράττειν,

πράττειν, καὶ τῇ ἐκείνης λύσει τε καὶ καθαρμῷ, ταύτῃ τρέπονται, ἐκείνῃ ἑπόμενοι ᾗ ἐκείνη ὑφηγεῖται. Πῶς, ὦ Σώκρατες; Ἐγὼ ἐρῶ, ἔφη. γινώσκουσι γὰρ (ἦ δ' ὅς) οἱ φιλομαθεῖς, ὅτι παραλαβοῦσα αὐτῶν τὴν ψυχὴν ἡ φιλοσοφία, ἀτεχνῶς διαδεδεμένην ἐν τῷ σώματι καὶ προσκεκολλημένην (ἀναγκαζομένην δὲ, ὥσπερ δι' εἱργμοῦ, διὰ τούτου σκοπεῖσθαι τὰ ὄντα, ἀλλὰ μὴ αὐτὴν δι' αὑτῆς, καὶ ἐν πάσῃ ἀμαθίᾳ καλινδουμένην, καὶ τοῦ εἱργμοῦ τὴν δεινότητα κατιδοῦσα ὅτι δι' ἐπιθυμίας ἐστὶν, ὡς ἂν μάλιστα αὐτὸς ὁ δεδεμένος ξυλλήπτωρ εἴη τοῦ δεδέσθαι) ὅπερ οὖν λέγω, γινώσκουσιν οἱ φιλομαθεῖς ὅτι οὕτω παραλαβοῦσα ἡ φιλοσοφία ἔχουσαν αὐτῶν τὴν ψυχὴν, ἠρέμα παραμυθεῖται καὶ λύειν ἐπιχειρεῖ· ἐνδεικνυμένη ὅτι ἀπάτης μὲν μεστὴ ἡ διὰ τῶν ὀμμάτων σκέψις· ἀπάτης δὲ, ἡ διὰ τῶν ὤτων καὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων· πείθουσα δὲ ἐκ τούτων μὲν ἀναχωρεῖν ὅσον μὴ ἀνάγκη αὐτοῖς χρῆσθαι, αὐτὴν δὲ εἰς αὑτὴν ξυλλέγεσθαι καὶ ἀθροίζεσθαι παρακελευομένη. πιστεύειν δὲ μηδενὶ ἄλλῳ, ἀλλ' ἢ αὐτὴν αὐτῇ, ὅ, τι ἂν νοήσῃ αὐτὴ καθ' αὑτὴν αὐτὸ καθ' αὑτὸ τῶν ὄντων. ὅ, τι δ' ἂν δι' ἄλλων σκοπῇ, ἐν ἄλλοις ὂν ἄλλο, μηδὲν ἡγεῖσθαι ἀληθές· (εἶ) δὲ τὸ μὲν τοιοῦτον, αἰσθητόν τε καὶ ὁρατὸν) ὃ δὲ αὐτὴ ὁρᾷ,

jusque solutioni & purgationi repugnandum non esse, hanc ea sequuntur via qua eos ipsa ducit. Quonam pacto ô Socrates? Dicam equidem, inquit. Cognoscunt profectò viri discendi cupidi quod philosophia eorum animam suscipit revera ligatam in corpore, atque implicitam, ac per ipsum quasi per carcerem quendam res considerare coactam: cúmque per seipsam id non faciat, omni prorsus inscitia involutam: (cognoscunt præterea) quemadmodum philosophia perspiciens quàm graviter corporeum vinculum astringat animam: quippe cùm per ipsam fiat concupiscentiam, per quam devinctus animus adjutor sit ad seipsum devinciendum: cognoscunt inquam viri scientiæ cupidi, quòd philosophia eorum animam ità constitutam suscipiens, paulatim instruit, solveréque aggreditur, ostendens quàm fallax oculorum, quàm fallax aurium, cæterorúmque sensuum sit judicium, suadens ab his discedere, quatenus hærere illis summa non cogat necessitas, séque in seipsam revocare atque colligere, nec ulli credere præterquam sibi, quatenus videlicet ipsa per seipsam intelligat quodlibet eorum quæ sunt, per seipsum. Quòd verò ipsa per alia consideret existens in aliis aliud, nihil existimare verum: esse verò ejusmodi quidem sensibile atque visibile: quod autem ipsa per se consideret, intel-

intelligibile atque invisibile. Huic ergo solutioni veri philosophi animus repugnandum non esse judicans, sic à voluptatibus, cupiditatibus, doloribus, timoribus, pro viribus abstinet: judicans quando quis vehementer delectetur, vel metuat, vel doleat, aut cupiat, haud tantum ab his pati malum, quantum quis forsan existimarit, videlicet si propter concupiscentias vel ægrotet quispiam, vel pecunias consumpserit: sed quod malorum omnium maximum, & extremum est, perpeti, neque tamen illud animadvertere. Quidnam hoc ô Socrates est, inquit Cebes. Quòd videlicet cujusvis hominis anima cogitur delectari simul vel dolere circa aliquid vehementer; & putare illud circa quod hoc maximè patitur, manifestissimum esse atque verissimum, cùm longè sit secus. Hæc autem maximè sunt quæ visibilia sunt. nonne? Omnino. An non in hac passione anima quàm maximè ligatur à corpore? Quonam pacto? Quoniam omnis voluptas atque dolor quasi clavum tenens animam corpori affigit, atque connectit, efficitque corpoream adeò, ut jam opinetur ea esse verè quæ suadeat corpus: nempe ex eo quòd eadem opinetur cum corpore, eisdémque oblectetur, cogitur, ut puto, ejusdem moris ejusdémque alimoniæ fieri: ut nunquam possit pura in vitam alteram proficisci, sed semper plena corporis

νοητόν τε καὶ ἀειδές. ταύτῃ οὖν τῇ λύσει οὐκ οἰομένη δεῖν ἐναντιοῦσθαι ἡ τοῦ ὡς ἀληθῶς φιλοσόφου ψυχὴ, οὕτως ἀπέχεται τῶν ἡδονῶν τε καὶ ἐπιθυμιῶν καὶ καὶ λυπῶν καὶ φόβων καθ' ὅσον δύναται, λογιζομένη ὅτι ἐπειδάν τις σφόδρα ἡσθῇ, ἢ φοβηθῇ, ἢ λυπηθῇ, ἢ ἐπιθυμήσῃ, οὐδὲν τοσοῦτον κακὸν ἔπαθεν ἀπ' αὐτῶν ὅσον ἄν τις οἰηθείη, οἷον νοσήσας, ἤ τι ἀναλώσας διὰ τὰς ἐπιθυμίας· ἀλλ' ὃ πάντων μέγιστόν τε κακῶν καὶ ἔσχατόν ἐστι, τοῦτο πάσχει, καὶ οὐ λογίζεται αὐτό. Τί τοῦτο, ὦ Σώκρατες; ἔφη ὁ Κέβης. Ὅτι ἡ ψυχὴ παντὸς ἀνθρώπου ἀναγκάζεται ἅμα τε ἡσθῆναι ἢ λυπηθῆναι σφόδρα, ἐπί τῳ καὶ ἡγεῖσθαι περὶ ὃ ἂν μάλιστα τοῦτο πάσχῃ, τοῦτο ἐναργέστατόν τε καὶ ἀληθέστατον εἶναι· οὐχ οὕτως ἔχον. ταῦτα δὲ μάλιστα ὁρατά, ἢ οὔ; Πάνυγε. Οὐκοῦν ἐν τούτῳ τῷ πάθει μάλιστα καταδεῖται ἡ ψυχὴ ὑπὸ σώματος; Πῶς δή; Ὅτι ἑκάστη ἡδονὴ καὶ λύπη ὥσπερ ἧλον ἔχουσα, προσηλοῖ αὐτὴν πρὸς τὸ σῶμα καὶ προσπερονᾷ, καὶ ποιεῖ σωματοειδῆ, δοξάζουσαν ταῦτα ἀληθῆ εἶναι ἅπερ ἂν καὶ τὸ σῶμα φῇ. ἐκ γὰρ τοῦ ὁμοδοξεῖν τῷ σώματι καὶ τοῖς αὐτοῖς χαίρειν, ἀναγκάζεται (οἶμαι) ὁμότροπός τε καὶ ὁμότροφος γίγνεσθαι, καὶ οἵα μηδέποτε εἰς ᾅδου καθαρῶς ἀφικέσθαι· ἀλλ' ἀεὶ ἀναπλέα τοῦ σώματος ἐξιέναι,

ἰέναι, ὥστε ταχὺ πάλιν πίπτειν εἰς ἄλλο σῶμα· καὶ ὥσπερ σπειρομένη ἐμφύεσθαι· καὶ ἐκ τούτων ἄμοιρος εἶναι τῆς τοῦ θείου τε καὶ καθαροῦ καὶ μονοειδοῦς συνουσίας. Ἀληθέστατα, ἔφη, λέγεις, ὁ Κέβης, ὦ Σώκρατες. Τούτων τοίνυν ἕνεκα ὦ Κέβης, οἱ δικαίως φιλομαθεῖς κόσμιοί εἰσι καὶ ἀνδρεῖοι, οὐχ ὧν οἱ πολλοὶ ἕνεκα φασίν. ἢ σὺ οἴει, Οὐ δῆτα ἔγωγε. Οὐ γάρ. ἀλλ' οὕτω λογίσαιτ' ἂν ψυχὴ ἀνδρὸς φιλοσόφου· καὶ οὐκ ἂν οἰηθείη τὴν μὲν φιλοσοφίαν χρῆναι ἑαυτὴν λύειν, λυούσης δὲ ἐκείνης, αὐτὴν παραδιδόναι ταῖς ἡδοναῖς καὶ λύπαις ἑαυτὴν, πάλιν αὖ ἐγκαταδεῖν καὶ ἀνήνυτον· ἔργον πράττειν, Πηνελόπης τινὰ ἐναντίως ἱστὸν μεταχειριζομένην. ἀλλὰ γαλήνην τούτων παρασκευάζουσα, ἑπομένη τῷ λογισμῷ, καὶ ἀεὶ ἐν τούτῳ οὖσα, τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ θεῖον καὶ τὸ ἀδόξαστον θεωμένη, καὶ ὑπ' ἐκείνου τρεφομένη, ζῆν τε οἴεται δεῖν οὕτως, ἕως ἂν ζῇ· καὶ ἐπειδὰν τελευτήσῃ, εἰς τὸ ξυγγενὲς καὶ εἰς τὸ τοιοῦτον ἀφικομένη, ἀπηλλάχθαι τῶν ἀνθρωπίνων κακῶν. ἐκ δὴ τῆς τοιαύτης τροφῆς οὐδὲν δεινὸν μὴ φοβηθῇ, (ταῦτα δ' ἐπιτηδεύσασα, ὦ Σιμμία τε καὶ Κέβης) ὅπως μὴ διασπασθεῖσα ἐν τῇ ἀπαλλαγῇ τοῦ σώματος, ὑπὸ τινῶν ἀνέμων διαφυσηθεῖσα καὶ διαπταμένη οἴχηται, καὶ οὐδὲν ἔτι οὐδαμοῦ ᾖ.

labe egrediatur. ideóque citò cadat rursus in aliud corpus, & quasi sata iterum innascatur, atque propterea à commercio divinæ, puræ, uniformis essentiæ aliena prorsus evadat. Verissima, inquit Cebes, narras, ô Socrates. Horum igitur gratia ô Cebes qui justè sunt discendi cupidi, temperantiam fortitudinémque sequuntur, non autem illorum, quorum gratia censet vulgus. An tu putas? Minimè quidem. Non certé. Sed ità veri philosophi animus cogitaret, nec ullo modo arbitraretur, cùm ipsum philosophia solvisset, oportere iterum voluptatibus doloribúsque se dedere, iterúmque vinciri, atque irritum opus facere, quasi telam Penelopes retexentem. Imò verò horum tranquillitati studens, sequénsque rationem, ac semper in ea permanens, verum & divinum, opinionémque supereminens contemplatur: à quo nutritus ità vivendum censet quàm diu vivat, atque sperat se ubi decesserit in cognatum atque tale migrantem ab humanis eximi malis. Ex hujusmodi quidem educatione & exercitatione. non est cur metuat, ô Simmia, & Cebes, nè cùm recedat à corpore, distrahatur, & dissipetur, omnisque in ventos vita recedat, & superfit nihil quicquam.

XXIII. Cùm

XXIII. Cùm hæc Socrates dixisset longum factum est silentium. & ipse quidem Socrates, quæ dicta fuerant secum, ut videbatur, repetebat, idémque plerique nostrûm faciebant. Cebes autem & Simmias parumper insuper inter se locuti sunt. Hos ergo intuitus Socrates. Quidnam vobis, inquit, de his quæ dicta sunt, videtur? An fortè aliquid insuper in his desideratis? Multæ enim adhuc dubitationes objectionésque supersunt, siquis sufficienter ea sit tractaturus. Si igitur aliud quiddam inter vos agitatis, nihil dico. Sin autem in his quæ dicta sunt, hæsitatis, nè vereamini loqui atque percurrere, si qua in parte putatis melius dici posse. Quinetiam socium me assumite, si mecum id commodius fieri posse existimatis. Verum equidem, inquit Simmia, tibi, ô Socrates, fatebor. Jamdudum ambigens uterque nostrûm impellit alterum, jubétque interrogare propter audiendi cupiditatem. Veremur autem, nè id tibi ob præsentem calamitatem sit ingratum. Hæc Socrates audiens, leniter arrisit, dicens, Papæ, ô Simmia, quàm difficile aliis persuaderem hanc me fortunam haudquaquam adversam existimare, quando nè vobis quidem id persuadere possum. Quippe cùm metuatis nè difficilior mœstiórque sim in præsentia, quàm in superiori fuerim vita. Atque, ut apparet, inferior cygnis ad

XXIII. ΣΙΓΗ οὖν ἐγένετο ταῦτα εἰπόντος τοῦ Σωκράτους ἐπὶ πολὺν χρόνον· καὶ αὐτός τε πρὸς τῷ εἰρημένῳ λόγῳ ἦν ὁ Σωκράτης, ὡς ἰδεῖν ἐφαίνετο, καὶ ἡμῶν οἱ πλεῖστοι. Κέβης δὲ καὶ Σιμμίας σμικρὸν πρὸς ἀλλήλω διελεγέσθην. καὶ ὁ Σωκράτης ἰδὼν αὐτὼ ἤρετο, Τί; ἔφη ὑμῖν τὰ λεχθέντα μῶν μὴ δοκεῖ ἐνδεῶς λέγεσθαι; πολλὰς γὰρ δὴ ἔτι ἔχει ὑποψίας καὶ ἀντιλαβάς, εἴγε δή τις αὐτὰ μέλλει ἱκανῶς διεξιέναι. εἰ μὲν οὖν τι ἄλλο σκοπεῖσθον, οὐδὲν λέγω· εἰ δὲ περὶ τούτων ἀπορεῖτον, μηδὲν ἀποκνήσητε καὶ αὐτοὶ εἰπεῖν καὶ διεξελθεῖν, εἴ πη ὑμῖν φαίνεται βέλτιον λεχθῆναι· καὶ αὖ καὶ ἐμὲ ξυμπαραλαβεῖν εἴ τι μᾶλλον οἴεσθε μετ' ἐμοῦ εὐπορήσειν. Καὶ ὁ Σιμμίας ἔφη, Καὶ μὴν, ὦ Σώκρατες, τἀληθῆ σοι ἐρῶ. πάλαι γὰρ ἡμῶν ἑκάτερος ἀπορῶν τὸν ἕτερον προωθεῖ, καὶ κελεύει ἐρέσθαι, διὰ τὸ ἐπιθυμεῖν μὲν ἀκοῦσαι· ὀκνεῖν δὲ ὄχλον παρέχειν, μή σοι ἀηδὲς ᾖ διὰ τὴν παροῦσαν ξυμφοράν. Καὶ ὃς ἀκούσας ἐγέλασέ τε ἠρέμα, καί φησι, Βαβαὶ, ὦ Σιμμία· ἦ που χαλεπῶς ἂν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους πείσαιμι ὡς οὐ ξυμφορὰν ἡγοῦμαι τὴν παροῦσαν τύχην, ὅτε γε μηδ' ὑμᾶς δύναμαι πείθειν· ἀλλὰ φοβεῖσθε μὴ δυσκολώτερόν τι νῦν διάκειμαι ἢ ἐν τῷ πρόσθεν βίῳ. καὶ ὡς ἔοικε, τῶν κύκνων δοκῶ φαυλότερος ὑμῖν

ὑμῖν εἶναι τὴν μαντικὴν, οἳ ἐπειδὰν αἴσθωνται ὅτι δεῖ αὐτοὺς ἀποθανεῖν, ᾄδοντες καὶ ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ, τότε δὴ πλεῖστα καὶ μάλιστα ᾄδουσι, γεγηθότες ὅτι μέλλουσι παρὰ τὸν θεὸν ἀπιέναι οὗπέρ εἰσι θεράποντες. οἱ δὲ ἄνθρωποι, διὰ τὸ αὐτῶν δέος τοῦ θανάτου, καὶ τῶν κύκνων καταψεύδονται, καὶ φασὶν αὐτοὺς θρηνοῦντας τὸν θάνατον, ὑπὸ λύπης ἐξᾴδειν· καὶ οὐ λογίζονται ὅτι οὐδὲν ὄρνεον ᾄδει ὅταν πεινῇ ἢ ῥιγοῖ, ἤ τινα ἄλλην λύπην λυπῆται, οὐδὲ αὐτὴ ἥ τε ἀηδὼν καὶ χελιδὼν, καὶ ὁ ἔποψ, ὃν δὴ φασὶ διὰ λύπην θρηνοῦντα ᾄδειν· ἀλλ' οὔτε ταῦτά μοι φαίνεται λυπούμενα ᾄδειν, οὔτε οἱ κύκνοι· ἀλλ' ἅτε (οἶμαι) τοῦ Ἀπόλλωνος ὄντες, μαντικοί τε εἰσὶ, καὶ προειδότες τὰ ἐν ᾅδου ἀγαθὰ, ᾄδουσί τε καὶ τέρπονται ἐκείνην τὴν ἡμέραν διαφερόντως ἢ ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ. ἐγὼ δὲ καὶ αὐτὸς ἡγοῦμαι ὁμόδουλός γε εἶναι τῶν κύκνων, καὶ ἱερὸς τοῦ αὐτοῦ θεοῦ· καὶ οὐ χεῖρον ἐκείνων τὴν μαντικὴν ἔχειν παρὰ τοῦ δεσπότου, οὐδὲ δυσθυμότερον αὐτῶν τοῦ βίου ἀπαλλάττεσθαι ἀλλὰ τούτου γε ἕνεκα λέγειν τε χρὴ καὶ ἐρωτᾶν ὅ, τι ἂν βούλοισθε, ἕως Ἀθηναίων ἐῶσιν ἄνδρες ἕνδεκα. Καλῶς, ἔφη, λέγεις, ὁ Σιμμίας· καὶ ἐγώ τέ σοι ἐρῶ ὃ ἀπορῶ, καὶ αὖ ὅδε ᾗ οὐκ ἀποδέχεται τὰ εἰρημένα. ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ,

ad divinandum vobis esse videor. Illi quidem quando se brevi præsentiunt morituros, tunc magis admodum dulciúsque canunt, quàm antea consueverint, læti, quòd ad Deum sint, cui serviunt, jam migraturi. Homines verò cùm ipsi mortem expavescant, cygnos quoque falsò criminantur, quòd lugentes mortem ob dolorem cantum emittant. Neque animadvertunt nullam esse avem quæ cantet, quando esuriat, aut rigeat, aut quovis alio dolore afficiatur. Non ipsa philomela, nec hirundo, nec upupa, quam ferunt præ mœrore cantare lugentem. At mihi, neque hæ aves præ dolore videntur canere, neque cygni. Sed quia Phæbo sacri sunt, ut arbitror, divinatione præditi præsagiunt alterius vitæ bona: ideóque cantant alacrius, gestiúntque ea die, quàm superiori tempore. Equidem & ego arbitor me cygnorum esse conservum, eidémque Deo sacrum, neque deterius vaticinium ab eodem domino habere, quàm illos, neque remissiore animo è vita decedere. Quapropter licet vobis dicere, & interrogare quicquid libet, quamdiu Athenienſium undecimviri sinunt. Præclarè loqueris, inquit Simmias. Itaque & ego tibi aperiam qua in re dubitem, & rursus hic Cebes quidnam ex superiori disputatione minus admittat. Mihi enim videtur.

ô So-

ô Socrates, quemadmodum tibi quoque fortasse, de his quidem rebus manifesta veritas in vita præsenti, aut nullo modo, aut summa cum difficultate intelligi posse. Quæ porro de his dicuntur, ea non omni modo explorare, & non prius desistere, quàm examinando omnia, defatigeris, mollis nimium judico esse viri. oportet enim circa hæc alterutrum efficere: aut discere, inveniréque quemadmodum se habeant: aut si hæc fieri nequeant, optimam atque tutissimam humanarum rationum eligere, qua quis tanquam rate vehatur, atque ità procellas hujus vitæ pertranseat, si nequeat firmiori quodam vehiculo, vel divino aliquo verbo tutius ac minori cum periculo tranare. Atque ego nunc non verebor interrogare, præsertim cùm ad hoc ipse nos adhorteris, nè fortè meipsum posthac sim culpaturus, quòd nunc quæ mihi videantur minimè dixerim. Profectò mihi, ô Socrates, unà cum hoc Cebete tua dicta reputanti haud satis confirmata videntur. Forsan, inquit Socrates, verè, ô amice, opinaris. Sed dic qua in parte minus sufficienter dicta fuisse censeas.

XXIV. In hac utique, inquit Simmias. Nempe de harmonia & lyra, & chordis idem posset quispiam dicere, harmoniam videlicet esse invisibile quiddam & incorporeum, & perpulchrum atque divinum in lyra ritè temperata:

ὦ Σώκρατες, περὶ τῶν τοιούτων ἴσως ὥσπερ καὶ σοὶ τὸ μὲν σαφὲς εἰδέναι ἐν τῷ νῦν βίῳ, ἢ ἀδύνατον εἶναι, ἢ παγχάλεπόν τι. τὸ μέντοι αὐτὰ λεγόμενα περὶ αὐτῶν, μὴ οὐχὶ παντὶ τρόπῳ ἐλέγχειν, καὶ προαφίστασθαι πρὶν ἂν πανταχῇ σκοπῶν ἀπείπῃ τις, πάνυ μαλθακοῦ εἶναι ἀνδρός. δεῖν γὰρ περὶ αὐτὰ ἕν γέ τι τούτων διαπράξασθαι, ἢ μαθεῖν ὅπῃ ἔχει, ἢ εὑρεῖν· ἤ, εἰ ταῦτα ἀδύνατον, τὸν γοῦν βέλτιστον τῶν ἀνθρωπίνων λόγων λαβόντα καὶ δυσεξελεγκτότατον, ἐπὶ τούτου ὀχούμενον, ὥσπερ ἐπὶ σχεδίας, κινδυνεύοντα διαπλεῦσαι τὸν βίον· εἰ μή τις δύναιτο ἀσφαλέστερον καὶ ἀκινδυνότερον, ἐπὶ βεβαιοτέρου ὀχήματος ἢ λόγου θείου τινὸς, διαπορευθῆναι. καὶ δὴ καὶ νῦν ἔγωγε οὐκ ἐπαισχυνθήσομαι ἐρέσθαι, ἐπειδὴ καὶ σὺ ταῦτα λέγεις, οὐδὲ ἐμαυτὸν αἰτιάσομαι ἐν ὑστέρῳ χρόνῳ, ὅτι νῦν οὐκ εἶπον ἅ μοι δοκεῖ. ἐμοὶ γὰρ, ὦ Σώκρατες, ἐπειδὴ καὶ πρὸς ἐμαυτὸν καὶ πρὸς τόνδε σκοπῶ τὰ εἰρημένα, οὐ πάνυ φαίνεται ἱκανῶς εἰρῆσθαι. Καὶ ὁ Σωκράτης, Ἴσως γὰρ (ἔφη) ὦ ἑταῖρε, ἀληθῆ σοι φαίνεται· ἀλλὰ λέγε ὅπῃ δὴ οὐχ ἱκανῶς.

XXIV. Ταύτῃ ἔμοιγε (ἦ δ' ὅς) ᾗ δὴ καὶ περὶ ἁρμονίας ἄν τις καὶ λύρας τε καὶ χορδῶν τὸν αὐτὸν τοῦτον λόγον εἴποι· ὡς ἡ μὲν ἁρμονία ἀόρατόν τι καὶ ἀσώματον, καὶ πάγκαλόν τι καὶ θεῖόν ἐστιν ἐν τῇ ἡρμοσμένῃ λύρᾳ·

ρᾳ· αὐτὴ δ' ἡ λύρα καὶ αἱ χορδαὶ, σῶμά τε καὶ σωματοειδῆ· καὶ σύνθετά τε καὶ γεώδη, καὶ ἔστι τοῦ θνητοῦ ξυγγενῆ. ἐπειδὰν οὖν ἢ κατάξῃ τις τὴν λύραν, ἢ διατέμῃ καὶ διαῤῥήξῃ τὰς χορδὰς, εἴ τις διϊσχυρίζοιτο τῷ αὐτῷ λόγῳ ὥσπερ σὺ, ὡς ἀνάγκη ἔτι εἶναι τὴν ἁρμονίαν ἐκείνην, καὶ μὴ ἀπολωλέναι, (οὐδεμία γὰρ μηχανὴ ἂν εἴη τὴν μὲν λύραν ἔτι εἶναι, διεῤῥωγυιῶν τῶν χορδῶν, καὶ τὰς χορδὰς θνητοειδεῖς οὔσας, τὴν δὲ ἁρμονίαν ἀπολωλέναι, τὴν τοῦ θείου τε καὶ ἀθανάτου ὁμοφυῆ τε καὶ ξυγγενῆ, προτέραν τοῦ θνητοῦ ἀπολομένην) ἀλλὰ φαίη, Ἀνάγκη ἔτι που εἶναι αὐτὴν τὴν ἁρμονίαν, καὶ πρότερον τὰ ξύλα καὶ τὰς χορδὰς κατασαπήσεσθαι πρίν τι ἐκείνην παθεῖν. καὶ γὰρ οὖν, ὦ Σώκρατες, οἶμαι ἔγωγε καὶ αὐτόν σε τοῦτο ἐντεθυμῆσθαι, ὅτι τοιοῦτό τι μάλιστα ὑπολαμβάνομεν τὴν ψυχὴν εἶναι, ὥσπερ ἐντεταμένου τοῦ σώματος ἡμῶν καὶ ξυνεχομένου ὑπὸ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ· καὶ τοιούτων τινῶν κρᾶσιν εἶναι, καὶ ἁρμονίαν αὐτῶν τούτων τὴν ψυχὴν ἡμῶν, ἐπειδὰν ταῦτα καλῶς καὶ μετρίως κραθῇ πρὸς ἄλληλα. εἰ οὖν τυγχάνει ἡ ψυχὴ οὖσα ἁρμονία τις, δῆλον ὅτι ὅταν χαλασθῇ τὸ σῶμα ἡμῶν ἀμέτρως, ἢ ἐπιταθῇ ὑπὸ νόσων καὶ ἄλλων κακῶν, τὴν μὲν ψυχὴν ἀνάγκη εὐθὺς ὑπάρχει ἀ-

ipſam verò lyram chordáſque corpora eſſe, atque corporea & compoſita terreſtriáque, & mortali cognata. Cùm igitur aliquis vel lyram fregerit, vel chordas inciderit, ſive diſruperit, poterit quis eadem, qua tu ratione affirmare, neceſſarium eſſe illam ſupereſſe harmoniam, neque diſperdi. Neque enim ullo modo fieri poſſet, lyram quidem eſſe adhuc chordis jam diſruptis, atque ipſas chordas mortalis generis: harmoniam verò, quæ divini & immortalis cognata erat, prius quam mortale illud interiiſſe. Ille verò diceret adhuc eſſe alicubi harmoniam, atque prius ligna & chordas putrefactum iri, quàm illa aliquid patiatur. Arbitror equidem, ô Socrates, te hoc animadvertiſſe, nos tale aliquid potiſſimum eſſe animam arbitrari. Eſſe videlicet in corpore noſtro intentionem, & complexionem quandam ex calido, frigido, ſicco, humido, cæteriſque talibus, horúmq; temperantiam conſonantiámque noſtram animam eſſe, reſultantem videlicet in corpore noſtro, poſtquam hæc ipſa bene moderatéque inter ſe temperata fuerint. Si ergo anima harmonia quædam eſt, quoties noſtrum corpus propter morbos aliáque mala immoderatè vel remittitur, vel intenditur, neceſſe eſt animam quidem,

quamvis

quamvis diviniſſimam, ſubitò interire, ſicut ſolent cæteræ conſonantiæ, ſive quæ in vocibus, ſive quæ in aliis artificum operibus fiunt: reliquias autem corporis cujuſque diutius permanere, quouſque vel ardeant, vel putreſiant. Conſidera igitur quid huic rationi ſit reſpondendum, ſi quis cenſeat animam temperamentum quoddam eſſe eorum quæ ſunt in corpore, priorémque in morte perire. Tunc Socrates quemadmodum ſæpe ſolebat, intuens acrius atque ridens, Juſtè, inquit, tu quidem loqueris Simmia. Si cui ergo veſtrûm uberior ad reſpondendum facultas eſt quàm mihi, cur his non reſpondit? Non enim malè rationem attigiſſe videtur. Judico tamen antequam reſpondeatur, quid Cebes quoque damnet, eſſe audiendum, ut tempore interjecto deliberandi habeamus facultatem. Deinde his auditis, vel his concedendum, ſi conſentanea vero videantur auferre: ſin verò minus, rationem ſuperiorem defendendam eſſe atque retinendam. Quamobrem dic age, ô Cebes, quidnam potiſſimum te turbet, quo minus aſſentiaris.

XXV. Dicam, inquit Cebes. Mihi quidem videtur eodem revolvi, eidémque quod in ſuperioribus diximus, crimini obnoxia eſſe. Quòd enim fuerit anima noſtra prius quam in humanam deſcenderet ſpeciem, haud equidem retracto, quin

πολωλέναι (καίπερ οὖσαν θειοτάτην) ὥσπερ καὶ αἱ ἄλλαι ἁρμονίαι, αἵ τ' ἐν τοῖς φθόγγοις καὶ ἐν τοῖς τῶν δημιουργῶν ἔργοις πᾶσι. τὰ δὲ λείψανα τοῦ σώματος ἑκάστου πολὺν χρόνον παραμένειν, ἕως ἂν ἢ κατακαυθῇ, ἢ κατασαπῇ. ὅρα οὖν πρὸς τοῦτον τὸν λόγον τί φήσομεν, ἐάν τις ἀξιοῖ κρᾶσιν οὖσαν τὴν ψυχὴν τῶν ἐν τῷ σώματι, ἐν τῷ καλουμένῳ θανάτῳ πρώτην ἀπόλλυσθαι. Διαβλεψάμενος οὖν ὁ Σωκράτης, ὥσπερ τὰ πολλὰ εἰώθει, καὶ μειδιάσας, Δίκαια μέντοι (ἔφη) λέγει Σιμμίας. εἰ οὖν τις ὑμῶν εὐπορώτερος ἐμοῦ, τί οὐκ ἀπεκρίνατο; καὶ γὰρ οὐ φαύλως ἔοικεν ἁπτομένῳ τοῦ λόγου. δοκεῖ μέντοι μοι χρῆναι πρὸ τῆς ἀποκρίσεως ἔτι πρότερον Κέβητος ἀκοῦσαι, τί αὖ ὅδε ἐγκαλεῖ τῷ λόγῳ· ἵνα χρόνου ἐγγενομένου βουλευσώμεθα τί ἐροῦμεν, ἔπειτα δὲ ἀκούσαντας ἢ συγχωρεῖν αὐτοῖς, ἐάν τι δοκῶσι προσᾴδειν· ἐὰν δὲ μή, οὕτως ἤδη ὑπερδικεῖν τοῦ λόγου. ἀλλά γε (ἦ δ' ὅς) ὦ Κέβης λέγε τί ἦν τὸ σὲ αὖ θρᾶττον, ἀπιστίαν παρέχει.

XXV. Λέγω δή, ἦ δ' ὃς ὁ Κέβης. ἐμοὶ γὰρ φαίνεται ἔτι ἐν τῷ αὐτῷ ὁ λόγος εἶναι· καὶ ὅπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, ταυτὸν ἔγκλημα ἔχειν. ὅτι μὲν γὰρ ἦν ἡμῶν ἡ ψυχὴ καὶ πρὶν εἰς τόδε τὸ εἶδος ἐλθεῖν, οὐκ ἀντιτίθεμαι μὴ οὐχὶ πάνυ χαριέντως, καὶ (εἰ μὴ

μὴ ἐπαχθές ἐστιν εἰπεῖν) πάνυ ἱκανῶς ἀποδεδεῖχθαι· ὡς δὲ καὶ ἀποθανόντων ἡμῶν ἔτι πού ἐστιν, οὔ μοι δοκεῖ τῇδε. ὡς μὲν οὐκ ἰσχυρότερον καὶ πολυχρονιώτερον ψυχὴ σώματος, οὐ συγχωρῶ τῇ Σιμμίου ἀντιλήψει. δοκεῖ γάρ μοι πᾶσι τούτοις πάνυ πολὺ διαφέρειν. Τί οὖν ἂν (φαίη ὁ λόγος) ἔτι ἀπιστεῖς; ἐπειδή γε ὁρᾷς ἀποθανόντος τοῦ ἀνθρώπου, τό γε ἀσθενέστερον ἔτι ὄν· τὸ δὲ πολυχρονιώτερον οὐ δοκεῖ σοι ἀναγκαῖον εἶναι ἔτι σώζεσθαι ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ; πρὸς δὴ τοῦτο τόδε ἐπίσκεψαι εἴ τι λέγω· εἰκόνος γάρ τινος (ὡς ἔοικε) κἀγὼ, ὥσπερ ὁ Σιμμίας, δέομαι. ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ ὁμοίως λέγεσθαι ταῦτα, ὥσπερ ἄν τις περὶ ἀνθρώπου ὑφάντου πρεσβύτου ἀποθανόντος λέγοι τοῦτον τὸν λόγον, ὅτι οὐκ ἀπόλωλεν ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἔστι που ἴσως· τεκμήριον δὲ παρέχοιτο θοιμάτιον ὃ ἠμπείχετο, αὐτὸς ὑφηνάμενος, ὅτι ἔστι σῶν, καὶ οὐκ ἀπόλωλε. καὶ εἴ τις ἀπιστῶν αὐτῷ, ἀνερωτῷ πότερον πολυχρονιώτερόν ἐστι, τὸ γένος ἀνθρώπου ἢ ἱματίου ἐν χρείᾳ τε ὄντος καὶ φορουμένου· ἀποκριναμένου δή τινος ὅτι πολὺ τὸ τοῦ ἀνθρώπου, οἴοιτο ἀποδεδεῖχθαι ὅτι παντὸς ἄρα μᾶλλον ὅ γε ἄνθρωπος σῶς ἐστιν, ἐπειδὴ τὸ ὀλιγοχρονιώτερον οὐκ ἀπόλωλε. τὸ δ' οἶμαι, ὦ Σιμμία, οὐχ οὕτως ἔχει. σκόπει γὰρ

bellissimè dictum fuerit: ac nisi dictu esset grave, sufficienter demonstratum assevcrarem. Attamen nobis mortuis superesse, non eo modo probatum videtur. Neque tamen Simmiæ concedo objicienti non esse animam validiorem corpore atque diuturniorem. Videtur enim mihi his omnibus anima præstare quam plurimum. Hîc ergo ratio superior (ad me conversa) sic inquiet. Quid adhuc ambigis? Cùm videas homine defuncto, quod in eo imbecillius fuerat superesse, nonne tibi videtur quod diuturnius est, hoc ipso in tempore etiam servari? Adverte igitur, quid ad id respondeam. Similitudine mihi quoque opus est, quemadmodum Simmiæ. Profectò mihi perinde hæc dici videntur, ac si quis de homine textore sene defuncto diceret, nondum interiisse illum, sed forte alicubi superesse: conjecturámque afferret vestem, qua ipse, cùm texeret, induebatur, assererétque eum adhuc esse incolumem, neque interiisse: ac siquis id non credat, interrogaret, utrum diuturnius sit hominis genus, an vestis qua quotidie quis utatur, quòd si respondeat genus humanum diuturnius esse, tunc demonstratum id esse putaret, videlicet multò propterea magis sospitem esse hominem, quandoquidem quod in eo erat fragilius, nondum perierit. Hoc autem ò Simmia ità se habere non arbitror. Sed considera

tu

tu quoque quid dicam. Etenim quivis intelligeret ineptè illud adduci. Nam hic textor qui multas contriverit vestes, multásque texuerit, multis quidem posterior obiit cùm multæ essent, ultima verò prior: neque propterea magis sequitur hominem esse veste viliorem atque debiliorem. Eandem fieri similitudinem animæ ad corpus posse arbitror: ac si quis de his eadem illa adducat, congruè dicere videretur: videlicet animam quidem esse diuturniorem, corpus verò debilius, minúsque diuturnum: verùm diceret quemlibet animorum plura consumere corpora, præsertim si multos vivant annos. Si enim fluat corpus, hominéque etiam vivente dissolvatur, anima verò quod consumitur, retexat continuè, necessarium tamen erit quando perierit anima, tunc ultimam habere vestem, eaque sola priorem perire. Cùm verò perierit anima, tunc demum imbecillitatem naturæ suæ corpus ostendere, citò putrescens atque evanescens: ut hac ratione nondum confidere valeamus tunc etiam cùm decesserimus animam nostram superesse. Nam si quis dicenti etiam plura quàm quæ tu dicis, concesserit, nec solùm ante ortum nostrum animam extitisse, verùm etiam nihil pro-

καὶ σὺ ἃ λέγω. πᾶς γὰρ ἂν ὑπολάβοι ὅτι εὐήθες λέγει ὁ τοῦτο λέγων. ὁ γὰρ ὑφάντης οὗτος πολλὰ κατατρίψας τοιαῦτα ἱμάτια καὶ ὑφηνάμενος, ἐκείνων μὲν ὕστερος ἀπόλωλε πολλῶν ὄντων, τοῦ δὲ τελευταίου (οἶμαι) πρότερος. καὶ οὐδέν τι μᾶλλον τούτου ἕνεκα ἄνθρωπος ἐστὶν ἱματίου φαυλότερον οὐδ' ἀσθενέστερον. τὴν αὐτὴν ταύτην (οἶμαι) εἰκόνα δέξαιτ' ἂν ἡ ψυχὴ πρὸς σῶμα, καί τις λέγων αὐτὰ ταῦτα περὶ αὐτῶν, μέτρια μοι φαίνοιτο λέγειν· ὡς ἡ ψυχὴ μὲν πολυχρόνιόν ἐστι, τὸ δὲ σῶμα, ἀσθενέστερον καὶ ὀλιγοχρονιώτερον. ἀλλὰ γὰρ ἂν φαίη ἑκάστην τῶν ψυχῶν πολλὰ σώματα κατατρίβειν, ἄλλως τε κἂν πολλὰ ἔτη βιῷ. εἰ γὰρ ῥέοι τὸ σῶμα, καὶ ἀπόλλοιτο, ἔτι ζῶντος τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἡ ψυχὴ ἀεὶ τὸ κατατριβόμενον ἀνυφαίνοι, ἀναγκαῖον μέντ' ἂν εἴη, ὁπότε ἀπολλύοιτο ἡ ψυχὴ, τὸ τελευταῖον ὕφασμα τυχεῖν αὐτὴν ἔχουσαν, καὶ τούτου μόνου προτέραν ἀπόλλυσθαι. ἀπολλυμένης δὲ τῆς ψυχῆς, τότ' ἤδη τὴν φύσιν τῆς ἀσθενείας ἐπιδεικνύοιτο σῶμα, καὶ ταχὺ σαπὲν διοίχοιτο. ὥστε τούτῳ τῷ λόγῳ οὔπω ἄξιον πιστεύσαντα θαρρεῖν, ὡς ἐπειδὰν ἀποθάνωμεν, ἔτι που ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἐστιν. εἰ γάρ τις καὶ πλέον ἔτι τῷ λέγοντι ἢ ἃ σὺ λέγεις συγχωρήσειε, δοὺς αὐτῷ, μὴ μόνον ἐν τῷ πρὶν καὶ γενέσθαι ἡμᾶς χρόνῳ εἶναι ἡμῶν τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ μηδὲν

κωλύειν, καὶ ἐπειδὰν ἀποθάνωμεν, ἐνίων ἔτι εἶναι καὶ ἔσεσθαι, καὶ πολλάκις γενήσεσθαι, καὶ ἀποθανεῖσθαι αὖθις (οὕτω γὰρ αὐτὸ φύσει ἰσχυρὸν εἶναι, ὥστε πολλάκις γιγνομένην ψυχὴν ἀντέχειν) δοὺς δὲ ταῦτα, μηκέτι ἐκεῖνο συγχωροῖ, μὴ οὐ πονεῖν αὐτὴν ἐν ταῖς πολλαῖς γενέσεσι, καὶ τελευτῶσάν γε ἔν τινι τῶν θανάτων παντάπασιν ἀπόλλυσθαι· τοῦτον δὲ τὸν θάνατον καὶ ταύτην τὴν διάλυσιν τοῦ σώματος ἢ τῇ ψυχῇ φέρει ὄλεθρον, μηδένα φαίη εἰδέναι. ἀδύνατον γὰρ εἶναι ὁτῳοῦν αἰσθάνεσθαι ἡμῶν. εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, οὐδενὶ προσήκει θάνατον θαρροῦντι μὴ οὐκ ἀνοήτως θαρρεῖν, ὃς ἂν μὴ ἔχοι ἀποδεῖξαι ὅτι ἐστὶ ψυχὴ παντάπασιν ἀθάνατόν τε καὶ ἀνώλεθρον· εἰ δὲ μή, ἀνάγκην εἶναι ἀεὶ τὸν μέλλοντα ἀποθανεῖσθαι δεδιέναι ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ ψυχῆς, μὴ ἐν τῇ νῦν τοῦ σώματος διαζεύξει παντάπασιν ἀπόληται.

XXVI. Πάντες οὖν ἀκούσαντες εἰπόντων αὐτῶν, ἀηδῶς διετέθημεν, ὡς ὕστερον ἐλέγομεν πρὸς ἀλλήλους, ὅτι ὑπὸ τοῦ ἔμπροσθεν λόγου σφόδρα πεπεισμένους ἡμᾶς, πάλιν ἐδόκουν ἀναταράξαι καὶ εἰς ἀπιστίαν καταβαλεῖν, οὐ μόνον τοῖς προειρημένοις λόγοις, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ὕστερα μέλλοντα ῥηθήσεσθαι, μὴ οὐδενὸς ἄξιοι εἶμεν κριταί, ἢ καὶ τὰ πράγματα αὐτὰ ἄπιστα ᾖ. ΕΧ. Νὴ τοὺς θεούς, ὦ Φαί-

hibere etiam post obitum quorundam remanere, sæpiúsque accedere ac decedere fateatur: adeò enim naturam animæ validam esse, ut sæpius corpori indita se corpúsque servet: his tamen concessis, nondum illud tibi daret, non defatigari in multis generationibus animam, sed tandem aliqua ex pluribus morte diceret omnino deleri. Quinetiam adderet neminem mortem illam dissolutionémque corporis quæ animæ quoque interitum infert, posse scire: esse enim impossibile ut quisquam nostrum id sentiat. Quod quidem si ità se habeat, nemo non stulta in morte confidit, nisi demonstrare possit auimam omnino immortalem atque indissolubilem esse. Alioquin consentaneum est necessarium esse, ut qui moriturus est, animæ metuat suæ, sempérque sit solicitus nè in ea quæ proximè imminet, corporis disjunctione prorsus intereat.

XXVI. Omnes igitur cùm hæc dicentes audivissemus, conturbati sumus, ut postea inter nos aperuimus, quod cùm superiori disputatione nobis fuisset magnopere persuasum, rursus viderentur nos perturbasse, atque eò jam dejecisse, ut nedum rationibus jam adductis, sed & dicendis insuper fidem ullam adhiberemus, verentes nè vel nos nequaquam boni essemus judices, vel res ipsæ fide essent indignæ. ECHEC. Veniam equidem per Deos do vobis, ô Phædo.

do. Nam mihi quidem modò te audienti, tale quiddam veniebat in mentem. Cuinam tandem rationi credam? quippe cùm ratio illa Socratis usque adeò paulò antè probabilis, jam fidem amiserit. Mirum est enim quantum apud me contrà possit ratio illa, semperque potuerit, quæ animam nostram harmoniam quandam esse probat: & nunc quidem audita, mihi subitò in memoriam revocavit, quòd idem mihi quoque antea visum esset. Quo efficitur ut alia quadam ratione iterum tanquam ab initio prorsus indigeam, quæ mihi persuadeat animam cum corpore non interire. Dic ergo per Jovem precor, quo pacto disputationem peregerit Socrates, & utrum ipse quoque, quemadmodum de vobis ipse fateris, graviter id ferre visus fuerit, an contrà benignè suam defenderit rationem: præterea utrum satis necne eam tutatus fuerit: hæc nobis quam potes diligentissimè refer omnia. PHÆ. Equidem, ô Echecrates, sæpe admiratus Socratem nunquam majori cum voluptate, quàm tunc præsens, sum admiratus. Habuisse quidem illum quod objectionibus responderet, fortè non est mirandum: sed hæc in eo potissimum sum admiratus, primò quidem, quam jucundè, benignè, amicè, adolescentium verba recepit? deinde quam sagaciter sensit nos illorum rationibus fuisse commotos: demum quàm opportunè

δων, συγγνώμην γε ἔχω ὑμῖν. καὶ γὰρ αὐτόν με νῦν ἀκούσαντά σου, τοιοῦτόν τι λέγειν πρὸς ἐμαυτὸν ἐπέρχεται. Τίνι οὖν ἔτι πιστεύσομεν λόγῳ; ὁ γὰρ σφόδρα πιθανὸς ὤν, ὃν ὁ Σωκράτης ἔλεγε λόγον, νῦν εἰς ἀπιστίαν καταπέπτωκε. θαυμαστῶς γάρ μου ὁ λόγος οὗτος ἀντιλαμβάνεται, καὶ νῦν καὶ ἀεί, τὸ ἁρμονίαν τινὰ ἡμῶν εἶναι τὴν ψυχήν· καὶ ὥσπερ ὑπέμνησέ με ῥηθείς, ὅτι αὐτῷ μοι ταῦτα προὐδέδοκτο. καὶ πάνυ δέομαι πάλιν (ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς) ἄλλου τινὸς λόγου, ὅς με πείσει ὡς τοῦ ἀποθανόντος οὐ συναποθνήσκει ἡ ψυχή. λέγε οὖν πρὸς Διὸς πῇ ὁ Σωκράτης μετῆλθε τὸν λόγον καὶ πότερον κἀκεῖνος, ὥσπερ ὑμᾶς φῄς, ἔνδηλός τι ἐγένετο ἀχθόμενος, ἢ οὔ, ἀλλὰ πράως ἐβοήθει τῷ λόγῳ· ἢ καὶ ἱκανῶς ἐβοήθησεν, ἢ ἐνδεῶς. πάντα ἡμῖν δίελθε ὡς δύνασαι ἀκριβέστατα. ΦΑΙ. Καὶ μήν, ὦ Ἐχέκρατες, πολλάκις θαυμάσας Σωκράτη, οὐ πώποτε μᾶλλον ἠγάσθην, ἢ τότε παραγενόμενος. τὸ μὲν οὖν ἔχειν ὅ, τι λέγοι ἐκεῖνος, ἴσως οὐδὲν ἄτοπον· ἀλλ' ἔγωγε μάλιστα ἐθαύμασα αὐτοῦ πρῶτον μὲν τοῦτο, ὡς ἡδέως καὶ εὐμενῶς καὶ ἀγαμένως τῶν νεανίσκων τὸν λόγον ἀπεδέξατο· ἔπειτα, ἡμῶν ὡς ὀξέως ᾔσθετο ὃ πεπόνθειμεν ὑπὸ τῶν λόγων· ἔπειτα ὡς εὖ

ἡμᾶς ἰάσατο, καὶ ὥσπερ πεφευγότας καὶ ἡττημένους ἀνεκαλέσατο, καὶ προὔτρεψε πρὸς τὸ παρέπεσθαί τε καὶ ξυσκοπεῖν τὸν λόγον. ΕΧΕΧ. Πῶς δή; ΦΑΙ. Ἐγὼ ἐρῶ. ἔτυχον γὰρ καθήμενος ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ παρὰ τὴν κλίνην, ἐπὶ χαμαιζήλου τινός· ὁ δὲ, ἐπὶ πολλῷ ὑψηλοτέρου ἢ ἐγώ. καταψήσας οὖν μου τὴν κεφαλὴν, καὶ ξυμπιέσας τὰς ἐπὶ τῷ αὐχένι τρίχας (εἰώθει γὰρ, ὁπότε τύχοι, παίζειν μου εἰς τὰς τρίχας) Αὔριον δὴ (ἔφη) ἴσως ὦ Φαίδων τὰς καλὰς ταύτας κόμας ἀποκερῇ. Ἔοικεν, ἦν δ' ἐγὼ, ὦ Σώκρατες. Οὐκ, ἄν γε ἐμοὶ πείθῃ. Ἀλλὰ τί; ἦν δ' ἐγώ. Τήμερον (ἔφη) κἀγὼ τὰς ἐμὰς, καὶ σὺ ταύτας, ἐάν περ γε ἡμῖν ὁ λόγος τελευτήσῃ, καὶ μὴ δυνώμεθα αὐτὸν ἀναβιώσασθαι. καὶ ἔγωγ' ἂν εἰ σὺ εἴην, καί με διαφεύγοι ὁ λόγος, ἔνορκον ἂν ποιησαίμην, ὥσπερ Ἀργεῖοι, μὴ πρότερον κομήσειν πρὶν ἂν νικήσω ἀναμαχόμενος τὸν Σιμμίου τε καὶ Κέβητος λόγον. Ἀλλ', ἦν δ' ἐγὼ, πρὸς δύο οὐδ' Ἡρακλῆς λέγεται οἷός τε εἶναι. Ἀλλὰ καὶ ἐμὲ (ἔφη) τὸν Ἰόλεων παρακάλει, ἕως ἔτι φῶς ἐστι. Παρακαλῶ τοίνυν (ἔφην) οὐχ ὡς Ἡρακλῆς, ἀλλ' ὡς Ἰόλεως τὸν Ἡρακλῆ.

nobis adhibuit medicinam, & quasi fugientes atque victos revocavit nos, convertítque ad prosequendum atque unà sermonem considerandum. ECHEC. Quonam pacto? PHÆ. Dicam equidem. Sedebam fortè ad dexteram ejus in subsellio quodam humili, juxta lectulum. Ipse verò sedebat longè superior. Attrectans igitur caput meum, comprimensque crines super cervicem (consueverat enim nonnunquam, ubi ità res ferebat, in meos crines ludere) Cras forsitan, inquit, ô Phædo, istas pulchras incides comas. Sic arbitror, inquam, ô Socrates. Non certè si me audies, inquit. Quid hoc, inquam ego. Imò hodie & ego meas, & tu tuas, si nobis ratio intereat, neque eam ipsi suscitare possimus. Atqui si ego tu essem, ac me fugeret ratio, more Argivorum jurarem, non prius comam nutriturum, quàm vicissim Simmiam Cebetémque expugnavissem. At verò, inquam ego, contra duos nè Hercules quidem dicitur suffecisse. At tu me Iolaum, dum lux est, advoca, inquit. Advoco equidem inquam, sed non tanquam Hercules Iolaum, imò tanquam Iolaus Herculem.

XXVII. Οὐδὲν διοίσει (ἔφη) ἀλλὰ πρῶτον εὐλαβηθῶμεν τί πάθος μὴ πάθωμεν. Τὸ ποῖον;

XXVII. Nihil refert, inquit. In primis verò cavendum nè quid nobis accidat. Quidnam, inquam?

Nè

Nè rationum, inquit, osores evadamus, quemadmodum nonnulli hominum osores fiunt. Nullum enim majus quàm hoc malum nobis posset accidere, videlicet si rationes odio habuerimus. Fit autem eodem pacto odium & adversus rationes, & adversus homines. Odium quidem contra homines tunc maximè subit, quando alicui nimium credimus absque arte putamúsque ipsum omnino verum & syncerum fidúmque virum esse, deinde verò mox pravum infidúmque deprehendimus, rursúsque alium eodem pacto. Itaq; quando alicui sæpe id acciderit, præsertim ab iis quos præcipuè familiarissimos amicissimósque existimabat, tandem sæpe offensus odit universos, putátque nihil omnino apud quenquam esse syncerum. An te latuit id ità accidere consuevisse? Animadverti equidem, inquam, An non turpiter, inquit, & absque humanarum rerum arte hic aggreditur hominibus uti? si enim ex arte uti studeret, cogitaret utique rem ipsam ità se, ut habet, habere, videlicet homines vehementer bonos aut malos perpaucos esse, medios verò plurimos. Quo id pacto, inquam, dicis? Quemadmodum videlicet in rebus contingit valde aut parvis, aut magnis, inquit. An tu arbitraris quicquam esse rarius, quàm valde magnum aut valde parvum reperire hominem, vel canem, vel quodvis aliud?

ἦν δ' ἐγώ. Μὴ γιγνώμεθα (ἦ δ' ὅς) μισόλογοι, ὥσπερ οἱ μισάνθρωποι γιγνόμενοι. ὡς οὐκ ἔστιν (ἔφη) ὅ, τι ἄν τις μεῖζον τούτου κακὸν πάθοι, ἢ λόγους μισήσας. γίνεται δὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τρόπου μισολογία τε καὶ μισανθρωπία. ἥτε γὰρ μισανθρωπία ἐνδύεται ἐκ τοῦ σφόδρα τινὶ πιστεῦσαι ἄνευ τέχνης, καὶ ἡγήσασθαι παντάπασί γε ἀληθῆ εἶναι καὶ ὑγιῆ καὶ πιστὸν τὸν ἄνθρωπον, ἔπειτα ὀλίγον ὕστερον εὑρεῖν τοῦτον πονηρόν τε καὶ ἄπιστον, καὶ αὖθις ἕτερον. καὶ ὅταν τοῦτο πολλάκις πάθῃ τίς, καὶ ὑπὸ τούτων μάλιστα οὓς ἂν ἡγήσαιτο οἰκειοτάτους τε καὶ ἑταιροτάτους· τελευτῶν δὴ θαμὰ προσκρούων, μισεῖ τε πάντας, καὶ ἡγεῖται οὐδενὸς οὐδὲν ὑγιὲς εἶναι τὸ παράπαν. ἢ οὐκ ᾔσθησαι σὺ πω τοῦτο γιγνόμενον; Πάνυ γε, ἦν δ' ἐγώ. Οὐκοῦν (ἦ δ' ὅς) αἰσχρόν; καὶ δῆλον ὅτι ἄνευ τέχνης τῆς περὶ τὰ ἀνθρώπεια ὁ τοιοῦτος χρῆσθαι ἐπιχειρεῖ τοῖς ἀνθρώποις; εἰ γάρ που μετὰ τέχνης ἐχρῆτο, ὥσπερ ἔχει, οὕτως ἂν ἡγήσατο, τοὺς μὲν χρηστοὺς καὶ πονηροὺς σφόδρα ὀλίγους εἶναι ἑκατέρους· τοὺς δὲ μεταξὺ, πλείστους. Πῶς λέγεις; ἦν δ' ἐγώ. Ὥσπερ (ἦ δ' ὅς) περὶ τῶν σφόδρα μικρῶν καὶ μεγάλων οἴει τι σπανιώτερον εἶναι, ἢ σφόδρα μέγαν ἢ σφόδρα σμικρὸν ἐξευρεῖν ἄνθρωπον; ἢ κύνα, ἢ ἄλλο ὁτιοῦν;

ἢ αὖ ταχὺν, ἢ βραδύν· ἢ καλὸν, ἢ αἰσχρόν; ἢ λευκὸν, ἢ μέλανα; ἢ οὐκ ᾔσθησαι ὅτι πάντων τῶν τοιούτων τὰ μὲν ἀκρότατα τῶν ἐσχάτων, σπάνια καὶ ὀλίγα, τὰ δὲ μεταξὺ, ἄφθονα καὶ πολλά; Πάνυ γε, ἦν δ' ἐγώ. Οὐκοῦν οἴει (ἔφη) εἰ πονηρίας ἀγὼν προτεθείη, πάνυ ἂν ὀλίγους καὶ ἐνταῦθα τοὺς πρώτους φανῆναι; Εἰκός γε, ἦν δ' ἐγώ. Εἰκὸς γὰρ ἔφη· ἀλλὰ ταύτῃ μὲν οὐχ ὅμοιοι οἱ λόγοι τοῖς ἀνθρώποις εἰσίν· (ἀλλὰ σοῦ νῦν δὴ προάγοντος, ἐγὼ ἐφεπόμην) ἀλλ' ἐκείνῃ ᾗ, ἐπειδάν τις πιστεύσῃ λόγῳ τινὶ ἀληθεῖ εἶναι, ἄνευ τῆς περὶ τοὺς λόγους τέχνης, κἄπειτα ὀλίγον ὕστερον αὐτῷ δόξῃ ψευδὴς εἶναι, ἐνίοτε μὲν ὤν, ἐνίοτε δ' οὐκ ὤν· καὶ αὖθις, ἕτερος καὶ ἕτερος· καὶ μάλιστα δὴ οἱ περὶ τοὺς ἀντιλογικοὺς λόγους διατρίψαντες οἶσθ' ὅτι τελευτῶντες, οἴονται σοφώτατοι γεγονέναι τε, καὶ κατανενοηκέναι μόνοι ὅτι οὔτε τῶν πραγμάτων οὐδενὸς οὐδὲν ὑγιὲς, οὐδὲ βέβαιον, οὔτε τῶν λόγων, ἀλλὰ πάντα τὰ ὄντα ἀτεχνῶς, ὥσπερ ἐν Εὐρίπῳ, ἄνω καὶ κάτω στρέφεται, καὶ χρόνον οὐδένα ἐν οὐδενὶ μένει. Πάνυ μὲν οὖν (ἔφην ἐγὼ) ἀληθῆ λέγεις. Οὐκοῦν, ὦ Φαίδων (ἔφη) οἰκτρὸν ἂν εἴη τὸ πάθος, εἰ ὄντος δή τινος ἀληθοῦς καὶ βεβαίου λόγου, καὶ δυνατοῦ κατανοῆσαι, ἔπειτα τούτου ἐκπεσὼν ἀπορῇ, διὰ τὸ παραγίγνεσθαι τοιούτοις λόγοις,

Atque rursus celerrimum, & tardissimum, pulcherrimum, turpissimum, albissimum, nigerrimum? An ignoras in his omnibus extremorum summa, rara quidem & pauca esse, media verò frequentia atque multa? Sic arbitror, inquam. Nonne igitur arbitraris, inquit, si improbitatis proponeretur certamen, admodum paucos in hoc genere summos inveniri? Consentaneum est, inquam. Consentaneum quidem, inquit: verùm non hoc pacto similes rationes sunt atque homines, sed te nunc ducentem prosequar: imò verò in hoc similitudo consistit, quando videlicet quis absque rationum arte, crediderit rationem aliquam esse veram, sed paulò pòst appareat falsa: quæ quidem aliquando talis est, aliquando minimè, & rursus altera similiter atque altera. Præcipuè verò illis id evenit qui plurimum rationes contradictorias agitant. hos enim scis putare tandem se sapientissimos evasisse, solósque animadvertisse, neque in rebus neque in rationibus esse sanum aliquid aut firmum, sed omnia revera tanquam in Euripo sursum deorsúmque jactari, nullúmque tempus in aliquo permanere. Sanè quidem, vera hæc dicis, inquam. Nonne, inquit, ægritudo hæc Phædo miserabilis esset, si cùm ratio aliqua vera firmáq; sit, comprehendíque valeat, postea tamē auditis hujuscemodi rationibus,

quæ

quæ modò veræ, modò falsæ videntur, aliquis, non seipsum, neque suam ipsius inertiam accuset, sed tandem præ dolore libenter culpam omnem à seipso, in ipsas transferat rationes, & in reliqua vita eas odio habeat, atque vituperet, rerum jam ipsarum veritate scientiáque privatus. Per Jovem miserabilis, inquam, ægritudo.

XXVIII. In primis igitur, inquit, diligenter id caveamus, nè persuadeamus nobis nihil in rationibus esse sanum, sed multò magis nondum esse nos sanos. Itaque totis viribus, ut sani efficiamur, est annitendum: tibi quidem & aliis totius reliquæ vitæ gratia, mihi verò mortis ipsius causa: qui in periculo sum, nè in hoc ipso tempore, non ut philosophum hac in re me geram, sed ut contentiosum atque pertinacem, quod quidam homines á disciplina alienissimi facere solent. Illi enim ubi aliqua de re ambigitur, non ut res ipsa de qua agitur, se habeat, curant, sed ut quæ posuerunt ipsi, præsentibus videantur vera, obnixè contendunt. Atque ego mihi videor in hoc duntaxat in præsentia ab illis differre, quòd non, ut præsentibus probem ea quæ dico, annitar, nisi quid præter rem fortè contigerit, sed ut mihi ipsi vera quàm maximè videantur. Sic enim cogito dulcis amice,

εἶναι προθυμήσομαι (εἰ μὴ εἴη ὅτι μάλιστα δόξει οὕτως ἔχειν.

τοῖς αὐτοῖς τοτὲ μὲν δοκοῦσιν ἀληθέσιν εἶναι, τοτὲ δὲ μή, μὴ ἑαυτόν τις αἰτιῷτο, μηδὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀτεχνίαν, ἀλλὰ τελευτῶν, διὰ τὸ ἀλγεῖν, ἄσμενος ἐπὶ τοὺς λόγους ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν αἰτίαν ἀπώσαιτο· καὶ ἤδη τὸν λοιπὸν βίον μισῶν τε καὶ λοιδορῶν τοὺς λόγους διατελοῖ· τῶν τε ὄντων τῆς ἀληθείας τε καὶ ἐπιστήμης στερηθείη. Νὴ τὸν Δία (ἦν δ' ἐγὼ) ὡς οἰκτρὸν δῆτα.

XXVIII. Πρῶτον μὲν τοίνυν (ἔφη) τοῦτο εὐλαβηθῶμεν, καὶ μὴ παριῶμεν εἰς τὴν ψυχὴν, ὡς τῶν λόγων κινδυνεύει οὐδὲν ὑγιὲς εἶναι. ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ὅτι ἡμεῖς οὔπω ὑγιῶς ἔχομεν, ἀλλ' ἀνδρειστέον καὶ προθυμητέον ὑγιῶς ἔχειν. σοὶ μὲν οὖν καὶ τοῖς ἄλλοις, καὶ τοῦ ἔπειτα βίου παντὸς ἕνεκα, ἐμοὶ δὲ, αὐτοῦ ἕνεκα τοῦ θανάτου· ὡς κινδυνεύω ἔγωγε ἐν τῷ παρόντι περὶ αὐτοῦ τούτου οὐ φιλοσόφως ἔχειν, ἀλλ' ὥσπερ οἱ πάνυ ἀπαίδευτοι, φιλονείκως. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ὅταν περί του ἀμφισβητῶσιν, ὅπη μὲν ἔχει περὶ ὧν ἂν ὁ λόγος ᾖ, οὐ φροντίζουσιν, ὅπως δὲ ἃ αὐτοὶ ἔθεντο, ταῦτα δόξῃ τοῖς παροῦσι, τοῦτο προθυμοῦνται. καὶ ἐγώ μοι δοκῶ ἐν τῷ παρόντι τοσοῦτον μόνον ἐκείνων διοίσειν. οὐ γὰρ ὅπως τοῖς παροῦσιν ἃ ἐγὼ λέγω δόξει ἀληθῆ πάρεργον) ἀλλ' ὅπως αὐτῷ ἐμοὶ λογίζομαι γὰρ, ὦ φίλε ἑταῖρε

(καὶ θέασαι ὡς πλεονεκτικῶς) εἰ μὲν τυγχάνει ἀληθῆ ὄντα ἃ ἐγὼ λέγω, καλῶς δὴ ἔχει τὸ πεισθῆναι· εἰ δὲ μηδέν ἐστι τελευτήσαντι, ἀλλ' οὖν τοῦτόν γε τὸν χρόνον αὐτὸν τὸν πρὸ τοῦ θανάτου ἧττον τοῖς παροῦσιν ἀηδὴς ἔσομαι ὀδυρόμενος. ἡ δὲ ἄγνοιά μοι αὕτη οὐ ξυνδιατελεῖ (κακὸν γὰρ ἂν ἦν) ἀλλ' ὀλίγον ὕστερον ἀπολεῖται. παρεσκευασμένος μὲν δὴ (ἔφη) ὦ Σιμμία τε καὶ Κέβης, οὑτωσὶ ἔρχομαι ἐπὶ τὸν λόγον. ὑμεῖς μέντοι, ἂν ἐμοὶ πείθησθε, μικρὸν φροντίσαντες Σωκράτους, τῆς δὲ ἀληθείας πολὺ μᾶλλον· ἐὰν μέν τι ὑμῖν δοκῶ λέγειν ἀληθές, συνομολογήσατε· εἰ δὲ μή, παντὶ λόγῳ ἀντιτείνετε, εὐλαβούμενοι ὅπως μὴ ἐγὼ ὑπὸ προθυμίας ἅμα ἑαυτόν τε καὶ ὑμᾶς ἐξαπατήσας, ὥσπερ μέλιττα τὸ κέντρον ἐγκαταλιπὼν οἰχήσομαι.

XXIX. Ἀλλ' ἰτέον, ἔφη· πρῶτόν με ὑπομνήσατε ἃ ἐλέγετε, ἐὰν μὴ φαίνωμαι μεμνημένος. Σιμμίας μὲν γὰρ (ὡς ἐγᾦμαι) ἀπιστεῖ τε, καὶ φοβεῖται μὴ ἡ ψυχή, ὅμως καὶ θειότερον καὶ κάλλιον ὂν τοῦ σώματος, προαπολλύηται, ἐν ἁρμονίας εἴδει οὖσα. Κέβης δέ μοι ἔδοξε τοῦτο μὲν ἐμοὶ ξυγχωρεῖν, πολυχρονιώτερόν γε εἶναι ψυχὴν σώματος· ἀλλὰ τόδε ἄδηλον παντί, μὴ πολλὰ δὴ σώματα καὶ πολλάκις κατατρίψασα ἡ ψυχή, τὸ τελευταῖον σῶμα καταλιποῦσα, νῦν αὐτὴ ἀπολλύηται· καὶ ᾖ αὐτὸ τοῦτο θάνατος,

& vide quanto cum lucro sit ratio mea. Si fortè vera sunt quæ dico, operæpretium est ità credere: sin autem nihil superest post mortem, attamen hoc quod mihi vitæ superest, tempore deplorando præsentibus minus ero molestus. Hæc autem ignorantia minimè perseverabit mecum. malum id enim esset, sed paulò pòst delebitur. Sic equidem, ô Simmia & Cebes, paratus revertor ad disputandum. Vos tamen, si me audiatis, nulla Socratis habita ratione sed potissimè veritatis si quidem verum vobis loqui videor, assentiamini: sin minus, omnino contradicite, diligenter caventes nè ego præ nimio studio, meipsum simul vósque decipiam, & velut apes aculeo relicto, abeam.

XXIX. Sed jam accedendum est. Primùm quidem redigite in memoriam mihi quæ dicebatis, si minus meminisse vobis videbor. Simmias quidem, ut arbitror, diffidit ac metuit, nè anima, quamvis divinior pulchriórque corpore, prius tamen, utpote quæ species sit harmoniæ, intereat. Cebes autem mihi visus est concedere diuturniorem esse animam corpore, sed scire posse neminem, nè cùm multa sæpius consumpserit corpora, tandem quandoque postremum relinquens corpus, ipsa quoque pereat, atque mors ejusmodi tan-

tùm

tùm ſit interitus animæ, quandoquidem corpus nunquam deſinit interire. An non hæc ſunt, ô Simmia & Cebes, quæ nos oportet conſiderare? Confitebantur ambo. Sed an omnia quæ dicta in ſuperioribus fuerant, negatis? An quædam negatis, ſed alia conceditis? Quædam inquiunt, quædam non. Quid igitur, inquit, de eo quod diſciplinam diximus, reminiſcentiam eſſe, atque ſi ità res habeat, neceſſariò conſequi, alicubi fuiſſe animam prius quàm corpore clauderetur? Mihi quidem, inquit Cebes, iſtud dum diceres, mirificè placuit, atque nunc ſi qua unquam in alia, in hac maximè ſententia permaneo. Similiter ego quoque, inquit Simmias, affectus ſum, vehementérque admirarer, ſi mihi unquam hac de re aliter videretur. At verò neceſſe eſt, inquit, hoſpes Thebane, aliter tibi videri, ſi in hac opinione permanſeris, harmoniam videlicet eſſe compoſitum quoddam, animam verò harmoniam quandam ex his, quæ per corpus intenſa ſunt, conſtitutam. Nunquam enim admittes conſónantiam compoſitam prius eſſe, quàm illa ex quibus componi conſonantiam oportebat. An admittes? Nullo, inquit, ô Socrates, modo. Animadvertis igitur, inquit, quòd non eadem tibi dicere contingit, quando dicis animam quidem eſſe prius

ψυχῆς ὄλεθρος. ἐπεὶ σῶμά γ' ἀεὶ ἀπολλύμενον οὐδὲν παύεται. ἆρα ἀλλ' ἢ ταῦτ' ἐστὶν, ὦ Σιμμία τε καὶ Κέβης, ἃ δεῖ ἡμᾶς ἐπισκοπεῖσθαι; Ξυνωμολογείτην δὴ ταῦτ' εἶναι ἄμφω. Πότερον οὖν (ἔφη) πάντας τοὺς ἔμπροσθεν λόγους οὐκ ἀποδέχεσθε, ἢ τοὺς μὲν, τοὺς δ' οὔ; Τοὺς μὲν, ἐφάτην, τοὺς δ' οὔ. Τί οὖν (ἦ δ' ὅς) περὶ ἐκείνου τοῦ λόγου λέγετε, ἐν ᾧ ἔφαμεν τὴν μάθησιν ἀνάμνησιν εἶναι καὶ τούτου οὕτως ἔχοντος, ἀναγκαίως ἔχειν ἄλλοθί που πρότερον ἡμῶν εἶναι τὴν ψυχὴν, πρὶν ἐν τῷ σώματι ἐνδεθῆναι. Ἐγὼ μὲν (ἔφη ὁ Κέβης) καὶ τότε θαυμαστῶς ὡς ἐπείσθην ὑπ' αὐτοῦ, καὶ νῦν ἐμμένω ὡς οὐδενὶ λόγῳ. Καὶ μὴν (ἔφη ὁ Σιμμίας) καὶ αὐτὸς οὕτως ἔχω· καὶ πάνυ ἂν θαυμάζοιμι εἴ μοι περί γε τούτου ἄλλο ποτὲ ἔτι δόξειεν. Καὶ ὁ Σωκράτης, Ἀλλ' ἀνάγκη σοι, ἔφη, ὦ ξένε Θηβαῖε, ἄλλα δόξαι, ἄνπερ μείνῃ ἥδε ἡ οἴησις, τὸ ἁρμονίαν μὲν εἶναι σύνθετον πρᾶγμα, ψυχὴν δὲ ἁρμονίαν τινὰ ἐκ τῶν κατὰ τὸ σῶμα ἐντεταμένων ξυγκεῖσθαι. οὐ γάρ που ἀποδέξῃ γε σαυτοῦ λέγοντος ὡς πρότερον ἦν ἁρμονία συγκειμένη, πρὶν ἐκεῖνα εἶναι ἐξ ὧν ἔδει αὐτὴν συντεθῆναι, ἢ ἀποδέξῃ; Οὐδαμῶς, ἔφη, ὦ Σώκρατες. Αἰσθάνῃ οὖν (ἦ δ' ὅς) ὅτι οὐ ταῦ-

τά σοι ξυμβαίνει λέγειν, ὅταν φῇς μὲν εἶναι τὴν ψυχὴν πρὶν

καὶ

καὶ εἰς ἀνθρώπου εἶδός τε καὶ σῶμα ἀφικέσθαι, εἶναι δ' αὐτὴν ξυγκειμένην ἐκ τῶν οὐδέπω ὄντων; οὐ γὰρ δὴ ἁρμονία γέ σοι τοιοῦτόν ἐστιν ᾧ ἀπεικάζεις· ἀλλὰ πρότερον καὶ ἡ λύρα καὶ αἱ χορδαὶ καὶ οἱ φθόγγοι ἔτι ἀνάρμοστοι ὄντες γίγνονται· τελευταῖον δὲ πάντων ξυνίσταται ἡ ἁρμονία, καὶ πρῶτον ἀπόλλυται. οὗτος οὖν σοι ὁ λόγος ἐκείνῳ πῶς ξυνᾴσεται, Οὐδαμῶς, ἔφη ὁ Σιμμίας. Καὶ μὴν (ἦ δ' ὅς) πρέπει γε, εἴπερ τῳ ἄλλῳ λόγῳ, ξυνῳδῷ εἶναι, καὶ τῷ περὶ ἁρμονίας. πρέπει γὰρ, ἔφη ὁ Σιμμίας. Οὗτος τοίνυν (ἔφη) σοι οὐ ξυνῳδός· ἀλλ' ὅρα πότερον αἱρῇ τῶν λόγων, τὴν μάθησιν, ἀνάμνησιν εἶναι, ἢ ψυχὴν, ἁρμονίαν. Πολὺ μᾶλλον ἐκεῖνον, ἔφη, ὦ Σώκρατες. ὅδε μὲν γάρ μοι γέγονεν ἄνευ ἀποδείξεως, μετὰ εἰκότος τινὸς καὶ εὐπρεπείας· ὅθεν καὶ τοῖς πολλοῖς δοκεῖ ἀνθρώποις· ἐγὼ δὲ τοῖς διὰ τῶν εἰκότων τὰς ἀποδείξεις ποιουμένοις λόγοις ξύνοιδα οὖσιν ἀλαζόσι, καὶ ἄν τις αὐτοὺς μὴ φυλάττηται, εὖ μάλα ἐξαπατῶσι, καὶ ἐν γεωμετρίᾳ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν. ὁ δὲ περὶ τῆς ἀναμνήσεως καὶ μαθήσεως λόγος, δι' ὑποθέσεως ἀξίας ἀποδέξασθαι εἴρηται. ἐῤῥήθη γάρ πη οὕτως ἡμῶν εἶναι ἡ ψυχὴ, καὶ πρὶν εἰς σῶμα ἀφικέσθαι, ὥσπερ αὐτῆς ἐστιν ἡ οὐσία ἔχουσα τὴν ἐπωνυμίαν τὴν τοῦ ὃ ἔστιν.

quàm in humanam speciem corpúsque deveniret, eam autem ex his quæ nondum sunt, constitui. Neque enim talis tibi est harmonia, quale est id cui tu similem esse dicis. Imò verò prius est ipsa lyra, & chordæ, & soni nondum temperati: tandem verò componitur consonantia omnium postrema, primáque disperditur. Hic itaque sermo quonam pacto tuo illi concinet? Nullo modo, inquit Simmias. At verò sicubi, inquit, verba concinnitatem servare debent, præcipuè decet esse concinna, ubi de concentu tractatur. Decet nimirum, inquit Simmias. Hic igitur sermo tibi dissonat, inquit. Sed vide utrum ex his duobus eligas, disciplinámne reminiscentiam esse, an potius animum esse concentum? Primum potius eligo, ô Socrates, inquit. Id namque alterum absque demonstratione admisi ex verisimili quadam convenientia, unde idem videtur & multis. Ego autem ea verba, quæ per verisimilia, demonstrationes faciunt, semper inania judicavi: ac nisi quis caveat, valde decipiunt, & in geometria, & in cæteris omnibus. Ratio verò de reminiscentia atque disciplina, fundamento innititur fide digno. Dictum est enim animam nostram ita esse alicubi, prius etiam quàm laberetur in corpus, ut illa ipsius essentia habeat ejus quod verè est cognomentum.

Ego

Ego verò hanc, ut mihimet persuadeo, sufficienter rectéque admisi. Nam ob hæc (ut mihi videtur) necesse est, neque meipso neque alio id affirmante admittendnm esse, animam harmoniam esse inquit.

ἐγὼ δὲ ταύτην, ὡς ἐμαυτὸν πείθω, ἱκανῶς τε καὶ ὀρθῶς ἀποδέδεγμαι. ἀνάγκη οὖν μοι, ὡς ἔοικε, διὰ ταῦτα, μήτε ἐμαυτοῦ μήτε ἄλλου ἀποδέχεσθαι, λέγοντος ὡς ψυχή ἐστιν ἁρμονία.

XXX. Quid verò Simmia? Videtúrne tibi, vel consonantiæ, vel alteri cuiquam compositioni congruere, ut aliter se habeat, quam illa ex quibus conflatur? Nullo modo. Neque etiam, ut aliud quicquam, ut arbitror, patiatur, aut agat, quàm illa vel agant, vel patiantur. Assensus est. Non igitur convenit, consonantiam ea præcedere, ex quibus composita est, sed sequi. Videtur. Quare permultum abest ut harmonia in contrarium moveatur, aut sonet, aut quicquam aliud edat partibus suis adversum. Permultum, inquit. Quid verò consonantia? nonne eatenus pro natura sua consonantia est, quatenus temperatur? Haud satis intelligo. Nonne si magis plúsque temperetur, si modo id admittit, magis plusque consonantia est? Sin verò minus atque perpaucum, minus perpaucúmque similiter? Omnino. Nunquid de anima id dici potest? Ut vel in minima quadam re alia anima hoc ipsum quod est anima, vel magis, vel plus, aut contrà sit quàm alia? Minimé. Dic age per Jovem, num ani-

XXX. Τί δὲ (ἦ δ' ὅς) ὦ Σιμμία, τῇδε δοκεῖ σοι ἁρμονίᾳ, ἢ ἄλλῃ τινὶ συνθέσει προσήκειν, ἄλλως πως ἔχειν, ἢ ὡς ἐκεῖνα ἂν ἔχῃ ἐξ ὧν ἂν συγκέηται; Οὐδαμῶς. Οὐδὲ μὴν ποιεῖν τι, ὡς ἐγῷμαι, οὐδέ τι πάσχειν ἄλλο, παρ' ἃ ἂν ἐκεῖνα ἢ ποιῇ ἢ πάσχῃ. Ξυνέφη. Οὐκ ἄρα ἡγεῖσθαί γε προσήκει ἁρμονίαν τούτων ἐξ ὧν ἂν συντεθῇ, ἀλλ' ἕπεσθαι. Ξυνεδόκει. Πολλοῦ ἄρα δεῖ ἐναντία γε ἁρμονίαν κινηθῆναι ἢ φθέγξασθαι, ἢ τι ἄλλο ἐναντιωθῆναι τοῖς αὑτῆς μέρεσι. Πολλοῦ μέντοι, ἔφη. Τί δέ; οὐχ οὕτως ἁρμονία πέφυκεν εἶναι, ἑκάστη ἁρμονία, ὡς ἂν ἁρμοσθῇ; Οὐ μανθάνω, ἔφη. Ἦ οὐχὶ (ἦ δ' ὅς) ἐὰν μὲν μᾶλλον ἁρμοσθῇ καὶ ἐπὶ πλέον (εἴπερ ἐνδέχεται τοῦτο γίγνεσθαι) μᾶλλόν τε ἂν ἁρμονία εἴη καὶ πλείων· εἰ δ' ἧττόν τε καὶ ἐπ' ἔλαττον, ἥττων τε καὶ ἐλάττων; Πάνυ γε. Ἦ οὖν ἔστι τοῦτο περὶ ψυχήν, ὥστε καὶ κατὰ τὸ σμικρότατον μᾶλλον ἑτέραν ἑτέρας ψυχῆς ἐπὶ πλέον καὶ μᾶλλον, ἢ ἐπ' ἔλαττον καὶ ἧττον, αὐτὸ τοῦτο εἶναι ψυχήν; Οὐδ' ὁπωστιοῦν, ἔφη. Φέρε δή, ἔφη, πρὸς Διός.

λέγεται

λέγεται ψυχὴ, ἡ μὲν νοῦν τε ἔχειν καὶ ἀρετὴν, καὶ εἶναι ἀγαθή· ἡ δὲ, ἄνοιάν τε καὶ μοχθηρίαν, καὶ εἶναι κακή; καὶ ταῦτα ἀληθῶς λέγεται; Ἀληθῶς μέν τοι. Τῶν οὖν θεμένων τὴν ψυχὴν ἁρμονίαν εἶναι, τί τις φήσει ταῦτα ὄντα εἶναι ἐν ταῖς ψυχαῖς τήν τε ἀρετὴν καὶ τὴν κακίαν; πότερον ἁρμονίαν τινὰ αὖ ἄλλην καὶ ἀναρμοστίαν; καὶ τὴν μὲν ἡρμόσθαι, τὴν ἀγαθὴν, καὶ ἔχειν ἐν αὐτῇ ἁρμονίᾳ οὔσῃ ἄλλην ἁρμονίαν· τὴν δὲ, ἀνάρμοστον αὐτήν τε εἶναι, καὶ οὐκ ἔχειν ἐν αὐτῇ ἄλλην; Οὐκ ἔχω ἔγωγε (ἔφη ὁ Σιμμίας) εἰπεῖν. δῆλον δὲ ὅτι τοιαῦτ᾽ ἄττ᾽ ἂν λέγοι ὁ ἐκεῖνο ὑποθέμενος. Ἀλλὰ προωμολόγηται (ἔφη) μηδὲν μᾶλλον μηδ᾽ ἧττον ἑτέραν ἑτέρας ψυχὴν ψυχῆς εἶναι. τοῦτο δ᾽ ἐστὶ τὸ ὁμολόγημα, μηδὲν μᾶλλον μηδ᾽ ἐπὶ πλέον, μηδὲ ἧττον μηδ᾽ ἐπ᾽ ἔλαττον, ἑτέραν ἑτέρας ἁρμονίαν ἁρμονίας εἶναι. ἢ γάρ; Πάνυ γε. Τὴν δέ γε μὴ μᾶλλον μηδὲ ἧττον ἁρμονίαν οὖσαν, μηδὲ μᾶλλον μηδ᾽ ἧττον ἡρμόσθαι. ἔστιν οὕτως; Ἔστιν. Ἡ δὲ μήτε μᾶλλον μήτε ἧττον ἡρμοσμένη, ἔστιν ὅτι πλέον ἢ ἔλαττον ἁρμονίας μετέχει, ἢ τὸ ἴσον; Τὸ ἴσον. Οὐκοῦν ψυχὴ, ἐπειδὴ οὐδὲν μᾶλλον οὐδὲ ἧττον ἄλλη ἄλλης αὐτὸ τοῦτο ψυχή ἐστιν, οὐδὲ δὴ μᾶλλον οὐδὲ ἧτ-

mam dicimus aliam quidem habere mentem virtutémque, atque esse bonam: aliam verò dementiam & pravitatem malámque esse, hæc ne inquam, verè dicuntur? Verè quidem. Eorum ergo qui animam esse asserunt harmoniam, quis quidnam dicet esse animabus? hæc scilicet, vitium & virtutem? an aliam quandam consonantiam atque dissonantiam? & bonam quidem esse consonantem: & cùm ipsa consonantia sit, alterum in se consonantiam possidere: malam verò dissonantem & ipsam esse, nec aliam in se habere? Quid respondeam, inquit Simmias, non habeo. Constat tamen eum, qui animam esse consonantiam posuisset, talia quædam responsurum. At verò jam concessum est nihilo magis aut minus aliam alia animam esse. Ejusmodi verò concessio est, neque magis, neque plus, neque minus, neque sub paucioribus gradibus aliam alia consonantiam esse. Nonne? Prorsus. Eam verò quæ neque magis, neque minus consonantia est, nimirum neque magis neque minus esse temperatam. Est ita? Est. Quæ verò neque magis, neque minus temperata est, potéstne pluribus paucioribúsve gradibus particeps consonantiæ esse? An potius æquè? Æquè potius. Quapropter anima, si quidem neque magis, neque minus alia, quàm alia secundum animæ naturam anima est, consequenter, neque magis, neque

minus

minus est temperata. Est ut dicis. Cùm verò sic affecta sit, nihilo magis consonantiæ est, vel dissonantiæ particeps. Nihilo magis. Præterea cùm ità comparata sit, num plus aliquid pravitatis, vel virtutis alia, quàm alia possidet? siquidem pravitas quidem dissonantia est, virtus verò consonantia. Certè plus nihil. Quinimo secundum rectam, Simmia, rationem nulla usquam anima pravitate erit affecta, si fuerit consonantia. Quandoquidem consonantia vera, secundum id quod consonantia est, nunquam sit dissonantiæ particeps. Nunquam certè. Neque igitur anima, quæ omnino sit anima, pravitate inficietur. Quo enim modo, per ea quæ dicta sunt, id fieri posset? Hac igitur ratione omnes animalium omnium animæ bonæ similiter erunt, si secundum animæ ipsius naturam similiter animæ sint. Mihi quidem Socrates ità videtur. Nonne rectè sic tibi dici videtur, atque hæc sequi, si vera esset illa positio, animam consonantiam esse? Nullo modo. Quid verò? ex omnibus, quæ in homine sunt, aliúdne præter animum asseris dominari, præcipuè prudentem? Nihil aliud. Utrum corporis perturbationibus indulgentem, an potius repugnantem? Dico autem tale quiddam: veluti si sub æstu sitis angat, interea tamen adversatur animus, retrahítque in contrarium nè bibat: similitérque si

τον ἡρμόσθαι. Οὕτω. Τοῦτο δέ γε πεπονθυῖα, οὐδὲν πλέον ἀναρμοστίας οὐδὲ ἁρμονίας μετέχοι ἄν; Οὐ γὰρ οὖν. Τοῦτο δ' αὖ πεπονθυῖα ἆρ' ἄν τι πλέον κακίας ἢ ἀρετῆς μετέχοι ἑτέρα ἑτέρας, εἴπερ ἡ μὲν κακία, ἀναρμοστία, ἡ δὲ ἀρετὴ, ἁρμονία εἴη; Οὐδὲν πλέον. Μᾶλλον δέ γέ που, ὦ Σιμμία, κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, κακίας οὐδεμία ψυχὴ μεθέξει, εἴπερ ἁρμονία ἐστίν. ἁρμονία γὰρ δή που, παντελῶς αὐτὸ τοῦτο οὖσα ἁρμονία, ἀναρμοστίας οὔποτ' ἂν μετάσχοι. Οὐ μέντοι. Οὐδέ γε δήπου ψυχὴ, οὖσα παντελῶς ψυχὴ, κακίας. Πῶς γὰρ, ἔκ γε τῶν προειρημένων; Ἐκ τούτου ἄρα τοῦ λόγου ἡμῖν πᾶσαι ψυχαὶ πάντων ζώων ὁμοίως ἀγαθαὶ ἔσονται· εἴπερ ὁμοίως ψυχαὶ πεφύκασιν αὐτὸ τοῦτο τὸ ψυχαὶ εἶναι. Ἔμοιγε δοκεῖ (ἔφη) ὦ Σώκρατες. Ἦ καὶ καλῶς δοκεῖ (ἦ δ' ὅς) οὕτω λέγεσθαι, καὶ πάσχειν ταῦτα ὁ λόγος, εἰ ὀρθὴ ὑπόθεσις ἦν τὸ ψυχὴν ἁρμονίαν εἶναι; Οὐδ' ὁπωστιοῦν, ἔφη. Τί δέ; (ἦ δ' ὅς) τῶν ἐν ἀνθρώπῳ πάντων ἔσθ' ὅ, τι ἄλλο λέγεις ἄρχειν ἢ ψυχὴν, ἄλλως τε καὶ φρόνιμον; Οὐκ ἔγωγε. Πότερον συγχωροῦσαν τοῖς κατὰ τὸ σῶμα πάθεσιν, ἢ καὶ ἐναντιουμένην τοῖς παθήμασι; λέγω δὲ τὸ τοιόνδε, ὡς εἰ καύματος ἐνόντος καὶ δίψους, ἐπὶ τοὐναντίον ἕλκειν, τὸ μὴ πίνειν·

καὶ

καὶ πείνης ἐνούσης, ἐπὶ τὸ μὴ ἐσθίειν· καὶ ἄλλα μυρία που ὁρῶμεν ἐναντιουμένην τὴν ψυχὴν τοῖς κατὰ τὸ σῶμα. ἢ οὔ; Πάνυ μὲν οὖν. Οὐκοῦν αὖ ὡμολογήσαμεν ἐν τοῖς πρόσθεν, μή ποτ' ἂν αὐτήν, ἁρμονίαν γε οὖσαν, ἐναντία ᾄδειν οἷς ἐπιτείνοιτο, καὶ χαλῷτο, καὶ πάλλοιτο, καὶ ἄλλο ὁτιοῦν πάθος πάσχοι ἐκεῖνα ἐξ ὧν τυγχάνει οὖσα, ἀλλ' ἕπεσθαι ἐκείνοις, καὶ οὔποτ' ἂν ἡγεμονεύειν; Ὡμολογήσαμεν (ἔφη) πῶς γὰρ οὔ; Τί οὖν, νῦν οὐ πᾶν τοὐναντίον ἡμῖν φαίνεται ἐργαζομένη, ἡγεμονεύουσά τε ἐκείνων πάντων ἐξ ὧν φησί τις αὐτὴν εἶναι, καὶ ἐναντιουμένη ὀλίγου πάντα διὰ παντὸς τοῦ βίου, καὶ δεσπόζουσα πάντας τρόπους; τὰ μὲν, χαλεπώτερον κολάζουσα, καὶ μετ' ἀλγηδόνων, τά τε κατὰ τὴν γυμναστικὴν καὶ τὴν ἰατρικήν, τὰ δὲ, πρᾳότερον· καὶ τὰ μὲν, ἀπειλοῦσα, τὰ δὲ, νουθετοῦσα ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ ὀργαῖς καὶ φόβοις, ὡς ἄλλη οὖσα ἄλλῳ πράγματι διαλεγομένη; οἷόν που καὶ Ὅμηρος ἐν Ὀδυσσείᾳ πεποίηκεν· οὗ λέγει τὸν Ὀδυσσέα,

> Στῆθος δὲ πλήξας, κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ,
> Τέτλαθι δὴ κραδίη, καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλης.

Ἆρ' οἴει αὐτὸν ταῦτα ποιῆσαι, διανοούμενον ὡς ἁρμονίας αὐτῆς οὔσης, καὶ οἵας ἄγεσθαι ὑπὸ τῶν τοῦ σώματος παθῶν, ἀλλ' οὐχ οἵας ἄγειν τε ταῦτα καὶ δεσπόζειν, καὶ οὔσης

premat fames nè edat: in alijsque quam plurimis videmus corporis affectibus repugnantem. Nonne? Et quidem maximé. Nonne in superioribus confessi sumus, animam si consonantia fuerit, nunquam dissonaturam his quibus intenditur, vel remittitur, vel vibratur, vel quodcunque aliud patiantur illa, ex quibus ipsa conflatur: sed secuturam illa, nunquam verò ducturam? Confessi sumus: quidni? Quid verò nunc? nonne contrà omnino videtur agere, quippe quæ ea ducit omnia, ex quibus dixerit aliquis ipsam constitui? atque fermè omnibus per omnem vitam repugnat, omnibúsque dominatur modis, interdum rigidius & cum doloribus puniens per gymnasticam, atque medicinam, interdum verò mitius castigans comminando, aut monendo adversus cupiditates, & iras, atque timores, tanquam altera quædam res cum altera disputans, quemadmodum Homerus tradidit in Odyssea:

> *Tum pectus pulsans, cor sic affatur Ulysses,*
> *Hoc quoq; cor perfer, namque & graviora tulisti.*

An putas Homerum hæc dixisse tanquam harmonia quædam sit, ac talis ut corporis passionibus subjiciatur, non autem ducat atque dominetur? an potius quasi

quid-

quiddam longè divinius quàm harmonia sit animus? Per Jovem, ô Socrates non mihi videtur. Non ergo, vir optime, rectè harmoniam esse animam diceremus. Sic enim, ut apparet, neque Homero divino poëtæ, neque nobis ipsis consentiremus. Sic est.

XXXI. Age harmoniam Thebanam satis, ut videtur, jam placavimus. Rationem verò Cadmeam, ô Cebes, quonam pacto, & qua ratione placabimus? Tu mihi, viam, inquit Cebes, inventurus videris. Nempe rationem hanc adversus harmoniam mirificè præter opinionem nostram excogitasti. Cùm enim audirem Simmiam dubitantem, valde admirabar siquis rationibus ejus commodè uti posset. Itaque summæ mihi fuit admirationi, ipsum nec primum quidem potuisse rationis tuæ impetum sustinere. Quapropter non admirarer, si Cadmeus quoque sermo idem pateretur. Parcius ista, bone vir, nequa invidia nobis sequentia interturbet. Sed hæc quidem Deo curæ erunt: nos autem, ut ait Homerus, cominus congressi, periculum faciamus an fortè quid dicas. Summa verò eorum quæ perquiris, est ejusmodi: demonstrandum esse judicas animam nostram neque interitui obnoxiam, neque mortalem esse, nè vir philo-

αὐτῆς πολὺ θειοτέρου τινὸς πράγματος ἢ καθ' ἁρμονίαν; Νὴ Δία, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ. Οὐκ ἄρα, ὦ ἄριστε, ἡμῖν οὐδαμῇ καλῶς ἔχει ψυχὴν ἁρμονίαν τινὰ φάναι εἶναι. οὔτε γὰρ ἄν, ὡς ἔοικεν, Ὁμήρῳ θείῳ ποιητῇ ὁμολογοῖμεν, οὔτε αὐτοὶ ἡμῖν αὐτοῖς. Ἔχει οὕτως ἔφη.

XXXI. Εἶεν δή (ἦ δ' ὃς ὁ Σωκράτης) τὰ μὲν ἁρμονίας ἡμῖν τῆς Θηβαϊκῆς ἵλεά πως ὡς ἔοικε, μετρίως γέγονε· τί δὲ δὴ τὰ Κάδμου, ἔφη, ὦ Κέβης, πῶς ἱλασόμεθα, καὶ τίνι λόγῳ; Σύ μοι δοκεῖς (ἔφη ὁ Κέβης) ἐξευρήσειν. τουτονὶ γοῦν τὸν λόγον τὸν πρὸς τὴν ἁρμονίαν θαυμαστῶς μοι εἶπες ὡς παρὰ δόξαν. Σιμμίου γὰρ λέγοντος ὅτε ἠπόρει, πάνυ ἐθαύμαζον εἴ τι ἕξει τις χρήσασθαι τῷ λόγῳ αὐτοῦ. πάνυ μοι οὖν ἀτόπως ἔδοξεν εὐθὺς τὴν πρώτην ἔφοδον οὐ δέξασθαι τοῦ σοῦ λόγου. ταῦτα δὴ οὐκ ἂν θαυμάσαιμι καὶ τὸν τοῦ Κάδμου λόγον εἰ πάθοι. Ὦ 'γαθὲ (ἔφη ὁ Σωκράτης) μὴ μέγα λέγε, μή τις ἡμῖν βασκανία περιτρέψῃ τὸν λόγον τὸν μέλλοντα λέγεσθαι. ἀλλὰ δὴ ταῦτα μὲν τῷ θεῷ μελήσει, ἡμεῖς δὲ Ὁμηρικῶς ἐγγὺς ἰόντες πειρώμεθα εἰ ἄρα τι λέγεις. ἔστι δὲ δὴ τὸ κεφάλαιον ὧν ζητεῖς· ἀξιοῖς ἐπιδειχθῆναι ἡμῖν τὴν ψυχὴν ἀνώλεθρόν τε καὶ ἀθάνατον οὖσαν· εἰ φιλόσοφος

σοφὸς ἀνὴρ μέλλων ἀποθανεῖσθαι, θαῤῥῶν τε καὶ ἡγούμενος ἀποθανὼν ἐκεῖ εὖ πράξειν διαφερόντως ἢ ἐν ἄλλῳ βίῳ βιοὺς ἐτελεύτα, μὴ ἀνόητόν τε καὶ ἠλίθιον θάῤῥος θαῤῥήσει. τὸ δὲ ἀποφαίνειν ὅτι ἰσχυρόν τι ἐστὶν ἡ ψυχὴ καὶ θεοειδὲς, καὶ ὅτι ἦν ἔτι πρότερον πρὶν ἡμᾶς γενέσθαι, οὐδὲν κωλύειν φὴς πάντα ταῦτα μηνύειν ἀθανασίαν μὲν μὴ, ὅτι δὲ πολυχρόνιόν τέ ἐστιν ἡ ψυχὴ, καὶ ἦν που πρότερον ἀμήχανον ὅσον χρόνον, καὶ ᾔδει τε καὶ ἔπραττε πολλὰ ἄττα. ἀλλὰ γὰρ οὐδέν τι μᾶλλον ἦν ἀθάνατον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ εἰς ἀνθρώπου σῶμα ἐλθεῖν, ἀρχὴ ἦν αὐτῇ ὀλέθρου, ὥσπερ νόσος· καὶ ταλαιπωρουμένη τε δὴ τοῦτον τὸν βίον ζώη, καὶ τελευτῶσά γε, ἐν τῷ καλουμένῳ θανάτῳ ἀπολλύοιτο. διαφέρειν δὲ δὴ φὴς οὐδὲν εἴτε ἅπαξ εἰς σῶμα ἔρχεται, εἴτε πολλάκις, πρός γε τὸ ἕκαστον ἡμῶν φοβεῖσθαι. προσήκει γὰρ φοβεῖσθαι, εἰ μὴ ἀνόητος εἴη, τῷ μὴ εἰδότι, μηδ' ἔχοντι λόγον διδόναι ὡς ἀθάνατόν ἐστι. τοιαῦτ' ἄττα ἐστὶν οἶμαι, ὦ Κέβης, ἃ λέγεις· καὶ ἐξεπίτηδες πολλάκις ἀναλαμβάνω, ἵνα μή τι διαφύγοι ἡμᾶς· εἴ τέ τι βούλει προσθῇς, ἢ ἀφέλῃς. Καὶ ὁ Κέβης, Ἀλλ' οὐδὲν ἔγωγε ἐν τῷ παρόντι (ἔφη) οὔτ' ἀφελεῖν οὔτε προσθεῖναι δέομαι. ἔστι δὲ ταῦτα ἃ λέγω.

XXXII. Ὁ οὖν Σωκράτης

ſophus in morte ſecurus, magnáque cum fiducia ſperans, in alia vita longè beatiorem ob philoſophiæ ſtudium ſe futurum, inſipiens ſit, ſtultéque confidat. Oſtendere autem validum quiddam eſſe animam, atque divinis perſimile, priúſque etiam quàm nos extitiſſe, nihil impedimento eſſe ais, quo minus hæc omnia non immortalitatem quidem ſignificent, ſed duntaxat animam corpore diuturniorem eſſe, multáque ante nos ſæcula fuiſſe, noviſséque & egiſſe permulta, nihilo tamen magis ob hoc immortalem eſſe exiſtimandam. imò hanc ipſam in humanum corpus ingreſſam, quaſi morbum quendam interitus ejus initium eſſe: adeò ut & in hac vita ſit miſera, & tandem in corporis morte depereat. Nihil autem differre cenſes, ſive ſemel tantùm, ſive ſæpius labatur in corpus, ut quivis noſtrûm pertimeſcat. Meritò namque timendum eſſe, niſi ſtultus ſit, ei qui neque ſciat, neque reddere queat immortalitatis animæ rationem. Talia quædam ſunt quæ dicis, ô Cebes, egóque ea conſultò ſæpius repeto, nè quid nos fugiat, ſive addere his quicquam velis, ſive demere. Nihil equidem in præſentia habeo, inquit Cebes, quod aut minuam, aut adjungam: atque hæc ſunt quæ dico.

XXXII. Tunc Socrates, cum diutius

diutius commoratus esset, ad se conversus, Haud leve quiddam requiris, inquit, ô Cebes. Omnino enim oportet generationis corruptionisque causam pertractare. Ego igitur, si vis, ea tibi quæ mihi evenerunt, enarrabo. Deinde si quid eorum quæ dixero ad quæstionis tuæ veritatem aperiendam conducere putabis, uteris. Volo equidem, inquit. Audi igitur jam narrantem. Equidem, ô Cebes, cùm essem juvenis, mira quadam ejus sapientiæ cupiditate flagrabam, quam naturæ vocant historiam. Præclarissimum enim esse censebam, causas intelligere, per quas singula fiant atque intereant, & qua sint ratione: sæpiúsque me sursum deorsúmq; jactavi, talia quædam primò considerans, utrum postquam calidum & frigidum putrefactionem aliquam acceperunt, quemadmodum nonnulli dixerunt, tunc animalia coalescant. Præterea utrum sanguis sit quo sapimus, an aër, an ignis: aut nihil horum sit, sed cerebrum, quod præbeat sensus audiendi, videndi, olfaciendi: ex his autem memoria & opinio fiat, ex memoria verò, & opinione quietem accipiente, per hæc scientia oriatur. Proinde horum corruptiones considerans, atque eas quæ circa cœlum terrámque passiones contingunt, tandem adeò

περὶ τὸν οὐρανόν τε καὶ τὴν

συχνὸν χρόνον ἐπισχὼν, καὶ πρὸς ἑαυτόν τι σκεψάμενος, Οὐ φαῦλον πρᾶγμα (ἔφη) ὦ Κέβης ζητεῖς. ὅλως γὰρ δεῖ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τὴν αἰτίαν διαπραγματεύσασθαι. ἐγὼ οὖν σοι δίειμι περὶ αὐτῶν, ἐὰν βούλῃ, τά γε ἐμὰ πάθη. ἔπειτα ἄν τι σοὶ χρήσιμον φαίνηται ὧν ἂν λέγω, πρὸς τὴν πειθὼ περὶ ὧν λέγεις, χρήσῃ. Ἀλλὰ μὴν (ἔφη ὁ Κέβης) βούλομαί γε. Ἄκουε τοίνυν ὡς ἐροῦντος. ἐγὼ γὰρ (ἔφη) ὦ Κέβης, νέος ὢν, θαυμαστῶς ὡς ἐπεθύμησα ταύτης τῆς σοφίας ἣν δὴ καλοῦσι περὶ φύσεως ἱστορίαν. ὑπερήφανον γάρ μοι ἐδόκει εἶναι εἰδέναι τὰς αἰτίας ἑκάστου, διὰ τί γίγνεται ἕκαστον, καὶ διὰ τί ἀπόλλυται, καὶ διὰ τί ἔστι. καὶ πολλάκις ἐμαυτὸν ἄνω καὶ κάτω μετέβαλλον, σκοπῶν πρῶτον τὰ τοιάδε, Ἆρ᾽ ἐπειδὰν τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν σηπεδόνα τινὰ λάβῃ ὥς τινες ἔλεγον, τότε δὴ τὰ ζῶα συντρέφεται; καὶ πότερον τὸ αἷμά ἐστιν ᾧ φρονοῦμεν, ἢ ὁ ἀὴρ, ἢ τὸ πῦρ· ἢ τούτων μὲν οὐδὲν, ὁ δὲ ἐγκέφαλός ἐστιν ὁ τὰς αἰσθήσεις παρέχων τοῦ ἀκούειν, καὶ ὁρᾷν, καὶ ὀσφραίνεσθαι· ἐκ τούτων δὲ γίγνοιτο μνήμη καὶ δόξα· ἐκ δὲ μνήμης καὶ δόξης λαβούσης τὸ ἠρεμεῖν, κατὰ ταῦτα γίγνεσθαι ἐπιστήμην. καὶ αὖ τούτων τὰς φθορὰς σκοπῶν, καὶ τὰ γῆν πάθη, τελευτῶν οὕτως

ἐμαυτῷ

ἐμαυτῷ ἔδοξα πρὸς ταύτην τὴν σκέψιν ἀφυὴς εἶναι, ὡς οὐδὲν χρῆμα. τεκμήριον δέ σοι ἐρῶ ἱκανόν· ἐγὼ γὰρ ἃ καὶ πρότερον σαφῶς ἠπιστάμην, ὡς δὴ ἐμαυτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐδόκουν, τότε ὑπὸ ταύτης τῆς σκέψεως οὕτω σφόδρα ἐτυφλώθην, ὥστε ἀπέμαθον καὶ ταῦτα ἃ πρὸ τοῦ ᾤμην εἰδέναι, περὶ ἄλλων τε πολλῶν, καὶ διὰ τί ἄνθρωπος αὐξαίνεται. τοῦτο γὰρ ᾤμην πρὸ τοῦ παντὶ δῆλον εἶναι, ὅτι διὰ τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν. ἐπειδὰν γὰρ ἐκ τῶν σιτίων ταῖς μὲν σαρξὶ σάρκες προσγένωνται, τοῖς δὲ ὀστέοις ὀστᾶ, καὶ οὕτω κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ τοῖς ἄλλοις τὰ αὐτῶν οἰκεῖα ἑκάστοις προσγένηται, τότε δὴ τὸν ὀλίγον ὄγκον ὄντα, ὕστερον πολὺν γεγονέναι, καὶ οὕτω γίγνεσθαι τὸν σμικρὸν ἄνθρωπον, μέγαν. οὕτω τότε ᾤμην· οὐ δοκῶ σοι μετρίως; Ἔμοιγε, ἔφη ὁ Κέβης. Σκέψαι δὴ καὶ τάδε ἔτι. ᾤμην γὰρ ἔγωγε ἱκανόν μοι δοκεῖν, ὁπότε τις φαίνοιτο ἄνθρωπος παραστὰς μέγας σμικρῷ, μείζων εἶναι αὐτῇ τῇ κεφαλῇ, καὶ ἵππος ἵππῳ: καὶ ἔτι γε τούτων ἐναργέστερα, τὰ δέκα μοι ἐδόκει τῶν ὀκτὼ πλείονα εἶναι, διὰ τὸ δύο αὐτοῖς προσεῖναι: καὶ τὸ δίπηχυ τοῦ πηχυαίου μεῖζον εἶναι, διὰ τὸ ἡμίσει αὐτοῦ ὑπερέχειν. Νῦν δὲ δή, ἔφη ὁ Κέβης, τί σοι δοκεῖ περὶ αὐτῶν; Πόρρω που, ἔφη, νὴ Δία ἐμὲ εἶναι τοῦ οἴεσθαι περὶ

mihi ad hæc consideranda visus sum hebes, ut nihil magis. Conjecturam verò ad id afferam tibi sufficientem. Ego enim ob ejusmodi considerationem usque adeò sum occæcatus, ut ea etiam quæ prius manifestè sciebam, ut mihi aliisque videbatur, dediscerem, & alia videlicet multa, quæ antea me scire putabam, & qua ratione homo crescat. Id namque opinabar antè esse cuilibet manifestum, hominem videlicet per cibum potúmque augeri. Quando enim per hæc carnes carnibus ossáque ossibus adduntur, eodémque modo in aliis quando sua cuique adhibentur, tunc sanè molem primò parvam, deinde magnam evadere, atque ità parvum hominem effici magnum. Sic ego tunc opinabar, nonne satis bellè tibi videor? Mihi quidem, inquit Cebes. Animadverte hæc insuper. Arbitrabar enim satis rectè mihi videri, quoties hominem, vel equum magnum parvo propinquum, alterum altero judicaram capite ipso esse majorem. Atque multo etiam evidentius decem plura apparebant mihi quàm octo, propterea quòd denarius duo præter octonarium contineret. Præterea bicubitum cubitali majus, quoniam dimidio superaret. Nunc verò, inquit Cebes, de his quid judicas? Procul equidem per Jovem abesse mihi videor, ut

alicujus

alicujus horum causam intelligere putem, qui nondum mihi ipsi persuadere possum, ut quando quis uni addat unum, tunc vel illud unum cui unum adjunctum est, fiat duo: an & adjunctum & illud cui adjunctum est, propter alterius ad alterum adjunctionem evadat duo. Admiror enim si cùm utrumque horum separatum erat, utrumque unum erat, neque erant tunc duo. postquam invicem cohæserunt, hæc ipsa causa fuerit, ut duo fierent, congressio videlicet per quam propius jam posita sunt. Neque etiam si quis unum dividat, adhuc possum persuaderi hanc ipsam divisionem causam esse, ut duo evadant. Contraria enim tunc atque superius causa fit, quâ duo fiant. Tunc enim quia conjungebantur propius inter se, alterúmque admovebatur alteri: nunc verò quoniam removetur alterum ab altero, atque separatur. Neque propter quid unum fiat, adhuc scire me arbitror, neque, summatim dicam, aliud quicquam quare fiat, aut pereat, aut sit, per hanc ipsam viam me nosse profiteor: sed alium quendam ipse modum frustrà, misceo, hunc verò nullo modo admitto.

XXXIII. Verùm cùm audissem aliquando ex libro, ut ille aiebat, Anaxagoræ, legentem quendam hanc Anaxagoræ ipsius sententiam, videlicet mentem omnia exornare, omniúmque cau-

τούτων τὴν αἰτίαν εἰδέναι· ὅς γε οὐκ ἀποδέχομαι ἐμαυτοῦ, οὐδὲ ὡς ἐπειδὰν ἑνί τις προστεθῇ ἕν, ἢ τὸ ἓν ᾧ προσετέθη, δύο γέγονεν, ἢ τὸ προστεθὲν, καὶ ᾧ προσετέθη, διὰ τὴν πρόσθεσιν τοῦ ἑτέρου τῷ ἑτέρῳ, δύο ἐγένετο. θαυμάζω γὰρ εἰ, ὅτε μὲν ἑκάτερον αὐτῶν χωρὶς ἀλλήλων ἦν, ἓν ἄρ᾽ ἑκάτερον ἦν, καὶ οὐκ ἤστην τότε δύο· ἐπεὶ δ᾽ ἐπλησίασαν ἀλλήλοις, αὕτη ἄρα αὐτοῖς αἰτία ἐγένετο δύο γενέσθαι, ἡ ξύνοδος, τοῦ πλησίον ἀλλήλων τεθῆναι. οὐδέ γε ὡς ἐάν τις ἓν διαχίσῃ, δύναμαι ἔτι πείθεσθαι ὡς αὕτη αὖ αἰτία γέγονεν ἡ σχίσις τοῦ δύο γεγονέναι. ἐναντία γὰρ γίγνεται ἡ τότε αἰτία τοῦ δύο γίγνεσθαι. τότε μὲν γὰρ, ὅτι συνήγετο πλησίον ἀλλήλων καὶ προσετίθετο ἕτερον ἑτέρῳ· νῦν δ᾽ ὅτι ἀπάγεται καὶ χωρίζεται ἕτερον ἀπ᾽ ἑτέρου. οὐδέ γε διότι ἓν γίγνεται, ὡς ἐπίσταμαι ἔτι πείθω ἐμαυτόν· οὐδ᾽ ἄλλο οὐδὲν (ἑνὶ λόγῳ) διότι γίγνεται, ἢ ἀπόλλυται, ἢ ἔστι, κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον τῆς μεθόδου. ἀλλά τιν᾽ ἄλλον τρόπον αὐτὸς εἰκῇ φύρω, τοῦτον δὲ οὐδαμῇ προσίεμαι.

XXXIII. Ἀλλ᾽ ἀκούσας μέν ποτε ἐκ βιβλίου τινὸς, ὡς ἔφη, Ἀναξαγόρου ἀναγιγνώσκοντος, καὶ λέγοντος ὡς ἄρα νοῦς ἐστιν ὁ διακοσμῶν τε καὶ πάντων αἴτιος,

τιος, ταύτῃ δὴ τῇ αἰτίᾳ ἥσθην τε καὶ ἔδοξέ μοι τρόπον τινὰ εὖ ἔχειν τὸ τὸν νοῦν εἶναι πάντων αἴτιον· καὶ ἡγησάμην, εἰ τοῦτο οὕτως ἔχει, τόν γε νοῦν κοσμοῦντα πάντα κοσμεῖν, καὶ ἕκαστον τιθέναι ταύτῃ ὅπῃ ἂν βέλτιστα ἔχῃ. εἰ οὖν τις βούλοιτο τὴν αἰτίαν εὑρεῖν περὶ ἑκάστου, ὅπῃ γίγνεται, ἢ ἀπόλλυται, ἢ ἔστι, τοῦτο δεῖν περὶ αὐτοῦ εὑρεῖν, ὅπῃ βέλτιστον αὐτῷ ἐστιν, ἢ εἶναι, ἢ ἄλλο ὁτιοῦν πάσχειν ἢ ποιεῖν. ἐκ δὲ δὴ τοῦ λόγου τούτου, οὐδὲν ἄλλο σκοπεῖν προσήκειν ἀνθρώπῳ καὶ περὶ αὐτοῦ καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ἀλλ᾽ ἢ τὸ ἄριστον καὶ τὸ βέλτιστον· ἀναγκαῖον δὲ εἶναι τὸν αὐτὸν τοῦτον καὶ τὸ χεῖρον εἰδέναι· τὴν αὐτὴν γὰρ εἶναι ἐπιστήμην περὶ αὐτῶν. ταῦτα δὴ λογιζόμενος, ἄσμενος ηὑρηκέναι ᾤμην διδάσκαλον τῆς αἰτίας περὶ τῶν ὄντων κατὰ νοῦν ἐμαυτῷ, τὸν Ἀναξαγόραν· καί μοι φράσειν, πρῶτον μὲν, πότερον ἡ γῆ πλατεῖά ἐστιν, ἢ στρογγύλη· ἐπειδὴ δὲ φράσειεν, ἐπεκδιηγήσεσθαι τὴν αἰτίαν καὶ τὴν ἀνάγκην· λέγοντα τὸ ἄμεινον, καὶ ὅτι αὐτὴν ἄμεινον ἦν τοιαύτην εἶναι. καὶ εἰ ἐν μέσῳ φαίη εἶναι αὐτὴν, ἐπεκδιηγήσεσθαι ὡς ἄμεινον ἦν αὐτὴν ἐν μέσῳ εἶναι. καὶ εἴ μοι ταῦτα ἀποφαίνοιτο, παρεσκευάσμην ὡς οὐκέθ᾽ ὑποθησόμενος αἰτίας ἄλλο εἶδος. καὶ δὴ καὶ περὶ ἡλίου οὕτω

ſam eſſe: hoc utique cauſæ genere magnopere ſum delectatus, exiſtimans quodam modo conſentaneum mentem eſſe omnium cauſam: putabamque ſi id ita eſſet, ut mens omnia exornaret, ſingula per hanc ita eſſe diſpoſita, ut optimè diſponi poterant. Propterea ſiquis vellet cauſam invenire, qua ſingula fiant, atque pereant, aut ſint, hoc ipſum eſſe inveniendum, qua videlicet ratione optimum ſit unicuique, aut eſſe, aut quodvis aliud pati, vel agere. Atque hoc pacto nihil aliud conſiderandum homini, vel de ſeipſo, vel de aliis, niſi quod potiſſimum ſit & optimum. Neceſſe verò eſt eum, qui id norit, illud quoque quod eſt deterius, cognoviſſe. Quippe cùm eadem horum ſcientia ſit. Hæc utique mecum ipſe reputans, gaudebam, inveniſſe ratus Anaxagoram magiſtrum, qui me id quod tantopere cupiebam, cauſas rerum doceret, primúmque mihi diceret, utrum plana ſit terra, an rotunda. Et cùm hæc dixiſſet, ſubjungeret mihi cauſam atque neceſſitatem, afferens videlicet id ipſum quod melius eſt, meliúſque fuiſſe eam eſſe talem. Proinde ſi terram diceret in mundo mediam eſſe, mox exponeret melius extitiſſe, ut media eſſet. Quòd ſi ille hæc oſtenderet, ita me comparabam, quaſi nullam amplius cauſarum ſpeciem poſi-

positurus. Præterea de sole & luna cæterisque stellis, earúmq; inter se velocitate conversionibúsque, & aliis quæ solent illis accidere, me similiter quæsiturum auditurúmq; comparaveram, quòd videlicet & qua ratione hæc melius sit singula vel facere, vel pati, quocunque agant, vel patiantur. Neque enim putabam cùm ab initio dixisset, à mente illa exornari, ipsum aliam postea causam rebus assignaturum, præterquam quod optimum sit eas ità se ut habent, habere. Itaque arbitrabar eum in reddendis singulorum, tum cunctorum communiter causis, singulis quidem assignare quod unicuique optimum, cunctis verò commune bonum. Neque verò spes ipse meas parvifaciebam, sed summo quodam studio acceptos libros, quàm velocissimè poteram lectitabam, ut ocyssimè quid optimum, quidve deterrimum esset, cognoscerem. Hac igitur mirabili spe ductus cùm legere pergo, video hominem mente quidem nullo modo utentem, nec causam ullam ad ipsum rerum ornatum referentem, sed aëreas naturas, & æthereas aqueásque & talia multa incredibilia pro rerum causis assignantem. Qua quidem in re ille mihi perinde visus est agere, ac si quis diceret Socratem quæcunque facit, mente facere. deinde volens singulorum quæ facio causas explicare, dicat primum quidem nunc me hic pro-

παρεσκευάσμην, ὡσαύτως πευσόμενος, καὶ σελήνης, καὶ τῶν ἄλλων ἄστρων, τάχους τε πέρι πρὸς ἄλληλα, καὶ τροπῶν, καὶ τῶν ἄλλων παθημάτων, πῇ ποτε ταῦτ' ἄμεινόν ἐστιν ἕκαστον καὶ ποιεῖν καὶ πάσχειν ἃ πάσχει. οὐ γὰρ ἄν ποτε αὐτὸν ᾤμην, φάσκοντά γε ὑπὸ νοῦ αὐτὰ κεκοσμῆσθαι, ἄλλην τινὰ αὐτοῖς αἰτίαν ἐπενεγκεῖν, ἢ ὅτι βέλτιστον αὐτὰ οὕτως ἔχειν ἐστὶν ὥσπερ ἔχει. ἑκάστῳ οὖν αὐτῶν ἀποδιδόντα τὴν αἰτίαν, καὶ κοινῇ πᾶσι, τὸ ἑκάστῳ βέλτιστον, ᾤμην καὶ τὸ κοινὸν πᾶσιν ἐπεκδιηγήσεσθαι ἀγαθόν. καὶ οὐκ ἂν ἀπεδόμην πολλοῦ τὰς ἐλπίδας, ἀλλὰ πάνυ σπουδῇ λαβὼν τὰς βίβλους, ὡς τάχιστα οἷός τ' ἦν ἀνεγίγνωσκον, ἵν' ὡς τάχιστα εἰδείην τὸ βέλτιστον καὶ τὸ χεῖρον. ἀπὸ δὴ θαυμαστῆς, ὦ ἑταῖρε, ἐλπίδος ᾠχόμην φερόμενος, ἐπειδὴ προϊὼν καὶ ἀναγιγνώσκων, ὁρῶ ἄνδρα τῷ μὲν νῷ οὐδὲν χρώμενον, οὐδέ τινας αἰτίας ἐπαιτιώμενον εἰς τὸ διακοσμεῖν τὰ πράγματα, ἀέρας δὲ καὶ αἰθέρας καὶ ὕδατα αἰτιώμενον, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ ἄτοπα. καί μοι ἔδοξεν ὁμοιότατον πεπονθέναι ὥσπερ ἄν τις λέγων ὅτι Σωκράτης πάντα ὅσα πράττει, νῷ πράττει, κἄπειτα ἐπιχειρήσας λέγειν τὰς αἰτίας ἑκάστων ὧν πράττω, λέγοι πρῶτον μὲν ὅτι διὰ ταῦτα νῦν

ἐνθάδε κάθημαι, ὅτι σύγκειταί μου τὸ σῶμα ἐξ ὀστέων καὶ νεύρων· καὶ τὰ μὲν ὀστᾶ ἐστι στερεὰ, καὶ διαφυὰς ἔχει χωρὶς ἀπ' ἀλλήλων, τὰ δὲ νεῦρα, οἷα ἐπιτείνεσθαι καὶ ἀνίεσθαι, περιαμπέχοντα τὰ ὀστᾶ μετὰ τῶν σαρκῶν, καὶ δέρματος, ὃ συνέχει αὐτά. αἰωρουμένων οὖν τῶν ὀστέων ἐν ταῖς αὑτῶν ξυμβολαῖς, χαλῶντα καὶ συντείνοντα τὰ νεῦρα, κάμπτεσθαί που ποιεῖ οἷόν τ' εἶναι ἐμὲ νῦν τὰ μέλη· καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν συγκαμφθεὶς ἐνθάδε κάθημαι. καὶ αὖ περὶ τοῦ διαλέγεσθαι, ὑμῖν ἑτέρας τοιαύτας αἰτίας λέγοι, φωνάς τε καὶ ἀέρας καὶ ἀκοὰς, καὶ ἄλλα μυρία τοιαῦτα αἰτιώμενος· ἀμελήσας τὰς ὡς ἀληθῶς αἰτίας λέγειν, ὅτι ἐπειδὴ Ἀθηναίοις ἔδοξε βέλτιον εἶναι ἐμοῦ καταψηφίσασθαι, διὰ ταῦτα δὴ καὶ ἐμοὶ βέλτιον αὖ δέδοκται ἐνθάδε καθῆσθαι· καὶ δικαιότερον, παραμένοντα ὑπέχειν τὴν δίκην ἣν ἂν κελεύσωσιν. ἐπεὶ, νὴ τὸν κύνα, ὡς ἐγῷμαι, πάλαι ἂν ταῦτα τὰ νεῦρά τε καὶ τὰ ὀστᾶ ἢ περὶ Μέγαρα ἢ Βοιωτοὺς ἦν, ὑπὸ δόξης φερόμενα τοῦ βελτίστου, εἰ μὴ δικαιότερον ᾤμην καὶ κάλλιον εἶναι, πρὸ τοῦ φεύγειν τε καὶ ἀποδιδράσκειν, ὑπέχειν τῇ πόλει δίκην ἥντιν' ἂν τάττῃ. ἀλλ' αἴτια μὲν τὰ τοιαῦτα καλεῖν, λίαν ἄτοπον. εἰ δέ τις λέγοι ὅτι ἄνευ τοῦ τὰ τοιαῦτα ἔχειν καὶ ὀστᾶ καὶ νεῦρα, καὶ ὅσα ἄλλα ἔχω, οὐκ ἂν οἷός

præterea sedere, quoniam corpus meum ex ossibus nervisq; componitur: & ossa quidem solida sunt, & juncturarum intervalla inter se habent: nervi autem sunt hujusmodi ut intendi remittique valeant, complectantur ossa cum carnibus atque cute, quæ illa continet. Elatis igitur ossibus in suis conjunctionibus, nervi qui & intendunt & remittunt commodè, faciunt ut flectendi cujusque membri habeam facultatem, atque hanc ob causam hic inflexus sedeam. Ac rursus disputationis meæ, alias quasdam ejusmodi causas assignaret, voces & aërem, & auditum aliáque generis ejusdem quam plurima, causas verissimas negligens; videlicet quoniam Atheniensibus melius visum fuerit me condemnare, ideóque mihi etiam melius sit visum hic sedere, justiúsque judicarim expectantem dare pœnas, quas illi jubeant. Siquidem per Canem jamdiu, ut arbitror, hi nervi, atque hæc ossa apud Megarenses, aut Bœotios essent, ipsius quod optimum est opinione delata, nisi justius honestiúsque censuissem pœnas civitati pendere quascunque à me exigat, quam subterfugere atque exulem vivere. Verùm talia quædam causas appellare, à ratione est remotissimum. Si quis autem dixerit absque ossibus & nervis atque similibus non posse me, quæ

mihi

mihi facienda videantur, implere, vere utique dicet. Attamen afferere propter hæc me facere quæcunque facio, dum ipsa mente ago, non autem ejus quod optimum sit optione, multa magnáque sermonis inertia esset. Nam qui sic est affectus, nequit discernere aliam quidem esse veram rei alicujus causam, aliud verò illud sine quo ipsa causa esse non potest causa. Quod quidem multi mihi videntur, quasi in tenebris attrectantes, alieno appellare nomine, dum causam nuncupant. Quapropter nonnulli vertiginem circumponentes terræ, sub cœlo eam stabilem faciunt. Alii verò tanquam lato vase in quo panis pinsitur, aëre velut base suffulciunt. Potentiam verò ipsam, qua nunc ita disposita sit ut optimè disponi poterat, neque perquirunt, neque divinam quandam habere vim putant: sed Atlantem quendam robustiorem & immortaliorem, magísque omnia continentem invenisse se opinantur. Ipsum autem bonum atque decens connectere atque continere revera nihil existimant. Ego igitur libentissimè cujusvis essem discipulus, aut quemadmodum se habeat hæc ipsa causa discerem. Postquam verò hac privatus sum, neque ipse invenire, neque ab alio discere potui, secundam navigationem ad causam investigandam molitus sum. Visne, ô Cebes, hanc tibi à me demon-

τ' ἦν ποιεῖν τὰ δόξαντά μοι, ἀληθῆ ἂν λέγοι· ὡς μέντοι διὰ ταῦτα ποιῶ ἃ ποιῶ, καὶ ταύτῃ νῷ πράττω, ἀλλ' οὐ τῇ τοῦ βελτίστου αἱρέσει, πολλὴ ἂν καὶ μακρὰ ῥᾳθυμία ἂν εἴη τοῦ λόγου. τὸ γὰρ μὴ διελέσθαι οἷόν τ' εἶναι, ὅτι ἄλλο μέν τι ἐστὶ τὸ αἴτιον τῷ ὄντι, ἄλλο δ' ἐκεῖνο, ἄνευ οὗ τὸ αἴτιον οὐκ ἄν ποτ' εἴη αἴτιον. ὃ δή μοι φαίνονται ψηλαφῶντες οἱ πολλοὶ, ὥσπερ ἐν σκότει ἀλλοτρίῳ ὀνόματι προσχρώμενοι, ὡς αἴτιον αὐτὸ προσαγορεύειν. διὸ δὴ καὶ ὁ μέν τις δίνην περιτιθεὶς τῇ γῇ ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ, μένειν δὴ ποιεῖ τὴν γῆν· ὁ δὲ, ὥσπερ καρδόπῳ πλατείᾳ βάθρον τὸν ἀέρα ὑπερείδει. τὴν δὲ τοῦ ὡς οἷόν τε βέλτιστα αὐτὰ τεθῆναι δύναμιν, οὕτω νῦν κεῖσθαι, ταύτην οὔτε ζητοῦσιν, οὔτε τινὰ οἴονται δαιμονίαν ἰσχὺν ἔχειν· ἀλλὰ ἡγοῦνται τούτου ἄν ποτε Ἄτλαντα ἰσχυρότερον καὶ ἀθανατώτερον, καὶ μᾶλλον ἅπαντα ξυνέχοντα ἐξευρεῖν, καὶ ὡς ἀληθῶς τὸ ἀγαθὸν καὶ δέον ξυνδεῖν καὶ ξυνέχειν, οὐδὲν οἴονται. ἐγὼ μὲν οὖν τοιαύτης αἰτίας ὅπῃ ποτὲ ἔχει μαθητὴς ὁτουοῦν ἥδιστ' ἂν γενοίμην. ἐπειδὴ δὲ ταύτης ἐστερήθην, καὶ οὔτ' αὐτὸς εὑρεῖν οὔτε παρ' ἄλλου μαθεῖν οἷός τε ἐγενόμην, τὸν δεύτερον πλοῦν ἐπὶ τὴν τῆς αἰτίας ζήτησιν ἣν πεπραγμάτευμαι, βούλει σοι (ἔφη) ἐπίδειξιν ποιήσωμαι, ὦ Κέβης;

Ὑπερφυῶς μὲν οὖν (ἔφη) ὡς βούλομαι.

XXXIV. Ἔδοξε τοίνυν μοι (ἦ δ᾽ ὅς) μετὰ ταῦτα, ἐπειδὴ ἀπείρηκα τὰ ὄντα σκοπῶν, δεῖν εὐλαβηθῆναι μὴ πάθοιμι ὅπερ οἱ τὸν ἥλιον ἐκλείποντα θεωροῦντες καὶ σκοπούμενοι πάσχουσι. διαφθείρονται γάρ που ἔνιοι τὰ ὄμματα, ἐὰν μὴ ἐν ὕδατι ἢ ἔν τινι τοιούτῳ σκοπῶνται τὴν εἰκόνα αὐτοῦ. τοιοῦτόν τι καὶ ἐγὼ διενοήθην, καὶ ἔδεισα μὴ παντάπασι τὴν ψυχὴν τυφλωθείην, βλέπων πρὸς τὰ πράγματα τοῖς ὄμμασι, καὶ ἑκάστῃ τῶν αἰσθήσεων ἐπιχειρῶν ἅπτεσθαι αὐτῶν. ἔδοξε δή μοι χρῆναι, εἰς τοὺς λόγους καταφυγόντα, ἐν ἐκείνοις σκοπεῖν τῶν ὄντων τὴν ἀλήθειαν. ἴσως μὲν οὖν, ὡς εἰκάζω, τρόπον τινὰ οὐκ ἔοικεν. οὐ γὰρ πάνυ συγχωρῶ, τὸν ἐν τοῖς λόγοις σκοπούμενον τὰ ὄντα, ἐν εἰκόσι μᾶλλον σκοπεῖν ἢ τὸν ἐν τοῖς ἔργοις. ἀλλ᾽ οὖν δὴ ταύτῃ γε ὥρμησα, καὶ ὑποθέμενος ἑκάστοτε λόγον ὃν ἂν κείνω ἐρρωμενέστατον εἶναι, ἃ μὲν ἄν μοι δοκῇ τούτῳ συμφωνεῖν, τίθημι ὡς ἀληθῆ ὄντα, καὶ περὶ αἰτίας καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων· ἃ δ᾽ ἂν μή, ὡς οὐκ ἀληθῆ. βούλομαι δέ σοι σαφέστερον εἰπεῖν ἃ λέγω. οἶμαι γάρ σε νῦν οὐ μανθάνειν. Οὐ μὰ τὸν Δί᾽ (ἔφη ὁ Κέβης) οὐ σφόδρα.

XXXV. Ἀλλ᾽ (ἦ δ᾽ ὅς) ὧδε λέγω οὐδὲν καινόν, ἀλλ᾽ ἅπερ

strari? Mirificè cupio, inquit Cebes.

XXXIV. Censui tandem cùm in rebus considerandis jam defessus essem, cavendum esse, nè mihi idem accideret, quod accidere illis solet, qui in solem deficientem figunt intuitum. orbantur enim nonnunquam visu, nisi in aqua, vel in ejusmodi aliquo imaginem ejus aspiciant. Tale quiddam ego reputavi, timuíque nè animus mihi prorsus occæcaretur, si oculis res aspicerem, sensúque quolibet attingere illas aggrederer. Quapropter operæ pretium esse censui, ut ad rationes confugerem, atque in illis rerum veritatem considerarem. Fortè verò nostra hæc similitudo non omni ex parte congruit. Non enim prorsus assentior, eum qui res in rationibus contemplatur, in imaginibus aspicere potius quàm qui in operibus intuetur. Veruntamen hac via iter direxi meum, supponénsque rationem semper quam esse judico validissimam, quæcunque huic consonare videantur, pono equidem tanquam vera, idque ago & circa rerum causas, & circa reliqua omnia: quæ verò dissonant, vera esse nego. Volo equidem quæ dico, tibi apertius explanare. Puto enim te nondum intelligere. Per Jovem haud multum, inquit Cebes.

XXXV. Verum novum nihil adduco, sed quæ & sæ-

pe

pe alias in superiori disputatione dicere nunquam destiti. Pergo jam igitur demonstrare tibi causæ speciem quam continuè pertractavi, ac redeo ad illa jam sæpius decantata, ab eisq; exordior, supponens aliquid esse ipsum per se pulchrum, & bonum, & magnum, & cætera omnia. Quæ quidem si tu mihi dederis, eaque esse concesseris, spero tibi ex his ipsam causam demonstrare, itémque invenire esse animam immortalem. At verò inquit Cebes, quasi jam tibi concesserim, nihil tibi faciendum est quo minus jam concludas. Considera inquit jam quæ sequuntur deinceps, utrùm in his mihi consentias. Arbitror enim, siquid est aliud pulchrum præter ipsum pulchrum, non ob aliud quippiam esse pulchrum, quàm quia pulchri ipsius est particeps. atque omnia dico adhunc modum. Utrum hanc causam recipis? Recipio equidem, inquit. Ergo nondum ultrà percipio, neque possum cæteras istas præclaras causas cognoscere. Siquis autem mihi dixerit quare pulchrum sit quodlibet, videlicet quia vel colorem habeat floridum, vel figuram, vel aliud quodvis talium, cætera equidem valere sino: in cæteris enim omnibus soleo perturbari: id verò unum simpliciter atque verè & fortasse imperitè penes me teneo, nihil aliud esse quod aliquid faciat pulchrum, quàm ipsius pulchri,

ἀεί τε ἄλλοτε καὶ ἐν τῷ παρεληλυθότι λόγῳ οὐδὲν πέπαυμαι λέγων. ἔρχομαι γὰρ δὴ ἐπιχειρῶν σοι ἐπιδείξασθαι τῆς αἰτίας τὸ εἶδος ὃ πεπραγμάτευμαι· καὶ εἶμι πάλιν ἐπ' ἐκεῖνα τὰ πολυθρύλλητα, καὶ ἄρχομαι ἀπ' ἐκείνων; ὑποθέμενος εἶναί τι καλὸν αὐτὸ καθ' αὐτὸ, καὶ ἀγαθὸν, καὶ μέγα, καὶ τἄλλα πάντα· ἃ εἴ μοι δίδως τε καὶ ξυγχωρεῖς εἶναι ταῦτα, ἐλπίζω σοὶ ἐκ τούτων τὴν αἰτίαν ἐπιδείξειν, καὶ ἀνευρήσειν ὡς ἀθάνατον ἡ ψυχή. Ἀλλὰ μὴν (ἔφη ὁ Κέβης) ὡς διδόντος σοι, οὐκ ἂν φθάνοις περαίνων. Σκόπει δὴ (ἔφη) τὰ ἑξῆς ἐκείνοις, ἐάν σοι ξυνδοκῇ ὥσπερ ἐμοί. φαίνεται γάρ μοι, εἴ τι ἐστὶν ἄλλο καλὸν πλὴν αὐτὸ τὸ καλὸν, οὐδὲ δι' ἓν ἄλλο καλὸν εἶναι, ἢ διότι μετέχει ἐκείνου τοῦ καλοῦ. καὶ πάντα δὴ οὕτω λέγω. τῇ τοιᾷδε αἰτίᾳ συγχωρεῖς; Συγχωρῶ, ἔφη. Οὐ τοίνυν (ἦ δ' ὅς) ἔτι μανθάνω, οὐδὲ δύναμαι τὰς ἄλλας αἰτίας τὰς σοφὰς ταύτας γιγνώσκειν· ἀλλ' ἐάν τίς μοι λέγῃ διότι καλόν ἐστιν ὁτιοῦν, ἢ ὅτι χρῶμα εὐανθὲς ἔχον, ἢ σχῆμα, ἢ ἄλλο ὁτιοῦν τῶν τοιούτων, τὰ μὲν ἄλλα χαίρειν ἐῶ (ταράττομαι γὰρ ἐν τοῖς ἄλλοις πᾶσι) τοῦτο δὲ ἁπλῶς καὶ ἀτέχνως, καὶ ἴσως εὐήθως, ἔχω παρ' ἐμαυτῷ, ὅτι οὐκ ἄλλό τι ποιεῖ αὐτὸ καλὸν, ἢ ἐκείνου τοῦ καλοῦ

εἴτε

εἴτε παρουσία, εἴτε κοινωνία, εἴτε ὅπῃ δὴ καὶ ὅπως προσγενομένη. οὐ γὰρ ἔτι τοῦτο διϊσχυρίζομαι, ἀλλ' ὅτι τῷ καλῷ πάντα τὰ καλὰ γίγνεται καλά. τοῦτο γάρ μοι δοκεῖ ἀσφαλέστατον εἶναι καὶ ἐμαυτῷ ἀποκρίνασθαι καὶ ἄλλῳ· καὶ τούτου ἐχόμενος, ἡγοῦμαι οὐκ ἄν ποτε πεσεῖν, ἀλλ' ἀσφαλὲς εἶναι καὶ ἐμοὶ καὶ ὁτῳοῦν ἄλλῳ ἀποκρίνασθαι, ὅτι τῷ καλῷ τὰ καλὰ γίγνεται καλά. ἢ οὐ καί σοι δοκεῖ; Δοκεῖ. Καὶ μεγέθει ἄρα τὰ μεγάλα, μεγάλα, καὶ τὰ μείζω, μείζω· καὶ σμικρότητι τὰ ἐλάττω, ἐλάττω; Ναί. Οὐδὲ σὺ ἂν ἄρα ἀποδέχοιο εἴ τις τινὰ φαίη ἕτερον ἑτέρου τῇ κεφαλῇ μείζω εἶναι, καὶ τὸν ἐλάττω, τῷ αὐτῷ τούτῳ ἐλάττω· ἀλλὰ διαμαρτύροιο ἂν ὅτι σὺ μὲν οὐδὲν ἄλλο λέγεις, ἢ ὅτι τὸ μεῖζον πᾶν ἕτερον ἑτέρου, οὐδενὶ ἄλλῳ μεῖζόν ἐστιν ἢ μεγέθει· καὶ διὰ τοῦτο μεῖζον, διὰ τὸ μέγεθος. τὸ δὲ ἔλαττον οὐδενὶ ἄλλῳ ἔλαττον σμικρότητι· καὶ διὰ τοῦτο ἔλαττον, διὰ τὴν σμικρότητα. φοβούμενος (οἶμαι) μή τις σοι ἐναντίος λόγος ἀπαντήσοι, ἐὰν τῇ κεφαλῇ μείζονά τινα φῇς εἶναι καὶ ἐλάττω· πρῶτον μὲν, τῷ αὐτῷ τὸ μεῖζον μεῖζον εἶναι, καὶ τὸ ἔλαττον ἔλαττον. ἔπειτα τῇ κεφαλῇ σμικρᾷ οὔσῃ, τὸν μείζω μείζω εἶναι· καὶ τοῦτο δὴ τέρας εἶναι, τὸ σμικρῷ

sive praesentiam, si communionem, sive qualicunque ratione, & quocunque modo id proveniat. Neq; enim id adhuc esse affirmarem: sed pulchro pulchra omnia esse pulchra; id mihi videtur tutissimum, tam mihi, quàm aliis respondere: atque huic fundamento innixus, puto nunquam me lapsurum, sed & me & quemvis alium tutò respondere posse, quaecunque pulchra sunt, ipso pulchro fieri pulchra. Nonne & ipse consentis? Consentio equidem. Ergo & quae magna sunt, ipsa magnitudine esse magna: & quae majora sunt, similiter esse majora: & quae minora, parvitate esse minora. Ita est. Igitur neque tu quidem assentieris, si quis aliquem dixerit alio quodam capite esse majorem: atque eum qui minor est, eodem capite esse minorem: sed testificaberis te quidem nihil aliud esse dicturum, quàm omne majus alio non alia re ulla quam magnitudine esse majus, atque ob hoc majus, ob ipsam scilicet magnitudinem: minus autem, nullo similiter alio minus quàm parvitate, & propter hoc esse, minus, propter ipsam videlicet parvitatem: metuens, ut puto, ne si quem dixeris capite majorem esse, vel minorem, quispiam tibi sic objiciat: primùm quidem eadem re & majus esse majus, & minus esse minus: deinde quòd capite, quae res parva est, majorem affirmes esse majorem. Hoc autem dicet monstro esse persimile, ut paulo aliquo magnum

gnum quiddam esse dicas. Nonne hæc metueres? Tunc Cebes subridens, Equidem, inquit. Nonne similiter quoque metueres dicere, inquit, decem plura, quàm octo esse duobus, atque ob hanc causam superare, potius quàm multitudine, atque propter multitudinem? Ac similiter bicubitum cubitali majus esse dimidio potius quàm magnitudine? Id enim similiter est metuendum. Omnino, inquit. Quid verò si uni addatur unum, additamentum ipsum esse causam, ut duo fiant, vel si dividatur, divisionem ipsam duorum esse causam, dicere non formidares? altiusque exclamares, nescire te quonam alio pacto quicquam fiat, nisi participatione quadam essentiæ unicuique propriæ, cujus sit particeps? atque in his nullam aliam habere te causam, cur duo fiant præter duitatis ipsius participationem: sed oportere hujus participia fore, quæcunque futura sunt duo: & similiter unitatis quodcunque futurum sit unum? Has verò divisiones adjunctionésque, & cæteras ejusmodi argutias valere sineres, relinqueresque sapientioribus te per eas pro arbitrio responsuris: tu verò tuam, quemadmodum dici solet, metuens umbram & imperitiam, atque innixus tutissimæ illi positioni, sic utique responderes? At verò si quis eandem positionem complexus instaret, valere sineres, neque prius responderes, quàm

τινὶ μέγαν τινὰ εἶναι. ἢ οὐκ ἂν φοβοῖο ταῦτα; Καὶ ὁ Κέβης γελάσας, Ἔγωγε, ἔφη. Οὐκοῦν (ἦ δ' ὅς) τὰ δέκα τῶν ὀκτὼ δυοῖν πλείω εἶναι, καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ὑπερβάλλειν, φοβοῖο ἂν λέγειν, ἀλλὰ μὴ πλήθει καὶ διὰ τὸ πλῆθος; καὶ τὸ δίπηχυ τοῦ πηχυαίου ἡμίσει μεῖζον εἶναι, ἀλλ' οὐ μεγέθει; ὁ αὐτὸς γάρ που φόβος. Πάνυ γε, ἔφη. Τί δέ; ἑνὶ ἑνὸς προστεθέντος, τὴν πρόσθεσιν αἰτίαν εἶναι τοῦ δύο γενέσθαι, ἢ σχισθέντος τὴν σχίσιν, οὐκ εὐλαβοῖο ἂν λέγειν; καὶ μέγα ἂν βοῴης ὅτι οὐκ οἶσθα ἄλλως πως ἕκαστον γιγνόμενον, ἢ μετασχὸν τῆς ἰδίας οὐσίας ἑκάστου οὗ ἂν μετάσχοι· καὶ ἐν τούτοις οὐκ ἔχεις ἄλλην τινὰ αἰτίαν τοῦ δύο γενέσθαι, ἀλλ' ἢ τὴν τῆς δυάδος μετάσχεσιν. καὶ δεῖν τούτου μετασχεῖν τὰ μέλλοντα δύο ἔσεσθαι, καὶ μονάδος, ὃ ἂν μέλλῃ, ἓν ἔσεσθαι; τὰς δὲ σχίσεις ταύτας καὶ προσθέσεις, καὶ τὰς ἄλλας τὰς τοιαύτας κομψείας ἐῴης ἂν χαίρειν, παρεὶς ἀποκρίνασθαι τοῖς σεαυτοῦ σοφωτέροις. σὺ δὲ δεδιὼς ἂν (τὸ λεγόμενον) τὴν σεαυτοῦ σκιάν, καὶ τὴν ἀπειρίαν, ἐχόμενος ἐκείνου τοῦ ἀσφαλοῦς τῆς ὑποθέσεως, οὕτως ἀποκρίναιο ἄν; εἰ δέ τις αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως ἔχοιτο, χαίρειν ἐῴης ἄν, καὶ οὐκ ἀποκρίναιο ἕως ἂν τὰ ἀπ' ἐκείνης ὁρμηθέντα σκέψαιο, quæ indè manant, considerasses,

εἴ σοι ἀλλήλοις ξυμφωνεῖ ἢ διαφωνεῖ· ἐπειδὴ δὲ ἐκείνης αὐτῆς δέοι σε διδόναι λόγον, ὡσαύτως ἂν διδοίης, ἄλλην αὖ ὑπόθεσιν ὑποθέμενος, ἥτις τῶν ἄνωθεν βελτίστη φαίνοιτο, ἕως ἐπί τι ἱκανὸν ἔλθοις; ἅμα δὲ οὐκ ἂν φύροιο (ὥσπερ οἱ ἀντιλογικοὶ) περί τε τῆς ἀρχῆς διαλεγόμενος καὶ τῶν ἐξ ἐκείνης ὡρμημένων, εἴπερ βούλοιό τι τῶν ὄντων εὑρεῖν; ἐκείνοις μὲν γὰρ ἴσως οὐδεὶς περὶ τούτου λόγος, οὐδὲ φροντίς. ἱκανοὶ γὰρ, ὑπὸ σοφίας ὁμοῦ πάντα κυκῶντες, ὅμως δύνανται αὐτοὶ αὑτοῖς ἀρέσκειν. σὺ δ' εἴπερ εἶ τῶν φιλοσόφων, οἶμαι ἂν, ὡς ἐγὼ λέγω ποιοῖς. Ἀληθέστατα, ἔφη, λέγεις, ὅ, τε Σιμμίας ἅμα καὶ ὁ Κέβης. ΕΧΕΚ. Νὴ Δία, ὦ Φαίδων, εἰκότως γε. θαυμαστῶς γάρ μοι δοκεῖ ὡς ἐναργῶς, τῷ καὶ σμικρὸν νοῦν ἔχοντι, εἰπεῖν ἐκεῖνος ταῦτα. ΦΑΙΔ. Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Ἐχέκρατες, καὶ πᾶσι τοῖς παροῦσιν ἔδοξε. ΕΧ. Καὶ γὰρ ἡμῖν τοῖς ἀποῦσι, νῦν δὲ ἀκούουσιν. ἀλλὰ τίνα δὴ ἦν τὰ μετὰ ταῦτα λεχθέντα;

XXXVI. ΦΑΙ. Ὡς μὲν ἐγὼ οἶμαι, ἐπεὶ αὐτῷ ταῦτα συνεχωρήθη, καὶ ὡμολογεῖτο εἶναί τι ἕκαστον τῶν εἰδῶν, καὶ τούτων τἄλλα μεταλαμβάνοντα αὐτῶν τούτων τὴν ἐπωνυμίαν ἴσχειν· τὸ δὴ μετὰ ταῦτα ἠρώτα, εἰ δὴ (ἦ δ' ὅς) ταῦτα οὕτω λέγεις, ἆρ' οὐχ, ὅταν Σιμμίαν Σωκρά-

utrum consonent invicem, aut dissonent? Ubi verò illius ipsius rationem oporteret afferre, eodem modo afferres, atque aliam rursus positionem adduceres, quæ superiorum optima videretur, quoad aliquid sufficiens perveneris? Nunquam verò simul confunderes contentiosorum more, ubi & de principio, & de his quæ à principio deducuntur, disputas, si modò velles eorum aliquid quæ verè sunt, invenire? Nam illis fortasse nullus hac de re sermo est, nulla cura. Possunt enim præ sapientia & simul omnia commiscere, & tamen sibimet placere. Tu verò si ex philosophorum numero es, quæ dico, ut arbitror, facies. Verissima loqueris, inquit Simmias, & Cebes. ECH. Per Jovem, ô Phædo, meritò admodum consenserunt. mirificè enim ille mihi videtur rem ipsam vel hebetissimo cuique explanasse. PHÆD. Sic prorsus, ô Echecrates, præsentibus omnibus similiter visum fuit. ECHE. Quid mirum? cùm nobis quoque qui non interfuimus, nunc similiter audientibus videatur. Verum quænam post hæc dicta fuerũt?

XXXVI. PHÆ. Ut equidem arbitror, postquam hæc illi Socrati concesserunt, consenseruntque speciem quamlibet aliquid esse, & quæ harum participia sunt, ipsarum denominationem habere, deinceps hunc in modũ interrogavit. Si hæc ità se habent, nonne quando Simmiam dicis Socrate

Socrate quidem majorem esse, Phædone verò minorem, tunc affirmas in Simmia utrumque esse, & magnitudinem simul & parvitatem? Equidem. Attamen Simmiam confiteris excedere Socratem, non ità revera ut verba sonant. Non enim ità natura institutum esse existimas Simmiam, ut ea ratione superet qua est Simmias, sed magnitudine quam habet: neque rursus Socratem eo quod Socrates est, excedi, sed quia parvitatem præ magnitudine illius habeat. Vera loqueris. Similiter nec à Phædone superari, eo quòd Phædo sit Phædo, sed quia Phædo præ Simmiæ parvitate magnitudinem habet. Ità est. Sic itaque Simmias denominationem parvi habet & magni. siquidem in amborum medio positus, alterius quidem parvitatem magnitudine superat, alterius verò magnitudini parvitate cedit. Et simul subridens, inquit: Videor equidem expressius accuratiúsque dicturus. veruntamen est ut dico. Sic apparet. Dico autem propterea, quia cupio videri tibi quod & mihi videtur. Opinor enim non solùm magnitudinem ipsam nunquam velle magnam simul parvámque esse, verumetiam neque hanc quæ in nobis est magnitudinem unquam recipere parvitatem, neque superari velle: sed è duobus alterum accidere: vel fugere, séque sub-

τους φῂς μείζω εἶναι, Φαίδωνος δὲ ἐλάττω, λέγεις τότ' εἶναι ἐν τῷ Σιμμίᾳ ἀμφότερα, καὶ μέγεθος καὶ σμικρότητα; Ἔγωγε. Ἀλλὰ γὰρ (ἦ δ' ὅς) ὁμολογεῖς τὸ τὸν Σιμμίαν ὑπερέχειν Σωκράτους, οὐχ ὡς τοῖς ῥήμασι λέγεται, οὕτω καὶ τὸ ἀληθὲς ἔχειν; οὐ γάρ που πεφυκέναι Σιμμίαν ὑπερέχειν τούτῳ τῷ Σιμμίαν εἶναι, ἀλλὰ τῷ μεγέθει ὃ τυγχάνει ἔχων· οὐδ' αὖ Σωκράτους ὑπερέχειν, ὅτι Σωκράτης ὁ Σωκράτης ἐστὶν, ἀλλ' ὅτι σμικρότητα ἔχει ὁ Σωκράτης πρὸς τὸ ἐκείνου μέγεθος. Ἀληθῆ. Οὐδέ γε αὖ ὑπὸ Φαίδωνος ὑπερέχεσθαι τῷ ὅτι Φαίδων ὁ Φαίδων ἐστὶν, ἀλλ' ὅτι μέγεθος ἔχει ὁ Φαίδων πρὸς τὴν Σιμμίου σμικρότητα; Ἔστι ταῦτα. Οὕτως ἄρα ὁ Σιμμίας ἐπωνυμίαν ἔχει, σμικρός τε καὶ μέγας εἶναι, ἐν μέσῳ ὢν ἀμφοτέρων· τοῦ μὲν τῷ μεγέθει ὑπερέχειν τὴν σμικρότητα παρέχων· τῷ δὲ, τὸ μέγεθος τῆς σμικρότητος παρέχων ὑπερέχον. καὶ ἅμα μειδιάσας, Ἔοικα (ἔφη) καὶ συγγραφικῶς ἐρεῖν, ἀλλ' οὖν ἔχει γέ πως ὡς λέγω. Ξυνέφη. Λέγω δὴ τοῦδ' ἕνεκα, βουλόμενος δόξαι σοι ὅπερ ἐμοί. ἐμοὶ γὰρ φαίνεται οὐ μόνον αὐτὸ τὸ μέγεθος οὐδέποτε ἐθέλειν ἅμα μέγα καὶ σμικρὸν εἶναι, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν ἡμῖν μέγεθος οὐδέποτε προσδέχεσθαι τὸ σμικρὸν, οὐδὲ ἐθέλειν ὑπερέχεσθαι· ἀλλὰ δυοῖν τὸ ἕτερον, ἢ φεύγειν καὶ ὑπεκ-

ὑπεκχωρεῖν ὅταν αὐτῷ προσίῃ τὸ ἐναντίον, τὸ σμικρόν· ἢ προσελθόντος ἐκείνου ἀπολωλέναι· ὑπομένον δὲ καὶ δεξάμενον τὴν σμικρότητα, οὐκ ἐθέλειν εἶναι ἕτερον ἢ ὅπερ ἦν, ὥσπερ ἐγὼ δεξάμενος καὶ ὑπομείνας τὴν σμικρότητα, καὶ ἔτι ὢν ὅσπερ εἰμὶ, οὗτος ὁ αὐτὸς σμικρός εἰμι. ἐκεῖνο δὲ οὐ τετόλμηκε, μέγα ὄν, σμικρὸν εἶναι. ὡς δ' αὔτως καὶ τὸ σμικρὸν τὸ ἐν ἡμῖν, οὐκ ἐθέλει ποτὲ μέγα γίγνεσθαι, οὐδὲ εἶναι· οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν τῶν ἐναντίων, ἔτι ὂν ὅπερ ἦν, ἅμα τοὐναντίον γίγνεσθαί τε καὶ εἶναι· ἀλλ' ἤτοι ἀπέρχεται ἢ ἀπόλλυται ἐν τούτῳ τῷ παθήματι. Παντάπασιν (ἔφη ὁ Κέβης) οὕτω φαίνεταί μοι.

trahere quando adventat contraria parvitas: vel cùm illa advenerit, interire: nolle autem expectare, atque in parvitate recipienda aliud esse quàm erat. Quemadmodum ego cùm susceperim sustinuerímque parvitatem, quamdiu is ipse sum qui sum, sic ipsemet sum parvus. Illud autem quod magnum est, nunquam sustinuit esse parvum: similiter parvum quod est in nobis, nunquam vult magnum aut fieri, aut esse. neque aliud quicquam contrariorum, quamdiu est id quod erat, patitur simul contrarium fieri aut esse, sed aut abit, aut perit cùm adventat contrarium. Ità prorsus existimo, inquit Cebes.

XXXVII. Καί τις εἶπε τῶν παρόντων ἀκούσας (ὅστις δ' ἦν, οὐ σαφῶς μέμνημαι) Πρὸς θεῶν, οὐκ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὑμῖν λόγοις αὐτὸ τὸ ἐναντίον τῶν νυνὶ λεγομένων ὡμολογεῖτο; ἐκ τοῦ ἐλάττονος τὸ μεῖζον γίγνεσθαι, καὶ ἐκ τοῦ μείζονος τὸ ἔλαττον; καὶ ἀτεχνῶς αὕτη εἶναι ἡ γένεσις τοῖς ἐναντίοις ἐκ τῶν ἐναντίων; νῦν δέ μοι δοκεῖ λέγεσθαι ὅτι τοῦτο οὐκ ἄν ποτε γένοιτο. καὶ ὁ Σωκράτης, παραβαλὼν τὴν κεφαλὴν, καὶ ἀκούσας, Ἀνδρείως, ἔφη, ἀπεμνημόνευκας· οὐ μέντοι ἐννοεῖς τὸ διαφέρον τοῦ τε νῦν λεγομένου καὶ τοῦ τότε. τότε μὲν γὰρ ἐλέγετο, ἐκ τοῦ ἐναντίου πράγματος τὸ ἐναντίον

XXXVII. Tunc quidam eorum qui aderant, hæc audiens, quis autem ille fuerit, non satis memini, Dii boni, inquit, nonne in superioribus contrarium eorum quæ dicuntur, nobis est concessum, videlicet ex minori majus fieri, atque ex majori minus, esséque proculdubio generationem contrariorum ex contrariis? Nunc autem videmini fieri id non posse, dicere. Cùm verò Socrates admovens caput, auscultasset, Viriliter, inquit, id recordatus es: non tamen intelligis differentia inter id quod modò dictum est, atque illud superius. Tunc enim dicebatur ex contraria re, rem contrariam

am fieri: nunc verò contrarium ipsum sibimet contrarium fieri nunquam, neque quod in nobis, neque quod in natura contrarium est. Tunc enim, ô amice, de his quæ habent contraria dicebamus, hæc illorum cognomine appellantes. At nunc de illis ipsis loquimur, quæ his insunt, quorúmve præsentia cognomen habent ea quæ nominantur. Illa verò ipsa dicimus nunquam velle mutuam inter se generationem suscipere. Et simul Cebetem intuitus, inquit: Num te quoque Cebes aliquid eorum quæ ab hoc objecta sunt, perturbavit? Haud equidem, inquit Cebes, ità sum affectus, ac tibi affirmo non multum me turbari. Id ergo simpliciter, inquit, confessi sumus, contrarium nunquam sibimet fore contrarium. Omnino, inquit.

XXXVIII. Adverte præterea num & in hoc mecum sentias. Vocásne aliquid calorem atque frigus? Voco equidem. Num tanquam nivem atque ignem? Non per Jovem. An aliud quiddam calorem esse quàm ignem, & aliud frigus quàm nivem? Itá. Sed hoc quoque tibi videri puto, nivem quamdiu nix est, nunquàm suscepturam esse calorem, quemadmodum in superioribus dicebamus: nec fore nivem ut erat prius simúlque calidam: sed adventante calore, aut subterfugere, aut interire. Penitus. Similiter & ignem sub-

πρᾶγμα γίγνεσθαι· νυνὶ δὲ, ὅτι αὐτὸ τὸ ἐναντίον ἑαυτῷ ἐναντίον οὐκ ἄν ποτε γένοιτο, οὔτε τὸ ἐν ἡμῖν, οὔτε τὸ ἐν τῇ φύσει. τότε μὲν γὰρ, ὦ φίλε, περὶ τῶν ἐχόντων τὰ ἐναντία ἐλέγομεν, ἐπονομάζοντες αὐτὰ τῇ ἐκείνων ἐπωνυμίᾳ· νῦν δὲ περὶ ἐκείνων αὐτῶν, ὧν ἐνόντων ἔχει τὴν ἐπωνυμίαν τὰ ὀνομαζόμενα. αὐτὰ δὲ ἐκεῖνα οὐκ ἄν ποτέ φαμεν ἐθελῆσαι γένεσιν ἀλλήλων δέξασθαι. καὶ ἅμα βλέψας εἰς τὸν Κέβητα, εἶπεν, Ἆρα μή που, ὦ Κέβης, καὶ σέ τι τούτων ἐτάραξεν ὧν ὅδε εἶπεν; Οὐδ', ἔφη ὁ Κέβης, οὕτως ἔχω· καὶ τοιοῦτό τι λέγω, ὡς οὐ πολλά με ταράττει. Συνωμολογήκαμεν ἄρα (ἦ δ' ὅς) ἁπλῶς τοῦτο, μηδέποτε ἐναντίον ἑαυτῷ τὸ ἐναντίον ἔσεσθαι. Παντάπασιν, ἔφη.

XXXVIII. Ἔτι δή μοι καὶ τόδε σκέψαι (ἔφη) εἰ ἄρα ξυνομολογήσεις. θερμόν τι καλεῖν καὶ ψυχρόν. Ἔγωγε. Ἆρ' οὐχ ὅπερ χιὼν καὶ πῦρ; Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε. Ἀλλ' ἕτερόν τι πυρὸς τὸ θερμὸν, καὶ ἕτερόν τι χιόνος τὸ ψυχρόν; Ναί. Ἀλλὰ τόδε γ' οἶμαι δοκεῖ σοι, οὐδέ ποτε χιόνα οὖσαν, δεξαμένην τὸ θερμὸν (ὥσπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐλέγομεν) ἔτι ἔσεσθαι ὅπερ ἦν. χιόνα καὶ θερμὸν, ἀλλὰ προσιόντος τοῦ θερμοῦ ἢ ὑπεκχωρήσειν αὐτῷ, ἢ ἀπολεῖσθαι. Πάνυ γε. Καὶ τὸ πῦρ γε αὖ,

προσιόντος τοῦ ψυχροῦ αὐτῷ, ἢ ὑπεξιέναι, ἢ ἀπολεῖσθαι· οὐ μέν τοι ποτὲ τολμήσειν, δεξάμενον τὴν ψυχρότητα, ἔτι εἶναι ὅπερ ἦν πῦρ, καὶ ψυχρόν. Ἀληθῆ (ἔφη) λέγεις. Ἔστιν ἄρ' (ἦ δ' ὅς) περὶ ἔνια τῶν τοιούτων, ὥστε μὴ μόνον αὐτὸ τὸ εἶδος ἀξιοῦσθαι τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλό τι· ὃ ἔστι μὲν οὐκ ἐκεῖνο, ἔχει δὲ τὴν ἐκείνου μορφὴν ἀεὶ, ὅτάν περ ᾖ. ἔτι δ' ἐν τοῖσδε ἴσως ἔσται σαφέστερον ὃ λέγω. τὸ γὰρ περιττὸν ἀεί που δεῖ τούτου τοῦ ὀνόματος τυγχάνειν ὅπερ νῦν λέγομεν· ἢ οὔ; Πάνυ γε. Ἆρα μόνον τῶν ὄντων (τοῦτο γὰρ ἐρωτῶ) ἢ καὶ ἄλλό τι, ὃ ἔστι μὲν οὐχ ὅπερ τὸ περιττόν· ὅμως δὲ δεῖ αὐτὸ μετὰ τοῦ ἑαυτοῦ ὀνόματος καὶ τοῦτο καλεῖν ἀεὶ, διὰ τὸ οὕτω πεφυκέναι, ὥστε τοῦ περιττοῦ μηδέποτε ἀπολείπεσθαι; λέγω δὲ αὐτὸ εἶναι, οἷον καὶ ἡ τριὰς πέπονθε, καὶ ἄλλα πολλά. σκόπει δὴ περὶ τῆς τριάδος. ἆρα οὐ δοκεῖ σοι τῷ τε αὐτῆς ὀνόματι ἀεὶ προσαγορευτέα εἶναι, καὶ τῷ τοῦ περιττοῦ ὄντος, οὐχ ὅπερ τῆς τριάδος; ἀλλ' ὅμως οὕτω πως πέφυκε καὶ ἡ τριὰς καὶ ἡ πεμπτὰς, καὶ ὁ ἥμισυς τοῦ ἀριθμοῦ ἅπας, ὥστε οὐκ ὢν ὅπερ τὸ περιττὸν, ἀεὶ ἕκαστος αὐτῶν ἐστι περιττός· καὶ αὖ τὰ δύο, καὶ τὰ τέσσαρα, καὶ ἅπας ὁ ἕτερος αὖ στίχος τοῦ ἀριθμοῦ οὐκ ὢν ὅ-

intrante frigore, aut subterfluere, aut extingui, nec unquam posse & suscipere frigus, & simul esse ignem sicut prius erat, & frigidum. Vera narras. Sunt igitur quædam ejusmodi, ut non solùm speciem ipsam nomine suo dignentur per omne tempus, sed & aliud quiddam, quod quidem non est primum illud, habet verò quamdiu est, illius formam. In hoc rursus tibi quod volo, fortè manifestius erit. Impar enim semper oportet nomen id quod nunc dicimus, possidere. Nonne? Oportet sané. Num id solùm ex omnibus? hoc enim quæro: an & aliud quiddam, quod quidem est non idipsum impar, attamen hoc oportet unà cum suo nomine, hoc insuper nomine alio semper appellari, propterea quod ità natura sit institutum, ut nunquam ab impari deseratur? Dico autem hoc ipsum esse tanquam ternarium aliáque permulta. Considera verò de ternario. An non tibi videtur hunc & suiipsius nomine semper nuncupandum esse, & simul nomine imparis? Quod quidem impar non idem est quod est ternarius. Veruntamen ità natura comparatus est, & ternarius, & quinarius, & omnis medietas numeri, ut quamvis non idem sit quod impar, semper tamen eorum quivis sit impar. Præterea duo & quatuor, omnísque alter numeri ordo, quamvis idem quod par

par non sit; simul tamen quilibet illorum par semper existit. Concedis necne? Quidni? Contemplare ergo quid velim. est autem ejusmodi: videntur quidem non solùm ipsa inter se contraria sese invicem non recipere, verumetiam quæcunque talia sunt, ut licet contraria inter se non sint, semper tamen contraria possideant, nunquam recipere speciem illam quæ ipsi speciei quam in se habent, contraria sit, sed hac adveniente, aut perire protinus, aut abire. An non dicemus tria & prius interitura, & aliud quodvis passura, quam sustineant ut quatenus tria sunt, paria fiant? Ità prorsus, inquit Cebes. Non tamen contrarius est binarius ternario. Non certé. Non solùm ergo species ipsæ contrariæ nunquam invicem se recipiunt, sed etiam alia quædam contrariorum ingressum mutuum non suscipiunt. Verissima narras. Visne igitur hæc, si possumus qualia sint, definiamus? Volo equidem. An non Cebes hæc erunt quæ quodcunque occupant, tale reddunt, ut non solùm suiipsius ideam retinere cogatur, sed etiam contrario illi sit opus? Quonam pacto dicis? Quemadmodum paulo antè dicebamus. Scis enim quæ trium continentur idea, oportere non solùm tria, sed etiam imparia esse. Certé. Ad hoc tale utique dicebamus ideam contra-

πρὸς τὸ ἄρτιον, ὅμως ἑκάστη αὐτῶν ἄρτιός ἐστιν ἀεί. συγχωρεῖς, ἢ οὔ; Πῶς γὰρ οὔκ; ἔφη. Ὃ τοίνυν (ἔφη) βούλομαι δηλῶσαι, ἄθρει. ἔστι δὲ τόδε ὅτι φαίνεται οὐ μόνον ἐκεῖνα τὰ ἐναντία ἄλληλα οὐ δεχόμενα, ἀλλὰ καὶ ὅσα οὐκ ὄντα ἀλλήλοις ἐναντία, ἀεὶ ἔχει τὰ ἐναντία, οὐδὲ ταῦτα ἔοικε δεχομένοις ἐκείνην τὴν ἰδέαν, ἣ ἂν τῇ ἐν αὐτῇ οὔσῃ ἐναντία ᾖ· ἀλλ' ἐπιούσης αὐτῆς, ἤτοι ἀπολλύμενα, ἢ ὑπεκχωροῦντα· ἢ οὐ φήσομεν τὰ τρία καὶ ἀπολεῖσθαι πρότερον, καὶ ἄλλο ὁτιοῦν πείσεσθαι πρινὴ ὑπομεῖναι ἔτι, τρία ὄντα ἄρτια γενέσθαι; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Κέβης. Οὐδὲ μὴν (ἦ δ' ὅς) ἐναντίον γέ ἐστι δυὰς τριάδι. Οὐ γὰρ οὖν. Οὐκ ἄρα μόνον τὰ εἴδη τὰ ἐναντία οὐχ ὑπομένει ἐπιόντα ἄλληλα, ἀλλὰ καὶ ἄλλ' ἄττα τὰ ἐναντία οὐχ ὑπομένει ἐπιόντα. Ἀληθέστατα (ἔφη) λέγεις. Βούλει οὖν (ἦ δ' ὅς) ἐὰν οἷοί τε ὦμεν, ὁρισώμεθα ὁποῖα ταῦτ' ἐστί; Πάνυ γε. Ἆρ' οὖν (ἔφη) ὦ Κέβης, τάδε εἴη ἄν, ἃ ὅ, τι ἂν κατάσχῃ, μὴ μόνον ἀναγκάζει τὴν αὐτοῦ ἰδέαν αὐτὸ σχεῖν, ἀλλὰ καὶ μηδ' ἐναντίαν αὐτῷ δέχεσθαι; Πῶς λέγεις; Ὥσπερ ἄρτι ἐλέγομεν. οἶσθα γὰρ δή που ὅτι ἃ ἂν ἡ τῶν τριῶν ἰδέα κατάσχῃ, ἀνάγκη αὐτοῖς οὐ μόνον τρισὶν εἶναι, ἀλλὰ καὶ περιττοῖς; Πάνυ γε. Ἐπὶ τὸ τοιοῦτον δή, φαμέν, ἡ ἐναν-

τία ἰδέα ἐκείνη τῇ μορφῇ ἣ ἂν τοῦτο ἀπεργάζηται, οὐδέ ποτ' ἂν ἔλθοι. Οὐ γάρ. Εἰργάζετο δέ γε ἡ περιττή; Ναί. Ἐναντία δὲ ταύτῃ ἡ τοῦ ἀρτίου; Ναί. Ἐπὶ τὰ τρία ἄρα ἡ τοῦ ἀρτίου ἰδέα οὐδέ ποτε ἥξει; Οὐ δῆτα. Ἄμοιρα δὴ τοῦ ἀρτίου τὰ τρία; Ἄμοιρα. Ἀνάρτιος ἄρα ἡ τριάς. Ναί. Ὃ τοίνυν ἔλεγον ὁρίσαι, ποῖα οὐκ ἐναντία τινὶ ὄντα, ὅμως οὐ δέχεται αὐτὸ τὸ ἐναντίον· οἷον νῦν ἡ τριὰς τῷ ἀρτίῳ οὐκ οὖσα ἐναντία, οὐδέν τι μᾶλλον αὐτὸ δέχεται. τὸ γὰρ ἐναντίον αὐτῷ ἀεὶ ἐπιφέρει, καὶ ἡ δυὰς τῷ περιττῷ, καὶ τὸ πῦρ τῷ ψυχρῷ, καὶ ἄλλα πάμπολλα. ἀλλ' ὅρα δὴ εἰ οὕτως ὁρίζῃ μὴ μόνον τὸ ἐναντίον τὸ ἐναντίον μὴ δέχεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο ὃ ἂν ἐπιφέρῃ τι ἐναντίον ἐκείνῳ ἐφ' ὅ, τι ἂν αὐτὸ ἴῃ, αὐτὸ τὸ ἐπιφέρον τὴν τοῦ ἐπιφερομένου ἐναντιότητα μηδέποτε δέξασθαι. πάλιν δὲ ἀναμιμνήσκου. οὐ γὰρ χεῖρον πολλάκις ἀκούειν. τὰ πέντε, τὴν τοῦ ἀρτίου οὐ δέξεται· οὐδὲ τὰ δέκα τὴν τοῦ περιττοῦ, τὸ διπλάσιον. τοῦτο μὲν οὖν καὶ αὐτὸ ἄλλῳ ἐναντίον, ὅμως δὲ τὴν τοῦ περιττοῦ οὐ δέξεται· οὐδὲ δὴ τὸ ἡμιόλιον, οὐδὲ τἄλλα τὰ τοιαῦτα, τὸ ἥμισυ τὴν τοῦ ὅλου, καὶ τριτημόριον αὖ, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, εἴπερ ἕπῃ τε καὶ συνδοκεῖ σοι οὕτω.

riam formæ illi quæ id perficit, nunquam accedere. Nunquam. Perfecit autem imparis ideam. Hæc ipsa. Contraria verò huic paris idea. Ità est. Ergo ternarió numero idea paris se nunquam insinuabit. Nunquam. Quapropter ternarius numerus paris est expers. Expers. Ternarius ergo est necessarió impar. Est. Quod ergo definiendum dicebam, qualia videlicet sint, quæ etsi alicui non sunt contraria, ipsum tamen contrarium non admittunt, perinde se habet ut Ternarius: quæ cùm pari non sit contraria, nihilo tamen magis ipsum accipit. Nam semper contrarium affert binarius ad impar & ignis ad frigidum, aliáque quàm plurima. At vide jam num ità definiendum putes, ut non modò contrarium non admittat contrarium, verùm etiam illud quod aliquid afferat contrarium illi ad quod ipsum accedat, ipsum videlicet quod affert nunquam contrariam ejus quæ affertur recipiat formam. Rursus autem recordare: neque enim inutile sæpius audire. Neque quinque paris speciem admittent, neque decem imparis, quod est duplum. Hoc quidem ipsum alii contrarium, speciem tamen imparis accipiet nunquam. Neque etiam numerus sesquialter, neque alia hujusmodi quæ dimidium habent, formam totius suscipiunt, similitérque numerus qui partem habet tertiam, atque ejusdem generis alia, si modò assequeris ista, atque consentis.

Omninq

Omnino equidem consentia atque assequor.

XXXIX. Rursus tanquam à principio mihi dicas. Nec tamen per id quod nunc interrogo, sed per aliud quiddam mihi respondeas me imitatus. Dico autem præter tutam responsionem illam à principio positam, juxta tutam quoque responsionem, aliam per ea quæ modò dicta sunt, adinventam. Nempe si me interroges, ô Socrates, quidnam in corpore si sit, calescet corpus, non tutam responsionem illam rudémque tibi dabo, videlicet si caliditas, sed exquisitionem ex præsentibus verbis, ut si insit ignis. Similiter si me interroges, quid si in corpore sit, ægrotabit? non respondebo si ægrotatio, sed si febris. Rursus si perconteris, quid si insit, numero fuerit impar, non dicam si imparitas, imò si unitas, atque in cæteris eodem pacto. Sed vide an jam quid velim planè cognoveris. Planissimé. Responde igitur: quidnam si in corpore sit erit vivum? Si anima. Nonne id semper ità se habet? Semper. Anima igitur quicquid occupat, semper ad illud vitam affert? Affert proculdubio. An est aliquid vitæ contrarium necne? Est utique. Quid istud? Mors. Anima vero contrarium ejus quod ipsa semper adducit, subibit nunquam, quemadmodum ex superioribus est concessum. Sic est omnino, inquit Cebes. Quid

Πάνυ σφόδρα καὶ ξυνδοκεῖ, ἔφη, καὶ ἕπομαι.

XXXIX. Πάλιν δή μοι (ἔφη) ἐξ ἀρχῆς λέγε. καί μοι μὴ ὃ ἂν ἐρωτῶ ἀποκρίνου, ἀλλὰ ἄλλο, μιμούμενος ἐμέ. λέγω δὲ παρ' ἣν τὸ πρῶτον ἔλεγον ἀπόκρισιν, τὴν ἀσφαλῆ ἐκείνην, ἐκ τῶν νῦν λεγομένων ἄλλην ὁρῶν ἀσφάλειαν. εἰ γὰρ ἔροιό με ᾧ ἂν τί ἐν τῷ σώματι ἐγγένηται, θερμὸν ἔσται, οὐ τὴν ἀσφαλῆ σοι ἐρῶ ἀπόκρισιν ἐκείνην τὴν ἀμαθῆ, ὅτι ᾧ ἂν θερμότης· ἀλλὰ κομψοτέραν ἐκ τῶν νῦν, ὅτι ᾧ ἂν πῦρ. οὐδὲ ἂν ἔρῃ, ᾧ ἂν σώματι τί ἐγγένηται, νοσήσει, οὐκ ἐρῶ ὅτι ᾧ ἂν νόσος, ἀλλ' ᾧ ἂν πυρετός. οὐδ' ᾧ ἂν ἀριθμῷ τί ἐγγένηται, περιττὸν ἔσται, οὐκ ἐρῶ, ᾧ ἂν περιττότης· ἀλλ' ᾧ ἂν μονὰς, καὶ τἆλλα οὕτως. ἀλλ' ὅρα εἰ ἤδη ἱκανῶς οἶσθ' ὅ, τι βούλομαι. Ἀλλὰ πάνυ ἱκανῶς, ἔφη. Ἀποκρίνου δὴ (ἦ δ' ὅς) ᾧ ἂν τί ἐγγένηται σώματι, ζῶν ἔσται. Ὧ ἂν ψυχὴ, ἔφη. Οὐκοῦν ἀεὶ τοῦτο οὕτως ἔχει. Πῶς γὰρ οὐχί; ἦ δ' ὅς. ἡ ψυχὴ ἄρα ὅ, τι ἂν αὐτὴ κατάσχῃ, ἀεὶ ἥκει ἐπ' ἐκεῖνο, φέρουσα ζωήν; Ἥκει μέντοι, ἔφη. Πότερον δ' ἔστι τι ζωῇ ἐναντίον, ἢ οὐδέν; Ἔστιν, ἔφη. Τί; Θάνατος. Οὐκοῦν ἡ ψυχὴ τὸ ἐναντίον ᾧ αὐτὴ ἐπιφέρει ἀεὶ, οὐ μήποτε δέξηται, ὡς ἐκ τῶν πρόσθεν ὡμολόγηται. Καὶ μάλα σφόδρα, ἔφη ὁ Κέβης. Τί οὖν;

ὄν; τὸ μὴ δεχόμενον τὴν τοῦ ἀρτίου ἰδέαν, τί νῦν δὴ ὠνομάζομεν; Ἀνάρτιον, ἔφη. Τὸ δὲ δίκαιον μὴ δεχόμενον, καὶ ὃ ἂν μουσικὸν μὴ δέχηται; Ἄμουσον (ἔφη) τὸ δὲ, ἄδικον. Εἶεν. ὃ δ' ἂν θάνατον μὴ δέχηται, τί καλοῦμεν; Ἀθάνατον ἔφη. Οὐκοῦν ἡ ψυχὴ οὐ δέχεται θάνατον; Οὔ. Ἀθάνατον ἄρα ἡ ψυχή; Ἀθάνατον. Εἶεν, ἔφη. τοῦτο μὲν δὴ ἀποδεδεῖχθαι φῶμεν; ἢ πῶς δοκεῖ; Καὶ μάλα γε ἱκανῶς, ὦ Σώκρατες. Τί οὖν (ἦ δ' ὅς) ὦ Κέβης; εἰ τῷ ἀναρτίῳ ἀναγκαῖον ἦν ἀνωλέθρῳ εἶναι, ἄλλο τι τὰ τρία ἢ ἀνώλεθρα ἂν ἦν; Πῶς γὰρ οὔ; Οὐκοῦν εἰ καὶ τὸ ἄθερμον ἀναγκαῖον ἦν ἀνώλεθρον εἶναι, ὁπότε τις ἐπὶ χιόνα θερμὸν ἐπάγοι, ὑπεξῄει ἂν ἡ χιὼν, οὖσα σῶς καὶ ἄτηκτος; οὐ γὰρ ἂν ἀπώλετό γε, οὐδ' αὖ ὑπομένουσα, ἐδέξατο ἂν τὴν θερμότητα. Ἀληθῆ (ἔφη) λέγεις. Ὡς δ' αὔτως, οἶμαι, κἂν εἰ τὸ ἄψυκτον ἀνώλεθρον ἦν, ὁπότε ἐπὶ τὸ πῦρ ψυχρόν τι ἐπῄει, οὔποτ' ἂν ἀπεσβέννυτο, οὐδ' ἀπώλλυτο, ἀλλὰ σῶν ἂν ἀπελθὸν ᾤχετο. Ἀνάγκη, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ ὧδε (ἔφη) ἀνάγκη περὶ τοῦ ἀθανάτου εἰπεῖν· εἰ μὲν τὸ ἀθάνατον, καὶ ἀνώλεθρόν ἐστιν, ἀδύνατον ψυχῇ ὅταν θάνατος ἐπ' αὐτὴν ἴῃ, ἀπόλλυσθαι. θάνατον μὲν γὰρ δὴ, ἐκ τῶν προειρημένων, οὐ δέξεται, οὐδ' ἔσται τεθνηκυῖα· ὥσπερ τὰ

verò? Quod paris ideam non accipit, quonam modo paulo antè nominabamus? Impar. Quod verò non accipit juſtitiam, quódve non capit muſicam? Injuſtum, inquit, & immuſicum. Age jam, quod non ſubit mortem, quomodo appellamus? Immortale. Et anima quidem mortem non ſuſcipit. Nequaquam. Eſt igitur anima immortalis. Immortalis quidem. Age utique, hoc nè jam demonſtratum dicemus? An aliter tibi videtur? Et ſufficientiſſimè quidem, ô Socrates. Quid ergo Cebes? Si neceſſe eſſet quod omnino eſt impar, & interitui non obnoxium eſſe, nonne tria interitus non eſſent obnoxia? Quidni? Præterea ſi quod calidum non eſt, neceſſe eſt interitui non eſſe obnoxium, quando quis ad nivem calidum admoveret, nix quidem incolumis illique factáque ſubterfugeret: neque enim vel periret, vel calorem admitteret. Vera narras. Simili, ut arbitror, ratione, ſi quod frigeſcere non poteſt, etiam interire non poſſet, quando in ignem adventat frigus, non extingueretur, aut evaneſceret ignis, ſed abiret incolumis. Neceſſe eſt. Eodem pacto de immortali quoque neceſſe eſt dicamus. Si enim quod eſt immortale, interire nequit, impoſſibile eſt animam imminente morte perire. Nam mortem quidem quemadmodum ex ſuperioribus conſtat, non recipiet, neque interierit: quemadmodum ternarius

narius nunquam, ut diximus, par erit, neque rursus impar erit par, neque ignis frigidus, neque caliditas quæ inest igni, frigiditas unquam erit. Cæterùm dicet quispiam, quidnam prohibet, quo minus ipsum impar, par quidem non fiat adveniente pari, quemadmodum inter nos convenit, attamen eo dissoluto, par pro ipso succedat? Ità dicenti repugnare non valeremus, quin sit destructum. Quippe cùm non idem sit impar atque indissolubile. Alioquin si nobis id constitisset, facilè obtineremus, accedente pari, impar ternariúmque discedere. similitérque de igne & calido cærerísq; assereremus. Nonne ità? Prorsus. Jam verò de immortali, si nobis id constat, quod est immortale, esse etiam interitus expers, consequens est, animam, præter id quòd est immortalis, interitus quoque nesciam esse. Sin verò minus id concedatur, ratione alia opus erit. Sed nihil, inquit, opus est, quantum ad id spectat alia ratione. Siquidem quidnam aliud indissolubile posset esse, si immortale ipsum sempiternum dissolveretur?

XL. Deum verò & ipsam vitæ speciem, & si quid aliud est immortale, indissolubile quoque esse omnes confiterentur. Universi per Jovem homines & multò magis ipsi, ut arbitror, dii. Cum igitur quod immortale est, etiam incorruptile sit, quidnam

τρία οὐκ ἔσται (ἔφαμεν) ἄρτιον οὐδέ γ' αὖ τὸ περιττόν· οὐδὲ δὴ τὸ πῦρ, ψυχρόν, οὐδέ γε ἡ ἐν τῷ πυρὶ θερμότης. ἀλλὰ τί κωλύει (φαίη ἄν τις) ἄρτιον μὲν τὸ περιττὸν μὴ γίγνεσθαι, ἐπιόντος τοῦ ἀρτίου, ὥσπερ ὡμολόγηται· ἀπολλυμένου δὲ αὐτοῦ, ἀντ' ἐκείνου ἄρτιον γεγονέναι; τῷ ταῦτα λέγοντι οὐκ ἂν ἔχοιμεν διαμάχεσθαι, ὅτι οὐκ ἀπόλλυται. τὸ γὰρ ἀνάρτιον, οὐκ ἀνώλεθρόν ἐστιν. ἐπεὶ εἰ τοῦτο ὡμολόγητο ἡμῖν, ῥαδίως ἂν διεμαχόμεθα, ὅτι ἐπελθόντος τοῦ ἀρτίου, τὸ περιττὸν καὶ τὰ τρία οἴχεται ἀπιόντα· καὶ περὶ πυρὸς καὶ θερμοῦ καὶ τῶν ἄλλων οὕτως ἂν διεμαχόμεθα. ἢ οὔ; Πάνυ μὲν οὖν. Οὐκοῦν καὶ νῦν περὶ τοῦ ἀθανάτου, εἰ μὲν ἡμῖν ὁμολογεῖται καὶ ἀνώλεθρον εἶναι, ψυχὴ ἂν εἴη, πρὸς τῷ ἀθάνατος εἶναι, καὶ ἀνώλεθρος· εἰ δὲ μή, ἄλλου ἂν δέοι λόγου. Ἀλλ' οὐδὲν δεῖ (ἔφη) τούτου γε ἕνεκα. σχολῇ γὰρ ἄν τι ἄλλο φθορὰν μὴ δέχοιτο, εἰ τό γε ἀθάνατον καὶ ἀΐδιον ὄν, φθορὰν δέξαιτο.

XL. Ὁ δέ γε θεὸς (οἶμαι) ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ αὐτὸ τὸ τῆς ζωῆς εἶδος, καὶ εἴ τι ἄλλο ἀθάνατόν ἐστι, παρὰ πάντων ἂν ὁμολογηθείη μηδέποτε ἀπόλλυσθαι. Παρὰ πάντων μέντοι νὴ Δί' (ἔφη) ἀνθρώπων γε· καὶ ἔτι μᾶλλον, ὡς ἐγῷμαι, παρὰ θεῶν. Ὁπότε δὴ τὸ ἀθάνατον, καὶ ἀδιάφθορόν ἐστιν, ἄλλο τι ψυχή,

ψυχὴ, ἢ εἰ ἀθάνατος τυγχάνει οὖσα, καὶ ἀνώλεθρος ἂν εἴη; Πολλὴ ἀνάγκη. Ἐπιόντος ἄρα θανάτου ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον, τὸ μὲν θνητὸν (ὡς ἔοικεν) αὐτοῦ ἀποθνήσκει· τὸ δ' ἀθάνατον, σῶον καὶ ἀδιάφθορον οἴχεται ἀπιὸν, ὑπεκχωρῆσαν τῷ θανάτῳ. Φαίνεται. Παντὸς μᾶλλον ἄρα (ἔφη) ὦ Κέβης, ψυχὴ ἀθάνατον καὶ ἀνώλεθρον· καὶ τῷ ὄντι ἔσονται ἡμῶν αἱ ψυχαὶ ἐν ᾅδου. Οὔκουν ἔγωγε, ὦ Σώκρατες (ἔφη) ἔχω παρὰ ταῦτα ἄλλό τι λέγειν, οὐδέ πῃ ἀπιστεῖν τοῖς λόγοις. ἀλλ' εἰ δή τι Σιμμίας ὅδε, ἤ τις ἄλλος ἔχει λέγειν, εὖ ἔχει μὴ κατασιγῆσαι. ὡς οὐκ οἶδα εἰς ὅντινά τις ἄλλον καιρὸν ἀναβάλλοιτο ἢ τὸν νῦν παρόντα, περὶ τῶν τοιούτων βουλόμενος ἤτι εἰπεῖν, ἢ ἀκοῦσαι. Ἀλλὰ μὴν (ἦ δ' ὃς ὁ Σιμμίας) οὐδ' αὐτὸς ἔχω ἔτι ὅπῃ ἀπιστῶ, ἔκ γε τῶν λεγομένων. ὑπὸ μέντοι τοῦ μεγέθους περὶ ὧν οἱ λόγοι εἰσὶ, καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν ἀτιμάζων, ἀναγκάζομαι ἀπιστίαν ἔτι ἔχειν παρ' ἐμαυτῷ περὶ τῶν εἰρημένων. Οὐ μόνον γ' ἔφη, ὦ Σιμμία, ὁ Σωκράτης, ταῦτά τε εὖ λέγεις, ἀλλὰ καὶ τάς γε ὑποθέσεις τὰς πρώτας, καὶ εἰ πισταὶ ἡμῖν εἰσιν, ὅμως ἐπισκεπτέαι σαφέστερον· καὶ ἐὰν αὐτὰς ἱκανῶς διέλητε, ὡς ἐγῷμαι, ἀκολουθήσετε τῷ λόγῳ, καθ' ὅσον δυνατὸν μάλιστα ἀνθρώπῳ ἐπακολουθῆσαι. κἂν τοῦτο αὐτὸ σαφὲς γένηται, οὐδὲν ζητήσετε περαιτέρω. Ἀληθῆ (ἔφη) λέγεις.

prohibet animam, si fuerit immortalis, incorruptibilem quoque fore? Necessariò sequitur. Imminente igitur homini morte, quod mortale quidem in eo est, interit, ut apparet: quod verò immortale, incorruptum sospésque morti se subtrahit. Manifestum est. Itaque maximè omnium, ô Cebes, anima immortalis incorruptibilísque est, erúntque apud manes animæ nostræ. Nihil equidem, ô Socrates, adversus hæc habeo quo minus rationibus tuis assentiar. Verum si quid aut hic Simmia, aut alius quisquam habet quod dicat, operæpretium fuerit non siluisse. Nescio enim in quod aliud quis differat tempus, siquid de rebus ejusmodi, vel dicere, vel audire desideret. Atqui nec ego, inquit Simmias, habeo quicquam quo minus superioribus assentiar rationibus. Veruntamen rei ipsius qua de agitur magnitudinem, & humanam imbecillitatem considerans, cogor intra me dictis nondum acquiescere. Quinimò & hæc bene dicis, ô Simmia, & positiones primæ quamvis fide vobis dignæ videantur, diligentius tamen considerandæ: atque si de illis sufficienter, ut arbitror, dissserueritis, hanc sequimini rationem quantum fieri ab homine potest. Quòd si hoc ipsum fuerit manifestum, nihil ulterius perquiretis. Vera, inquit, loqueris.

XLI. Hoc

XLI. Hoc autem, ô viri, justum est cogitare, si anima sit immortalis, eam non solúm temporis hujus in quo vivere dicimur, verùm etiam universi gratia curatione plurimum indigere. Nam grave periculum fore putandum est, si quis neglexerit animam. si enim mors totius dissolutio esset, nimirum improbi lucrarentur, cùm & à corpore, & ab eorum pravitate cum anima liberarentur. Nunc autem cùm anima immortalis appareat, nulla superest malorum declinatio, nulla salus, nisi ut optima & prudentissima fiat. Nihil enim aliud cùm migrat ad manes anima, secum transfert præter eruditionem atque educationem. Quæ quidem statim in principio transmigrationis illius, ei qui mortuus est, plurimum vel prodesse, vel obesse dicuntur. Ferunt enim quemlibet hinc illuc emigrantem ab eo dæmone quem vivens sortitus fuerat, in locum quendam duci, ubi oporteat omnes unà collectos judicari, ac deinde ad inferos proficisci eo duce, cui mandatum erat ut hinc decedentes, ad illa loca traducat. Sortitos verò illic quæ oportebat sortiri, tempúsque debitum commoratos, ab alio quodam duce rursus huc reduci post multos temporis longósque circuitus. Est autem iter non tale quale ait Telephus apud Æschylum.

XLI. ἈΛΛΑ' τόδ'. ἔφη, ὦ ἄνδρες, δίκαιον διανοηθῆναι, ὅτι εἴπερ ἡ ψυχὴ ἀθάνατός ἐστιν, ἐπιμελείας δὴ δεῖται, οὐχ ὑπὲρ τοῦ χρόνου τούτου μόνον ἐν ᾧ καλοῦμεν τὸ ζῆν, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ παντός· καὶ ὁ κίνδυνος νῦν δὴ καὶ δόξειεν ἂν μάλιστα δεινὸς εἶναι, εἴ τις αὐτῆς ἀμελήσειεν. εἰ μὲν γὰρ ἦν ὁ θάνατος τοῦ παντὸς ἀπαλλαγή, ἕρμαιον ἂν ἦν τοῖς κακοῖς ἀποθανοῦσι, τοῦ τε σώματος ἅμα ἀπηλλάχθαι, καὶ τῆς αὐτῶν κακίας, μετὰ τῆς ψυχῆς· νῦν δὲ ἐπειδὴ ἀθάνατος φαίνεται οὖσα, οὐδεμία ἂν εἴη αὐτῇ ἄλλη ἀποφυγὴ κακῶν, οὐδὲ σωτηρία, πλὴν τοῦ ὡς βελτίστην τε καὶ φρονιμωτάτην γενέσθαι. οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἔχουσα εἰς ᾅδου ἡ ψυχὴ ἔρχεται, πλὴν τῆς παιδείας τε καὶ τροφῆς· ἃ δὴ καὶ λέγεται μέγιστα ὠφελεῖν ἢ βλάπτειν τὸν τελευτήσαντα εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς ἐκεῖσε πορείας. λέγεται δὲ οὕτως, ὡς ἄρα τελευτήσαντα ἕκαστον ὁ ἑκάστου δαίμων ὅσπερ ζῶντα εἰλήχει, οὗτος ἄγειν ἐπιχειρεῖ εἰς δή τινα τόπον, οἷ δεῖ τοὺς συλλεγέντας διαδικασαμένους εἰς ᾅδου πορεύεσθαι, μετὰ ἡγεμόνος ἐκείνου ᾧ δὴ προστέτακται τοὺς ἐνθένδε ἐκεῖσε πορεῦσαι. τυχόντας δ' ἐκεῖ ὧν δεῖ τυχεῖν, καὶ μείναντας ὃν χρὴ χρόνον, ἄλλος δεῦρο πάλιν ἡγεμὼν κομίζει, ἐν πολλαῖς χρόνου καὶ μακραῖς περιόδοις. ἔστι δὲ ἄρα ἡ πορεία οὐχ ὡς ὁ Αἰσχύλου Τήλεφος λέγει.

ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἁπλῆν οἶμον φησὶν εἰς ᾅδου φέρειν· ἡ δ' οὔτε ἁπλῆ οὔτε μία φαίνεταί μοι εἶναι. οὐδὲ γὰρ ἂν ἡγεμόνων ἔδει· οὐδὲ γάρ που τις ἂν διαμάρτοι οὐδαμόσε, μιᾶς ὁδοῦ οὔσης. νῦν δὲ ἔοικε σχίσεις τε καὶ περιόδους πολλὰς ἔχειν. ἀπὸ τῶν θυσιῶν τε καὶ νομίμων τῶν ἐνθάδε τεκμαιρόμενος λέγω. ἡ μὲν οὖν κοσμία τε καὶ φρόνιμος ψυχὴ ἕπεταί τε καὶ οὐκ ἀγνοεῖ τὰ παρόντα· ἡ δὲ ἐπιθυμητικῶς τοῦ σώματος ἔχουσα (ὅπερ ἐν τῷ ἔμπροσθεν εἶπον) περὶ ἐκεῖνο πολὺν χρόνον ἐπτοημένη, καὶ περὶ τὸν ὁρατὸν τόπον πολλὰ ἀντιτείνασα καὶ πολλὰ παθοῦσα, βίᾳ καὶ μόλις ὑπὸ τοῦ προστεταγμένου δαίμονος οἴχεται ἀγομένη. ἀφικομένην δὲ ὅθιπερ αἱ ἄλλαι, τὴν μὲν ἀκάθαρτον καί τι πεποιηκυῖαν τοιοῦτον, ἢ φόνων ἀδίκων ἡμμένην, ἢ ἄλλα ἄττα τοιαῦτα εἰργασμένην, ἃ τούτων ἀδελφά τε καὶ ἀδελφῶν ψυχῶν ἔργα τυγχάνει ὄντα, ταύτην μὲν ἅπας φεύγει τε καὶ ὑπεκτρέπεται, καὶ οὔτε ξυνέμπορος οὔτε ἡγεμὼν ἐθέλει γίγνεσθαι· αὐτὴ δὲ πλανᾶται ἐν πάσῃ ἐχομένη ἀπορίᾳ, ἕως ἂν δή τινες χρόνοι γένωνται· ὧν ἐξελθόντων, ὑπ' ἀνάγκης φέρεται εἰς τὴν αὐτῇ πρέπουσαν οἴκησιν. ἡ δὲ καθαρῶς τε καὶ μετρίως τὸν βίον διεξελθοῦσα, καὶ ξυνεμπόρων καὶ ἡγεμόνων θεῶν τυχοῦσα, ᾤκησε τὸν αὐτῇ ἑκάστη τόπον προσήκοντα.

Ille siquidem simplicem inquit viam ad inferos ferre. Ego verò, neque simplicem, neque unam esse puto. Alioquin nullis ducibus opus esset: quippe quum unica via aberrare possit nemo. Nunc autem videtur multos tramites, multósque anfractus habere. Quod quidem ex sacrificiis & ritibus conjectare licet. Animus ergo moderatus & prudens ducem sponte sequitur, neque ignorat præsentia. Sed qui cupiditate corporis est infectus, quemadmodum suprà dixi, per multum tempus ad ipsum ardenter afficitur: & circa locum visibilem multis reluctatus modis multáque perpessus, vi & vix tandem ab eo adducitur dæmone, cui ejus cura erat injuncta. Cùm verò ad ea loca ubi alii quoque animi sunt, pervenerit, quisquis admodum immundus est, & hujusmodi obnoxius crimini, qui vel injustis se contaminaverit cædibus, vel alia his similia, similiúmque animorum opera perpetraverit, hunc quidem animum omnes fugiunt atque declinant, nec reperitur ullus, qui vel socius, vel dux ejus fieri velit. Itaq; omni auxilio destitutus, eò usque pererrat, quoad certa temporum curricula impleantur. Quibus tandem impletis, in habitationem sibi convenientem ab ipsa necessitate transfertur. Qui verò puram moderatámq; transegerit vitam, deos socios ducésque nactus ibi habitat, ubi unicuique convenit.

XLII. Multa

XLII. Multa verò sunt, mirabiliáque terrarum loca, ipsáque terra neque talis, neque tanta est, qualem aut quantam hi qui de terra solent differere, existimant, quemadmodum mihi à quodam persuasum est. Quanam ratione, inquit Simmias, hæc ais, ô Socrates? Equidem de terrarum orbe multa audivi: non tamen hæc quæ tanquam vera accepisse te ais. Libenter igitur ex te audirem. Atqui, ô Simmia, nequaquam mihi videtur ars Glauci quæ ea sint narrare, sed quòd vera sint probare, artis Glauci facultatem mihi videtur excedere. Præterea ego forsan non sufficerem. Quinetiam si id scirem, hæc tamen vita mea, ô Simmia, longiori huic narrationi nequaquam sufficeret. Formam tamen orbis terræ ejusque loca cujusmodi esse rear, nihil prohibet dicere. Satis id erit, inquit Simmias. Persuasum mihi quidem est primò si est terra in cœli medio rotunda, nihil ei opus esse vel aëre, vel alia necessitate ejusmodi ad hoc ut nunquam decidat. Sed ad eam sustinendam satis id esse, quod & cœlum undique sibiipsi simillimum est omnino, & terra undique æquilibris. Res n. æquilibris in similis alicujus medio posita, nec magis nec minus potest in partem aliquam inclinari. Cúmque similiter se habeat, ab inclinatione permanet aliena. Primò igitur mihi

XLII. ΠΟΛΛΟΙ δέ εἰσι καὶ θαυμαστοὶ τῆς γῆς τόποι· καὶ αὐτὴ, οὔτε οἵα οὔτε ὅση δοξάζεται ὑπὸ τῶν περὶ γῆς εἰωθότων λέγειν, ὡς ἐγὼ ὑπό τινος πέπυσμαι. Καὶ ὁ Σιμμίας, Πῶς ταῦτα, ἔφη, λέγεις, ὦ Σώκρατες; περὶ γάρ τοι τῆς γῆς καὶ αὐτὸς πολλὰ δὴ ἀκήκοα· οὐ μέντοι ταῦτα ἃ σε πείθει. ἡδέως ἂν οὖν ἀκούσαιμι. Ἀλλὰ μέντοι, ὦ Σιμμία, οὐχ ἡ Γλαύκου τέχνη γέ μοι δοκεῖ εἶναι διηγήσασθαι ἅ γ' ἐστίν· ὡς μέντοι ἀληθῆ, χαλεπώτερόν μοι φαίνεται ἢ κατὰ τὴν Γλαύκου τέχνην. καὶ ἅμα μὲν ἐγὼ ἴσως οὐδ' ἂν οἷός τε εἴην, ἅμα δὲ, εἰ καὶ ἠπιστάμην, ὁ βίος μοι δοκεῖ ὁ ἐμὸς, ὦ Σιμμία, τῷ μήκει τοῦ λόγου οὐκ ἐξαρκεῖν. τὴν μέντοι ἰδέαν τῆς γῆς, οἵαν πέπυσμαι εἶναι, καὶ τοὺς τόπους αὐτῆς, οὐδέν με κωλύει λέγειν. Ἀλλ' (ἔφη ὁ Σιμμίας) καὶ ταῦτα ἀρκεῖ. Πέπεισμαι τοίνυν (ἦ δ' ὅς) ἐγὼ, ὡς πρῶτον μὲν, εἰ ἔστιν ἐν μέσῳ τῷ οὐρανῷ περιφερὴς οὖσα, μηδὲν αὐτῇ δεῖν μήτε ἀέρος πρὸς τὸ μὴ πεσεῖν, μήτε ἄλλης ἀνάγκης μηδεμιᾶς τοιαύτης· ἀλλὰ ἱκανὴν γε εἶναι αὐτὴν ἴσχειν τὴν ὁμοιότητα τοῦ οὐρανοῦ αὐτοῦ ἑαυτῷ πάντῃ, καὶ τῆς γῆς αὐτῆς τὴν ἰσοῤῥοπίαν. ἰσόῤῥοπον γὰρ πρᾶγμα, ὁμοίου τινὸς ἐν μέσῳ τεθὲν, οὐχ ἕξει μᾶλλον οὐδ' ἧττον οὐδαμόσε κλιθῆναι· ὁμοίως δ' ἔχον, ἀκλινὲς μενεῖ. πρῶτον μὲν

(ἢ

(ἦ δ' ὅς) τοῦτο πέπεισμαι. Καὶ ὀρθῶς γ', ἔφη ὁ Σιμμίας. Ἔτι τοίνυν (ἔφη) πάμμεγά τι εἶναι αὐτό· καὶ ἡμᾶς οἰκεῖν τοὺς μέχρις Ἡρακλείων στηλῶν ἀπὸ Φάσιδος ἐν σμικρῷ τινὶ μορίῳ, ὥσπερ περὶ τέλμα μύρμηκας, ἢ βατράχους περὶ τὴν θάλατταν οἰκοῦντας· καὶ ἄλλους ἄλλοθι πολλοὺς ἐν πολλοῖς τοιούτοις τόποις οἰκεῖν. εἶναι γὰρ πανταχῇ περὶ τὴν γῆν πολλὰ κοῖλα, καὶ παντοδαπὰ καὶ τὰς ἰδέας καὶ τὰ μεγέθη· εἰς ἃ ξυνερρυηκέναι τό, τε ὕδωρ καὶ τὴν ὁμίχλην, καὶ τὸν ἀέρα· αὐτὴν δὲ τὴν γῆν, καθαρὰν ἐν καθαρῷ κεῖσθαι τῷ οὐρανῷ, ἐν ᾧπερ ἐστὶ τὰ ἄστρα, ὃν δὴ αἰθέρα ὀνομάζειν τοὺς πολλοὺς τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα εἰωθότων λέγειν. οὗ δὴ ὑποστάθμην ταῦτα εἶναι, καὶ ξυρρεῖν ἀεὶ εἰς τὰ κοῖλα τῆς γῆς. ἡμᾶς οὖν οἰκοῦντας ἐν τοῖς κοίλοις αὐτῆς λεληθέναι, καὶ οἴεσθαι ἄνω ἐπὶ τῆς γῆς οἰκεῖν. ὥσπερ ἂν εἴ τις ἐν μέσῳ τῷ πυθμένι τοῦ πελάγους οἰκῶν, οἴοιτό τε ἐπὶ τῆς θαλάττης οἰκεῖν, καὶ διὰ τοῦ ὕδατος ὁρῶν τὸν ἥλιον καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα, τὴν θάλατταν ἡγοῖτο οὐρανὸν εἶναι· διὰ δὲ βραδυτῆτά τε καὶ ἀσθένειαν, μηδεπώποτε ἐπὶ τὰ ἄκρα τῆς θαλάττης ἀφιγμένος, μηδὲ ἑωρακὼς εἴη, ἐκδὺς καὶ ἀνακύψας ἐκ τῆς θαλάττης εἰς τὸν ἐνθάδε τόπον, ὅσῳ καθαρώτερος καὶ καλλίων τυγχάνει ὢν τοῦ παρὰ σφίσιν, μηδὲ ἄλλου ἀκηκοὼς εἴη τοῦ ἑωρακότος. ταυτὸν δὴ τοῦτο καὶ

esse ita est persuasum. Et rectè quidem, inquit Simmias. Præterea ingentem esse terrarum orbem, nósque à Phaside ad Columnas Herculeas habitare, in parva quadam ejus particula, ceu formicas atque ranas circa paludes atque mare. esse verò & alios in similibus multísque locis multos habitatores. esse enim passim per terram multas variásque concavitates secundum formas & moles, in quas aqua, nebulæ, aërque confluant. Puram verò ipsam terram in puro jacere cœlo, in quo sunt astra, quem plerique eorum qui hæc tractant, ætherem nominant. Et quidem subjecta quasi residendo hæc esse, sempérque in concavas terræ partes confluere. Nos itaque in his concavitatibus habitantes, adeò falli, ut in terræ superficie alta nos habitare credamus. Perinde ac si quis in medio profundo pelagi habitans, putet se altiora maris incolere: atque solem cæteráque astra per mare prospiciens, mare ipsum esse cœlum existimet: propter tarditatem autem imbecillitatémque nunquam ad summum maris evaserit, neque caput undis extulerit, planéque aspexerit quanto hic locus profundo illo purior pulchriórque sit: quinetiam nec ab illo qui hunc intuitus sit, acceperit. Hoc igitur idem &

nobi

nobis accidere, qui in quadam orbis terreni concavitate habitantes, altam incolere superficiem arbitremur, atque aërem nominemus cœlum, utpote qui per ipsum quasi cœlum astrorum motus intueamur. Idque nobis accidere propterea, quòd propter imbecillitatem tarditatémque ad supremum usque aërem transcendere nequeamus. Quòd si quis ad summum evaderet, vel alis fretus eò volaret, quemadmodum pisces emergentes è mari, nostra hæc aspiciunt sic ea quæ illic sunt aspiceret. Ac si natura ad inspiciendum sufficeret, cogniturum protinus cœlum illud esse verum, verámque lucem, veram quoque terram. Siquidem quæ à nobis incolitur terra, hique lapides, totúsque hic locus adesa sunt atque corrupta, ut ea quæ in mari sunt à salsedine. neque nascitur in mari quicquam existimatione dignum: atque, ut ità dixerim, nihil est in ea perfectum, sed cavernæ, arena, limus incredibilis, atque sordes ubicunque sit & terra. Quæ quidem ad has nostras pulchritudines nullo modo sunt conferenda. Illius verò loci pulchritudo hanc nostram multo magis apparebit excedere. Proinde si fabulam quoque narrare oportet perpulchram, operæ pretium Simmia, est, audire quales sint hæ terrarum plagæ quæ subjacent cœlo. Imò verò, inquit Simmias, libentissimè hanc fabulam audiemus.

ἡμᾶς πεπονθέναι. οἰκοῦντας γὰρ ἔν τινι κοίλῳ τῆς γῆς, οἴεσθαι ἐπάνω αὐτῆς οἰκεῖν, καὶ τὸν ἀέρα οὐρανὸν καλεῖν, ὡς διὰ τούτου οὐρανοῦ ὄντος τὰ ἄστρα χωροῦντα. τὸ δὲ εἶναι ταυτὸν, ὑπ᾽ ἀσθενείας καὶ βραδυτῆτος οὐχ οἵους εἶναι ἡμᾶς διεξελθεῖν ἐπ᾽ ἔσχατον τὸν ἀέρα. ἐπεὶ, εἴτις αὐτοῦ ἐπ᾽ ἄκρα ἔλθοι, ἢ πτηνὸς γενόμενος ἀνάπτοιτο, κατιδεῖν ἀνακύψαντα, ὥσπερ ἐνθάδε οἱ ἐκ τῆς θαλάττης ἰχθύες ἀνακύπτοντες ὁρῶσι τὰ ἐνθάδε, οὕτως ἄν τινα καὶ τὰ ἐκεῖ κατιδεῖν· καὶ εἰ ἡ φύσις ἱκανὴ εἴη ἀνασχέσθαι θεωροῦσα, γνῶναι ἂν ὅτι ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς οὐρανὸς, καὶ τὸ ἀληθινὸν φῶς, καὶ ἡ ὡς ἀληθῶς γῆ. ἥδε μὲν γὰρ ἡ γῆ καὶ οἱ λίθοι, καὶ ἅπας ὁ τόπος ὁ ἐνθάδε, διεφθαρμένα ἐστὶ καὶ καταβεβρωμένα, ὥσπερ τὰ ἐν τῇ θαλάττῃ ὑπὸ τῆς ἅλμης· καὶ οὔτε φύεται ἄξιον λόγου οὐδὲν ἐν τῇ θαλάττῃ, οὔτε τέλειον (ὡς ἔπος εἰπεῖν) οὐδέν ἐστι· σήραγγες δὲ καὶ ἄμμος, καὶ πηλὸς ἀμήχανος καὶ βόρβοροί εἰσιν, ὅπου ἂν καὶ ἡ γῆ ᾖ· καὶ πρὸς τὰ παρ᾽ ἡμῖν κάλλη κρίνεσθαι οὐδ᾽ ὁπωστιοῦν ἄξια. ἐκεῖνα δὲ αὖ τῶν παρ᾽ ἡμῖν πολὺ ἂν ἔτι πλέον φανείη διαφέρειν. εἰ γὰρ δεῖ καὶ μῦθον λέγειν καλὸν, ἄξιον ἀκοῦσαι, ὦ Σιμμία, οἷα τυγχάνει τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ὑπὸ τῷ οὐρανῷ ὄντα. Ἀλλὰ μὴν (ἔφη ὁ Σιμμίας) ὦ Σώκρατες, ἡμεῖς γε τούτου τοῦ μύθου ἡδέως ἂν ἀκούσαιμεν.

Λέγεται

XLIII. Λέγεται τοίνυν (ἔφη) ὦ ἑταῖρε, πρῶτον μὲν εἶναι τοιαύτη ἡ γῆ αὐτὴ ἰδεῖν, εἴτις ἄνωθεν αὐτὴν θεῷτο, ὥσπερ αἱ δωδεκάσκυτοι σφαῖραι, ποικίλη, χρώμασι διειλημμένη· ὧν καὶ τὰ ἐνθάδε εἶναι χρώματα ὥσπερ δείγματα, οἷς δὴ οἱ γραφεῖς καταχρῶνται. ἐκεῖ δὲ πᾶσαν τὴν γῆν ἐκ τοιούτων εἶναι· καὶ πολὺ ἔτι ἐκ λαμπροτέρων καὶ καθαρωτέρων ἢ τούτων. τὴν μὲν γὰρ, ἁλουργῆ εἶναι, καὶ θαυμαστὴν τὸ κάλλος· τὴν δὲ, χρυσοειδῆ· τὴν δὲ ὅση λευκὴ, γύψου ἢ χιόνος λευκοτέραν, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων χρωμάτων συγκειμένην ὡσαύτως, καὶ ἔτι πλειόνων καὶ καλλιόνων ἢ ὅσα ἡμεῖς ἑωράκαμεν. καὶ γὰρ αὐτὰ ταῦτα τὰ κοῖλα αὐτῆς, ὕδατός τε καὶ ἀέρος ἔμπλεα ὄντα, χρώματός τι εἶδος παρέχεσθαι, στίλβοντα ἐν τῇ τῶν ἄλλων χρωμάτων ποικιλίᾳ· ὥστε ἕν τι αὐτῆς εἶδος ξυνεχὲς ποικίλον φαντάζεσθαι. ἐν δὲ ταύτῃ οὔσῃ τοιαύτῃ ἀνάλογον τὰ φυόμενα φύεσθαι, δένδρα τε καὶ ἄνθη, καὶ τοὺς καρπούς· καὶ αὖ τὰ ὄρη ὡσαύτως καὶ τοὺς λίθους ἔχειν ἀνὰ τὸν αὐτὸν λόγον τὴν τελειότητα καὶ τὴν διαφάνειαν, καὶ τὰ χρώματα καλλίω· ὧν καὶ τὰ ἐνθάδε λιθίδια εἶναι ταῦτα τὰ ἀγαπώμενα, μόρια, σάρδιά τε καὶ ἰάσπιδας καὶ σμαράγδους, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα· ἐκεῖ δὲ οὐδὲν ὅτι μὴ τοιοῦτον εἶναι, καὶ

XLIII. Ferunt igitur, ô amice, inquit, primùm quidem talem videri terræ illius faciem, siquis supernè despiciat, quales sunt hæ pilæ quæ ex coriis duodecim contextæ sunt variis scilicet distinctam coloribus. quorum hi nostri colores quibus pictores utuntur, similitudinem quandam retinent. Illic verò universam terram ex talibus multóque etiam nitidioribus ac purioribus esse quàm hi sint: partim quidem purpuream mira pulchritudine præditam, partim verò coloris aurei, partim gypso & nive candidiorem. Præterea ex coloribus aliis similiter compositam, ac etiam pluribus pulchrioribúsque quàm in nostram notitiam pervenerunt. Enimvero has ipsas ipsius concavitates aqua aeréque repletas speciem quandam coloris splendidam in primis afferre inter cæterorum colorum varietatem, ut una quædam species ejus varia semper appareat. In hujusmodi verò terra convenienti ratione similes nasci arbores, & flores, & fructus. Præterea montes & lapides ibidem simili ratione habere perfectionem atque perspicuitatem, coloréſque pulchriores. Quorum quidem particulæ quædam sint lapilli qui apud nos habentur in pretio, Sardia, Iaspides, Smaragdi, cæterique ejusmodi. Illic verò nihil esse quod non tale sit, aut

etiam

etiam pulchrius. Cujus quidem rei causa sit, quoniam lapides illi puri sint, neque quemadmodum nostri à putredine salsugineque exesi atque corrupti, quibus in hunc locum confluentibus, lapides & tellus animaliáque & plantæ inficiuntur, atque ægrotare coguntur. terram verò ipsam his omnibus exornari, atque auro etiam & argento cæterísque similibus. Præfulgentia quidem ipsa nasci & multa & magna, pérque omnem terram, ut eam videre spectatorum felicium sit spectaculum. Proinde ibi esse animalia multa, & homines partim regionem mediterraneam incolentes, partim circa aërem, quemadmodum nos circa maris littora, partim etiam insulas, quæ haud procul à continenti positæ aëre circumdantur. Sed ut summatim dicam, quod nobis aqua est & mare ad usum nostrum, idem illic esse aërem: quod verò nobis aer, id illis ætherem esse. Tempora verò apud illos tantam habere temperiem, ut illi & sine morbo continuè, & longè diutius quàm nostri vivant. Item visu, auditu, prudentia, cæterísque talibus nobis tantum præstare quantum & aër aquæ, & æther aëri puritate præstat. Præterea illic esse deorum templa & lucos, in quibus revera dii familiariter habitent, & responsa & divinationes, deorúmque sen-

ἔτι τούτων καλλίω. τὸ δ' αἴτιον τούτου εἶναι, ὅτι ἐκεῖνοι οἱ λίθοι καθαροί εἰσι, καὶ οὐ κατεδηδεσμένοι, οὐδὲ διεφθαρμένοι, ὥσπερ οἱ ἐνθάδε, ὑπὸ σηπεδόνος καὶ ἅλμης, ὑπὸ τῶν δεῦρο ξυνερρυηκότων, ἃ καὶ λίθοις καὶ γῇ καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις τε καὶ φυτοῖς αἴσχη τε καὶ νόσους παρέχει. τὴν δὲ γῆν αὐτὴν κεκοσμῆσθαι τούτοις τε ἅπασι, καὶ ἔτι χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις αὖ τοῖς τοιούτοις. ἐκφανῆ γὰρ αὐτὰ πεφυκέναι, ὄντα πολλὰ πλήθει καὶ μεγάλα, καὶ πανταχοῦ τῆς γῆς· ὥστε αὐτὴν ἰδεῖν, εἶναι θέαμα εὐδαιμόνων θεατῶν. ζῶα δ' ἐπ' αὐτῆς εἶναι ἄλλα τε πολλὰ, καὶ ἀνθρώπους, τοὺς μὲν, ἐν μεσογείᾳ οἰκοῦντας, τοὺς δὲ, περὶ τὸν ἀέρα, ὥσπερ ἡμεῖς περὶ τὴν θάλατταν· τοὺς δὲ, ἐν νήσοις, ἃς περιρρεῖν τὸν ἀέρα, πρὸς τῇ ἠπείρῳ οὔσας. καὶ ἑνὶ λόγῳ, ὅπερ ἡμῖν τὸ ὕδωρ τε καὶ ἡ θάλαττά ἐστι πρὸς τὴν ἡμετέραν χρείαν, τοῦτο ἐκεῖ τὸν ἀέρα· ὃ δὲ ἡμῖν ἀὴρ, τοῦτο ἐκεῖ τὸν αἰθέρα. τὰς δὲ ὥρας αὐτοῖς κρᾶσιν ἔχειν τοιαύτην ὥστε ἐκείνους ἀνόσους εἶναι, καὶ χρόνον τε ζῆν πολὺ πλείω τῶν ἐνθάδε, καὶ ὄψει καὶ ἀκοῇ καὶ φρονήσει καὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις ἡμῶν ἀφεστάναι, τῇ αὐτῇ ἀποστάσει ᾗπερ ἀὴρ τε ὕδατος ἀφέστηκε, καὶ αἰθὴρ ἀέρος, πρὸς καθαρότητα. καὶ δὴ καὶ θεῶν ἄλσῃ τε καὶ ἱερὰ αὐτοῖς εἶναι· ἐν οἷς τῷ ὄντι οἰκητὰς θεοὺς εἶναι, καὶ φήμας τε καὶ μαντείας καὶ αἰ-

αἰσθήσεις

διόσεις τῶν θεῶν· καὶ τοιαύτας συνουσίας γίνεσθαι αὐτοῖς πρὸς αὐτούς, καὶ τόν γε ἥλιον καὶ σελήνην καὶ ἄστρα ὁρᾶσθαι ὑπ' αὐτῶν οἷα τυγχάνει ὄντα, καὶ τὴν ἄλλην εὐδαιμονίαν ἀκόλουθον εἶναι.

XLIV. Καὶ ὅλην μὲν δὴ τὴν γῆν οὕτω πεφυκέναι, καὶ τὰ περὶ τὴν γῆν· τόπους δ' ἐν αὐτῇ εἶναι κατὰ τὰ ἔγκοιλα αὐτῆς, κύκλῳ περὶ ὅλην, πολλούς· τοὺς μὲν, βαθυτέρους καὶ ἀναπεπταμένους μᾶλλον ἢ ἐν ᾧ ἡμεῖς οἰκοῦμεν· τοὺς δὲ, βαθυτέρους ὄντας, τὸ χάσμα αὐτοὺς ἔλαττον ἔχειν τοῦ παρ' ἡμῖν τόπου. ἔστι δ' οὓς καὶ βραχυτέρους τῷ βάθει τοῦ ἐνθάδε εἶναι καὶ πλατυτέρους. τούτους δὲ πάντας ὑπὸ γῆν εἰς ἀλλήλους συντετρῆσθαί τε πολλαχῇ, καὶ κατὰ στενότερα καὶ εὐρύτερα, καὶ διεξόδους ἔχειν. ᾗ πολὺ μὲν ὕδωρ ῥεῖν ἐξ ἀλλήλων εἰς ἀλλήλους; ὥσπερ εἰς κρατῆρας, καὶ ἀενάων ποταμῶν ἀμήχανα μεγέθη ὑπὸ τὴν γῆν, καὶ θερμῶν ὑδάτων καὶ ψυχρῶν· πολὺ δὲ πῦρ, καὶ πυρὸς μεγάλους ποταμοὺς, πολλοὺς δὲ ὑγροῦ πηλοῦ, καὶ καθαρωτέρου καὶ βορβορωδεστέρου· ὥσπερ ἐν Σικελίᾳ οἱ πρὸ τοῦ ῥύακος πηλοῦ ῥέοντες ποταμοὶ, καὶ αὐτὸς ὁ ῥύαξ. ὧν δὴ καὶ ἑκάστους τοὺς τόπους πληροῦσθαι, ὧν ἂν ἑκάστοις τύχοι ἑκάστοτε ἡ περιρροὴ γιγνομένη. ταῦτα δὲ πάντα κινεῖν ἄνω καὶ κάτω, ὥσπερ αἰώραν τινὰ ἐνοῦσαν ἐν τῇ γῇ.

ſus familiaritatéſque ejuſmodi hominibus ad deos eſſe. Solem quoque & lunam ſtelláſque alias quales revera ſunt, apud eos videri: cæteris in rebus beatitudinem eos his rebus congruam poſſidere.

XLIV. Itaque univerſam terram ſic natura comparatam, & quæ circa eam ſunt, eſſe præterea in ipſa per ejus concavitates loca in circulum multa, partim quidem profundiora, atque ampliora quàm ſit regio à nobis culta, partim verò profundiora quidem, ſed hiatum anguſtiorem habentia noſtra hac regione: eſſe & alicubi minus profunda, ſed ampliora quàm noſtra. Hæc autem omnia ſub terra ſibi invicem obviare, atq; irrumpere multis undiq; modis, tum per anguſtiora, tum per ampliora, diſcursúſq; habere & exitus quibus magna aquarum copia ex aliis in alia velut in crateres confluat. Item perennium fluminum ſub terra incredibiles magnitudine aquarum, tum calidarum tum etiam frigidarum, plurimúmque ignem, & ignis ingentes amnes: multos quoque lutulenti humoris partim quidem purioris, partim verò ſordidioris, ceu torrens luti qui in Sicilia eſt, & juxta ipſum amnes lutei indè fluentes. Quibus ſingula compleri loca quacunque eos contingit perfluere. Hæc autem omnia ſurſum deorsúmq; ferri veluti vaſe penſili quodam in terra poſito, (atq; ità librato, ut utrinque viciſſim inclinet atque attollat.)

Eſt

Est autem id vas pensile ob naturam quandam ejusmodi. Unus aliquis ex terræ hiatibus est profectò quàm maximus, pérque universam terram trajectus & patens. de quo Homerus,

Longè nimis barathrum stat sub
tollure profundum.

Quod & ipse alibi, & multi poëtarum Tartarum appellarunt. In hunc enim hiatum omnia confluunt flumina, atque indè rursus effluunt. Talia verò sunt singula, per quales labuntur terras. Quòd autem hinc effluant omnia rursúsque refluant. hæc est causa, quòd hic humor nec fundum habet, nec fundamentum. Itaque elevatur, & sursum deorsúmque fluctuat. Idémque facit aër & spiritus qui circa ipsum versatur. Sequitur enim ipsum, & quando ad superiora terræ, & quando ad hæc nostra perlabitur. Et quemadmodum in respirantibus flatus continuè expirat atque respirat, sic ibi spiritus unà cum humore elatus vehementes quosdam ventos & incredibiles commovet, sive influat sive effluat. Quapropter cùm aqua in locum quem inferiorem appellant, delabitur, per meatus terræ juxta ejusmodi rivos influit, passímque per eos exundat, & implet velut hi qui hauriunt. Cùm verò illinc huc erumpit, hæc quoque iterum loca complet. Plena verò cum

ἔστι δὲ ἄρα αὕτη ἡ αἰώρα διὰ φύσιν τοιάνδε τινά. ἕν τι τῶν χασμάτων τῆς γῆς· ἄλλως τε μέγιστον τυγχάνει ὄν, καὶ διαμπερὲς τετρημένον δι᾽ ὅλης τῆς γῆς. τοῦτο ὅπερ Ὅμηρος εἶπε, λέγων αὐτὸ,

Τῆλε μάλ᾽, ἧχι βάθιστον ὑπὸ
χθονός ἐστι βέρεθρον.

ὃ καὶ ἄλλοθι καὶ ἐκεῖνος καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ποιητῶν Τάρταρον κεκλήκασιν. εἰς γὰρ τοῦτο τὸ χάσμα συῤῥέουσί τε πάντες οἱ ποταμοὶ, καὶ ἐκ τούτου πάλιν πάντες ἐκρέουσι. γίγνονται δὲ ἕκαστοι τοιοῦτοι, δι᾽ οἵας ἂν καὶ τῆς γῆς ῥέωσιν. ἡ δ᾽ αἰτία ἐστὶ τοῦ ἐκρεῖν τε ἐντεῦθεν καὶ εἰσρεῖν πάντα τὰ ῥεύματα, ὅτι πυθμένα οὐκ ἔχει οὐδὲ βάσιν τὸ ὑγρὸν τοῦτο. αἰωρεῖται δὴ καὶ κυμαίνει ἄνω καὶ κάτω, καὶ ὁ ἀὴρ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ περὶ αὐτὸν ταυτὸν ποιεῖ. ξυνέπεται γὰρ αὐτῷ καὶ ὅταν εἰς τὸ ἐπέκεινα τῆς γῆς ὁρμήσῃ, καὶ ὅταν εἰς τὸ ἐπὶ τάδε. καὶ ὥσπερ τῶν ἀναπνεόντων ἀεὶ ἐκπνεῖ τε καὶ ἀναπνεῖ ῥέον τὸ πνεῦμα, οὕτω καὶ ἐκεῖ ξυναιωρούμενον τῷ ὑγρῷ τὸ πνεῦμα δεινούς τινας ἀνέμους καὶ ἀμηχάνους παρέχεται, καὶ εἰσιὸν καὶ ἐξιόν. ὅταν τε οὖν ὁρμήσαν ὑποχωρήσῃ τὸ ὕδωρ εἰς τὸν τόπον τὸν δὴ κάτω καλούμενον, τοῖς κατ᾽ ἐκεῖνα τὰ ῥεύματα διὰ τῆς γῆς εἰσρεῖ τε καὶ πληροῖ αὐτὰ, ὥσπερ οἱ ἐπαντλοῦντες. ὅταν τε αὖ ἐκεῖθεν μὲν ἀπολίπῃ, δεῦρο δὲ ὁρμήσῃ, τὰ ἐνθάδε πληροῖ αὖθις. τὰ δὲ, πληρωθέντα,

ῥεῖ διὰ τῶν ὀχετῶν καὶ διὰ τῆς γῆς, καὶ εἰς τοὺς τόπους ἕκαστα ἀφικνούμενα εἰς οὓς ἕκαστος ὁδοποιεῖται, θαλάττας τε καὶ λίμνας καὶ ποταμοὺς καὶ κρήνας ποιεῖ. ἐντεῦθεν δὲ πάλιν δυόμενα κατὰ τῆς γῆς, τὰ μὲν, μακροτέρους τόπους περιελθόντα καὶ πλείους, τὰ δὲ, ἐλάττους καὶ βραχυτέρους, πάλιν εἰς τὸν Τάρταρον ἐμβάλλει· τὰ μὲν, πολὺ κατωτέρω ἢ ἐπηντλεῖτο, τὰ δὲ, ὀλίγον. πάντα δὲ ὑποκάτω εἰσρεῖ τῆς ἐκροῆς. καὶ ἔνια μὲν καταντικρὺ ἢ εἰσρεῖ ἐξέπεσεν, ἔνια δὲ κατὰ τὸ αὐτὸ μέρος. ἔστι δὲ ἃ παντάπασι κύκλῳ περιελθόντα, ἢ ἅπαξ ἢ καὶ πλεονάκις περιελιχθέντα περὶ τὴν γῆν, ὥσπερ οἱ ὄφεις, εἰς τὸ δυνατὸν κάτω καμφθέντα, πάλιν ἐμβάλλει, ᾗ δυνατόν ἐστιν ἑκατέρωσε μέχρι τοῦ μέσου κατιέναι, πέρα δ' οὔ. ἄναντες γὰρ ἀμφοτέροις τοῖς ῥεύμασι τὸ ἑκατέρωθεν γίγνεται μέρος. τὰ μὲν οὖν δὴ ἄλλα πολλά τε καὶ μεγάλα καὶ παντοδαπὰ ῥεύματά ἐστι. τυγχάνει δ' ἄρα ὄντα ἐν τούτοις τοῖς πολλοῖς τέτταρ' ἄττα ῥεύματα, ὧν τὸ μὲν μέγιστον καὶ ἐξωτάτω ῥέον περικύκλῳ, ὁ καλούμενος Ὠκεανός ἐστι· τούτου δὲ καταντικρὺ καὶ ἐναντίως ῥέων, Ἀχέρων· ὃς δι' ἐρήμων τόπων ῥεῖ ἄλλων, καὶ δὴ καὶ ὑπὸ γῆν ῥέων, εἰς τὴν λίμνην ἀφικνεῖται τὴν Ἀχερουσιάδα· οὗ αἱ τῶν τετελευτηκότων ψυχαὶ τῶν πολλῶν ἀφικνοῦνται· καί τινας εἱμαρμένους χρόνους

sint, per rivos terræque meatus fluit. Et cùm humores singuli illuc profluxerint, quò quisque profluit opportunius, maria, lacus, flumina, fontes efficiunt. Proinde rursus hinc relabentes per terram, partim quidem per longiores pluresque anfractus, partim verò per pauciores atque breviores rursus in Tartarum confluunt: alii certè multò profundius quàm hausti fuerint, alii verò paulò, omnes autem inferius influunt quàm effluxerint: & alii per contrariam partem elabuntur quàm elapsi fuerint, alii verò per partem eandem. At quidam passim circumfluentes aut semel aut sæpius, spiráſque circa orbem terrarum instar anguium replicantes, quantum fieri potest infrà relapsi iterum commiscentur: quatenus licet in utramque partem ad medium usque defluere, ultrà verò nequaquam. ulterior enim prolapsus utrinque foret acclivis. Proinde sunt & alia multa & magna variáque fluenta, sed præcipua quatuor. Quorum quidem maximum atque extimum, terram circundans Oceanus appellatur. E contraria verò hujus regione fluit Acheron: qui per deserta alia fluens loca atque per subterranea in paludem defluit Acherusiam. Quò plerique defunctorum deveniunt animi, ibique per fatalia quædam temporum curricula

curricula commorati, partim quidem longiora, partim verò breviora, rursus in generationes animalium relabuntur. Tertius verò fluvius horum medius duorum interfluit. Nec admodum longè progressus in locum cadit vastum, multo igne flagrantem, efficitque paludem nostro mari majorem, aqua lutóque ferventem. Hinc verò turbidus lutulentúsque circumfluit, terrâque circundata, & alibi, & ad extrema paludis Acherusiæ pervenit, nec tamen illius aquæ miscetur, sed sub terra sæpius revolutus absorptúsque defluit infra Tartarum. Hunc fluvium Pyriphlegethontem nominant. cujus rivi quidam indè velut evulsi quacunque terrarum contigerit manant. E contraria verò hujus regione fluvius quartus primum in locum erumpit ferum & asperum, ut ferunt. colorem verò locus talem habet totus, qualis est cyaneus: quem Stygium nominant. hic autem fluvius prolapsus paludem efficit Stygem. In hunc verò incidens locum viréſque vehementes in aqua assumens sub terram se condit, circumvolutúsque adversus Pyriphlegethontem labitur, & in Acherusia palude è contraria parte illi fit obviam. Nec ulli hujus aqua miscetur, sed revolutus in gyrum contra Pyriphlegethontem irrumpit in Tartarum.

μείνασαι, αἱ μὲν, μακροτέρους, αἱ δὲ, βραχυτέρους, πάλιν ἐκπέμπονται εἰς τὰς τῶν ζώων γενέσεις. τρίτος δὲ ποταμὸς τούτων κατὰ μέσον ἐκβάλλει, καὶ ἐγγὺς τῆς ἐκβολῆς ἐκπίπτει εἰς τόπον μέγαν, πυρὶ πολλῷ καιόμενον, καὶ λίμνην ποιεῖ μείζω τῆς παρ' ἡμῖν θαλάττης, ζέουσαν ὕδατος καὶ πηλοῦ. ἐντεῦθεν δὲ χωρεῖ κύκλῳ θολερὸς καὶ πηλώδης· περιελιττόμενος δὲ τῇ γῇ, ἄλλοσέ τε ἀφικνεῖται, καὶ παρ' ἔσχατα τῆς Ἀχερουσιάδος λίμνης, οὐ ξυμμιγνύμενος τῷ ὕδατι. περιελιχθεὶς δὲ πολλάκις ὑπὸ γῆς, ἐμβάλλει κατωτέρω τοῦ Ταρτάρου. οὗτος δ' ἐστὶν ὃν ἐπονομάζουσι Πυριφλεγέθοντα. οὗ καὶ οἱ ῥύακες ἀποσπάσματα ἀναφυσῶσιν, ὅπῃ ἂν τύχωσι τῆς γῆς. τούτου δ' αὖ καταντικρὺ, ὁ τέταρτος ἐκπίπτει εἰς τόπον πρῶτον δεινόν τε καὶ ἄγριον (ὡς λέγεται) χρῶμα δὲ ἔχοντα ὅλον οἷον ὁ κυανός· ὃν δὴ ἐπονομάζουσι, Στύγιον· καὶ τὴν λίμνην ποιεῖ ὁ ποταμὸς ἐμβάλλων, Στύγα. ὁ δ' ἐμπεσὼν ἐνταῦθα, καὶ δεινὰς δυνάμεις λαβὼν ἐν τῷ ὕδατι, δὺς κατὰ τῆς γῆς, περιελιττόμενος χωρεῖ ἐναντίως τῷ Πυριφλεγέθοντι, καὶ ἀπαντᾷ ἐν τῇ Ἀχερουσιάδι λίμνῃ ἐξ ἐναντίας. καὶ οὐδὲ τὸ τούτου

ὕδωρ οὐδενὶ μίγνυται, ἀλλὰ ἐμβάλλει εἰς τὸν Τάρταρον,

καὶ οὗτος κύκλῳ περιελθὼν, ἐναντίως τῷ Πυριφλεγέθοντι.

ὄνομα δὲ τούτῳ ἐστὶν (ὥς οἱ ποιηταὶ φάσκουσι) Κωκυτός.

XLV. Τούτων δὲ οὕτω πεφυκότων, ἐπειδὰν ἀφίκωνται οἱ τετελευτηκότες εἰς τὸν τόπον οἷ ὁ δαίμων ἕκαστον κομίζει, πρῶτον μὲν διεδικάσαντο οἵ τε καλῶς καὶ ὁσίως καὶ δικαίως βιώσαντες, καὶ οἱ μή. καὶ οἳ μὲν ἂν δόξωσι μέσως βεβιωκέναι, πορευθέντες ἐπὶ τὸν Ἀχέροντα, ἀναβάντες ἃ δὴ αὐτοῖς ὀχήματά ἐστιν, ἐπὶ τούτων ἀφικνοῦνται εἰς τὴν λίμνην· καὶ ἐκεῖ οἰκοῦσί τε, καὶ καθαιρόμενοι, τῶν τε ἀδικημάτων διδόντες δίκας, ἀπολύονται, εἴ τις τι ἠδίκησε· τῶν τε εὐεργεσιῶν τιμὰς φέρονται κατὰ τὴν ἀξίαν ἕκαστος. οἳ δ' ἂν δόξωσιν ἀνιάτως ἔχειν, διὰ τὰ μεγέθη τῶν ἁμαρτημάτων, ἢ ἱεροσυλίας πολλὰς καὶ μεγάλας, ἢ φόνους ἀδίκους καὶ παρανόμους πολλοὺς ἐξειργασμένοι, ἢ ἄλλα ὅσα τυγχάνει ὄντα τοιαῦτα, τούτους δὲ ἡ προσήκουσα μοῖρα ῥίπτει εἰς τὸν Τάρταρον, ὅθεν οὔποτε ἐκβαίνουσιν. οἳ δ' ἂν ἰάσιμα μὲν, μεγάλα δὲ δόξωσιν ἡμαρτηκέναι ἁμαρτήματα, οἷον πρὸς πατέρα ἢ μητέρα ὑπ' ὀργῆς βίαιόν τι πράξαντες, καὶ μεταμέλον αὐτοῖς τὸν ἄλλον βίον βιῶσιν, ἢ ἀνδροφόνοι τοιούτῳ τινὶ ἄλλῳ τρόπῳ γένωνται, τούτους δὲ ἐμπεσεῖν μὲν εἰς τὸν Τάρταρον ἀνάγκη· ἐμπεσόντας δὲ αὐτοὺς, καὶ ἐνιαυτὸν ἐκεῖ γενομένους, ἐκβάλλει τὸ κῦμα· τοὺς μὲν ἀνδροφόνους, κατὰ τὸν Κωκυτόν,

Poëtæ verò hunc appellant Cocytum.

XLV. Cùm verò hæc ità natura dispoſita ſint, quando in eum locum defuncti pervenerint, quò dæmon unumquemque perducit, primò illic judicantur, & qui honeſte ſanctéque, & qui aliter vixerint. Itaque quicunque in vita quodam modo tenuiſſe medium quoddam comperiuntur, ad Acherontem profecti vehiculis quæ unicuique adſunt conſcenſis, in paludem perveniunt Acheruſiam, ibique habitant, purgantúrque pœnas dantes injuriarum, & cùm purificati ſunt abſolvuntur, rursúſque pro merito ſinguli benefactorum præmia reportant. Qui verò ob ſcelerum magnitudinem inſanabiles eſſe videntur, qui videlicet ſacrilegia multa & magna, vel cædes iniquas, vel alia horum ſimilia perpetraverint, hos omnes conveniens ſors mergit in Tartarum, unde nunquam egrediuntur. Qui autem ſanabilia quidem peccata, ſed ingentia commiſerunt, veluti ſiqui contra patrem, vel matrem irati per vim aliquid fecerint, ſed pœnitentia ducti eos in cætera vita coluerint, vel qui ſimili quodam pacto fuerint homicidæ, eos in Tartarum quidem neceſſe eſt cadere, ſed ibi per annum commorati à fluctu ejiciuntur, homicidæ quidem per Cocytum,

parentum

parentum verò violatores per Pyriphlegethontem. Postquam verò ab his delati fluminibus ad paludem Acherusiam pervenerunt, clamant illic vocitántque eos quos vel necaverunt vel injuriis affecerunt, supplicitérque rogant atque deprecantur, ut eos permittant ingredi in paludem, ibique recipi: ac si impetraverint, penetrant illuc finémque malorum accipiunt: Sin minus, referuntur in Tartarum, atque indè rursus in flumina, neque per hæc mala deferri prius cessant, quàm ab his quos affecerant injuriis, impetraverint. Hæc enim pœna illis à judicibus est imposita. Qui autem piè præ cæteris vixisse inveniuntur, hi sunt qui ex his terrenis locis tanquam è carcere soluti, atque liberati, ad altiora transcendunt, purámque supra terram habitant regionem. Inter has autem quicunque satis per philosophiam purgati sunt, absque corporibus omnino totum per tempus vivunt, habitationésque his etiam pulchriores, nanciscuntur. Quarum pulchritudo, neque facilis dictu est, neque præsens tempus ad dicendum sufficeret.

XLVI. Sed horum quæ narrata sunt gratia, ô Simmia, omni studio est adnitendum, ut in hac vita virtutem, & prudentiam sapientiámque consequamur. Præmium namq; pulchrum est, & spes est ingens.

βίῳ μεταχεῖν. καλὸν γὰρ τὸ

τοὺς δὲ πατραλοίας καὶ μητραλοίας, κατὰ τὸν Πυριφλεγέθοντα. ἐπειδὰν δὲ φερόμενοι γίγνωνται κατὰ τὴν λίμνην τὴν Ἀχερουσιάδα, ἐνταῦθα βοῶσί τε καὶ καλοῦσιν οἱ μὲν οὓς ἀπέκτειναν, οἱ δὲ, οὓς ὕβρισαν. καλέσαντες δ' ἱκετεύουσι, καὶ δέονται ἐᾶσαι σφᾶς ἐκβῆναι εἰς τὴν λίμνην καὶ δέξασθαι. καὶ ἐὰν μὲν πείσωσιν, ἀποβαίνουσί τε καὶ λήγουσι τῶν κακῶν· εἰ δὲ μὴ, φέρονται αὖθις εἰς τὸν Τάρταρον, καὶ ἐκεῖθεν πάλιν εἰς τοὺς ποταμούς. καὶ ταῦτα πάσχοντες οὐ πρότερον παύονται, πρὶν ἂν πείσωσιν οὓς ἠδίκησαν. αὕτη γὰρ ἡ δίκη ὑπὸ τῶν δικαστῶν αὐτοῖς ἐτάχθη. οἳ δὲ δὴ ἂν δόξωσι διαφερόντως πρὸς τὸ ὁσίως βιῶναι, οὗτοί εἰσιν οἱ τῶνδε μὲν τῶν τόπων τῶν ἐν τῇ γῇ ἐλευθερούμενοί τε καὶ ἀπαλλαττόμενοι, ὥσπερ δεσμωτηρίων, ἄνω δὲ εἰς τὴν καθαρὰν οἴκησιν ἀφικνούμενοι, καὶ ἐπὶ γῆς οἰκιζόμενοι. τούτων δὲ αὐτῶν οἱ φιλοσοφίᾳ ἱκανῶς καθηράμενοι, ἄνευ τε σωμάτων ζῶσι τὸ παράπαν εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον, καὶ εἰς οἰκήσεις ἔτι τούτων καλλίους ἀφικνοῦνται· ἃς οὔτε ῥᾴδιον δηλῶσαι, οὔτε ὁ χρόνος ἱκανὸς ἐν τῷ παρόντι.

XLVI. Ἀλλὰ τούτων δὴ ἕνεκα χρὴ ὧν διεληλύθαμεν, ὦ Σιμμία, πάντα ποιεῖν, ὥστε ἀρετῆς καὶ φρονήσεως ἐν τῷ ἆθλον, καὶ ἡ ἐλπὶς μεγάλη.

τὸ μὲν οὖν ταῦτα διισχυρίσασθαι οὕτως ἔχειν ὡς ἐγὼ διελήλυθα, οὐ πρέπει νοῦν ἔχοντι ἀνδρί. ὅτι μέντοι ἢ ταῦτ' ἐστὶν, ἢ ταῦτ' ἄττα, περὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ τὰς οἰκήσεις, ἐπείπερ ἀθάνατόν γε ἡ ψυχὴ φαίνεται οὖσα, τοῦτο καὶ πρέπειν ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ ἄξιον κινδυνεῦσαι, οἰομένῳ οὕτως ἔχειν. καλὸς γὰρ ὁ κίνδυνος, καὶ χρὴ τὰ τοιαῦτα ὥσπερ ἐπᾴδειν ἑαυτῷ. διὸ δὴ ἔγωγε καὶ πάλαι μηκύνω τὸν μῦθον. ἀλλὰ τούτων δὴ ἕνεκα θαρρεῖν χρὴ περὶ τῇ αὐτοῦ ψυχῇ ἄνδρα, ὅστις ἐν τῷ βίῳ τὰς μὲν ἄλλας ἡδονὰς τὰς περὶ τὸ σῶμα καὶ τοὺς κόσμους εἴασε χαίρειν, ὡς ἀλλοτρίους τε ὄντας καὶ πλέον θάτερον ἡγησάμενος ἀπεργάζεσθαι· τὰς δὲ περὶ τὸ μανθάνειν ἐσπούδασέ τε, καὶ κοσμήσας τὴν ψυχὴν οὐκ ἀλλοτρίῳ ἀλλὰ τῷ αὐτῆς κόσμῳ, σωφροσύνῃ τε καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνδρείᾳ καὶ ἐλευθερίᾳ, καὶ ἀληθείᾳ, οὕτω περιμένει τὴν εἰς ᾅδου πορείαν, ὡς πορευσόμενος ὅταν ἡ εἱμαρμένη καλῇ.

XLVII. Ὑμεῖς μὲν οὖν, ἔφη, ὦ Σιμμία τε καὶ Κέβης, καὶ οἱ ἄλλοι, εἰσαῦθις ἔν τινι χρόνῳ ἕκαστοι πορεύσεσθε. ἐμὲ δὲ νῦν ἤδη καλεῖ (φαίη ἂν ἀνὴρ τραγικὸς) ἡ εἱμαρμένη, καὶ σχεδόν τί μοι ὥρα τραπέσθαι πρὸς τὸ λουτρόν. δοκεῖ γὰρ ἤδη βέλτιον εἶναι λουσάμενον πιεῖν τὸ φάρμακον, καὶ μὴ πράγματα ταῖς γυναιξὶ παρέχειν νεκρὸν λούειν. Ταῦτα δὴ

Hæc igitur eo se pacto prorsus habere, quo ego exposui, non decet virum sanæ mentis asserere: esse tamen vel hæc vel talia quædam circa animos nostros, eorúmque habitationes, quandoquidem animus ipse immortalis apparet, & decere mihi videtur, & dignum quasi periclitantem ista existimare. honestum enim periculum est, oportétque hæc quasi carmina quædam magnorum ritu mentibus nostris insundere: quamobrem ipse jam diu protraho fabulam. Sed horum gratia bonam spem de animo suo habere debet, quicunque voluptatibus ornamentísque corporis neglectis tanquam alienis, aliud se amplius facturum existimans, voluptates quæ in discendo percipiuntur, studiosè sectatus fuerit, animúmque non alieno, sed suo decoraverit ornamento, temperantia, justitia, fortitudine, libertate, veritate, sic ex hac vita migrationem expectans, tanquam cum fatum vocaverit migraturus.

XLVII. Vos quidem, ô Simmia, & Cebes, aliíque præsentes, in posterum quodam tempore singuli transmigrabitis. Me verò nunc, ut tragicus aliquis diceret, jam vocat fatum. Ac fermè tempus est, ut ad lavandum divertam. Præstat enim, ut puto, post lavacrum venenum bibere, nè in lavando cadavere molestiam mulieribus præbeamus. Cum hæc

dixisset

dixisset Socrates, Crito sic inquit: Dic age, ô Socrates, quidnam his aut mihi mandas agendum, vel erga filios tuos vel circa cætera? quidve agendo maximè tibi gratum fecerimus? Nihil equidem, inquit, novi præcipio, sed quod semper vobis prædico: videlicet si vestri curam habebitis, & mihi & meis & vobis ipsis grata evadent quæcunque feceritis, etiamsi nunc non promittatis. At verò si vos ipsos neglexeritis, nolentes secundum ea quæ nunc ex superiori tempore dicta sunt, quasi per vestigia vitam dirigere, nihil prorsus proficietis, etsi multa nobis nunc promittatis. Ista quidem, ait Crito, curæ nobis erunt. Sed quem ad modum sepeliri te jubes? Ut vobis, inquit, libet: si tamen me apprehendetis, ac nisi ego vos effugero. Et simul subridens, & ad nos conversus, non persuadeo, inquit, Critoni, me esse hunc Socratem qui nunc disputo, & singula dicta dispono. Sed opinatur me illud esse quod paulo pòst videbit cadaver. Itaque interrogat quemadmodum me sepeliat. Quod autem jamdiu plurimis verbis contendo, postquam venenum bibero, haud ulterius apud vos me esse futurum, sed ad beatorum profecturum felicitates, hoc quidem mihi videor frustrà Critoni dixisse, consolans vos simul, atque meipsum.

εἰπόντος αὐτοῦ, ὁ Κρίτων, εἶεν, ἔφη, ὦ Σώκρατες. τί δὲ τούτοις ἢ ἐμοὶ ἐπιτέλλῃ, ἢ περὶ τῶν παίδων, ἢ περὶ ἄλλου του, ὅ, τι ἂν σοι ποιοῦντες ἡμεῖς, ἐν χάριτι μάλιστα ποιοῖμεν; Ἅπερ ἀεὶ λέγω, ἔφη, ὦ Κρίτων· οὐδὲν καινότερον· ὅτι ὑμῶν αὐτῶν ἐπιμελούμενοι ὑμεῖς, καὶ ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς καὶ ὑμῖν αὐτοῖς ἐν χάριτι ποιήσετε ἅττ' ἂν ποιῆτε· κἂν μὴ νῦν ὁμολογήσητε· ἐὰν δὲ ὑμῶν μὲν αὐτῶν ἀμελῆτε, καὶ μὴ θέλητε, ὥσπερ κατ' ἴχνη, κατὰ τὰ νῦν τε εἰρημένα καὶ τὰ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ, ζῆν, οὐδὲ ἐὰν πολλὰ ὁμολογήσητε ἐν τῷ παρόντι καὶ σφόδρα, οὐδὲν πλέον ποιήσετε. Ταῦτα μὲν τοίνυν προθυμησόμεθα (ἔφη) οὕτω ποιεῖν. θάπτομεν δέ τινα σε τρόπον; Ὅπως ἂν (ἔφη) βούλησθε· ἐάν περ γε λάβητέ με, καὶ μὴ ἐκφύγω ὑμᾶς. Γελάσας δὲ ἅμα ἡσυχῇ, καὶ πρὸς ἡμᾶς ἀποβλέψας, εἶπεν, Οὐ πείθω (ἔφη) ὦ ἄνδρες, Κρίτωνα, ὡς ἐγώ εἰμι οὗτος ὁ Σωκράτης ὁ νυνὶ διαλεγόμενος, καὶ διατάττων ἕκαστα τῶν λεγομένων· ἀλλ' οἴεταί με ἐκεῖνον εἶναι ὃν ὄψεται ὀλίγον ὕστερον νεκρὸν, καὶ ἐρωτᾷ πῶς δεῖ με θάπτειν. ὅτι δὲ ἐγὼ πάλαι πολὺν λόγον πεποίημαι, ὡς ἐπειδὰν πίω τὸ φάρμακον, οὐκέτι ὑμῖν παραμενῶ, ἀλλ' οἰχήσομαι ἀπιὼν εἰς μακάρων δή τινας εὐδαιμονίας, ταῦτά μοι δοκῶ αὐτῷ ἄλλως λέγειν, παραμυθούμενος ἅμα μὲν ὑμᾶς, ἅμα δ' ἐμαυτόν.

ἐγγυήσασθε οὖν με πρὸς Κρίτωνα (ἔφη) τὴν ἐναντίαν ἐγγύην, ἢ ἣν οὗτος πρὸς τοὺς δικαστὰς ἠγγυᾶτο. οὗτος μὲν γὰρ ἦ μὴν παραμενεῖν· ὑμεῖς δὲ, ἦ μὴν μὴ παραμενεῖν ἐγγυήσασθε, ἐπειδὰν ἀποθάνω, ἀλλὰ οἰχήσεσθαι ἀπιόντα· ἵνα Κρίτων ῥᾷον φέρῃ, καὶ μὴ ὁρῶν μου τὸ σῶμα ἢ καιόμενον, ἢ κατορυττόμενον, ἀγανακτῇ ὑπὲρ ἐμοῦ, ὡς δεινὰ ἄττα πάσχοντος· μηδὲ λέγῃ ἐν τῇ ταφῇ, ὡς ἢ προτίθεται Σωκράτη, ἢ ἐκφέρει, ἢ κατορύττει. εὖ γὰρ ἴσθι (ἦ δ' ὅς) ὦ ἄριστε Κρίτων, τὸ μὴ καλῶς λέγειν, οὐ μόνον εἰς αὐτὸ τοῦτο πλημμελὲς, ἀλλὰ καὶ κακόν τι ἐμποιεῖ ταῖς ψυχαῖς· ἀλλὰ θαῤῥεῖν τε χρὴ, καὶ φάναι τοὐμὸν σῶμα θάπτειν οὕτως ὅπως ἄν σοι φίλον ᾖ, καὶ μάλιστα ἡγῇ νόμιμον εἶναι.

XLVIII. Ταῦτ' εἰπὼν, ἐκεῖνος μὲν ἀνίστατο εἰς οἴκημά τι ὡς λουσόμενος, καὶ ὁ Κρίτων εἵπετο αὐτῷ· ἡμᾶς δ' ἐκέλευε περιμένειν. περιεμένομεν οὖν, πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς διαλεγόμενοι περὶ τῶν εἰρημένων, καὶ ἀνασκοποῦντες· τοτὲ δ' αὖ περὶ τῆς συμφορᾶς διεξιόντες, ὅση ἡμῖν γεγονυῖα εἴη, ἀτεχνῶς ἡγούμενοι, ὥσπερ πατρὸς στερηθέντες, διάξειν ὀρφανοὶ τὸν ἔπειτα βίον. ἐπειδὴ δὲ ἐλούσατο, καὶ ἠνέχθη παρ' αὐτὸν τὰ παιδία (δύο γὰρ αὐτῷ υἱεῖς σμικροὶ ἦσαν, εἷς δὲ μέγας) καὶ αἱ οἰκεῖαι γυναῖκες ἀφίκοντο, ἐκείναις ἐναντίον

Fidejubere igitur pro me Critoni contraria quadam fidejussione quàm ipse judicibus fidejussit. Ille enim me judicio sistere, vos autem me non sistere cùm obiero fidejubete, sed abiturum, ut Crito (obitum) facilius (meum) ferat, néve meum corpus vel cremari cernens vel sepeliri, me deploret quasi dira patientem. Neque dicat in funere proponi Socratem, aut efferri, aut sub terram condi. Certum enim id habeto optime Crito, quòd non rectè sentire, non solùm est in hoc ipso delinquere, verùm etiam animis nonnihil officere. At enim confidere oportet atque dicere corpus sepeliri meum, atque ita sepeliri, ut tibi placebit, maximéq; justum esse censebis.

XLVIII. His dictis surrexit intravítque cubiculum quoddam quasi lavaturus. Crito autem secutus est. Nos verò expectare jussit. Expectabamus ergo, de his quæ dicta erant inter nos colloquentes, rursúsque considerantes. Præterea commemorabamus quanta nobis calamitas accidisset: qui tanquam parente orbati, reliquum vitæ tempus orphani futuri essemus. Cum Socrates lotus esset, delati sunt ad eum pueri sui. Duos enim filios habebat parvulos, unum verò jam grandem. Venerunt. & mulieres domesticæ. Ad eas So-

crates

crates cùm præsente Critone verba fecisset, & quæ volebat mandavisset, mulieres quidem & pueros abire jussit, ipse verò ad nos rediit, jam circiter solis occasum: permultum enim tempus intus fuerat commoratus. Cùm verò ad nos venisset lotus, consedit. Nec multa post hæc locutus erat, cùm venit Undecimvirorum lictor. Qui illi adstans, ô Socrates, inquit, non animadverto in te quod in cæteris. Illi enim indignantur mihi atque execrantur, quando illis denuntio venenum esse bibendum, ità magistratibus compellantibus. Te verò cognovi præsertim in hoc tempore generosissimum, mansuetissimúmque, & optimum virum omnium qui unquam hunc in locum devenerunt: & nunc equidem certò scio te mihi haud infestum esse, sed illis penes quos rei hujus causam esse cognoscis. Nunc ergo scis quem tibi nuncium afferam. Vale atque adnitere. quæ necessaria sunt, pro viribus facilè ferre. & simul his dictis abibat lacrymans. Socrates autem in eum respiciens, Et tu, inquit, vale: & nos id faciemus. Simúlque ad nos conversus, quam urbanus est homo hic? inquit. Neque solùm in hoc, sed in superiori etiam tempore me salutabat, colloquebatúrque nonnunquam, fuitque semper virorum optimus. Et nunc quàm ingenuè me deplorat? Sed age, ô Crito, illi

τοῦ Κρίτωνος διαλεχθεὶς τε καὶ ἐπιστείλας ἄττα ἐβούλετο, τὰς μὲν γυναῖκας καὶ τὰ παιδία ἀπιέναι ἐκέλευσεν, αὐτὸς δὲ ἧκε παρ' ἡμᾶς. καὶ ἦν ἤδη ἐγγὺς ἡλίου δυσμῶν. χρόνον γὰρ πολὺν διέτριψεν ἔνδον. ἐλθὼν δ' ἐκαθέζετο λελουμένος· καὶ οὐ πολλὰ ἄττα μετὰ ταῦτα διελέχθη. καὶ ἧκεν ὁ τῶν ἕνδεκα ὑπηρέτης· καὶ στὰς παρ' αὐτὸν, Ὦ Σώκρατες (ἔφη) οὐ καταγνώσομαί γε σοῦ ὅπερ ἄλλων καταγινώσκω, ὅτι μοι χαλεπαίνουσι καὶ καταρῶνται, ἐπειδὰν αὐτοῖς παραγγέλλω πίνειν τὸ φάρμακον, ἀναγκαζόντων τῶν ἀρχόντων. σὲ δ' ἐγὼ καὶ ἄλλως ἔγνωκα ἐν τούτῳ χρόνῳ γενναιότατον καὶ πρᾳότατον καὶ ἄριστον ἄνδρα ὄντα τῶν πώποτε δεῦρο ἀφικομένων. καὶ δὴ καὶ νῦν εὖ οἶδ' ὅτι οὐκ ἐμοὶ χαλεπαίνεις (γινώσκεις γὰρ τοὺς αἰτίους) ἀλλὰ ἐκείνοις. νῦν οὖν (οἶσθα γὰρ ἃ ἦλθον ἀγγελῶν) χαῖρέ τε καὶ πειρῶ ὡς ῥᾷστα φέρειν τὰ ἀναγκαῖα· καὶ ἅμα δακρύσας, μεταστρεφόμενος ἀπῄει. Καὶ ὁ Σωκράτης, ἀναβλέψας πρὸς αὐτὸν, Καὶ σὺ, ἔφη, χαῖρε. καὶ ἡμεῖς ταῦτα ποιήσομεν. Καὶ ἅμα πρὸς ἡμᾶς, ὡς ἀστεῖος, ἔφη, ὁ ἄνθρωπος· καὶ παρὰ πάντα μοι τὸν χρόνον προσῄει, καὶ διελέγετο ἐνίοτε· καὶ ἦν ἀνδρῶν λῷστος· καὶ νῦν ὡς γενναίως με ἀποδακρύει. ἀλλά γε δὴ, ὦ Κρίτων, πειθώμεθα

πειθώμεθα αὐτῷ, καὶ ἐνεγκάτω τις τὸ φάρμακον, εἰ τέτριπται· εἰ δὲ μή, τριψάτω ὁ ἄνθρωπος. Καὶ ὁ Κρίτων, Ἀλλ' οἶμαι, ἔφη, ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, ἔτι ἥλιον εἶναι ἐν τοῖς ὄρεσι, καὶ οὔπω δεδυκέναι. καὶ ἅμα ἐγὼ οἶδα καὶ ἄλλους πάνυ ὀψὲ πίνοντας, ἐπειδὰν παραγγελθῇ αὐτοῖς, δειπνήσαντάς τε καὶ πόντας εὖ μάλα, καὶ συγγενομένους γ' ἐνίους ὧν ἂν τύχωσιν ἐπιθυμοῦντες. ἀλλὰ μηδὲν ἐπείγου· ἔτι γὰρ ἐγχωρεῖ. Καὶ ὁ Σωκράτης, Εἰκότως γ' ἔφη, ὦ Κρίτων, ἐκεῖνοί τε ταῦτα ποιοῦσιν ἃ σὺ λέγεις (οἴονται γὰρ κερδανεῖν ταῦτα ποιήσαντες) καὶ ἔγωγε εἰκότως ταῦτα οὐ ποιήσω. οὐδὲν γὰρ οἶμαι κερδαίνειν, ὀλίγον ὕστερον πιὼν, ἄλλο γε ἢ γέλωτα ὀφλήσειν παρ' ἐμαυτῷ, γλιχόμενος τοῦ ζῆν, καὶ φειδόμενος οὐδενὸς ἔτι ἐνόντος. ἀλλ' ἴθι, ἔφη, πείθου· καὶ μὴ ἄλλως ποίει.

pareamus, ac si jam tritum est venenum, aliquis huc afferat. Si nondum est tritum, conterat ille. At reor equidem, inquit Crito, ô Socrates, nondum solem reliquisse montes, nec occidisse. Et novi alios postquam id sibi nunciatum est, valde serò bibere illud consuevisse, largiter cœnatos atque potos, interdum verò etiam illorum potitos quorum amore afficiebantur. Quamobrem nè adeò festines, adhuc enim superest tempus. Tunc Socrates, Meritò inquit, ô Crito, illi isti faciunt. Putant enim hæc facientes lucrari. Atque ego meritò ista non faciam. Nihil enim me lucraturum spero, si paulo posterius venenum bibero, nisi ut mihi ipsi sim ridiculus, tanquam vitæ cupidus, atque parcus ejus rei servator, cujus nihil jam amplius mihi adest. Sed age jam mihi obtempera, nec aliter facias.

XLIX. Καὶ ὁ Κρίτων ἀκούσας ἔνευσε τῷ παιδὶ πλησίον ἑστῶτι. καὶ ὁ παῖς ἐξελθὼν καὶ συχνὸν χρόνον διατρίψας, ἧκεν ἄγων τὸν μέλλοντα δώσειν τὸ φάρμακον, ἐν κύλικι φέροντα τετριμμένον. Ἰδὼν δὲ ὁ Σωκράτης τὸν ἄνθρωπον, εἶεν, ἔφη, ὦ βέλτιστε· (σὺ γὰρ τούτων ἐπιστήμων) τί χρὴ ποιεῖν; Οὐδὲν ἄλλο, ἔφη, ἢ πόντα περιϊέναι, ἕως ἄν σου βάρος ἐν τοῖς σκέ-

XLIX. Crito verò his auditis annuit puero, qui longè non aberat. Ille verò egressus, & aliquantulum commoratus, rediit, eum qui venenum daturus erat, secum ducens. attulit autem in calice id attritum. Hunc aspiciens Socrates: Cedo inquit, bone vir: tu enim harum rerum peritiam habes. quid me facere oportet? Nihil, inquit, aliud quàm post potionem deambulare quoad gravari tibi

sentias

ſentias crura, poſtea verò jacere: atque ita tu facies. Hæc dicens porrexit calicem Socrati. Socrates verò hilariter admodum ô Echecrates, accepit, nihil omnino commotus, neque colore, neque vultu mutato. Sed quemadmodum conſueverat, taurine illum aſpiciens, quid ais, inquit? licétne ex hoc poculo nonnihil ſpargendo ſacrificare? Tantum, inquit, ô Socrates contrivimus, quantum ſatis fore putavimus. Intelligo, inquit. Sed & licet, & oportet orare deos, ut felix ſit tranſmigratio noſtra. Quod equidem obſecro, atque utinam ita fiat. Et ſimul his dictis arrepto (poculo) facilè admodum alacriterque ebibit. Plerique noſtrûm eouſque retinere quodammodo lacrymas potueramus. At poſtquam & bibentem vidimus, & bibiſſe, ulterius non potuimus, ſed me quidem dolor adeò ſuperabat, ut lacrymæ largiter jam mihi profluerent. Quapropter me protegens deplorabam, non illum quidem, ſed fortunam meam, qui tali amico orbatus eſſem. Crito autem etiam prius me, quum lacrymas nequiret continere, ſurrexit. Sed Apollodorus nec in ſuperiori quidem tempore unquam lacrymare ceſſaverat: tunc verò præcipuè vociferans, ſéque ipſum

λεσι γένηται· ἔπειτα κατακεῖσθαι· καὶ οὕτως αὐτὸ ποιήσεις. καὶ ἅμα ὤρεξε τὴν κύλικα τῷ Σωκράτει. καὶ ὃς λαβὼν, καὶ μάλα ἵλεως, ὦ Ἐχέκρατες, οὐδὲν τρέσας, οὐδὲ διαφθείρας οὔτε τοῦ χρώματος οὔτε τοῦ προσώπου, ἀλλ᾽ ὥσπερ εἰώθει ταυρηδὸν ὑποβλέψας πρὸς τὸν ἄνθρωπον, Τί λέγεις, ἔφη, περὶ τοῦδε τοῦ πόματος, πρὸς τὸ ἀποσπεῖσαι τινί; ἔξεστιν, ἢ οὔ; Τοσοῦτον, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τρίβομεν, ὅσον οἰόμεθα μέτριον εἶναι πιεῖν. Μανθάνω, ἦ δ᾽ ὅς· ἀλλ᾽ εὔχεσθαι γέ που τοῖς θεοῖς ἔξεστί τε καὶ χρὴ, τὴν μετοίκησιν τὴν ἐνθένδε ἐκεῖσε εὐτυχῆ γενέσθαι· ἃ δὴ καὶ ἐγὼ εὔχομαί τε, καὶ γένοιτο ταύτῃ. καὶ ἅμα εἰπὼν ταῦτα, ἐπισχόμενος καὶ μάλα εὐχερῶς καὶ εὐκόλως ἐξέπιε. καὶ ἡμῶν οἱ πολλοὶ τέως μὲν ἐπιεικῶς οἷοί τε ἦσαν κατέχειν τὸ μὴ δακρύειν. ὡς δὲ εἴδομεν πίοντά τε καὶ πεπωκότα, οὐκέτι. ἀλλ᾽ ἐμοῦ γε βίᾳ καὶ αὐτοῦ ἀστακτὶ ἐχώρει τὰ δάκρυα· ὥστε ἐγκαλυψάμενος ἀπέκλαιον ἐμαυτόν. οὐ γὰρ δὴ ἐκεῖνόν γε, ἀλλὰ τὴν ἐμαυτοῦ τύχην, οἵου ἀνδρὸς ἑταίρου ἐστερημένος εἴην. ὁ δὲ Κρίτων ἔτι πρότερος ἐμοῦ, ἐπειδὴ οὐχ οἷός τ᾽ ἦν κατέχειν τὰ δάκρυα, ἐξανέστη. Ἀπολλόδωρος δὲ καὶ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ οὐδὲν ἐπαύετο δακρύων, καὶ δὴ καὶ τότε ἀναβρυχησάμενος, κλαίων καὶ ἀγανακτῶν, οὐδένα

οὐδένα ὅντινα οὐ κατέκλαυσε τῶν παρόντων, πλήν γε αὐτοῦ Σωκράτους. ἐκεῖνος δὲ, Οἷα, ἔφη, ποιεῖτε ὦ θαυμάσιοι. ἐγὼ μέντοι οὐχ ἥκιστα τούτου ἕνεκα τὰς γυναῖκας ἀπέπεμψα, ἵνα μὴ τοιαῦτα πλημμελοῖεν. καὶ γὰρ ἀκήκοα ὅτι ἐν εὐφημίᾳ χρὴ τελευτᾶν. ἀλλ' ἡσυχίαν τε ἄγετε, καὶ καρτερεῖτε. καὶ ἡμεῖς ἀκούσαντες ᾐσχύνθημέν τε καὶ ἐπέσχομεν τοῦ δακρύειν. ὁ δὲ περιελθὼν, ἐπειδή οἱ βαρύνεσθαι ἔφη τὰ σκέλη, κατεκλίθη ὕπτιος. οὕτω γὰρ ἐκέλευεν ὁ ἄνθρωπος. καὶ ἅμα ἐφαπτόμενος αὐτοῦ οὗτος ὁ δοὺς τὸ φάρμακον, διαλιπὼν χρόνον, ἐπεσκόπει τοὺς πόδας καὶ τὰ σκέλη. κἄπειτα σφόδρα πιέσας αὐτοῦ τὸν πόδα, ἤρετο εἰ αἰσθάνοιτο. ὁ δ' οὐκ ἔφη· καὶ μετὰ τοῦτο αὖθις τὰς κνήμας. καὶ ἐπανιὼν οὕτως ἡμῖν ἐπεδείκνυτο ὅτι ψύχοιτό τε καὶ πήγνυτο. καὶ αὐτὸς ἥπτετο, καὶ εἶπεν, ὅτι ἐπειδὰν πρὸς τῇ καρδίᾳ γένηται αὐτῷ, τότε οἰχήσεται. ἤδη οὖν σχεδόν τι αὐτοῦ ἦν τὰ περὶ τὸ ἦτρον ψυχόμενα· καὶ ἐκκαλυψάμενος (ἐνεκεκάλυπτο γὰρ) εἶπεν, ὃ δὴ τελευταῖον ἐφθέγξατο· Ὦ Κρίτων, ἔφη, τῷ Ἀσκληπιῷ ὀφείλομεν ἀλεκτρυόνα. ἀλλὰ ἀπόδοτε, καὶ μὴ ἀμελήσητε. Ἀλλὰ ταῦτα ἔσται, ἔφη ὁ Κρίτων. ἀλλ' ὅρα εἴ τι ἄλλο λέγεις. Ταῦτα ἐρομένου αὐτοῦ, οὐδὲν ἔτι ἀπεκρίνατο· ἀλλ' ὀλίγον χρόνον διαλιπὼν, ἐκινήθη τε, καὶ ὁ ἄν-

afflictans, neminem reliquit præsentium, cujus vicem non deploraret, præter unius Socratis vicem. Ille verò hæc animadtens, Quidnam, inquit, ô viri mirabiles, agitis? Atqui ego maximè hanc ob causam mulieres abegeram, nè talia facerent. Audiveram enim cum gratulatione & applausu esse ex hac vita migrandum. Quiescite igitur atque tolerate. Nos verò hæc audientes erubuimus, destitimúsque à lacrymis. Sed ipse quum inter deambulandum crura jam gravari sentiret, jacuit resupinus: sic enim qui venenum præbuit, jusserat. Qui paulò pòst eum tangens, pedes & crura consideravit. Deinde gravius comprimens pedem ejus, quæsivit an sentiret. negavit Socrates. Ille rursus pressit tibias, paulatímque (manu) ascendens, ostendit nobis frigere eas atque rigere. Et ipse attigit rursus, aítque quum ad cor pervenerit, tunc esse decessurum. Jàm igitur friguerat ei ventriculus, cùm detegens, erat enim coopertus, dixit, quæ vox illi extrema fuit, ô Crito, Æsculapio gallum debemus, quem reddite, neque negligatis. Fiet, inquit Crito, quod jubes. Sed vide num quid aliud velis. Hæc interroganti nihil ultrà respondit. Sed cùm parvo tempore interquievisset, commotus est. Et

minister

minister detexit eum, atque ipse lumina fixit. Quod quum Crito cerneret, ora oculósque composuit. Hic finis fuit amici nostri, ô Echecrates, viri, nostro quidem judicio, omnium quos experti sumus optimi, & apprimè sapientissimi atque justissimi.

θρωπος ἐξεκάλυψεν αὐτόν. καὶ ὃς τὰ ὄμματα ἔστησεν. ἰδὼν δὲ ὁ Κρίτων συνέλαβε τὸ στόμα τε καὶ τοὺς ὀφθαλμούς. ῞ΗΔΕ ἡ τελευτὴ, ὦ Ἐχέκρατες, τοῦ ἑταίρου ἡμῖν ἐγένετο, ἀνδρὸς, ὡς ἡμεῖς φαῖμεν ἂν, τῶν τότε ὧν ἐπειράθημεν ἀρίστου καὶ ἄλλως φρονιμωτάτου καὶ δικαιοτάτου.

ΠΛΑ'ΤΩ-

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΝΟΜΩΝ, Ἢ ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ, ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ.

PLATONIS DE LEGIBUS, Sive DE LEGUM INSTITUTIONE DIALOGUS DECIMUS.

Τὰ τοῦ Διαλόγου πρόσωπα.

ἈΘΗΝΑΙ͂ΟΣ ΞΕΝΟΣ, ΚΛΕΙΝΕΙΑΣ ΚΡΗΣ, ΜΕΓΙΛΛΟΣ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΟΣ.

Dialogi Perſonæ.

ATHENIENSIS HOSPES, CLINIAS CRETENSIS, MEGILLUS LACEDÆMONIUS.

I. ΜΕΤΑ' δὲ τὰς αἰκίας, περὶ παντὸς ἓν εἰρήσθω τοιόνδε τι νόμιμον βιαίων πέρι· τῶν ἀλλοτρίων μηδένα μηδὲν φέρειν μηδὲ ἄγειν· μηδ' αὖ χρῆσθαι μηδενὶ τῶν τοῦ πέλας, ἐὰν μὴ πείσῃ τὸν κεκτημένον. ἐκ γὰρ δὴ τοῦ τοιούτου πάντα ἠρ-

POST leges de cæde, vulneribuſque & verberibus, communis lex illa de omni vi ſanciatur, ut nemo ferat aſportétque rem alienam, aut vicini re ulla utatur, niſi poſſidenti antea perſuaſerit: hinc. n. mala omnia quæ narra-

narravimus, dependerunt, pendéntque jam, & in posterum dependebunt. Reliquorum verò maxima sunt, petulantium juvenum contumeliæ atque injuriæ. quæ tunc maxima, quando in sacra committuntur: præsertim cùm in publica atque sancta, vel in tribuum aliquarum communionem, vel aliorum hujuscemodi. Secundo verò loco habenda sunt, quando in sacra privata atque sepulchra. Tertio quæ in parentes seorsum ab his quæ de inferenda injuria narravimus. Quartum contumeliæ injuriæque genus est, quando quis contemptis magistratibus, rem illorum abducit, vel ea utitur, antequam illis persuaserit. Quintum cùm civis alicujus civilis dignitas læditur vel offenditur, quod genus omnino ultionem poscit. atque his singulis communiter providere lex debet. De sacrilegio quidem summatim dictum est, quid fieri oporteat, si vi aut clàm peragatur.

II. De his autem quæ verbo vel opere in deorum contemptum aguntur, quomodo punienda sunt, deinceps proœmio quodam proposito dicendum videtur. Hujusmodi verò proœmium sit, Qui deos esse putat secundum leges, nec facit unquam sponte impium quicquam, nec loquitur. Faciunt autem, aut dicunt impium aliquid in deos, vel quia deos esse negant, vel quia etsi putant esse deos, de rebus tamen humanis curare ipsos minimè arbitrantur: vel tertio quamvis & sint, & de hominibus curam

τημένα τά τε εἰρημένα κατὰ γένος, καὶ ἔστι καὶ ἔσται. μέγιστα δὲ δὴ τῶν λοιπῶν αἱ τῶν νέων ἀκολασίαι τε καὶ ὕβρεις. εἰς μέγιστα δὲ, ὅταν εἰς ἱερὰ γίγνωνται. καὶ διαφερόντως αὖ μεγάλα, ὅταν εἰς δημόσια καὶ ἅγια ἢ κατὰ μέρη κοινὰ φυλετῶν ἢ τινῶν ἄλλων τοιούτων κεκοινωνηκότων· εἰς ἱερὰ δὲ ἴδια καὶ τάφους, δεύτερα καὶ δευτέρως. εἰς δὲ γονέας, τρίτα, χωρὶς τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων, ὅταν ὑβρίζῃ τις. τέταρτον δὲ γένος ὕβρεως, ὅταν ἀφροντιστῶν τις τῶν ἀρχόντων ἄγῃ ἢ φέρῃ ἢ χρῆται τινὶ τῶν ἐκείνων, μὴ πείσας αὐτούς. πέμπτον δὲ, τὸ πολιτικὸν ἂν εἴη ἑκάστου τῶν πολιτῶν ὑβρισθὲν, δίκην ἐπικαλούμενον, οἷς δὴ δοτέον εἰς κοινὸν νόμον ἑκάστοις. ἱεροσυλίᾳ μὲν γὰρ εἴρηται συλλήβδην, βίαιός τε καὶ λάθρα ἐὰν γίγνηται, τί χρὴ πάσχειν.

II. Ὅσα δὲ λόγῳ καὶ ὅσα ἔργῳ περὶ θεοὺς ὑβρίζει τις λέγων ἢ πράττων, τὸ παραμύθιον ὑποθεμένῳ ῥητέον ἃ δεῖ πάσχειν. ἔστω δὴ τόδε· θεοὺς ἡγούμενος εἶναι κατὰ νόμους οὐδεὶς πώποτε οὔτε ἔργον ἀσεβὲς εἰργάσατο ἑκὼν, οὔτε λόγον ἀφῆκεν ἄνομον. ἀλλὰ ἓν δή τι τῶν τριῶν πάσχων, ἢ τοῦτο ὅπερ εἶπον οὐχ ἡγούμενος, ἢ τὸ δεύτερον, ὄντας, οὐ φροντίζειν ἀνθρώπων, ἢ τρίτον,

εὐπαρα-

εὐπαραμυθήτους εἶναι, θυσίαις τε καὶ εὐχαῖς παραγομένους. ΚΛ. Τί οὖν δὴ δρῶμεν ἂν ἢ καὶ λέγοιμεν πρὸς αὐτούς; ΑΘ. Ὦ 'γαθὲ, ἐπακούσωμεν αὐτῶν πρῶτον ἃ τῶν καταφρονεῖν ἡμῶν προσπαίζοντας αὐτοὺς λέγειν μαντεύομαι. ΚΛ. Ποῖα δή; ΑΘ. Ταῦτα τάχ' ἂν ἐρεσχελοῦντες εἴποιεν, ὦ ξένε Ἀθηναῖε καὶ Λακεδαιμόνιε καὶ Κνώσιε, ἀληθῆ λέγετε. ἡμῶν γὰρ οἱ μὲν τοπαράπαν θεοὺς οὐδαμῶς νομίζουσιν· οἱ δὲ, μηδὲν ἡμῶν φροντίζειν· οἱ δὲ, εὐχαῖς παράγεσθαι· οἵους ὑμεῖς λέγετε. ἀξιοῦμεν δὴ, καθάπερ ὑμεῖς ἠξιώκατε περὶ νόμων, πρὶν ἀπειλεῖν ἡμῖν σκληρῶς, ἡμᾶς πρότερον ἐπιχειρεῖν πείθειν καὶ διδάσκειν ὡς εἰσὶ θεοὶ, τεκμήρια λέγοντες ἱκανά· καὶ ὅτι βελτίους ἢ παρὰ τὸ δίκαιον ὑπό τινων δώρων παρατρέπεσθαι κηλούμενοι. νῦν μὲν γὰρ ταῦτα ἀκούοντές τε καὶ τοιαῦθ' ἕτερα τῶν λεγομένων ἀρίστων εἶναι ποιητῶν τε καὶ ῥητόρων καὶ μάντεων καὶ ἱερέων, καὶ ἄλλων πολλάκις μυρίων, οὐκ ἐπὶ τὸ μὴ δρᾶν τὰ ἄδικα τρεπόμεθα οἱ πλεῖστοι, δράσαντες δ' ἐξακεῖσθαι πειρώμεθα. παρὰ δὲ δὴ νομοθετῶν φασκόντων εἶναι μὴ ἀγρίων, ἀλλὰ ἡμέρων ἀξιοῦμεν πειθοῖ πρῶτον χρῆσθαι πρὸς ἡμᾶς, εἰ μὴ πολλῷ βελτίω τῶν ἄλλων λέγοντας περὶ θεῶν ὡς εἰσὶν, ἀλλ' οὖν βελτίω γε πρὸς ἀλήθειαν, καὶ τάχα πειθοίμεθ'

habeant, facilè tamen placari eos votis & sacrificiis opinantur. CLIN. Quid faciemus igitur? quid ad ipsos dicemus? ATHEN. Audiamus, ô bone vir, prius quid in nostrum contemptum joco quodam dicturos illos conjicio. CLIN. Quidnam dicent? ATHEN. Ità fermè in nos nugabuntur, O Athenienses hospes, vósque Lacedæmonie atque Gnosie, verè illud dicitis, quòd nostrum alii nequaquam esse deos, alii nihil nostra curare, alii muneribus facilè placari existiment. Quod igitur vos in omnibus legibus ferendis faciendum esse putavistis, hoc & nunc à vobis fieri volumus, ut scilicet ante legum minas sufficientibus signis deos esse nobis persuadeatis, nec posse illos præterquam fas est, muneribus ullis moveri. Nunc enim hæc & similia quædam audientes prædicari quotidie ab iis qui excellere putantur, poëtis, oratoribus, vatibus, sacerdotibus, aliísque permultis, ab injuria quidem facienda non removemur: sed cum fecerimus, placare deos conamur. A vobis autem qui atroces nullo modo, sed mites legum latores esse gloriamini, poscimus, ut persuasione prius adhibita, quòd dii sint, ità doceatis, ut etiam si non multo meliora quàm alii, veriora tamen loquamini. Forte namque vobis credemus.

credemus. Quare si æquum quid postulamus, morem gerite.

III. CLIN. Atqui, ô amice, facile est veritatem hanc ostendere quòd dii sint. ATHEN. Quo pacto? CLIN. Primum quidem terra, sol, sidera, ipsúmque universum, temporum quoque ornatissima varietas, annis mensibúsque distincta id ostendunt, Græcorum præterea barbarorúmque omnium consensus, deos esse fatentium. ATH. Timeo, ô beate vir, scelestos homines: timeo inquam, non erubesco, nec vereor, ne fortè vos contemnant. Vos enim differentiæ istorum causam ignoratis, & incontinentia voluptatum cupiditatúmque tantummodo adputatis impiam animos eorum vitam corruere. CLIN. Sed quænam præter ista, alia istorum causa hospes est? ATH. Quod vos ipsius expertes penitus fugit. CLIN. Quî hoc? ATHE. Ignorantia quædam certè gravissima, quæ maxima videtur esse prudentia. CLIN. Quo pacto inquis? ATH. Feruntur apud nos sermones, partim metro, partim soluta oratione conscripti, qui apud vos propter disciplinæ civilis excellentiam, ut audio, non reperiuntur. Quorum antiquissimi primam cœli aliorúmque naturam deorum factam fuisse affirmant, nec multum progressi, deorum generationem consuetudinémque inter se narrant. Quæ

ἂν ἴσως ὑμῖν. ἀλλ' ἐπιχειρεῖτε, εἴτι μέτριον λέγομεν, εἰπεῖν ἃ προκαλέμεθα.

III. ΚΛ. Οὐκοῦν ὦ ξένε δοκεῖ ῥᾴδιον εἶναι ἀληθεύοντας λέγειν ὡς εἰσὶ θεοί. ΑΘ. Πῶς; ΚΛ. Πρῶτον μὲν γῆ καὶ ἥλιος, ἄστρα τε τὰ ξύμπαντα, καὶ τὰ τῶν ὡρῶν διακεκοσμημένα καλῶς οὕτως, ἐνιαυτοῖς τε καὶ μησὶ διειλημμένα· καὶ ὅτι πάντες Ἕλληνές τε καὶ βάρβαροι νομίζουσιν εἶναι θεούς. ΑΘ. Φοβοῦμαί γε ὦ μακάριε τοὺς μοχθηροὺς (οὐ γὰρ δή ποτε εἴποιμ' ἂν ὥς γε αἰδοῦμαι) μήπως ὑμῶν καταφρονήσωσιν. ὑμεῖς μὲν γὰρ οὐκ ἴστε αὐτῶν περὶ τὴν τῆς διαφορᾶς αἰτίαν, ἀλλ' ἡγεῖσθε ἀκρατείᾳ μόνον ἡδονῶν τε καὶ ἐπιθυμιῶν ἐπὶ τὸν ἀσεβῆ βίον ὁρμᾶσθαι τὰς ψυχὰς αὐτῶν. ΚΛ. Τὸ δὲ τί πρὸς τούτοις αἴτιον ἂν ὦ ξένε εἴη; ΑΘ. Σχεδὸν ὃ παντάπασιν ὑμεῖς ἔξω ζῶντες οὐκ ἂν εἰδείητε, ἀλλὰ ὑμᾶς ἂν λανθάνοι· ΚΛ. Τί δὴ τοῦτο φράζεις τανῦν; ΑΘ. Ἀμαθία τις μάλα χαλεπὴ, δοκοῦσα εἶναι μεγίστη φρόνησις. ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘ. Εἰσὶν ἡμῖν ἐν γράμμασι λόγοι κείμενοι, οἳ παρ' ὑμῖν οὐκ εἰσὶ, δι' ἀρετὴν πολιτείας, ὡς ἐγὼ μανθάνω· οἱ μὲν, ἔν τισι μέτροις, οἱ δὲ, καὶ ἄνευ μέτρων· λέγοντες περὶ θεῶν, οἱ μὲν παλαιότατοι, ὡς γέγονεν ἡ πρώτη φύσις οὐρανοῦ, τῶν τε ἄλλων· προϊόντες δὲ τῆς ἀρχῆς οὐ πολὺ θεογονίαν διεξέρχονται, γενόμενοί τε ὡς πρὸς ἀλλήλους ὡμίλησαν. ἃ

τοῖς

τοῖς ἀκούουσιν εἰ μὲν εἰς ἄλλο τι καλῶς ἢ μὴ καλῶς ἔχοι, οὐ ῥᾴδιον ἐπιτιμᾷν παλαιοῖς οὖσιν. εἰς μέντοι γονέων τε θεραπείας καὶ τιμὰς οὐκ ἄν ἔγωγε ποτὲ ἐπαινῶν εἴποιμι, οὔτε ὡς ὠφέλιμα, οὔτε ὡς παράπαν ὀρθῶς εἴρηται. τὰ μὲν οὖν δὴ τῶν ἀρχαίων πέρι μεθείσθω καὶ χαιρέτω, καὶ ὅπῃ θεοῖσι φίλον λεγέσθω ταύτῃ· τὰ δὲ τῶν νέων ἡμῖν καὶ σοφῶν αἰτιαθήτων ὅπῃ κακῶν αἴτια. τὸ δὲ οὖν οἱ τῶν τοιούτων ἐξεργάζονται λόγοι. ἐμοῦ γὰρ καὶ σοῦ, ὅταν τεκμήρια λέγωμεν ὡς εἰσὶ θεοὶ, ταῦτα αὐτὰ προσφέροντες, ἥλιόν τε καὶ σελήνην καὶ ἄστρα καὶ γῆν, ὡς θεοὺς καὶ θεῖα ὄντα, ὑπὸ τῶν σοφῶν τούτων ἀναπεπεισμένοι ἂν λέγοιεν ὡς γῆν τε καὶ λίθους ὄντα αὐτὰ, καὶ οὐδὲν τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων φροντίζειν δυνάμενα, λόγοισι δὲ ταῦτα εὖ πως εἰς τὸ πιθανὸν περιπεμμένα.

IV. ΚΛ. Χαλεπόν γε λόγον ὦ ξένε εἰρηκὼς τυγχάνεις, εἰ γε εἷς ἦν μόνον. νῦν δὲ ὅτε πάμπολλοι τυγχάνουσιν, ἔτι χαλεπώτερον ἂν εἴη. ΑΘ. Τί οὖν δὴ τί λέγωμεν; τί χρὴ δρᾷν ἡμᾶς; πότερον ἀπολογησώμεθα οἷον κατηγορήσαντός τινος ἐν ἀσεβέσιν ἀνθρώποις ἡμῶν, φεύγουσι περὶ τῆς νομοθεσίας, λέγουσιν ὡς δεινὰ ἐργαζόμεθα; νομοθετοῦντες ὡς ὄντων θεῶν, ἢ χαίρειν ἐάσαντες, ἐπὶ τοὺς νόμους τρεπώμεθα πάλιν, μὴ καὶ τὸ προοίμιον ἡμῖν

quoniam prisca sunt, quantum ad alia quidem sive rectè, sive non rectè se habeant, repræhendere non facile est, ad cultum tamen honorémque progenitorum, nec utilia ipsa, nec vera esse fatebor. Prisca igitur dimittamus, déque illis, ut diis placet, dicamus: juniorum verò sapientum verba sicubi mala hominibus afferant, incusemus. Profectò istorum verbis illud efficitur, ut cum ego & tu hæc ipsa signa esse, quòd dii sint, asserimus, solémque ac lunam, sidera & terram, quasi deos, & res divinas in medium adducimus, tunc juvenes ab istis sapientibus aliter persuasi, terram & lapides hæc esse dicant, nullámque humanarum rerum curam habere posse: sed verbis tantum ornatis verisimiliter sermonem de istis esse digestum.

IV. CLIN. Gravem certè hospes & periculosum sermonem habuisti etiam si solummodo unus fuissem. Nunc verò eò gravior & molestior est, quò plures sunt. ATH. Quid ergo dicere, quidve facere nos oportet? Utrum quasi apud impios homines accusati simus, quòd falso deos esse legibus affirmaverimus, ad defensionem accingemur? An his demissis ad legum tractationem iterum revertemur, nè procemium le-

gum

gum nobis hoc excrescat in longum: cùm oratio brevis futura non sit, si pronis ad impietatem hominibus quæ requirunt, sufficienter ostendere voluerimus, atque etiam terrore illos à scelere amovere, demum verò quemadmodum convenit, leges ferre? CLIN. Sæpenumero in hoc brevi tempore hospes à nodis dictum est, brevitatem non esse prolixitati anteponendam. Nihil enim nos, ut dicitur, urget. Quare ridiculum simul & pravum esset, si breviora melioribus præferremus. Multùm enim conferet, si verisimili ratione sermo noster ostenderit quòd dii sint, & boni sint, justitiámque multo magis quàm homines colant. quod ferè optimum pulcherrimúmque legum omnium erit exordium. Quamobrem absque ulla molestia atque festinatione, pro viribus nihil prætermittamus, quod ad hanc rem persuadendam pertineat. ATH. Iste sermo tuus adeò te paratum promptúmque ostendit, ut ad preces votúmque videatur provocare, nec moram amplius patiatur. Verùm quomodo absque offensione esse aliquis deos differat? præsertim cùm necesse sit, graviter ferre odisséque eos, qui horum verborum nobis causam

μακρότερον γίγνηται τῶν νόμων, οὐ γὰρ βραχὺς ὁ λόγος ἐκταθεὶς ἂν γίγνοιτο, εἰ τοῖσιν ἐπιθυμοῦσιν ἀσεβεῖν, τὰ μὲν ἀποδείξαιμεν μετρίως τοῖς λόγοις, ὧν ἔφραζον δεῖν πέρι λέγειν· τὰ δὲ, εἰς φόβον τρέψαιμεν· τὰ δὲ, δυσχεραίνειν ποιήσαντες ὅσα πρέπει, μετὰ ταῦτα ἤδη νομοθετοῖμεν. ΚΛ. Ἀλλ' ὦ ξένε, πολλάκις μὲν ὥσγε ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τοῦτ' αὐτὸ εἰρήκαμεν, ὡς οὐδὲν ἐν τῷ παρόντι δεῖ προτιμᾶν βραχυλογίαν μᾶλλον ἢ μῆκος. οὐδεὶς γὰρ ἡμᾶς (τὸ λεγόμενον) ἐπείγων διώκει. γελοῖον δὴ καὶ φαῦλον τὸ περὶ τῶν βελτίστων τὰ βραχύτερα αἱρουμένους φαίνεσθαι. διαφέρει δ' οὐ σμικρὸν ἁμωσγέπως πιθανότητά τινα τοὺς λόγους ἡμῶν ἔχειν, ὡς θεοί τ' εἰσὶ καὶ ἀγαθοὶ, δίκην τιμῶντες διαφερόντως ἀνθρώπων· σχεδὸν γὰρ τοῦτο ἡμῖν ὑπὲρ ἁπάντων τῶν νόμων κάλλιστόν τε καὶ ἄριστον προοίμιον ἂν εἴη. μηδὲν οὖν δυσχεράνοντες μηδὲ ἐπειχθέντες ἥν τινα ποτὲ ἔχομεν δύναμιν εἰς πειθὼ τῶν τοιούτων λόγων, μηδὲν ἀποθέμενοι, διεξέλθωμεν εἰς τὸ δυνατὸν ἱκανῶς. ΑΘ. Εὐχήν μοι δοκεῖ παρακαλεῖν ὁ λεγόμενος ὑπὸ σοῦ νῦν λόγος, ἐπειδὴ προθύμως συντείνεις· μέλλειν δὲ οὐκέτι ἐγχωρεῖ λέγειν. φέρε δὴ, πῶς ἄν τις μὴ θυμῷ λέγοι περὶ θεῶν, ὡς εἰσίν; ἀνάγκη γὰρ δὴ χαλεπῶς φέρειν καὶ μισεῖν ἐκείνους οἳ τούτων ἡμῖν αἴτιοι τῶν λόγων γεγένηνται

καὶ γίγνονται. νῦν οὖν πειθόμενοι τοῖς μύθοις, οὓς ἐκ νέων παίδων ἔτι ἐν γάλαξι τρεφόμενοι, τροφῶν τε ἤκουον καὶ μητέρων, οἷον ἐν ἐπῳδαῖς μετά τε παιδιᾶς καὶ μετὰ σπουδῆς λεγομένους, καὶ μετὰ θυσιῶν, ἐν εὐχαῖς αὐτοὺς ἀκούοντές τε, καὶ ὄψεις ὁρῶντες ἑπομένας αὐτοῖς, ἃς ἥδιστα ὅ γε νέος ὁρᾷ τε καὶ ἀκούει πραττομένας, θυόντων ἐν σπουδῇ τῇ μεγίστῃ τῶν αὐτῶν γονέων, ὑπὲρ αὐτῶν τε καὶ ἐκείνων ἐσπουδακότων, ὡς ὅτι μάλιστα οὖσι θεοῖς εὐχαῖς προσδιαλεγομένων καὶ ἱκετείαις· ἀνατέλλοντός τε ἡλίου καὶ σελήνης καὶ πρὸς δυσμὰς ἰόντων, προκυλίσεις ἅμα καὶ προσκυνήσεις ἀκούοντές τε καὶ ὁρῶντες Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων πάντων ἐν συμφοραῖς παντοίαις ἐχομένων καὶ ἐν εὐπραγίαις, οὐχ ὡς οὐκ ὄντων, ἀλλ' ὡς ὅτι μάλιστα ὄντων, καὶ οὐδαμῇ ὑποψίαν ἐνδιδόντων ὡς οὐκ εἰσὶ θεοί. τούτων δὴ πάντων ὅσοι καταφρονήσαντες οὐδὲ ἐξ ἑνὸς ἱκανοῦ λόγου, ὡς φαῖεν ἂν ὅσοι καὶ σμικρὸν νοῦ κέκτηνται, νῦν ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς λέγειν ἃ λέγομεν, πῶς τούτους ἄν τις ἐν πρᾳέσι λόγοις δύναιτο νουθετῶν ἅμα διδάσκειν περὶ θεῶν πρῶτον ὡς εἰσί; τολμητέον δέ. οὐ γὰρ δὴ ἅμα γε δεῖ μανῆναι, τοὺς μὲν, ὑπὸ λαιμαργίας ἡδονῆς ἡμῶν, τοὺς δ' ὑπὸ τοῦ θυμοῦσθαι τοῖς τοιούτοις. ἴτω δὴ πρόρρησις τοιάδε τις ἄθυμος τοῖς οὕτω τὴν διάνοιαν διεφθαρμένοις· καὶ λέγωμεν πρᾴως, σβέσαντες τὸν θυμόν, ὡς ἑνὶ

præbuerunt. Hi certè à pueritia ad deos affirmandos eo maximè inducere animum potuerunt, quòd dum lacte nutrirentur, à nutricibus matribúsque, multa de illis joco & seriò dicta decantatáque in orationibus audiebant, & in sacrificiis videbant consentanea quæque illis fieri, quæ suavissimè pueri & vident & audiunt, dum parentes eorum summo studio pro se liberísque sacrificare, oraréque supplices, deos, quasi quàm maximè dii sint, viderent: necnon quotidie in ortu & occasu solis ac lunæ Græcos & barbaros omnes tam in rebus adversis quam secundis conspicerent, suppliciter adorare: atque ex hoc non suspicionem quòd dii non sint afferre: sed testimonium quòd sint absque controversia perhibere. At verò qui hæc omnia, nulla ratione, ut mentis compos quilibet diceret, moti despiciunt, proptereaque nos ad hæc dicenda compellunt: quo pacto eos nunc mansuetis verbis corrigere, & primùm quòd dii sint docere possumus? Audeamus tamen: nec enim decet, cùm illi voluptate perdantur, nos quoque ira in eos corrumpi. Quapropter omni concitatione animi extincta procemium ad eos qui ità mente corrupti sunt, aggrediamur: & quasi ad unum

eorum

eorum ità orationem mansuetè vertamus. O fili, juvenis adhuc es: nec dubito, quin progressio temporis faciat, ut de multis aliter quàm nunc, sentias. Expecta igitur oro, ut tunc de rebus maximis judices. Maximum autem est quod tu modò nihil arbitraris, ut rectè de diis sentientes, bene vivamus. Verum si hoc in his permagnum tibi certificavero, minimè mentiar. Non tu solus nec amici tui primi, hanc de diis opinionem habetis, sed aliqui semper, tum plures tum pauciores hoc morbo laborant. Quòd verò plurimis illorum contigit, tibi narrabo. Profectò nullus eorum ab adolescentia usque ad senectam in hac opinione quòd dii non sint perseveravit. Reliqui autem duo morbi quamvis non multis, nonnullis tamen permanserunt, quòd dii sint quidem, sed de rebus humanis nihil curent. Vel quòd curent, sed facilè precibus sacrificiisque placentur. Tu igitur si mihi credes, expectabis, donec planè constet tibi pro viribus, quid de his judicandum sit. Utque id assequaris, diligenter considerabis, sive sic sive aliter se res habeat: & à cæteris omnibus, & à legumlatore maximè sciscitaberis. Interea noli tam temerarius esse, ut impiè de diis sentias. Is enim

διαλεγόμενοι τῶν τοιούτων, Ὦ παῖ, νέος εἶ· προϊὼν δέ σε ὁ χρόνος ποιήσει πολλὰ ὧν νῦν δοξάζεις μεταβαλόντα, ἐπὶ τἀναντία τίθεσθαι. περίμεινον οὖν εἰς τότε κριτὴς περὶ τῶν μεγίστων γίγνεσθαι. μέγιστον δὲ, ὃ νῦν οὐδὲν ἡγῇ σὺ, τὸ, περὶ τοὺς θεοὺς ὀρθῶς διανοηθέντα, ζῆν καλῶς ἢ μή. πρῶτον δὲ περὶ αὐτῶν ἕν τι μέγα σοὶ μηνύων οὐκ ἄν ποτε φανείην ψευδὴς, τὸ τοιόνδε· οὐ σὺ μόνος οὐδὲ οἱ σοὶ φίλοι πρῶτοι καὶ πρῶτον ταύτην δόξαν περὶ θεῶν ἔσχετε· γίγνονται δὲ ἀεὶ πλείους ἢ ἐλάττους ταύτην τὴν νόσον ἔχοντες. τὸ δὲ τοίνυν σοὶ παραγεγονὸς αὐτῶν πολλοῖς φράζοιμ' ἂν, τὸ μηδένα πώποτε λαβόντα ἐκ νέου ταύτην τὴν δόξαν περὶ θεῶν ὡς οὐκ εἰσὶ, διατελέσαι πρὸς γῆρας μείναντα ἐν ταύτῃ τῇ διανοήσει. τὰ δύο μέντοι πάθη περὶ θεοὺς μεῖναι, πολλοῖσι μὲν οὒ, μεῖναι δὲ οὖν τισὶ, τὸ τοὺς θεοὺς εἶναι μὲν, φροντίζειν δὲ οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων· καὶ τὸ μετὰ τοῦτο, ὡς φροντίζουσι μὲν, εὐπαραμύθητοι δὲ εἰσὶ θύμασι καὶ εὐχαῖς. τὸ δὴ σαφὲς ἂν γιγνόμενόν σοι περὶ αὐτῶν κατὰ δύναμιν δόγμα, ἂν ἐμοὶ πείθῃ, περιμενεῖς ἀνασκοπῶν, εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως ἔχει· πυνθανόμενος παρά τε τῶν ἄλλων, καὶ δὴ καὶ μάλιστα καὶ παρὰ τοῦ νομοθέτου. ἐν δὲ δὴ τούτῳ τῷ χρόνῳ μὴ τολμήσῃς περὶ θεοὺς μηδὲν ἀσεβῆσαι. πειρατέον γὰρ

τοῦ τοὺς νόμους σοὶ τιθέντι νῦν, καὶ εἰς αὖθις διδάσκειν περὶ αὐτῶν τούτων ὡς ἔχει.

V. Κ. Κάλλιστ' ἡμῖν ὦ ξένε μέχρι γε τοῦ νῦν εἴρηται. Α. Παντάπασι μὲν οὖν, ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία· λελήθαμεν δ' ἡμᾶς αὐτοὺς εἰς θαυμαστὸν λόγον ἐμπεπλωκότες. Κ. Τὸν ποῖον δὴ λέγεις; Α. Τὸν παρὰ πολλοῖς δοξαζόμενον εἶναι σοφώτατον ἁπάντων λόγων. Κ. Φράζ' ἔτι σαφέστερον. Α. Λέγουσί που τινὲς ὡς πάντα ἐστὶ τὰ πράγματα γιγνόμενα, καὶ γενόμενα, καὶ γενησόμενα, τὰ μὲν, φύσει, τὰ δὲ, τέχνῃ, τὰ δὲ διὰ τύχην. Κ. Οὐκοῦν καλῶς. Α. Εἰκός γέ τοι που σοφοὺς ἄνδρας ὀρθῶς λέγειν. ἑπόμενοί γε μὴν αὐτοῖς σκεψώμεθα τοὺς ἐκεῖθεν, τί ποτε καὶ τυγχάνουσι διανοούμενοι. Κ. Πάντως. Α. Ἔοικε (φασὶ) τὰ μὲν μέγιστα αὐτῶν καὶ κάλλιστα ἀπεργάζεσθαι φύσιν καὶ τύχην, τὰ δὲ σμικρότερα, τέχνην. ἣν δὴ παρὰ φύσεως λαμβάνουσαν τὴν τῶν μεγάλων καὶ πρώτων γένεσιν ἔργων, πλάττειν καὶ τεκταίνεσθαι πάντα τὰ σμικρότερα, ἃ δὴ τεχνικὰ πάντες προσαγορεύομεν. Κ. Πῶς λέγεις; Α. Ὧδ' ἔτι σαφέστερον ἐρῶ· πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆν καὶ ἀέρα, φύσει πάντα εἶναι καὶ τύχῃ φασί· τέχνῃ δὲ οὐδὲν τούτων. καὶ τὰ μετὰ ταῦτα αὖ σώματα, γῆς τε καὶ ἡλίου καὶ σελήνης, ἄστρων τε περὶ, διὰ τούτων γεγονέναι, παντελῶς ὄντων ἀψύχων. τύχῃ δὲ φερόμενα

qui tibi leges ponit, & nunc & postea, quomodo ista se habeant, docere conabitur.

V. CLIN. Optimè hucusque hospes nobis est dictum. ATH. Prorsus est ità, ô Megille, atque Clinia. Sed in mirabilem quendam sermonem nescientes incidimus. CLIN. Quemnam? ATHE. Qui à multis sapientissimus esse putatur. CLIN. Dic clarius. ATHE. Res omnes nonnulli aiunt, quæ fiunt, quæ futuræ, quæque factæ sunt, vel natura, vel fortuna, vel arte fieri. CLIN. Et probè quidem. ATHE. Certè non absurdum est viros sapientes probè dixisse. Quare sequamur ipsos: inquiramúsque quidnam intellexerunt. CLIN. Omnino. ATHE. Maxima dicunt atque pulcherrima natura fortunáque fieri: Arte verò minora: eámque dicunt accepta à natura magnorum primorúmque operum generatione, fingere fabricaréque minora omnia, quæ artificiosa ab omnibus appellantur. CLIN. Quomodo id ais? ATHE. Sic planius dicam. Ignem, aquam, terram, aêrem, omnia hæc non arte, sed natura & fortuna esse dicunt. Corpora etiam quæ post hæc sunt: rerum terrenarum, solis, lunæ, stellarum omnium, ex istis anima prorsus carentibus facta fuisse aiunt: fortunáque quo unum-

quodque

quodque vis sua impulit lata, singula singulis, frigida calidis, sicca humidis, mollia duris, & omnino contraria contrariis, duce fortuna convenisse, ac necessariò contemperata fuisse. Hoc pacto cœlum totum, & quæ in eo sunt omnia, animalia quoque, & plantas, & anni tempora fuisse producta: non per intellectum, neque per deum aliquem, neque per artem, sed natura, ut diximus, atque fortuna. Ex quibus artem postea mortalem à mortalibus factam, posteriores quasdam res genuisse, non penitus veritatis participes, sed simulacra quædam sibi ipsis cognata, qualia pictura, musica, cæteræque artes his similes generant. Si quæ verò artes serium aliquid faciunt, eas esse quæ vim suam cum natura communicant: qualis est medicina, agricultura, gymnastica. Civilem præterea peritiam aiunt, parva quadam parte cum natura, magna verò cum arte concurrere: atque ità universam legum positionem non cum natura, sed cum arte, cujus positiones veræ non sint, convenire. CLINIAS. Quonam pacto? ATHEN: Deos, ô beate vir, non natura, sed arte & legibus, quibusdam constare volunt, eósque aliis alios, prout singuli secum consentientes lege sanxerunt. Pulchra verò vel honesta, alia natura, alia

τῇ τῆς δυνάμεως ἕκαστα ἑκάστων, ᾗ ξυμπέπτωκεν ἁρμόττοντα οἰκείως πως, θερμὰ ψυχροῖς, ἢ ξηρὰ πρὸς ὑγρά, καὶ μαλακὰ πρὸς σκληρά· καὶ πάντα ὁπόσα τῇ τῶν ἐναντίων κράσει κατὰ τύχην ἐξ ἀνάγκης συνεκεράσθη, ταύτῃ καὶ κατὰ ταῦτα οὕτω γεγεννηκέναι τόν τε οὐρανὸν ὅλον καὶ πάντα ὁπόσα κατ' οὐρανόν· καὶ ζῷα αὖ καὶ φυτὰ ξύμπαντα, ὡρῶν πασῶν ἐκ τούτων γενομένων· οὐ διὰ νοῦν (φασὶν) οὐδὲ διά τινα θεόν, οὐδὲ διὰ τέχνην· ἀλλά, ὃ λέγομεν, φύσει καὶ τύχῃ. τέχνην δὲ ὕστερον ἐκ τούτων ὑστέραν γενομένην, αὐτὴν, θνητὴν ἐκ θνητῶν, ὕστερα γεγεννηκέναι παιδείας τινάς, ἀληθείας οὐ σφόδρα μετεχούσας, ἀλλ' εἴδωλ' ἄττα ξυγγενῆ ἑαυτῶν· οἷ' ἡ γραφικὴ γεννᾷ καὶ μουσική, καὶ ὅσαι ταύταις εἰσὶ συνέριθοι τέχναι. αἳ δ' εἴ τι καὶ σπουδαῖον ἄρα γεννῶσι τῶν τεχνῶν, εἶναι ταύτας ὁπόσαι τῇ φύσει ἐκοίνωσαν τὴν αὑτῶν δύναμιν· οἷαι αὖ ἰατρικὴ καὶ γεωργικὴ καὶ γυμναστική. καὶ δὴ καὶ τὴν πολιτικὴν σμικρόν τι μέρος εἶναι φασὶ κοινωνοῦν φύσει· τέχνῃ δέ, τὸ πολύ. οὕτω δὲ καὶ τὴν νομοθεσίαν πᾶσαν, οὐ φύσει, τέχνῃ δέ· ἧς οὐκ ἀληθεῖς εἶναι τὰς θέσεις. ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘ. Θεούς, ὦ μακάριε, εἶναι πρῶτόν φασιν οὗτοι τέχνῃ, οὐ φύσει, ἀλλά τισι νόμοις· καὶ τούτους ἄλλους ἄλλοις, ὅπῃ ἕκαστοι ἑαυτοῖσι συνωμολόγησαν νομοθετούμενοι. καὶ δὴ καὶ τὰ καλά, φύσει μὲν ἄλλα εἶναι,

νόμῳ δ' ἔτερα. τὰ δὲ δὴ δίκαια οὐδ' εἶναι τοπαράπαν, φύσει, ἀλλ' ἀμφισβητοῦντας διατελεῖν ἀλλήλοις καὶ μετατιθεμένους ἀεὶ ταῦτα. ἃ δ' ἂν μετάθωνται καὶ ὅταν, τότε κύρια ἕκαστα εἶναι, γιγνόμενα τέχνῃ καὶ τοῖς νόμοις, ἀλλ' οὐ δή τινι φύσει. ταῦτ' ἐστὶν, ὦ φίλοι, ἅπαντα ἀνδρῶν σοφῶν παρὰ νέοις ἀνθρώποις, ἰδιωτῶν τε καὶ ποιητῶν, φασκόντων εἶναι τὸ δικαιότατον ὅ, τι τις ἂν νικᾷ βιαζόμενος. ὅθεν ἀσέβειαί τε ἀνθρώποις ἐμπίπτουσι νέοις, ὡς οὐκ ὄντων θεῶν οἵους ὁ νόμος προστάττει διανοεῖσθαι δεῖν· στάσεις τε διὰ ταῦτα ἑλκόντων πρὸς τὸν κατὰ φύσιν ὀρθὸν βίον, ὅς ἐστι τῇ ἀληθείᾳ κρατοῦντα ζῆν τῶν ἄλλων, καὶ μὴ δουλεύοντα ἑτέροισι κατὰ νόμον.

VI. K. Οἷον διελήλυθας, ὦ ξένε, λόγον, καὶ ὅσην λώβην ἀνθρώπων νέων δημοσίᾳ πόλεσί τε καὶ ἰδίοις οἴκοις. A. Ἀληθῆ μέντοι λέγεις, ὦ Κλεινία. τί οὖν οἴει χρῆναι δρᾷν τὸν νομοθέτην, οὕτω τούτων πάλαι παρεσκευασμένων; ἢ μόνον ἀπειλεῖν στάντα ἐν τῇ πόλει ξύμπασι τοῖς ἀνθρώποις, ὡς, εἰ μὴ φήσουσιν εἶναι θεοὺς καὶ διανοηθήσονται, δοξάζοντες τοιούτους οἵους φησὶν ὁ νόμος; καὶ περὶ καλῶν καὶ δικαίων, καὶ περὶ ἁπάντων τῶν μεγίστων, ὁ αὐτὸς λόγος, ὅσα τε πρὸς ἀρετὴν τείνει καὶ κακίαν· ὡς δεῖ ταῦτα οὕτω πράττειν, διανοουμένους ὅπῃπερ ἂν ὁ νομοθέτης

lege consistere. Sed justa natura minimè esse: imo verò homines de his semper invicem disceptare, & nova quotidie constituere: & quæ nuper statuerunt, quatenus illis sic placet, eatenus esse justa, non natura quidem, sed arte & legibus stabilita. Hæc sunt, ô amici, quæ sapientes viri, tum poëtæ tum scriptores, aliis junioribus tradiderunt, dicentes justam esse eam possessionem, quæ vi & victoria comparatur. Unde junioribus impietas innascitur, ut credant non esse deos, quales credere leges jubent. Hinc etiam seditiones oriuntur, per quas ad eam homines vitam quasi secundum naturam rectam trahuntur, qua ità vivant, ut cæteros vincant, nec secundum leges aliis serviant.

VI. CLINIAS. O qualem hospes rem narrasti, qualémque pestem juvenum & publicè civitatibus, & privatim domibus suis illatam? ATHEN. Vera narras, ô Clinia. Sed cùm ità res se habeat, quid legumlatori agendum censes? An solum minari omnibus hominibus debet? eos omnino pœnas daturos, nisi deos esse credant, talésque opinentur, quales à legibus traduntur: déque honestis & justis & maximis quibúsque rebus, ac de virtute & pravitate, ità omnino arbitrentur & agant, ut legumlator præscripserit.

scripserit. Si igitur non paruerint, alios mortis supplicio, alios plagis & vinculis, alios dedecore, alios exilio, egestatéque puniendos. Itáne minabitur quidem tantum legumlator, ut autem in legumlatione persuasionem minis adjungat, qua mitiget, nihil curabit? CLIN. Minimè hospes, sed siqua in hujuscemodi rebus vel modica persuasio inveniri potest, non debet legumlator qui modò alicujus pretii sit, labore indè deterreri, sed quàm maximo, ut dicitur, clamore potest, priscæ legi auxilium ferre, rationibúsque ostendere quòd dii sunt, & quæcunque ipse paulo antè dicebas: atque ipsi legi & arti itá suffragari, ut vel natura, vel non minus quàm natura constare affirmet, cùm mentis ipsius proles sint, ut recta ratio monstrat: quam tu modò dicere mihi videris, & ego credo. ATHEN. O promptissimi animi Clinia, nonne arduum est, ea rationibus prosequi, quæ itá per omnes divulgata sunt, ipsáque prolixa sunt, nec brevitatem patiuntur? CLINIAS. Quid hospes? cùm tam multa de ebrietate & musica dicerentur, eam prolixitatem æquo animo tulimus: de diis verò talibúsque rebus plura dicentem non auscultabimus? Enimvero legumlationi prudenter dispositæ, magnum hinc patrocinium est futurum, cùm legum mandata literis tradita quæ toto tempore futuro redargutioni subjecta esse solent,

ὑφηγήσηται γράφων. ὃς δ' ἂν μὴ παρέχηται ἑαυτὸν τοῖς νόμοις εὐπειθῆ, τὸν μὲν δεῖν τεθνάναι, τὸν δέ τινα πληγαῖς καὶ δεσμοῖς, τὸν δὲ, ἀτιμίαις, ἄλλους δὲ πενίαις κολάζεσθαι καὶ φυγαῖς. πειθὼ δὲ τοῖς ἀνθρώποις, ἅμα τιθέντα αὐτοῖς τοὺς νόμους, μηδεμίαν ἔχειν τοῖς λόγοις προσάπτοντα εἰς δύναμιν ἡμερῶν; K. Μηδαμῶς, ὦ ξένε· ἀλλ' εἴπερ τυγχάνει γε ἔτι καὶ σμικρὰ πειθώ τις περὶ τὰ τοιαῦτα; δεῖ μηδαμῇ κάμνειν τόν γε ἄξιον καὶ σμικροῦ νομοθέτην· ἀλλὰ πᾶσαν (τὸ λεγόμενον) φωνὴν ἱέντα, τῷ παλαιῷ νόμῳ ἐπίκουρον γίγνεσθαι λόγῳ ὡς εἰσὶ θεοί· καὶ ὅσα νῦν δὴ διῆλθες σὺ, καὶ δὴ καὶ νόμῳ αὐτῷ βοηθῆσαι καὶ τέχνῃ. ὡς ἐστὸν φύσει ἢ φύσεως οὐχ ἧττον, εἴπερ νοῦ γέ ἐστι γεννήματα, κατὰ λόγον ὀρθὸν ὅν σύ τε λέγειν μοὶ φαίνῃ καὶ ἐγώ σοι πιστεύω τανῦν. A. Ὦ προθυμότατε Κλεινία, τί δ' οὐ χαλεπά τέ ἐστι ξυνακολουθεῖν λόγοις εἰς πλήθη λεγόμενα, μήκη τε αὖ κέκτηται διωλύγια; K. Τί δὲ ὦ ξένε; περὶ μέθης μὲν καὶ μουσικῆς οὕτω μακρὰ λέγοντας ἡμᾶς αὐτοὺς περιεμείναμεν, περὶ θεῶν δὲ καὶ τῶν τοιούτων οὐχ ὑπομενοῦμεν; καὶ μὴν καὶ νομοθεσίᾳ γέ ἐστί που τῇ μετὰ φρονήσεως μεγίστη βοήθεια, διότι τὰ περὶ νόμους προστάγματα ἐν γράμμασι τεθέντα ὡς δώσοντα εἰς πάντα χρόνον

ἔλεγχον, πάντως ἠρεμεῖ. ὥστε οὔτ' εἰ χαλεπὰ κατ' ἀρχὰς ἀκούειν ἐστὶ, φοβητέον ἄγ' ἔσται καὶ τῷ δυσμαθεῖ πολλάκις ἐπανιόντι σκοπεῖν· οὔτε εἰ μακρὰ, ὠφέλιμα δὲ, διὰ ταῦτα λόγον οὐδαμῇ ἔχει, οὐδὲ ὅσιον ἔμοιγε εἶναι φαίνεται τὸ μὴ οὐ βοηθεῖν τούτοις τοῖς λόγοις πάντα ἄνδρα κατὰ δύναμιν. ΜΕ. Ἄριστα, ὦ ξένε, δοκεῖ λέγειν Κλεινίας. Α. Καὶ μάλα γε, ὦ Μέγιλλε· ποιητέον τε ὡς λέγει. καὶ γὰρ εἰ μὴ κατεσπαρμένοι ἦσαν οἱ πιστοὶ λόγοι ἐν τοῖς πᾶσιν ὡς ἔπος εἰπεῖν ἀνθρώποις, οὐδὲν ἂν ἔδει τῶν ἐπαμυνούντων λόγων ὡς εἰσὶ θεοί· νῦν δὲ ἀνάγκη. νόμοις οὖν διαφθειρομένοις τοῖς μεγίστοις ὑπὸ κακῶν ἀνθρώπων τίνα καὶ μᾶλλον προσήκει βοηθεῖν ἢ νομοθέτην; ΚΛ. Οὐκ ἔστιν.

VII. Α. Ἀλλὰ δὴ λέγε μοι πάλιν Κλεινία καὶ σύ. κοινωνὸν γὰρ δεῖ σε εἶναι τῶν λόγων. κινδυνεύει γὰρ ὁ λέγων ταῦτα, πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆν καὶ ἀέρα, πρῶτα ἡγεῖσθαι τῶν πάντων εἶναι, καὶ τὴν φύσιν ὀνομάζειν ταῦτα αὐτὰ, ψυχὴν δὲ ἐκ τούτων ὕστερον. ἔοικε δὲ οὐ κινδυνεύειν ἀλλὰ ὄντως σημαίνειν ταῦτα ἡμῖν τῷ λόγῳ. Κ. Πάνυ μὲν οὖν. Α. Ἆρ' οὖν, πρὸς Διὸς, οἷον πηγήν τινα ἀνοήτου δόξης ἀνευρήκαμεν ἀνθρώπων ὁπόσοι πώποτε τῶν περὶ φύσεως ἐφήψαντο ζητημάτων; σκόπει, πάντα λό-

sic comprobata quiescant. Quare terreri non debemus, si auditu ardua principio sunt, quæ vel tardi ingenii homines sæpius repetendo animadvertere poterunt. Hæc igitur licet prolixa, si modò utilia sunt, non videntur abjicienda. Nec æquum est hos sermones pro viribus non defendere. MEGIL. Optimè mihi hospes Clinia loqui videtur. A. Et maximè quidem, ô Megille: quare faciendum est, ut dicit. Profectò nisi sermones isti inter omnes, ut ità dixerim, homines vulgati essent, nihil opus esset, deos esse rationibus demonstrare. Nunc verò necesse est. Cùm igitur maximæ leges ab improbis hominibus corrumpantur, cujusnam magis quàm legumlatoris officium est, auxilium ferre? C. Nullius certé.

VII. A. Verùm dic mihi Clinia, participem enim te rationis hujus esse oportet. Nonne qui hæc dicit, ignem, terram, aquam, & aerem, prima omnium putare videtur? atque hæc eadem naturam vocare, & ex his posteriorem animam arbitrari? Imò non videtur solùm, sed ista nobis oratione sua verè significat. C. Ità prorsus. ATHE. Num igitur per Jovem quasi fontem quendam invenimus stultæ illorum opinionis, qui nunquàm quæstiones rerum naturalium attigerunt? Considera obsecro,& rationem omnem

scrutare

ſcrutare. Non enim parum intereſt, ſi oſtenderimus eos qui impiis rationibus innituntur, cæteróſque ad impietatem trahunt, non rectè, ſed perversè diſſerere. Mihi igitur de his ità videtur. C. Probè dicis, ſed coneris iſta oſtendere. A. At videbor rationibus uti non conſuetis. CLIN. Nè verearis, hoſpes. Intelligo enim quòd putabas longè te à propoſito ferendarum legum abire, ſi diſputationem hanc ingrediamur. Verùm ſi non aliter convincere poſſumus rectè ſe habere quæ de diis ſecundum legem modò dicuntur, dicendum eſt omnino. ATH. Dicam jam novam hanc penè inauditámque rationem. Quod generationis corruptioniſque omnium prima cauſa eſt, non primum, ſed poſterius factum illi ſermones affirmarunt, qui animos impios effecerunt. Quod verò poſterius, id prius. Quare veram deorum ſubſtantiam ignorarunt. C. Nondum intelligo. A. Qualis anima ſit, & quam habeat vim, omnes fermè ignoraſſe videntur, tum quo ad alia tum quo ad ejus generationem, quòd ante omnia corpora nata ſit, & tranſmutationis decoríſque corporum ipſa ſit maximè omnium princeps. Si hæc ità ſint, nonne quæ animæ ipſius propria ſunt, neceſſariò priora his erunt, quæ ad

γον ἐξετάζων. οὐ γὰρ δὴ σμικρόν γε τὸ διαφέρειν εἰ φανεῖεν λόγων ἁπτόμενοι ἀσεβῶν, ἄλλοις τε ἐξάρχοντες, μηδὲ εὖ τοῖς λόγοις ἀλλ' ἐξημαρτημένως χρώμενοι. δοκεῖ τοίνυν μοὶ ταῦτα οὕτως ἔχειν. K. Εὖ λέγεις· ἀλλ' ὅπῃ, πειρῶ φράζειν. A. Ἔοικε τοίνυν ἀηθεστέρων ἁπτέον εἶναι λόγων. K. Οὐκ ὀκνητέον, ὦ ξένε. μανθάνω γὰρ ὡς νομοθεσίας ἐκτὸς οἰήσῃ βαίνειν, ἐὰν τῶν τοιούτων ἁπτώμεθα λόγων. εἰ δέ ἐστι μηδαμῇ ἑτέρως συμφωνῆσαι τοῖς νῦν κατὰ νόμον λεγομένοις θεοῖς ὡς ὀρθῶς ἔχουσιν, ἢ ταύτῃ, λεκτέον, ὦ θαυμάσιε, καὶ ταύτῃ. A. Λέγοιμ' ἄν, ὡς ἔοικεν, ἤδη σχεδὸν οὐκ εἰωθότα λόγον τινὰ τόνδε· ὃ πρῶτον γενέσεως καὶ φθορᾶς αἴτιον ἁπάντων, τοῦτο οὐ πρῶτον ἀλλὰ ὕστερον ἀπεφήναντο εἶναι γεγονὸς οἱ τὴν τῶν ἀσεβῶν ψυχὴν ἀπεργασάμενοι λόγοι· ὃ δὲ ὕστερον, πρότερον. ὅθεν ἡμαρτήκασι περὶ θεῶν τῆς ὄντως οὐσίας. K. Οὔπω μανθάνω. A. Ψυχήν, ὦ ἑταῖρε, ἠγνοηκέναι κινδυνεύουσι μὲν ὀλίγου ξύμπαντες οἷόν τε ὂν τυγχάνει καὶ δύναμιν ἣν ἔχει· τῶν τε ἄλλων αὐτῆς περὶ, καὶ δὴ καὶ γενέσεως, ὡς ἐν πρώτοις ἐστὶ, σωμάτων ἔμπροσθεν πάντων γενομένη, καὶ μεταβολῆς τε αὐτῶν καὶ μετακοσμήσεως ἁπάσης ἄρχει, παντὸς μᾶλλον. εἰ δὲ ἔστι ταῦτα οὕτως, ἆρ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης τὰ ψυχῆς συγγενῆ, πρότερα ἂν εἴη γεγονότα τῶν

σώματι

σώματι προσηκόντων, οὔσης ταύτης πρεσβυτέρας ἢ σώματος; ΚΛ. Ἀνάγκη. Α. Δόξα δὴ καὶ ἐπιμέλεια καὶ νοῦς καὶ τέχνη καὶ νόμος, σκληρῶν καὶ μαλακῶν καὶ βαρέων καὶ κούφων πρότερα ἂν εἴη· καὶ δὴ καὶ τὰ μεγάλα καὶ πρῶτα ἔργα καὶ πράξεις, τέχνης ἂν γίγνοιτο, ὄντα ἐν πρώτοις· τὰ δὲ φύσει, καὶ φύσις (ἣν οὐκ ὀρθῶς ἐπονομάζουσιν αὐτὸ τοῦτο) ὕστερα καὶ ἀρχόμενα ἂν ἐκ τέχνης εἴη καὶ νοῦ. Κ. Πῶς; Α. Οὐκ ὀρθῶς φύσιν βούλονται λέγειν γένεσιν τὴν περὶ τὰ πρῶτα. εἰ δὲ φανήσεται ψυχὴ πρῶτον, οὐ πῦρ οὐδὲ ἀήρ, ψυχὴ δ' ἐν πρώτοις γεγενημένη, σχεδὸν ὀρθότητα λέγοιτ' ἂν εἶναι διαφερόντως, ὅτι φύσει ταῦτ' ἔσθ' οὕτως ἔχοντα· ἂν ψυχήν τις ἐπιδείξῃ πρεσβυτέραν οὖσαν σώματος, ἄλλως δὲ οὐδαμῶς. ΚΛ. Ἀληθέστατα λέγεις.

corpus pertinent, cùm ipsa corpore sit antiquior? CLIN. Necesse est. ATHEN. Ergo opinio, cura, intellectus & ars & lex, duris & mollibus, gravibus atque levibus priora sunt. Quare ingentia & prima opera, operationésque ipsæ artis in primis erunt: quæ verò natura sunt, & natura ipsa, quam non rectè sic appellant, posterius sunt, & artem intellectúmque sequuntur. CLIN. Cur? ATHEN. Non rectè naturam generationem circa prima dicere volunt, primáque ponunt corpora. Si autem non ignis, nec aër, sed anima primò esse videbitur, anima ipsa corpore antiquior rectissimè affirmabitur: & hæc ipsa ità natura constare, si animam corporibus antiquiorem esse constiterit: aliter verò nequaquam. CLIN. Vera loqueris.

VIII. Α. Οὐκοῦν τὰ μετὰ ταῦτα ἐπ' αὐτὸ δὴ τοῦτο στελλώμεθα. ΚΛ. Τί μήν; ΑΘ. Φυλάττωμεν δὴ παντάπασιν ἀπατηλὸν λόγον, μή πῃ πρεσβύτας ἡμᾶς ὄντας νεοπρεπὴς ὢν παραπείσῃ, καὶ διαφυγὼν, καταγελάστους ποιήσῃ· καὶ δόξωμεν, μείζονα ἐπιβαλλόμενοι, καὶ τῶν σμικρῶν ἀποτυχεῖν. σκοπεῖτε οὖν, εἰ καθάπερ ποταμὸν ἡμᾶς ἔδει τρεῖς ὄντας διαβαίνειν ῥέοντα σφόδρα, νεώτατος ἐγὼ τυγχάνων ὑμῶν καὶ πολλῶν ἔμπειρος ῥευμάτων, εἶπον ὅτι πρῶτον ἐμὲ

VIII. ATHE. Num deinceps ad hæc ità pergemus? CLIN. Ità prorsus. ATH. Rationem cavillatoriam fallacémque fugiamus, nè si fortè juvenilis ipsa nos senes fefellerit, ridiculos reddat, videamúrque magna aggressi, nè parva quidem consecuti fuisse. Si amnem profundum rapidúmque tres ipsi transire vellemus, & ego junior vobis, fluctúsque magis expertus, dicerem, periculum me primum

vobis

vobis in tuto relictis facere oportere, utrum transiri fluvius à vobis senioribus possit, an non, & postea facto periculo, aut adhortari vos ad transitum, aut si transiri non possit, me solum periculum subiisse, modestè loqui viderer. Non aliter modò cùm ratio profundior adeunda sit, ferméque vestris viribus non accessibilis, nè vertiginem tenebrásque vobis faciat, ad eas vos quæstiones deducens, quibus consueti non estis, atque hoc pacto dedecore tristitiáque afficiat, periculum in me primo ita faciundum censeo, ut & meipsum interrogem, & mihi ipsi respondeam, & hoc pacto vobis in tuto audientibus, totam hanc de anima disputationem pertranseam, qua prior esse corpore ostendatur. CLIN. Optimè hospes loqui videris, facitóque, ut dicis. ATHEN. Age igitur modò magis quàm unquam deum omni studio invocemus, cùm deos esse diligenter demonstrare conemur, rationémque ingrediamur, rudentibus tutissimè tensis. In hac autem disputatione, interrogationibus hujusmodi sic securissimè respondere videor, siquis roget, O hospes, stántne omnia, nihílque movetur: an contrà, stat nihil, cuncta moventur? vel aliqua moventur, aliqua perma-

χρῆναι πειραθῆναι κατ' ἐμαυτὸν, καταλιπόντα ὑμᾶς ἐν ἀσφαλεῖ, σκέψασθαι εἰ διαβατός ἐστι πρεσβυτέροις οὖσι καὶ ὑμῖν, ἢ πῶς ἔχει· καὶ φανέντος μὲν ταύτῃ, καλεῖν ὑμᾶς τότε, καὶ συνδιαβιβάζειν ἐμπειρίᾳ· εἰ δὲ ἄβατος ἦν, ὡς ὑμῖν, ἐν ἐμοὶ τὸν κίνδυνον γεγονέναι· μετρίως ἂν ἐδόκουν λέγειν. καὶ δὴ καὶ νῦν ὁ μέλλων ἐστὶ λόγος σφοδρότερος, καὶ σχεδὸν ἴσως ἄβατος, ὡς τῇ σφῶν ῥώμῃ· μὴ δὴ σκοτοδινίαν ἴλιγγόν τε ὑμῖν ἐμποιήσῃ, παραφερόμενός τε καὶ ἐρωτῶν ἀήθεις ὄντας ἀποκρίσεων· εἶτ' ἀσχημοσύνην ἀπρεπεῖάν τε ἐντέκῃ ἀηδῆ· δοκεῖ δή μοι χρῆναι ποιεῖν οὑτωσὶ τανῦν ἐμέ· ἀνερωτᾶν πρῶτον ἐμαυτὸν, ἀκουόντων ὑμῶν ἐν ἀσφαλεῖ, καὶ μετὰ ταῦτα ἀποκρίνασθαι πάλιν ἐμέ· καὶ τὸν λόγον ἅπαντα οὕτω διεξελθεῖν, ἄχριπερ ἂν ψυχῆς πέρι διαπερανθῇ, καὶ δείξῃ πρότερον ὂν ψυχὴν σώματος. ΚΛ. Ἄριστ' ὦ ξένε, δοκεῖς ἡμῖν εἰρηκέναι· ποίει τε ὡς λέγεις. Α. Ἄγε δὴ, θεὸν εἴποτε παρακλητέον ἡμῖν, νῦν ἔστω τοῦτο οὕτω γιγνόμενον· ἐπὶ γὰρ ἀπόδειξιν ὡς εἰσὶ τὴν αὐτῶν, πάσῃ σπουδῇ παρακεκλήσθων. ἐχόμενοι δὲ ὥς τινος ἀσφαλοῦς πείσματος, ἐπιβαίνωμεν εἰς τὸν νῦν λόγον. καί μοι ἐλεγχομένῳ περὶ τὰ τοιαῦτα ἐρωτήσεσι τοιαῖσδε, ἀσφαλέστατα ἀποκρίνεσθαι φαίνεται. κατὰ δὲ, ὦ ξένε, ὁπόταν φῇ τις, ἆρα ἕστηκε μὲν πάντα, κινεῖται δὲ οὐδέν; ἢ τοῦτο πᾶν τοὐναντίον; ἢ τὰ μὲν αὐτῶν κινεῖται, τὰ δὲ μένει;

Τὰ μὲν κινεῖταί που, φήσω, τὰ δὲ μένει. Μῶν οὖν οὐκ ἐν χώρᾳ τινὶ τά τε ἑστῶτα ἕστηκε, καὶ τὰ κινούμενα κινεῖται; Πῶς γὰρ οὔ; Καὶ τὰ μέν γε ἐν μιᾷ ἕδρᾳ που ἂν τοῦτο δρῴη, τὰ δὲ, ἐν πλείοσι. Τὰ τὴν τῶν ἑστώτων ἐν μέσῳ λαμβάνοντα δύναμιν, λέγεις (φήσομεν) ἐν ἑνὶ κινεῖσθαι, καθάπερ ἡ τῶν ἑστάναι λεγομένων κύκλων στρέφεται περιφορά; Ναί. Μανθάνομεν δέ γε ὡς ἐν ταύτῃ τῇ περιφορᾷ τὸν μέγιστον καὶ τὸν σμικρότατον κύκλον ἅμα περιάγουσα ἡ τοιαύτη κίνησις, ἀνάλογον ἑαυτὴν διανέμει σμικροῖς τε καὶ μείζοσιν, ἐλάττων τε οὖσα καὶ πλείων κατὰ λόγον. διὸ δὴ τῶν θαυμαστῶν ἁπάντων πηγὴ γέγονεν, ἅμα μεγάλοις καὶ σμικροῖς κύκλοις βραδυτῆτάς τε καὶ τάχη ὁμολογούμενα πορεύουσα, ἀδύνατον ὡς ἄν τις ἐλπίσειε γίγνεσθαι πάθος. Ἀληθέστατα λέγεις. τὰ δέ γε κινούμενα ἐν πολλοῖς φαίνῃ μοι λέγειν, ὅσα φορᾷ κινεῖται μεταβαίνοντα εἰς ἕτερον ἀεὶ τόπον· καὶ τοτὲ μὲν, ἔστιν ὅτε βάσιν ἑνὸς κεκτημένα τινὸς κέντρου, τοτὲ δὲ πλείονα, τῷ περικυλινδεῖσθαι. προστυγχάνοντα δ' ἑκάστοτε ἑκάστοις, τοῖς ἑστῶσι μὲν διασχίζεται, τοῖς δ' ἀλλήλοις ἐξ ἐναντίας ἀπαντῶσι καὶ φερομένοις εἰς ἓν γιγνόμενα μέσα τε καὶ μεταξὺ τῶν τοιούτων, συγκρίνεται. λέγω γὰρ οὖν ταῦτα οὕτως ἔχοντα ὡς σὺ λέγεις. καὶ μὴν καὶ συγκρινόμενα

nent? Huic utique respondebo manere alia, alia verò moveri. Nonne in aliquo loco stant & moventur? Quidni? Nonnulla in una sede id faciunt, nonnulla in pluribus. Eáne dicis quæ stantium in medio vires capiunt, in uno moveri: quemadmodum circuli stare dicuntur, licet circumferentia eorum vertatur? Ità prorsus. Intelligimus autem quod in hac circumferentia, cum hujusmodi motus maximum simul minimúmque circulum circumducat, secundum proportionem, se ipsum majoribus minoribúsque dispertit: & ipse quoque proportione servata major est & minor. Propterea cunctorum factus est fons mirabilium. Unà enim cum magnis parvísque circulis velocitates tarditatésque convenientes ità transigit, ut incredibile quiddam peragere videatur. Vera narras. In multis verò moveri, dicere mihi videris, quæcunque ex alio in alium semper transeunt locum: & nonnunquam alicujus centri unius obtinent basim, nonnunquam plura: eò quòd circumvolvantur: & cùm singula sibi invicem passim occurrant, si stantibus resistentibúsque obvia fiunt, scinduntur: si verò contrà latis, unum facta tam hæc quàm ipsorum intermedia conjunguntur, atque condensantur. Fateor utique hæc ità se habere, ut tu ais. Atqui conjuncta densa-

densatáque augentur, disjuncta verò rarefactaque minuuntur, quando prior singulorum habitus permanet: quando verò non permanet, propter utraque corruptio sequitur. Fit igitur omnium generatio, quando passio quædam fit: cùm videlicet principium capto incremento ad secundam perveniat translationem, & ab hac in proximam: cúmque ad tres usque pervenerit, in sentientibus sensum habuerit. Hac ergo transmutatione atque translatione quodlibet gignitur. Verè autem est, quando permanet. Quod si in alium habitum permutatum sit, jam penitus est corruptum. Species motuum omnes præter duas, ô amici, jam diximus. CLIN. Quas illas? ATHEN. Illos, ô bone vir, motus nondum diximus, quorum pene gratia tota hæc consideratio est. CLIN. Dic planius. ATHENIENS. Animæ gratia disputationem hanc aggressi sumus. CLINIAS. Maximé. ATHEN. Sit ergo alter motus, quo quid alia semper movere potest quidem: seipsum verò non potest. Alter quo quid & seipsum semper & alia potest movere, conjungendo, disjungendo, augendo, & contrà: generando præterea & corrumpendo. Qui motus à cæteris omnibus est distinctus. CLIN. Sint ut vis. ATHEN. Nonne motum illum nonum ponemus: quo aliquid ab alio movetur, & alia movet? De-

μὲν αὐξάνεται, διακρινόμενα δὲ φθίνει τότε ὅταν ἡ καθεστηκυῖα ἑκάστων ἕξις διαμένῃ· μὴ μενούσης δὲ αὐτῆς, δι᾽ ἀμφότερα ἀπόλλυται. γίγνεται δὴ πάντων γένεσις, ἡνίκ᾽ ἂν τι πάθος ᾖ· δῆλον ὡς ὁπόταν ἀρχὴ λαβοῦσα αὔξην, εἰς τὴν δευτέραν ἔλθῃ μετάβασιν· καὶ ἀπὸ ταύτης εἰς τὴν πλησίον· καὶ μέχρι τριῶν ἐλθοῦσα, αἴσθησιν σχῇ τοῖς αἰσθανομένοις. μεταβάλλον μὲν οὖν οὕτω καὶ μετακινούμενον γίγνεται πᾶν. ἔστι δὲ ὄντως ὄν, ὁπόταν μένῃ· μεταβαλὸν δὲ εἰς ἄλλην ἕξιν, διέφθαρται παντελῶς. ἆρ᾽ οὖν κινήσεις πάσας εἰρήκαμεν ὡς ἐν εἴδεσι λαβεῖν μετ᾽ ἀριθμοῦ, πλήν γε, ὦ φίλοι, δυοῖν; ΚΛ. Ποίαιν δή; Α. Σχεδὸν, ὦ 'γαθὲ, ἐκείναιν, ὧν ἕνεκα πᾶσα ἡμῖν ἐστὶν ἡ σκέψις τανῦν. Κ. Λέγε σαφέστερον. Α. Ψυχῆς ἦν ἕνεκά που; Κ. Πάνυ μὲν οὖν. Α. Ἔστω τοίνυν ἡ μὲν ἕτερα δυναμένη κινεῖν κίνησις, ἑαυτὴν δὲ ἀδυνατοῦσα ἀεί, μία τις· ἡ δ᾽ ἑαυτήν τ᾽ ἀεὶ καὶ ἕτερα δυναμένη κατά τε συγκρίσεις ἔν τε διακρίσεσιν, αὔξαις τε καὶ τῷ ἐναντίῳ, καὶ γενέσεσι καὶ φθοραῖς, ἄλλη μία τις αὖ τῶν πασῶν κινήσεων. Κ. Ἔστω γὰρ οὖν. Α. Οὐκοῦν τὴν μὲν ἕτερον ἀεὶ κινοῦσαν, καὶ μεταβαλλομένην ὑφ᾽ ἑτέρου, θήσομεν ἐνάτην αὖ, τήν τε ἑαυτὴν

ἑαυτὴν κινοῦσαν καὶ ἕτερα, ἐναρμόττουσαν πᾶσι μὲν ποιήμασι, πᾶσι δὲ παθήμασι, καλουμένην δὲ ὄντως τῶν ὄντων πάντων μεταβολὴν καὶ κίνησιν· ταύτην δὲ, δεκάτην σχεδὸν ἐροῦμεν. K. Παντάπασι μὲν οὖν.

IX. A. Τῶν δὴ δέκα μάλιστα ἡμῖν κινήσεων τίνα προκρίναιμεν ὀρθότατα πασῶν ἐρρωμενεστάτην τε εἶναι καὶ πρακτικὴν διαφερόντως; K. Μυρίῳ ἀνάγκη που φάναι διαφέρειν τὴν αὐτὴν δυναμένην κινεῖν, τὰς δὲ ἄλλας πάσας, ὑστέρας. A. Εὖ λέγεις. ἆρ' οὖν ἡμῖν τῶν νῦν οὐκ ὀρθῶς ῥηθέντων μεταθετέον ἓν ἢ καὶ δύο; K. Ποῖα φῄς; A. Τὸ τῆς δεκάτης ῥηθὲν, σχεδὸν οὐκ ὀρθῶς εἴρηται. K. Πῇ; A. Πρῶτον γενέσει τέ ἐστι καὶ ῥώμῃ, κατὰ λόγον· τὸ δὲ μετὰ τοῦτο ἔχομεν τούτου δεύτερον, ἄρτι ῥηθὲν ἀτόπως ἔνατον. K. Πῶς λέγεις; A. Ὧδε. ὅταν ἕτερον ἄλλο ἡμῖν μεταβάλλῃ, καὶ τοῦτο, ἄλλο ἕτερον ἀεὶ τῶν τοιούτων ἆρα ἔσται ποτέ τι πρῶτον μεταβάλλον; καὶ πῶς ὅταν ὑπ' ἄλλου κινῆται; τοῦτ' ἔσται ποτὲ τῶν ἀλλοιούντων πρῶτον; ἀδύνατον γάρ. ἀλλ' ὅταν ἄρα αὐτὸ αὑτὸ κινῆσαν ἕτερον ἀλλοιώσῃ, τὸ δ' ἕτερον ἄλλο, καὶ οὕτω δὴ χίλια ἐπὶ μυρίοις γίγνηται τὰ κινηθέντα· μῶν ἀρχή τις αὐτῶν ἔσται τῆς κινήσεως ἁπάσης ἄλλη, πλὴν ἡ τῆς αὐτῆς αὑτὴν κινη-

cimum verò collocabimus illum quo & se movet & alia: qui certè omnibus actionibus & passionibus se accommodat: rerúmque omnium quæcunque sint, revera motus & transmutatio nuncupatur? CLIN. Ità prorsus.

IX. ATHEN. Quem potissimum ex decem motibus cæteris omnibus tanquam robustissimum & efficacissimum præponemus? CLIN. Necesse est eum quo quid & se & alia movere potest, longissimo intervallo præcedere, cæteros autem omnes esse longè posteriores. ATHEN. Probè dicis. Sed unum vel duo non rectè locata, aliter ponenda sunt? CLIN. Quænam? ATH. Quod de motu decimo diximus, non rectè est dictum. CLIN. Quare? ATHEN. Quia qui decimo enumeratus est, tam generatione quàm robore secundum rationem primus est. Secundus verò, quem nono absurdè loco enumeravimus. CLIN. Quomodo hæc dicis? ATH. Sic. quando aliud ab alio movetur: idque rursus semper ab alio: erítne in talibus aliquid quod primò moveatur? At quomodo id cùm ab aliquo moveatur, eorum quæ moventur, primum erit? Certè impossibile id est. Sed quando aliquid seipsum movens, aliud quoque movebit: illúdq; aliud, & sic deinceps plurima movebuntur: an aliud totius motus principium erit, quàm mutatio ejus quod seipsum

mvit?

movit? CLI. Egregiè dictum id, & concedendum est. ATH. Præterea sic nosipsos interrogemus, & ipsi nobis respondeamus. Si quovis modo universa simul steterint, ut plurimi talium audent dicere, quem motum potissimum ex omnibus primum in ipsis fieri asseremus? Eum profectò, quo quid seipsum movet: Motus enim dependens ab alio, non prius incidet, quàm alia quædam ipsis inciderit permutatio. Quapropter initium omnium motionum primúmque motum, qui & in stantibus factus sit, & in his quæ moventur modò insit, illum fateri necesse est, quo quid seipsum movet: & hanc esse antiquissimam omnium potentissimámque mutationem: secundam verò illam, qua quid ab alio mutatur, & alia movet. CLI. Verissimè dicis.

X. ATHE. Postquam hucusq; disputando devenimus, hoc quoque respondeamus. CLIN. Quidnam? ATHE. Si primum motum in terreno vel aquatico vel igneo corpore, sive simplici, seu mixto viderimus, quam inesse ipsi passim dicemus? CLIN. Nunquid rogas, si vivere ipsum dicendum sit, quod à seipso movetur? ATHE. Idipsum. CLI. Vivere certé. ATHE. Quid verò cùm animam esse in aliquo viderimus, num ob aliud vivere ipsum quàm ob hoc putabimus? CLI. Ob hoc ipsum. ATHEN. Attende per Jovem obsecro nunquid velis

στάσης μεταβολή; ΚΛ. Κάλλιστα εἶπες· συγχωρητέα τούτοις. Α. Ἔτι δὴ καὶ τόδε εἴπωμεν, καὶ ἀποκρινώμεθα πάλιν ἡμῖν αὐτοῖσιν. εἰ σταίη πως τὰ πάντα ὁμοῦ γενόμενα, καθάπερ οἱ πλεῖστοι τῶν τοιούτων τολμῶσι λέγειν, τίν᾽ ἄρα ἐν αὐτοῖς ἀνάγκη πρώτην κίνησιν γενέσθαι τῶν εἰρημένων; Κ. Τὴν αὐτὴν δή που κινοῦσαν. ὑπ᾽ ἄλλου γὰρ οὐ μήποτε ἔμπροσθεν μεταπέσῃ, μηδεμιᾶς γε ἐν αὐτοῖς οὔσης ἔμπροσθεν μεταπτώσεως. Α. Ἀρχὴν ἄρα κινήσεων πασῶν καὶ πρώτην ἔν τε ἑστῶσι γενομένην καὶ ἐν κινουμένοις οὖσαν τὴν αὐτὴν κινοῦσαν, φήσομεν ἀναγκαίως εἶναι πρεσβυτάτην καὶ κρατίστην μεταβολὴν πασῶν· τὴν δὲ ἀλλοιουμένην ὑφ᾽ ἑτέρου, κινοῦσαν δὲ ἕτερα, δευτέραν. Κ. Ἀληθέστατα λέγεις.

X. Α. Ὁπότε δὴ τίνων ἐνταῦθα ἐσμὲν τοῦ λόγου, τόδε ἀποκρινώμεθα. Κ. Τὸ ποῖον; Α. Ἐὰν ἴδωμέν που ταύτην γενομένην ἐν τῷ γηΐνῳ, ἢ ἐνύδρῳ, ἢ πυροειδεῖ, κεχωρισμένῳ ἢ καὶ ξυμμιγεῖ, τί ποτε φήσομεν ἐν τῷ τοιούτῳ πάθος εἶναι; Κ. Μῶν ἄρα με ἐρωτᾷς εἰ ζῆν αὐτὸ προσεροῦμεν ὅταν αὐτὸ αὑτὸ κινῇ; Α. Ναὶ ζῆν. Κ. Πῶς γὰρ οὔ; Α. Τί δέ; ὁπόταν ψυχὴν ἔν τισιν ὁρῶμεν, μῶν ἄλλο ἢ ταυτὸν τούτῳ ζῆν ὁμολογητέον; Κ. Οὐκ ἄλλο. ΑΘ. Ἔχε δὴ πρὸς Διός. ἆρ᾽ οὐκ ἂν ἐθέλοις περὶ ἕκαστον

τρία

τρία νοεῖν; Κ. Πῶς λέγεις; Α. Ἓν μὲν, τὴν οὐσίαν· ἓν δὲ, τῆς οὐσίας τὸν λόγον· ἓν δὲ, ὄνομα. καὶ δὴ καὶ ἐρωτήσεις εἶναι περὶ τὸ ὂν ἅπαν δύο. Κ. Πῶς δύο; Α. Τοτὲ μὲν ἡμῶν ἕκαστον τοὔνομα προτεινόμενον αὐτὸ, τὸν λόγον ἀπαιτεῖν· τοτὲ δὲ τὸν λόγον αὐτὸν προτεινόμενον, ἐρωτᾶν αὖ τοὔνομα. ἆρ' οὖν τὸ τοιόνδε αὖ βουλόμεθα νῦν λέγειν; Κ. Τὸ ποῖον; Α. Ἔστι που δίχα διαιρούμενον ἔν τε ἄλλοις καὶ ἐν ἀριθμῷ τούτῳ δὴ τῷ κατ' ἀριθμὸν, ὄνομα μὲν, ἄρτιον. λόγος δὲ, ἀριθμὸς διαιρούμενος εἰς ἴσα δύο μέρη. Κ. Ναί. Α. Τὸ τοιοῦτον φράζω. μῶν οὖν οὐ ταὐτὸν ἑκατέρως προσαγορεύομεν, ἄν τε τὸν λόγον ἐρωτώμενοι, τοὔνομα ἀποδιδῶμεν, ἄν τε τοὔνομα, τὸν λόγον; ἄρτιον ὀνόματι καὶ λόγῳ, δίχα διαιρούμενον ἀριθμὸν προσαγορεύοντες ταὐτὸν ὄν; Κ. Παντάπασι μὲν οὖν. Α. Ὧι δὴ ψυχὴ τοὔνομα, τίς τούτου λόγος; ἔχομεν ἄλλον πλὴν τὸν νῦν δὴ ῥηθέντα; τὴν δυναμένην αὐτὴν αὑτὴν κινεῖν κίνησιν; Κ. Τὸ ἑαυτὸ κινεῖν φὴς λόγον ἔχειν τὴν αὐτὴν οὐσίαν ἥνπερ τοὔνομα ὃ δὴ πάντες ψυχὴν προσαγορεύομεν; Α. Φημί γε. εἰ δ' ἔστι τοῦτο οὕτως ἔχον, ἆρα ἔτι ποθοῦμεν μὴ ἱκανῶς δεδεῖχθαι ψυχὴν ταὐτὸν ὂν καὶ τὴν πρώτην γένεσιν καὶ κίνησιν τῶν τε ὄντων καὶ γεγονότων

tria in re qualibet intelligere. CLIN. Quo pacto? ATHEN. Unum substantiam ipsam. Unum substantiæ rationem. Unum quoque nomen ipsum. Interrogationes etiam de omni re duas esse. CLIN. Quomodo duas? ATHEN. Quod videlicet nonnunquam nomine nobis proposito, rationem ipsam quæramus: nonnunquam rationem assecuti, nomen jam investigemus. Sed volumúsne hoc iterum dicere? CLIN. Quidnam? ATHE. Bipertita distinctio, & in aliis, & in numero reperitur. Et in numero sic diviso, nomen quidem, par est: Ratio autem, numerus in duo æqualia divisibilis. CLINIAS. Certé. ATHEN. Tale aliquid dico. Nonne idem in utroque significamus, sive nomen interrogati, rationem: sive rationem interrogati, nomen reddamus? quandoquidem unam eandémque rem nomine quidem parem, ratione verò numerum in duo æqualia divisibilem appellamus. CLIN. Idem omnino. ATHEN. Rei verò illius cui nomen est anima, quænam ratio est? Num habemus aliam rationem, præter eam quam modò diximus, quòd ipsa possit seipsam movere? CLIN. A seipso moveri asseris rationem esse illius substantiæ quam nomine omnes animam appellamus? A. Assero equidem. Quod si ità est, an adhuc desideramus sufficientius demonstrari, idem esse animam, & primam generationem ac motum rerum quæ sunt,

quæ

quæ fuerunt, quæque futuræ sunt, omniúmque rursus istis contrariorum? quandoquidem transmutationis motúsque omnis omnibus causa esse apparuit. C. Minimé. Nam sufficientissimè monstratum est, animam omnibus antiquiorem esse, cùm motus principium sit. A. Nonne igitur motus qui ab alio in alio fit: quóve nihil unquam seipsum movet, secundus est, & quoto quis velit numerorum intervallo superiori motui postponendus? siquidem corporis verè inanimati mutatio est. C. Probé. A. Rectè igitur & propriè, veréque & absolutè diximus, prius corpore animam factam fuisse, corpus verò posterius atque secundo, animæ secundum naturam dominanti subjectum. C. Verissima hæc sunt. A. Recordamur nos in superioribus concessisse, si antiquior corpore anima declaretur, illa etiam quæ animæ competunt, iis quæ corporis propria sunt, priora esse simul declarari? C. Maximé. A. Affectus ergo, mores, voluntates, cogitationes, veræ opiniones, curæ, memoriæ, omnia hæc longitudine corporum, latitudine, profunditate, robore, prius facta sunt, sicut & anima corpore. C. Necesse est. A. Num etiam concedere cogimur bonorum & malorum, honestorum & turpium, justorum & injustorum, cæterorúmque contrariorum causam esse? siquidem

καὶ ἐσομένων, καὶ πάντων αὖ τῶν ἐναντίων τούτοις; ἐπειδή γε ἀνεφάνη μεταβολῆς τε καὶ κινήσεως ἁπάσης αἰτία ἅπασι; Κ. Οὔκ· ἀλλὰ ἱκανώτατα δέδεικται ψυχὴ τῶν πάντων πρεσβυτάτη, γενομένη τε ἀρχὴ κινήσεως. Α. Ἆρ' οὖν οὐχ ἡ δι' ἕτερον ἐν ἄλλῳ γιγνομένη κίνησις, αὐτὸ δὲ ἐν αὑτῷ μηδέποτε παρέχουσα κινεῖσθαι μηδέν, δευτέρα τε καὶ ὁπόσων ἀριθμῶν βούλοιτο ἄν τις ἀριθμεῖν αὐτὴν πολλοστήν, τοσούτων, σώματος οὖσα ὄντως ἀψύχου μεταβολή; Κ. Ὀρθῶς. Α. Ὀρθῶς ἄρα καὶ κυρίως ἀληθέστατά τε καὶ τελεώτατα εἰρηκότες ἂν ἦμεν ψυχὴν μὲν προτέραν γεγονέναι σώματος ἡμῖν· σῶμα δὲ, δεύτερόν τε καὶ ὕστερον ψυχῆς ἀρχούσης, ἀρχόμενον κατὰ φύσιν. Κ. Ἀληθέστατα μὲν οὖν. Α. Μεμνήμεθά γε μὴν ὁμολογήσαντες ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ὡς εἰ ἡ ψυχὴ φανείη πρεσβυτέρα σώματος οὖσα, καὶ τὰ ψυχῆς τῶν τοῦ σώματος ἔσοιτο πρεσβύτερα. Κ. Πάνυ μὲν οὖν. Α. Τρόποι δὲ καὶ ἤθη καὶ βουλήσεις καὶ λογισμοὶ καὶ δόξαι ἀληθεῖς, ἐπιμέλειαί τε καὶ μνῆμαι, πρότερα μήκους σωμάτων καὶ πλάτους καὶ βάθους καὶ ῥώμης εἴη γεγονότα ἄν, εἴπερ καὶ ψυχὴ σώματος. Κ. Ἀνάγκη. Α. Ἆρ' οὖν τὸ μετὰ τοῦτο ὁμολογεῖν ἀναγκαῖον, τῶν τε ἀγαθῶν αἰτίαν εἶναι ψυχὴν καὶ τῶν καλῶν καὶ κακῶν καὶ αἰσχρῶν, δικαίων τε καὶ ἀδίκων, καὶ πάντων τῶν ἐναντίων; εἴπερ

τὴν πάντων γε αὐτὴν θήσομεν αἰτίαν; Κ. Πῶς γὰρ οὔ;

XI. Α. Ψυχὴν δὴ διοικοῦσαν καὶ ἐνοικοῦσαν ἐν ἅπασι τοῖς πάντη κινουμένοις μῶν οὐ καὶ τὸν οὐρανὸν ἀνάγκη διοικεῖν φάναι; Κ. Τί μήν; Α. Μίαν, ἢ πλείους; ΜΕ. Πλείους· ἐγὼ ὑπὲρ σφῷν ἀποκρινοῦμαι. Α. Δυοῖν μέν γέ που ἔλαττον μηδὲν τιθῶμεν, τῆς τε εὐεργέτιδος, καὶ τῆς τἀναντία δυναμένης ἐξεργάζεσθαι. Κ. Σφόδρα ὀρθῶς εἴρηκας. ΑΘΗΝ. Εἶεν. ἄγει μὲν δὴ ψυχὴ πάντα τὰ κατ' οὐρανὸν καὶ γῆν καὶ θάλατταν, ταῖς αὑτῆς κινήσεσιν, αἷς ὀνόματά ἐστι, βούλεσθαι, σκοπεῖσθαι, ἐπιμελεῖσθαι, βουλεύεσθαι, δοξάζειν ὀρθῶς, ἐψευσμένως, χαίρουσαν, λυπουμένην· θαρροῦσαν, φοβουμένην· μισοῦσαν, στέργουσαν· καὶ πάσαις ὅσαι τούτων ξυγγενεῖς ἢ πρωτουργοὶ κινήσεις, τὰς δευτερουργοὺς αὖ παραλαμβάνουσαι κινήσεις σωμάτων, ἄγουσι πάντα εἰς αὔξησιν καὶ φθίσιν, καὶ διάκρισιν καὶ σύγκρισιν· καὶ τούτοις ἑπομένας, θερμότητας, ψύξεις, βαρύτητας, κουφότητας· σκληρὸν καὶ μαλακόν· λευκὸν καὶ μέλαν· αὐστηρὸν, καὶ γλυκὺ, καὶ πικρόν· καὶ πᾶσιν οἷς ψυχὴ χρωμένη, νοῦν μὲν προσλαμβάνουσα ἀεὶ θεὸν, θεὸς οὖσα, ὀρθὰ καὶ εὐδαίμονα παιδαγωγεῖ πάντα· ἀνοίᾳ δὲ ξυγγενομένη, πάντα αὖ τἀναντία τούτοις ἀπεργάζεται. τιθῶμεν ταῦτα οὕτως ἔχειν; ἢ

causam omnium ipsam asserimus. C. Cur non?

XI. A. Animam cuncta gubernantem, & in omnibus quæ moventur habitantem, nonne & cœlum gubernare necessariò confitebimur? C. Omnino. A. Unam an plures? ME. Plures certè, ut ego pro vobis respondeam. AT. Nec pauciores quàm duas ponere debemus, unam beneficam, contrariam alteram. C. Rectè admodum. ATHE. Universa ergo quæ in cœlo sunt, quæ in terra, quæ in mari, suis motibus anima ducit: quibus nomina sunt, velle considerare, curare, consultare, rectè & non rectè opinari, lætari, dolere: audere, metuere: odisse, diligere: & cæteris præterea motibus omnibus, qui horum affines primíque sunt, qui & secundos corporum motus suscipientes, omnia in augmentum decrementúmque perducunt: concretionem, vel condensationem, & discretionem, vel rarefactionem: & in ea quæ ista sequuntur, caliditates, frigiditates, gravitates, levitates, durum, molle, album, nigrum, austerum, dulce, amarum: & denique omnibus, quibus anima usa si intellectum quoque semper divinum acceperit, rectè cuncta, dea cùm sit, recta feliciáque perducit: sin verò amentiæ conjuncta fuerit, omnia his contraria facit. Damúsne ista sic se habere? an

an adhuc ambigui sumus? CLIN. Nullo modo ambigimus. ATH. Utrum ergo animæ genus, cœlum, terram, totúmque orbem regere arbitramur? quod mente virtutéque refertum est? an quod caret utrisque? Vultísne, ut ità respondeamus? CLIN. Quo pacto? ATH. Ità dicamus, ô mirifice vir, si universus cœli circuitus, & omnium quæ in eo sunt, progressio, mentis motui, & circumlationi, & rationi similem habet naturam, & simili quadam ratione peragitur, constat optimam animum totius mundi curam habere concedendum esse, unde tali ratione circumvolvatur. C. Rectè. A. Sin verò furiosè & sine ordine movetur, malam. C. Hæc quoque rectè. A. Quam igitur mentis motus naturam habet? Sed ad hanc quæstionem, ô amici, prudenter respondere difficile est. Quare par est, ut ego vobiscum respondeam. C. Probè loqueris. A. Cavere itaque debemus, nè quasi ex opposito ad solem conversi, & in meridie noctem agentes, perinde respondeamus, ac si mortalibus oculis mens sufficienter conspici cognoscique possit. Tutius enim videbimus, si ad imaginem ejus respiciamus. C. Quo pacto dicis? A. Videamus cui potissimùm decem illarum agitationum similis sit intellectus, ut tanquam imagine hac utamur. Eam ego in memoriam vobis reducam, & pro

ἔτι διστάζομεν εἰ ἑτέρως πως ἔχει; Κ. Οὐδαμῶς. Α. Πότερον οὖν δὴ ψυχῆς γένος ἐγκρατὲς οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ πάσης τῆς περιόδου γεγονέναι φαμὲν τὸ φρόνιμον, καὶ ἀρετῆς πλῆρες; ἢ τὸ μηδέτερα κεκτημένον; βούλεσθε οὖν πρὸς ταῦτα ὧδε ἀποκρινώμεθα; Κ. Πῶς; Α. Εἰ μὲν, ὦ θαυμάσιε, φῶμεν, ἡ ξύμπασα οὐρανοῦ ὁδὸς ἅμα καὶ φορὰ καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ὄντων ἁπάντων νοῦ κινήσει καὶ περιφορᾷ καὶ λογισμοῖς ὁμοίαν φύσιν ἔχει, καὶ ξυγγενῶς ἔρχεται, δῆλον ὡς τὴν ἀρίστην ψυχὴν φατέον ἐπιμελεῖσθαι τοῦ κόσμου παντὸς, καὶ ἄγειν αὐτὸν τὴν τοιαύτην ὁδὸν, ἐκείνην. Κ. Ὀρθῶς. Α. Εἰ δὲ μανικῶς τε καὶ ἀτάκτως ἔρχεται, τὴν κακήν. Κ. Καὶ ταῦτα ὀρθῶς. Α. Τίνα οὖν δὴ νοῦ κίνησις φύσιν ἔχει; τοῦτο ἤδη χαλεπὸν, ὦ φίλοι, ἐρώτημα ἀποκρινόμενον εἰπεῖν ἐμφρόνως. διὸ δὴ καὶ ἐμὲ τῆς ἀποκρίσεως ὑμῖν δίκαιον ταννῦν προσλαμβάνειν. Κ. Εὖ λέγεις. Α. Μὴ τοίνυν ἐξ ἐναντίας οἷον εἰς ἥλιον ἀποβλέποντες, νύκτα ἐν μεσημβρίᾳ ἐπαγόμενοι, ποιησώμεθα τὴν ἀπόκρισιν, ὡς νοῦν ποτε θνητοῖς ὄμμασιν ὀψόμενοί τε καὶ γνωσόμενοι ἱκανῶς· πρὸς δὲ εἰκόνα τοῦ ἐρωτωμένου βλέποντας ἀσφαλέστερον ὁρᾷν. Κ. Πῶς λέγεις; Α. ᾯ προσέοικε κινήσει, νοῦς τῶν δέκα ἐκείνων κινήσεων τὴν εἰκόνα λάβωμεν· ἣν συναναμνησθεὶς ὑμῖν ἐγὼ,

κοινῇ τὴν ἀπόκρισιν ποιήσομαι. Κ. Κάλλιστα ἂν λέγοις. Α. Μεμνήμεθα τοίνυν τόγε τοῦτον τῶν τότε ἔτι, ὅτι τῶν ἁπάντων τὰ μὲν κινεῖσθαι, τὰ δὲ μένειν ἔθεμεν. Κ. Ναί. Α. Τῶν δ' αὖ κινουμένων τὰ μὲν ἐν ἑνὶ τόπῳ κινεῖσθαι, τὰ δ' ἐν πλείοσι φερόμενα. Κ. Ἔστι ταῦτα. Α. Τούτοιν δὴ τοῖν κινήσεοιν τοῖν ἐν ἑνὶ φερομένοιν ἀεί, περί γέ τι μέσον ἀνάγκη κινεῖσθαι τῶν ἐντόρνων οὖσαν μίμημά τι κύκλων, εἶναί τε αὐτὴν τῇ τοῦ νοῦ περιόδῳ πάντως ὡς δυνατὸν οἰκειοτάτην τε καὶ ὁμοίαν. Κ. Πῶς λέγεις; Α. Τὸ κατὰ ταυτὰ δή που καὶ ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ αὐτῷ, καὶ περὶ τὰ αὐτά, καὶ πρὸς τὰ αὐτὰ καὶ ἕνα λόγον καὶ τάξιν μίαν ἄμφω κινεῖσθαι λέγοντες, νοῦν, τήν τε ἐν ἑνὶ φερομένην κίνησιν σφαίρας ἐντόρνου ἀπεικασμένα φοραῖς, οὐκ ἄν ποτε φανεῖμεν φαῦλοι δημιουργοὶ λόγῳ καλῶν εἰκόνων. Κ. Ὀρθότατα λέγεις. Α. Οὐκοῦν αὖ ἥγε μηδέποτε ὡσαύτως, μηδὲ κατὰ τὰ αὐτά, μηδὲ ἐν ταυτῷ, μηδὲ περὶ ταυτά, μηδὲ πρὸς ταυτὰ φερομένη, μηδ' ἐν κόσμῳ, μηδ' ἐν τάξει, μηδὲ ἔν τινι λόγῳ, κίνησις, ἀνοίας ἂν ἁπάσης εἴη ξυγγενής. Κ. Εἴη γὰρ ἂν ἀληθέστατα. Α. Νῦν δὴ χαλεπὸν οὐδὲν ἔτι διαῤῥήδην εἰπεῖν, ὡς, ἐπειδὴ ψυχὴ μέν ἐστιν ἡ περιάγουσα ἡμῖν πάντα, τὴν δὲ οὐρανοῦ περιφορὰν ἐξ ἀνάγκης περιάγειν φατέον ἐπιμελουμένην καὶ κοσμοῦσαν ἤτοι τὴν ἀρίστην ψυχήν, ἢ τὴν ἐν-

omnibus respondebo. C. Optimé. A. Meminisse oportet & illud à nobis in superioribus esse dictum, omnium quæ sunt, alia stare, alia verò moveri. C. Sic dictum fuit. A. Quinetiam eorum quæ moventur, nonnulla uno in loco, nonnulla in pluribus agitari. C. Hoc quoque. A. Motus autem qui semper in uno fit, necessariò circa medium aliquod agitur, & circuli torno confecti similis est: ideóque mentis circuitum pro viribus imitatur. CLIN. Quomodo id dicis? ATHEN. Per eadem certè, eodem modo, in eodem, circa eadem, ad eadem, una ratione, & ordine uno ferri utraque assero. Nempe si dicamus mentem motúmque, qui in uno fit, sphæræ torno confectæ lationibus similes, nunquam rudes bonarum imaginum opifices erimus. C. Rectè admodum. A. Contrà ergo motus qui nunquam similiter, nec per eadem, nec in eodem, neque circa eadem, neque ad eadem, neque in uno fertur, nec ordine nec ornatu rationéque aliqua, omni profectò amentiæ cognatus est. C. Proculdubio. A. Jam ergo apertè possumus clamare, cum ab anima cuncta circumducantur, necessarium esse cœli circuitum à procurante exornantéque anima circumduci, sive optima illa quidem, sive con-

traria.

traria. C. At hospes ex dictis jam apparuit, nefas esse aliter dicere, quàm ab anima, omni virtute referta, sive una seu pluribus, hæc omnia circumagi.

XII. CL. Optimè tu Clinia citóque hæc intellexisti. sed illud adde. CLINIAS. Quidnam? ATHENIEN. Si solem, lunam, cæteráque sidera anima ducit cuncta, nonne singula quoque? CLINIAS. Quidni? ATHEN. De uno igitur verba faciamus, quæ astris omnibus possunt accommodari. CLIN. De quo? ATHENIEN. Solis quidem corpus omnes homines vident, animam nemo, nec etiam alterius animalium corporis, nec vivi, nec mortui. Idque genus cùm nullo corporis sensu percipiatur, sola mente comprehenditur. Quare & nos de ipso, hoc sola intelligentia capiamus. CLIN. Quidnam? ATHE. Cùm solem anima moveat, si trium modorum aliquo ab ea fieri hoc asserimus, fortasse non aberrabimus. CLIN. Quos dicis modos? ATH. Quod vel intus in hoc rotundo corpore inest, & quò libet ipsum transfert, quemadmodum nos anima nostra quò libet ducit. Vel ipsa foris quidem est, & corpus aliquod ignis vel aëris nacta, ut quidam aiunt, per vim corpus corpore pellit. Vel tertio, quamvis ipsa nuda corpore

ἀντίαν. Κ. Ὦ ξένε, ἀλλὰ ἔκ γε τῶν νῦν εἰρημένων, οὐδ᾽ ὅσιον ἄλλως λέγειν ἢ πᾶσαν ἀρετὴν ἔχουσαν μίαν ἢ πλείους περιάγειν αὐτά.

XII. ΑΘ. Κάλλιστα, ὦ Κλεινία, ὑπήκουσας τοῖς λόγοις. τόδε δὲ προσυπάκουσον ἔτι. Κ. Τὸ ποῖον; ΑΘ. Ἥλιον καὶ σελήνην, καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα, εἴπερ ψυχὴ περιάγει πάντα, ἆρ᾽ οὐ καὶ ἓν ἕκαστον; ΚΛ. Τί μήν; ΑΘ. Περὶ ἑνὸς δὴ ποιησώμεθα λόγους, οἳ καὶ ἐπὶ πάντα ἡμῖν ἄστρα ἁρμόττοντες φανοῦνται. ΚΛ. Τίνος; ΑΘ. Ἡλίου πᾶς ἄνθρωπος σῶμα μὲν ὁρᾷ, ψυχὴν δὲ οὐδείς· οὐδὲ γὰρ ἄλλου σώματος οὐδενὸς οὔτε ζῶντος οὔτε ἀποθνήσκοντος τῶν ζώων. ἀλλὰ ἐλπὶς πολλὴ τὸ παράπαν τὸ γένος ἡμῖν τοῦτο ἀναίσθητον πάσαις ταῖς τοῦ σώματος αἰσθήσεσι περιπεφυκέναι, νοητὸν δ᾽ εἶναι. νῷ μόνῳ δὴ καὶ διανοήματι λάβωμεν αὐτοῦ πέρι τὸ τοιόνδε. ΚΛ. Ποῖον; ΑΘ. Ἥλιον εἴπερ ἄγει ψυχὴ, τριῶν αὐτὴν ἓν λέγοντες δρᾷν, σχεδὸν οὐκ ἀποτευξόμεθα. ΚΛ. Τίνων; ΑΘ. Ὡς ἢ ἐνοῦσα ἐντὸς τῷ περιφερεῖ τούτῳ φαινομένῳ σώματι, πάντῃ διακομίζει τὸ τοιοῦτον, καθάπερ ἡμᾶς ἡ παρ᾽ ἡμῖν ψυχὴ πάντῃ περιφέρει· ἢ ποθὲν ἔξωθεν σῶμα αὑτῇ πορισαμένη πυρὸς, ἢ τινος ἀέρος, ὥς λόγος ἐστί τινῶν, ὠθεῖ βίᾳ σώματι σῶμα· ἢ τρίτον, αὐτὴ ψιλὴ σώματος οὖσα,

οὖσα. ἔχουσα δὲ δυνάμεις ἄλλας τινὰς ὑπερβαλλούσας θαύματι, ποδηγεῖ. ΚΛ. Ναί. Α. Τοῦτο μὲν ἀνάγκη, τούτων ἕν γέ τι δρῶσαν ψυχὴν πάντα διάγειν. αὐτοῦ δὴ ἄμεινον ταύτην τὴν ψυχήν, εἴτε ἐν ἅρμασιν ἔχουσα ἡμῖν ἥλιον ἄγει φῶς τοῖς ἅπασιν, εἴτ᾽ ἔξωθεν, εἴθ᾽ ὅπως, εἴθ᾽ ὅπῃ, θεὸν ἡγεῖσθαι χρεὼν πάντα ἄνδρα. ἢ πῶς; Κ. Ναί, τόν γέ που μὴ ἐπὶ τὸ ἔσχατον ἀφιγμένον ἀνοίας. Α. Ἄστρων δὲ δὴ πέρι πάντων καὶ σελήνης, ἐνιαυτῶν τε καὶ μηνῶν, καὶ πασῶν ὡρῶν πέρι, τίνα ἄλλον λόγον ἐροῦμεν ἢ τὸν αὐτὸν τοῦτον, ὡς ἐπειδὴ ψυχὴ μὲν ἢ ψυχαὶ πάντων τούτων αἴτιαι ἐφάνησαν, ἀγαθοὶ δὲ πᾶσαν ἀρετήν, θεοὺς αὐτὰς εἶναι φήσομεν; εἴτε ἐν σώμασιν ἐνοῦσαι, ζῷα ὄντα, κοσμοῦσι πάντα οὐρανόν, εἴτε ὅπῃ τε καὶ ὅπως. ἔσθ᾽ ὅστις ταῦτα ὁμολογεῖ, ὑπομενεῖ μὴ θεῶν εἶναι πλήρη πάντα; Κ. Οὐκ ἔστιν οὕτως, ὦ ξένε, παραφρονῶν οὐδείς. Α. Τῷ μὲν τοίνυν μὴ νομίζοντι θεοὺς ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ, ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία, εἰπόντες ὅρους ἀπαλλαττώμεθα. Κ. Τίνας; Α. Ἢ διδάσκειν ἡμᾶς ὡς οὐκ ὀρθῶς λέγομεν, τιθέμενοι ψυχὴν γένεσιν ἁπάντων εἶναι πρώτην· καὶ τἆλλα ὁπόσα τούτων ξυνεπόμενα εἴπομεν· ἢ μὴ δυνάμενον βέλτιον λέγειν ἡμῶν, ἡμῖν

sit, quia tamen alias vires supra modum mirabiles habet, facilè ducit. CLI. Certè uno istorum modorum ab anima agitari cuncta necesse est. ATHEN. Præstat autem, ut sive curru quodam intrinsecus teneat corpus illud ejus anima, luménque ità cunctis effundat, sive foris sit, seu quomodocunque quis excogitet, deum esse ipsam omnes arbitremur. An aliter? CLIN. Ità certè, nisi quis extrema dementia teneatur. ATHEN. De universis præterea stellis & luna, annis, mensibus, cunctísque temporibus, quid aliud quàm hoc ipsum dicemus? Quoniam anima & animæ omnibus virtutibus præditæ horum omnium causæ demonstratæ sunt, deos esse eas affirmabimus: sive in corporibus sint, & tanquam animalia quædam cœlum totum exornent, sive quomodocunque aliter agere id dicantur. CLIN. Omnino. ATHEN. Ità ergo istis concessis, poterítne aliquis negare plena deorum omnia esse? CLIN. Nullus adeò mente captus est hospes. ATHEN. Ei ergo qui deos esse negat, positis terminis, ó Clinia, & Megille, sermonem jam relinquamus. CLIN. Quos terminos imponemus? ATHEN. Ut vel doceat nos non rectè opinari, cùm animam generationem primam omnium dicimus: cateráque à nobis consequenter dicta, vera non esse. Vel si nihil melius quàm nos dicere potest, nobis

credat;

credat: & ità in posterum vivat, ut de diis non ambigat. Verùm consideremus nunc utrum sufficienter deos esse adversus negantes ostendimus, an non. CLIN. Sufficienter dictum est hospes.

XIII. Disputatio igitur adversus istos, finem habeat. Sed ille jam, qui quamvis deos esse dicat, curam tamen humanarum rerum negat habere, sic á nobis est persuadendus. O vir eximie, dicamus, natura quædam divinitati cognata ad rem tibi conjunctam affirmandam colendámque ducit, quando deos esse asseris. Sed improborum injustorúmque hominum publicè privatímque successus, qui licet revera felices non sint, vulgo tamen felices habentur, & carminibus frequenter cæterísque sermonibus extolluntur, temere ad impietatem te præcipitem agunt. aut etiam cùm scelestos homines videas ad senium usque ità devenire, ut filios atque nepotes in maximis relinquant honoribus, valde turbaris. Audisti fortassis, aut etiam ipse vidisti nonnullos, quamvis injustè & impiè multa gesserint, propter ipsa tamen scelera ex re parva in magnam, & ex infimo gradu ad tyrannidem pervenisse. Propterea cùm deos harum rerum autores esse propter ipsam cùm illis conjunctionem incusare, & adversus eos peccare nolis, nonnulla ductus absurditate, ac

πείθεσθαι, καὶ ζῆν θεοὺς ἡγούμενον εἰς τὸν ἐπίλοιπον βίον. ὁρῶμεν οὖν εἴτε ἱκανῶς ἤδη τοῖς οὐχ ἡγουμένοις θεοὺς εἰρήκαμεν ὡς εἰσὶ θεοὶ, εἴτε ἐπιδέον. Κ. Ἥκιστά γε, ὦ ξένε, πάντων ἐπιδέον.

XIII. Α. Τούτοις μὲν τοίνυν ἡμῖν τὸ λόγων τέλος ἐχέτω. τὸν δὲ ἡγούμενον μὲν θεοὺς εἶναι, μὴ φροντίζειν δὲ αὐτοὺς ἀνθρωπίνων πραγμάτων, παραμυθητέον. Ὦ ἄριστε δὴ (φῶμεν) ὅτι μὲν ἡγῇ θεοὺς, συγγένειά τις ἴσως σε θεία πρὸς τὸ ξύμφυτον ἄγει τιμᾷν καὶ νομίζειν εἶναι· κακῶν δὲ ἀνθρώπων καὶ ἀδίκων τύχαι ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, ἀληθείᾳ μὲν οὐκ εὐδαίμονες, δόξαι δὲ εὐδαιμονιζόμεναι σφόδρα ἀλλ' οὐκ ἐμμελῶς, ἄγουσί σε πρὸς ἀσέβειαν, ἔν τε μούσαις οὐκ ὀρθῶς ὑμνούμεναι ἅμα καὶ ἐν παντοίοις λόγοις. ἢ καὶ πρὸς τέλος ἴσως ἀνοσίους ἀνθρώπους ὁρῶν ἐλθόντας γηραιοὺς, παῖδας παίδων καταλιπόντας ἐν τιμαῖς ταῖς μεγίσταις, ταράττῃ τανῦν ἐν ἅπασι τούτοις. ἰδὼν, ἢ δι' ἀκοῆς αἰσθόμενος, ἢ καὶ παντάπασιν αὐτὸς αὐτόπτης προστυχὼν πολλῶν ἀσεβημάτων καὶ δεινῶν γενομένων τισὶ, δι' αὐτὰ ταῦτα ὁρᾷς ἐκ σμικρῶν εἰς τυραννίδας τε καὶ τὰ μέγιστα ἀφικομένους· τότε διὰ πάντα τοιαῦτα δῆλος εἶ μέμφεσθαι μὲν θεοὺς, ὡς αἰτίους ὄντας τῶν τοιούτων, διὰ ξυγγένειαν οὐκ ἂν ἐθέλων· ἀγόμενος δὲ ὑπό τινος ἀλογίας ἅμα, καὶ

οὐ δυνάμενος δυσχεραίνειν θεοῖς, εἰς τοῦτο νῦν τὸ πάθος ἐλήλυθας, ὥστ' εἶναι μὲν δοκεῖν αὐτούς, τῶν δὲ ἀνθρωπίνων καταφρονεῖν καὶ ἀμελεῖν πραγμάτων. ἵνα οὖν μὴ ἐπὶ μεῖζον ἔλθῃ σοὶ πάθος πρὸς ἀσέβειαν τὸ νῦν παρὸν δόγμα, ἀλλ' ἐάν πως οἷον ἀποδιοπομπήσασθαι λόγοις αὐτὸ προσιὸν γιγνώμεθα δυνατοί, πειρώμεθα, συνάψαντες τὸν ἑξῆς λόγον, ᾧ πρὸς τὸν τοπαράπαν οὐχ ἡγούμενον θεοὺς ἐξ ἀρχῆς διεπεράναμεθα, τούτῳ τανῦν προσχρήσασθαι. σὺ δ', ὦ Κλεινία τε καὶ Μέγιλλε, ὑπὲρ τοῦ νέου καθάπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀποκρινόμενοι διαδέχεσθε· ἂν δέ τι δύσκολον ἐμπίπτῃ τοῖς λόγοις, ἐγὼ σφῷν ὥσπερ νῦν δὴ δεξάμενος διαβιβῶ τὸν ποταμόν. Κ. Ὀρθῶς λέγεις· καὶ σὺ οὕτω ταῦτα δρᾶ· ποιήσομέν τε ἡμεῖς εἰς τὸ δυνατὸν ἃ λέγεις.

XIV. Α. Ἀλλ' οὐδὲν τάχ' ἂν ἴσως εἴη χαλεπὸν ἐνδείξασθαι τοῦτό γε, ὡς ἐπιμελεῖς σμικρῶν εἰσὶ θεοὶ οὐχ ἧττον ἢ τῶν μεγέθει διαφερόντων. ἤκουον γάρ που καὶ παρῆν τοῖς νῦν δὴ λεγομένοις, ὡς ἀγαθοί γε ὄντες πᾶσαν ἀρετὴν, τὴν τῶν πάντων ἐπιμέλειαν οἰκειοτάτην αὐτῶν οὖσαν κέκτηνται. Κ. Καὶ σφόδρα γε ἐπήκουον. Α. Τὸ μετὰ τοῦτο τοίνυν κοινῇ συνεξεταζόντων, τίνα λέγοντες ἀρετὴν αὐτῶν, ὁμολογοῦμεν αὐτοὺς ἀγαθοὺς εἶναι. φέρε, τὸ σωφρονεῖν, νοῦν τε κεκτῆσθαι, φαμὲν ἀρετῆς, τὰ δ' ἐναντία, κακίας; Κ. Φαμέν. Α.

diis ipsis succensere non possis, huc tandem delapsus es, ut licet deos esse arbitreris, humanas tamen res ab illis negligi credas. Nè igitur hæc opinio ad graviorem te trudat impietatis morbum, remedium pro viribus opinionem hanc refutans, adhibeamus. Quocirca sequentem disputationem cum præcedente illa ratione jungemus: qua adversus eos etiam qui deos esse negabant, usi sumus. Tu verò Clinia & Megille, pro adolescente, ut fecistis hactenus, respondete. Atque ego si arduum quid inciderit, vos suscipiens, ut nunc feci, trans fluvium ducam. CLIN. Recte dicis: & ità facito. nos quoq; pro viribus faciemus.

XIV. ATHEN. Non erit forsan difficile demonstrare, deos non minus minimarum rerum quàm maximarum curam habere: præsertim cùm paulò antè dictum fuerit, deos omni virtute refertos, providentiam omnium sibi propriam vindicare. CLIN. Et maximè quidem. ATHEN. Quod sequitur, communiter investigemus: quæ sit virtus eorum qua boni esse conceduntur. Age, nonne temperatum esse, mentémque habere, virtuti dantur, & contraria vitio? CLI. Certé. ATHEN.

Quid

Quid porro? Nonne fortitudo virtuti etiam datur, timiditas vitio? CLIN. Valde. ATH. Et horum alia turpia, alia honesta dicuntur? CLIN. Necesse est. ATHE. Et quæ in his vitia sunt, nobis quidem inesse posse: deos verò eorum participes nullo modo dicemus? CLI. Hæc etiam quivis concederet. ATHEN. Nunquid negligentiam, delitias, otium, animi virtutem putabimus? An aliter? CLIN. At quomodo? ATHE. Num contrà? CLIN. Ita sané. ATHE. Horum ergo contraria in contrarium. CLIN. Sic utique. ATHE. Qui delitiis, negligentiæ, otióque deditus est, quem Hesiodus ignavis maximè fucis similem dicit, nonne odio nobis habetur? CLI. Rectissimè profectò poëta ille cecinit. ATHE. Non ergo dicendus deus eos mores habere, quos odit, nec permittendus est ullus ita dicere? CLIN. Nullo modò. ATHEN. An ille, ad quem operis alicujus effectio & cura maximè pertinet, magna in eo opere curabit, parva contemnet? Quomodo si hanc opinionem laudaverimus, non errabimus? Sed ita istud consideremus. Nonne sive homo sive deus, duabus de causis negligit? CL. Quibus? ATH. Vel quia nihil interesse totius putat, si parva negliguntur: vel quia li-

Τί δέ; ἀρετῆς μὲν ἀνδρείαν εἶναι, δειλίαν δὲ, κακίας; Κ. Πάνυ μὲν οὖν. Α. Καὶ τὰ μὲν, αἰσχρὰ, τούτων, τὰ δὲ, καλὰ φήσομεν; Κ. Ἀνάγκη. Α. Καὶ τῶν μὲν προσήκειν ἡμῖν (εἴπερ ὁπόσα φλαῦρα) θεοῖς δὲ οὔτε μέγα οὔτε σμικρὸν τῶν τοιούτων μετὸν ἐροῦμεν; Κ. Καὶ ταῦθ' οὕτως ὁμολογοῖ πᾶς ἄν. Α. Τί δέ; ἀμέλειάν τε καὶ ἀργίαν καὶ τρυφὴν εἰς ἀρετὴν ψυχῆς θήσομεν; ἢ πῶς λέγεις; Κ. Καὶ πῶς; Α. Ἀλλ' εἰς τοὐναντίον; Κ. Ναί. Α. Τἀναντία ἄρα τούτοις εἰς τοὐναντίον. Κ. Τοὐναντίον. Α. Τί οὖν; τρυφῶν, καὶ ἀμελὴς ἀργός τε (ὃν ὁ ποιητὴς κηφῆσι κοθούροισι μάλιστα εἴκελον ἔφασκεν εἶναι) γίγνοιτ' ἂν ὁ τοιοῦτος πᾶσιν ἡμῖν; Κ. Ὀρθότατά γε εἰπών. Α. Οὐκοῦν τόν γε θεὸν οὐ ῥητέον ἔχειν ἦθος τοιοῦτον ὅ γέ τι αὐτὸς μισεῖ· τῷ τέ τι τοιοῦτον φθέγγεσθαι πειρωμένῳ οὐκ ἐπιτρεπτέον. Κ. Οὐ μὲν δή. πῶς γὰρ ἄν; Α. Ὧι δὴ προσήκει μὲν πράττειν καὶ ἐπιμελεῖσθαι διαφερόντως τινὸς, ὁ δὲ τούτου γε νοῦς τῶν μὲν μεγάλων ἐπιμελεῖται, τῶν σμικρῶν δὲ ἀμελεῖ, κατὰ τίνα ἐπαινοῦντες τὸν τοιοῦτον λόγον, οὐκ ἂν παντάπασι πλημμελοῖμεν; σκοπῶμεν δὲ ὧδε· ἆρ' οὐ κατὰ δύο εἴδη τὸ τοιοῦτον πράττει ὁ πράττων εἴτε θεὸς, εἴτ' ἄνθρωπος; Κ. Ποίω δή; Α. Λέγομεν· ἢ διαφέρον οὐδὲν οἰόμενος εἶναι πρὸς ὅλα ἀμελουμένων τῶν σμικρῶν· ἢ

ῥᾳθυμίᾳ

ῥᾳθυμίᾳ καὶ τρυφῇ, εἰ διαφέρει, ὁ δὲ ἀμελεῖ. ἢ ἔστιν ἄλλως πως γιγνομένη ἀμέλεια; οὐ γάρ που ὅταν γε ἀδύνατον ᾖ τῶν ἁπάντων ἐπιμελεῖσθαι, τότε ἀμέλεια ἔσται τῶν σμικρῶν ἢ μεγάλων μὴ ἐπιμελουμένῳ, ὧν ἂν δυνάμει θεὸς ἢ φαῦλός τις ὢν ἐλλιπὴς καὶ μὴ δυνατὸς ἐπιμελεῖσθαι γίγνηται. K. Πῶς γὰρ ἄν; A. Νῦν δὴ δύ' ὄντες τρισὶν ἡμῖν οὖσιν ἀποκρινάσθωσαν οἱ θεοὺς μὲν ἀμφότεροι ὁμολογοῦντες εἶναι. παραιτητοὺς δὲ ἅτερος, ὁ δὲ, ἀμελεῖν τῶν σμικρῶν. πρῶτον μὲν, θεοὺς ἀμφότεροι φατὲ γιγνώσκειν καὶ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν πάντα, λαθεῖν δὲ αὐτοὺς οὐδὲν δυνατὸν εἶναι τῶν ὁπόσων εἰσὶν αἱ αἰσθήσεις τε καὶ ἐπιστῆμαι. ταύτῃ λέγετε ἔχειν ταῦτα; ἢ πῶς; ΚΛ. Οὕτως. ΑΘ. Τί δαί; δύνασθαι πάντα ὁπόσων αὖ δύναμις ἐστὶν θνητοῖς τε καὶ ἀθανάτοις; K. Πῶς γὰρ οὐ συγχωρήσονται καὶ ταῦτα οὕτως ἔχειν; A. Καὶ μὴν ἀγαθούς τε καὶ ἀρίστους ὡμολογήκαμεν αὐτοὺς εἶναι πέντε ὄντες. K. Σφόδρα γε. A. Ἆρ' οὖν οὐ ῥᾳθυμίᾳ μὲν καὶ τρυφῇ ἀδύνατον αὐτοὺς ὁμολογεῖν πράττειν ὁτιοῦν τοπαράπαν, ὄντας γε οἵους ὁμολογοῦμεν; δειλίας γὰρ ἔκγονος ἔν γε ἡμῖν ἀργία· ῥᾳθυμία δὲ, ἀργίας καὶ τρυφῆς. K. Ἀληθέστατα λέγεις. A. Ἀργίᾳ μὲν δὴ καὶ ῥᾳθυμίᾳ οὐδεὶς ἀμελεῖ θεῶν. οὐ γὰρ μέτεστιν αὐτῷ που δειλίας. K. Ὀρθότατα λέγεις.

cet interesse opinetur; pigritia tamen mollitiéque detentus, negligit. Aliter enim negligentia non contingit. Nam quando quis non potest omnium curam gerere magnorum parvorúmque, atque ideo imbecillitate impeditus non curat, negligentia tunc in eo esse non dicitur, sive homo quidam sit impotens, sive deus aliquis non posse fingatur. CLIN. Non certé. ATH. Sed nunc illi duo tribus nobis respondeant, qui licet deos esse concedant, alter tamen facilè placabiles, alter in rebus parvis negligentes putat, primúmq; sic interrogentur: Ambo deos asseritis scire, videre, audiréque omnia: nihílque ipsos effugere posse eorum quæ aut sensu aut intellectu percipiuntur? hæcne ità se habere dicitis? an aliter? CLIN. Sic. ATHEN. Deinde omnia eos posse quæcunque mortales immortalésve possunt? CLIN. Absque dubio ità esse concedent. ATHEN. Bonos etiam, imò optimos esse quinque confessi sumus. CLIN. Omnino. ATHE. Nulla ergo pigritia, nulla mollitie capi eos possibile: quandoquidem tales sunt, quales esse consensimus. Nam à timiditate in nobis otium nascitur: pigritia verò ab otio atque mollitie. CLIN. Vera loqueris. ATHEN. Nullus ergo deorum otio pigritiáque corruptus quicquam negligit. Nullius enim timiditatis deus est particeps. CLI. Probé.

XV. ATHEN.

XV. ATHEN. Ergo relinquitur si parvas paucásque in universo res negligunt, ut ità negligant, aut quia contemnenda illa esse sciunt, aut quidnam aliud reliquum est, quàm hujus contrarium? CLIN. Nihil penitus. ATHEN. Utrum ergo, ô vir eximie te dicere affirmabimus? an quòd propter ignorantiam, cùm providere debeant, non provideant? an sicut improbos homines dicimus, meliora quidem videre, sed voluptate aut dolore fractos deteriora sequi, sic deos quamvis sciant providendum esse, similiter non providere? CLI. Quomodo id fieri potest? ATHEN. Præterea res humanæ, viventis naturæ participes sunt: & homo ipse præ cæteris animalibus dei cultor diligentissimus est. CLIN. Apparet. ATHEN. Quinetiam mortalia cuncta viventia à diis fieri possiderique, quemadmodum & cœlum universum, dicimus. CLIN. Proculdubio. ATHEN. Jam ergo seu parva hæc sive magna quis dixerit diis esse, nullo modo cùm providentissimi atque optimi sint, negligenda sibi sua possessio est. Sed istud præterea consideremus. CLIN. Quidnam? ATHEN. Num sensus & vires contrario inter se modo ad facilitatem difficultatémque se naturaliter habeant. CL. Quid ais? ATHE. Parva quippe difficilius quàm magna videntur & audiuntur. Facilius

XV. A. Οὐκοῦν τὸ λοιπὸν, εἴπερ ἀμελοῦσι τῶν σμικρῶν καὶ ὀλίγων περὶ τὸ πᾶν, ἢ γιγνώσκοντες ὡς παράπαν οὐδενὸς τῶν τοιούτων ἐπιμελεῖσθαι δεῖ, δρῷεν ἂν τοῦτο· ἢ τί τὸ λοιπὸν πλὴν τὸ γιγνώσκειν τοὐναντίον; K. Οὐδέν. A. Πότερον οὖν, ὦ ἄριστε καὶ βέλτιστε, θῶμέν σε λέγοντα, ὡς ἀγνοοῦντάς τε, καὶ δέον ἐπιμελεῖσθαι, δι᾽ ἄγνοιαν ἀμελοῦντας, ἢ γιγνώσκοντας ὅτι δεῖ; καθάπερ οἱ φαυλότατοι τῶν ἀνθρώπων λέγονται ποιεῖν, εἰδότες ἄλλα εἶναι βελτίω πράττειν ὧν δὴ πράττουσι, διά τινας ἥττας ἡδονῶν ἢ λυπῶν, οὐ ποιεῖν; K. Πῶς γὰρ ἄν; A. Οὐκοῦν δή τά γε ἀνθρώπινα πράγματα τῆς τε ἐμψύχου μετέχει φύσεως ἅμα, καὶ θεοσεβέστατον αὐτό ἐστι πάντων ζώων ἄνθρωπος. ΚΛ. Ἔοικε γοῦν. A. Θεῶν γε μὴν κτήματα φαμὲν εἶναι πάντα ὁπόσα θνητὰ ζῶα, ὧνπερ καὶ τὸν οὐρανὸν ὅλον. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Ἤδη τοίνυν σμικρὰ ἢ μεγάλα τις φάτω ταῦτα εἶναι τοῖς θεοῖς. οὐδετέρως γὰρ τοῖς κεκτημένοις ἡμᾶς ἀμελεῖν ἂν εἴη προσῆκον, ἐπιμελεστάτοις γε οὖσι καὶ ἀρίστοις. σκοπῶμεν γὰρ δὴ καὶ τόδε ἔτι πρὸς τούτοις. K. Τὸ ποῖον; A. Τὸ περί τε αἰσθήσεως καὶ δυνάμεως, ἆρ᾽ οὐκ ἐναντίως ἀλλήλοιν πρὸς ῥᾳστώνην καὶ χαλεπότητα ἐστὸν πεφυκότε. ΚΛ. Πῶς λέγεις; A. Ὁρᾶν μέν πού καὶ ἀκούειν τὰ σμικρὰ χαλεπώτερον ἢ τὰ μεγάλα.

φέρειν

φέρειν δ' αὖ καὶ κρατεῖν καὶ ἐπιμελεῖσθαι τῶν σμικρῶν καὶ ὀλίγων παντί ῥᾷον ἢ τῶν ἐναντίων. ΚΛ. Καὶ πολύ γε. Α. Ἰατρῷ δὲ προστεταγμένον ὅλον τι θεραπεύειν, βουλομένῳ καὶ δυναμένῳ, τῶν μὲν μεγάλων ἐπιμελουμένῳ, τῶν μορίων δὲ καὶ σμικρῶν ἀμελοῦντι, ἕξει ποτὲ καλῶς αὐτῷ τὸ πᾶν; ΚΛ. Οὐδαμῶς. Α. Οὐ μὴν οὐδὲ κυβερνήταις, οὐδὲ στρατηγοῖς, οὐδ' οἰκονόμοις, οὐδ' αὖ τισὶ πολιτικοῖς, οὐδ' ἄλλῳ τῶν τοιούτων οὐδενὶ, χωρὶς τῶν ὀλίγων καὶ σμικρῶν, πολλὰ ἢ μεγάλα. οὐδὲ γὰρ ἄνευ σμικρῶν τοὺς μεγάλους φασὶν οἱ λιθολόγοι λίθους εὖ κεῖσθαι. ΚΛ. Πῶς γὰρ ἄν; Α. Μὴ τοίνυν τόνγε θεὸν ἀξιώσωμεν ποτὲ θνητῶν δημιουργῶν φαυλότερον· οἳ τὰ προσήκοντα αὐτοῖς ἔργα, ὅσῳπερ ἂν ἀμείνους ὦσι, τόσῳ ἀκριβέστερα καὶ τελεώτερα μιᾷ τέχνῃ σμικρὰ καὶ μεγάλα ἀπεργάζονται· τὸν δὲ θεὸν ὄντα τε σοφώτατον, βουλόμενόν τ' ἐπιμελεῖσθαι καὶ δυνάμενον, ὧν μὲν ῥᾷον ἦν ἐπιμεληθῆναι σμικρῶν ὄντων, μηδαμῇ ἐπιμελεῖσθαι, καθάπερ ἀργὸν δειλόν τινα διὰ πόνους ῥαθυμοῦντα· τῶν δὲ μεγάλων. Κ. Μηδαμῶς δόξαν τοιαύτην περὶ θεῶν, ὦ ξένε, ἀποδεχώμεθα. οὐδαμῇ γὰρ οὔτε ὅσιον οὔτ' ἀληθὲς τὸ διανόημα διανοοίμεθ' ἄν.

autem tenentur feruntúrque & providentia gubernantur parva omnia & pauca, quàm eorum contraria. CLIN. Certè multo facilius. ATHEN. Quid verò? cùm medicus totum corpus curare velit ac possit, si magnis providerit, parva contempserit, an bene huic unquam se totum habebit? CLIN. Nunquam. ATHE. Sed nec gubernatores, nec imperatores, nec patresfamilias, neque civitatum moderatores, neque ulli omnino tales, paucis ac parvis neglectis rectè multa & ingentia gubernabunt. Nam lapides quoque magnos sine parvis bene strui negant architecti. CLIN. Certé. ATHEN. Caveamus autem nè deum mortalibus opificibus viliorem putemus. Isti sanè quanto peritiores sunt, tanto arte una in propriis ipsorum operibus & parva simul & magna exquisitius absolutiúsque perficiunt: Deus verò qui sapientissimus est, & curare potest ac vult: magnis quidem providebit solùm, parva autem quæ facilius gubernari possunt, propter pigritiam & ignaviam negliget? CLIN. Nullo modo hanc hospes de diis opinionem admittendam putamus. Nefaria enim hæc & falsa penitus cogitatio.

XVI. ATHEN. Satis jam adversus eum, qui negligentiæ crimine deos incusat, disputasse videmur. CLIN. Certé. ATHE.

XVI. Α. Δοκοῦμεν δέ μοι νῷν ἤδη μάλιστα μετρίως διειλέχθαι τῷ φιλαιτίῳ τῆς ἀμελείας πέρι θεῶν. Κ. Ναί. Α.

Verùm

Verùm hactenus quodammodo ratione coeginus, ut falsa se opinari confiteretur. CLIN. Rectè. ATHE. Indigere quoque persuasione, qua veluti cantu quodam capiatur, existimo. CLI. Quænam hæc persuasio est? ATHEN. Huic adolescenti persuadeamus, eum qui toti providet, ad virtutem salutémque totius omnia ordinare, cujus pars quæque pro viribus. quod sibi convenit agit & patitur: atque his singulis præpositi principes sunt, qui minimarum etiam actionum passionúmque per singulas & extremas universi particulas distributione ad ultimum usque peracta curam habent. Quarum una tua, ô miser, particula est quæ ad totum semper respicit, quamvis minima sit. Tu verò ignoras omnem singulorum generationem illius gratia fieri, ut universi ipsius beata vita sit. ejus substantia non tui gratia est, sed illius tu gratia factus es. Medicus enim omnis, & artificiosus opifex omnis totius gratia singula facit, & ad communem perfectionem dirigit omnia: non totum ad partem, sed partes ad totum singulas referens. Tu autem molestè fers, quia ignoras quo pacto quod tibi optimum est, universo simul & tibi pro communis generationis viribus convenit. Quoniam verò anima cum corpore semper, modò cum alio, deinde cum alio conjuncta, variis mutationibus, aut propter seipsam, aut

Τῷ γε βιάζεσθαι τοῖς λόγοις ὁμολογεῖν αὐτὸν μὴ λέγειν. ΚΛ. Ὀρθῶς. Α. Ἐπῳδῶν γε μὴν προσδεῖσθαί μοι δοκεῖ μύθων ἔτι τινῶν. Κ. Ποίων, ὦ 'γαθέ; Α. Πείθωμεν τὸν νεανίαν τοῖς λόγοις, ὡς τῷ τοῦ παντὸς ἐπιμελουμένῳ πρὸς τὴν σωτηρίαν καὶ ἀρετὴν τοῦ ὅλου πάντ' ἐστὶ συντεταγμένα, ὧν καὶ τὸ μέρος εἰς δύναμιν ἕκαστον τὸ προσῆκον πάσχει καὶ ποιεῖ, τούτοις δ' εἰσὶν ἄρχοντες προστεταγμένοι ἑκάστοις ἐπὶ τὸ σμικρότατον ἀεὶ πάθης καὶ πράξεως εἰς μερισμὸν τὸν ἔσχατον τέλος ἀπειργασμένοι· ὧν ἓν καὶ τὸ σόν, ὦ σχέτλιε, μόριον εἰς τὸ πᾶν ξυντείνει βλέπον ἀεὶ, καίπερ πάνσμικρον ὄν· σὲ δὲ λέληθε περὶ τοῦτο αὐτὸ ὡς γένεσις ἕνεκα ἐκείνου γίγνεται πᾶσα· ὅπως ᾖ ἡ τῷ τοῦ παντὸς βίῳ ὑπάρχουσα εὐδαίμων οὐσία, οὐχ ἕνεκα σοῦ γιγνομένη· σὺ δὲ ἕνεκα ἐκείνου. πᾶς γὰρ ἰατρὸς, καὶ πᾶς ἔντεχνος δημιουργὸς, παντὸς μὲν ἕνεκα πάντα ἐργάζεται, πρὸς τὸ κοινῇ ξυντεῖνον βέλτιστον· μέρος μὴν ἕνεκα ὅλου καὶ οὐχ ὅλον μέρους ἕνεκα ἀπεργάζεται. σὺ δὲ ἀγανακτεῖς, ἀγνοῶν ὅπῃ τὸ περὶ σε ἄριστον τῷ παντὶ ξυμβαίνει καί σοι κατὰ δύναμιν τὴν τῆς κοινῆς γενέσεως. ἐπεὶ δὲ ἀεὶ ψυχὴ ἐπιτεταγμένη σώματι τοτὲ μὲν ἄλλῳ, τοτὲ δὲ ἄλλῳ, μεταβάλλει παντοίας μεταβολὰς, δι' ἑαυτὴν ἢ

δι'

δι' ἑτέραν ψυχὴν, οὐδὲν ἄλλο ἔργον τῷ πεττευτῇ λείπεται πλὴν μετατιθέναι τὸ μὲν ἄμεινον γιγνόμενον ἦθος, εἰς βελτίω τόπον, χεῖρον δὲ, εἰς τὸν χείρονα, κατὰ τὸ πρέπον αὐτῶν ἕκαστον, ἵνα τῆς προσηκούσης μοίρας λαγχάνῃ. Κ. Πῇ λέγεις; Α. Ἧιπερ ἂν ἔχοι λόγον ῥᾳστώνη ἐπιμελείας θεοῖς τῶν πάντων, ταύτῃ μοὶ δοκῶ φράζειν. εἰ μὲν γὰρ πρὸς τὸ ὅλον ἀεὶ βλέπων πλάττοι τις, μετασχηματίζων τὰ πάντα οἷον ἐκ πυρὸς ὕδωρ ἔμψυχον, καὶ μὴ ξύμπολλα ἐξ ἑνὸς, ἢ ἐκ πολλῶν ἓν, πρώτης ἢ δευτέρας ἢ καὶ τρίτης γενέσεως μετειληφότα, πλήθεσιν ἄπειρ' ἂν εἴη τῆς μετατιθεμένης κοσμήσεως· νῦν δ' ἔστι θαυμαστὴ ῥᾳστώνη τῷ τοῦ παντὸς ἐπιμελουμένῳ. Κ. Πῶς αὖ λέγεις; Α. Ὧδε· ἐπειδὴ κατεῖδεν ἡμῶν ὁ βασιλεὺς ἐμψύχους οὔσας τὰς πράξεις ἁπάσας, καὶ πολλὴν μὲν ἀρετὴν ἐν αὐταῖς οὖσαν, πολλὴν δὲ κακίαν· ἀνώλεθρον δὲ ὂν γενόμενον, ἀλλ' οὐκ αἰώνιον, ψυχὴν καὶ σῶμα, καθάπερ οἱ κατὰ νόμον ὄντες θεοί· (γένεσις γὰρ οὐκ ἄν ποτε ἦν ζώων, ἀπολομένου τούτοιν θατέρου) καὶ τὸ μὲν ὠφελεῖν ἀγαθὸν ἀεὶ πεφυκὸς, ὅσον ἀγαθὸν ψυχῆς, διενοήθη, τὸ δὲ κακὸν, βλάπτειν· ταῦτα πάντα ξυνιδὼν, ἐμηχανήσατο ποῦ κείμενον ἕκαστον τῶν μερῶν, νικῶσαν ἀρετὴν, ἡττωμένην δὲ

que locata maximè, optimè

propter aliam animam commutatur, nihil aliud harum rerum ordinatori tanquam talos jacienti restat, quàm ut quasi transponendo permutet, meliores quidem mores in meliorem locum, in deteriorem verò deteriores, prout singulis convenit, ut sortem sibi congruam singula consequantur. CL. Quomodo id ais? ATH. Ea ratione mihi dicere videor, quam facillimè dii cunctis provideant. Nam si quis ad totum semper respiciens fingit quæque, & ad ipsum omnia transfigurat, ut ex igne aquam animatam, nec multa simul ex uno vel ex multis unum, primæ, aut secundæ, aut tertiæ generationis participantia multitudine infinita transpositi hujus ornatus erunt. Nunc autem mira facilitas in ejus opere est, qui toti providet. C. Quo pacto id rursus ais? A. Quoniam rex ille noster actiones hominum omnes animatas esse perspexit, multámque ipsas in se virtutem, multam etiam pravitatem habere, quodve factum est animam & corpus, perditionem non pati, neque tamen æternum esse, qua lege dii sunt: nam si alterutrum horum perderetur, omnis cessaret animalium generatio: præterea quòd ipsius animæ bonum est, juvare: quod malum, contrà nocere: hæc inquam omnia quoniam perspexerit, idcirco excogitavit ubi pars quæ facilliméque virtuti victoriam,

vitiq

vitio verò nè vincat, impedimentum in universo præbere possit. Adinvenit igitur ad universum hoc, quale factum quodlibet, qualem sedem habitationémque, & qualia loca sortiri debeat. Causas verò hujus vel illius generandi, voluntatibus nostris permisit. Ubicunque enim quis cupiat, qualísque animus sit, ibi ferme semper habitat, & talis fit ut plurimum. CLIN. Congrué. ATH. Quæcunque igitur animam habent, transmutantur: quippe cum transmutationis in seipsis causam habeant. Transmutata secundum ordinem legémque fatorum feruntur. Et quæ minus peccarunt, minus profundæ, ac in regionis superficie vagantur: quæ magis atque atrocius, decidunt in profundum, & in regionem inferiorem delabuntur, quam inferorum vocabulo similibúsque nominibus appellantes, tam viventes quàm à corporibus soluti somniant atque formidant. Anima verò quæ majoris virtutis vel vitii compos est, quando propria voluntate & assidua consuetudine vehementius permutata, divinæ virtuti adhæsit, talísque præcipuè facta est, in locum similiter longè meliorem sanctúmque transfertur: quæ verò contrario modo affecta est, in contrarium translata, vitam peragit suam. Hoc deorum qui cœlum habi-

κακίαν ἐν τῷ παντὶ παρέχοι μάλιστ᾽ ἂν καὶ ῥᾷστα καὶ ἄριστα. μεμηχάνηται δὴ πρὸς πᾶν τοῦτο, τὸ, ποῖόν τι γιγνόμενον ἀεὶ, ποίαν ἕδραν δεῖ μεταλαμβάνον οἰκίζεσθαι, καὶ τίνας ποτὲ τόπους. τῆς δὲ γενέσεως τὸ ποίου τινὸς ἀφῆκε ταῖς βουλήσεσιν ἑκάστων ἡμῶν τὰς αἰτίας. ὅπῃ γὰρ ἂν ἐπιθυμῇ, καὶ ὁποῖός τις ὢν τὴν ψυχὴν, ταύτῃ σχεδὸν ἑκάστοτε καὶ τοιοῦτος γίγνεται ἅπας ἡμῶν ὡς τοπολύ. K. Τὸ γοῦν εἰκός. A. Μεταβάλλει μὲν τοίνυν πάνθ᾽ ὅσα μέτοχά ἐστι ψυχῆς, ἐν ἑαυτοῖς κεκτημένα τὴν τῆς μεταβολῆς αἰτίαν. μεταβάλλοντα δὲ φέρεται κατὰ τὴν τῆς εἱμαρμένης τάξιν καὶ νόμον. σμικρότερα μὲν τῶν ἠθῶν μεταβάλλοντα, ἐλάττω κατὰ τὸ τῆς χώρας ἐπίπεδον μεταπορεύεται· πλείω δὲ καὶ ἀδικώτερα, μεταπεσόντα εἰς βάθος, τά τε κάτω λεγόμενα τῶν τόπων ὅσα ἄλλα τε καὶ τὰ τούτων ἐχόμενα τῶν ὀνομάτων ἐπονομάζοντες, σφόδρα φοβοῦνται καὶ ὀνειροπολοῦσι ζῶντες, διαλυθέντες τε τῶν σωμάτων. μείζω δὲ δὴ ψυχὴ κακίας ἢ ἀρετῆς ὁπόταν μεταλάβῃ, διὰ τὴν αὐτῆς βούλησίν τε καὶ ὁμιλίαν γενομένην ἰσχυρὰν, ὁπόταν μὲν ἀρετῇ θείᾳ προσμίξασα γίγνηται διαφερόντως τοιαύτη διαφέροντα, καὶ μετέβαλε τόπον ἅγιον ὅλον, μετακομισθεῖσα εἰς ἀμείνω τινὰ τόπον ἕτερον· ὅταν δὲ τἀναντία, ἐπὶ τἀναντία μεθιδρύσασα τὸν αὑτῆς βίον. Αὕτη τοι δίκη ἐστὶ θεῶν οἳ ὄλυμπον ἔχουσιν,

σιν, ὦ παῖ καὶ νεανίσκε ἀμελεῖσθαι δοκῶν ὑπὸ θεῶν· κακίω μὲν γιγνόμενον, πρὸς τὰς κακίους ψυχάς· ἀμείνω δὲ, πρὸς τὰς ἀμείνους πορευόμενον, ἔν τε ζωῇ καὶ ἐν πᾶσι θανάτοις, πάσχειν τε καὶ ποιεῖν ἃ προσῆκον δρᾶν ἐστὶ τοῖς προσφερέσι τοὺς προσφερεῖς. ταύτης τῆς δίκης οὔτε σὺ μήποτε οὔτε εἰ ἄλλος ἀτυχὴς γενόμενος ἐπεύξηται περιγενέσθαι θεῶν. ἣν πασῶν δικῶν διαφερόντως ἔταξάν τε οἱ τάξαντες, χρεών τε ἐξευλαβεῖσθαι τὸ παράπαν. οὐ γὰρ ἀμεληθήσῃ ποτὲ ὑπ' αὐτῆς. οὐχ οὕτω σμικρὸς ὢν δύσῃ κατὰ τὸ τῆς γῆς βάθος· οὐδ' ὑψηλὸς γενόμενος, εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναπτήσῃ. τίσεις δὲ αὐτῶν τὴν προσήκουσαν τιμωρίαν, εἴτ' ἐνθάδε μένων, εἴτε καὶ ἐν ἅδου διαπορευθεὶς, εἴτε καὶ τούτων εἰς ἀγριώτερον ἔτι διακομισθεὶς τόπον. ὁ αὐτὸς δὲ λόγος σοὶ καὶ περὶ ἐκείνων ἂν εἴη, τῶν, οὓς σὺ κατιδὼν ἐκ σμικρῶν μεγάλους γεγονότας, ἀνοσιουργήσαντας, ἤ τι τοιοῦτον πράξαντας, ᾠήθης ἐξ ἀθλίων εὐδαίμονας γεγονέναι, κᾆτα, ὡς ἐν κατόπτροις, αὐτῶν ταῖς πράξεσιν, ἡγήσω καθεωρακέναι τὴν πάντων ἀμέλειαν θεῶν· οὐκ εἰδὼς αὐτῶν τὴν συντέλειαν, ὅπη ποτὲ τῷ παντὶ ξυμβάλλεται. Γιγνώσκειν δὲ αὐτὴν, ὦ πάντων ἀνδρειότατε, πῶς οὐ δεῖν δοκεῖς; ἥν τις μὴ γιγνώσκων οὐδ' ἂν τύπον ἴδοι ποτὲ, οὐδὲ λόγον ξυμβάλλεσθαι περὶ βίου

tant, ô puer & adoleſcens qui à diis negligi putas, judicium eſt: ut qui pejor ſit, ad pejores, qui melior, ad meliores animas, tam in vita quàm in omni morte proficiſcatur, patiatúrque & agat quæ à ſimilibus ad ſimiles fieri oportet. Quare nec tu, nec alius ullus, optet confidátque ſe adeò felicem fore, ut judicium hoc deorum effugiat atque exuperet. Nam qui hoc ſanxerunt, firmius quàm cætera omnia ſtabilierunt, ut cavendum omnino ſit. Nunquam enim ab illo negligeris, nec ſi ità parvus ſis ut in terræ profundum ingrediaris, nec ſi adeò ſublimis fias, ut pennis elatus in cœlum voles: ſed convenientia ſupplicia dabis, ſive hîc manens, ſive ad inferos profectus, ſive ad remotiorem aliquem inacceſſibilémque locum tranſlatus. Eadem quoque de illis ratio ſit quos per nefaria ſcelera ex parvis in magnos viros evaſiſſe intuitus, putaſti ad felicitatem ex miſeria perveniſſe. Quorum in operationibus velut in ſpeculo, deorum ad omnia negligentiam inſpexiſſe exiſtimaſti: quòd videlicet ignorabas ad quid eorum progreſſus univerſo conducant. Non oportet autem hoc, ô vir præſtantiſſime, ignorare, quod qui neſcit, nec vivendi formam unquam conſpiciet, nec verba de vitæ beatitudine

dine vel miseria facere poterit. Quare si Clinias hic, & universus hic seniorum cœtus tibi persuasit, te quid de diis dicas penitus ignorare, satis tibi deus faverit: sin verò rationem adhuc aliquam desideras, audi quæ ad tertium illum dicemus, siquo pacto mentis es particeps.

XVII. Profectò deos esse, hominibúsque providere, satis arbitror demonstratum. Sed iniquorum hominum eos muneribus corrumpi, nullo modo dici permittendum est: & si dicatur, omnino pro viribus refutandum. C. Præclarè dictum: & sic agamus. A. Age igitur per deos ipsos, quonam modo placabiles fiunt, siquo pacto fiant? & qui & quales sunt, si placantur? principes enim esse eos necesse est, qui totum cœlum perpetuò gubernaturi sunt. CLIN. Certé. A. Sed quibusnam principibus similes sunt? quive illis principes similes, ut possibile nobis sit, minores majoribus comparare? Utrum aurigæ aliqui certantium bigarum tales sunt? aut navium gubernatores? Fortasse autem exercituum ducibus conferri possunt, vel medicis: qui bella morborum ab humanis corporibus arcent atque propulsant: aut agricolis inimicas orientibus stirpibus tempestates timentibus caventibúsque, aut etiam gre-

δυνατὸς ἂν γένοιτο εἰς εὐδαιμονίαν τε καὶ δυσδαίμονα τύχην. ταῦτα εἰ μέν σε πείθει Κλεινίας ὅδε καὶ ξύμπασα ἡμῶν ἥδε ἡ γερουσία, περὶ θεῶν ὡς οὐκ οἶσθα ὅ, τι λέγεις, καλῶς ἄν σοι ὁ θεὸς αὐτὸς ξυλλαμβάνοι· εἰ δ' ἐπιδεὴς λόγου τινὸς ἔτι ἂν εἴης, λεγόντων ἡμῶν πρὸς τὸν τρίτον ἐπάκουε, εἰ νοῦν καὶ ὁπωσοῦν ἔχεις.

XVII. Ὅτι μὲν γὰρ θεοί τε εἰσὶ καὶ ἀνθρώπων ἐπιμέλονται, ἔγωγε οὐ παντάπασι φαύλως ἂν φαίην ἡμῖν ἀποδεδεῖχθαι· τὸ δὲ παραιτητοὺς αὖ τοὺς θεοὺς εἶναι τοῖσιν ἀδικοῦσι, δεχομένους δῶρα, οὔτε τινὶ συγχωρητέον, παντί τ' αὖ κατὰ δύναμιν τρόπῳ ἐλεγκτέον. ΚΛ. Κάλλιστ' εἶπες· ποιῶμέν τε ὡς λέγεις. ΑΘ. Φέρε δὴ πρὸς θεῶν αὐτῶν, τίνα τρόπον παραιτητοὶ γίγνοιντ' ἂν ἡμῖν, εἰ γίγνοιντο αὖ; καὶ τίνες ἢ ποῖοί τινες ὄντες; ἄρχοντας μὲν ἀναγκαῖόν που γίγνεσθαι τούς γε διοικήσοντας τὸν ἅπαντα ἐντελεχῶς οὐρανόν. ΚΛ. Οὕτως. ΑΘ. Ἀλλ' ἄρα τισὶ προσφερεῖς τῶν ἀρχόντων; ἢ τίνες τούτοις; ὧν δυνατὸν ἡμῖν ἀπεικάζουσι τυγχάνειν μείζοσιν ἐλάττονας; πότερον ἡνίοχοι τινὲς ἂν εἶεν τοιοῦτοι ζευγῶν ἁμιλλωμένων, ἢ πλοίων κυβερνῆται; τάχα δὲ κἂν ἀπεικασθεῖεν στρατοπέδων ἄρχουσι τισίν. εἴη δ' ἂν καὶ νόσων πόλεμον εὐλαβουμένοις ἰατροῖς ἐοικέναι περὶ σώματα, ἢ γεωργοῖς περὶ φυτῶν γένεσιν, εἰωθυίας ὥρας χαλεπὰς διὰ φόβον προσδεχομένοις· ἢ καὶ

ποιμνίων ἐπιστάταις. ἐπειδὴ γὰρ συγκεχωρήκαμεν ἡμῖν αὐτοῖς εἶναι μὲν τὸν οὐρανὸν πολλῶν μεστὸν ἀγαθῶν, εἶναι δὲ καὶ τῶν ἐναντίων, πλειόνων δὲ τῶν μή, μάχη δή, φαμέν, ἀθάνατος ἐστὶν ἡ τοιαύτη, καὶ φυλακῆς θαυμαστῆς δεομένη. ξύμμαχοι δὲ ἡμῖν θεοί τε ἅμα καὶ δαίμονες· ἡμεῖς δ' αὖ κτήματα θεῶν καὶ δαιμόνων· φθείρει δὲ ἡμᾶς ἀδικία καὶ ὕβρις μετὰ ἀφροσύνης· σώζει δὲ δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη μετὰ φρονήσεως, ἐν ταῖς τῶν θεῶν ἐμψύχοις οἰκοῦσαι δυνάμεσι. βραχὺ δέ τι καὶ τῇδε ἄν τις τῶν τοιούτων ἐνοικοῦν ἡμῖν σαφὲς ἴδοι. ψυχαὶ δή τινες ἐπὶ γῆς οἰκοῦσαι, καὶ ἄδικον λῆμμα κεκτημέναι, δῆλον ὅτι θηριώδεις πρὸς τὰς τῶν φυλάκων ψυχὰς ἄρα κυνῶν, ἢ τὰς τῶν νομέων, ἢ πρὸς τὰς τῶν παντάπασιν ἀκροτάτων δεσποτῶν προσπίπτουσαι, πείθουσι θωπείαις λόγων, καὶ ἐν εὐκταίαις τισὶν ἐπῳδαῖς (ὡς αἱ φῆμαι φασὶν αἱ τῶν κακῶν) ἐξεῖναι πλεονεκτοῦσι σφίσιν ἐν ἀνθρώποις πάσχειν μηδὲν χαλεπόν. φαμὲν δ' εἶναί που τὸ νῦν ὀνομαζόμενον ἁμάρτημα τὴν πλεονεξίαν ἐν μὲν σαρκίνοις σώμασι νόσημα καλούμενον· ἐν δὲ ὥραις ἐτῶν καὶ ἐνιαυτῶν, λοιμόν. ἐν δὲ πόλεσι καὶ πολιτείαις, τοῦτο αὖ τὸ ῥῆμα μετεσχηματισμένον, ἀδικίαν. ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΑΘ. Τοῦτον δὴ τὸν λόγον ἀναγκαῖον λέγειν, τὸν λέγοντα ὡς εἰσὶ συγγνώμονες ἀεὶ θεοὶ τοῖς

gum armentorúmque pastoribus. Nam cùm inter nos convenerit. multorum bonorum, multorúmq; malorum, & quidem plurium, plenum esse cœlum, immortale aliquod bellum hoc est, & mirabili custodia indiget. sed opitulantur nobis dii simul & dæmones. Nos autem deorum dæmonúmque possessio sumus. Verùm injustitia & intemperantia unà cum imprudentia nos corrumpunt. Justitia verò & temperantia cum prudentia, quæ in viribus deorum animatis inhabitant, salutem nobis afferunt. Breve autem aliquid horum habitare in nobis manifestè hinc licet conspicere. Nam animæ in terra quædam habitantes injustæ, & ferarum instar atroces, adversus custodum animas, canum puta aut pastorum, vel etiam præcipuorum omnium dominorum insurgunt, verborúmque lenociniis, deprecationéque quorundam cantuum persuadent, ut fama malorum est, licere malè agendo inter homines sibi plurima usurpare, nec aliquam indè pœnam persolvere. hoc nos delictum, quo ad usurpationem plurium inhiatur, in corporibus animalium morbum vocamus, in anni temporibus pestilentiam, in civitatibus rebúsque publicis commutato nomine injustitiam. CLIN. Omnino. ATHE. Necesse est igitur eum qui credit deos ve-

niam

niam hominibus injustis præbere, siquis ipsis rapinæ partem tribuerit, dicere eos esse veluti canes, quibus lupi particulam rapinæ concedant, & illi muneribus his placati, greges diripi patiantur. Nonne hic eorum sermo est, qui placabiles esse deos prædicant? CLIN. Hic certè. ATHEN. Sed quibus prædictorum custodum deos aliquis conferens non erit omnium hominum ridiculosissimus? Utrum gubernatoribus, qui libatione vini atque nidore carnium devoluti, navem simul nautásque evertunt? CLIN. Minimè. ATH. Sed neque aurigis, qui dum certant, corrupti muneribus, adversariorum curribus victoriam ipsam concedant. CLIN. Non certè. Turpis enim hæc in deos comparatio. ATH. Atqui nec imperatoribus, nec medicis, nec agricolis, nec pastoribus similiter persuasis, nec etiam canibus astutia luporum blandè seductis. CLIN. Bona verba quæso. Hæc enim audienda non sunt. ATH. Nonne custodum omnium maximi & in maximis rebus dii omnes? CLIN. Ita prorsus. ATH. An optimarum rerum custodes, & in virtute custodiæ nimium excellentes, deteriores esse dicemus quàm canes hominésque mediocres, qui nunquam muneribus ab injustis hominibus impiè acceptis justitiam proderent? CLIN. Nequaquam hic impio-

τῶν ἀνθρώπων ἀδίκοις καὶ ἀδικοῦσιν, ἂν αὐτοῖς τῶν ἀδικημάτων τις ἀπονέμῃ· καθάπερ κυσὶ λύκοι τῶν ἁρπασμάτων σμικρὰ ἀπονέμοιεν· οἱ δὲ, ἡμερούμενοι τοῖς δώροις, συγχωροῖεν τὰ ποίμνια διαρπάζειν. ἆρ᾽ οὐχ οὗτος ὁ λόγος ὁ τῶν φασκόντων παραιτητοὺς εἶναι θεούς; Κ. Οὗτος μὲν οὖν. ΑΘ. Τίσιν οὖν δὴ τῶν προῤῥηθέντων ἀπεικάζων ὁμοίους φύλακας εἶναι θεοὺς, οὐκ ἂν καταγέλαστος γίγνοιτο ἀνθρώπων ὁστισοῦν; πότερον κυβερνήταις, λοιβῇ γε οἴνου κνίσσῃ τε παρατρεπομένοις αὐτοῖς, ἀνατρέπουσι δὲ ναῦς τε καὶ ναύτας; ΚΛ. Μηδαμῶς. ΑΘ. Ἀλλ᾽ οὔτι μὴν ἡνιόχοισί γε ἐν ἁμίλλῃ συντεταγμένοις, πεισθεῖσιν ὑπὸ δωρεᾶς ἑτέροισι τὴν νίκην ζεύγεσι προδοῦναι. ΚΛ. Δεινὴν γὰρ εἰκόνα λέγοις ἂν, λέγων τὸν λόγον τοῦτον. ΑΘ. Οὐ μὴν οὐδὲ στρατηγοῖς γε, οὐδ᾽ ἰατροῖς οὐδὲ γεωργοῖς· οὐδὲ νομεῦσι μὴν, οὐδὲ ποτὲ κυσὶ κεκηλημένοις ὑπὸ λύκων. ΚΛ. Εὐφήμει. πῶς γὰρ ἄν; Α. Ἀλλ᾽ οὐ πάντων φυλάκων εἰσὶ μέγιστοι καὶ περὶ τὰ μέγιστα ἡμῖν οἱ πάντες θεοί; Κ. Πολύ γε. Α. Τοὺς δὴ κάλλιστά τε πράγματα φυλάττοντας, διαφέροντάς τε αὐτοὺς φυλακῇ πρὸς ἀρετὴν, κυνῶν χείρους καὶ ἀνθρώπων μέσων εἶναι φήσομεν, οἳ τὸ δίκαιον οὐκ ἄν ποτε προδοῖεν ἕνεκα δώρων παρὰ ἀδίκων ἀνδρῶν ἀνοσίως διδομένων; Κ. Οὐδαμῶς· οὔτε

ἀνεκτὸς ὁ λόγος. τῶν τε περὶ πᾶσαν ἀσέβειαν ὄντων κινδυνεύει πως ὁ ταύτης τῆς δόξης ἀντεχόμενος πάντων ἂν τῶν ἀσεβῶν κεκρίσθαι δικαιότατα κάκιστός τε εἶναι καὶ ἀσεβέστατος. Α. Τὰ μὲν δὴ προτεθέντα τρία, θεοί τε ὡς εἰσὶ καὶ ὡς ἐπιμελεῖς, καὶ παρὰ τὸ δίκαιον ὡς παντάπασιν ἀπαραίτητοι, φῶμεν ἱκανῶς ἀποδεδεῖχθαί πη. Κ. Πῶς γὰρ οὔ; καὶ σύμψηφοί γε τούτοις τοῖς λόγοις ἐσμέν. Α. Καὶ μὴν εἴρηταί γέ πως σφοδρότερον, διὰ φιλονεικίαν τῶν κακῶν ἀνθρώπων. τούτου γε μὴν ἕνεκα, ὦ φίλε Κλεινία, πεφιλονείκηται, μή ποτε λόγοις ἡγῶνται κρατοῦντες ἐξουσίαν εἶναι σφίσιν ἃ βούλονται πράττειν οἱ κακοί, ἃ δὴ καὶ ὅσα καὶ οἷα περὶ θεοὺς διανοοῦνται. προθυμία μὲν δὴ διὰ ταῦτα νεωτέρως εἰπεῖν ἡμῖν γέγονεν. εἰ δέ τι καὶ βραχὺ προὔργου πεποιήκαμεν εἰς τὸ πείθειν πῃ τοὺς ἄνδρας, ἑαυτοὺς μὲν μισῆσαι, τὰ δ' ἐναντία πως ἤθη στέρξαι, καλῶς ἡμῖν εἰρημένον ἂν εἴη τὸ προοίμιον ἀσεβείας πέρι νόμων. Κ. Ἀλλ' ἐλπίς· εἰ δὲ μή, τό γε τοῦ λόγου γένος οὐκ αἰτιάσεται τὸν νομοθέτην.

XVIII. Α. Μετὰ τὸ προοίμιον τοίνυν λόγος, οἷος ἂν τῶν νόμων ἑρμηνεὺς, ὀρθῶς γίγνοιτο ἡμῖν, προαγορεύων ἐξίστασθαι πᾶσι τοῖς ἀσεβέσι τρόπων τῶν αὑτῶν εἰς τοὺς εὐσεβεῖς. τοῖς δὲ μὴ πειθομένοις, ἀσεβείας ὅδε ἔστω πέρι νόμος· Ἐάν τις ἀσεβῇ λόγοις εἴτ' ἔργοις, ὁ παρα-

rum hominum sermo ferendus est, & qui hac opinione laborat, impiorum omnium jure pessimus & profanissimus judicabitur. ATH. Tria igitur illa quæ proposuimus, deos videlicet esse, omniúmque curam habere, nec præter justum precibus ullis flecti posse, sufficienter ostendisse videmur. C. Certè & his nos rationibus assentimus. A. Vehementius quodammodo propter improborum hominum controversias diximus. Sed hac de causa, ô amice Clinia, contentiosa usi sumus oratione, nè pravi dicendo se vicisse putantes, licentiam sibi datam credant faciendi quæcunque velint, & qualiacunque adversus deos existiment facienda. hac inquam de causa, nova quadam, & vehementiori dicendi ratione uti voluimus. Quòd siquid ad persuasionem attulimus, ut jam velint mores suos odisse & contrarios complecti, probè nobis exordium legum de impietate dictum est. C. Speramus ita fore. sin minus, at genus orationis legumlatori dedecori non erit.

VXIII. A. Post exordium sermo legum interpres rectè sequitur: qui impiis omnibus prædicet, ut à suis moribus ad pietatem sese convertant. Adversus eos autem qui non paruerint, lex ista de impietate ponatur. Siquis impiè quicquam agit vel loquitur, qui fortè præ-

sens

sens fuerit, deos defendat, magistratibus significet. Quorum qui primi audierint, ad harum rerum judicium, secundum leges deferant. Quod si quis magistratus audierit neque detulerit, ipse impietatis reus fiat, & qui velit, pro ultione legum prosequatur. Et si quis condemnatus fuerit, judices hunc pro singulis impiè commissis, singulis quibusque afficiant suppliciis. Carceribus quidèm omnes coerceantur. Tres verò sunt in civitate carceres. Unus plurimis communis in foro rerum venalium: ubi multi nè fugiant, custodiuntur. Alter ubi cœtus eorum fit, qui nocte congregantur, correctionis nomine appellatus. Tertius in media regione: ubi quàm maximè desertus sylvestrísque locus est, supplicii nomine notatus. Tres quoque impietatis, ut suprà narravimus, causæ sunt. Cúmque in singulis hujusmodi causis duò quædam proficiscantur, sex erunt adversus deos genera peccatorum, quæ ut dijudicentur digna sunt, nec æquali similique pœna indigent. Nam alii quamvis deos esse non credant, tamen propter justum aliquem naturæ affectum, malos oderunt, & odio quodam adversus injustitiam moti ab injuriis abstinent: iniquos fugiunt, justos homines diligunt. Alii verò ad hanc opinionem, quòd de-

τυγχάνων ἀμυνέτω, σημαίνων πρὸς ἄρχοντας· τῶν δὲ ἀρχόντων οἱ πρῶτοι πυθόμενοι, πρὸς τὸ περὶ τούτων ἀποδεδειγμένον κρίνειν δικαστήριον εἰσαγαγόντων κατὰ τοὺς νόμους. ἐὰν δέ τις ἀκούσασα ἀρχὴ μὴ δρᾷ ταῦτα, αὐτὴ ἀσεβείας ὑπόδικος γιγνέσθω τῷ ἐθέλοντι τιμωρεῖν ὑπὲρ τῶν νόμων. ἐὰν δέ τις ὄφλῃ, τιμάτω τὸ δικαστήριον ἓν ἑκάστῳ τῶν καθ' ἓν ἀσεβούντων τίμημα. δεσμὸς μὲν οὖν ὑπαρχέτω πᾶσι. δεσμωτηρίων δὲ ὄντων ἐν τῇ πόλει τριῶν, ἑνὸς μὲν, κοινοῦ τοῖς πλείστοις, περὶ ἀγορὰν, σωτηρίας ἕνεκα τοῖς πολλοῖς τῶν σωμάτων· ἑνὸς δὲ, περὶ τὸν τῶν νύκτωρ συλλεγομένων ξύλλογον, σωφρονιστήριον ἐπονομαζόμενον· ἑνὸς δὲ αὖ κατὰ μέσην τὴν χώραν, ὅπηπερ ἂν ἔρημός τε καὶ ὡς ὅτι μάλιστα ἀγριότατος ᾖ τόπος, τιμωρίας ἔχων ἐπωνυμίαν φήμην τινά. περὶ ἀσέβειαν δὲ ὄντων, αἰτίαις μὲν τρισὶν, αἵπερ καὶ διήλθομεν, δύο δ' ἐξ ἑκάστης τῆς τοιαύτης αἰτίας γιγνομένων, ἓξ ἂν γίγνοιντο· ἃ καὶ διακρίσεως ἄξια γένη τῶν περὶ τὰ θεῖα ἁμαρτανόντων, οὐκ ἴσης οὐδ' ὁμοίας δίκης δεόμενα. οἷς γὰρ ἂν, μὴ νομίζουσι θεοὺς εἶναι τοπαράπαν, ἦθος φύσει προσγένηται δίκαιον, μισοῦντές τε γίγνονται τοὺς κακοὺς, καὶ τῷ δυσχεραίνειν τὴν ἀδικίαν, οὔτε τὰς τοιαύτας πράξεις προσίενται πράττειν, τούς τε μὴ δικαίους τῶν ἀνθρώπων φεύγουσι, καὶ τοὺς δικαίους στέργουσιν. οἷς δ' ἂν πρὸς τῇ δόξῃ τῇ

θεῶν ἔρημα εἶναι πάντα, ἀκρατεῖς τε ἡδονῶν καὶ λυπῶν περιπέσωσι, μνῆμαί τε ἰσχυραὶ καὶ μαθήσεις ὀξεῖαι παρῶσι, τὸ μὲν μὴ νομίζειν θεοὺς, ἀμφοῖν ἂν ἐνυπάρχοι κοινὸν πάθος· τῇ δὲ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων λώβῃ, τὸ μὲν ἐλάττω, τὸ δὲ πλείω κακὰ ἐργάζοιτ' ἄν. ὁ μὲν γὰρ λόγῳ τε ἂν περὶ θεοὺς παῤῥησίας εἴη μεστὸς, καὶ περὶ θυσίας τε καὶ ὅρκους· καὶ ὡς τῶν ἄλλων καταγελῶν, τάχ' ἂν ἑτέρους τοιούτους ἀπεργάζοιτο, δίκης μὴ τυγχάνων. ὁ δὲ δὴ δοξάζων μὲν καθάπερ ἅτερος, εὐφυὴς δὲ ἐπικαλούμενος, δόλου δὲ καὶ ἐνέδρας πλήρης, ἐξ ὧν μάντεις τε κατασκευάζονται πολλοὶ καὶ περὶ πᾶσαν τὴν μαγγανείαν κεκινημένοι. γίγνονται δὲ ἐξ αὐτῶν ἔστιν ὅτε καὶ τύραννοι καὶ δημηγόροι καὶ στρατηγοί· καὶ τελεταῖς δὲ ἰδίαις ἐπιβεβουλευκότες, σοφιστῶν τε ἐπικαλουμένων μηχαναί. τούτων δὴ πολλὰ μὲν εἴδη γένοιτ' ἄν· τὰ δὲ νόμων ἄξια θέσεως, δύο· ὧν τὸ μὲν εἰρωνικὸν, οὐχ ἑνὸς οὐδὲ δυοῖν ἄξια θανάτοιν ἁμαρτάνον· τὸ δὲ, νουθετήσεως ἅμα καὶ δεσμῶν δεόμενον. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ θεοὺς νομίζειν ἀμελεῖν, δύ' ἕτερα γεννᾷ· καὶ τὸ παραιτητοὺς, ἄλλα δύο. τούτων δὴ ταύτῃ διεστηκότων, τοὺς μὲν ὑπ' ἀνοίας, ἄνευ κακῆς ὀργῆς τε καὶ ἤθους γεγενημένους, εἰς τὸ σωφρονιστήριον ὁ δικαστὴς τιθέμενος νόμῳ,

orum præsentia destituta omnia sint, proniores quoque ad voluptates doloresque sunt: acumine etiam, & memoria pollent. Utrisque id est commune, ut esse deos negent. In hoc autem differunt, quòd cæteris hominibus ille minus, hic plus nocet. Ille quidem libere adversus deos, sacrificia, jusjurandum obloquitur: atque ita alios deridendo, nisi puniatur, multos forsan sibi similes faciet. Hic verò eandem habet opinionem, sed acriori ingenio præditus vulgo putatur, dolóque & insidiis plenus est. Ex istis multi sortilegi fiunt, & ad omne veneficii maleficiique genus prompti. Fiunt præterea ex istis nonnunquam tyranni, exercituum duces, concionatores, & qui solennitatibus privatis insidiantur, & qui homines captiunculis sophistarum decipiunt. Horum profectò multæ quidem sunt species: sed legum positione dignæ duæ: quarum quæ dissimulatione referta est, scelera parit non una tantum morte vel duabus digna, sed pluribus. Altera castigatione simul & vinculis indiget. Similiter opinio qua dii negligentes existimantur, duo gignit: & qua facilè votis muneribúsque placabiles, alia duo. Cùm ità impii distincti sint: eos quidem qui non malis moribus, sed amentia quadam tales facti sunt, in correctionis carcerem non minus

nus quàm quinquennium permansuros judex conjiciat. Quo in tempore nullus cum ipsis civium colloquatur, præter eos qui nocturni cœtus participes sunt: hi verò admonentes, ad salutem animæ colloquantur. Cùm autem vinculorum tempus exactum fuerit, qui modestior factus est, unà cum modestis habitet: quod si rursus impietatis crimine condemnabitur, morte plectatur. Sed sunt nonnulli qui ad eam opinionem quòd dii sint, vel negligentes vel placabiles sint, immanes quoque fiunt, hominésque despiciunt, & viventes ad se multos alliciunt, attrahúntque: necnon defunctos se trahere consolaríque dicunt, profitentúrque se deos ipsos cantibus, sacrificiis, votísque mulcere. Et hoc lenocinio conantur idiotas, domos item, & civitates universas pecuniarum gratia perdere. Eorum qui damnatus fuerit in mediterraneis carceribus vinciatur, nec ullus liber unquam ad eum accedat: sed statutum ipsi à legum custodibus cibum servi afferant. Vita denique functum, extra regionis fines insepultum ejiciant. Quem si quis liber sepelierit, à volente impietatis crimine accusetur. Quod si filios reliquerit civitati suffi-

τιθέσθω μηδὲν ἔλαττον ἐτῶν πέντε. ἐν τούτῳ δὲ τῷ χρόνῳ μηδεὶς τῶν πολιτῶν αὐτοῖς ἄλλος συγγιγνέσθω, πλὴν οἱ τοῦ νυκτερινοῦ ξυλλόγου κοινωνοῦντες, ἐπὶ νουθετήσει τε καὶ τῇ τῆς ψυχῆς σωτηρίᾳ ὁμιλοῦντες. ὅταν δ' ὁ χρόνος αὐτοῖς ἐξέλθῃ τῶν δεσμῶν, ἐὰν μὲν δοκῇ τις σωφρονεῖν αὐτῶν, οἰκείτω μετὰ τῶν σωφρόνων· ἐὰν δὲ μή, ὀφείλῃ δ' αὖθις τὴν τοιαύτην δίκην, θανάτῳ ζημιούσθω. ὅσοι δ' ἂν θηριώδεις γένωνται, πρὸς τῷ θεοὺς μὴ νομίζειν, ἢ ἀμελεῖς ἢ παραιτητοὺς εἶναι, καταφρονοῦντες δὲ τῶν ἀνθρώπων, ψυχαγωγῶσι μὲν πολλοὺς τῶν ζώντων, τοὺς δὲ τεθνεῶτας φάσκοντες ψυχαγωγεῖν, καὶ θεοὺς ὑπισχνούμενοι πείθειν ὡς θυσίαις τε καὶ εὐχαῖς καὶ ἐπῳδαῖς γοητεύοντες, ἰδιώτας τε καὶ ὅλας οἰκίας καὶ πόλεις χρημάτων χάριν ἐπιχειρῶσι κατ' ἄκρας ἐξαιρεῖν· τούτων δὲ ὃς ἂν ὄφλων εἶναι δόξῃ, τιμάτω τὸ δικαστήριον αὐτῷ κατὰ νόμον, δεδέσθω μὲν ἐν τῷ τῶν μεσογείων δεσμωτηρίῳ· προσιέναι δὲ αὐτῷ μηδένα ἐλεύθερον μηδέποτε· τακτὴν δὲ ὑπὸ τῶν νομοφυλάκων αὐτοὺς τροφὴν παρὰ τῶν οἰκετῶν λαμβάνειν. ἀποθανόντα δὲ, ἔξω τῶν ὁρίων ἐκβάλλειν ἄταφον. ἐὰν δέ τις ἐλεύθερος συνθάπτῃ, δίκας ἀσεβείας τῷ ἐθέλοντι λαγχάνειν ὑπεχέτω. παῖδας δὲ ἂν μὲν καταλίπῃ τῇ πόλει ἱκανοὺς,

οἱ τῶν ὀρφανῶν ἐπιμελούμενοι, καὶ τούτων, ὡς ὄντων ὀρφανῶν, ἐπιμελείσθων μηδὲν χεῖρον τῶν ἄλλων, ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἂν ὁ πατὴρ αὐτῶν ὄφλῃ τὴν δίκην.

cientes, orphanorum tutores horum non minus quàm reliquorum, ab eo die quo damnatus fuerit, curam habeant.

XIX. Κοινὸν δ' ἐπὶ τούτοις πᾶσι νόμον κεῖσθαι χρεών· ὃς ἐλάττω τε εἰς θεοὺς αὐτῶν τοὺς πολλοὺς ἔργῳ καὶ λόγῳ πλημμελεῖν ἂν ποιοῖ, καὶ δὴ καὶ ἀνοήτους γίγνεσθαι ἧττον, διὰ τὸ μὴ ἐξεῖναι θεοπολεῖν παρὰ νόμον. ἔστω γὰρ νόμος ὅδε τοῖς ξύμπασι κείμενος ἁπλῶς· Ἱερὰ μηδὲ εἷς ἐν ἰδίαις οἰκίαις ἐκτήσθω. θύειν δ' ὅταν ἐπὶ νοῦν ἴῃ τινί, πρὸς τὰ δημόσια ἴτω θύσων. καὶ τοῖς ἱερεῦσί τε καὶ ἱερείαις ἐγχειριζέτω τὰ θύματα, οἷς ἁγνεία τούτων ἐπιμελής· συνευχέσθω δὲ αὐτός τε καὶ ὃς ἂν ἐθέλῃ μετ' αὐτοῦ συνεύχεσθαι. ταῦτα δὲ γιγνόμενα τῶν τοιῶνδε χάριν ἔστω. ἱερὰ καὶ θεοὺς οὐ ῥᾴδιον ἱδρύεσθαι· μεγάλης δὲ διανοίας τινὸς ὀρθῶς δρᾶν τὸ τοιοῦτον· ἔθος τε γυναιξί τε δὴ διαφερόντως πάσαις καὶ τοῖς ἀσθενοῦσι πάντῃ καὶ κινδυνεύουσι καὶ ἀποροῦσιν, ὅπῃ τις ἂν ἀπορῇ, καὶ τοὐναντίον, ὅταν εὐπορίας τινὸς λάβωνται, καθιεροῦν τε τὸ παρὸν ἀεί, καὶ θυσίας εὔχεσθαι, καὶ ἱδρύσεις ὑπισχνεῖσθαι θεοῖς καὶ δαίμοσι, καὶ παισὶ θεῶν· ἔν τε φάσμασιν ἐγρηγορότας διὰ φόβους καὶ ἐν ὀνείροις,

XIX. Sed communis de omnibus his lex ista ponatur, quæ faciet ut multi minus verbo & re in deos peccent, & ut ab amentia revocentur: ex eo quòd non licebit deos sibi deorúmque sacra præter leges effingere. Sit autem lex hujusmodi simpliciter cunctis imposita. Sacella nemo in privata domo habeat. Cùm verò animum quis ad sacrificandum induxerit, ad publica sacrificaturus accedat, & sacerdotibus tum viris, tum mulieribus, hostias præbeat: qui curam harum rerum castissimè gerunt. Quibuscum & ipse oret, & quicunque cum eo simul orare velit. Hæc ideo ità fiant, quia sacella & deos instituere non facile est. Quippe magni ingenii est rectè rem istam facere. Solent autem mulieres præcipuè ac imbecilliores, & in periculo constituti & indigentes ubicunque quispiam indigeat, & contrà quando facultas rei alicujus affluit, quod adesse videtur, semper consecrare, hostiásque vovere, & statuas diis atq; dæmonibus & deorum filiis polliceri. Phantasmatibus commoti vigilantes, & in

somniis

somniis similiter multa se vidisse præ formidine recordati, ubi remedia singulis afferre conantur, aris sacellisque omnes domos virósque replerunt. Quorum omnium gratia lex ista ponenda est, ac præterea impiorum causa, nè ista sibi operationibus usurpantes, sacella & aras suis in domibus statuant, puténtque deos clam votis sacrificiisque placare: atque ità in infinitum suam injustitiam augeant, unde tam ad se quàm ad eos qui sibi ista permittunt, quamvis illi meliores sint, indignationem deorum provocent: quo pacto tota civitas jure quodammodo impietatis crimine teneatur. Legum quidem latori deus minimè irascetur. Lex enim sit, Sacella deorum neminem in privatis domibus possidere. Si verò quispiam habuisse, sacrificasséque alibi quàm in publicis deprehendatur: qui sensit, ad legum custodes deferat. Ipsi autem si nihil magni sceleris à fœmina sive à viro factum sit, ad publica templa jubeant privata sacra deferri: & si non illico delata fuerint, mulctent, donec deferantur. Siquis autem non puerilem, sed nefariam impietatem commiserit, sive in suis privatim, sive in publico deorum cultu sacrificando de-

ὡς δ' αὔτως ὄψεις πολλὰς ἀπομνημονεύοντας, ἑκάστοισί τε αὐτῶν ἄκη ποιουμένους βωμοὺς καὶ ἱερά, πάσας μὲν οἰκίας, πάσας δὲ κώμας, ἔν τε καθαροῖς ἱδρυομένους ἐμπιπλάναι, καὶ ὅπῃ τις ἔτυχε τῶν τοιούτων. ὧν ἕνεκα χρὴ πάντων ποιεῖν κατὰ τὸν νῦν λεγόμενον νόμον· πρὸς τούτοις δέ, ἕνεκα τῶν ἀσεβούντων· ἵνα μὴ καὶ ταῦτα κλέπτοντες πράξεσιν, ἱερά τε καὶ βωμοὺς ἐν ἰδίαις οἰκίαις ἱδρυόμενοι, λάθρᾳ τοὺς θεοὺς ἵλεως οἰόμενοι ποιεῖν θυσίαις τε καὶ εὐχαῖς, εἰς ἄπειρον τὴν ἀδικίαν αὐξάνοντες, αὑτοῖς τε ἐγκλήματα πρὸς θεῶν ποιῶνται, καὶ τοῖς ἐπιτρέπουσιν, οὖσιν αὐτῶν βελτίοσι. καὶ πᾶσα οὕτως ἡ πόλις ἀπολαύῃ τῶν ἀσεβῶν τρόπον τινὰ δικαίως. τὸν μὲν δὴ νομοθέτην ὁ θεὸς οὐ μέμψεται. κείσθω γὰρ ὁ νόμος οὗτος, μὴ κεκτῆσθαι θεῶν ἐν ἰδίαις οἰκίαις ἱερά. τὸν δὲ φανέντα κεκτημένον ἕτερα καὶ ὀργιάζοντα πλὴν τὰ δημόσια, ἐὰν μὲν ἄδικον μηδὲν τῶν μεγάλων καὶ ἀνοσίων εἰργασμένος ἀνὴρ ἢ καὶ γυνὴ κέκτηταί τις, ὁ μὲν αἰσθόμενος καὶ εἰσαγγελλέτω τοῖς νομοφύλαξιν· οἱ δὲ προσταττόντων εἰς τὰ δημόσια ἀποφέρειν ἱερὰ τὰ ἴδια. μὴ πείθοντες δέ, ζημιούντων, ἕως ἂν ἀπενεχθῇ. ἐὰν δέ τις ἀσεβήσας μὴ παιδίων ἀλλ' ἀνδρῶν ἀσέβημα ἀνοσίων γένηται φανερός, εἴτε ἐν ἰδίοις ἱδρυσάμενος, εἴτ' ἐν δημοσίοις θύσας ἱερὰ θεοῖς

οἱστισινοῦν,

οἱστισινοῦν, ὡς οὐ καθαρὸς ὢν θύων, θανάτῳ ζημιούσθω. τὸ δὲ, παιδίων ἢ μὴ, κρίναντες νομοφύλακες, εἰς τὸ δικαστήριον οὕτως εἰσαγαγόντες, τὴν τῆς ἀσεβείας δίκην τούτοις ἀποτελούντων.

liquerit, morte ut impurè sacrificans condemnetur. Puerile verò esse vel non, custodes legum judicent, tractósque ita impios in judicium impietatis reos esse declarent.

ALCI-

ALCIBIADES SECUNDUS

Sive

DE PRECATIONE.

Dialogi Perſonæ.

SOCRATES, ALCIBIADES.

DEUMNE, ô Alcibiades, precaturus accedis? A. Et maximè quidem, ô Socrates. SOC. Triſtitiam quandam præ te ferre videris, & oculos in terram figere, tanquam aliquid ipſe tecum cogitans. A. At quid cogitem, ô Socrates? SOC. Maxima, ut mihi videtur: nam dic per Jovem obſecro, nonne putas deos eorum, quæ vel privatim, vel publicè precamur, nonnunquam concedere partim, partim negare, atque id his quidem annuere, illis verò minimé. A. Omnino quidem. S. Nonne igitur tibi videtur magna providentia opus eſſe, nè quis ſeipſum fallat, dum magna petit mala, credens bona ſe petere: Deorum autem hic ſit habitus, eaque ratio, ut largiantur,

οἱ τύχωσιν ἐν ταύτῃ ὄντες

ἈΛΚΙΒΙΆΔΗΣ ΔΕΥ'ΤΕΡΟΣ

Ἤ

ΠΕΡῚ ΠΡΟΣΕΥΧΗ͂Σ.

Τὰ τοῦ διαλόγου Πρόσωπα,

ΣΩΚΡΆΤΗΣ, ἈΛΚΙΒΙΆΔΗΣ.

ΩἈΛΚΙΒΙΆΔΗ, ἆρά γε πρὸς τὸν θεὸν προσευξόμενος πορεύῃ; Α. Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Φαίνῃ γέ τι ἐσκυθρωπακέναι τε καὶ εἰς γῆν βλέπειν, ὥς τις συννοούμενος. Α. Καὶ τί ἄν τις συννοοῖτο, ὦ Σώκρατες; ΣΩΚΡ. Τὴν μεγίστην, ὦ Ἀλκιβιάδη, σύννοιαν, ὥς γέ μοι δοκεῖ. ἐπεί, φέρε πρὸς Διός, οὐκ οἴει τοὺς θεούς, ἃ τυγχάνομεν εὐχόμενοι καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, ἐνίοτε τούτων τὰ μὲν διδόναι, τὰ δ' οὔ; καὶ ἔστιν οἷς μὲν αὐτῶν, ἔστι δὲ οἷς οὔ; Α. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν δοκεῖ σοι πολλῆς προμηθείας γε προσδεῖσθαι, ὅπως μὴ λήσῃ τις αὐτὸν εὐχόμενος μεγάλα κακά, δοκῶν δ' ἀγαθά; οἱ δὲ θεοὶ τῇ ἕξει ἐν ᾗ διδόασιν αὐτοὶ

ἅ τις

ἅ τις εὐχόμενος τυγχάνει; ὥσπερ τὸν Οἰδίπουν αὐτίκα φασὶν εὔξασθαι χαλκῷ διελέσθαι τοὺς υἱεῖς τὰ πατρῷα· ἐξὸν αὐτῷ τῶν παρόντων κακῶν ἀποτροπήν τινα εὔξασθαι, ἕτερα πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι κατηρᾶτο· τοιγαροῦν ταῦτά τε ἐξετελέσθη, καὶ ἐκ τούτων ἄλλα πολλὰ καὶ δεινά· ἃ τί δεῖ καθ' ἕκαστα λέγειν; ΑΛΚΙΒ. Ἀλλὰ σὺ μὲν, ὦ Σώκρατες, μαινόμενον ἄνθρωπον εἴρηκας. ἐπεὶ τίς ἄν σοι δοκῇ τολμῆσαι ὑγιαίνων τοιαῦτ' εὔξασθαι;

II. ΣΩ. Τὸ μαίνεσθαι ἆρά γε ὑπεναντίον σοι δοκεῖ τῷ σωφρονεῖν; ΑΛ. Πάνυ μὲν οὖν. Σ. Ἄφρονες δὲ καὶ φρόνιμοι δοκοῦσιν ἄνθρωποι εἶναί τινες σοί; Α. Εἶναι μέντοι. Σ. Φέρε δή, ἐπισκεψώμεθα τίνες ποτ' εἰσὶν οὗτοι. ὅτι μὲν γὰρ εἰσί τινες, ὡμολόγηται, ἄφρονές τε καὶ φρόνιμοι, καὶ μαινόμενοι ἕτεροι. Α. Ὡμολόγηται γάρ. Σ. Ἔτι δὲ ὑγιαίνοντες εἰσὶ τινές; Α. Εἰσίν. Σ. Οὐκοῦν καὶ ἀσθενοῦντες ἕτεροι; Α. Πάνυ γε. Σ. Οὐκοῦν οὐχ οἱ αὐτοί. Α. Οὐ γάρ. ΣΩ. Ἆρ' οὖν καὶ ἕτεροί τινες εἰσὶν οἳ μηδ' ἕτερα τούτων πεπόνθασιν; Α. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Ἀνάγκη γὰρ ἐστὶν ἄνθρωπον ὄντα νοσεῖν ἢ μὴ νοσεῖν. Α. Ἔμοιγε δοκεῖ. Σ. Τί δέ; περὶ φρονήσεως καὶ ἀφροσύνης ἆρά γε τὴν αὐτὴν ἔχεις γνώμην; Α. Πῶς λέγεις; Σ. Δοκεῖ σοι οἷόν τε εἶναι

quæ quis postulat? quemadmodum Oedipum ferunt obsecrasse Deum, de regno paterno, ut filii ferro decernerent. Cúmque ei licuisset præsentium tum malorum aversionem poscere, alia insuper imprecabatur. Unde ad eum eventum ista venerunt, atque ex iis alia multa & gravia, quæ referre singula nequaquam opus est. A. At tu furentem quidem hominem in exemplum adduxisti: nam quem putas sanæ mentis hominem audere talia petere?

II. SOCRAT. Insanire nonne contrarium est ei quod est prudentem esse? AL. Prorsus. SOCR. Num, ex hominibus, alii prudentes esse, alii imprudentes videntur? ALC. Videntur sané. SOC. Age itaque consideremus quinam isti. Esse enim alios quidem imprudentes, alios veró prudentes, nonnullos insanos, jam convenit. AL. Convenit. SOCRA. Præterea bene valentes aliqui sunt. AL. Sunt. SOCRAT. Ægrotantes alii. AL. Omnino. SOC. Non ergo iidem sunt. ALC. Non certé. SOC. Súntne alii quidam qui neutrum istorum patiantur? ALCIB. Nequaquam. SOCR. Necesse est enim hominem vel ægrotare, vel non ægrotare. AL. Videtur. SOC. De prudentia veró & imprudentia idem judicas? ALC. Quomodo dicis? SOC. Hominem

nem aut prudentem, aut imprudentem, aut tertium præterea velut medium quiddam esse oportere putas, quo nec prudens, nec imprudens sit? ALC. Nihil profectò. SOC. Necesse igitur alterum istorum pati. ALC. Apparet. SOCR. Recordaris concessisse te insaniam prudentiæ contrariam esse? AL. Equidem. SOCR. Et medium nullam rem esse tertiam quæ hominem nec prudentem, nec imprudentem efficiat? ALC. Consensi quidem. SOC. Quinetiam duo esse eidem rei contraria quo pacto possunt? ALCIB. Nullo. SOCRATES. Imprudentia igitur atque insania idem esse videntur. A. Videntur. SOCR. Si ergo omnes imprudentes insanire dixerimus, rectè dicemus. ALCIB. Sanè. SOCR. Et ex tuis æqualibus, necnon ætate majoribus si qui sunt imprudentes (uti re vera sunt) insanos esse. Nonne putas perpaucos esse in hac urbe prudentes, imprudentes plurimos, quos insanos appellas? ALC. Equidem. SOCR. An censes nos tutos inter hos insanos ità versari, quin ab eis percutiamur, ac verberemur, & quæcunque furiosi facere consuevêre patientes, jamdudum pœnas non fuisse daturos?

ἢ φρόνιμον, ἢ ἄφρονα; ἢ ἔστι τι διὰ μέσου τρίτον πάθος ὃ ἐποίει τὸν ἄνθρωπον μήτε φρόνιμον, μήτε ἄφρονα; Α. Οὐδῆτα. Σ. Ἀνάγκη ἄρα ἐστὶ τὸ ἕτερον τούτων πεπονθέναι. Α. Ἔμοιγε δοκεῖ. Σ. Οὐκοῦν μέμνησαι ὁμολογήσας ὑπεναντίον εἶναι μανίαν φρονήσει; Α. Ἔγωγε. Σ. Οὐκοῦν καὶ μηδὲν εἶναι διὰ μέσου τρίτον πάθος, ὃ ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον μήτε φρόνιμον μήτε ἄφρονα εἶναι; Α. Ὡμολόγησα γάρ. Σ. Καὶ μὴν δύο γε ὑπεναντία ἑνὶ πράγματι πῶς ἂν εἴη; Α. Οὐδαμῶς. ΣΩΚ. Ἀφροσύνη ἄρα καὶ μανία κινδυνεύει ταυτὸν εἶναι. Α. Φαίνεται. ΣΩ. Πάντας οὖν ἂν φάντες, ὦ Ἀλκιβιάδη, τοὺς ἄφρονας μαίνεσθαι, ὀρθῶς ἂν φαίημεν. Α. Ναί. Σ. Αὐτίκα, τῶν σῶν ἡλικιωτῶν εἴ τινες τυγχάνουσιν ἄφρονες ὄντες, ὥσπερ εἰσί, καὶ τῶν ἔτι πρεσβυτέρων. ἐπεὶ φέρε πρὸς Διός, οὐκ οἴει τῶν ἐν τῇ πόλει ὀλίγους μὲν εἶναι τοὺς φρονίμους, ἄφρονας δὲ τοὺς πολλούς; οὓς δὴ σὺ μαινομένους καλεῖς; Α. Ἔγωγε. ΣΩ. Οἴει ἂν οὖν χαίροντας ἡμᾶς εἶναι μετὰ τοσούτων μαινομένων πολιτευομένους; καὶ οὐκ ἂν παιομένους, καὶ βαλλομένους, καὶ ἅπερ εἰώθασιν οἱ μαινόμενοι διαπράττεσθαι, πάλαι δίκην δεδωκέναι;

III. Sed vide, ô beate, nè aliter se res habeat. ALC. Quo pacto se habet, ô Socrates?

III. Ἀλλ' ὅρα, ὦ μακάριε, μὴ οὐχ οὕτω ταῦτ' ἔχει. Α. Πῶς ἂν οὖν ποτ' ἔχοι ὦ Σώκρατες; κινδυ-

κινδυνεύει γὰρ οὐχ οὕτως ἔχειν ὥσπερ ᾤμην. ΣΩ. Οὐδ' ἐμοὶ δοκεῖ. ἀλλὰ τῇδέ πῃ ἀθρητέον. Α. Πῇ ποτε λέγεις; ΣΩ. Ἐγώ δή σοι γε ἐρῶ. ὑπολαμβάνομεν γε τινὰς εἶναι νοσοῦντας· ἢ οὔ; Α. Πάνυ μὲν οὖν. Σ. Ἆρ' οὖν δοκεῖ σοι ἀναγκαῖον εἶναι τὸν νοσοῦντα ποδαγρᾷν, ἢ πυρέττειν, ἢ ὀφθαλμιᾷν; ἢ οὐκ ἂν δοκῇ σοι, καὶ μηδὲν τούτων πεπονθὼς, ἑτέραν νοσεῖν νόσον; πολλαὶ γὰρ δή πού γε εἰσὶ, καὶ οὐχ αὗται μόναι. Α. Ἔμοιγε δοκοῦσιν. ΣΩΚ. Ὀφθαλμία οὖν σοι δοκεῖ, πᾶσα νόσος εἶναι; Α. Ναί. ΣΩ. Ἆρ' οὖν καὶ πᾶσα νόσος, ὀφθαλμία; Α. Οὐ δῆτα ἔμοιγε· ἀπορῶ μέντοι γε πῶς λέγω. ΣΩ. Ἀλλ' ἐὰν ἔμοιγε προσέχῃς τὸν νοῦν, σύντε δύο σκεπτομένω, σχεδὸν εὑρήσομεν. Α. Ἀλλὰ προσέχω, ὦ Σώκρατες, εἰς δύναμιν τὴν ἐμήν. Σ. Οὐκοῦν ὡμολογήθη ἡμῖν ὀφθαλμία μὲν πᾶσα, νόσος εἶναι, νόσος μέντοι οὐκ εἶναι πᾶσα, ὀφθαλμία; Α. Ὡμολογήθη. Σ. Καὶ ὀρθῶς γε μοὶ δοκεῖ ὁμολογηθῆναι. καὶ γὰρ οἱ πυρέττοντες πάντες νοσοῦσιν, οὐ μέντοι οἱ νοσοῦντες πάντες πυρέττουσιν, οὐδὲ ποδαγρῶσιν, οὐδέ γε ὀφθαλμιῶσιν, οἶμαι· ἀλλά νόσος μὲν πᾶν τὸ τοιοῦτόν ἐστι, διαφέρειν δή φασιν οὓς δὴ καλοῦμεν ἰατροὺς τὴν ἀπεργασίαν αὐτῶν. οὐ γὰρ πᾶσαι, οὔτε ὅμοιαι, οὔτε ὁμοίως διαπράττονται, ἀλλὰ

Apparet enim non ità esse, ut putaram. SOCRA. Non certè, ut mihi videtur, sed hoc fortasse pacto cogitandum est. AL. Quonam? SOCR. Dicam tibi. Ponimus aliquos ægrotantes esse, necne? ALC. Omnino quidem. SOCR. Nunquid necessarium opinaris omnem ægrotum cruciari duntaxat podagra, vel febri, vel lippitudine? An etiam si nihil istiusmodi patiatur, posse tamen aliis morbis affici, cùm multæ sint morborum species præter istas? AL. Sic mihi videtur. SO. Omnis lippitudo morbus tibi videtur. A. Mihi certé. SO. Et omnis morbus etiam lippitudo? A. Non mihi quidem, nesclo tamen quid asseram. SO. Si dicenti mihi mentem adhibeas, & ambo simul investigemus, ferè quod volumus consequemur. A. Adhibeo, quàm maximè possum. S. Nonne convenit inter nos lippitudinem omnem esse morbum, non omnem tamen morbum lippitudinem esse? A. Convenit. S. Et rectè quidem consensisse videmur. Etenim febricitantes ægrotant omnes, non tamen quicunque ægrotant, etiam febricitant, vel podagra aut lippitudine afficiuntur. Sed omne quidem hujusmodi communiter morbus est: at ii quos Medicos appellamus, differre dicunt illorum curationem: non enim omnes, aut similes sunt, aut similiter pertractantur, verùm

secundùm

secundùm vim propriam singuli, morbi tamen sunt omnes. Quemadmodum opifices aliquos esse ponimus, nonne? ALC. Prorsus. SOCR. Et cerdones, & fabros, sculptorésque, & quàm plurimos alios, quos referre singulos nihil opus est, quive partes opificii discretas habent, ac omnes quidem opifices sunt. non tamen fabri omnes, neque coriarii, neque sculptores, at cuncti generatim opifices. ALCI. Sic est. SOC. Eadem quoque ratione imprudentiam inter se plurimi partiuntur, & qui majorem sortiuntur imprudentiæ partem, insani furentésque vocantur: qui verò aliquanto minorem, stolidi atque attoniti. Qui autem honestioribus vocabulis eadem significare volunt, partim quidem magnanimos appellant, partim ineptos: quidam non malos, innocuos, & inexpertos, & stupidos. Invenies quoque alia multa nomina, quibus omnibus imprudentia significatur. Discrepant autem, ut in superioribus discrepare apparuit, ars ab arte, & à morbo morbus. Tibi verò quid videtur? ALC. Idipsum.

IV. SOC. Sed ut redeamus unde digressi sumus, propositum fuit in disputationis exordio, qui prudentes, quive imprudentes essent dijudicare. Convenimus autem tales aliquos esse nonne? ALC. Convenimus. SOCRA. Prudentes existimas quicunque

κατὰ τὴν αὑτῆς δύναμιν ἑκάστη· νόσοι μέντοι πᾶσαί εἰσιν. ὥσπερ δημιουργούς τινας ὑπολαμβάνομεν· ἢ οὔ; Α. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Οὐκοῦν τοὺς σκυτοτόμους, καὶ τέκτονας, καὶ ἀνδριαντοποιούς, καὶ ἑτέρους παμπλήθεις, οὓς τί δεῖ καθ' ἕκαστα λέγειν; ἔχουσι δ' οὖν διειληφότες δημιουργίας μέρη, καὶ πάντες οὗτοι εἰσὶ δημιουργοί· οὐ μέντοι εἰσὶ τέκτονές γε, οὐδὲ σκυτοτόμοι, οὐδὲ ἀνδριαντοποιοί· οἱ σύμπαντες εἰσὶ δημιουργοί. Α. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Οὕτω μὲν οὖν καὶ τὴν ἀφροσύνην διειληφότες εἰσί· καὶ τοὺς μὲν πλεῖστον μέρος αὐτῆς ἔχοντας, μαινομένους καλοῦμεν· τοὺς δ' ὀλίγον ἔλαττον, ἠλιθίους τε καὶ ἐμβροντήτους. οἱ δὲ ἐν εὐφημοτάτοις ὀνόμασι βουλόμενοι κατονομάζειν, οἱ μὲν, μεγαλοψύχους, οἱ δὲ, εὐήθεις· ἕτεροι δὲ ἀκάκους, καὶ ἀπείρους, καὶ ἐννεούς. εὑρήσεις δὲ καὶ ἕτερα πολλὰ ἀναζητῶν ὀνόματα. πάντα δὲ ταῦτα ἀφροσύνη ἐστί. διαφέρει δὲ, ὥσπερ τέχνη τέχνης ἡμῖν κατεφαίνετο, καὶ νόσος νόσου. ἢ πῶς σοι δοκεῖ; Α. Ἐμοὶ μὲν οὕτω.

IV. ΣΩ. Οὐκοῦν ἀπ' ἐκείνου πάλιν ἐπανέλθωμεν. ἦν γὰρ δή που ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου, σκεπτέον εἶναι τοὺς ἄφρονάς τε καὶ φρονίμους, τίνες ποτ' εἰσίν. ὡμολόγητο γὰρ εἶναί τινας· ἢ γὰρ οὔ; Α. Ναὶ ὡμολόγηται. ΣΩ. Ἆρ' οὖν τούτους φρονίμους ὑπολαμβάνεις οἳ

ἂν

ἂν εἰδῶσιν ἅττα δεῖ πράττειν καὶ λέγειν; Α. Ἔγωγε. Σ. Ἄφρονας δὲ ποτέρους; ἆρά γε τοὺς μηδέτερα τούτων εἰδότας; Α. Τούτους. ΣΩ. Οὐκοῦν οἵ γε μὴ εἰδότες μηδέτερα τούτων, λήσουσιν αὐτοὺς καὶ λέγοντας καὶ πράττοντας ἅττα μὴ δεῖ; Α. Φαίνεται. ΣΩ. Τούτων μέντοι ἔλεγον, ὦ Ἀλκιβιάδη, καὶ τὸν Οἰδίπουν εἶναι τῶν ἀνθρώπων. εὑρήσεις δὲ καὶ τῶν νῦν ἔτι πολλοὺς οὐκ ὀργῇ κεχρημένους, ὥσπερ ἐκεῖνον, οὐδ' οἰομένους κακὰ σφίσιν εὔχεσθαι, ἀλλ' ἀγαθά. ἐκεῖνος μὲν, ὥσπερ οὐδ' ηὔχετο, οὐδ' ᾤετο· ἕτεροι δέ τινες εἰσὶν οἳ τἀναντία τούτων πεπόνθασιν. ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαί σε, εἴ σοι ἐμφανὴς γενόμενος ὁ θεὸς πρὸς ὃν τυγχάνεις πορευόμενος, ἐρωτήσειε πρὶν ὁτιοῦν εὔξασθαί σε, εἰ ἐξαρκέσει σοὶ τύραννον γενέσθαι τῆς Ἀθηναίων πόλεως· εἰ δὲ τοῦτο φαῦλον ἡγήσαιο, καὶ μὴ μέγα τι, προσθείη, καὶ πάντων τῶν Ἑλλήνων· εἰ δέ σε ὁρῴη ἔτι ἔλαττον δοκοῦντα ἔχειν, εἰ μὴ καὶ πάσης Εὐρώπης ὑποσταίη σοὶ, καὶ τοῦτο μὴ μόνον ὑποσταίη, αὐθημερὸν σοῦ βουλομένου ὡς πάντας αἰσθέσθαι ὅτι Ἀλκιβιάδης ὁ Κλεινίου τύραννός ἐστιν· αὐτὸν οἶμαι ἄν σε ἀπιέναι περιχαρῆ γενόμενον, ὡς τῶν μεγίστων ἀγαθῶν κεκυρηκότα. Α. Ἐγὼ μὲν οἶμαι, ὦ Σώκρατες, κἂν ἄλλον ὁντινοῦν, εἴπερ τοιαῦτα συμβαίη αὐτῷ. ΣΩ.

agenda dicendáque cognoscunt? AL. Equidem. SOCR. Imprudentes eos qui neutra vident? ALCI. Eos ipsos. SOC. Nonne qui utraque hæc ignorant, seipsos latent, & agentes & loquentes quæ non oportet? AL. Apparet. SOC. Ex his hominibus unum, ô Alcibiades, Oedipum esse dicebam. Reperies quoque nostris temporibus plurimos non ira concitos, ut ille, nec qui mala se, sed bona potius exoptare putent. Ille siquidem ut non optabat, ità nec putabat. Sunt verò nonnulli, qui horum contraria patiuntur. Reor equidem te primum si fortè Deus ille ad quem exorandum accedis, sese oculis offerens, te priusquam aliquid obsecrares, interrogaret, satisne tibi sit Atheniensium dominatu potiri: quod si hoc vile & exiguum quiddam æstimares, adderet & Græcorum omnium, & si viderit te neque istis etiam acquiescere, nisi totius etiam Europæ adjiciat, neque id tantum adjiceret, sed quum cuperes ut, uno codémque die sentirent omnes Alcibiadem Cliniæ filium dominum esse, atque ideo hæc tibi concederet omnia: reor inquam ab eo te ingenti cum lætitia rediturum, ac si maxima bona esses feliciter consecutus. AL. Arbitror, ô Socrates, & quæcunque alium quisquis eandem sortem assequeretur. SOC. Vitam

Vitam verò tuam, an cum Græcorum omnium, atque etiam barbarorum regione & dominatu commutares? AL. Non ut opinor, quippe cùm nullo modo usurus essem. SOCRAT. Quid si usurus quidem sis, malè tamen, & cum nocumento? Neque sic quidem? AL. Non profectò. SOCR. Cernis ergo tutum non esse, aut quæ offeruntur, temerè acceptare, aut optare, siquis propterea incommoda subiturus sit, vel vitam protinus amissurus. Multos autem referre possemus, qui cùm tyrannidem affectâssent, dúmque illa potirentur ardenti studio contendissent, utpote bonum aliquid adepturi, propter tyrannidem circumventi insidiis perire. Puto etiam audivisse te nonnulla heri ac nudiustertius gesta, cùm Archelaum Macèdonum tyrannum, tyrannidis amantem delicias, aliquis hujuscemodi delicias, non minus quàm ille, sitiens interfecit, ut tyrannus mox beatúsque futurus. Cum verò triduum, aut quatriduum tyrannide potitus esset, rursus ab aliis ex insidiis & ipse oppressus periit. Ut autem referamus, quæ non ex auditu percepimus, sed ipsi nos præsentes inspeximus, vides insuper ex nostris civibus quicunque præfecturam exercitus affectantes nacti illam sunt, partim etiam his temporibus

Ἀλλὰ μέντοι ἀντί γε τῆς σῆς ψυχῆς οὐδ' ἂν τὴν πάντων Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων χώραν τε καὶ τυραννίδα βουληθείης σοὶ γενέσθαι. Α. Οὐκ οἴομαι ἔγωγε. πῶς γὰρ ἄν; μηδὲν γέ τι μέλλων αὐτοῖς χρήσεσθαι. Σ. Τί δ' εἰ μέλλεις κακῶς τε καὶ βλαβερῶς χρῆσθαι; οὐδ' ἂν οὕτως; Α. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Ὁρᾷς οὖν ὡς οὐκ ἀσφαλὲς οὔτε τὰ διδόμενα εἰκῇ δέχεσθαί σε, οὔτε αὐτὸν εὔχεσθαι γενέσθαι· εἴ γέ τις βλάπτεσθαι μέλλει διὰ ταῦτα, ἢ τοπαράπαν τοῦ βίου ἀπαλλαγῆναι. πολλοὺς δ' ἂν ἔχοιμεν εἰπεῖν ὅσοι τυραννίδος ἐπιθυμήσαντες ἤδη, καὶ σπουδάσαντες τοῦτ' αὐτοῖς παραγενέσθαι, ὡς ἀγαθόν τι πράξοντες, διὰ τὴν τυραννίδα ἐπιβουλευθέντες τὸν βίον ἀφῃρέθησαν. οἶμαι δέ σε οὐκ ἀνήκοον εἶναι ἔνιά γε χθιζά τε καὶ πρωϊζὰ γεγενημένα· ὅτε Ἀρχέλαον τὸν Μακεδόνων τύραννον τὰ παιδικὰ, ἐρασθέντα τῆς τυραννίδος οὐδὲν ἧττον ἤπερ ἐκεῖνος τῶν παιδικῶν, ἀπέκτεινε τὸν ἐραστὴν, ὡς τύραννός τε καὶ εὐδαίμων ἀνὴρ ἐσόμενος· κατασχὼν δὲ τρεῖς ἢ τέτταρας ἡμέρας τὴν τυραννίδα, πάλιν αὐτὸς ἐπιβουλευθεὶς ὑφ' ἑτέρων τινῶν ἐτελεύτησεν. ὁρᾷς δὴ καὶ τῶν ἡμετέρων πολιτῶν (ταῦτα γὰρ οὐκ ἄλλων ἀκηκόαμεν, ἀλλ' αὐτοὶ παρόντες οἴδαμεν) ὅσοι στρατηγίας ἐπιθυμήσαντες ἤδη, καὶ τυχόντες αὐτῆς, οἱ μὲν, ἔτι καὶ νῦν φυγάδες τῆσδε τῆς

πόλεως εἰσὶν, οἱ δὲ τὸν βίον ἐτελεύτησαν· οἱ δὲ ἄριστα δοκοῦντες αὐτῶν πράττειν. διὰ πολλῶν κινδύνων ἐλθόντες καὶ φόβων, οὐ μόνον ἐν ταύτῃ τῇ στρατηγίᾳ, ἀλλ' ἐπεὶ εἰς τὴν ἑαυτῶν κατῆλθον, ὑπὸ τῶν συκοφαντῶν πολιορκούμενοι πολιορκίαν οὐδὲν ἐλάττω τῆς ὑπὸ τῶν πολεμίων διετέλεσαν· ὥστε ἐνίους αὐτῶν εὔξασθαι ἀστρατηγήτους εἶναι μᾶλλον ἢ ἐστρατηγηκέναι. εἰ μὲν οὖν ἦσαν οἱ κίνδυνοί τε καὶ πόνοι φέροντες εἰς ὠφέλειαν, εἶχεν ἄν τινα λόγον· νῦν δὲ καὶ πολὺ τοὐναντίον. εὑρήσεις δὲ καὶ περὶ τέκνων τὸν αὐτὸν τρόπον, εὐξαμένους τινὰς ἤδη γενέσθαι, καὶ γενομένων εἰς ξυμφοράς τε καὶ λύπας τὰς μεγίστας καταστάντας. οἱ μὲν γὰρ, μοχθηρῶν διὰ τέλους ὄντων τῶν τέκνων, ὅλον τὸν βίον λυπούμενοι διήγαγον· τοὺς δὲ, χρηστῶν μὲν γενομένων, συμφοραῖς δὲ χρησαμένων, ὥστε στερηθῆναι, καὶ τούτους οὐδὲν εἰς ἐλάττονας δυστυχίας καθεστηκότας ἤπερ ἐκείνους, καὶ βουλομένους ἂν ἀγένητα μᾶλλον εἶναι ἢ γενέσθαι. ἀλλ' ὅμως τούτων τε καὶ ἑτέρων πολλῶν ὁμοιοτρόπων τούτοις οὕτω σφόδρα καταδήλων ὄντων, σπάνιον εὑρεῖν ὅστις ἂν ἢ διδομένων ἀπόσχοιτο, ἢ μέλλων δι' εὐχῆς τεύξεσθαι, παύσαιτο ἂν εὐχόμενος. οἱ δὲ πολλοὶ οὔτε ἂν τυραννίδος διδομένης ἀπόσχοιντο ἄν, οὔτε στρατηγίας, οὐδ' ἑτέρων πολλῶν, ἃ παρόντα

exules oberrare, partim morte damnatos esse. Etsi qui forsitan extremis periculis, & timoribus aditis strenuè rem gessisse visi sunt, non modò in ipso exercitu, verùm etiam postquam in suas sedes rediêre, non minoribus à sycophantis & calumniatoribus insidiis oppressi sunt, quàm ab ipsis hostibus, ut plerique illorum optaverint denique se privatos vixisse potius, quàm cum imperio. Quòd si pericula & labores hujusmodi aliquam nobis utilitatem afferrent, profectò hoc studium nonnihil rationis haberet. Nunc verò longè contrà res se habet. Invenies præterea eodem pacto nonnullos homines, qui filios votis exoptant: at cùm filios adepti sunt, in calamitates doloresque maximos incidunt. Nam plerique cùm liberi per omnem ætatem improbi perseverent, universam vitam in mœrore conficiunt. Qui verò probos filios nacti adverso quodam casu illis orbantur, nihilominus, quàm superiores illi miseri sunt, ut prorsus præoptarent nunquam se filios genuisse. Et quamvis hæc atque alia multa hujusmodi manifesta sint, raro tamen inveniretur, qui vel à datis abstineret: vel si orando impetraturus esset, votum omitteret. Permulti etiam, neq; à quæsita tyrannide, neq; à parta prætura, neq; ab aliis innumeris, quæ cùm possi-

poſſidentur, lædunt potius, quàm proſint, diſcederent, quin potius orarent ſibi illa concedi, ſiquando non adſint. Interdum breve poſt tempus præterita vota damnant, ad contaria recurrentes. Quamobrem vereor equidem, nè homines temerè deos incuſent, quaſi mala ab iis inferantur: ii verò ſeu protervitate quadam, ſive inſipientia ſibiipſis dolores morte acriores pariunt.

Quare prudens mihi videtur poëta ille qui amicis inſipientibus uſus, dum eos videret & agentes & orantes, quæ illis minimè conducebant, cùm tamen eis utilia viderentur, pro omnibus ſic ait: Jupiter rex, optima quidem nobis & voventibus, & non voventibus tribue. Mala autem poſcentibus quoque abeſſe jube. Rectè igitur & cautè loqui poëta mihi videtur: tu vero ſiquid habes in animo, quod adverſus hæc proferas, nè ſileto.

V. ALC. Difficile eſt, ô Socrates, in iis quæ bene dicta ſunt, contradicere. Illud autem cogito, quantorum malorum cauſa ſit hominibus ignorantia: quandoquidem propter hanc nos latet, cùm malè quid agimus, & quod deterrimum eſt, ob eam peſſima nobis quandoque precamur, quod quidem nemo putaret. Sed illud

βλάπτει μᾶλλον ἢ ὠφελεῖ· ἀλλὰ κἂν εὔξαιντο ἂν γενέσθαι, εἴ τῳ μὴ παρόντα τυγχάνει. ὀλίγον δὲ ἐπισχόντες, ἐνίοτε παλινῳδοῦσιν, ἀνευχόμενοι ἅττ᾽ ἂν τὸ πρῶτον εὔξωνται. ἐγὼ μὲν οὖν ἀπορῶ μὴ ὡς ἀληθῶς μάτην θεοὺς ἄνθρωποι αἰτιῶνται, ἐξ ἐκείνων φάμενοι κακὰ σφίσιν εἶναι· οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ σφῆσιν εἴτε ἀτασθαλίαισιν, εἴτε ἀφροσύναις χρὴ εἰπεῖν,

--ὑπὲρ μόρον ἄλγε᾽ ἔχουσι.

ΚΙΝΔΥΝΕΥΕΙ γ᾽ ἂν, ὦ Ἀλκιβιάδη, φρόνιμός τις εἶναι ἐκεῖνος ὁ ποιητὴς, ὃς δοκεῖ μοι φίλοις ἀνοήτοις τισὶ χρησάμενος, ὁρῶν αὐτοὺς καὶ πράττοντας καὶ εὐχομένους ἅπερ οὐ βέλτιον ἦν, ἐκείνοις δὲ ἐδόκει κοινῇ ὑπὲρ ἁπάντων αὐτῶν εὐχὴν ποιήσασθαι. λέγει δὲ πως ὡδὶ,

Ζεῦ βασιλεῦ, τὰ μὲν ἐσθλὰ (φησὶ)
καὶ εὐχομένοις καὶ ἀνεύκτοις
Ἄμμι δίδου, τὰ δὲ δεινὰ καὶ εὐχομένοις ἀπαλέξειν κελεύει.

ἐμοὶ μὲν οὖν καλῶς δοκεῖ καὶ ἀσφαλῶς λέγειν ὁ ποιητής· σὺ δ᾽ εἴ τι ἐν νῷ ἔχεις πρὸς ταῦτα, μὴ σιώπα.

V. A. Χαλεπὸν, ὦ Σώκρατες, ἐστὶν ἀντιλέγειν πρὸς τὰ καλῶς εἰρημένα· ἐκεῖνο δ᾽ οὖν ἐννοῶ, ὅσων κακῶν αἰτία ἡ ἄγνοια τοῖς ἀνθρώποις· ὁπότε, ὡς ἔοικε, λελήθαμεν ἡμᾶς αὐτοὺς διὰ ταύτην καὶ πράττοντες, καὶ τό γε ἔσχατον, εὐχόμενοι ἡμῖν αὐτοῖς τὰ κάκιστα. ὅπερ οὖν οὐδεὶς οἰηθείη, ἀλλὰ τοῦτό

οἱστισινοῦν, ὡς οὐ καθαρὸς ὢν θύων, θανάτῳ ζημιούσθω. τὸ δὲ, παιδίων ἢ μὴ, κρίναντες νομοφύλακες, εἰς τὸ δικαστήριον οὕτως εἰσαγαγόντες, τὴν τῆς ἀσεβείας δίκην τούτοις ἀποτελούντων.

liquerit, morte ut impurè sacrificans condemnetur. Puerile verò esse vel non, custodes legum judicent, tractósque ita impios in judicium impietatis reos esse declarent.

ALCI-

ALCIBIADES SECUNDUS
Sive
DE PRECATIONE.
Dialogi Personæ.

SOCRATES, ALCIBIADES.

DEUMNE, ô Alcibiades, precaturus accedis? A. Et maximè quidem, ô Socrates. SOC. Tristitiam quandam præ te ferre videris, & oculos in terram figere, tanquam aliquid ipse tecum cogitans. A. At quid cogitem, ô Socrates? SOC. Maxima, ut mihi videtur: nam dic per Jovem obsecro, nonne putas deos eorum, quæ vel privatim, vel publicè precamur, nonnunquam concedere partim, partim negare, atque id his quidem annuere, illis verò minimé. A. Omnino quidem. S. Nonne igitur tibi videtur magna providentia opus esse, nè quis seipsum fallat, dum magna petit mala, credens bona se petere: Deorum autem hic sit habitus, eaque ratio, ut largiantur,

ἈΛΚΙΒΙΑ΄ΔΗΣ ΔΕΥ΄ΤΕΡΟΣ
Ἢ
ΠΕΡῚ ΠΡΟΣΕΥΧΗ͂Σ.
Τὰ τοῦ διαλόγου Πρόσωπα,

ΣΩΚΡΑ΄ΤΗΣ, ἈΛΚΙΒΙΑ΄ΔΗΣ.

ΩἈΛΚΙΒΙΑ΄ΔΗ, ἆρά γε πρὸς τὸν θεὸν προσευξόμενος πορεύῃ; Α. Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Φαίνῃ γέ τι ἐσκυθρωπακέναι τε καὶ εἰς γῆν βλέπειν, ὥς τις συννοούμενος. Α. Καὶ τί ἂν τις συννοοῖτο, ὦ Σώκρατες; ΣΩΚΡ. Τὴν μεγίστην, ὦ Ἀλκιβιάδη, σύννοιαν, ὥς γέ μοι δοκεῖ. ἐπεὶ, φέρε πρὸς Διὸς, οὐκ οἴει τοὺς θεοὺς, ἃ τυγχάνομεν εὐχόμενοι καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, ἐνίοτε τούτων τὰ μὲν διδόναι, τὰ δ᾽ οὔ; καὶ ἔστιν οἷς μὲν αὐτῶν, ἔστι δὲ οἷς οὔ; Α. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν δοκεῖ σοι πολλῆς προμηθείας γε προσδεῖσθαι, ὅπως μὴ λήσῃ τις αὐτὸν εὐχόμενος μεγάλα κακὰ, δοκῶν δ᾽ ἀγαθά; οἱ δὲ θεοὶ τύχωσιν ἐν ταύτῃ ὄντες τῇ ἕξει ἐν ᾗ διδόασιν αὐτοὶ

ἅ τις

ἅ τις εὐχόμενος τυγχάνει; ὥσπερ τὸν Οἰδίπουν αὐτίκα φασὶν εὔξασθαι χαλκῷ διελέσθαι τοὺς υἱεῖς τὰ πατρῷα· ἐξὸν αὐτῷ τῶν παρόντων κακῶν ἀποτροπήν τινα εὔξασθαι, ἕτερα πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι κατηρᾶτο· τοιγαροῦν ταῦτά τε ἐξετελέσθη, καὶ ἐκ τούτων ἄλλα πολλὰ καὶ δεινά· ἃ τί δεῖ καθ' ἕκαστα λέγειν; ΑΛΚΙΒ. Ἀλλὰ σὺ μὲν, ὦ Σώκρατες, μαινόμενον ἄνθρωπον εἴρηκας. ἐπεὶ τίς ἄν σοι δοκῇ τολμῆσαι ὑγιαίνων τοιαῦτ' εὔξασθαι;

II. ΣΩ. Τὸ μαίνεσθαι ἆρά γε ὑπεναντίον σοι δοκεῖ τῷ σωφρονεῖν; ΑΛ. Πάνυ μὲν οὖν. Σ. Ἄφρονες δὲ καὶ φρόνιμοι δοκοῦσιν ἄνθρωποι εἶναί τινες σοί; Α. Εἶναι μέντοι. Σ. Φέρε δὴ, ἐπισκεψώμεθα τίνες ποτ' εἰσὶν οὗτοι. ὅτι μὲν γὰρ εἰσί τινες, ὡμολόγηται, ἄφρονές τε καὶ φρόνιμοι, καὶ μαινόμενοι ἕτεροι. Α. Ὡμολόγηται γάρ. Σ. Ἔτι δὲ ὑγιαίνοντες εἰσὶ τινές; Α. Εἰσίν. Σ. Οὐκοῦν καὶ ἀσθενοῦντες ἕτεροι; Α. Πάνυ γε. Σ. Οὐκοῦν οὐχ οἱ αὐτοί. Α. Οὐ γάρ. ΣΩ. Ἆρ' οὖν καὶ ἕτεροί τινες εἰσὶν οἳ μηδ' ἕτερα τούτων πεπόνθασιν; Α. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Ἀνάγκη γάρ ἐστιν ἄνθρωπον ὄντα νοσεῖν ἢ μὴ νοσεῖν. Α. Ἔμοιγε δοκεῖ. Σ. Τί δέ; περὶ φρονήσεως καὶ ἀφροσύνης ἆρά γε τὴν αὐτὴν ἔχεις γνώμην; Α. Πῶς λέγεις; Σ. Δοκεῖ σοι οἷόν τε εἶναι

quæ quis postulat? quemadmodum Oedipum ferunt obsecrasse Deum, de regno paterno, ut filii ferro decernerent. Cúmque ei licuisset præsentium tum malorum aversionem poscere, alia insuper imprecabatur. Unde ad eum eventum ista venerunt, atque ex iis alia multa & gravia, quæ referre singula nequaquam opus est. A. At tu furentem quidem hominem in exemplum adduxisti: nam quem putas sanæ mentis hominem audere talia petere?

II. SOCRAT. Insanire nonne contrarium est ei quod est prudentem esse? AL. Prorsus. SOCR. Num, ex hominibus, alii prudentes esse, alii imprudentes videntur? ALC. Videntur sané. SOC. Age itaque consideremus quinam isti. Esse enim alios quidem imprudentes, alios veró prudentes, nonnullos insanos, jam convenit. AL. Convenit. SOCRA. Præterea bene valentes aliqui sunt. AL. Sunt. SOCRAT. Ægrotantes alii. AL. Omnino. SOC. Non ergo iidem sunt. ALC. Non certé. SOC. Súntne alii quidam qui neutrum istorum patiantur? ALCIB. Nequaquam. SOCR. Necesse est enim hominem vel ægrotare, vel non ægrotare. AL. Videtur. SOC. De prudentia veró & imprudentia idem judicas? ALC. Quomodo dicis? SOC. Hominem

nem aut prudentem, aut imprudentem, aut tertium præterea velut medium quiddam esse oportere putas, quo nec prudens, nec imprudens sit? ALC. Nihil profectó. SOC. Necesse igitur alterum istorum pati. ALC. Apparet. SOCR. Recordaris concessisse te insaniam prudentiæ contrariam esse? AL. Equidem. SOCR. Et medium nullam rem esse tertiam quæ hominem nec prudentem, nec imprudentem efficiat? ALC. Consensi quidem. SOC. Quinetiam duo esse eidem rei contraria quo pacto possunt? ALCIB. Nullo. SOCRATES. Imprudentia igitur atque insania idem esse videntur. A. Videntur. SOCR. Si ergo omnes imprudentes insanire dixerimus, rectè dicemus. ALCIB. Sané. SOCR. Et ex tuis æqualibus, necnon ætate majoribus si qui sunt imprudentes (uti re vera sunt) insanos esse. Nonne putas perpaucos esse in hac urbe prudentes, imprudentes plurimos, quos insanos appellas? ALC. Equidem. SOCR. An censes nos tutos inter hos insanos ità versari, quin ab eis percutiamur, ac verberemur, & quæcunque furiosi facere consuevêre patientes, jamdudum pœnas non fuisse daturos?

III. Sed vide, ô beate, nè aliter se res habeat. ALC. Quo pacto se habet, ô Socrates?

ἢ φρόνιμον, ἢ ἄφρονα; ἢ ἔστι τι διὰ μέσου τρίτον πάθος, ὃ ἐποίει τὸν ἄνθρωπον μήτε φρόνιμον, μήτε ἄφρονα; Α. Οὐ δῆτα. Σ. Ἀνάγκη ἄρα ἐστὶ τὸ ἕτερον τούτων πεπονθέναι. Α. Ἔμοιγε δοκεῖ. Σ. Οὐκοῦν μέμνησαι ὁμολογήσας ὑπεναντίον εἶναι μανίαν φρονήσει; Α. Ἔγωγε. Σ. Οὐκοῦν καὶ μηδὲν εἶναι διὰ μέσου τρίτον πάθος, ὃ ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον μήτε φρόνιμον μήτε ἄφρονα εἶναι; Α. Ὡμολόγησα γάρ. Σ. Καὶ μὴν δύο γε ὑπεναντία ἑνὶ πράγματι πῶς ἂν εἴη; Α. Οὐδαμῶς. ΣΩΚ. Ἀφροσύνη ἄρα καὶ μανία κινδυνεύει ταυτὸν εἶναι. Α. Φαίνεται. ΣΩ. Πάντας οὖν ἂν φάντες, ὦ Ἀλκιβιάδη, τοὺς ἄφρονας μαίνεσθαι, ὀρθῶς ἂν φαίημεν. Α. Ναί. Σ. Αὐτίκα, τῶν σῶν ἡλικιωτῶν εἴ τινες τυγχάνουσιν ἄφρονες ὄντες, ὥσπερ εἰσί, καὶ τῶν ἔτι πρεσβυτέρων. ἐπεὶ φέρε πρὸς Διός, οὐκ οἴει τῶν ἐν τῇ πόλει ὀλίγους μὲν εἶναι τοὺς φρονίμους, ἄφρονας δὲ τοὺς πολλούς; οὓς δὴ σὺ μαινομένους καλεῖς; Α. Ἔγωγε. ΣΩ. Οἴει ἂν οὖν χαίροντας ἡμᾶς εἶναι μετὰ τοσούτων μαινομένων πολιτευομένους; καὶ οὐκ ἂν παιομένους, καὶ βαλλομένους, καὶ ἅπερ εἰώθασιν οἱ μαινόμενοι διαπράττεσθαι, πάλαι δίκην δεδωκέναι;

III. Ἀλλ' ὅρα, ὦ μακάριε, μὴ οὐχ οὕτω ταῦτ' ἔχει. Α. Πῶς ἂν οὖν ποτ' ἔχοι ὦ Σώκρατες;

κινδυ-

κινδυνεύει γὰρ οὐχ οὕτως ἔχειν ὥσπερ ᾠήθην. ΣΩ. Οὐδ᾽ ἐμοὶ δοκεῖ. ἀλλὰ τῇδέ πῃ ἀθρητέον. Α. Πῇ ποτε λέγεις; ΣΩ. Ἐγὼ δή σοι γε ἐρῶ. ὑπολαμβάνομεν γέ τινας εἶναι νοσοῦντας· ἢ οὔ; Α. Πάνυ μὲν οὖν. Σ. Ἆρ᾽ οὖν δοκεῖ σοι ἀναγκαῖον εἶναι τὸν νοσοῦντα ποδαγρᾶν, ἢ πυρέττειν, ἢ ὀφθαλμιᾶν; ἢ οὐκ ἂν δοκῇ σοι, καὶ μηδὲν τούτων πεπονθὼς, ἑτέραν νοσεῖν νόσον; πολλαὶ γὰρ δή που γε εἰσὶ, καὶ οὐχ αὗται μόναι. Α. Ἔμοιγε δοκοῦσιν. ΣΩΚ. Ὀφθαλμία οὖν σοι δοκεῖ, πᾶσα νόσος εἶναι; Α. Ναί. ΣΩ. Ἆρ᾽ οὖν καὶ πᾶσα νόσος, ὀφθαλμία; Α. Οὐ δῆτα ἔμοιγε ἀπορῶ μέντοι γε πῶς λέγω. ΣΩ. Ἀλλ᾽ ἐὰν ἔμοιγε προσέχῃς τὸν νοῦν, σύντε δύο σκεπτομένω, σχεδὸν εὑρήσομεν. Α. Ἀλλὰ προσέχω, ὦ Σώκρατες, εἰς δύναμιν τὴν ἐμήν. Σ. Οὐκοῦν ὡμολογήθη ἡμῖν ὀφθαλμία μὲν πᾶσα, νόσος εἶναι, νόσος μέντοι οὐκ εἶναι πᾶσα, ὀφθαλμία; Α. Ὡμολογήθη. Σ. Καὶ ὀρθῶς γε μοὶ δοκεῖ ὁμολογηθῆναι. καὶ γὰρ οἱ πυρέττοντες πάντες νοσοῦσιν, οὐ μέντοι οἱ νοσοῦντες πάντες πυρέττουσιν, οὐδὲ ποδαγρῶσιν, οὐδέ γε ὀφθαλμιῶσιν, οἶμαι· ἀλλά νόσος μὲν πᾶν τὸ τοιοῦτόν ἐστι, διαφέρειν δή φασιν οὓς δὴ καλοῦμεν ἰατροὺς τὴν ἀπεργασίαν αὐτῶν. οὐ γὰρ πᾶσαι, οὔτε ὅμοιαι, οὔτε ὁμοίως διαπράττονται, ἀλλὰ

Apparet enim non ità esse, ut putaram. SOCRA. Non certè, ut mihi videtur, sed hoc fortasse pacto cogitandum est. AL. Quonam? SOCR. Dicam tibi. Ponimus aliquos ægrotantes esse, necne? ALC. Omnino quidem. SOCR. Nunquid necessarium opinaris omnem ægrotum cruciari duntaxat podagra, vel febri, vel lippitudine? An etiam si nihil istiusmodi patiatur, posse tamen aliis morbis affici, cùm multæ sint morborum species præter istas? AL. Sic mihi videtur. SO. Omnis lippitudo morbus tibi videtur. A. Mihi certé. SO. Et omnis morbus etiam lippitudo? A. Non mihi quidem, nescio tamen quid asseram. SO. Si dicenti mihi mentem adhibeas, & ambo simul investigemus, ferè quod volumus consequemur. A. Adhibeo, quàm maximè possum. S. Nonne convenit inter nos lippitudinem omnem esse morbum, non omnem tamen morbum lippitudinem esse? A. Convenit. S. Et rectè quidem consensisse videmur. Etenim febricitantes ægrotant omnes, non tamen quicunque ægrotant, etiam febricitant, vel podagra aut lippitudine afficiuntur. Sed omne quidem hujusmodi communiter morbus est: at ii quos Medicos appellamus, differre dicunt illorum curationem: non enim omnes, aut similes sunt, aut similiter pertractantur, verùm

secundùm

secundùm vim propriam singuli, morbi tamen sunt omnes. Quemadmodum opifices aliquos esse ponimus, nonne? ALC. Prorsus. SOCR. Et cerdones, & fabros, sculptorésque, & quàm plurimos alios, quos referre singulos nihil opus est, quive partes opificii discretas habent, ac omnes quidem opifices sunt. non tamen fabri omnes, neque coriarii, neque sculptores, at cuncti generatim opifices. ALCI. Sic est. SOC. Eadem quoque ratione imprudentiam inter se plurimi partiuntur, & qui majorem sortiuntur imprudentiæ partem, insani furentésque vocantur: qui verò aliquanto minorem, stolidi atque attoniti. Qui autem honestioribus vocabulis eadem significare volunt, partim quidem magnanimos appellant, partim ineptos: quidam non malos, innocuos, & inexpertos, & stupidos. Invenies quoque alia multa nomina, quibus omnibus imprudentia significatur. Discrepant autem, ut in superioribus discrepare apparuit, ars ab arte, & à morbo morbus. Tibi verò quid videtur? ALC. Idipsum.

IV. SOC. Sed ut redeamus unde digressi sumus, propositum fuit in disputationis exordio, qui prudentes, quive imprudentes essent dijudicare. Convenimus autem tales aliquos esse nonne? ALC. Convenimus. SOCRA. Prudentes existimas quicunque

κατὰ τὴν αὑτῆς δύναμιν ἑκάστη· νόσοι μέντοι πᾶσαί εἰσιν. ὥσπερ δημιουργούς τινας ὑπολαμβάνομεν· ἢ οὔ; Α. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Οὐκοῦν τοὺς σκυτοτόμους, καὶ τέκτονας, καὶ ἀνδριαντοποιούς, καὶ ἑτέρους παμπλήθεις, οὓς τί δεῖ καθ' ἕκαστα λέγειν; ἔχουσι δ' οὖν διειληφότες δημιουργίας μέρη, καὶ πάντες οὗτοι εἰσὶ δημιουργοί· οὐ μέντοι εἰσὶ τέκτονές γε, οὐδὲ σκυτοτόμοι, οὐδὲ ἀνδριαντοποιοί· οἱ σύμπαντες εἰσὶ δημιουργοί. Α. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Οὕτω μὲν οὖν καὶ τὴν ἀφροσύνην διειληφότες εἰσί· καὶ τοὺς μὲν πλεῖστον μέρος αὐτῆς ἔχοντας, μαινομένους καλοῦμεν· τοὺς δ' ὀλίγον ἔλαττον, ἠλιθίους τε καὶ ἐμβροντήτους. οἱ δὲ ἐν εὐφημοτάτοις ὀνόμασι βουλόμενοι κατονομάζειν, οἱ μὲν, μεγαλοψύχους, οἱ δὲ, εὐήθεις· ἕτεροι δὲ ἀκάκους, καὶ ἀπείρους, καὶ ἐννεούς. εὑρήσεις δὲ καὶ ἕτερα πολλὰ ἀναζητῶν ὀνόματα. πάντα δὲ ταῦτα ἀφροσύνη ἐστί. διαφέρει δὲ, ὥσπερ τέχνη τέχνης ἡμῖν κατεφαίνετο, καὶ νόσος νόσου. ἢ πῶς σοι δοκεῖ; Α. Ἐμοὶ μὲν οὕτω.

IV. ΣΩ. Οὐκοῦν ἀπ' ἐκείνου πάλιν ἐπανέλθωμεν. ἦν γὰρ δή που ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου, σκεπτέον εἶναι τοὺς ἄφρονάς τε καὶ φρονίμους, τίνες ποτ' εἰσίν. ὡμολόγητο γὰρ εἶναί τινας· ἢ γὰρ οὔ; Α. Ναὶ ὡμολόγηται. ΣΩ. Ἆρ' οὖν τούτους φρονίμους ὑπολαμβάνεις οἳ

ἂν

ἂν εἰδῶσιν ἅττα δεῖ πράττειν καὶ λέγειν; Α. Ἔγωγε. Σ. Ἄφρονας δὲ ποτέρους; ἆρ᾽ οὐ τοὺς μηδ᾽ ἕτερα τούτων εἰδότας; Α. Τούτους. ΣΩ. Οὐκοῦν οἵ γε μὴ εἰδότες μηδ᾽ ἕτερα τούτων, λήσουσιν αὑτοὺς καὶ λέγοντας καὶ πράττοντας ἅττα μὴ δεῖ; Α. Φαίνεται. ΣΩ. Τούτων μέντοι ἔλεγον, ὦ Ἀλκιβιάδη, καὶ τὸν Οἰδίπουν εἶναι τῶν ἀνθρώπων. εὑρήσεις δὲ καὶ τῶν νῦν ἔτι πολλοὺς οὐκ ὀργῇ κεχρημένους, ὥσπερ ἐκεῖνον, οὐδ᾽ οἰομένους κακὰ σφίσιν εὔχεσθαι, ἀλλ᾽ ἀγαθά. ἐκεῖνος μὲν, ὥσπερ οὐδ᾽ ηὔχετο, οὐδ᾽ ᾤετο· ἕτεροι δέ τινες εἰσὶν οἱ τἀναντία τούτων πεπόνθασιν. ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαί σε, εἴ σοι ἐμφανὴς γενόμενος ὁ θεὸς πρὸς ὃν τυγχάνεις πορευόμενος, ἐρωτήσειε πρὶν ὁτιοῦν εὔξασθαί σε, εἰ ἐξαρκέσει σοὶ τύραννον γενέσθαι τῆς Ἀθηναίων πόλεως· εἰ δὲ τοῦτο φαῦλον ἡγήσαιο, καὶ μὴ μέγα τι, προσθείη, καὶ πάντων τῶν Ἑλλήνων· εἰ δέ σε ὁρῴη ἔτι ἔλαττον δοκοῦντα ἔχειν, εἰ μὴ καὶ πάσης Εὐρώπης ὑποσταίη σοὶ, καὶ τοῦτο μὴ μόνον ὑποσταίη, αὐθημερὸν σοῦ βουλομένου ὡς πάντας αἰσθέσθαι ὅτι Ἀλκιβιάδης ὁ Κλεινίου τύραννός ἐστιν· αὐτὸν οἶμαι ἄν σε ἀπιέναι περιχαρῆ γενόμενον, ὡς τῶν μεγίστων ἀγαθῶν κεκυρηκότα. Α. Ἐγὼ μὲν οἶμαι, ὦ Σώκρατες, κἂν ἄλλον ὁντινοῦν, εἴπερ τοιαῦτα συμβαίη αὐτῷ. ΣΩ.

agenda dicendáque cognoscunt? AL. Equidem. SOCR. Imprudentes eos qui neutra vident? ALCI. Eos ipsos. SOC. Nonne qui utraque hæc ignorant, seipsos latent, & agentes & loquentes quæ non oportet? AL. Apparet. SOC. Ex his hominibus unum, ô Alcibiades, Oedipum esse dicebam. Reperies quoque nostris temporibus plurimos non ira concitos, ut ille, nec qui mala se, sed bona potius exoptare putent. Ille siquidem ut non optabat, ità nec putabat. Sunt verò nonnulli, qui horum contraria patiuntur. Reor equidem te primum si fortè Deus ille ad quem exorandum accedis, sese oculis offerens, te priusquam aliquid obsecrares, interrogaret, satísne tibi sit Atheniensium dominatu potiri: quod si hoc vile & exiguum quiddam æstimares, adderet & Græcorum omnium, & si viderit te neque istis etiam acquiescere, nisi totius etiam Europæ adjiciat, neque id tantum adjiceret, sed quum cuperes ut, uno eodémque die sentirent omnes Alcibiadem Cliniæ filium dominum esse, atque ideo hæc tibi concederet omnia: reor inquam ab eo te ingenti cum lætitia rediturum, ac si maxima bona esses feliciter consecutus. AL. Arbitror, ô Socrates, & quæcunque alium quisquis eandem sortem assequeretur. SOC.

Vitam

Vitam verò tuam, an cum Græcorum omnium, atque etiam barbarorum regione & dominatu commutares? AL. Non ut opinor, quippe cùm nullo modo usurus essem. SOCRAT. Quid si usurus quidem sis, malè tamen, & cum nocumento? Neque sic quidem? AL. Non profectò. SOCR. Cernis ergo tutum non esse, aut quæ offeruntur, temerè accceptare, aut optare, siquis propterea incommoda subiturus sit, vel vitam protinus amissurus. Multos autem referre possemus, qui cùm tyrannidem affectâssent, dúmque illa potirentur ardenti studio contendissent, utpote bonum aliquid adepturi, propter tyrannidem circumventi insidiis perire. Puto etiam audivisse te nonnulla heri ac nudiustertius gesta, cùm Archelaum Macedonum tyrannum, tyrannidis amantem delicias, aliquis hujuscemodi delicias, non minus quàm ille, sitiens interfecit, ut tyrannus mox beatúsque futurus. Cum verò triduum, aut quatriduum tyrannide potitus esset, rursus ab aliis ex insidiis & ipse oppressus periit. Ut autem referamus, quæ non ex auditu percepimus, sed ipsi nos præsentes inspeximus, vides insuper ex nostris civibus quicunque præfecturam exercitus affectantes nacti illam sunt, partim etiam his temporibus

Ἀλλὰ μέντοι ἀντί γε τῆς σῆς ψυχῆς οὐδ' ἂν τὴν πάντων Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων χώραν τε καὶ τυραννίδα βεληθείης σοὶ γενέσθαι. A. Οὐκ οἴομαι ἔγωγε. πῶς γὰρ ἄν; μηδέν γέ τι μέλλων αὐτοῖς χρῆσθαι. Σ. Τί δ' εἰ μέλλεις κακῶς τε καὶ βλαβερῶς χρῆσθαι; οὐδ' ἂν οὕτως; A. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Ὁρᾷς οὖν ὡς οὐκ ἀσφαλὲς οὔτε τὰ διδόμενα εἰκῇ δέχεσθαί σε, οὔτε αὐτὸν εὔχεσθαι γενέσθαι· εἴ γέ τις βλάπτεσθαι μέλλει διὰ ταῦτα, ἢ τοπαράπαν τοῦ βίου ἀπαλλαγῆναι. πολλοὺς δ' ἂν ἔχοιμεν εἰπεῖν ὅσοι τυραννίδος ἐπιθυμήσαντες ἤδη, καὶ σπουδάσαντες τοῦτ' αὐτοῖς παραγενέσθαι, ὡς ἀγαθόν τι πράξοντες, διὰ τὴν τυραννίδα ἐπιβουλευθέντες τὸν βίον ἀφῃρέθησαν. οἶμαι δέ σε οὐκ ἀνήκοον εἶναι ἔνιά γε χθιζά τε καὶ πρωϊζὰ γεγενημένα· ὅτε Ἀρχέλαον τὸν Μακεδόνων τύραννον τὰ παιδικὰ, ἐρασθέντα τῆς τυραννίδος οὐδὲν ἧττον ἤπερ ἐκεῖνος τῶν παιδικῶν, ἀπέκτεινε τὸν ἐραστὴν, ὡς τύραννός τε καὶ εὐδαίμων ἀνὴρ ἐσόμενος· κατασχὼν δὲ τρεῖς ἢ τέτταρας ἡμέρας τὴν τυραννίδα, πάλιν αὐτὸς ἐπιβουλευθεὶς ὑφ' ἑτέρων τινῶν ἐτελεύτησεν. ὁρᾷς δὴ καὶ τῶν ἡμετέρων πολιτῶν (ταῦτα γὰρ οὐκ ἄλλων ἀκηκόαμεν, ἀλλ' αὐτοὶ παρόντες οἴδαμεν) ὅσοι στρατηγίας ἐπιθυμήσαντες ἤδη, καὶ τυχόντες αὐτῆς, οἱ μὲν, ἔτι καὶ νῦν φυγάδες τῆσδε τῆς

πόλεως εἰσίν, οἱ δὲ τὸν βίον ἐτελεύτησαν· οἱ δὲ ἄριστα δοκοῦντες αὐτῶν πράττειν. διὰ πολλῶν κινδύνων ἐλθόντες καὶ φόβον, οὐ μόνον ἐν ταύτῃ τῇ στρατηγίᾳ, ἀλλ' ἐπεὶ εἰς τὴν ἑαυτῶν κατῆλθον, ὑπὸ τῶν συκοφαντῶν πολιορκούμενοι πολιορκίαν οὐδὲν ἐλάττω τῆς ὑπὸ τῶν πολεμίων διετέλεσαν· ὥστε ἐνίους αὐτῶν εὔχεσθαι ἀστρατηγήτους εἶναι μᾶλλον ἢ ἐστρατηγηκέναι. εἰ μὲν οὖν ἦσαν οἱ κίνδυνοί τε καὶ πόνοι φέροντες εἰς ὠφέλειαν, εἶχεν ἄν τινα λόγον· νῦν δὲ καὶ πολὺ τοὐναντίον. εὑρήσεις δὲ καὶ περὶ τέκνων τὸν αὐτὸν τρόπον, εὐξαμένους τινὰς ἤδη γενέσθαι, καὶ γενομένων εἰς ξυμφοράς τε καὶ λύπας τὰς μεγίστας καταστάντας. οἱ μὲν γὰρ, μοχθηρῶν διὰ τέλους ὄντων τῶν τέκνων, ὅλον τὸν βίον λυπούμενοι διήγαγον· τοὺς δὲ, χρηστῶν μὲν γενομένων, συμφοραῖς δὲ χρησαμένων, ὥστε στερηθῆναι, καὶ τούτους οὐδὲν εἰς ἐλάττονας δυστυχίας καθεστηκότας ἤπερ ἐκείνους· καὶ βουλομένους ἂν ἀγένητα μᾶλλον εἶναι ἢ γενέσθαι. ἀλλ' ὅμως τούτων τε καὶ ἑτέρων πολλῶν ὁμοιοτρόπων τούτοις οὕτω σφόδρα καταδήλων ὄντων, σπάνιον εὑρεῖν ὅστις ἂν ἢ διδομένων ἀπόσχοιτο, ἢ μέλλων δι' εὐχῆς τεύξεσθαι, παύσαιτο ἂν εὐχόμενος. οἱ δὲ πολλοὶ οὔτε ἂν τυραννίδος διδομένης ἀπόσχοιντο ἄν, οὔτε στρατηγίας, οὐδ' ἑτέρων πολλῶν, ἃ παρόντα

exules oberrare, partim morte damnatos eſſe. Etſi qui forſitan extremis periculis, & timoribus aditis ſtrenuè rem geſſiſſe viſi ſunt, non modò in ipſo exercitu, verùm etiam poſtquam in ſuas ſedes rediêre, non minoribus à ſycophantis & calumniatoribus inſidiis oppreſſi ſunt, quàm ab ipſis hoſtibus, ut plerique illorum optaverint denique ſe privatos vixiſſe potius, quàm cum imperio. Quòd ſi pericula & labores hujuſmodi aliquam nobis utilitatem afferrent, profectò hoc ſtudium nonnihil rationis haberet. Nunc verò longè contrà res ſe habet. Invenies præterea eodem pacto nonnullos homines, qui filios votis exoptant: at cùm filios adepti ſunt, in calamitates doloréſque maximos incidunt. Nam plerique cùm liberi per omnem ætatem improbi perſeverent, univerſam vitam in mœrore conficiunt. Qui verò probos filios nacti adverſo quodam caſu illis orbantur, nihilominus, quàm ſuperiores illi miſeri ſunt, ut prorſus præoptarent nunquam ſe filios genuiſſe. Et quamvis hæc atque alia multa hujuſmodi manifeſta ſint, raro tamen inveniretur, qui vel à datis abſtineret: vel ſi orando impetraturus eſſet, votum omitteret. Permulti etiam, neq; à quæſita tyrannide, neq; à parta prætura, neq; ab aliis innumeris, quæ cùm poſſi-

possidentur, lædunt potius, quam prosint, discederent, quin potius orarent sibi illa concedi, siquando non adsint. Interdum breve post tempus præterita vota damnant, ad contaria recurrentes. Quamobrem vereor equidem, nè homines temerè deos incusent, quasi mala ab iis inferantur: ii verò seu protervitate quadam, sive insipientia sibiipsis dolores morte acriores pariunt.

Quare prudens mihi videtur poëta ille qui amicis insipientibus usus, dum eos videret & agentes & orantes, quæ illis minimè conducebant, cùm tamen eis utilia viderentur, pro omnibus sic ait: Jupiter rex, optima quidem nobis & voventibus, & non voventibus tribue. Mala autem poscentibus quoque abesse jube. Rectè igitur & cautè loqui poëta mihi videtur: tu vero siquid habes in animo, quod adversus hæc proferas, nè sileto.

V. ALC. Difficile est, ô Socrates, in iis quæ bene dicta sunt, contradicere. Illud autem cogito, quantorum malorum causa sit hominibus ignorantia: quandoquidem propter hanc nos latet, cùm malè quid agimus, & quod deterrimum est, ob eam pessima nobis quandoque precamur, quod quidem nemo putaret. Sed illud

βλάπτει μᾶλλον ἢ ὠφελεῖ· ἀλλὰ κἂν εὔξαιντο ἂν γενέσθαι, εἴτῳ μὴ παρόντα τυγχάνει. ὀλίγον δὲ ἐπισχόντες, ἐνίοτε παλινῳδοῦσιν, ἀνευχόμενοι ἅττ᾽ ἂν τοπρῶτον εὔξωνται. ἐγὼ μὲν οὖν ἀπορῶ μὴ ὡς ἀληθῶς μάτην θεοὺς ἄνθρωποι αἰτιῶνται, ἐξ ἐκείνων φάμενοι κακὰ σφίσιν εἶναι· οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ σφῆσιν εἴτε ἀτασθαλίαισιν, εἴτε ἀφροσύναις χρὴ εἰπεῖν,

--ὑπὲρ μόρον ἄλγε᾽ ἔχουσι.

ΚΙΝΔΥΝΕΥ´ΕΙ γ᾽ οὖν, ὦ Ἀλκιβιάδη, φρόνιμός τις εἶναι ἐκεῖνος ὁ ποιητὴς, ὃς δοκεῖ μοι φίλοις ἀνοήτοις τισὶ χρησάμενος, ὁρῶν αὐτοὺς καὶ πράττοντας καὶ εὐχομένους ἅπερ οὐ βέλτιον ἦν, ἐκείνοις δὲ ἐδόκει, κοινῇ ὑπὲρ ἁπάντων αὐτῶν εὐχὴν ποιήσασθαι. λέγει δέ πως ὡδὶ,

Ζεῦ βασιλεῦ, τὰ μὲν ἐσθλὰ (φησὶ)
καὶ εὐχομένοις καὶ ἀνεύκτοις
Ἄμμι δίδου, τὰ δὲ δεινὰ καὶ εὐχομένοις ἀπαλέξειν κέλευε.

ἐμοὶ μὲν οὖν καλῶς δοκεῖ καὶ ἀσφαλῶς λέγειν ὁ ποιητής· σὺ δ᾽ εἴ τι ἐν νῷ ἔχεις πρὸς ταῦτα, μὴ σιώπα.

V. A. Χαλεπὸν, ὦ Σώκρατες, ἐστὶν ἀντιλέγειν πρὸς τὰ καλῶς εἰρημένα· ἐκεῖνο δ᾽ οὖν ἐννοῶ, ὅσων κακῶν αἰτία ἡ ἄγνοια τοῖς ἀνθρώποις· ὁπότε, ὡς ἔοικε, λελήθαμεν ἡμᾶς αὐτοὺς διὰ ταύτην καὶ πράττοντες, καὶ τό γε ἔσχατον, εὐχόμενοι ἡμῖν αὐτοῖς τὰ κάκιστα. ὅπερ οὖν οὐδεὶς οἰηθείη, ἀλλὰ τοῦτο

γε πᾶς ἂν οἴοιτο ἱκανὸς εἶναι, αὐτὸς αὑτῷ τὰ βέλτιστα εὔξασθαι, ἀλλ' οὐ τὰ κάκιστα. τοῦτο μὲν γὰρ ὡς ἀληθῶς κατάρᾳ τινὶ ἀλλ' οὐκ εὐχῇ ὅμοιον ἂν εἴη. Σ. Ἀλλ' ἴσως, ὦ βέλτιστε, φαίη ἄν τις ἀνὴρ ὃς ἐμοῦ τε καὶ σοῦ σοφώτερος ὢν τυγχάνει, οὐκ ὀρθῶς ἡμᾶς λέγειν, οὕτως εἰκῇ ψέγοντας ἄγνοιαν· εἴ γε μὴ προσθείημεν τὴν ἔστιν ὧν τε ἄγνοιαν, καὶ ἔστιν οἷς, καὶ ἔχουσι πως, ἀγαθὸν, ὥσπερ ἐκείνοις κακόν. ΑΛ. Πῶς λέγεις; ἔστι γὰρ ὁτιοῦν πρᾶγμα ὁτῳδὴ ὁπωσοῦν ἔχοντι ἄμεινον ἀγνοεῖν ἢ γινώσκειν; Σ. Ἔμοιγε δοκεῖ· σοὶ δ' οὔ; Οὐ μέντοι μὰ Δία. Σ. Ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐκεῖνο σοῦ καταγνώσομαι, ἐθέλειν ἄν σε πρὸς τὴν ἑαυτοῦ μητέρα διαπεπρᾶχθαι ἅπερ Ὀρέστην φασὶ καὶ τὸν Ἀλκμαίωνα, καὶ εἰ δή τινες ἄλλοι ἐκείνοις τυγχάνουσι ταυτὰ διαπεπραγμένοι. ΑΛ. Εὐφήμει πρὸς Διὸς, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Οὔτοι τὸν λέγοντα, ὦ Ἀλκιβιάδη, ὡς οὐκ ἂν ἐθέλοις σοὶ ταῦτα πεπρᾶχθαι, εὐφημεῖν δεῖ σε κελεύειν, ἀλλὰ μᾶλλον πολὺ εἴ τις τἀναντία λέγοι· ἐπειδὴ οὕτω σοὶ δοκεῖ σφόδρα δεινὸν εἶναι τὸ πρᾶγμα, ὥστ' οὐδὲ ῥητέον εἶναι οὕτως εἰκῇ. δοκῇς δ' ἂν τὸν Ὀρέστην, εἰ ἐτύγχανε φρόνιμος ὢν, καὶ εἰδὼς ὅ, τι βέλτιστον ἦν αὐτῷ πράττειν, τολμῆσαι ἄν τι τούτων διαπράξασθαι; ΑΛ. Οὐ

quilibet opinaretur, posse videlicet se sibiipsi non pessima, sed optima petere: hoc enim revera execrationis cujusdam non voti simile esset. SOCRATES. At forte, ô optime, diceres quispiam te simul ac me sapientior, haud satis rectè nos loqui, dum sic temerè ignorantiam vituperamus, nisi hæc adjiciamus, quænam & quorum ignorantia sit. Quibusdam namque certo modo affectis bonum fortè est ignorantia, quemadmodum aliis malum. A L. Quid ais? Estne quicquam, quod alicui quomodocunque se habenti ignorare aliquando præstet, quàm cognoscere? SOC. Mihi sanè videtur, nunquid & tibi? ALCIB. Non per Jovem. SOC. Enimvero nec illud te adversus matrem patrasse unquam velle judicabo, quod Orestem, & Alcmæona, & siqui tales fuêre, commisisse ferunt. ALCIB. Bene ominare per Jovem, ô Socrates. SOCR. Non decet, ô Alcibiades, eum qui inquit, te nolle ità fecisse, jubere ut bene ominetur, sed potius si quis contraria diceret. Postquam facinus tam horrendum tibi videtur, ut nè pronunciari quidem facile debeat putas Orestem, si prudens fuisset, & quid bonum sibi novisset, scelus tantum ausurum fuisse? ALCIB. Non certé.

certé. SOCR. Neque alium ut arbitror ullum. AL. Nullum. SOC. Malum igitur ut videtur ignorantia optimi, & quod optimum eſt ignorare. AL. Mihi ſanè videtur. SOCR. Nonne & illi, & cæteris omnibus? AL. Fateor. SOCR. Conſideremus præterea & hoc, ſi in mentem tibi melius eſſe putanti, ſubitò veniat, Periclem tutorem atque amicum tuum interficere, ac ſumpto gladio ad fores illius properans interrogares num intus ſit, volens illum duntaxat, nec alium quenquam occidere, domeſtici autem illum intus eſſe reſponderent. Neque dico te quicquam hujuſmodi conari, ſed an videatur tibi, quod quidem nihil prohibet, ignoranti quid ſit optimum, adeſſe poſſe interdum opinionem, ut judices quod eſt peſſimum, nonnunquam optimum eſſe. An non tibi videtur? ALCI. Omnino quidem. SOC. Ergo ſi domum ingreſſus, vidénſque illum non tamen agnoſcas; ſed opineris alium eſſe, num ipſum perimeres? AL. Non per Jovem, ut mihi videor. SOC. Non enim quem ſors offerret, ſed quem ſtatueras, nonne? AL. Profectò. SOCR. Num & ſi frequenter facinus aggrediare, ſemper autem ignorares Periclem eſſe, unquam in eum irrueres? ALCIB. Nunquam. SOC. Oreſtem verò putas unquam manus illaturum fuiſſe ma-

δῆτα. ΣΩ. Οὐδέ γε ἄλλον οἶμαι οὐδένα. Α. Οὐ μέντοι. ΣΩ. Κακὸν ἄρα (ὡς ἔοικεν) ἐστὶν ἡ τοῦ βελτίστου ἄγνοια, καὶ τὸ ἀγνοεῖν τὸ βέλτιστον Α. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἐκείνῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι; Α. Φημί. ΣΩ. Ἔτι τοίνυν καὶ τόδε ἐπισκεψώμεθα· εἴ σοι αὐτίκα μάλα παρασταίη, οἰηθέντι βέλτιον εἶναι, Περικλέα, τὸν σεαυτοῦ ἐπίτροπόν τε καὶ φίλον, ἐγχειρίδιον λαβόντα, ἐλθόντα ἐπὶ τὰς θύρας, εἰπεῖν εἰ ἔνδον ἐστὶ, βουλόμενον ἀποκτεῖναι αὐτὸν ἐκεῖνον, ἄλλον δὲ μηδένα· οἱ δὲ φαῖεν ἔνδον εἶναι. καὶ οὐ λέγω ἐθέλειν ἄν σε τούτων τι πράττειν· ἀλλ᾽ εἰ, οἶμαι, δόξει σοὶ ὅπερ οὐδὲν κωλύει δή που τῷ γε ἀγνοοῦντι τὸ βέλτιστον, παραστῆναί ποτε δόξαν ὥστε οἰηθῆναι καὶ τὸ κάκιστον ποτὲ βέλτιστον εἶναι. ἢ οὐκ ἂν δοκῇ σοι; ΑΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Εἰ οὖν παρελθὼν εἴσω, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐκεῖνον, ἀγνοήσαις τε καὶ οἰηθείης ἂν ἄλλον εἶναί τινα, ἆρ᾽ ἔτι ἂν αὐτὸν τολμήσαις ἀποκτεῖναι; ΑΛ. Οὐ μὰ τὸν Δία· οὐκ ἄν μοι δοκῶ. ΣΩΚ. Οὐ γὰρ δή που τὸν ἐντυχόντα, ἀλλ᾽ αὐτὸν ἐκεῖνον ὃν ἐβούλου. ἦ γάρ; ΑΛ. Ναί. Σ. Οὐκοῦν καὶ εἰ πολλάκις ἐγχειρεῖς, αἰεὶ δὲ ἀγνοεῖς τὸν Περικλέα, ὁπότε μέλλεις τοῦτο πράττειν, οὔποτε ἂν ἐπίθοιο αὐτῷ. ΑΛ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚ. Τί δέ; τὸν Ὀρέστην δοκεῖς ἄν ποτε τῇ μητρὶ ἐπιθέσθαι,

εἴγε ὡσαύτως ἠγνόησεν; ΑΛ. Οὐκ οἶμαι ἔγωγε. Σ. Οὐ γὰρ δή που οὐδ' ἐκεῖνος τὴν προστυχοῦσαν γυναῖκα, οὐδὲ τὴν ὁτουοῦν μητέρα διενοεῖτο ἀποκτεῖναι, ἀλλὰ τὴν αὐτὸς αὑτοῦ. Α. Ἔστι ταῦτα. Σ. Ἀγνοεῖν ἄρα τά γε τοιαῦτα βέλτιον τοῖς οὕτω διακειμένοις, καὶ τοιαύτας δόξας ἔχουσι. Α. Φαίνεται. Σ. Ὁρᾷς οὖν ὅτι ἡ ἔστιν ὧν γε ἄγνοια, καὶ ἔστιν οἷς, καὶ ἔχουσί πως, ἀγαθὸν, ἀλλ' οὐ κακὸν, ὥσπερ ἄρτι σοὶ ἐδόκει; ΑΛ. Ἔοικεν.

VI. ΣΩ. Ἔτι τοίνυν εἰ βούλει τὸ μετὰ τοῦτο ἐπισκοπεῖν, ἄτοπον ὂν, ἴσως ἄν σοι δόξειεν εἶναι. Α. Τί μάλιστα, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Ὅτι, ὡς ἔπος εἰπεῖν, κινδυνεύει τό γε τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν κτῆμα, ἐάν τις ἄνευ τοῦ βελτίστου κεκτημένος ᾖ, ὀλιγάκις μὲν ὠφελεῖν, βλάπτειν δὲ τὰ πλείω τὸν ἔχοντα αὐτά· σκόπει δὲ ὧδε· ἆρ' οὐκ ἀναγκαῖον σοὶ δοκεῖ εἶναι, ὅταν τι μέλλωμεν ἤτοι πράττειν ἢ λέγειν, οἰηθῆναι δεῖν πρότερον ἡμᾶς εἰδέναι, ἢ τῷ ὄντι εἰδέναι τοῦτο ὃ ἂν προχειροτέρως μέλλωμεν τι ἢ λέγειν ἢ πράττειν; ΑΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚ. Οὐκοῦν οἱ ῥήτορες αὐτίκα, ἤτοι εἰδότες συμβουλεύειν, ἢ οἰηθέντες εἰδέναι, συμβουλεύουσιν ἡμῖν ἑκάστοτε· οἱ μὲν, περὶ πολέμου τε καὶ εἰρήνης, οἱ δὲ, περὶ τειχῶν οἰκοδομίας, ἢ καὶ

tri, ſi eam non cognoviſſet? ALC. Non arbitror. SOC. Neque enim ille quæcunque occurreret mulier, nec quamcunque matrem ſuam duntaxat necare decreverat. ALCIB. Sunt hæc vera. SOC. Itaque hominibus ſic affectis & in iiſdem opinionibus involutis, ignorare talia præſtat. AL. Videtur. SOC. Vides jam quòd ignorantia quædam hominibus certo quodam modo diſpoſitis bonum quoddam eſt, non autem, ut tibi videbatur, malum? AL. Apparet.

VI. SOC. Præterea ſi volueris quod deinceps in medium afferetur mirabile dictu, diſcutere, fortè probabile tibi videbitur. AL. Quid iſtud, ô Socrates? SOC. Videtur ſanè cæterarum omnium ſcientiarum poſſeſſio, niſi quis ſcientiam optimi nactus fuerit, rarò quidem prodeſſe, obeſſe plerunque illi qui ſit hujuſmodi ſcientiis præditus. Sic autem conſidera, Nonne neceſſarium tibi videtur, cum aliquid facturi, vel dicturi ſumus, oportere nos prius quidem, vel putare cognoſcere, vel verè cognoſcere quod promptiùs agere & loqui debemus? ALCIB. Mihi planè videtur. SOC. An non rhetores ſtatim cùm vel ſciunt conſulere, vel ſaltem ſcire ſe putant, conſulunt nobis paſſim. ii quidem de bello & pace, illi verò de mœnibus conſtruendis, vel de

portubus

portubus præparandis muniendísque, &, ut summatim dicam, quicquid ipsa civitas agit adversus aliam civitatem, vel secum ipsa, rhetorum consilio perficit? AL. Vera narras. SOCR. Vide & quæ sequuntur, si fieri potest. Vocas aliquos prudentes, imprudentes alios? ALC. Voco. SOCRA. Et multos quidem imprudentes, prudentes verò paucos? ALC. Profectó. SOC. Nonne ad aliquid respiciens, utrosque nuncupas? AL. Imó. SOCRA. An eum qui ista consulere norit, nisi sciat docere utrum melius, & quid melius, prudentem dices? ALCIB. Nequaquam. SOCRAT. Neque ut arbitror quicunque pugnare norit, ignoret tamen quando, & quantum melius. ALC. Sic est. SOCR. Neq; si quis quempiam perimere sciat, & pecuniis spoliare, ac exulem à patria facere, nisi sciat etiam quando, & quem melius sit. ALCIB. Minimé. SOCR. Quicunque igitur horum aliquid noverit, modò adsit etiam scientia optimi, quæ quidem eadem & utilis scientia est, hunc fortè prudentem vocabis. ALCIB. Hunc ipsum. SOCRA. Prudentémque ipsum dicemus sufficientem esse sibi & patriæ consultorem imprudentem verò contrà: quidnam tibi videtur? AL. Idem. SOCRA. Quid autem si quis equitare,

λιμένων κατασκευῆς. ἑνὶ δὲ λόγῳ, ὅσα δή ποτε ἡ πόλις πράττει πρὸς ἄλλην πόλιν, ἢ αὐτὴ καθ' αὑτὴν, ἀπὸ τῆς τῶν ῥητόρων συμβουλῆς πάντα γίγνεται; ΑΛΚ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚΡ. Ὅρα τοίνυν καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις, ἂν δυνηθῶ. καλεῖς γὰρ δή που φρονίμους τε καὶ ἄφρονας; ΑΛ. Ἔγωγε. ΣΩ. Οὐκοῦν τοὺς μὲν πολλοὺς, ἄφρονας· τοὺς δὲ ὀλίγους, φρονίμους; ΑΛ. Οὕτω. ΣΩ. Οὐκοῦν πρός τι ἀποβλέπων, ἀμφοτέρους; ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Ἆρ' οὖν τὸν τοιοῦτο συμβουλεύειν εἰδότα, χωρὶς τοῦ πότερον βέλτιον, καὶ ὅτε βέλτιον, φρόνιμον καλεῖς; ΑΛ. Οὐ δῆτα. Σ. Οὐδέ γε, οἶμαι, ὅστις τὸ πολεμεῖν αὐτὸ οἶδε, χωρὶς τοῦ ὁπότε βέλτιον, καὶ τοσοῦτον χρόνον ὅσον βέλτιον. ἢ γάρ; ΑΛ. Ναί. Σ. Οὐκοῦν, οὐδὲ εἴτις τινὰ ἀποκτιννύναι οἶδεν, οὐδὲ χρήματα ἀφαιρεῖσθαι, καὶ φυγάδα ποιεῖν τῆς πατρίδος, χωρὶς τοῦ ὁπότε βέλτιον, καὶ ὅν τινα βέλτιον. ΑΛ. Οὐ μέντοι. ΣΩ. Ὅστις ἄρα τι τῶν τοιούτων οἶδεν, ἐὰν μὲν παρέπηται ἡ τοῦ βελτίστου ἐπιστήμη· αὕτη δ' ἦν ἡ αὐτὴ δή που ἥπερ καὶ ἡ τοῦ ὠφελίμου. ἢ γάρ; ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Φρόνιμόν γε αὐτὸν φήσομεν, καὶ ἀποχρῶντα ξύμβουλον καὶ αὐτὸν αὑτῷ καὶ τῇ πόλει· τὸν δὲ μὴ ποιοῦντα· τἀναντία τούτων. ἢ πῶς δοκεῖ; ΑΛ. Ἐμοὶ μὲν οὕτω. ΣΩ. Τί δ' εἴτις ἱππεύειν ἢ το-

ἢ τοξεύειν οἶδεν; ἢ αὖ παλαίειν, ἢ πυκτεύειν; ἤ τι τῆς ἄλλης ἀγωνίας, ἢ καὶ ἄλλό τι τῶν τοιούτων ὅσα τέχνῃ οἴδαμεν; τί καλεῖς ὃς ἂν εἰδῇ τὸ κατὰ ταύτην τὴν τέχνην βέλτιον γιγνόμενον; ἆρ' οὐ τὸν κατὰ τὴν ἱππικὴν, ἱππικόν; ΑΛΚ. Ἔγωγε. ΣΩ. Τὸν δέ γε (οἶμαι) κατὰ τὴν πυκτικὴν, πυκτικόν· τὸν δὲ κατ' αὐλητικὴν, αὐλητικόν; καὶ κατ' ἄλλα δή που ἀνάλογον τούτοις, ἢ ἄλλως πως; ΑΛΚ. Οὐκ· ἀλλ' οὕτω. ΣΩΚ. Δοκεῖ οὖν σοι ἀναγκαῖον εἶναι τὸν περὶ τούτων τι ἐπιστήμονα ὄντα, ἄρα καὶ ἄνδρα φρόνιμον εἶναι; ἢ πολλοῦ φήσομεν ἐνδεῖν; ΑΛΚ. Πολλοῦ μέντοι, νὴ Δία. Σ. Ποίαν οὖν οἴει πολιτείαν εἶναι τοξοτῶν τε ἀγαθῶν καὶ αὐλητῶν, ἔτι δὲ καὶ ἀθλητῶν τε καὶ τῶν ἄλλων τεχνιτῶν; ἀναμεμιγμένων δ' ἐν τούτοις οἷς ἄρτι εἰρήκαμεν, τῶν τε αὐτὸ τὸ πολεμεῖν εἰδότων καὶ αὐτὸ τὸ ἀποκτιννύναι; πρὸς δὲ, καὶ ἀνδρῶν πολιτικῶν, πολιτικὸν φύσημα φυσώντων; ἁπάντων δὲ τούτων ὄντων ἄνευ τῆς τοῦ βελτίστου ἐπιστήμης, καὶ τοῦ εἰδότος ὁπότε βέλτιον ἐπὶ ἑκάστῳ τούτων χρῆσθαι, καὶ πρὸς τίνα; ΑΛΚ. Φαύλην ἔγωγε, ὦ Σώκρατες. Σ. Φαίης γε ἂν, οἶμαι, ὁπόταν ὁρώης ἕνα ἕκαστον αὐτῶν φιλοτιμούμενόν τε, καὶ νέμοντα τὸ πλεῖστον τῆς πολιτείας τούτῳ μέρος,

Ἵν' αὐτὸς αὑτοῦ τυγχάνῃ κράτιστος ὤν·

aut sagittare sciat; vel palæstram, vel pugillariam, vel aliud quoddam certamen exercere, aut aliud aliquid eorum quæcunque per artem novimus, quo nomine appellas eum qui intelligit quid in arte melius fiat? an non secundùm equestrem artem equitem, secundùm pugillariam pugilem, tibicinariam tibicinem, atque in aliis eodem modo? an secus? ALC. Sic certé. SOC. Num tibi videtur, qui horum aliquid intelligit, vir prudens appellandus? an longè adhuc abesse? ALC. Longe per Jovem. SOC. Qualem igitur civitatem eam putabis, quæ ex peritis sagittariis, & tibicinibus, athletisque, ac cæteris artificibus constet, sint insuper his quos diximus admisti militarem callentes artem, & qui ad interimendum prompti, necnon inflati ob civilium rerum administrationes: desit autem optimi scientia, & qui norit quando, & ad quem unoquoque illorum uti præstat? ALCIB. Ignobilem, ó Socrates. SOCRAT. Maximè hoc (ut arbitror) diceres, si quando cerneres unumquemque illorum ambitiosum, & plurimas sibi reipubl. partes in hoc occupantem, ut continuò ipsus se superet, & plurimum valeat, plu-

rimum

rimum inquam in illa quidem dominandi arte, in eo verò quòd sibi & reipublicæ optimum est, crebrò hallucinantem, quippe qui opinioni sine mente crediderit. Cúmque hæc ita se haberet, nonne rectè diceremus hanc Rempublicam tumultus quamplurimi iniquitatísque plenissimam? AL. Rectè per Jovem.

VII. SOCRAT. An non necessarium nobis visum fuit, primum quidem putare nos cognoscere, vel revera cognoscere hoc quod promptè facturi dicturíve sumus? ALC. Visum est. SOCRAT. Nonne siquis agit quidem quod novit, aut nosse existimat, addit autem scientiam optimi, sequitur ut utiliter agat, & sibi, & reipublicæ. AL. Quidni? SOCRAT. Contrà verò nec reipublicæ nec sibi? ALC. Ita est. SOCR. Quid autem? nunc tibi ita videtur, an aliter? ALCI. Non aliter. SOCRATES. Dixisti vocare te plures imprudentes, prudentes pauciores? ALC. Equidem. SOCR. Diximúsne iterum plures ab eo quod est optimum, aberrare, utpote qui opinioni absque mente, ut plurimum consenserint? AL. Diximus plané. SOC. Prodest igitur multis, neque nosse quicquam, neque putare se noscere: siquidem promptiores erunt ad illa efficienda, quæ vel noscunt, vel cognoscere opinantur. Agentes au-

(λέγω δὲ τὸ κατ' αὐτὴν τὴν τέχνην βέλτιστον γιγνόμενον) τοῦ δὲ τῇ πόλει τε καὶ αὐτὸν αὐτῷ βελτίστου ὄντος τὰ πολλὰ διημαρτηκότα, ἅτε, οἶμαι, ἄνευ νοῦ δόξῃ πεπιστευκότα. οὕτω δὲ τούτων ἐχόντων, ἆρ' οὐκ ἂν ὀρθῶς λέγοιμεν, φάντες πολλῆς ταραχῆς τε καὶ ἀνομίας μεστὴν εἶναι τὴν τοιαύτην πολιτείαν; ΑΛ. Ὀρθῶς μέντοι, νὴ Δία.

VII. Σ. Οὐκοῦν ἀναγκαῖον ἐδόκει ἡμῖν εἶναι, οἰηθῆναι δεῖν πρῶτον ἡμᾶς εἰδέναι, ἢ τῷ ὄντι εἰδέναι τοῦτο ὃ ἂν προχείρως μέλλωμεν ἢ πράττειν ἢ λέγειν. ΑΛ. Ἐδόκει. Σ. Οὐκοῦν, κἂν μὲν πράττῃ ἅ τις οἶδεν, ἢ δοκεῖ εἰδέναι, παρέπηται δὲ τὸ ὠφελίμως καὶ λυσιτελούντως ἡμᾶς ἕξειν καὶ τῇ πόλει καὶ αὐτὸν αὑτῷ; ΑΛΚ. Πῶς γὰρ οὔ. Σ. Ἐὰν δέ γ', οἶμαι, τἀναντία τούτων, οὔτε τῇ πόλει, οὔτ' αὐτὸν, αὑτῷ; ΑΛΚΙΒ. Οὐ δῆτα. Σ. Τί δέ; νῦν ἔτι ὡσαύτως σοὶ δοκεῖ, ἢ ἄλλως πως; ΑΛΚ. Οὐκ· ἀλλ' οὕτω. Σ. Ἆρ' οὖν ἔφησθα καλεῖν τοὺς μὲν πολλοὺς, ἄφρονας, τοὺς δ' ὀλίγους, φρονίμους. ΑΛ. Ἔγωγε. Σ. Οὐκοῦν φαμὲν πάλιν τοὺς πολλοὺς διημαρτηκέναι τοῦ βελτίστου, ὡς τὰ πολλά γε (οἶμαι) ἄνευ νοῦ δόξῃ πεπιστευκότας. Α. Φαμὲν γάρ. Σ. Λυσιτελεῖ ἄρα τοῖς πολλοῖς μήτε εἰδέναι μηδὲν, μήτε οἴεσθαι εἰδέναι· εἴπερ γε μᾶλλον προθυμήσονται μὲν πράττειν ταῦτα ἅττ' ἂν εἰδῶσιν, ἢ οἰηθῶσιν εἰδέναι· πράττοντες

πράττοντες δὲ, βλάπτεσθαι τὰ πλείω μᾶλλον ἢ ὠφελεῖσθαι; Α. Ἀληθέστατα λέγεις. Σ. Ὁρᾷς οὖν, ὅτε γ᾽ ἔφην, κινδυνεύει τόγε τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν κτῆμα, ἐάν τις ἄνευ τῆς τοῦ βελτίστου ἐπιστήμης κεκτημένος ᾖ, ὀλιγάκις μὲν ὠφελεῖν, βλάπτειν δὲ τὰ πλείω τὸν ἔχοντα αὐτὸ, ἆρ᾽ οὐχὶ τῷ ὄντι ὀρθῶς ἐφαινόμην λέγων; Α. Καὶ εἰ μὴ τότε, ἀλλὰ νῦν μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες. Σ. Δεῖ ἄρα καὶ πόλιν καὶ ψυχὴν τὴν μέλλουσαν ὀρθῶς βιώσεσθαι, ταύτης τῆς ἐπιστήμης ἀντέχεσθαι ἀτεχνῶς, ὥσπερ ἀσθενοῦντα ἰατροῦ, ἤ τινος κυβερνήτου τὸν ἀσφαλῶς μέλλοντα πλεῖν. ὅσῳ γὰρ ἂν μὴ πρότερον ἐπικείσῃ τὸ τῆς ψυχῆς. ἄνευ γὰρ ταύτης, ἢ περὶ χρημάτων κτῆσιν, ἢ σώματος ῥώμην, ἢ καὶ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, τοσούτῳ μείζω ἁμαρτήματα ἀπ᾽ αὐτῶν ἀναγκαῖόν ἐστιν, ὡς ἔοικε, γίγνεσθαι. ὁ δὲ δὴ τὴν καλουμένην πολυμάθειάν τε καὶ πολυτεχνίαν κεκτημένος, ὀρφανὸς δὲ ὢν ταύτης τῆς ἐπιστήμης, ἀγόμενος δὲ ὑπὸ μιᾶς ἑκάστης τῶν ἄλλων, ἆρ᾽ οὐχὶ τῷ ὄντι δικαίως πολλῷ χειμῶνι χρήσεται; ἅτ᾽ οἶμαι, ἄνευ κυβερνήτου διατελῶν ἐν πελάγει, χρόνον οὐ μακρὸν βίου θέων. ὥστε ξυμβαίνειν μοι δοκεῖ καὶ ἐνταῦθα τὸ τοῦ ποιητοῦ, ὃ λέγει κατηγορῶν τοῦ τινὸς, ὡς ἄρα πολλὰ μὲν ἠπίστατο ἔργα, κακῶς δὲ (φησὶν) ἠπίστατο πάντα. Α. Καὶ τί δή ποτε ξυμβαίνει τὸ τοῦ ποιητοῦ, ὦ Σώκρατες; ἐμοὶ μὲν γὰρ οὐδ᾽ ὁπηοῦν δοκεῖ πρὸς λόγον εἰρηκέναι. Σ.

tem, sibi nocebunt crebriùs, quàm conferent. ALC. Verissima loqueris. SOC. Cùm ergo dicebam reliquas omnes scientias, si absit scientia optimi, obesse sæpius quàm prodesse illas habenti, num rectè loqui tunc tibi videbar? AL. Etsi tunc minimè, nunc saltem, ô Socrates. SOCR. Oportet itaque civitatem & animam, quæ rectè victura sit, hanc proculdubio complecti scientiam: quemadmodum qui ægrotat, medicum: & qui sine periculo navigare velit, gubernatorem. Nam quo majora animus sine hac scientia circa divitias, vel corporis robur, aut aliud tale conabitur, eo majora ex iis peccata committi necesse est. Qui verò multis ac variis artibus, & scientiis ornatus est, sit autem expers istius scientiæ, ductus à singulis aliis, nonne meritò multa tempestate jactabitur? quippe cùm absque gubernatore oberret in pelago brevi tempore periturus? Huic certe convenire videtur illud poetæ carmen, quo quendam vituperans, inquit, *Multa quidem noverat: sed malè noverat omnia.* AL. At verò id poëtæ dictum quorsum attinet? mihi certè nihil videtur proposito nostro congruere. SOC. I-

mò

imò quadrat penitus, verum per ænigmata, & hic & cæteri fermè omnes poëtæ loquuntur. Est enim ipsa natura universa poesis ænigmatum plena, nec quivis eam dignoscit. Ad hanc illius naturam accedit, quòd si quando insit in homine invido, nolente sua sensa cæteris hominibus revelare, mirum est, quam difficile cognitu sit, quod poëta senserit. Neque enim Homerum divinissimum sapientissimúmque poëtam ignoràsse putes, quòd scire malè impossibile sit: ipse enim est qui inquit, Margitem multa quidem scire, malè autem scire omnia, sed ænigmate sensum occultat, ut arbitror, malè pro malum ponens, scit autem pro scire: unde compositio quædam extra carminis mensuram conficitur: quòd verò sentit, hoc est, Multa quidem scivit, sed malum sibi fuit hæc omnia scire. Patet igitur quòd si erat illi malum multa scire, ipse quoque malus erat, si qua fides supradictis sermonibus adhibenda est. AL. Mihi certè videtur, ô Socrates. Quibus enim verbis crederem unquam, nisi iis credam? SOC. Et rectè quidem tibi videtur.

VIII. Sed age per Jovem, vidésne quanta qualísque sit in hoc ambiguitas? in hac ipse versatus esse videris: sursum enim

Καὶ μάλα γε πρὸς λόγον· ἀλλ' αἰνίττεται, ὦ βέλτιστε, καὶ οὗτος, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ ποιηταὶ σχεδόν τι πάντες. ἔστι τε φύσει ποιητικὴ ἡ σύμπασα αἰνιγματώδης, καὶ οὐ τοῦ προστυχόντος ἀνδρὸς γνωρίσαι. ἔτι δὲ πρὸς τῷ φύσει τοιαύτη εἶναι, ὅταν λάβηται ἀνδρὸς φθονεροῦ τε καὶ μὴ βουλομένου ἡμῖν ἐνδείκνυσθαι, ἀλλ' ἀποκρύπτεσθαι ὅτι μάλιστα τὴν αὑτοῦ σοφίαν, ὑπερφυῶς δὴ τὸ χρῆμα ὡς δύσγνωστον φαίνεται, ὅ, τι ποτὲ νοοῦσιν ἕκαστος αὐτῶν. οὐ γὰρ δή τι Ὅμηρόν γε, τὸν σοφώτατόν τε καὶ θειότατον ποιητὴν, ἀγνοεῖν δοκεῖς ὅτι οὐχ οἷόν τε ἦν ἐπίστασθαι κακῶς. ἐκεῖνος γάρ ἐστιν ὁ λέγων τὸν Μαργίτην πολλὰ μὲν ἐπίστασθαι, κακῶς δὲ (φησὶ) πάντα ἐπίστασθαι. ἀλλ' αἰνίττεται, οἶμαι, παράγων τὸ κακῶς μὲν, ἀντὶ τοῦ κακοῦ· τὸ δὲ ἠπίστατο ἀντὶ τοῦ ἐπίστασθαι. γίγνεται οὖν συντεθὲν ἔξω μὲν τοῦ μέτρου, ἔστι δ' ὅ, τι βούλεται, ὡς πολλὰ μὲν ἠπίστατο ἔργα, κακὸν δὲ ἦν αὐτῷ ἐπίστασθαι ταῦτα πάντα. δῆλον οὖν ὅτι εἴπερ ἦν αὐτῷ κακὸν τὸ πολλὰ εἰδέναι, φαῦλός τις ὢν ἐτύγχανεν· εἴπερ γε πιστεύειν δεῖ τοῖς προειρημένοις λόγοις. Α. Ἀλλ' ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες. ἢ χαλεπῶς γ' ἂν ἄλλοις τισὶ πιστεύσαιμι λόγοις, εἴπερ μηδὲ τούτοις. Σ. Καὶ ὀρθῶς γέ σοι δοκεῖ.

VIII. Ἀλλὰ φέρε πρὸς Διός. ὁρᾷς γὰρ δή τι τὴν ἀπορίαν ὅση τε καὶ οἵα· ταύτης δέ μοι δοκεῖς καὶ σὺ κεκοινωνηκέναι· μετα-

μεταβαλλόμενος γέ τοι ἄνω καὶ κάτω οὐδ' ὁτιοῦν παύῃ, ἀλλ' ὅπερ ἂν μάλιστα σοὶ δόξῃ, τοῦτο καὶ ἐκδεδυκέναι αὖ, καὶ οὐκέτι ὡσαύτως δοκεῖν. εἰ οὖν σοί γέ τι καὶ νῦν ἐμφανὴς γενόμενος ὁ θεὸς, πρὸς ὃν τυγχάνεις πορευόμενος, ἐρωτήσειε, πρὶν ὁτιοῦν εὔξασθαί σε, εἰ ἐξαρκέσει σοὶ ἐκείνων τι γενέσθαι ὧνπερ καὶ ἐν ἀρχῇ ἐλέγετο, εἴτε καὶ αὐτῷ σοι ἐπιτρέψειεν εὔξασθαι, τί ποτ' ἂν οἴει ἢ τὴν παρ' ἐκείνου διδομένων λαμβάνων, ἢ αὐτὸς εὐξάμενος γενέσθαι, τοῦ καιροῦ τυχεῖν; Α. Ἀλλὰ, μὰ τοὺς θεοὺς, ἐγὼ μὲν οὐδὲν ἂν ἔχοιμί σοι εἰπεῖν, ὦ Σώκρατες· ἀλλὰ μάργον τί μοι δοκεῖ εἶναι, καὶ ὡς ἀληθῶς πολλῆς φυλακῆς, ὅπως μὴ λήσῃ τις αὐτὸν εὐχόμενος μὲν κακὰ, δοκῶν δὲ ἀγαθά· ἔπειτ' ὀλίγον ἐπισχὼν, (ὅπερ καὶ σὺ ἔλεγες) παλινῳδῇ, ἀνευχόμενος ἅττα τὸ πρῶτον εὔξηται. Σ. Ἆρ' οὖν οὐχὶ εἰδώς τι πλέον ἡμῶν ὁ ποιητὴς, οὗ καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου ἐπεμνήσθην, τὰ δεινὰ καὶ εὐχομένοις ἀπαλέξειν ἐκέλευσεν. Α. Ἐμοὶ μέντοι δοκεῖ. Σ. Τοῦτον μὲν τοίνυν, ὦ Ἀλκιβιάδη, καὶ Λακεδαιμόνιοι τὸν ποιητὴν ἐζηλωκότες, εἴτε καὶ αὐτοὶ οὕτως ἐπεσκεμμένοι, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ ἑκάστοτε παραπλησίαν εὐχὴν εὔχονται, τὰ καλὰ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς τοὺς θεοὺς διδόναι κελεύοντες αὖ σφίσιν αὐτοῖς, πλέον δ' οὐδεὶς ἂν ἐκείνων εὐξαμένων ἀκούσειε. τοιγαροῦν εἰς τὸ παρῆκον τοῦ χρόνου καὶ οὐδένων ἧττον εὐτυχεῖς εἰσὶν ἄνθρωποι. εἰ

deorsúmque jactatus nusquam sanè consistis, sed quod olim asseverabas, nunc damnas. Si fortè Deus quem oraturus accedis, oculis sese tuis objiciens, antequam voveas, ità roget, an tibi aliquid ex iis quæ in principio dicta sunt, habere satis sit, vel tibi licentiam præstet, quod libeat postulandi, quidnam tibi oportunum fore putares? vel acceptare, quæ Deus offerret, vel poscere? A. Per deos, ô Socrates, quid respondeam non habeo: sed insanum quiddam mihi videtur, temerè Deum precari, ac diligenter considerandum nè quis seipsum fallat, mala petens dum bona se putat orare, ac paulò pòst, ut tu dicebas, ad contraria vota se transferat. SOC. Nonne prudentior nobis poëta, cujus in principio disputationis mentionem fecimus, qui precabatur mala etiam ab orantibus abesse? A. Mihi videtur. S. Lacedæmonii quoque, ô Alcibiades, sive hunc poëtam imitantes, seu ex seipsis animadvertentes, idem votum, tam privatim, quàm publicè servant, orantes deos, pulchra cum bonis sibi tribuere, nec plura illos precari quis audiret. Neque tamen ad hæc usque tempora minus, quàm cæteri homines felices sunt. Si

quid

quid autem illis unquam minus prospere successit, non est oratio illorum in causa, quandoquidem in diis est, ut arbitror, quæ precamur, tribuere, vel contra.

IX. Volo insuper aliud quiddam tibi referre, quod aliquando à senioribus quibusdam accepi. Dicebant enim semper civitati nostræ accidisse, ut quotiescunque bellum Athenienses cum Lacedæmoniis gererent, nostri tum terra, tum mari infortunati essent, nec victores unquam redirent. Qua re indignatos Athenienses, cùm non haberent qua arte tantam calamitatem vitarent, decrevisse Ammonem consulere, quam ob caussam dii Lacedæmoniis potius, quàm Atheniensibus victoriam largirentur, cùm ipsi tamen sacrificia tum plura, tum decentiora, quàm reliqui Græcorum offerrent, simulacris donísque templa sic ornantes, ut nulli alii, pompásque quotannis sumptuosissimas, & venustissimas celebrarent, & omni sumptu, qui ad rem divinam spectat, cunctis Græcis magnificentiores existerent, cum Lacedæmoniis nulla esset istorum cura, adeò circa divinum cultum parcis, ut animalia mutilata passim mactarent, & in aliis omnibus ceremoniis longè admodum parcioribus, quàm

δι' ἄρα καὶ συμβέβηκεν αὐτοῖς ὥστε μὴ πάντα εὐτυχεῖν, ἀλλ' οὐ διὰ τὴν ἐκείνων εὐχήν· ἐπὶ τοῖς θεοῖς δ' ἐστὶν, οἶμαι, ὥστε καὶ διδόναι ἅττ' ἄν τις εὐχόμενος τυγχάνῃ, καὶ τἀναντία τούτων.

IX. Βούλομαι δέ σοι καὶ ἕτερόν τι διηγήσασθαι, ὅπερ ποτὲ ἤκουσα πρεσβυτέρων τινῶν· ὡς Ἀθηναίοις καὶ Λακεδαιμονίοις διαφορᾶς γενομένης, συνέβαινεν αἰεὶ τῇ πόλει ἡμῶν ὥστε καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, ὁπόταν μάχη γένοιτο, δυστυχεῖν, καὶ μηδέποτε δύνασθαι κρατῆσαι. τοὺς οὖν Ἀθηναίους ἀγανακτοῦντας τῷ πράγματι, καὶ ἀπορουμένους τίνι χρὴ μηχανῇ τῶν παρόντων κακῶν ἀποτροπὴν εὑρεῖν, βουλευομένοις αὐτοῖς δοκεῖν κράτιστον εἶναι, πέμψαντας πρὸς Ἄμμωνα, ἐκεῖνον ἐπερωτᾶν· ἔτι δὲ πρὸς τούτοις τάδε, καὶ ἀνθ' ὅτου ποτὲ Λακεδαιμονίοις οἱ θεοὶ μᾶλλον νίκην διδόασιν ἢ σφίσιν αὐτοῖς· οἳ πλείστας (φάναι) μὲν θυσίας καὶ καλλίστας τῶν Ἑλλήνων ἄγομεν, ἀναθήμασί τε κεκοσμήκαμεν τὰ ἱερὰ αὐτῶν, ὡς οὐδένες ἄλλοι· πομπάς τε πολυτελεστάτας καὶ σεμνοτάτας ἐδωρούμεθα τοῖς θεοῖς ἂν ἕκαστον ἔτος, καὶ ἐτελοῦμεν χρήματα ὅσα οὐδ' οἱ ἄλλοι ξύμπαντες Ἕλληνες. Λακεδαιμονίοις δὲ (φάναι) οὐδέποτ' ἐμέλησεν οὐδὲν τούτων· ἀλλ' οὕτως ὀλιγώρως διάκεινται πρὸς τοὺς θεοὺς, ὥστε καὶ ἀνάπηρα θύουσιν ἑκάστοτε, καὶ τἆλλα πάντα οὐκ ὀλίγως ἐνδεεστέρως τιμῶσιν ἤπερ ἡμεῖς,

ἡμεῖς, οὐδὲν ἐλάττω χρήματα κεκτημένοι τῆς ἡμετέρας πόλεως. ἐπειδὴ εἰρηκέναι ταῦτά τε, καὶ ἐπερωτῆσαι τί χρὴ πράττοντας αὐτοὺς τῶν παρόντων κακῶν ἀπαλλαγὴν εὑρεῖν, ἄλλο μὲν οὐδὲν ἀποκριθῆναι τὸν προφήτην (τὸν γὰρ θεὸν οὐκ ἐᾶν δηλονότι) καλέσαντα δὲ αὐτὸν, Ἀθηναίοις, φάναι, τάδε λέγει Ἄμμων· φησὶν ἂν βούλεσθαι αὐτῷ τὴν Λακεδαιμονίων εὐφημίαν εἶναι μᾶλλον, ἢ τὰ σύμπαντα τῶν Ἑλλήνων ἱερὰ, τοσαῦτα εἰπεῖν, οὐκέτι περαιτέρω. τὴν γοῦν εὐφημίαν οὐκ ἄλλην τινά μοι δοκεῖ λέγειν ὁ θεὸς, ἢ τὴν εὐχὴν αὐτῶν. ἔστι γὰρ τῷ ὄντι πολὺ διαφέρουσα τῶν ἄλλων.

X. Οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι Ἕλληνες, οἱ μὲν χρυσόκερως βοῦς παραστησάμενοι, ἕτεροι δ' ἀναθήμασι δωρούμενοι τοὺς θεοὺς, εὔχονται ἅττ' ἂν τύχῃ ταῦτα, ἐάν τε ἀγαθὰ, ἐάν τε κακά. βλασφημούντων οὖν αὐτῶν ἀκούοντες οἱ θεοὶ, οὐκ ἀποδέχονται τὰς πολυτελεῖς ταύτας πομπάς τε καὶ θυσίας. ἀλλὰ δοκεῖ μοι πολλῆς φυλακῆς δεῖσθαι καὶ σκέψεως, ὅ, τι ποτὲ ῥητέον ἐστὶ καὶ μή. εὑρήσεις δὲ καὶ παρ' Ὁμήρῳ ἕτερα παραπλήσια τούτοις εἰρημένα. φησὶ γὰρ τοὺς Τρῶας ἔπαυλιν ποιουμένους,

Ἔρδειν ἀθανάτοισι τελειέσσας ἑκατόμβας·

τὴν δὲ κνίσαν ἐκ τοῦ πεδίου τοὺς ἀνέμους φέρειν -οὐρανὸν εἴσω,

Athenienses, cùm tamen opum magnitudine à nobis non superentur. Posteaquam hæc dixisset nuncius, interrogans quo pacto à præsenti calamitate liberari possent, non multa ad hæc respondisse prophetam: Deum enim non permittere: accersito verò Atheniensium legato in hunc modum fuisse locutum. Hæc dicit Ammo, placere magis Lacedæmoniorum sibi acclamationem, quàm reliquorum Græcorum sacra omnia: nec plura iis respondisse. Acclamationem verò nullam prorsus, aliam Deus mihi dixisse videtur, quàm illorum preces? etenim revera permultum illæ à cæteris differunt.

X. Reliqui namque Græci partim auratis cornibus boves sacrificantes, partim donariis egregiis templa ornantes, quæcunque occurrunt, seu bona, sive mala, à Diis petunt. Dii verò cùm illos imprecantes audiunt, ditissimas illorum pompas, & sacrificia non acceptant. Quamobrem diligenter considerandum mihi videtur, quid dicendum sit, quidve non dicendum. Invenies quoque apud Homerum alia horum similia. Inquit enim Trojanos, cùm suburbanum ædificium molirentur, dicare diis immortalibus pretiosa sacrificia centum boum: nidorem verò ex littore suavem, ad cœlum usque ventis

extolli:

extolli: ſed beatos Deos illo minimè veſci, quippe quibus Ilion, & Priamus, & Priami populus odio eſſet. Itaque nil Trojanis proderat, cùm adverſos Deos haberent, ſacra ac munera temerè illis offerre. Neque enim ejuſmodi eſt Dei natura, ut ducatur, munerib. quemadmodum improbus fœnerator. Sed nos nimium deliramus, ſiquando nos Lacedæmoniis propter munera acceptiores Deo eſſe ducimus. Etenim grave eſſet, ſi Deus ad donaria & ſacrificia noſtra reſpiceret potius, quam ad animum, utrum juſtus ſanctúſque ſit. Ad quem equidem Deum arbitror multo magis attendere, quàm ad multi ſumptus pompas atque ſacra, quæ nihil prohibet eum, qui multa in Deum hominéſque peccaverit, ſeu privatus ſit, ſive reſpub. ſingulis annis perficere. Deus autem utpote à muneribus incorruptus, ſpernit hæc omnia, ut ipſe ejuſque propheta prædixit. Unde perſpicuum eſt, & apud Deum, & apud homines ſanæ mentis, juſtitiam, & prudentiam præcipuè honorari. Prudentes autem juſtique ſunt, qui ſciunt, quæ erga deum, & homines agere atque dicere deceat.

XI. Cupio tamen ex te audire, quid in iis ipſe ſentias. A. Mihi verò ô Socrates, haud ſecus, quàm tibi ac Deo videtur:

Ἤδειαν· τῆς δ' οὔ τι θεοὺς μάκαρας δατέεσθαι,
Οὐδ' ἐθέλειν. μάλα γάρ σφιν ἀπήχθετο Ἴλιος ἱρὴ,
Καὶ Πρίαμος, καὶ λαὸς ἐϋμμελίω Πριάμοιο.

ὥστε οὐδὲν αὐτοῖς προὔργου ἦν θύειν τε καὶ δῶρα τελεῖν μάτην, θεοῖς ἀπηχθημένους. οὐ γὰρ (οἶμαι) τοιοῦτόν ἐστι τὸ τῶν θεῶν, ὥστε ὑπὸ δώρων παράγεσθαι, οἷον κακὸν τοκιστήν. ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς εὐήθη λόγον λέγομεν, ἀξιοῦντες Λακεδαιμονίων ταύτῃ περιεῖναι. καὶ γὰρ ἂν δεινὸν εἴη εἰ πρὸς τὰ δῶρα καὶ τὰς θυσίας ἀποβλέπουσιν ἡμῶν οἱ θεοὶ, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὴν ψυχὴν, ἄν τις ὅσιος καὶ δίκαιος ὢν τυγχάνῃ. πολλῷ μᾶλλον, οἶμαι, ἢ πρὸς τὰς πολυτελεῖς ταύτας πομπάς τε καὶ θυσίας· ἃς οὐδὲν κωλύει πολλὰ μὲν εἰς θεοὺς, πολλὰ δ' εἰς ἀνθρώπους ἡμαρτηκότας, καὶ ἰδιώτην καὶ πόλιν, ἔχειν ἂν ἕκαστον ἔτος τελεῖν. οἱ δὲ, ἅτε οὐ δωροδόκοι ὄντες, καταφρονοῦσιν ἁπάντων τούτων, ὥς φησιν ὁ θεὸς καὶ θεῶν προφήτης. κινδυνεύει γοῦν καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις τοῖς νοῦν ἔχουσι δικαιοσύνη τε καὶ φρόνησις διαφερόντως τετιμῆσθαι. φρόνιμοι δὲ καὶ δίκαιοι, οὐκ ἄλλοι τινές εἰσιν ἢ τῶν εἰδότων ἃ δεῖ πράττειν καὶ λέγειν, καὶ πρὸς θεοὺς καὶ πρὸς ἀνθρώπους.

XI. Βουλοίμην δ' ἂν καὶ σοῦ πυθέσθαι ὅ, τι ποτὲ ἐν νῷ ἔχεις πρὸς ταῦτα. Α. Ἀλλ' ἐμοὶ μὲν, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἄλλῃ τινὶ δοκεῖ ἢ ᾗ περ σοί τε καὶ

τῷ θεῷ. οὐδὲ γὰρ ἂν εἰκὸς εἴη ἀντίψηφον ἐμὲ τῷ θεῷ γίγνεσθαι. Σ. Οὐκοῦν μέμνησαι ἐν πολλῇ ἀπορίᾳ φάσκων εἶναι, ὅπως μὴ λάθῃς σεαυτὸν εὐχόμενος κακὰ, δοκῶν δὲ ἀγαθά; Α. Ἔγωγε. Σ. Ὁρᾷς οὖν ὡς οὐκ ἀσφαλές σοι ἐστὶν ἐλθεῖν πρὸς τὸν θεὸν εὐξομένῳ, ἵνα μηδ' ἂν οὕτω τύχῃ, βλασφημοῦντός σου ἀκούων, οὐδὲν ἀποδέξηται τῆς θυσίας ταύτης· τυχὸν δὲ καὶ ἕτερόν τι προσαπολαύσῃς. ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ κράτιστον εἶναι ἡσυχίαν ἔχειν. τῇ μὲν γὰρ Λακεδαιμονίων εὐχῇ, διὰ τὴν μεγαλοψυχίαν (τοῦτο γὰρ κάλλιστον τῶν ἐν ἀφροσύνῃ γε ὀνομάτων.) οὐκ ἂν οἶμαί σε ἐθέλειν χρῆσθαι. ἀναγκαῖον οὖν ἐστι περιμένειν ἕως ἄν τις μάθῃ ὡς δεῖ πρὸς θεοὺς καὶ πρὸς ἀνθρώπους διακεῖσθαι. Α. Πότε οὖν παρέσται ὁ χρόνος οὗτος, ὦ Σώκρατες; καὶ τίς ὁ παιδεύσων; ἥδιστα γὰρ ἄν μοι δοκῶ ἰδεῖν τοῦτον τὸν ἄνθρωπον τίς ἐστιν. ΣΩΚΡ. Οὗτός ἐστιν ᾧ μέλει περὶ σοῦ. ἀλλὰ δοκεῖ μοι, ὥσπερ τῷ Διομήδει φησὶ τὴν Ἀθηνᾶν Ὅμηρος ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἀφελεῖν τὴν ἀχλὺν,

Ὄφρ' εὖ γιγνώσκοι ἠμὲν θεὸν
ἠδὲ καὶ ἄνδρα,

οὕτω καὶ σὲ δεῖν ἀπὸ τῆς ψυχῆς πρῶτον ἀφελόντα τὴν ἀχλὺν, ἣ νῦν παροῦσα τυγχάνει, τηνικαῦτ' ἤδη προσφέρειν δι' ὧν μέλλεις, γνώσεσθαι ἠμὲν κακὸν ἠδὲ καὶ ἐσθλόν. νῦν μὲν γὰρ οὐκ ἄν μοι δοκῇς δυνηθῆναι. Α. Ἀφαιρείτω,

neque enim fas esset à Deo me dissentire. SOC. Recordaris dixisse te in plurima dubitatione discriminéque versari, nè teipsum falleres, cùm mala quandoque pro bonis optares? A. Memini. SOC. An vides non satis tutum tibi esse ad orandum pergere, nequando te Deus audiens imprecantem ista tua sacrificia renuat, aliud verò quiddam fortuitum reportes? Mihi ergo videtur operæpretium esse quietem agere: nam oratione Lacedæmoniorum propter magnanimitatem, id enim nomen honestissimum est omnium, quibus insipientia significatur, non existimo uti te velle. Quare necesse est expectare, donec discatur quemadmodum ad Deum, atque ad homines habere se deceat. A. Quando erit, ô Socrates, & quis præceptor? Jucundissimè enim hunc hominem, quisquis erit, agnoscam. SOC. Hic est cui tu curæ es. Verùm mihi videtur, quemadmodum Diomedi Minervam inquit Homerus ab oculis nebulam abstulisse, ut discerneret Deum ab homine, sic & ab animo tuo prius oportere caliginem, qua nunc offunditur, auferre: deinde illa propius admovere, per quæ seu bonum quid sit, sive malum, dignoscas: nunc enim impos esse videris. A. Auferat

seu

seu nebulam ille velit, sive quodcunque aliud. Etenim paratus sum nihil penitus prætermittere, quod ille præceperit, quisquis denique sit, modò ipse sim melior evasurus. S. Atqui ille mirum in modum tibi providet. A. In illud itaque tempus hoc sacrificium differre optimum fore censeo. SOC. Et rectè quidem: tutius enim est, quam tanto periculo se subjicere. A. Sic est, ô Socrates. Interea tamen quoniam mihi boni consuluisse videris, hanc tibi coronam imponam. Diis autem & coronas, & reliqua omnia quæcunque decet, tunc demum offeremus, cùm diem illam adventasse cognovero. Adventabit autem quamprimum, Diis volentibus. SOC. Accipio. & hoc, & quodcunque datum abs te mihi præterea fuerit libenter video, cùm abs te accepi. Quemadmodum verò Creon apud Euripidem videns Tiresiam coronatum, & audiens primtiias coronam propter artem à militibus accepisse, ait, Augurium esse ducebam triumphales coronas, in tempestate enim versamur, ut ipse nosti: sic ego hanc abs te coronationem augurium esse

εἴτε βέλεται, τὴν ἀχλὺν, εἴτε ἄλλό τι. ὡς ἐγὼ παρεσκεύασμαι, μηδὲν ἂν φεύγειν τῶν ὑπ' ἐκείνου προςταττομένων, ὅστις ποτ' ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος· εἴγε μέλλοιμι βελτίων γενέσθαι. ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν κἀκεῖνος θαυμαστὴν ὅσην ἀεί σε προθυμίαν ἔχει. ΑΛΚ. Εἰς τότε τοίνυν καὶ τὴν θυσίαν ἀναβάλλεσθαι κράτιστόν εἶναί μοι δοκεῖ. ΣΩΚ. Καὶ ὀρθῶς γε σοι δοκεῖ. ἀσφαλέστερον γάρ ἐστιν ἢ παρακινδυνεύειν τοσοῦτον κίνδυνον. Α. Ἀλλὰ πῶς, ὦ Σώκρατες; καὶ μὴν τουτονὶ τὸν στέφανον, ἐπειδή μοι δοκεῖς καλῶς συμβεβουλευκέναι, σοὶ περιθήσω· τοῖς θεοῖς δὲ καὶ στεφάνους καὶ τἄλλα πάντα τὰ νομιζόμενα τότε δώσομεν, ὅταν ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐλθοῦσαν ἴδω. ἥξει δ' οὐ διὰ μακροῦ, τούτων θελόντων. ΣΩΚ. Ἀλλὰ δέχομαι καὶ τοῦτο, καὶ ἄλλο δὲ ἄντι τῶν παρὰ σοῦ δοθέντων ἡδέως ἴδοιμι δεξάμενον ἐμαυτόν. ὥσπερ δὲ καὶ ὁ Κρέων Εὐριπίδῃ πεποίηται τὸν Τειρεσίαν ἰδὼν ἔχοντα τὰ στέφη, καὶ ἀκούσας ἀπὸ τῶν πολεμίων ἀπαρχὰς αὐτὸν εἰληφέναι, διὰ τὴν τέχνην, Οἰωνὸν ἐθέμην, φησὶ, καλλίνικα στέφη. ἐν γὰρ κλύδωνι διακείμεθα, ὥσπερ οἶσθα σύ· οὕτω δὲ

κἀγὼ περὶ σοῦ τὴν δόξαν ταύτην οἰωνὸν τίθεμαι. δοκῶ δέ μοι οὐκ ἐν ἐλάττονι κλύδωνι τοῦ Κρέοντος εἶναι, καὶ βουλοίμην ἂν καλλίνικος γενέσθαι τῶν σῶν ἐραστῶν.

duco. Videor autem mihi non minori, quam Creon tempeſtate jactari, ſtudeóque omnium amicorum tuorum victor abire.

ΤΕ'ΛΟΣ.

FINIS.